

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Πολιτικών Επιστήμων

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

Ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας στην διατήρηση της ενότητας της ΠΓΔΜ: Η διένεξη Αθήνας–Σκοπίων (1990-1995) και η εθνοτική σύγκρουση Αλβανών-Σλαβομακεδόνων (1991-2001)

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Υλι Κρομμύδα (Ylli Kromidha)

Αθήνα, 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	11
Συνομογραφίες.....	13
Εισαγωγή.....	15

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Εισαγωγικό σημείωμα.....	21
1. Οι παγκοσμιοποιημένες συνθήκες της μεταψυχροπολεμικής εποχής και η πρόληψη των συγκρούσεων στο νέο διεθνές πλαίσιο.....	23
2. Το μοντέλο της πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων της «Ατζέντας για την Ειρήνη» και η συνάφεια του με πτυχές των πλουραλιστικών, φιλελευθέρων και θεσμικά νεοφιλελευθέρων παραδειγμάτων.....	33
2.1. Τα σημεία ταύτισης και διαφοροποίησης της «Ατζέντας για την Ειρήνη» με το “Human needs theory” του John Burton.....	33
2.2. Τα κοινά σημεία της «Ατζέντας» με το ρεύμα του θεσμικού νεοφιλελευθερισμού και ο ρόλος των διεθνών καθεστώτων.....	36
3. Η «Ατζέντα για την Ειρήνη», οι πρακτικές αλλαγές, και η ανάδειξη της πρόληψης των συγκρούσεων ως διαχρονικό ζητούμενο της διεθνούς κοινωνίας.....	45
3.1. Οι διαχρονικές ανάγκες για την προληπτική διπλωματία και οι ουσιαστικές αλλαγές στο τρόπο εφαρμογής της ,που προκάλεσε το πέρασμα από την ψυχροπολεμική στην μεταψυχροπολεμική εποχή.....	45
3.2. Η θετική επίδραση της «Ατζέντας για την Ειρήνη» στην προθυμία των κρατών , των διεθνών περιφερειακών θεσμών και οργανώσεων για να να συνεισφέρουν έμπρακτα στις επιχειρήσεις πρόληψης και διατήρησης της ειρήνης.....	50
4. Η «Ατζέντα για την Ειρήνη» και οι κριτικές στάσεις για τις επεμβατικές πολιτικές πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων.....	57
4.1. Πρώτη κατηγορία : Οι ερευνητές που είναι επικριτικοί στις προληπτικές δραστηριότητες λόγω της υποστήριξης τους στα μοντέλα της ωρίμανσης της σύγκρουσης.....	57

4.2. Δεύτερη κατηγορία : Οι ερευνητές που είναι επικριτικοί στις προληπτικές δραστηριότητες , λόγω θεσμικής ανεπαρκείας και ακαταλληλότητας του δυτικού μοντέλου επίλυσης συγκρούσεων.....	59
4.3. Τρίτη κατηγορία : Οι ερευνητές που κρατούσαν μια ενδιάμεση στάση σε σχέση με τις προληπτικές δραστηριότητες.....	61
4.4. Τέταρτη κατηγορία : οι ερευνητές που είναι ένθερμοι υποστηρικτές των προληπτικών δραστηριοτήτων.....	63
4.4.1. Οι ερευνητές που υποστηρίζουν την έγκαιρη προληπτική δράση και την έγκαιρη προειδοποίηση.....	63
4.4.2. Οι ερευνητές που υποστηρίζουν τον ρόλο της προληπτικής διπλωματίας σε όλες τις φάσεις (δηλαδή στην προσυγκρουσιακή , στην συγκρουσιακή και στην μετασυγκρουσιακή φάση).....	68
4.5. Ο τρόπος συνεισφοράς των καθιερωμένων , μη καθιερωμένων, και άλλων πιο μακροπρόθεσμων μέσων, στην πρόληψη των συγκρούσεων.....	70
4.5.1. Ο τρόπος συνεισφοράς των καθιερωμένων μέσων του άρθρου 33 του Χάρτη του ΟΗΕ (όπως η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, ο δικαστικός διακανονισμός, η συνδιαλλαγή, η διερεύνηση, κτλ) στην πρόληψη των συγκρούσεων	71
4.5.2. Ο τρόπος συνεισφοράς των μη καθιερωμένων μορφών επίλυσης διαφορών στην προληπτική δραστηριότητα.....	77
4.5.3. Το περιεχόμενο των διάφορων μακροπρόθεσμων επεμβατικής φύσης εργαλείων και ο τρόπος συνεισφοράς τους στην πρόληψη των συγκρούσεων.....	79
4.6. Τελικές παρατηρήσεις για το τρόπο άσκησης της προληπτικής διπλωματίας και για το λειτουργικό χαρακτήρα που εκείνη διαμόρφωσε υπό την επίδραση της «Ατζέντας για την Ειρήνη».....	86

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΕΔΑΦΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

Εισαγωγικό σημείωμα.....	91
5. Το «μακεδονικό» κράτος ,τα ιστορικά στοιχεία και ο εννοιολογικός προσδιορισμός των μακεδονικών εδαφών.....	93

5.1.Το «μακεδονικό» κράτος και η γέννηση των εδαφικών διεκδικήσεων στο μακεδονικό έδαφος	93
5.2.Ο εννοιολογικός προσδιορισμός των μακεδονικών εδαφών	98
6. Η ανάδειξη του Μακεδονικού Ζητήματος και η συμβολή της αριστεράς στην ανάπτυξη ενός σλαβομακεδονικού κινήματος	105
6.1.Οι αντικειμενικές δυσκολίες ανάπτυξης ενός σλαβομακεδονικού κινήματος...	105
6.2.Η συμβολή των βαλκανικών κομμουνιστικών κομμάτων και της Κομιντέρν στην ανάπτυξη ενός εθνικού επαναστατικού μακεδονικού κινήματος.....	111
7. Η ίδρυση της «Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας» και το καθεστώς του θεσμικού διαχωρισμού των εθνοτήτων στο τιτοϊκό σύστημα	117
7.1.Η φόρμουλα που επέλεξε ο Τίτο για την δημιουργία της Σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας και οι λόγοι της ίδρυσης της «Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας».....	117
7.2.Οι δυσκολίες που έπρεπε να αντιμετωπίσει το Τιτοϊκό σύστημα μετά την ίδρυση της «Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας».....	122
8. Η ύπαρξη σλαβικών ομάδων στην Ελληνική Μακεδονία η αιτία της διένεξης Αθήνας-Σκοπίων	127

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΠΤΑΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΝΕΞΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εισαγωγικό σημείωμα.....	139
9. Οι προληπτικές προσπάθειες της Ενωμένης Ευρώπης και οι παλιές ανταγωνιστικές διαιρέσεις στην γιουγκοσλάβικη κρίση.....	141
10. Η πολιτική της Ελλάδας και η ευρωπαϊκή προληπτική διπλωματία από την γνωμοδότησης της επιτροπής Badinter έως το «πακέτο Πινεϊρο».....	155

10.1. Η γνωστοποίηση των ελληνικών ισχυρισμών και η επιβολή τριών ασυζήτητων όρων στην ΠΓΔΜ.....	155
10.2. Οι πολιτικοί χειρισμοί που καθόριζαν την πορεία της ελληνικής πλευράς κατά τη διάρκεια της διένεξης	160
10.2.1. Το καθεστώς Μιλόσεβιτς ως ένας μοχλός πίεσης εναντίον της ΠΓΔΜ.....	161
10.2.2. Ο τρόπος επιβολής του ανεπίσημου εμπάργκο και η μετατροπή του ως μοχλό πίεσης εναντίον της ΠΓΔΜ.....	166
10.3. Η απόφαση της 16 Δεκεμβρίου του 1991 της ΕΚ και η συνάντηση εμπειρογνομόνων μεταξύ Ελλάδας και Σκοπίων.....	167
10.4. Οι αντιδράσεις για την γνωμοδότηση της επιτροπής διαιτησίας (Badinter) (11-1-1992).....	172
10.5. Η επίδραση της γνωμοδότησης Badinter στις σχέσεις Ελλάδας με την ΕΚ, τις ΗΠΑ και τις βαλκανικές χώρες	176
11. Η Ελληνική αντίδραση στην Ευρωπαϊκή προληπτική διπλωματία από το ξεκίνημα του «πακέτου Ρινεϊρο» έως την απομάκρυνση του Σαμαρά.....	181
11.1. Η αναζήτηση εξεύρεσης συμβιβαστικής φόρμουλας από την προληπτική διπλωματία για να βοηθήσει το διεθνές στάτους της ΠΓΔΜ και το στίγμα των ελληνικών αντιδράσεων	181
11.2. Οι προσπάθειες της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ μέσω του «πακέτου Ρινεϊρο» και οι πολιτικοί ελιγμοί της Ελλάδας με πρόφαση το «πακέτο» για την αναβολή της αναγνώρισης του νέου κράτους.....	183
11.3. Η συνάντηση των αρχηγών των ελληνικών πολιτικών κομμάτων και η απομάκρυνση Σαμαρά.....	190
12. Η ελληνική πολιτική και η ευρωπαϊκή προληπτική διπλωματία από το Απρίλιο 1992 έως την συνάντηση της Λισαβόνας.....	197
12.1. Η ελληνική πολιτική μετά την απομάκρυνση Σαμαρά και οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες των παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας στις διαδοχικές συναντήσεις των υπουργών εξωτερικών της ΕΚ στο Γκιμαράες, στις Βρυξέλλες και στο Λουξεμβούργο.....	197
12.2. Οι παράμετροι που οδήγησαν στην απόφαση της Λισαβόνας. Η επιβολή ελληνικού εμπάργκο στο νέο κράτος, και οι προσπάθειες της ΠΓΔΜ για την καταστρατήγηση της εν λόγω αποφάσης.....	205

13. Η ελληνική πολιτική και οι διεθνείς διπλωματικές ενέργειες από την Διάσκεψη του Λονδίνου για την πρώην Γιουγκοσλαβία έως την απόρριψη της πρότασης O'Neil.....211
- 13.1.Οι προσπάθειες για την άρση του ελληνικού εμπάργκο και οι ανησυχίες στην Διάσκεψη του Λονδίνου για την πρώην Γιουγκοσλαβία σε σχέση με το στάτους της ΠΓΔΜ211
- 13.2.Οι διαμεσολαβητικές ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας με σκοπό την μετακίνηση της Ελλάδας από την στενή ερμηνεία που έδινε για την απόφαση της Λισαβόνας και οι προσπάθειες άρσης της απομόνωσης της ΠΓΔΜ.....216
- 13.3.Οι προετοιμασίες της Ελλάδας πριν την συνάντηση κορυφής του Εδιμβούργου για να κρατήσει ζωντανό της απόφαση της Λισαβόνας.....222
- 13.4.Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες της προληπτικής διπλωματίας για να απελευθερώσουν το στάτους της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ από την απόφαση της Λισαβόνας και η σημασία της έκθεσης του πρέσβη Robin O'Neil.....227
14. Η ελληνική πολιτική και η διεθνής προληπτική διπλωματία από την είσοδο της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ έως το Σεπτέμβριο του 1993.....237
- 14.1. Οι διπλωματικές προσπάθειες της Ελλάδας για να καθυστερήσει την είσοδο της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ με το συνταγματικό του όνομα.....237
- 14.2. Η επίκληση της Ελλάδας για την ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας και ο διαμεσολαβητικός τρόπος της επίλυσης της διένεξης από το ΟΗΕ.....240
- 14.3. Το σχέδιο των διαμεσολαβητών του ΟΗΕ , Cyrus Vance και Lord Owen και τα αίτια της απόρριψής του.....244
- 14.4. Οι ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας για απευθείας συνομιλίες μεταξύ Αθηνάς-Σκοπίων και η παραίτηση της Κυβέρνησης Μητσοτάκη.....250
15. Η ελληνική πολιτική και η διεθνής προληπτική διπλωματία από το Σεπτέμβριο του 1993 έως την Ενδιάμεση Συμφωνία (1995).....261
- 15.1. Η αναγνώριση της ΠΓΔΜ και οι διπλωματικές ενέργειες για τον περιορισμό της αντίδρασης της Ελλάδας261
- 15.2. Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες της προληπτικής διπλωματίας για να επιτύχουν μια ενδιάμεση συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ.....274

15.3. Το περιεχόμενο της Ενδιάμεσης Συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας – ΠΓΔΜ.....	278
15.4. Η επίτευξη του σκοπού της προληπτικής διπλωματίας στην διένεξη Ελλάδας-ΠΓΔΜ.....	281
16. Συμπεράσματα για τον ρόλο της προληπτικής διπλωματίας την διένεξη Αθήνας-Σκοπίων.....	287

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

ΑΛΒΑΝΩΝ –ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ (1991-2001)

Εισαγωγικό σημείωμα.....	295
17. Η γιουγκοσλάβικη και σλαβομακεδονική προληπτική πολιτική από το 1945 έως το 1990.....	297
17.1. Η γιουγκοσλαβική πολιτική σε σχέση με τους αλβανικούς πληθυσμούς και το καθεστώς των δικαιωμάτων τους.....	297
17.2. Οι συμπαγείς διαχωριστικές γραμμές μεταξύ Σλάβων και Αλβανών της ΠΓΔΜ.....	303
18. Το περιεχόμενο των πολιτικών επιλογών των Σλαβομακεδόνων και Αλβανών από το 1990 έως 1999.....	309
18.1. Οι διαφωνίες των Αλβανών για το δικό τους συνταγματικό στάτους και η υπονομευτική στάση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων εναντίον των θεσμών του νέου ανεξάρτητου κράτους της ΠΓΔΜ	309
18.2. Η αντιφατικότητα των αλβανικών πολιτικών κομμάτων ως πηγή ριζοσπαστικοποίησης.....	313
19. Τα γεγονότα και τα πεδία των αντιπαραθέσεων μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.....	321
19.1. Η αντιπαραθεση για το στάτους της αλβανικής γλώσσας και την επέκταση της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	321

19.2. Η σύγκρουση για την σημαία.....	328
19.3. Η αντιπαράθεση για την διαφάνεια στα δημογραφικά στοιχεία και για το νόμο περί ιθαγένειας.....	330
20. Ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας στο διάστημα 1992-1999.....	335
20.1. Η προληπτική δραστηριότητα της UNPROFOR - UNPREDEP και η συμβολή της στην δημιουργία συνθηκών ειρήνης και ασφαλείας στην ΠΓΔΜ.....	335
20.2. Η προληπτική δραστηριότητα της ΟΑΣΕ, του Ύπατου Αρμοστή για τις Εθνικές Μειονότητες, των ΜΚΟ, και άλλων παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας και η συμβολή τους στην διατήρηση της ειρήνης στην ΠΓΔΜ.....	340
21. Οι παράγοντες που οδήγησαν στην ένοπλη σύγκρουση του 2001 και στην εμφάνιση του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (ΟΥΤΣΕΚΑ) στην ΠΓΔΜ.....	349
21.1. Οι παράγοντες της περαιτέρω όξυνσης των σχέσεων μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.....	349
21.2. Η εμφάνιση του ΟΥΤΣΕΚΑ στην ΠΓΔΜ και η προβολή ριζοσπαστικών λύσεων.....	353
22. Η ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας για την πρόληψη της επέκτασης της σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ το 2001.....	359
22.1. Η άμεση ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας και η τακτική που ακολουθήθηκε στην πρώτη και δεύτερη φάση της εκδήλωσης των ενόπλων επεισοδίων.....	359
22.2. Η προληπτική διπλωματία στην πρώτη φάση της εμφάνισης των επεισοδίων.....	362
22.3. Οι πολιτικές επιλογές της σλαβομακεδονικής πλευράς έναντι των πολεμικών ενεργειών των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ και οι προσπάθειες της προληπτικής διπλωματίας για την αποφυγή της στρατιωτικής λύσης.....	364
23. Η τακτική της προληπτικής διπλωματίας και ο ρόλος των διαμεσολαβητών στην επίτευξη της Συμφωνίας της Αχρίδας	373
23.1 Η τακτική της προληπτικής διπλωματίας στην δεύτερη φάση της διένεξης.....	373

23.2. Ο ρόλος των διαμεσολαβητών , του NATO , της ΕΕ και άλλων παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας στην κάμψη της αντίστασης των αντιμαχόμενων πλευρών που οδήγησε στην επίτευξη της ειρηνικής συμφωνίας της 13 ^{ης} Αυγούστου 2001.....	379
24. Το περιεχόμενο της Συμφωνίας της Αχρίδας και η θετική της επίδραση στις εσωτερικές εξελίξεις στην ΠΓΔΜ και στις σχέσεις της με την ΕΕ.....	391
25. Συμπεράσματα για το ρόλο της προληπτικής διπλωματίας στην σύγκρουση Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.....	403
26. Γενικά συμπεράσματα, διδάγματα, και συνιστώσες, για το τρόπο δράσης της προληπτικής διπλωματίας στην διένεξη Αθήνας –Σκοπίων και στην εθνοτική σύγκρουση Αλβανών-Σλαβομακεδόνων	409
27. Βιβλιογραφία.....	421

Ευχαριστίες

Η εκπόνηση αυτής της διατριβής δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την ηθική και την υλική υποστήριξη που μου έδωσαν όλο αυτό το διάστημα η μητέρα μου Stefani, οι αδελφές μου Lulieta και Elisabeta, και ο αδελφός μου Leonard. Όσα τους χρωστώ δεν χωράνε σε έντυπες ευχαριστίες. Όμως, έχω την βεβαιότητα ότι η υλική και η ηθική υποστήριξη των μελών της οικογενείας μου θα είχαν αχρηστευθεί εντελώς, χωρίς την καθοριστική και σταθερή βοήθεια που μου παρείχε έως το τέλος αυτής της προσπάθειας, ο επιβλέπων του διδακτορικού, καθηγητής διεθνών σχέσεων και επίλυσης συγκρούσεων, Αλέξης Ηρακλείδης. Εκείνος, με τις αυστηρές απαιτήσεις και την φιλική του διάθεση, με τις συμβουλές και τις εύστοχες παρατηρήσεις του, και με τις απολαυστικές συζητήσεις που θα μου μείνουν αξέχαστες (οι οποίες δεν αποσκοπούσαν στην πρόκληση της ομοφωνίας αλλά της αντίθετης άποψης), συνέβαλε καταλυτικά στην δυνατότητα διεξαγωγής και ολοκλήρωσης της έρευνας της διατριβής και στην εξασφάλιση των απαραίτητων επιστημονικών προϋποθέσεων. Το μάθημα του ήταν κεφαλαιώδες γιατί αποτέλεσε το πρότυπο μου στην δημιουργική σκέψη και γραφή. Νιώθω ότι του χρωστώ ευγνωμοσύνη και του εκφράζω τις ατελείωτες ευχαριστίες μου. Ευχαριστώ επίσης θερμά τα αλλά δυο μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον καθηγητή Γιάννη Βούλγαρη, και τον καθηγητή Δημήτρη Χριστόπουλο, για το χρόνο που διέθεσαν για την προσεκτική μελέτη της διατριβής και για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους. Χρωστώ επίσης τις ευχαριστίες μου σε πολλούς φίλους και φίλες μου, που βοήθησαν ο καθένας και η καθεμία με τον τρόπο τους, στην ολοκλήρωση αυτή της εργασίας.

Συντομογραφίες

ΒΚΟ	Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία
ΔΑΣΕ	Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΜ	Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΜΕΟ	Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
ΚΚΕ	Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλάβικη Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ASNOM	Anti-fascist Assembly for the National Liberation of Macedonia
CSCE	Conference for Security and Cooperation in Europe
CFSP	Common Foreign and Security Policy
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
ICG	International Crisis Group
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NGOs	Non-Governmental Organizations

OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
PPEWU	Policy Planning and Early Warning Unit
RRF	Rapid Reaction Force
UÇK(OYTΣEKA)	Ushtria Çlirimtare Kosoves
UÇK(OYTΣEKA)	Ushtria Çlirimtare Kombetare
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNITAF	Unified Task Force
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNOSOM	United Nation Operation in Somalia
USAID	United States Agency for International Development
VMRO	Vnatrešno Makedonska Revolucionerna Organizacija
VMRO-DPMNE	Vnatrešno Makedonska Revolucionerna Organizacija-Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo
WEU	Western European Union

Εισαγωγή

Το αντικείμενο αυτής της διατριβής είναι η προβολή του ρόλου της προληπτικής διπλωματίας στην αποφυγή της χρήσης βίας από κρατικά όργανα ή οργανωμένες εθνοτικές ομάδες⁽¹⁾, ως μέσα διευθέτησης διαφορών. Προλαμβάνοντας την εκδήλωση της βίας σε συνθήκες εθνοτικής διαίρεσης, η προληπτική διπλωματία ή η διπλωματία της πρόληψης των συγκρούσεων, συμβάλει στην διατήρηση της ενότητας των κρατικών οντοτήτων, απομακρύνοντας έτσι, τις αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις.

Το στοιχείο της πρόληψης εμφανίστηκε σε μια πρώτη στοιχειώδη μορφή μαζί με τα πρώτα ίχνη των διεθνών σχέσεων και αναδείχτηκε στην συνέχεια, ως ένα σημαντικό πολιτικό πεδίο δραστηριότητας των νεωτερικών κρατών και διεθνών οργανισμών, παρά τα διαφορετικά κίνητρα και διαφορετικά σημεία αφετηρίας ανάμεσα τους. Για τους διεθνούς οργανισμούς, το κίνητρο ενεργοποίησης της προληπτικής δραστηριότητας ήταν συνήθως η αναζήτηση λήψης καταλληλότερων μέτρων, με μοναδικό σκοπό την απομάκρυνση των συγκρουσιακών παραγόντων, και την εξασφάλιση σταθερότητας και ειρήνης. Για τα κράτη, το σημείο αφετηρίας ήταν συνήθως η αναζήτηση αποτελεσματικότερων τρόπων εφαρμογής «προληπτικών» πολιτικών, με σκοπό την εξασφάλιση των στενών εθνικών τους συμφερόντων. Τα κράτη δηλαδή, μερικές φορές μπορεί να ισχυριστούν ότι εφαρμόζουν προληπτικές πολιτικές (σύμφωνα με αυτά που αντιλαμβάνονται κάθε φορά ως πρόληψη με βάση το εθνικό συμφέρον), στην ουσία όμως, οι συγκεκριμένες πολιτικές μπορεί να μην απομακρύνουν αλλά να προκαλέσουν την έλευση των συγκρούσεων.

Συνεπώς, στην πορεία της εξέλιξης της προληπτικής δραστηριότητας, εμφανίστηκε μια προφανής διάκριση μεταξύ των μονομερών «προληπτικών» πολιτικών των κρατών και της προληπτικής διπλωματίας. Η προληπτική διπλωματία είναι μια πολυμερής δραστηριότητα που ασκείται θεσμικά, και αποσκοπεί στην διατήρηση και την υπεράσπιση της ειρήνης σε περιφερειακή, ηπειρωτική και παγκόσμια κλίμακα, και όχι στην προστασία των εθνικών συμφερόντων ενός κράτους. Για αυτό το λόγο η προληπτική διπλωματία δεν μπορεί να εφαρμοστεί ποτέ μόνο από ένα κράτος, αλλά πάντα με την συμμετοχή διαφόρων μονάδων του διεθνούς συστήματος, δηλαδή, των διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, διεθνών οργάνων, άλλων κρατών, διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, προσωπικοτήτων παγκόσμιας εμβέλειας, και άλλων.

Σύμφωνα με τον Michael Lund ο μηχανισμός της προληπτικής διπλωματίας έχει εφαρμοστεί στο παρελθόν χωρίς να χρησιμοποιηθεί ο όρος. Ο κύριος όγκος της πρόληψης όμως αφορούσε στην καλύτερη των περιπτώσεων, την διαχείριση των

1. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Τσιτσελίκη μια ομάδα είναι εθνοτική όταν έχει εθνοτικά χαρακτηριστικά δηλαδή όταν έχει εκείνα τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τον τρόπο ζωής της, όπως συνήθειες, παραδόσεις, έθιμα και βέβαια τη χρήση συγκεκριμένης γλώσσας, η οποία εκτός από μέσο επικοινωνίας αποτελεί τον κύριο φορέα πολιτισμού της ομάδας. Βλ. Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (1996),σελ.296-297.

κρίσεων (crisis management) και όχι τα πρώιμα στάδια της εμφάνισης των συγκρούσεων⁽²⁾. Η ανάδειξη της ως μια συνειδητή προληπτική δραστηριότητα που θα μπορούσε να αναστείλει τις συγκρούσεις ήρθε στην μεταψυχροπολεμική εποχή, όπου από όλες τις περιπτώσεις ξεχωρίζει το προληπτικό εγχείρημα στην Πρώην Γιουγκοσλάβικη Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), σήμερα Βόρειας Μακεδονίας .

Η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας αυτού του νέου κράτους στις αρχές της δεκαετίας του 90^{τα} σε μια συγκυρία όπου είχαν αρχίσει να διαφαίνονται τα αρνητικά σημάδια της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, έκανε να φαίνεται περισσότερο ρεαλιστικό το δυσμενές σενάριο που κυκλοφορούσε τότε στους δυτικούς κύκλους, σε σχέση με τις εξελίξεις στα Βαλκάνια. Το εν λόγω σενάριο, έδινε μεγάλες πιθανότητες αποσταθεροποίησης της ΠΓΔΜ από έξω προς τα μέσα (εισβολή του καθεστώτος Μιλόσεβιτς) αλλά και από μέσα προς τα έξω (σύγκρουση Αλβανών-Σλαβομακεδόνων) που ίσως προκάλούσε την ενεργοποίηση μιας αλυσιδωτής αντίδρασης στα Βαλκάνια . Η αποσταθεροποίηση από έξω προς τα μέσα ενδεχομένως θα άρχιζε από την αύξηση της καταπίεσης του καθεστώτος Μιλόσεβιτς στο Κόσοβο που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια εξέγερση τους Αλβανούς, και να εμπλέκει και την συγγενική Αλβανία σε πόλεμο⁽³⁾. Κάτι τέτοιο θα

2. Michael S. Lund, "Early Warning and Preventive Diplomacy", Daniel Druckman & Paul F. Diehl (επιμ.), *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications, 2006), vol.3, σελ.13-15. Ένα τέτοιο σύστημα που χρησιμοποιήθηκε στο δέκατο ένατο αιώνα ήταν παραδείγματος χάριν το επανομαζόμενο 'Σύστημα της Βιέννης' το οποίο επεξεργάστηκε σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Βιέννης (1814). Το εν λόγω Σύστημα , για να πραγματοποιήσει την παλινόρθωση και την διατήρηση της παλαιάς τάξης πραγμάτων στην Ευρώπη (που παραπάνω από 20 χρόνια είχε διαταραχτεί έντονα από τους Ναπολεόντειους Πολέμους), διαμορφώθηκε με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να ήταν σε θέση να διαχειρίζεται τις κρίσεις και να προλάβει μακροπρόθεσμα τις συγκρούσεις με απώτερο σκοπό την διατήρηση της μελλοντικής ειρήνης ανάμεσα στις ευρωπαϊκές μοναρχίες . [Περισσότερες λεπτομέρειες για αυτό το σύστημα βλ. Alan Palmer, *Dictionary of Modern History, 1789-1945*, 2nd edition, (London: Penguin, 1983, σελ.84-85). Βλ. επίσης Carsten Holbraad, *The Concert of Europe : A Study in German and British International Theory, 1815-1914* (London: Longmans, 1970). Serge Bernstein, Pierre Milza, *Ιστορία της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών, 1815-1919*. (Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 1997), σελ.18] . Σύμφωνα με τον Lund το Σύστημα της Βιέννης λειτούργησε προληπτικά γιατί έθεσε κανόνες συμπεριφοράς μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων ευελπιστώντας να διατηρήσουν την ειρήνη μεταξύ τους και το επέτυχαν για σχεδόν 40 χρόνια. Βλ. Michael S. Lund, *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy* (Washington: United States Institute of Peace, 1996) σελ. 3. Δηλαδή ο σκοπός της πρόληψης στο 'Σύστημα της Βιέννης' δεν ήταν η επίτευξη μια συνειδητής δραστηριότητας για την διατήρηση της ειρήνης καθεαυτού, αλλά για την διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, διαχειρίζοντας διάφορες τοπικές κρίσεις με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκληθεί σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ τους.

3. Ο Μιλόσεβιτς το 1988 αναίρεσε τα περισσότερα δικαιώματα της αλβανικής εθνότητας του Κοσόβου και, το 1989 επέβαλε τον στρατιωτικό νόμο καταργώντας *de facto* την αυτονομία της περιοχής , προκαλώντας ένα ασφυκτικό και συγκρουσιακό περιβάλλον. Στην συνέχεια , στις 23 Μαρτίου 1989, περικύκλωσε με άρματα μάχης την Βουλή του Κοσόβου, και την υποχρέωσε να δώσει τη συγκατάθεση της για τις συνταγματικές αλλαγές που επιθυμούσε, καταργώντας *de jure* την αυτονομία της περιοχής παραβιάζοντας το ομοσπονδιακό σύνταγμα και το σύνταγμα του Κοσόβου. Βλ Cviic Christopher, *Remaking the Balkans*, (London: Royal Institute of International Affairs, 1991), σελ.67-68.

επηρέαζε άμεσα την σταθερότητα του αλβανικού πληθυσμού της ΠΓΔΜ που αποτελούσε το 23% του πληθυσμού, και θα προκαλούσε αναταραχές στην κυβέρνηση συνασπισμού, στην ανεξαρτησία, και στο πολυεθνικό χαρακτήρα του νέου κράτους. Στην συνέχεια, σύμφωνα με το παραπάνω σενάριο, μια σύγκρουση ανάμεσα στις εθνότητες στην ΠΓΔΜ θα μπορούσε να προκαλέσει την εισβολή της Σερβίας που ίσως χρησιμοποιούσε ως πρόφαση για κάτι τέτοιο, την ανάγκη υπεράσπισης της 2% σερβικής μειονότητας που ζεί στο νέο κράτος. Αυτή η πιθανή εξέλιξη ενδεχομένως να συμπαρέσυρε την Ελλάδα η οποία είχε την δική της διένεξη με την ΠΓΔΜ, αλλά ίσως και την Τουρκία, και την Βουλγαρία, σε πόλεμο (4).

Σήμερα, πολλά χρόνια μετά, όλοι διαπιστώνουμε ότι το παραπάνω σενάριο, με εξαίρεση τα γεγονότα στο Κόσοβο, ευτυχώς δεν επαληθεύτηκε. Όμως τότε, στις αρχές της δεκαετίας του 90', με το ξέσπασμα του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία, κανείς δεν μπορούσε να πει με απόλυτη βεβαιότητα προς τα πού οδεύουν τα πράγματα και ότι οι φόβοι που είχαν εκφραστεί δεν ήταν και τόσο αβάσιμοι. Κάτι τέτοιο ισχύει και για τις μεγάλες ανησυχίες που είχαν εκφραστεί για την βιωσιμότητα της εσωτερικής ενότητας της ΠΓΔΜ, που βρισκόταν σε μόνιμο εσωτερικό κίνδυνο γιατί όλα τα στοιχεία έδειχναν ότι από την αρχή της ανεξαρτησίας της οι σχέσεις των εθνοτήτων στην ΠΓΔΜ, λάμβαναν χώρα σε ένα δυνητικά συγκρουσιακό περιβάλλον. Δηλαδή, σε συνθήκες όπου ανά πάσα στιγμή θα μπορούσαν να ξεσπάσουν ανεξέλεγκτες αποσχιστικές αντιδράσεις, εξάγοντας από μέσα προς τα έξω μια αποσταθεροποιητική ένταση που από μόνη της θα ήταν ικανή να έθετε σε κίνδυνο την ειρήνη και σταθερότητα στην περιοχή.

Η ύπαρξη τέτοιων ενδεχομένων που κατά την άποψη της διεθνούς κοινότητας ήταν πολύ κοντά για να γίνουν πραγματικότητα σε όλη την διάρκεια της δεκαετίας του 90', αποτέλεσε τον κύριο λόγο της ενεργοποίησης της διεθνούς προληπτικής διπλωματίας η οποία ασχολήθηκε εντατικά σε όλο αυτό το διάστημα, για να εξασφαλίσει την ενότητα και βιωσιμότητα του νέου κράτους. Οι δρώντες της προληπτικής διπλωματίας δηλαδή, κατάφεραν να προλάβουν ταυτόχρονα τρεις μεγάλους κινδύνους που μπορούσαν να προκαλέσουν την διάσπαση της ΠΓΔΜ, προερχόμενοι κυρίως: (1) από μια εισβολή από το καθεστώς Μιλόσεβιτς κυρίως στο διάστημα 1991-1995 (2) από το μπλοκάρισμα της διεθνούς αναγνώρισης που λόγω της διένεξης για το ονοματολογικό την προκαλούσε η Ελλάδα κυρίως το διάστημα 1991-1995 (3) από την έκρηξη εσωτερικής σύγκρουσης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων σε όλο το διάστημα 1991-2001.

Η πρόληψη τέτοιων συγκρουσιακών καταστάσεων που θα μπορούσαν να διακινδυνεύσουν την ειρήνη στα Βαλκάνια, είναι ένα ξεχωριστό επίτευγμα της διεθνούς προληπτικής διπλωματίας που παρουσιάζει έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον ως

4. Για το παραπάνω σενάριο βλ. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy* (Washington: United States Institute of Peace, 1996), σελ.63. Βλέπε επίσης Hugh Miall & Oliver Ramsbotham & Tom Woodhouse, *Contemporary Conflict Resolution. The prevention, management and Transformation of Deadly conflicts* (Cambridge: Polity Press, Reprinted 2004), σελ.121.

περιπτωσιολογική μελέτη, και το βασικό ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί, είναι ποιοι είναι οι παράγοντες αυτής της επιτυχίας. Η διαπίστωση αυτή και η ανάγκη εξεύρεσης μιας εμπειριστατωμένης απάντησης στο παραπάνω ερώτημα καθορίζουν και τα χρονολογικά όρια της μελέτης, που αφορά την περίοδο 1991-2001, αλλά και την δομή αυτής της διατριβής, η οποία αποτελείται από τέσσερα μέρη.

Στο πρώτο μέρος που αφορά το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, αρχικά γίνεται μια προσπάθεια επεξήγησης της έννοιας της προληπτικής διπλωματίας και των διαχρονικών αναγκών για την παρουσία της. Στην συνέχεια δίνονται λεπτομέρειες που απαντούν στο γιατί στην νέα συγκυρία της μεταψυχροπολεμικής εποχής έγινε απαραίτητη η διατύπωση μιας νέας στρατηγικής στην διπλωματία της πρόληψης των συγκρούσεων από τον τότε Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, Boutros Boutros-Ghali, και αναφέρονται διάφορες περιπτώσεις της πρακτικής εφαρμογής της, από τις οποίες όπως αναφέραμε, ξεχωρίζει η περίπτωση της προληπτικής επέμβασης στην ΠΓΔΜ.

Όλα δείχνουν ότι τα πραγματικά αίτια που αφορούν την διακρατική διένεξη Αθήνας-Σκοπίων, που εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 90', όπως και αυτά που σχετίζονται με την εσωτερική εθνική σύγκρουση Αλβανών –Σλαβομακεδόνων που κορυφώθηκε μέσα στην ΠΓΔΜ το 2001, έχουν ένα μεγάλο ιστορικό βάθος, που σχετίζεται με το επονομαζόμενο Μακεδονικό Ζήτημα, το οποίο απασχόλησε την διεθνή διπλωματία από το τέλος του 19^ο αιώνα. Για αυτό το λόγο στο δεύτερο μέρος εξετάζονται τα ιστορικά στοιχεία που τροφοδότησαν την διαχρονικότητα του Μακεδονικού Ζητήματος. Δίνονται λεπτομέρειες για τον τρόπο με το οποίο εισχώρησαν στα σχήματα των εθνικών ιδεολογιών οι εδαφικές και οι πληθυσμιακές διεκδικήσεις των βαλκανικών εθνικών κινημάτων στην γεωγραφική Μακεδονία, και διακρίνονται τα στοιχεία που διαφωτίζουν το ιδιαίτερο γεγονός της συμβολής της αριστερής ιδεολογίας στον σχηματισμό της σλαβομακεδονικής ταυτότητας και στην ίδρυση του «μακεδονικού κράτους». Στην συνέχεια αναφέρονται οι παράγοντες που καθόριζαν την παρουσία της αλβανικής εθνικής ομάδας στην «Ομόσπονδη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας» και εμφανίζονται τα στοιχεία της τιτοϊκής πολιτικής που συνέβαλαν στην διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων. Ακολουθεί η έρευνα για τις συνθήκες μέσα στις οποίες βρέθηκε στην Ελλάδα μια εθνική ομάδα σλαβικού πληθυσμού και περιγράφεται η στρατηγική που επιλέχτηκε από το ελληνικό κράτος για την μεταχείριση της.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας που αφορά την διένεξη Αθήνας – Σκοπίων, περιγράφονται οι ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας (την άσκηση της οποίας είχε αναλάβει αρχικά η ΕΚ μέσω του θεσμού της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας και αργότερα ο ΟΗΕ) στο διάστημα 1991-1995, για να γεφυρώσει όσο γίνεται πιο γρήγορα την διαφορά που είχε προκύψει στο ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους. Παρατηρείται ότι η προληπτική διπλωματία κινήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση διαμεσολαβητικά, θεωρώντας ως μέρος της πρόληψης τον συμβιβασμό μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων στο ζήτημα της ονομασίας, και προς επίτευξη αυτού του σκοπού ανέλαβαν πολλές πρωτοβουλίες οι οποίες στο τρίτο μέρος περιγράφονται λεπτομερώς.

Στο τέταρτο μέρος της διατριβής διερευνώνται τα αίτια των εσωτερικών συγκρουσιακών γεγονότων που έλαβαν χώρα μεταξύ Αλβανών–Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ σε όλο το διάστημα 1991-2001 και ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας στην επίλυση τους. Στην συνέχεια δίνονται λεπτομέρειες για την στρατηγική που ακολούθησαν οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας για να φτάσουν στο θετικό αποτέλεσμα της πρόληψης της επέκτασης της ένοπλης σύγκρουσης του 2001 μεταξύ Αλβανών–Σλαβομακεδόνων που επισφραγίστηκε με την Συμφωνία της Αχρίδας (13-9-2001).

Έχοντας υπόψη το μεγάλο ιστορικό υπόβαθρο που χαρακτηρίζει τα αίτια της διένεξης Αθηνάς-Σκοπίων όπως και τους λόγους της εσωτερικής σύγκρουσης του 2001 μεταξύ Αλβανών–Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ, επιλέγουμε να προσεγγίσουμε αυτές τις δυο περιπτώσεις με την μέθοδο της ιστορικής πολιτικής ανάλυσης. Εξετάζοντας το θέμα σε μακρο-ιστορικό και μακρο-πολιτικό επίπεδο μπορεί όχι μόνο να ακολουθηθεί η πορεία των γεγονότων, αλλά και να γίνεται πιο κατανοητός ο τρόπος σκέψης, οι συνειδητές προθέσεις, και το είδος των επιχειρημάτων που προέβαλαν οι άμεσοι εμπλεκόμενοι, όπως και να γίνει πιο καταληπτός ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας. Για αυτό το λόγο λοιπόν, για να φαίνεται καλύτερα ο ρόλος όλων των εμπλεκόμενων, παρουσιάζονται στην εργασία μια πληθώρα στοιχείων που αφορά ιστορικά και πολιτικά γεγονότα βασιζόμενα σε πηγές από την ελληνική, αγγλική, και αλβανική βιβλιογραφία, και αναφέρονται αρκετά αποσπάσματα διαλόγων και δηλώσεων πολιτικών και άλλων προσωπικοτήτων τα οποία έχουν αντληθεί από τον γραπτό τύπο της εποχής. Διευκρινίζω ότι σε όλα τα κεφάλαια αυτής της διατριβής, είναι παρόν η λέξη κλειδί «πρόληψη» η οποία ως λέξη αποκτά στην εργασία μια εργαλειακή λειτουργία γιατί χρησιμεύει ως συνδεδετικός κρίκος που συνδέει το πρώτο μέρος, που εμπεριέχει στοιχεία θεωρίας ανάλυσης συγκρούσεων, με τα αλλά τρία μέρη, που εμπεριέχουν στοιχεία ιστορικής και πολιτικής ανάλυσης.

Ο τελικός σκοπός της περιγραφής των γεγονότων και των στοιχείων και στα τέσσερα μέρη της διατριβής είναι, ο σχηματισμός μίας πανοραμικής όψης για τον τρόπο με το οποίο ο συνδυασμός των ιδεών που προσέφερε η θεωρία της πρόληψης των συγκρούσεων, με την νέα στρατηγική και τα εργαλεία που προτείνει ο Boutros Boutros Ghali, συνέβαλαν σε ένα από τα πιο ξεχωριστά θετικά επιτεύγματα της προληπτικής διπλωματίας. Που συνέβαλαν δηλαδή στην διατήρηση της ενότητας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ή της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας (όπως είναι η τωρινή της ονομασία) χάρη στην διαφύλαξη της ειρήνης και της ασφαλείας στην περιοχή της βαλκανικής.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σε αυτό το μέρος γίνεται μια προσπάθεια επεξήγησης της έννοιας της προληπτικής διπλωματίας και των διαχρονικών αναγκών για την παρουσία της. Αναφέρονται οι επιδράσεις που επιφέρουν στο νέο διεθνές σύστημα οι τεράστιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που προκάλεσε το πέρασμα από την ψυχροπολεμική στην μεταψυχροπολεμική εποχή και δίνονται λεπτομέρειες που απαντούν στο γιατί στην νέα συγκυρία έγινε απαραίτητη η διατύπωση μιας νέας στρατηγικής στην διπλωματία της πρόληψης των συγκρούσεων. Στην συνέχεια, αφού παρουσιάζεται το περιεχόμενο της νέας στρατηγικής η οποία έχει διατυπωθεί από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, Boutros-Boutros Ghali, γνωστή υπό το τίτλο «*Ατζέντα για την Ειρήνη*»⁽⁵⁾, διερευνώνται τα σημεία ταύτισης ή διαφοροποιήσεων του συγκεκριμένου μοντέλου με μερικές πτυχές των πλουραλιστικών, φιλελευθέρων και των θεσμικά νεοφιλελευθέρων παραδειγμάτων θεωρίας επίλυσης συγκρούσεων. Ως επόμενο βήμα γίνεται μια ομαδοποίηση των ερευνητών οι οποίοι με τις μελέτες τους για την φύση των συγκρούσεων, την πορεία τους, το βαθμό της αποτελεσματικότητας των προληπτικών επεμβάσεων, είχαν εκφράσει την θέση τους υπέρ ή κατά των προληπτικών δραστηριοτήτων και στην συνέχεια εξετάζεται ο τρόπος συνεισφοράς των καθιερωμένων και μη καθιερωμένων μέσων στην πρόληψη των συγκρούσεων. Ως τελευταίο βήμα, αναφέρονται διάφορες περιπτώσεις της πρακτικής εφαρμογής της «*Ατζέντας για την Ειρήνη*», από τις οποίες ξεχωρίζει η περίπτωση της προληπτικής επέμβασης στην Πρώην Γιουγκοσλάβικη Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ).

5. Boutros Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking, and Peacekeeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992* (New York : United Nations, 1992). Για την ελληνική έκδοση βλέπε Boutros Boutros – Ghali, *Οδηγός για την ειρήνη. Προληπτική διπλωματία, αποκατάσταση και διατήρηση της Ειρήνης* (Αθήνα: Κέντρο Πληροφοριών του ΟΗΕ, 1992).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην σημερινή εποχή σχεδόν τριάντα χρόνια από την κατάρρευση του κομμουνιστικού μπλοκ, όλοι ξέρουμε ότι η εξέλιξη των πραγμάτων στο διεθνές γίνεσθαι δεν οδήγησε στο «τέλος της ιστορίας»⁽⁶⁾ αλλά στο τέλος μιας ιστορικής περιόδου, του Ψυχρού Πολέμου, η οποία βασιζόταν κυρίως στην ισορροπία ισχύος των δυο υπερδυνάμεων.

Η νέα εξέλιξη ήταν το ξεκίνημα μιας νέας ιστορικής πορείας, της επονομαζόμενης μεταψυχροπολεμικής εποχής, που άρχιζε να καταγράφεται σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, συγκλονιστικά πυκνό σε αλλαγές, προκλήσεις, και γεγονότα, με αντιφατικές τάσεις συνεργασίας, σύγκρουσης, ανισορροπίας, και αστάθειας⁽⁷⁾.

Στις νέες μεταψυχροπολεμικές συνθήκες αρχίζουν να αναδεικνύονται πιο έντονα τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης, ενισχύοντας από την μια την αντίληψη του κόσμου ως ενιαίου, και υπονομεύοντας από την άλλη την επάρκεια και την αυτονομία του εθνικού κράτους, την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης, και την νομιμότητα της κρατικής εξουσίας⁽⁸⁾. Κάτι τέτοιο δημιουργούσε στα άτομα και στις κοινωνίες ένα

6. Σύμφωνα με το Fukuyama «Αυτό που ίσως βιώνουμε δεν είναι απλώς το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ή το πέρασμα από μια συγκεκριμένη περίοδο της μεταπολεμικής ιστορίας αλλά το τέλος της ιστορίας αυτής καθαυτών, δηλαδή το τελικό σημείο της ιδεολογικής εξέλιξης της ανθρωπότητας και η καθολική επικράτηση της δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατίας ως τελική μορφή διακυβέρνησης των ανθρώπων» στο Francis Fukuyama, "The End of History?", Stephen Chan & Cerwyn Moore, (eds.), *Theories of International Relations* (London.Thousand Oaks.New Delhi: Sage Publications,2006),vol.2,σελ.313-332.Για το συγκεκριμένο απόσπασμα βλ.στο ίδιο, σελ.314.Το παραπάνω άρθρο εκδόθηκε πρώτη φορά στο Francis Fukuyama, "The End of History?" *The National Interest*,16,1989,σελ.3-18 όπου για το συγκεκριμένο απόσπασμα βλ.σελ.3.

7. Όλα έδειχναν ότι η κινητήρια δύναμη γεγονότων παγκοσμίου κλίμακα στην καινούρια εποχή, θα προερχόταν κατα πολύ από αυτό που ο Giddens θα την ονομάζει διαλεκτική διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Η διαδικασία τούτη δεν επιφέρει ένα γενικευμένο σύνολο αλλαγών που ενεργούν προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά αποτελείται από αμοιβαία αντιπθέμενες τάσεις. Βλ. Anthony Giddens (1990), *The Consequences of Modernity* (Cambridge:Polity Press,1990),σελ.64. Ο ίδιος ορίζει την παγκοσμιοποίηση ως «η επίταση των παγκόσμιων κοινωνικών σχέσεων που συνδέουν απομακρυσμένες τοπικότητες ούτως ώστε τοπικά συμβάντα να διαμορφώνονται από συμβάντα που λαμβάνουν χώρα μίλια μακριά και αντιστρόφως. Πρόκειται για διαλεκτική διαδικασία επειδή τέτοια τοπικά συμβάντα ενδέχεται να κινηθούν προς κάποια αντίστροφη κατεύθυνση από τις καθαυτό αποστασιοποιημένες σχέσεις που τα διαμόρφωσαν» στο Anthony Giddens, *Οι Συνέπειες Της Εσωτερικότητας* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2001),σελ.84-85.

8. Βλ. James Rosenau, *Turbulence in World Politics* (Brighton: Harvester Wheatsheaf, 1990). Σε αυτή την εξέλιξη που ενίσχυσε την εντατικοποίηση μιας φάσης συμπύκνωσης του χώρου και

έλλειμμα ασφάλειας, υποχρεώνοντας μια σημαντική μερίδα να στραφούν σε πιο ασφαλείς και παραδοσιακές συλλογικότητες, με αποτέλεσμα να προκληθεί μια αναβίωση του εθνικισμού και των εθνικών και εθνοτικών ταυτοτήτων, και γενικά ένας πολλαπλασιασμός των υποομάδων⁽⁹⁾. Απότοκος μιας τέτοιας έκβασης ήταν οι εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις⁽¹⁰⁾, οι διενέξεις για αυτοδιάθεση και απόσχιση⁽¹¹⁾, και οι

του χρόνου συνέβαλαν μεταξύ άλλων, ο υπερεθνικός χαρακτήρας των οικονομικών ροών προερχόμενες κυρίως από τις τεράστιες οργανωτικές αλλαγές σε παγκόσμιο κλίμακα όπως παγκόσμιο χρηματιστήριο, παγκόσμιες αγορές, παγκόσμιες χρηματαγορές [βλ. David Harvey, *The Condition of Postmodernity* (Basil Blackwell, 1989), σ.161,284]. Συνέβαλε επίσης και η διάδοση μιας υψηλής ποιότητας τεχνολογίας που ευνοούσε την αλληλεξάρτηση των τοπικών, εθνικών και διεθνών κοινοτήτων (βλ. James Rosenau, ό.π., σ.17), όπως και η διεθνοποίηση του κράτους [βλ. Robert Cox, *Power, Production and World Order* (New York: St. Martins, Press, 1987)]. Οι παραπάνω εξελίξεις ενίσχυσαν την πεποίθηση ότι η εξουσία στο παγκόσμιο σύστημα έχει μετατοπιστεί από τις στρατιωτικές στις οικονομικές δυνάμεις [βλ. Joseph S. Nye, *Bound to Lead*, (New York: Basic Books, 1989).

9. David Harvey, *The Condition of Postmodernity*, ό.π. Roland Robertson, "Mapping the global condition", M. Featherstone (επιμ.), *Global Culture* (London: Sage, 1990). Immanuel Wallerstein, "The Lessons of the 1980s", στο *Geopolitics and Geoculture* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991). James Rosenau, ό.π., σελ.40.

10. Σύμφωνα με μια ομάδα μελετητών, στις αρχές της δεκαετίας των 90^α οι εθνικές και οι θρησκευτικές συγκρούσεις, μαζί με τις συγκρούσεις μεταξύ αντιθετικών εσωτερικών φατριών, αποτελούσαν το 96% των συγκρούσεων που είχαν σημειωθεί σε όλο τον κόσμο. Βλ. Ramses Amer & Birger Heldt & Signe Landgren & Kjell Magnusson & Erik Melander & Kjell-Ake Nordquist & Thomas Ohlson & Peter Wallensteen, "Major Armed Conflicts," in *SIPRI Yearbook 1993* (Oxford, U.K.: Oxford University Press, 1993), σελ.81.

11. Σύμφωνα με τον Ηρακλείδη την περίοδο 1990-1996 εντοπίστηκαν πενήντα περιπτώσεις αποσχιστικών συγκρούσεων που αποτελεί κάτι παραπάνω από ένα τριπλάσιο αριθμό σε σχέση με τον μέσο όρο της εμφάνισης τους σε όλη την περίοδο 1945-1985. Βλ. Alexis Heraclides, "The Ending of Unending Conflicts: Separatist Wars", *Millennium-Journal of International Studies* 26(3), 1997, σελ.684. Κατά την άποψη του η παραχώρηση αυτονομίας θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τα αποσχιστικά κινήματα. Ενώ η κατάργηση της κατηγορηματικής απαγόρευσης της αποσχιστικής αυτοδιάθεσης θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά και να υποχρεώσει κάποιες κυβερνήσεις, να εγκαταλείψουν τις πολιτικές της άρνησης όπως η εξόντωση, η εξαναγκαστική αφομοίωση, η πολιτισμική υπονόμευση, η πολιτική των αρνητικών διακρίσεων εις βάρος μειονοτικών ή εθνοτικών ομάδων, και να υιοθετήσουν τις πολιτικές της αποδοχής (acceptance policies). Περισσότερες λεπτομέρειες για αυτή την θέση δηλαδή της άρσης της κατηγορηματικής απαγόρευσης της αποσχιστικής αυτοδιάθεσης όπως και για τα αυστηρά κριτήρια αναγνώρισης αυτής της πράξης βλ. Alexis Heraclides, "Ethnicity, secessionist conflict and the International society: towards normative paradigm shift", *Nations and Nationalism* 3(4), 1997, 493-520. A. Heraclides, "Secession, Self-Determination and Nonintervention: In Quest of a Normative Symbiosis", *Journal of International Affairs*, 45(2), 1992, σελ.399-420. A. Heraclides, "Secessionist Conflagration: What Is to be Done?", *Security Dialogue*, 25(3), 1994, σελ.283-293. Επίσης, από άλλους ερευνητές σε σχέση με την θέση της αναθεώρησης της απαγορευμένης έννοιας της 'secession' βλ. ενδεικτικά Dietrich Murswiek, "The issue of a right of secession-reconsidered", Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993), σελ.21-40. Asbjorn Eide, "In search of constructive alternatives to secession", Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993), σελ.139-76. Christian Tomuschat, "Self-Determination in a Post-Colonial World", Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff,

μαζικές δολοφονίες ,εθνικές εκκαθαρίσεις ,οι γενοκτονικές επιθέσεις και οι ανθρωπιστικές κρίσεις που αυτές προκαλούν, μέσα στα εδαφικά σύνορα πολλών κρατών (12).

Την ίδια στιγμή, η δραστηριοποίηση του ατόμου εκτός του πεδίου των μηχανισμών έλεγχου του κράτους, και η ανάδειξη του, ως ένα από τα βασικά στοιχεία της λειτουργίας του παγκοσμιοποιημένου συστήματος, τόνιζαν περαιτέρω την σημασία της ανθρώπινης διάστασης, και τοποθετούσαν το ζήτημα της ασφαλείας σε ένα νέο πολυδιάστατο πλαίσιο , όπου η συγκεντρωμένη ισχύ του κράτους θα μοιραζόταν σε πολλές μονάδες.

Στις καινούριες συνθήκες των νέων αναγκών άρχισε να επικρατεί η πεποίθηση ότι η ασφάλεια του κράτους, είναι ζήτημα λιγότερο στρατοκεντρικό και εθνοκεντρικό, και περισσότερο ζήτημα πολιτικό ,κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό , που πρέπει να εδραιώνεται σε ένα νέο πλαίσιο το οποίο θα μετατρέψει το αγαθό της ασφαλείας, από κρατικό σε διεθνές(13). Έτσι λοιπόν ,στο νέο πλαίσιο , η ασφάλεια του παγκοσμίου συστήματος υφίσταται, όχι μόνο όταν υπάρχει η ασφάλεια του κράτους , αλλά και όταν εξασφαλίζεται η συλλογική ασφάλεια του ατόμου και της ομάδας που αυτός ανήκει, και συγχρόνως , όταν εδραιωθεί ειρηνική συνύπαρξη , με όλες τις άλλες μονάδες του παγκοσμίου συστήματος(14).

1993), σελ.13-15. Otto Kimminich, "A 'Federal' Right of Self-Determination?" Christian Tomuschat (επιμ.) *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993), σελ.83-100.

12. Από την περίοδο 1989-1996 καταγραφθήκαν 101 ένοπλες συγκρούσεις από τα οποία μόνο έξι ήταν συγκρούσεις μεταξύ κρατών. Βλ. Peter Wallensteen & Margareta Sollenberg, "Armed Conflicts, Conflict Termination and Peace Agreements: 1989-96", *Journal of Peace Research*, 34 (3), 1997, σελ.339-358.

13. Για την άποψη ότι η οικονομική ισχύς έχει κεντρική θέση στην κρατική ασφάλεια λόγω της μετατρεψιμότητας της σε άμεση επιρροή ή εξουσία βλ. Richard Rosencrance, *The Rise of the Trading State* (New York: Basic Books, 1986). Για την οπτική της ασφαλείας ως πολυδιάστατο ζήτημα και την μετατροπή της στο νέο πλαίσιο από κρατικό σε διεθνές ζήτημα βλ. Barry Buzan&Ole Waener&Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis* (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998). Barry Buzan, "Security, the State, the 'New Worlds Order' and Beyond", Ronnie D.Lipschutz (επιμ.), *On Security* (New York: Columbia University Press, 1995). Επίσης στην ίδια κατεύθυνση κινείται και ο Boutros-Ghali:«the definition of security is no longer limited to questions of land and weapons. It now includes economic well-being, environmental sustainability and the protection of human rights» στο B. Boutros-Ghali, *Building Peace and Development* (New York: United Nations, 1994).

14. Για τους υποστηρικτές της θεωρίας της συλλογικής ασφαλείας , το κλειδί για την επίτευξη της παραμένει η ενίσχυση των διεθνών θεσμών . Περισσότερο για την έννοια της συλλογικής ασφαλείας βλέπε Gene M. Lyons, "A New Collective Security: The United Nations and International Peace," *The Washington Quarterly* 17(2) (Spring1994), σελ.173-199. Mohamed Ayoob, "Squaring the Circle: Collective Security in a System of States", Thomas G. Weiss (επιμ.), *Collective Security in a Changing World* (Boulder London: Lynne Rienner Publishers, 1993), σελ.45-63. Επίσης John Baylis, "International Security in the Post-Cold War Era", John Baylis&Steve Smith(επιμ.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 1997). Inis Lothar Claude,Jr., "Collective Security

Οι παραπάνω νέες ανάγκες δημιούργησαν μεγάλη κινητικότητα στην μελέτη της επίλυσης των συγκρούσεων⁽¹⁵⁾, και της εξάλειψης της βίας, αναδεικνύοντας ως απαραίτητο βήμα, την αυξημένη ζήτηση παροχής ειρηνευτικών δυνάμεων και ανάπτυξης προληπτικής δράσης. Στην προώθηση των τελευταίων ως βασικά συστατικά του αγαθού της ασφαλείας, βοήθησαν πολύ οι ευνοϊκές περιστάσεις και το καινοφανές θετικό πολιτικό κλίμα που επικρατούσε στις αρχές της δεκαετίας του 90' στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ⁽¹⁶⁾, όπως και οι ειρηνευτικές διπλωματικές πρακτικές περιφερειακών οργανισμών μεγάλου κύρους όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση(ΕΕ) και η ΔΑΣΕ μετέπειτα ΟΑΣΕ. Η σύγκληση των προσδοκιών των ηγέτιδων δυνάμεων στο τομέα των συγκρούσεων, έκαναν επιτακτική την ανάγκη επεξεργασίας μιας πιο εξειδικευμένης στρατηγικής⁽¹⁷⁾ στην πρόληψη τους, η οποία έπρεπε να λάβει σοβαρά υπόψη όλες τις παραπάνω αξιώσεις των διεθνών συνθηκών της μεταψυχροπολεμικής εποχής.

Οι πρωταρχικές σκέψεις των σχεδιαστών της νέας στρατηγικής δεν φιλοδοξούσαν μόνο να επιφέρουν την αυξημένη απόδοση της επεμβατικής ικανότητας του ΟΗΕ, αλλά και στο ξεκίνημα και την επικράτηση μιας νέας επεμβατικής κουλτούρας, που θα αξίωνε από τους διεθνούς οργανισμούς έγκαιρη πρόληψη, έγκαιρη επέμβαση, έγκαιρη επίτευξη ειρήνης και έγκαιρη θεραπεία των συγκρουσιακών αιτιών⁽¹⁸⁾.

After the Cold War”, Gary L.Guertner (ed.), *Collective Security in Europe and Asia* (Carlisle Barracks,Pa.:Strategic Studies Institute, U.S.Army War College,1992),σελ.7-27. Malcolm Chalmers, “Beyond the Alliance System: The Case for a European Security Organization,” *World Policy Journal*, 7(2) (Spring 1990), σελ.215-250.

15. Σύμφωνα με τον Sandole η επίλυση συγκρούσεων θεωρείται μια κίνηση προς δημιουργία σχέσεων ετερότητας. Βλ. Dennis J.D Sandole (1993) “Generic Theory and Practice in Conflict Resolution”, D.J.D Sandole & H.van der Merwe (επιμ.), *Conflict Resolution Theory and Practice* (Manchester University Press, 1993), σελ.1-54.

16. Το καλό πολιτικό κλίμα φάνηκε στην αγαστή συνεργασία που επέδειξαν τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας στην αντιμετώπιση της επίθεσης του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1991, συνεργασία η οποία ξεκίνησε όταν ο Γκορμπατσόφ που είχε την εξουσία στην Σοβιετική Ένωση, έδωσε ένα τέλος στην παράλυση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Με την άρση της απειλής του βέτο, ξεκίνησε μια περίοδος στενής συνεργασίας ανάμεσα των 5 μόνιμων μελών του Συμβουλίου. Βλ. James Mayall, ‘Introduction’ στο Mats Berdal & Spyros Economides (επιμ.) *United Nations Interventionism 1991-2004* (Cambridge: Cambridge University Press, Third printing 2010), σελ.2. Αποτέλεσμα εκείνης της συνεργασίας είναι το γεγονός ότι από το Μάιο του 1991 έως το Μάιο του 1993 δεν υπήρχε καμία επιβολή βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

17. Το 1992 βλέποντας της σύγκρουση στην Ρουάντα και Βοσνία και άλλου, ηγέτες όπως ο Ρώσος ηγέτης Μπόρις Γιέλτσιν, υπουργός εξωτερικών της Βρετανίας Douglas Hurd, και ο Γερμανός υπουργός εξωτερικών Klaus Kinkel, είχαν συναντηθεί με τον Γενικό Γραμματέα, για την ανάπτυξη τρόπων πρόληψης τέτοιων συγκρούσεων, από την πρώτη φάση της εμφάνισης τους. Βλ. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflicts.*, σελ.4-5.

18. Σε θεωρητικό επίπεδο, οι υποστηρικτές της νέας επεμβατικής κουλτούρας βασίζονται στην ιδέα της ανθρωπιστικής επέμβασης, υπό την λογική ότι η ύπαρξη των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (global human rights), απαιτεί την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ανθρωπιστικών αξιών, παντού στον κόσμο. Σε σχέση με αυτή την θέση βλ. Larry Minear &

Τις κατευθυντήριες γραμμές της εν λόγω δράσης τις έδωσε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ ο Boutros Boutros-Ghali στην περίφημη έκθεση του με τίτλο : «An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping»⁽¹⁹⁾. Το αίτημα της υποβολής της έκθεσης προέκυψε στην συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας ,στις 31 Ιανουαρίου 1992. Στην συγκεκριμένη συνεδρίαση ζητήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα να προτείνει μια « ανάλυση μαζί με συστάσεις για να ενισχυθεί και να γίνει περισσότερο αποτελεσματική , μέσα στο πλαίσιο .. του καταστατικού Χάρτη , η ικανότητα του ΟΗΕ για προληπτική διπλωματία, αποκατάσταση και διατήρηση της ειρήνης» ⁽²⁰⁾.

Η έκθεση δημοσιεύτηκε σε μια χρονική περίοδο που το κύρος του ΟΗΕ ήταν πολύ υψηλό . Όλα τα στοιχεία έδειχναν ότι από πολιτική άποψη υπήρχε μια γενικότερη ωρίμανση συνθηκών ,που ωθούσαν στην αναβίωση ενός παγκοσμίου συστήματος συλλογικής ασφάλειας αντάξιο των νέων εξελίξεων , που θα μπορούσε να είχε ως βάση τον ΟΗΕ ⁽²¹⁾. Κάτι τέτοιο αποτυπώνεται στην έκθεση του τότε Γενικού Γραμματέα ο

Thomas G.Weiss, *Mercy Under Fire: War and the Global Humanitarian Community* (Boulder, Col.: Westview, 1995). B.D.Jones, "Intervention Without Border: Humanitarian Intervention in Rwanda, 1990-1994", *Millennium: Journal of International Studies*, 24, 1995. Επίσης, για την σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τις ηθικές βάσεις της ανθρωπιστικής επέμβασης βλ. Terry Nardin, "The Moral Basis of Humanitarian Intervention", Stephen Chan & Cerwyn Moore, (eds.), *Theories of International Relations* (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol.2, σελ.380-396. Για την θέση ότι οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις νομιμοποιούνται από το διεθνές εθιμικό δίκαιο και από το γεγονός ότι ο Χάρτης του ΟΗΕ δεσμεύει τα κράτη για την προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (όπως αναφέρεται στο προοίμιο του Χάρτη και στα άρθρα 1/3, 55,56) βλ. Anthony Clark. Arend & Robert J.Beck, *International Law and the Use of Force* (London: Routledge, 1993), σελ.132-137. Την επέμβαση υποστηρίζει και το επιχείρημα σύμφωνα με την οποία η κυριαρχία των κρατών όσο πάει και παθαίνει ένα ράγισμα γιατί η εξουσία μεταφέρεται από τα κράτη στην διεθνή κοινότητα όπως αυτή εκπροσωπείται από τα Ηνωμένα Έθνη και από άλλους πολυμερούς οργανισμούς κάτι που διευκολύνει την ανθρωπιστική επέμβαση. Βλ. Jarat Chopra & Thomas G.Weiss.1992. "Sovereignty Is no Longer Sacrosanct: Codifying Humanitarian Intervention." *Ethnic and International Affairs* 6, p.95-117. Από την άλλη υπάρχουν και πολύ θεωρητικοί που κάνουν μια σκεπτικιστική προσέγγιση στην νομιμότητα των ανθρωπιστικών επεμβάσεων . Σε σχέση με αυτό βλ. S.Chesterman, *Just War or Just Peace: Humanitarian Intervention in International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2001). Jane Stromseth, "Rethinking Humanitarian Intervention: The Case for Incremental Change" στο J.F.Holzgrefe & R.O. Keohane, (eds.), *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003). Bhikhu Parekh, "Rethinking Humanitarian Intervention", *International Political Science Review*, 18(1), 1997, σελ.49-70, και άλλοι. Σημειώνεται ότι η ιδέα της ανθρωπιστικής επέμβασης ξεκίνησε στο δέκατο ένατο αιώνα με πρώτη περίπτωση την σωτήρια επέμβαση υπέρ της Ελληνικής Επανάστασης .Σε σχέση με αυτό βλ.Α. Heraclides & Ada Dialla (2015),σελ.105-133.

19. Boutros Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace.*, ο.π.

20. Boutros -Ghali, στο ίδιο, παράγραφος 1, σελ.1.

21. Η έκθεση δημοσιεύτηκε στα ελληνικά , και σε πολλές άλλες γλώσσες από το πρωτότυπο έγγραφο A/47/277 – S/24111 της 17ης Ιουνίου 1992 . Στην συνέχεια η έκθεση, συνάντησε

οποίος αναφερόμενος στην ευνοϊκή συγκυρία της αρχής της δεκαετίας του 90^{τα} γράφει ότι : «Τους τελευταίους μήνες αναπτύχθηκε η πεποίθηση μεταξύ μικρών και μεγάλων εθνών ,ότι κερδίσαμε μια δεύτερη ευκαιρία για να επιτύχουμε τους σημαντικούς στόχους του Χάρτη – τη δημιουργία ενός ΟΗΕ που θα είναι ικανός να διαφυλάσσει την διεθνή ασφάλεια και ειρήνη , να εξασφαλίσει δικαιοσύνη και ανθρώπινα δικαιώματα και να συμβάλει σύμφωνα με τη διατύπωση του Χάρτη , “στην κοινωνική πρόοδο και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μέσα σε μεγαλύτερη ελευθερία” . Η ευκαιρία τούτη , δεν πρέπει να χαθεί . Ο οργανισμός δεν θα πρέπει τότε ξανά να παραλύσει όπως έγινε την εποχή που σήμερα πιά αποτελεί παρελθόν»⁽²²⁾.

Κατά την άποψη του Boutros-Ghali η ενεργοποίηση της δραστηριότητας του ΟΗΕ στην πρόληψη, στην εκτόνωση των συγκρούσεων, και στην υπεράσπιση της ειρήνης, θα έπρεπε να περιλαμβάνει όλα τα στάδια μιας σύγκρουσης –από το δυνητικό έως στο μετά συγκρουσιακό στάδιο – και να στηρίζεται στους παρακάτω βασικούς άξονες :

α) Στην μερίμνα για την αναζήτηση και την εντόπιση «όσο γίνεται στο πιο πρώιμο στάδιο των καταστάσεων που μπορεί να παράγουν μια σύγκρουση και μέσω της διπλωματίας να γίνουν προσπάθειες για να σταματήσει η δυνητική συγκρουσιακή πορεία».

β) Όπου ξεσπούν οι συγκρούσεις ο ΟΗΕ να αναλαμβάνει «πρωτοβουλίες για την αποκατάσταση της ειρήνης (peacemaking) που θα έχουν ως στόχο την επίλυση των προβλημάτων , τα οποία οδήγησαν στη σύγκρουση» .

γ) Στην συνέχεια να εξασφαλίσει την διατήρηση της ειρήνης (peacekeeping) «όσο εύθραυστη και αν αυτή παρουσιάζεται , εκεί όπου οι εχθροπραξίες έχουν σταματήσει και να βοηθήσει στην εφαρμογή των συμφωνιών που έχουν ήδη συναφθεί από εκείνους που αποκαταστήσανε την ειρήνη»

δ) Να είναι έτοιμη να ενισχύσει «την εδραίωση της ειρήνης στις διάφορες πτυχές της : αναδημιουργώντας θεσμούς και υποδομές σε χώρες που έχουν δοκιμασθεί από εμφύλιους πολέμους και διαμάχες καθώς και σφυρηλατώντας δεσμούς ειρήνης μεταξύ εθνών που βρίσκονταν προηγουμένως σε εμπόλεμη κατάσταση»

ε) Και υπό μια διευρυμένη έννοια να ασχοληθεί « με τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων : τα οικονομικά αδιέξοδα , την κοινωνική αδικία και την πολιτική καταπίεση . Σήμερα είναι εύκολο να διακρίνουμε μια , ολοένα αναπτυσσόμενη , κοινή ηθική αντίληψη που συνδέει τα έθνη και τους λαούς του κόσμου και

θετική ανταπόκριση από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ , η οποία σε μια πρώτη απόφαση της (47/120 της 18ης Δεκεμβρίου 1992) χαιρέτησε τις προτάσεις του Γενικού Γραμματέα.

22. Boutros – Ghali , *Οδηγός για την Ειρήνη*., παράγραφος 3 , σελ.1.

βρίσκει την έκφραση της στους διεθνείς νόμους , πολλοί από τους οποίους οφείλουν τη γέννηση τους στο έργο του ΟΗΕ.»⁽²³⁾

Σύμφωνα με τον Boutros-Ghali οι όροι «προληπτική διπλωματία, αποκατάσταση και διατήρηση της ειρήνης είναι εξολοκλήρου αλληλένδετοι»⁽²⁴⁾ και ερμηνεύονται ως εξής:

- Προληπτική διπλωματία (preventive diplomacy) είναι δραστηριότητα που αναλαμβάνεται για να προληφθούν οι διενέξεις , να αποτραπεί η κλιμάκωση τους σε συγκρούσεις και να περιορισθεί η εξάπλωση των τελευταίων.

- Αποκατάσταση της ειρήνης (peace-making) είναι η δραστηριότητα που οδηγεί τα αντιμαχόμενα μέρη στη σύναψη συμφωνίας, κατά κύριο λόγο με ειρηνικά μέσα που προβλέπει κυρίως το κεφάλαιο vi του Χάρτη του ΟΗΕ

- Η διατήρηση της ειρήνης (peace-keeping) προϋποθέτει την επιτόπια ανάπτυξη δυνάμεων του ΟΗΕ , με τη συγκατάθεση όλων των ενδιαφερομένων μερών . Οι ειρηνευτικές δυνάμεις κανονικά περιλαμβάνουν στρατιωτικό και / ή αστυνομικό , συχνά δε και πολιτικό , προσωπικό του Οργανισμού . Η διατήρηση της ειρήνης συνιστά μια τεχνική που διευρύνει τις δυνατότητες τόσο για την αποτροπή των συγκρούσεων όσο και για την αποκατάσταση της ειρήνης ⁽²⁵⁾

Ο Boutros-Ghali διακρίνει την μετασυγκρουσιακή φάση (post conflict peace-building) από την προσυγκρουσιακή φάση. Κατά την άποψη του η εδραίωση της ειρήνης (peace-building) είναι μια « δραστηριότητα που έπεται της σύγκρουσης και έχει σκοπό να εντοπισθούν και να υποστηριχθούν δομές οι οποίες θα ενισχύσουν και θα σταθεροποιήσουν την ειρήνη ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε υποτροπή . Η προληπτική διπλωματία επιδιώκει την επίλυση των διαφορών πριν η βία ξεσπάσει . Η αποκατάσταση και η διατήρηση της ειρήνης απαιτούνται για να σταματήσουν οι συγκρούσεις και να διαφυλαχθεί η ειρήνη που έχει ήδη επιτευχθεί. Εάν τα στάδια αυτά αποδώσουν καρπούς , ενισχύονται οι δυνατότητες για την μεταπολεμική εδραίωση της ειρήνης , εμποδίζοντας έτσι την υποτροπή της βίας μεταξύ εθνών και λαών.» ⁽²⁶⁾

Οπότε οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις αποκατάστασης της ειρήνης (peace-making) και οι επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης (peace-keeping) είναι ενδιάμεσες δραστηριότητες που επιδιώκουν να σταματήσουν την σύγκρουση και να διατηρήσουν την ειρήνη μόλις επιτευχθεί ενώ οι επιχειρήσεις εδραίωσης της ειρήνης αποσκοπούν

23. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Boutros – Ghali ,στο ίδιο , παράγραφος .15, σελ.8.

24. Στο ίδιο , παράγραφος 20,σελ.11.

25. Στο ίδιο , παράγραφος 20 , σελ.11.

26. Boutros – Ghali, στο ίδιο , παράγραφος 21, σελ.11-12.

στην πρόληψη οποιαδήποτε υποτροπής . Υπό αυτή την λογική λοιπόν και η μετασυγκρουσιακή ειρηνευτική φάση , από την στιγμή που αποσκοπεί στην πρόληψη της επιστροφής στην σύγκρουση , είναι ουσιαστικά μια προληπτική δραστηριότητα.

Όσον αφορά την προσυγκρουσιακή φάση πρωταρχικό ρόλο παίζει η προληπτική διπλωματία (preventive diplomacy) η οποία μπορεί να ασκηθεί από τον ίδιο τον Γενικό Γραμματέα ή μέσω ανωτάτων στελεχών του ΟΗΕ, ειδικών οργανώσεων και προγραμμάτων του ΟΗΕ ή από το Συμβούλιο Ασφαλείας ή την Γενική Συνέλευση καθώς και από τις περιφερειακές οργανώσεις , σε συνεργασία με τον ΟΗΕ ⁽²⁷⁾ . Τα εργαλεία για την επίτευξη των σκοπών της είναι τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης, η έγκαιρη προειδοποίηση , η εξεύρεση και συλλογή δεδομένων , η προληπτική επιτόπια ανάπτυξη δυνάμεων , και η δημιουργία αποστρατικοποιημένων ζωνών⁽²⁸⁾ .

Σχετικά με τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης ο Boutros Ghali είναι της άποψης ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη και η καλή πίστη είναι απαραίτητες για να μειωθούν οι πιθανότητες σύγκρουσης μεταξύ των κρατών, και οι κυβερνήσεις που έχουν την βούληση να τα χρησιμοποιήσουν έχουν στη διάθεση τους μια πληθώρα μέτρων όπως η συστηματική ανταλλαγή στρατιωτικών αποστολών, η συγκρότηση περιφερειακών ή τοπικών κέντρων μείωσης των κινδύνων , διακανονισμοί για την ελεύθερη ροή των πληροφοριών και άλλων⁽²⁹⁾. Όσον αφορά την διαπίστωση γεγονότων, εκείνος είναι της άποψης ότι οι προληπτικές ενέργειες πρέπει να βασίζονται στην έγκαιρη και ακριβή γνώση των γεγονότων, όπως και στην κατανόηση των εξελίξεων και των διεθνών τάσεων μέσω από ορθές ανάλυσης. Δεδομένων των οικονομικών και κοινωνικών αιτιών των διαφορών προβλεπομένων συγκρούσεων, οι πληροφορίες που έχει ανάγκη ο ΟΗΕ πρέπει να περιλαμβάνουν τόσο τις οικονομικές και κοινωνικές τάσεις, όσο και τις πολιτικές εξελίξεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε επικίνδυνες εντάσεις⁽³⁰⁾.

Όσον αφορά την έγκαιρη προειδοποίηση ο ΟΗΕ θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τα δίκτυα συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, που έχει ήδη αναπτύξει αναφορικά με οικολογικές απειλές, κινδύνους πυρηνικών ατυχημάτων , φυσικές καταστροφές , μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, κινδύνους λιμών και επιδημιών.Ο Boutros-Ghali προτείνει τα συγκεκριμένα συστήματα να ενισχυθούν με τέτοιο τρόπο ώστε οι πληροφορίες που προέρχονται από τις πηγές αυτές, να μπορούν να διασταυρώνονται με πολιτικούς δείκτες, για να γίνεται δυνατή η εκτίμηση εάν υφίσταται απειλή για την ειρήνη, και να αναλύονται οι ενέργειες που θα πρέπει να αναλάβει ο ΟΗΕ για την αντιμετώπιση της.

27. Ο.π.,παράγραφος 23 , σελ.13.

28. Στο ίδιο , παράγραφος 23, σελ.13.

29. Στο ίδιο,παράγραφος 24,σελ.13-14.

30. Στο ίδιο , παράγραφος 25,σελ14.

Επίσης θεωρεί ότι τα περιφερειακά σύμφωνα και οργανώσεις, διαδραματίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στο θέμα της εξασφάλισης έγκαιρης προειδοποίησης, και τις καλεί να αποκτήσουν καθεστώς παρατηρητή στο ΟΗΕ, για να συνδεθούν μέσω των κατάλληλων ρυθμίσεων, με τους μηχανισμούς ασφαλείας του ΟΗΕ⁽³¹⁾. Όσον αφορά τις αποστρατικοποιημένες ζώνες εκείνος είναι της άποψης ότι μπορεί να δημιουργηθούν προληπτικά και στις δυο πλευρές των συνόρων, με τη συγκατάθεση των δυο μερών ή στη μια μόνο πλευρά⁽³²⁾.

Εκείνο που ξεχωρίζει από τις άλλες μορφές της ειρηνευτικής διαδικασίας και που χρησιμοποιείται σε αυστηρά προσδιορισμένες συνθήκες ως προέκταση της προληπτικής διπλωματίας είναι η ετοιμότητα της προληπτικής χρήσης στρατιωτικής δύναμης, την επονομαζόμενη "preventive deployment" η οποία λειτουργεί μόνο με την άδεια των εμπλεκόμενων. Αυτό το είδος, δηλαδή της προληπτικής ανάπτυξης δυνάμεων, ήταν ένα από τα πιο νέα και τα πιο ενδιαφέροντα είδη χρήσης βίας των ειρηνευτικών δυνάμεων⁽³³⁾, αφού επιχειρήσεις του ΟΗΕ μέχρι τότε είχαν αναπτύχθει στο έδαφος, εφόσον είχε εμφανιστεί η σύγκρουση, είτε εθνικής είτε διακρατικής φύσεως.

Η προληπτική ανάπτυξη ειρηνευτικών δυνάμεων μπορούσε να πραγματοποιηθεί «σε συνθήκες εσωτερικών εθνικών κρίσεων με πρόσκληση της κυβέρνησης ή όλων των ενδιαφερομένων μερών ή με την απλή μόνο συγκατάθεση τους» όπως και στις διακρατικές διενέξεις «όταν οι δυο χώρες αισθάνονται ότι η παρουσία του ΟΗΕ, και στις δυο πλευρές των συνόρων τους μπορεί να αποτρέψει τις εχθροπραξίες»⁽³⁴⁾. Επίσης ο ΟΗΕ, με την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας και την αίτηση ενός ενδιαφερομένου κράτους μπορεί να στέλνει προληπτικές δυνάμεις που θα απέτρεπαν μια σύγκρουση στην περίπτωση όπου «ένα έθνος φοβάται μεθοριακή επίθεση» και ανάλογα με τις

31. Boutros-Ghali, στο ίδιο, παράγραφος 26-27, σελ.16.

32. Στο ίδιο, παράγραφος 33,σε.19-90.

33. Adam Roberts, "The Crisis in UN Peacekeeping", Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996) σελ.304-305.

34. Boutros – Ghali, ο.π., παράγραφος 28, σελ.17. Στις περιπτώσεις εσωτερικής κρίσης ο Boutros –Ghali τονίζει ότι « ο ΟΗΕ οφείλει να σεβαστεί την εθνική κυριαρχία του συγκεκριμένου κράτους» και η ανθρωπιστική βοήθεια πρέπει να παρέχεται σύμφωνα με τις αρχές του ανθρωπισμού, της ουδετερότητας και της αμεροληψίας όπως αυτές έχουν καθοριστεί στις «κατευθυντήριες αρχές που αναφέρονται στο παράρτημα της απόφασης 46/182 της Γενικής Συνέλευσης, της 19 ης Δεκεμβρίου 1991» (στο ίδιο, παράγραφος 30, σελ.18). Σε περιπτώσεις διακρατικών διενέξεων, όταν εξασφαλίζεται η σύμφωνη γνώμη και των δυο αντιμαχόμενων μερών « η προληπτική ανάπτυξη της παρουσίας του ΟΗΕ στις εκατέρωθεν περιοχές θα πρέπει να αναλαμβάνεται αμέσως μόλις το Συμβούλιο Ασφαλείας εκτιμήσει ότι οι πιθανές εχθροπραξίες μεταξύ των γειτονικών χωρών θα μπορούσαν να αποτραπούν με τον τρόπο αυτό» (στο ίδιο, παράγραφος 31, σελ.19).

εκτιμήσεις για την συγκεκριμένη κατάσταση θα μπορούσε να καθορισθεί « τόσο ο χαρακτήρας της εντολής όσο και το προσωπικό που θα κλιθεί να την εκτελέσει»⁽³⁵⁾ .

Τέλος , ο Boutros Boutros Ghali θεωρεί ότι μεταξύ των καθηκόντων για την πρόληψη της σύγκρουσης και για τη διατήρηση της ειρήνης « βρίσκεται η ευθύνη της προσπάθειας να οδηγηθούν τα αντιμαχόμενα μέρη σε συμφωνία με ειρηνικά μέσα» τα οποία εμπεριέχονται στο κεφάλαιο νί του Χάρτη του ΟΗΕ που παραθέτει έναν περιεκτικό κατάλογο παρόμοιων μέσων για την εκτόνωση των συγκρούσεων. Κατά την άποψη τού τα συγκεκριμένα μέσα έχουν εμπλουτισθεί με διάφορες διακηρύξεις της Γενικής Συνέλευσης , συμπεριλαμβανομένων της Διακήρυξης της Μανίλας του 1982 «για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών» και της Διακήρυξης του 1988 «για την Πρόληψη και Αποτροπή Διενέξεων και Καταστάσεων οι οποίες μπορεί να απειλήσουν τη Διεθνή Ειρήνη και Ασφάλεια καθώς και για το ρόλο του ΟΗΕ στον τομέα αυτό» . Έχουν αποτελέσει επίσης «το αντικείμενο διαφορών αποφάσεων της Γενικής Συνελευσης , συμπεριλαμβανομένης της απόφασης 44/21, της 15^{ης} Νοέμβριου 1989 , για την ενίσχυση της διεθνούς ειρήνης , ασφαλείας και συνεργασία σε κάθε τομέα σύμφωνα με το Χάρτη του Οργανισμού» ⁽³⁶⁾.

35. Boutros – Ghali, οπ., παράγραφος 32, σελ.19.

36. Στο ίδιο , παράγραφος 34,σελ.21.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΤΗΣ 'ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ' ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕ ΠΤΥΧΕΣ ΤΩΝ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΤΙΚΩΝ, ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

2.1. ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΑΥΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ «ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ» ΜΕ ΤΟ «HUMAN NEEDS THEORY» ΤΟΥ JOHN BURTON

Η «Ατζέντα», προτείνει ένα πρακτικό μοντέλο πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων, στον οποίο και το πλαίσιο δράσης και τα εργαλεία του, όπως είναι η προληπτική διπλωματία και οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις, εμπεριέχουν αρκετές πτυχές μοντέλων της θεωρίας ειδικά του πλουραλιστικού, φιλελεύθερου και του θεσμικού νεοφιλελεύθερου παραδείγματος στον κλάδο των Διεθνών Σχέσεων.

Στην «Ατζέντα» τονίζεται ο ρόλος των δυσμενών προτύπων που καλλιεργούνται μέσω της εκπαίδευσης, όπως και η ανάγκη αναθεώρησης της, και γίνεται συγχρόνως μια λεπτομερής περιγραφή των ενδοτέρων πηγών των συγκρούσεων, απαριθμώντας μια σειρά από τις κοινωνικές αιτίες. Στο παράγραφο 56 της «Ατζέντας» αναφέρεται ότι η «συμμετοχή των κρατών σε κοινά προγράμματα για την εκπαίδευση και την νεότητα καθώς και η προώθηση της ελεύθερης μετακίνησης και των πολιτισμικών ανταλλαγών βοηθούν να υποχωρούν τα τείχη μεταξύ των εθνών. Αμβλύνοντας τις εχθρικές διαθέσεις μέσω των εκπαιδευτικών ανταλλαγών και της αναθεώρησης του περιεχομένου των σπουδών, ίσως προλάβουμε την επανεμφάνιση πολιτιστικών και εθνικιστών εντάσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να αναζωπυρώσουν εχθροπραξίες»⁽³⁷⁾.

Όσον αφορά τις κοινωνικές αιτίες των συγκρούσεων ο Boutros- Ghali, λέει ότι «Οι πηγές των συγκρούσεων και του πολέμου είναι διαβρωτικές και βαθιές. Για να τις φθάσουμε, θα απαιτηθεί η υπέρτατη προσπάθεια μας που θα αναπτύξει το σεβασμό στα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, θα προάγει βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη ώστε η ευημερία να απολαμβάνεται από όλο και περισσότερους.». Ο ίδιος απαριθμεί μια σειρά από τις κοινωνικές αιτίες των συγκρούσεων όπως η ανεξέλεγκτη πληθυσμιακή αύξηση, η φτώχεια, οι ασθένειες, η πείνα, η καταπίεση και η απελπισία που προκαλούν μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών στο εσωτερικό και το εξωτερικό των χωρών τους⁽³⁸⁾. Επίσης προτείνεται μια στενή παρακολούθηση και μια βαθύτατη αναλυτική δράση, ερμηνεία και γνώση όλων των παραγόντων μιας σύγκρουσης⁽³⁹⁾, όπως και μια διαδικασία με σκοπό την πρόληψη,

37. Boutros – Ghali, *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφος 56, σελ.36-37.

38. Στο ίδιο, παράγραφος 5,13, σελ.2,6.

39. Όσον αφορά την ανάλυση και την ερμηνεία των παραγόντων μιας σύγκρουσης, εκείνος υποστηρίζει ότι οι προληπτικές ενέργειες «πρέπει να βασίζονται στην έγκαιρη και ακριβή γνώση των γεγονότων». Κατά την άποψη του, δεδομένων των οικονομικών και κοινωνικών αιτιών των διαφόρων συγκρούσεων, οι πληροφορίες που έχει ανάγκη ο ΟΗΕ «πρέπει περιλαμβάνουν τόσο

την αφαίρεση των αιτιών της σύγκρουσης , την επικράτηση και την διατήρηση της ειρήνης, και την ανάληψη κατάλληλης δραστηριότητας για την δημιουργία θεσμών και συνθηκών μετασυγκρουσιακής συνεταιριστικής συνεργασίας. Ο Boutros-Ghali δεικνύει ότι «όταν η σύγκρουση ξεσπάσει τότε ενεργοποιούνται αλληλοτροφοδοτούμενες προσπάθειες για την αποκατάσταση και την διατήρηση της ειρήνης. Από τη στιγμή που οι προσπάθειες αυτές επιτύχουν τους στόχους τους , τότε μόνον η αδιάκοπη , συλλογική εργασία που αντιμετωπίζει τα βαθύτερα οικονομικά , κοινωνικά , πολιτιστικά και ανθρωπιστικά προβλήματα , μπορεί να προσφέρει στέρεα θεμέλια στην ειρήνη , η οποία έχει ήδη αποκατασταθεί . Η προληπτική διπλωματία αποτρέπει την εκδήλωση μιας κρίσης ενώ η μετασυγκρουσιακή εδραίωση της ειρήνης προλαμβάνει την υποτροπή της» (40).

Η παραπάνω ιδέα θυμίζει κάποια σημεία της θεωρίας των ανθρώπινων αναγκών της επονομαζόμενης generic theory of conflict (Human Needs Theory) του John Burton. Ο Burton είναι ένας από τους πιο γνωστούς εκπροσώπους του πλουραλιστικού παραδείγματος αλλά και του πρώιμου κονστρουκτιβισμού και στοχεύει κυρίως στην αναζήτηση και την μελέτη των φαινομένων και των κοινωνιολογικών ριζών των συγκρούσεων με κύρια προοπτική την επίλυση τους (conflict resolution). Κατά την άποψη του Burton η εν λόγω μελέτη πρέπει να συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τις ανθρώπινες διαστάσεις της σύγκρουσης , τις συνθήκες που δημιουργούν το περιβάλλον του conflict , τις δομικές αλλαγές που απαιτούνται για την αφαίρεση του , αλλά και το πιο σημαντικό, την προώθηση των συνθηκών που δημιουργούν συνεταιριστικές σχέσεις (41).

Ο Burton υποστηρίζει ότι τα άτομα έχουν ορισμένες βασικές ανάγκες που δεν εκφράζονται μόνο υπό την φυσική τους έννοια όπως τροφή και στέγη, αλλά και ανάγκες με μια βαθύτερη έννοια , μη υλικής φύσης ,που η εκπλήρωση τους, επιτρέπει τα άτομα να λειτουργήσουν σαν μια κοινωνική μονάδα. Κατά τον Burton«οι ανάγκες περιγράφουν εκείνες τις συνθήκες ή ευκαιρίες που είναι ουσιαστικές για να γίνει το άτομο ένα λειτουργικό και συνεταιριστικό μέλος της κοινωνίας , συνθήκες που είναι ουσιαστικές για την ανάπτυξη του, οι οποίες διαμέσου του ατόμου είναι ουσιαστικές για την οργάνωση και την επιβίωση της κοινωνίας»(42). Επισημαίνει ως ανάγκες τέτοιας φύσης την συνέπεια (consistency), το κίνητρο (stimulating), την ασφάλεια (security),την αναγνώριση (recognition), την διανεμητική δικαιοσύνη (distributive justice), την

τις οικονομικές και κοινωνικές τάσεις όσο και τις πολιτικές εξελίξεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε επικίνδυνες εντάσεις» (Boutros–Ghali, στο ίδιο, παράγραφος 25,σελ.14).

40. Boutros – Ghali, στο ίδιο, παράγραφος 57,σελ.37.

41. John.W.Burton, *Conflict: Resolution and Provention* (Basingstoke: Macmillan, 1990), Vol.1, σελ.3.

42. John.W. Burton, *Deviance, Terrorism and War: The Process of Solving Unsolving and Political Problems* (Oxford: Martin Robertson, 1979), σελ.59.

παρουσία ορθολογικότητας (appearance of rationality), την αίσθηση νοήματος (meaning), τον έλεγχο (control), την υπεράσπιση του ρόλου (role defense), δηλαδή την υπεράσπιση εκείνων των κατακτήσεων που παίζουν ρόλο στην ικανοποίηση των αναγκών⁽⁴³⁾.

Οι παραπάνω περιγραφόμενες ανάγκες από το Burton στην ουσία είναι μια άλλη ευρύτερη έκφραση των ανθρώπινων δικαιωμάτων σε ατομικό, κοινωνικό, πολιτικό, και μειονοτικό επίπεδο, που ο Boutros-Ghali αναφέρει αρκετές φορές στην «Ατζέντα», και τις αναγνωρίζει ως τις πιο βαθιές πηγές σύγκρουσης (με την διαφορά ότι ο Burton τους βλέπει χωρίς την δυτική πολιτισμική τους διάσταση)⁽⁴⁴⁾.

Επίσης κάποιες ιδέες του Boutros-Ghali για την πρόληψη των συγκρούσεων, της επίλυσης τους, μέσω της έκλειψης των πολιτικό-κοινωνιολογικών αιτιών και της δημιουργίας συνεταιριστικής συνεργασίας στην μετασυγκρουσιακή φάση, θυμίζουν κάτι από την θέση του Burton σχετικά με τις έννοιες prevention και provention (νεολογισμός δικός του). Σύμφωνα με το Burton η επίλυση των συγκρούσεων εστιάζει «...όχι μόνο στο conflict prevention, δηλαδή στην απομόνωση και στην αφαίρεση των πηγών της σύγκρουσης αλλά επίσης και στο conflict 'provention': στην προώθηση συνθηκών που δημιουργούν συνεταιριστική σχέση»⁽⁴⁵⁾.

43. John.W.Burton, *Conflict Human Needs Theory* (New York: St.Martin's Press, 1990).

44. Η προσέγγιση του Burton έχει το επιπλέον προσόν ότι αποφεύγει την αναφορά σε ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία πολλοί μη δυτικοί θεωρούν ως προϊόν της Δύσης και άρα ως μια μορφή πολιτισμικού ιμπεριαλισμού. Στο δυτικό πολιτισμό τα δικαιώματα κατανοούνται ως εξουσίες που παραχωρούν τα δυτικά συστήματα δικαίου (δηλαδή παραχωρούν τα κράτη) στα άτομα, για την επιδίωξη νόμιμων ατομικών συμφερόντων (δηλαδή επιδίωξη εκείνων των ατομικών συμφερόντων που τα κράτη έχουν φιλτράρει ως νόμιμα συμφέροντα). Έτσι τα άτομα μέσω της ελευθερίας που τους παρέχει η εξουσία των δικαιωμάτων τους για να πραγματοποιήσουν τα νόμιμα συμφέροντα τους, λειτουργούν ως μέλη της κοινωνίας πολιτών. Όμως ο Burton δεν μιλάει για δικαιώματα που κατανοούνται με αυτό τον τρόπο (που κατανοούνται δηλαδή ως εξουσίες που έχουν παραχωρηθεί από τα συστήματα δικαίου), αλλά μιλάει για λειτουργικές ανάγκες χωρίς την εκπλήρωση των οποίων, το άτομο δεν μπορεί να υπάρχει ως μέλος μιας κοινωνίας. Δηλαδή, εκτός από τα υλικά, μιλάει κυρίως για εκείνα τα μη υλικά στοιχεία που είναι αναγκαία στην σύνθεση της βιοτικής κατάστασης ενός ατόμου, και στην σύνδεση του τελευταίου με τα άλλα μέλη μιας κοινωνίας, ανεξαρτήτως εάν αυτά τα απαραίτητα στοιχεία για την εκπληρώσει των λειτουργικών αναγκών του ατόμου ως μέλος μιας κοινωνίας, αναγνωρίζονται ή δεν αναγνωρίζονται από τα φίλτρα των συστημάτων δικαίου, δηλαδή από τα κράτη.

45. John Burton, "Conflict Resolution as a Political Philosophy", Dennis J.D.Sandole & Hugo van der Merwe (επιμ.), *Conflict Resolution Theory and Practice .Integration and Application*. (Manchester&New York: Manchester University Press, 1993), σελ.60. Για μια πιο λεπτομερή ανάγνωση της έννοιας 'provention' βλέπε John.W. Burton, *Conflict: Resolution and Provention* (New York: St.Martin's Press, 1990). Επίσης το επιχείρημα τούτο υποστηρίζουν και πολύ άλλοι όπως ο Sandole όπου και αυτός υποστηρίζει ότι επίλυση συγκρούσεων θεωρείται μια κίνηση προς δημιουργία σχέσεων ετερότητας. Βλ.Dennis J.D . Sandole (1993) "Generic Theory and Practice in Conflict Resolution" στο D.J.D Sandole&H.Van der Merwe, ό.π., σελ.1-54.

Ένα τελευταίο σημείο σύγκλησης των δυο είναι η έμφαση που δίνουν στην διάκριση της διένεξης από την σύγκρουση που αποτελεί ταυτόχρονα και το σημείο αφετηρίας διαφοροποίησης των αντιλήψεων τους, γιατί και οι δυο (δηλαδή ο Boutros-Ghali και ο Burton) συμπίπτουν στην διάκριση της μιας έννοιας από την άλλη ,ωστόσο χρησιμοποιούν διαφορετικά κριτήρια διάκρισης . Για το Burton κριτήριο διάκρισης είναι η φύση των ανθρώπινων αναγκών υποστηρίζοντας ότι: «Οι διενέξεις περιλαμβάνουν διαπραγματευτικά συμφέροντα , ενώ οι συγκρούσεις σχετίζονται με ζητήματα που είναι αδιαπραγμάτευτα, ζητήματα που σχετίζονται με τις οντολογικές ανθρώπινες ανάγκες που είναι ασυμβίβαστες[...] Η διευθέτηση, αναφέρεται σε διαπραγματεύσιμες ή σε δικαστικές εκβάσεις των διενέξεων, ενώ η επίλυση αναφέρεται σε εκείνα τα αποτελέσματα των συγκρουσιακών καταστάσεων που πρέπει να ικανοποιήσουν τις έμφυτες ανάγκες όλων. Για αυτό το λόγο έχουμε διευθέτηση διενέξεων και επίλυση συγκρούσεων (46)» που δεν είναι το ίδιο πράγμα, δηλαδή η διευθέτηση είναι πιο επιφανειακή ενώ η επίλυση πιο ουσιαστική και επιλύει την διαφορά οριστικά . Για τον Boutros-Ghali το βασικό κριτήριο διάκρισης της διένεξης από την σύγκρουση είναι ο βαθμός της κλιμάκωσης της έντασης, με την λογική ότι κάθε βαθμός έντασης προκαλεί δυσλειτουργία του διεθνούς συστήματος και κατ' επέκταση κάθε διένεξη και σύγκρουση είναι μια απειλή για την ειρήνη είτε στην δυνητική είτε στην έκδηλη φάση τους και ως τέτοιες χρειάζονται άμεση προληπτική επέμβαση (47). Σχετικά με τούτο ο Boutros-Ghali γράφει : « οι ένοπλες συγκρούσεις συνεχίζουν να τρομοκρατούν ,όπως πάντα ,την ανθρωπότητα και να απαιτούν την άμεση επέμβαση μας για την αποτροπή , την εκτόνωση και τον τερματισμό τους την δική μας άμεση επέμβαση στην προσπάθεια της πρόληψης , της συγκράτησης και του τερματισμού τους. [...] Η ανθρωπότητα δοκιμάστηκε συχνά από τα δεινά των συγκρούσεων και τη δυστυχία του εκτεταμένου ανθρώπινου πόνου και της στέρησης» (48) .

2.2.ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΕΥΜΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ

Είναι φανερό ότι η αντίληψη που υπάρχει σε σχέση με τη λειτουργικότητα ή την μη λειτουργικότητα των συγκρούσεων, επηρεάζει και την αντίληψη για τον τρόπο της επίλυσης τους, και γι'αυτό το λόγο, ο Boutros-Ghali στην «Ατζέντα», και οι υποστηρικτές του πλουραλισμού διαφοροποιούνται κατά πολύ για τους τρόπους επίλυσης που προτείνουν(49).

46. John Burton,“Conflict resolution as a political philosophy...”, σελ.55.

47. Όπως αναφέραμε και πιο πριν στο παράγραφο 20 και 21 της «Ατζέντας» αυτός λέει ότι ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας είναι να προλάβει τις διενέξεις πριν ξεσπάσει η βία δηλαδή πριν από την κλιμάκωση της σε συγκρούσεις και να περιορίζει την διάδοση των τελευταίων όταν εμφανιστούν.

48. Boutros – Ghali, *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφοι 13,22, σελ.6,12.

49. Είναι προφανές ότι ο Boutros-Ghali ως ενεργός πολιτικός ενδιαφέρεται κυρίως για τις πρακτικές συνέπειες των συγκρούσεων, ενώ οι πλουραλιστές προσπαθούν να δίνουν μια πιο

Σχετικά με τους τρόπους επίλυσης των συγκρούσεων οι πλουραλιστές όπως ο Burton δίνουν μεγάλο βάρος σε αυτό που εκείνος ονομάζει “*analytical problem – solving facilitated conflict resolution*”. Η γενικές θέσεις αυτής της οπτικής είναι ότι τα μέρη σε μια σύγκρουση είναι σε θέση να βρουν διαλλακτικές επιλογές ή ήπια μέσα, με τα οποία να συνεργάζονται για να επιτύχουν τους στόχους τους άπαξ και έχουν κάνει μια ολοκληρωμένη ανάλυση των προβλημάτων στις σχέσεις τους⁽⁵⁰⁾. Για τον Burton η επίλυση είναι μια χρονοβόρα διαδικασία που δεν πρέπει να επιβάλλεται. Η επίλυση πρέπει να προέρχεται ως μια ευσυνειδητή στάση των εμπλεκόμενων, που έχουν συνειδητοποιήσει ότι το κόστος της συνέχισης της σύγκρουσης, είναι πολύ μεγαλύτερη από το κόστος της επίλυσης, και πρέπει να το αποδέχονται ειρηνικά και ελεύθερα ως θετικό προτέρημα, εφόσον κανένα από τα μέρη δεν θεωρεί ότι θυσιάσε τις ανώτερες αξίες της⁽⁵¹⁾.

Σε αυτό το σημείο οι απόψεις του Boutros-Ghali διαφοροποιούνται από την θέση του Burton και συγκλίνουν σε κάποιο βαθμό με την θέση που εκφράζει το ρεύμα του θεσμικού νεοφιλελευθερισμού στον κλάδο των Διεθνών Σχέσεων, με κύριους εκπροσώπους τους Robert O. Keohane και Joseph Nye, και άλλους όπως Robert Axelrod, Charles Lipson, Kenneth A. Oye, Arthur A. Stein, Lisa L. Martin, Helen Milner, και άλλους⁽⁵²⁾.

διευρυμένη πολιτικό φιλοσοφική ερμηνεία της έννοιας του conflict. Σε σχέση με αυτό ο Burton γράφει: « Η σύγκρουση όπως και το σεξ είναι ένα ουσιαστικό δημιουργικό στοιχείο στην ανθρώπινη σχέση. Είναι ένα μέσον αλλαγής, είναι το μέσον με το οποίο εμείς μπορούμε να πετυχαίνουμε τις κοινωνικές μας αξίες της ευημερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης και των ευκαιριών για προσωπική εξέλιξη. Η ύπαρξη της ροής μιας σύγκρουσης είναι η μόνη εγγύηση ότι οι προσδοκίες της κοινωνίας μπορεί να επιτευχθούν. Πράγματι, η σύγκρουση, πρέπει να απολαμβάνεται σαν το σεξ» στο John.W. Burton, *World Society*, (Cambridge & New York: Cambridge University Press, 1972) σελ.137-138.

50. Βλ. John Burton “Unfinished Business in Conflict Resolution”, John Burton & Frank Dukes (επιμ.) *Conflict: Readings in Management and Resolution*, (London: Macmillan, 1990), σελ.328.

51. Βλ. John.W.Burton, *Conflict and Communication: The Use of Controlled Communication in International Relations* (London: Macmillan, New York Free Press, 1969), όπως και John.W.Burton, “The Resolution of Conflict”, *International Studies Quarterly*, 1, (March 1972). Την ίδια θέση με τον Burton δηλαδή της ειρηνικής επίλυσης και της διακριτικής μη επίσημης εμπλοκής τρίτου μέρους, εκφράζουν και άλλοι θεωρητικοί του πλουραλιστικού παραδείγματος όπως Herbert C Kelman, “The Problem –Solving Workshop: A Social Psychological Contribution to the Resolution of International Conflicts”, *Journal of Peace Research*, 13(2),1976, σελ.70-90. Επίσης Kenneth E. Boulding “The Learning and Reality-Testing Process in the International System”, John C.Farell & Asa P.Smith, (επιμ.) *Image and Reality in World Politics* (New York: Columbia University Press, 1967) και άλλοι.

52. Το συγκεκριμένο ρεύμα υποστηρίζει ότι στο υπάρχον διεθνές σύστημα οι θεσμοί μπορούν να συμβάλουν στην διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των κρατών, εάν δίνουν προτεραιότητα στην πολιτική οικονομία, αναδεικνύοντας διάφορα πεδία κοινών συμφερόντων, και προωθώντας μέσο εύχρηστων κανόνων, την οικονομική συνεργασία μεταξύ των κρατών. Βλ.περισσότερα στο Robert O. Keohane&Joseph S.Nye, “Introduction: The End of the Cold War in Europe”, Robert O.Keohane&Joseph S.Nye&Stanley Hoffmann (επιμ.), *After the Cold War: International*

Όσον αφορά το στάδιο της πρόληψης και της έγκαιρης προειδοποίησης ο θεσμικός νεοφιλελευθερισμός προτείνει την αύξηση και ενδυνάμωση των διεθνών καθεστώτων, την περαιτέρω ανάπτυξη και ισχυροποίηση των διεθνών θεσμών, την εμπλοκή των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, την αλληλεξάρτηση όπως και την εδραίωση και διάδοση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁽⁵³⁾.

Μερικές από τις παραπάνω περιγραφόμενες ιδέες τις βρίσκομαι στην «Ατζέντα». Έτσι σε σχέση με την ανάγκη δημοκρατικής διακυβέρνησης ο Boutros-Ghali λέει ότι: «Υπάρχει μια προφανής σχέση μεταξύ δημοκρατικών θεσμών – όπως είναι το κράτος του νόμου και η διαφάνεια στην λήψη αποφάσεων- και της επίτευξης πραγματικής ειρήνης και ασφάλειας, στο πλαίσιο οποιασδήποτε νέας και σταθερής πολιτικής τάξης πραγμάτων. Τα στοιχεία αυτά της καλής διακυβέρνησης πρέπει να προάγονται σε όλα τα επίπεδα της διεθνούς και εθνικής πολιτικής ζωής»⁽⁵⁴⁾.

Όσον αφορά το ζήτημα της αλληλεξάρτησης⁽⁵⁵⁾ ο Boutros-Ghali ξεκαθαρίζει ότι :«Ο θεμέλιος λίθος του συγκεκριμένου έργου μας είναι και πρέπει να παραμείνει το κράτος .

Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991 (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1993). Robert Axelrod & Robert O.Keohane, "Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions," *World Politics*, 38(1) (October 1985), σελ.226-254.Robert O.Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1984). Robert O.Keohane,*International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory* (Boulder, Colo.:Westview Press,1989). Charles Lipson, "International Cooperation in Economic and Security Affairs," *World Politics*, 37(1) (October 1984), σελ.1-23. Kenneth A.Oye, "Explaining Cooperation Under Anarchy: Hypotheses and Strategies," *World Politics*, 38(1) (October 1985), σελ.1-24. Arthur A. Stein, *Why Nations Cooperate: Circumstance and Choice in International Relations* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1990). Lisa L.Martin, *Coercive Cooperation: Explaining Multilateral Economic Sanctions* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1992). Helen Milner, *Interests, Institutions, and Information* (Princeton: Princeton University Press, 1997).

Σε αντίθετη κατεύθυνση υπάρχει η θέση σύμφωνα με την οποία δεν μπορούμε να γνωρίζουμε πλήρως ποιές θα είναι οι κύριες πηγές συγκρούσεων σε έναν κόσμο που διαμορφώνεται τόσο από το τυχαίο και το απρόβλεπτο όσο και από προσδιορισμένες αιτιατικές δυνάμεις και οριοθετημένα πλαίσια θεσμικών αλλαγών (Gertrude Himmelfarb,1989,σελ.24-26). Όμως σε ένα τέτοιο κόσμο όπου υπάρχει και το τυχαίο και το απρόβλεπτο και το προσδιορισμένο, μεγαλώνουν και πάλι οι ορθολογικές ανάγκες αλληλοεξαρτημένων συμφερόντων διαφόρων μονάδων της διεθνούς κοινωνίας. Οι εν λόγω μονάδες από την στιγμή που εντοπίζουν αυτή την αλληλεξάρτηση, αποσκοπούν σε μια μακροπρόθεσμη σταθερότητα σχέσεων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται και πάλι ο ρόλος των θεσμών στην πρόληψη και στην μείωση των απρόβλεπτων παραγόντων που θα μπορούσαν να διαταράξουν αυτή την αλληλεξάρτηση σχέσεων ώστε να μην προκληθεί σύγκρουση συμφερόντων.

53. Αλέξης Ηρακλείδης ,*Η διεθνής κοινωνία και οι θεωρίες των διεθνών σχέσεων. Μια κριτική περιδιάβαση.*(Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης,2005,τρίτη έκδοση) ,σελ.259.

54. Boutros – Ghali , *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφος 59,σελ.38.

55. Σύμφωνα με τον Nye: « Σαν μια αναλυτική λέξη η 'interdependence' αναφέρεται σε καταστάσεις στις οποίες δρώντες οι γεγονότα σε διαφορετικά μέρη του συστήματος επηρεάζουν ο ένας τον άλλων. Απλά θέτοντας , interdependence σημαίνει αμοιβαία εξάρτηση

Ο σεβασμός της εθνικής κυριαρχίας και ακεραιότητας έχει καίρια σημασία για κάθε κοινό διεθνές βήμα προόδου . Παρόλα αυτά ο καιρός της απόλυτης και αποκλειστικής κυριαρχίας ,έχει παρέλθει, η δε φιλοσοφία της δεν εναρμονίσθηκε πότε με την πραγματικότητα . Είναι καθήκον των αρχηγών των κρατών να κατανοήσουν το γεγονός αυτό και να επιτύχουν μια ισορροπία μεταξύ των αναγκών της σωστής εσωτερικής διακυβέρνησης και των απαιτήσεων ενός ολοένα πιο αλληλοεξαρτώμενου κόσμου »⁽⁵⁶⁾ .

Ωστόσο το πιο ενδιαφέρον σημείο ταύτισης των ιδεών του Boutros Ghali με το θεσμικό νεοφιλελευθερισμό έχει να κάνει με την έμφαση που δίνουν στην συνεργασία με τους διεθνούς θεσμούς και τα «διεθνή καθεστώτα». Σύμφωνα με τον Stephen Krasner τα «διεθνή καθεστώτα» ορίζονται ως «σύνολα που περικλείουν έμμεσες ή άμεσες αρχές, νόρμες, κανόνες και διαδικασίες λήψης αποφάσεων γύρω από τις οποίες συγκλίνουν οι προσδοκίες των εμπλεκόμενων φορέων σε έναν συγκεκριμένο τομέα των διεθνών σχέσεων. Οι αρχές είναι πεποιθήσεις περί ορθότητας και αιτιατικών σχέσεων των γεγονότων. Οι νόρμες είναι πρότυπα συμπεριφοράς που προσδιορίζονται σε σχέση με δικαιώματα και υποχρεώσεις. Οι κανόνες είναι συγκεκριμένες εντολές ή προγραφές για δράση. Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι κυρίαρχες πρακτικές για τη δημιουργία και την εφαρμογή της συλλογικής επιλογής»⁽⁵⁷⁾. Για το θεσμικό νεοφιλελευθερισμό , οι θεσμοί και καθεστώτα δημιουργούν ένα κλίμα ασφάλειας για τα εμπλεκόμενα μέρη στο conflict γιατί προωθούν τις επαφές και την ανταλλαγή απόψεων, προβάλουν θέματα κοινού ενδιαφέροντος, απαιτούν και επιβλέπουν την εφαρμογή των αμοιβαίων υποχρεώσεων, μειώνοντας έτσι τις εντάσεις και αυξάνοντας της δυνατότητες επίλυσης συγκρούσεων⁽⁵⁸⁾.Ο θεσμικός νεοφιλελευθερισμός πιστεύει ότι οι διεθνείς θεσμοί και καθεστώτα συνεισφέρουν στην συλλογική ασφάλεια και ενίσχυση της κοινωνίας των κρατών διαμέσου του διεθνές δικαίου , των δημοκρατικών μορφών διακυβέρνησης και της εξασφάλισης των ατομικών δικαιωμάτων που οδηγούν στην ανθρώπινη πρόοδο , στην ειρηνική συνύπαρξη, και στην μείωση των εντάσεων και διενέξεων⁽⁵⁹⁾.

[...] Όταν τα κράτη δοκιμάζουν την απομόνωση , όπως έκανε η Αλβανία ή το Μιανμάρ , τότε αυτό γίνεται με αρκετό οικονομικό κόστος [...] Δεν είναι εύκολο για τα κράτη να χωριστούν από το υπόλοιπο κόσμο» . Βλ. Joseph S.Nye, *Understanding International Conflicts. An Introduction to Theory and History*, (London: Longman, 2000), σελ.179.

56. Boutros – Ghali ,ό.π.,παράγραφος 17,σελ.9.

57. Stephen D.Krasner (επιμ.), *International Regimes* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1989), σελ.2.

58. Σε σχέση με το παραπάνω επιχείρημα βλέπε Robert O Keohane.& Joseph Nye, *Power and Interdependence* (Boston: Little, Brown&Co, 1977).

59. Σε σχέση με αυτή την θέση βλέπε Andrew Moravcsik,“Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory in International Politics”,*International Organization*, 51 (Autumn1997), σελ. 513-553. Επίσης Michael W.Doyle “Liberalism and World Politics”, *American Political Science Review*, 80 (December 1986).σελ.1151-1169. Ωστόσο οι υποστηρικτές του θεσμικού νεοφιλελευθερισμού είναι συνειδητοποιημένοι για τις πραγματικές δυνατότητες των θεσμών, και για αυτό το λόγο

Υπό αυτή την έννοια τα διεθνή καθεστώτα αποκτούν μεγάλη σημασία γιατί όχι μόνο θέτουν ρητούς η σιωπηρούς κανόνες, αρχές, για κάποιο τομέα των διεθνών σχέσεων επάνω στο οποίο οι προσδοκίες των δρώντων συγκλίνουνται, αλλά δημιουργούν και συνθήκες ενσωμάτωσης⁽⁶⁰⁾. Το σύνολο των διακανονισμών τους περιλαμβάνει εθνικούς κανόνες (τα εσωτερικά δίκαια των κρατών), διεθνείς κανόνες (το διεθνές δίκαιο, οι κανονιστικοί χάρτες των διεθνών οργανισμών όπως και οι κανόνες και τα ψηφίσματα τους) και ιδιωτικούς κανόνες (τους καταστατικούς των πολυεθνικών εταιρειών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων)⁽⁶¹⁾.Επίσης εμπεριέχουν κανόνες και αρχές που αντικατοπτρίζονται στα πρότυπα συμπεριφοράς που δεν έχουν ακόμα συμπεριληφθεί στο διεθνές δίκαιο και στους χάρτες των οργανισμών. Εμπεριέχουν δηλαδή εκείνο το σημαντικό ψυχολογικό στοιχείο που οδηγεί αυτούς που αποφασίζουν, να νιώθουν ότι πρέπει να δράσουν με ορισμένους προσδοκώμενους τρόπους με τους οποίους αναμένουν να δράσουν και οι άλλοι , ανεξαρτήτως εάν εκείνοι οι τρόποι συμπεριφοράς απαιτούνται ή όχι από το δίκαιο⁽⁶²⁾ δημιουργώντας έτσι λειτουργικά μοντέλα ενσωμάτωσης σε τομείς ειδικών συμφερόντων ⁽⁶³⁾. Δρώντας λοιπόν με αυτό τον τρόπο ,

υποστηρίζουν ότι : «Οι διεθνείς θεσμοί δεν καλούνται για αντιμετώπιζον το ζήτημα του πυρήνα του ρεαλιστικού μοντέλου της αναρχίας, δεδομένου ότι δεν έχουν την δύναμη να επιβάλουν τους δικούς τους κανόνες επάνω στα ισχυρά κράτη . Οι διεθνείς θεσμοί όμως μπορεί να επιδράσουν σε κάποιες επιπλοκές της αναρχίας επάνω στις συμπεριφορές των κρατών , κάνοντας τα κράτη λιγότερα πρόθυμα στο ανταγωνισμό και στην κακή συμπεριφορά όπου οι ρεαλιστές πρεσβεύουν», στο Robert O. Keohane&Joseph S.Nye, “Introduction: The End of the Cold War in Europe”, Robert O.Keohane&Joseph S.Nye& Stanley Hoffmann (επιμ.), *After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1993), σελ.5.

60. Stephen D. Krasner,“Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables”, Stephen D. Krasner (επιμ.),*International Regimes* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press ,1983) , σελ.2 ο οποίος είναι βασιζόμενος κατά πολύ επάνω στο Oran R. Young, “International Regimes : Problems of Concept Formation” *World Politics*,32 (April 1980).

61. Bruce Russett & Harvey Starr & David Kinsel, *World Politics: The Menu for Choice* (Boston: Wadsworth, Cengage Learning, 2010), σελ.378.

62. Σε σχέση με αυτή την διαπίστωση βλ. στο ίδιο,σελ.378.

63. Έτσι υπό την παραπάνω λογική δημιουργήθηκαν διεθνές καθεστώτα όπως χρηματιστηριακά καθεστώτα (πχ το σύστημα Bretton Woods),εμπορικά καθεστώτα (π.χ. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)), καθεστώτα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθεστώτα ασφάλειας, και άλλα. Για καθεστώτα όπως Breton Woods, GATT, βλέπε Bruce Russett, Harvey Starr,David Kinsel,ο.π.,σελ.380-387 . Ένας σημαντικός καθεστώς ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει καθιερώσει π.χ. ο ΟΑΣΕ(Για την ανάδειξη της ανθρωπίνης διάστασης σε αυτό το θεσμό βλέπε Alexis Heraclides ,*Security And Co-Operation In Europe:The Human Dimension,1972-1992* (London: Frank Cass,1993). Ο ΟΑΣΕ είναι επίσης και καθεστώς ασφάλειας . Σύμφωνα με τον Robert Jervis τα καθεστώτα ασφάλειας έχουν μεγάλη σημασία στον τομέα των συγκρούσεων γιατί διευκολύνουν και προωθούν την συνεργασία μεταξύ των κρατών καθιερώνοντας « εκείνους τους κανόνες , αρχές και πρότυπα που επιτρέπουν τα κράτη να είναι συγκρατημένες στις συμπεριφορές τους με την πεποίθηση ότι και τα άλλα κράτη θα ανταποκριθούν στην συγκρατημένη συμπεριφορά».Βλ.Robert Jervis,“Security Regimes” Stephen D. Krasner (επιμ.) *International Regimes* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1983), σελ.173.

προκαλώντας συμπεριφορές που επαναλαμβάνονται από όλα τα μέλη σε διάφορα πεδία συμφερόντων δηλαδή προβλέψιμες συμπεριφορές ,τα διεθνείς καθεστώτα κάνουν πιο εύκολο τον ρόλο της άσκησης της προληπτικής διπλωματίας για την αποφυγή των συγκρούσεων

Το θεμέλιο όλων των διεθνών καθεστώτων παραμένει ο Χάρτης του ΟΗΕ, και ειδικά το καθεστώς της πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων που αυτός ο Χάρτης έχει καθιερώσει ,καθεστώς το οποίο ο Boutros Ghali με την «Ατζέντα» του προσπαθεί να τον ενίσχυση περαιτέρω . Ο Χάρτης του ΟΗΕ από τις πρώτες λέξεις εισάγει την αρχή της μελλοντικής πρόληψης συγκρούσεων όταν διευκρινίζει ότι ο σκοπός της ίδρυσης του ΟΗΕ είναι : «Όπως σώσωμεν τας επερχομένας γενεάς από την μάστιγα του πολέμου ,ήτις δις εις το διάστημα μιας γενεάς επεσώρευσεν άφατων θλίψιν εις την ανθρωπότητα»⁽⁶⁴⁾.

Στην συνέχεια η αρχή της προληπτικής δράσης πλαισιώνεται στο Χάρτη σε πολλά άρθρα δίνοντας ένα ικανοποιητικό νομικό πλαίσιο που θα μπορούσε να συμβάλει στην προληπτική δραστηριότητα , παρόλο που τότε , το 1945 δεν αναφέρεται η έννοια της προληπτικής διπλωματίας. Έτσι το άρθρο ένα του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ επεξηγεί ότι ο σκοπός του ΟΗΕ είναι « Να διατηρήσει την διεθνή ειρήνη και προς τούτο λαμβάνει τελέσφορα συλλογικά μέτρα για την πρόληψη ..και αποτροπή των απειλών για την ειρήνη... και την διευθέτηση των διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που μπορεί να οδηγούν σε διατάραξη της ειρήνης» . Πολλά εργαλεία προσφέρονται στα χέρια της προληπτικής διπλωματίας στο άρθρο 33 όπως : διαπραγματεύσεις, έρευνες , διαμεσολαβήσεις, συνδιαλλαγή ,διαιτησία, δικαστικός διακανονισμός, προσφυγή σε περιφερειακές οργανώσεις και αλλά ειρηνικά μέσα της επιλογής των ενδιαφερόμενων .

Επίσης τα άρθρα του κεφαλαίου 6 του Χάρτη, που προβλέπει διαδικασίες για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, εμπεριέχει άρθρα προληπτικής δράσης όπως το άρθρο 34 και 35, που μιλούν αντίστοιχα για το Συμβούλιο Ασφαλείας το οποίο θα δύναται να εξετάσει πάσα διαφορά που μπορεί να οδηγήσει σε προστριβή η διένεξη, διαφορά την οποία μπορεί να την φέρει προς κρίση στο Συμβούλιο κάθε κράτος μέλος.

Σημαντικά μέτρα προληπτικής δράσης εμπεριέχει και το κεφάλαιο 7 του Χάρτη , όπως το άρθρο 39 που εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο Ασφαλείας να αποφαινεται περί της ύπαρξης απειλής της ειρήνης, και να προβαίνει σε συστάσεις ή σε αλλά μέτρα του άρθρου 41 και 42. Στο ίδιο πνεύμα προληπτικής δράσης είναι το άρθρο 43 που καλεί τα μέλη του ΟΗΕ να συμβάλουν στην διατήρηση της διεθνούς ειρήνης με το να παρέχουν ένοπλες δυνάμεις , συνδρομήν και ευκολίας , συμπεριλαμβανόμενου και του δικαιώματος διελεύσεως , αναγκαίων προς το σκοπών της διατηρήσεως της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Για προληπτικά και αναγκαστικά μέτρα μιλάει και το άρθρο 50

64. Για το πλήρες κείμενο του Χάρτη βλέπε Στέλιος Περράκης, *Θεμελιώδες πράξεις της διεθνούς δικαιοταξίας :Κείμενα διεθνούς πρακτικής* (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλά, 2006), τόμος 17,σελ.15-41.

ενώ το άρθρο 99 καλεί το Γενικό Γραμματέα να εφιστά την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας επί πάσης υπόθεσης που κατά την γνώμη του δύναται να απειλήσει την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης. Τα άρθρα του κεφαλαίου 6 παρέχουν διάφορους τρόπους προληπτικής δράσης για τις δυνητικές συγκρούσεις προτείνοντας ειρηνικούς τρόπους επίλυσης διαφορών όπως αποδεκτές από τα μέρη διαδικασίες (άρθρο 36/2) ή χρήση διεθνών οργάνων όπως το διεθνές δικαστήριο (άρθρο 36/3). Επίσης εξουσιοδοτείται το Συμβούλιο Ασφαλείας να μπορεί να επιβλέπει απειλητικές καταστάσεις και να παρέχει διαμεσολάβηση προτείνοντας στα μέρη συνταγές επίλυσης (άρθρο 36/1 και 3). Εάν αυτές οι προσπάθειες αποτύχουν και έχουμε την εμφάνιση μια διένεξης τότε το κεφάλαιο 7 συνιστά διπλωματικές κυρώσεις και λήψη διεθνών πολεμικών επιχειρήσεων (άρθρο 43-49), πλαισιώνοντας πλήρες το καθεστώς πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων σε όλες τις φάσεις της εξέλιξης του conflict.

Ο Boutros Ghali στην «Ατζέντα» του προτείνει τρόπους εφαρμογής στην πράξη των διαφορών ιδεών του πλουραλιστικού και του θεσμικού νέο φιλελευθέρου παραδείγματος, προσπαθεί να ενισχύσει περαιτέρω και να προσαρμόζει στις καινούριες συνθήκες, το παραπάνω περιγραφόμενο καθεστώς πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων που προβλέπεται στο Χάρτη του ΟΗΕ.

Για να ενισχύσει εκείνη την προληπτική δραστηριότητα, ο Boutros-Ghali απευθύνεται στους διεθνούς θεσμούς και καθεστώτα, τονίζοντας κυρίως, αυτές που έχουν προκύψει από την λειτουργία των περιφερειακών συμφώνων (regional arrangements) και περιφερειακών οργανισμών (regional organizations) κάνοντας έκκληση να είναι συνδεδεμένες με τους μηχανισμούς του ΟΗΕ τονίζοντας το ρόλο που μπορεί να παίζουν στην έγκαιρη προειδοποίηση⁽⁶⁵⁾

Ένας τέτοιος διεθνές καθεστώς περιφερειακού χαρακτήρα είναι ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(ΕΚ)⁽⁶⁶⁾ το οποίο αντικαταστάθηκε στην Σύνοδο του Μάαστριχτ(1992) από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Η ΕΠΣ απέκτησε την ιδιότητα ενός διεθνές καθεστώτος, με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 αποκτώντας μια σειρά από αρχές και κανόνες⁽⁶⁷⁾. Σχετικά με αυτές μπορεί να αναφερθούν, μεταξύ άλλων, η αρχή της αλληλεγγύης, της διαβούλευσης, η αρχή της μη στρατιωτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΚ, ο κανόνας της αμβλυμένης διακυβερνητικής προσέγγισης που προσδιορίζει το ΕΠΣ. Βάση του συγκεκριμένου κανόνα, τα κράτη μέλη

65. Boutros – Ghali, *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφος 27, σελ.16.

66. Κωνσταντίνος Α. Λάβδας, «Πολιτική Θεσμοθετημένου Περιορισμού : η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας», Γεώργιος Α. Κουρβετάρης & Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ & Κλεομένης Σ. Κουτσούκης & Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.), *Τα Νέα Βαλκάνια . Η Γεωπολιτική Της Διεθνούς Ασφάλειας Και Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος,2009), σελ.492.

67. Βλέπε Αριστοτέλης Κ. Τζιαμπήρης, *Διεθνείς Σχέσεις & Μακεδονικό Ζήτημα* (Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2003), σελ. 41.

του ΕΠΣ θα ήταν οι πλέον σημαντικοί φορείς στη λήψη των αποφάσεων έχοντας διατηρήσει για δική τους χρήση ουσιαστές δικαιώματα και προνόμια, τα οποία διαφυλαγόταν «από το κυρτός που απολάμβαναν στη λήψη των αποφάσεων οι διακυβερνητικοί φορείς της ΕΠΣ, δηλαδή το διακυβερνητικό Συμβούλιο υπουργών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η τρόικα και η θέση της προεδρίας»⁽⁶⁸⁾.

Όσον αφορά το διεθνές καθεστώς της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) (όπως προσδιορίζεται σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια γιατί διατήρησε όλες τις παραπάνω αρχές και κανόνες) ο ρόλος του αναβαθμίστηκε περαιτέρω και, σύμφωνα με τους Eavis και Kefford, με την συνθήκη του Μάαστριχτ γίνεται «το κύριο εργαλείο για την εφαρμογή των πολιτικών στην πρόληψη των συγκρούσεων»⁽⁶⁹⁾. Το απόσπασμα που μιλάει για την προληπτική αρμοδιότητα της ΚΕΠΠΑ την βρίσκουμε στο Τίτλο V άρθρο 11 παράγραφος 1 της συνθήκης του Μάαστριχτ όπου εκτός των άλλων, ο στόχος της ΚΕΠΠΑ είναι και «η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφαλείας»⁽⁷⁰⁾.

Η ΕΠΣ και στην συνέχεια το ΚΕΠΠΑ είναι ένας ειδικός καθεστώς που βρίσκεται στον πυρήνα τους ενός από τους πιο ισχυρούς και πιο δημοκρατικούς περιφερειακούς οργανισμούς όπως είναι η ΕΕ, ο οποίος με τον τρόπο της λειτουργίας του είναι ένα από τα καλύτερα παραδείγματα που αναδεικνύουν τον ρόλο των περιφερειακών οργανισμών στο κόσμο.

Για τον Boutros-Ghali οι περιφερειακοί οργανισμοί ή τα περιφερειακά σύμφωνα «διαθέτουν, πολλές φορές, ένα δυναμικό που θα πρέπει να αξιοποιείται» για τη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων που θίγονται στην έκθεση του όπως: της προληπτικής διπλωματίας, της αποκατάστασης, διατήρησης και μεταπολεμικής εδραίωσης της ειρήνης. Κατά την άποψη του «το Συμβούλιο Ασφαλείας φέρει και θα συνεχίζει να φέρει την πρωταρχική ευθύνη για την διαφύλαξη της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Παρόλα αυτά, η περιφερειακή δράση διεξαγόμενη αποκεντρωτικά, αντιπροσωπευτικά και σε συνεργασία με τον ΟΗΕ, θα μπορούσε όχι μόνο να ελαφρύνει το φορτίο του Συμβουλίου, αλλά και να συμβάλει στην επίτευξη συμμετοχής,

68. Τζιαμπήρης, στο ίδιο, σελ. 41-42.

69. Paul Eavis & Stuart Kefford "Conflict Prevention and the European Union: A Potential Yet to be Fully Realized", Paul van Tongeren & Hans van de Veen & Juliette Verhoeven (επιμ.) *Searching For Peace In Europe And Eurasia. An Overview of Conflict Prevention and Peace building Activities* (London: Lynne Rienner Publishers, 2002), σελ.4.

70. Για περισσότερες λεπτομέρειες για τις διατάξεις του τίτλου V (δεύτερος πυλώνας) της Συνθ.ΕΕ, βλ. Αστέρης Δ. Πλιάκος, *Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης Ι. Περί Θεσμών* (Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, 2006), σελ.379-387, ενώ η παραπάνω διάταξη για την πρόληψη, στο ίδιο, σελ.379-380.

ομοφωνίας και εκδημοκρατισμού , με τη βαθύτερη έννοια που οι όροι αυτοί προσλαμβάνουν στις διεθνείς υποθέσεις» (71).

Έτσι λοιπόν στην «*Ατζέντα για την Ειρήνη*» βρίσκουμε εκείνες τις πτυχές των θεωρητικών παραδειγμάτων που έχουν ως συνισταμένη όχι μόνο την εννοιολογική ενίσχυση του ρόλου της προληπτικής διπλωματίας και τις ειδικευμένες συνθήκες για την ορθολογική χρήση της , αλλά και την ενίσχυση της σημασίας της ανθρώπινης διάστασης στις συγκρούσεις, την ανάδειξη των διεθνών καθεστώτων και περιφερειακών οργανισμών, ως σημαντικές για την πρόληψη τους.

71. Boutros – Ghali , *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφος 64, σελ.41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η «ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ», ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΩΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

3.1 ΟΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΤΡΟΠΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ, ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Βεβαίως, ο Boutros-Ghali στην «Ατζέντα για την Ειρήνη» δεν εφεύρε την έννοια της προληπτικής διπλωματίας, έδινε όμως μεγάλη έμφαση σε ένα τρόπο δράσης στοχευόμενο όχι μόνο στην πρόληψη και την επίλυση μιας σύγκρουσης αλλά και στην μετέπειτα φάση διαχείρισης της ειρήνης.

Ο όρος προληπτική διπλωματία διατυπώθηκε πρώτη φορά από τον Γενικό Γραμματέα Dag Hammarskjöld ⁽⁷²⁾ το 1960 για να περιγράψει μια διαδικαστική προσπάθεια διαμεσολάβησης του ΟΗΕ με σκοπό την πρόληψη, την επίλυση και την απομάκρυνση των περιφερειακών συγκρούσεων της τότε ψυχροπολεμικής εποχής, για να μην οδηγηθούν σε μια αντιπαράθεση μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων ⁽⁷³⁾.

Ως εργαλεία προληπτικής διπλωματίας, μεταξύ των άλλων αυτός πρότεινε την χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων ⁽⁷⁴⁾ όπως και την έμφαση που έπρεπε να δοθεί στην οικονομική σφαίρα. Σε σχέση με το τελευταίο ο Hammarskjöld είχε πει ότι: «Οι ευθύνες και οι δυνατότητες της ...άσκησης της προληπτικής διπλωματίας περιλαμβάνουν και την εφαρμογή της στην οικονομική σφαίρα. Ίσως μπορεί οι οικονομικές δραστηριότητες να είναι λιγότερες δραστήριες ως προς την επίδραση τους

72. Dag Hammarskjöld, "Introduction to the Annual Report of the Secretary General on the Work of the Organization, 16 June 1959-15 June 1960", United Nations General Assembly, Official Records, 15th Sess, Supplement 1A, στο Joel Larus(επιμ.), *From Collective Security to Preventive Diplomacy: Readings in International Organization and Maintenance of Peace* (New York: John Wiley and Sons, 1965),σελ.405.

73. Πιο συγκεκριμένα ο Dag Hammarskjöld είχε πει ότι ο σκοπός της προληπτικής διπλωματίας είναι «to keep localized international disputes from provoking larger confrontations between the superpowers». Βλ. Bruce Jentleson, "Preventive Diplomacy and Ethnic Conflict: Possible, Difficult, Necessary", David A.Lake & Donald Rothchild (επιμ.), *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation* (Princeton: Princeton University Press, 1998), σελ.295.

74. Ο Dag Hammarskjöld έχει κάνει την πρόταση για την ανάπτυξη δύναμης σύμφωνα με την εξουσιοδότηση του " Chapter 6 ½ " κάνοντας λόγο για ένα ελαφρύ εξοπλισμό και ανάπτυξη ειρηνευτικής αποστολής που να διακρίνεται από την εξαναγκαστική χρήση βίας του κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ. Βλ. Ruth Wedgwood "Regional and Subregional Organizations in International Conflict Management", Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996), σελ.281.

,ωστόσο μακροπρόθεσμα είναι αποφασιστικής σημασίας για την ευημερία της διεθνούς κοινότητας»⁽⁷⁵⁾ .

Η μεγάλη σημασία που δίνουν και ο Boutros-Ghali και ο Hammarskjöld στην οικονομική πλευρά, είναι ένα άλλο σημείο ταύτισης της έννοιας της προληπτικής διπλωματίας που οι δυο έχουν με τις θέσεις του θεσμικού νεοφιλελευθερισμού, σε σχέση με την οικονομική συνεργασία των κρατών . Ο θεσμικός νεοφιλελευθερισμός υποστηρίζει ότι η εστίαση των κρατών στα σχετικά οικονομικά κέρδη, δηλαδή στα «αρπακτικά κέρδη» εις βάρος άλλου κράτους είναι ένας παραλογισμός, καθώς η οικονομική αλληλοεξάρτηση που υπάρχει μεταξύ των κρατών, εξασφαλίζει ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να είναι απολύτως χαμένος λόγω οικονομικής εκμετάλλευσης⁽⁷⁶⁾.

Ο θεσμικός φιλελευθερισμός πιστεύει ότι οι θεσμοί παρέχουν μηχανισμούς συνδυασμού για να βοηθήσουν τα κράτη να έχουν πιθανότητες αμοιβαίου κέρδους από την συνεργασία , να φτάσουν δηλαδή στο «constructed focal point» (εποικοδομητικό εστιακό σημείο) , που αυξάνει την ευκαιρία συνεταιριστικών αποτελεσμάτων συνεισφέροντας έτσι στην πρόληψη των συγκρούσεων ⁽⁷⁷⁾.

75. Dag Hammarskjold, "Introduction to the Annual Report., σελ.405.

76. Michael Mastanduno, "Do Relative Gains Matter? America's response to Japanese Industrial Policy" *International Security*, 16 (1) ,1991,σελ.76.

77. R. O Keohane & L. L Martin, "The Promise of Institutional Theory" *International Security*, 20(1), 1995, σελ.45. Η έννοια των σχετικών και απόλυτων κερδών των κρατών, προέρχεται από τους νεορεαλιστές όπως είναι παραδείγματος χάριν ο Joseph Grieco. Σύμφωνα με αυτόν , κάθε κράτος, συνάπτει διακρατικές συμφωνίες που αποσκοπούν στην αύξηση της δικής του ισχύς και επιρροής (δηλαδή στην αύξηση των απόλυτων κερδών). Ωστόσο , τα κράτη ασχολούνται και με το πόση εξουσία και επιρροή μπορούν αλλά κράτη να αποκτήσουν σε οποιαδήποτε προσπάθεια συνεργασίας που είναι έξω από τα πλαίσια των συγκεκριμένων συναπτομένων διακρατικών συμφωνιών (αυτά που ο Grieco ονομάζει σχετικά κέρδη). Όποτε σύμφωνα με τον ίδιο, επειδή ο σκοπός κάθε κράτος είναι να αυξήσει την δική του ισχύ και επιρροή, και να μειώσει την ισχύ και την επιρροή των άλλων κρατών , κάθε κράτος προσπαθεί όχι μόνο να μεγιστοποιήσει τα απόλυτα κέρδη από μια διακρατική συμφωνία, αλλά προσπαθεί να αρπάξει όσο μπορεί , και τα σχετικά κέρδη που αναλογούν στα άλλα κράτη (δηλαδή να αρπάξει εις βάρος τους ,την σχετική ισχύ και επιρροή που προκύπτει από την συνεργασία των συγκεκριμένων κρατών σε άλλες συμφωνίες που αφορούν αλλά κράτη οι παράγοντες). Συνεπώς κατα την άποψη των νεορεαλιστών αυτή η κατάσταση αυξάνει τις πιθανότητες τα κράτη να εγκαταλείψουν τις διεθνείς προσπάθειες συνεργασίας βλέποντας ότι αλλά κράτη καιροσκοπούν εις βάρος τους γιατί όχι μόνο κερδίζουν περισσότερα από μια συμφωνία (εξαπατώντας και παραβιάζοντας τους κανόνες της συνθήκης συνεργασίας) αλλά και εποφθαλμιούν τα σχετικά κέρδη που αφορούν άλλες συμφωνίες που τα κράτη καιροσκόποι δεν συμμετέχουν. Με αυτή την διαπίστωση διαφωνούν οι νεοφιλελεύθεροι οι οποίοι είναι της άποψης ότι η σταθερή και μακροπρόθεσμη διεθνή συνεργασία μπορεί να επιτευχτεί με την ίδρυση διεθνών θεσμών . Οι θεσμοί είναι σε θέση να επιβάλουν την συνθήκη μιας συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ των κρατών, υποχρεώνοντας τα κράτη να τηρήσουν με αμοιβαίο τρόπο τους κανόνες συνεργασίας , να μην εξαπατούν , και να μην εγκαταλείψουν μονομερώς τις πολυμερείς δραστηριότητες ,εφόσον βλέπουν ότι όλοι οι συμμετέχοντες κερδίζουν δικαία το ποσών που τους αναλογεί , από την διεθνή συνεργασία . Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η σύγκρουση συμφερόντων και εξασφαλίζεται μια σταθερή και μακροπρόθεσμη διεθνή συνεργασία των κρατών μέσα στο σύστημα. Για την έννοια των απόλυτων και σχετικών κερδών βλ. περισσότερα στο Joseph Grieco, "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist

Όλες οι παραπάνω αναφορές, μας υποδεικνύουν ότι η αναζήτηση τρόπων εξασφάλισης των στοιχείων εκείνων για την πρόληψη των συγκρούσεων ήταν ένα διαχρονικό ζητούμενο της διεθνούς κοινωνίας που προέκυψε πιο έντονα μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και συνέχισε στην ψυχροπολεμική εποχή .

Όμως, παρά την παρότρυνση της πολιτικής θεωρίας για την στόχευση της διακρατικής συνεργασίας στα απόλυτα κέρδη και παρά το εντυπωσιακό νομικό πλαίσιο που προσέφερε ο Χάρτης στο καθεστώς της πρόληψης και επίλυσης των συγκρούσεων, είναι γεγονός ότι αυτά δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου . Γιατί ο ΟΗΕ λειτουργούσε κάτω από την πίεση των συγκρουόμενων γεωστρατηγικών συμφερόντων των δυο υπερδυνάμεων . Σε εκείνες τις συνθήκες κάθε πρωτοβουλία και ενέργεια του Συμβουλίου Ασφαλείας μπορούσε να μπλοκαριστεί εύκολα λόγω της ικανότητας άσκησης βέτο που διέθεταν τα μόνιμα μέλη του ,με αποτέλεσμα να είναι σχεδόν ακατόρθωτο, ο ΟΗΕ να αναλάβει μια δραστήρια προληπτική δράση μακριά από τις σκοπιμότητες και τις αντιπαραθέσεις των δυο υπερδυνάμεων. Σε σχέση με αυτό ο Boutros-Ghali αναφέρει ότι : «Από την ίδρυση του ΟΗΕ, το 1945 , οι πάνω από 100 μεγαλύτερες συρράξεις που ξέσπασαν ανά τον κόσμο έχουν αφήσει 20 εκατομμύρια νεκρούς. Ο οργανισμός δεν είχε την δύναμη να αντιμετωπίσει με επιτυχία πολλές από τις κρίσεις αυτές , εξαιτίας του δικαιώματος αρνησικυρίας (βέτο) που ασκήθηκε συνολικά 279 φορές στο Συμβούλιο Ασφαλείας και αποτέλεσε μια ζωντανή έκφραση της διαίρεσης που επικρατούσε στο διάστημα αυτό»⁽⁷⁸⁾.

Έχοντας υπόψη τις συνθήκες της τότε εποχής και το παραπάνω ρεαλιστικό πλαίσιο που δεν προσέφερε και πολλά , λόγω της αντιπαράθεσης των δυο υπερδυνάμεων, ο Inis Lothair Cloude όρισε την προληπτική διπλωματία της ψυχροπολεμικής εποχής σαν την οριζόντια έλεγχο της βιαίας σύγκρουσης παρεμποδίζοντας την εμπλοκή των μεγάλων δυνάμεων σε μια κρίση και έτσι συγκρατώντας την χρήση της βίας από τις τοπικές δυνάμεις⁽⁷⁹⁾.

Έτσι λοιπόν παρά το καινούριο πλαίσιο που προσέφερε ο Χάρτης του ΟΗΕ και τις προσπάθειες του Hammarskjöld για την ενίσχυση του καθεστώτος της πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων ,δεν αποφεύχθηκε η εκ νέου επικράτηση της παλαιάς μεθόδου

Critique of the Newest Liberal Institution», *International Organization*, 42, (Aug.1988), σελ.485-507 . Για τις θέσεις των νεοφιλελεύθερων για την συγκεκριμένη έννοια βλ.Steven L. Lamy, "Contemporary mainstream approach: neo-realism and neo-liberalism", John Baylis&Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 2005, first published 2001), σελ.210.

78. Boutros Boutros – Ghali , *Οδηγός για την Ειρήνη* , παράγραφος 14,σελ.7.

79. Inis Lothair Cloude, Jr. *Swords into Plowshares: The Problems and Progress of International Organization* .3rd ed (New York: Random House, 1964), σελ.317-25.

προληπτικής δράσης , η οποία βασίζονταν κυρίως στην διατήρηση της ισορροπίας ισχύος και της αμοιβαίας δύναμης αποτροπής μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων.

Ωστόσο , στην μεταψυχροπολεμική εποχή , εκείνο το συγκυριακό πλαίσιο ανατράπηκε από την στιγμή που το διπολικό διεθνές σύστημα έπαψε να υπάρχει, προκαλώντας τις αλλαγές που περιγράψαμε πιο πάνω στο εσωτερικό και στο εξωτερικό περιβάλλον των κρατών, δημιουργώντας την νέα συγκυρία στην οποία ο Boutros-Ghali προσπαθεί να καθιερώσει το καθεστώς της πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων.

Για το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ στην νέα εποχή , «ο θεμέλιος λίθος» θα παραμείνει το κράτος , και η ακεραιότητα και η κυριαρχία του, θα παραμείνει «χρήσιμη για οποιαδήποτε διεθνής κοινή πρόοδο», όμως υπό την παραδοχή ότι «έχει ξεπεραστεί ο καιρός της απόλυτης και αποκλειστικής κυριαρχίας του»⁽⁸⁰⁾ . Με αυτή την διατύπωση ότι δηλαδή «έχει ξεπεραστεί ο καιρός της απόλυτης και αποκλειστικής κυριαρχίας του κράτους » εκείνος θέτει υπό αμφισβήτηση μια θεμελιώδη αρχή των διεθνών σχέσεων , μια αμφισβήτηση την οποία αυτός θα προσπαθήσει να την διευρύνει με το θέμα της αποκλειστικότητας της συγκατάθεσης του κράτους για την ανάπτυξη των ειρηνευτικών δυνάμεων στρατιωτικής φύσεως, όταν θα ορίζει τις τελευταίες ως εξής : «Peace-keeping is the deployment of a United Nations presence in the field , hitherto with the consent of all the parties concerned , normally involving United Nations military and/or police personnel and frequently civilians as well. Peace –keeping is a technique that expands the possibilities for both the prevention of conflict and the making of peace»⁽⁸¹⁾.

Η λέξη κλειδί στον παραπάνω ορισμό που δίνει ένα νέο περιεχόμενο είναι η λέξη hitherto (έως τώρα) , που εννοεί για μια νέα απαίτηση της τότε εποχής σύμφωνα με την οποία, η ανάπτυξη των ειρηνευτικών δυνάμεων που έως εκείνη την χρονική στιγμή γινόταν με την αρχή της συγκατάθεσης όλων των εμπλεκόμενων μερών, από εκείνο το σημείο και πέρα θα μπορούσε να γίνει με ένα διαφορετικό τρόπο. Σύμφωνα με τον Boutros-Ghali οι επιχειρήσεις τύπου peace enforcement θα πρέπει να κατανοηθούν σαν δραστηριότητες διαφύλαξης ειρήνης (peacemaking) οι οποίες δραστηριότητες «δεν συνεπάγονται απαραίτητα την συγκατάθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών»⁽⁸²⁾ , παρουσιάζοντας έτσι μια αλλαγή στη φιλοσοφία του peacekeeping⁽⁸³⁾. Αύτη η αλλαγή

80. Boutros Boutros- Ghali, ό.π., παράγραφος 17.

81. Για το παραπάνω παράγραφο βλέπε την αγγλική έκδοση της «Ατζέντας» στο Boutros Boutros –Ghali, *Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992* (New York: United Nations. Department of Public Information, 1992), παράγραφος 20, σελ.11.

82. United Nations, Report on the Work of the Organization from the 47th to the 48th Session of the General Assembly, New York, Sep.1993, σελ.96.

83. Ο Boutros-Ghali ορίζει το peacekeeping σαν μια παρουσία του ΟΗΕ στο έδαφος (που συμπεριλαμβάνει στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό) , με την συγκατάθεση των μερών, για να εφαρμόζει ή να επιβλέπει την εφαρμογή μιας συμφωνίας σχετικά με το έλεγχο των

εκδηλώθηκε πιο έντονα όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας εξουσιοδότησε με το ψήφισμα 743 (21-2-1992) τη δημιουργία της United Nations Protection Force (UNPROFOR) στην Πρώην Γιουγκοσλαβία. Αν και εμπεριείχε το στοιχείο της συγκατάθεσης, ωστόσο, ξεχώριζε το γεγονός ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας λειτούργησε κάτω από την εύθινη «της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας» με βάση το κεφάλαιο 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Επίσης το ψήφισμα αναφερόταν στο άρθρο 25 του Χάρτη, που υπενθυμίζει στα κράτη την τυπική τους υποχρέωση να αποδέχονται και να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Επομένως το ψήφισμα 743 δημιουργούσε μια κατάσταση σύμφωνα με την οποία «ναι μεν η επιχείρηση ξεκινούσε με ένα βαθμό συγκατάθεσης των μερών στο conflict, μπορούσε όμως να ανανεωθεί χωρίς την συγκατάθεση του κράτους»⁽⁸⁴⁾.

Το ίδιο συνέβη και με την ανάπτυξη του Unified Task Force (UNITAF) που στάλθηκε στην Σομαλία από το Δεκέμβριο του 1992-Μάιο 1993 και που συγκροτήθηκε με εξουσιοδότηση του ψηφίσματος 794 (3-12-1992) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το ψήφισμα βασίστηκε κυρίως στα άρθρα του κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ όταν συγκρότησε το UNITAF, το οποίο στην συνέχεια αντικαταστάθηκε από United Nation Operation in Somalia (UNOSOM 1), και αργότερα, το Μάιο του 1993, από το UNOSOM 2, χωρίς να ζητηθεί προηγουμένως η συγκατάθεση του κράτους για αυτή την αντικατάσταση. Έτσι μετά την ψυχροπολεμική εποχή έχουμε την ίδρυση δυο ειρηνευτικών δυνάμεων, της UNPROFOR στην Γιουγκοσλαβία, και του UNOSOM στην Σομαλία, όπου «ιδρύθηκαν αποκλειστικά στα άρθρα του κεφαλαίου 7 χωρίς να βασίζονται στην συγκατάθεση των μερών για την παράταση της αποστολής τους, όπως έγινε στις προηγούμενες περιπτώσεις»⁽⁸⁵⁾.

Είναι γεγονός ότι στην συνέχεια παρά τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ και μερικών ισχυρών αναπτυγμένων κρατών, να καθιερώσουν την αλλαγή στην αρχή της συγκατάθεσης του κράτους, αυτό δεν καθιερώθηκε, λόγω της αντίστασης που συνάντησε κυρίως από τα μικρά και από τα υπό ανάπτυξη κράτη, που «εξέφρασαν τους φόβους για ένα νέο Interventionist peacekeeping»⁽⁸⁶⁾. Συνέπεια εκείνης της αντίδρασης ήταν η ανασκευή που έκανε ο Γενικός Γραμματέας στο “Supplement to an Agenda for

συγκρούσεων (παύση πυρός, ο διαχωρισμός των δυνάμεων και άλλα.) και την επίλυση τους (εν μέρη ή πλήρης διευθέτηση) ή και την προστασία και την διανομή της ανθρωπιστικής ανακούφισης. Βλ. Boutros Boutros-Ghali, *Improving the Capacity of the United Nations for Peace-keeping*. Report of the Secretary General, 14 March 1994, S/26450, 2.

84. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία και για μια πιο λεπτομερή ανάλυση σχετικά με την αλλαγή της φιλοσοφίας που προσπαθεί να εισάγει ο Boutros-Ghali μέσω της λέξης «hitherto» στην έως τότε εφαρμοσμένη πρακτική της συγκατάθεσης για την εγκατάσταση των ειρηνευτικών δυνάμεων βλ. Adam Roberts “The Crisis in UN Peacekeeping”, Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996) σελ.302-303.

85. Στο ίδιο ,σελ.302-303.

86. Adam Roberts “The crisis in UN peacekeeping”, *Survival*, 36(3), (autumn1994), σελ.100.

Peace” όπου εκείνος θα αφαιρέσει την λέξη hitherto και θα αναφέρει ότι οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις θα γίνουν με την συγκατάθεση των μερών σε μια σύγκρουση ⁽⁸⁷⁾.

Ωστόσο η μικρή αυτή υποχώρηση δεν μειώνει καθόλου την αξία της «Ατζέντας», η οποία καταγράφοντας τις διεθνές πολιτικές αλλαγές της εποχής παρέμεινε ο πυρήνας του πλαισίου των δραστηριοτήτων για την ενίσχυση της ειρήνης σε όλα τα στάδια μιας σύγκρουσης ,από το δυνητικό έως στο μετά συγκρουσιακό στάδιο.

3.2 Η ΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ «ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ» ΣΤΗΝ ΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ, ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΟΥΝ ΕΜΠΡΑΚΤΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η «Ατζέντα» σε πολιτικό επίπεδο βρήκε μεγάλη υποστήριξη, από πολλούς ηγέτες, και από πολλά κράτη, και από τον διάδοχο του Boutros-Ghali , Kofi Annan . Ο τελευταίος ήταν της άποψης ότι τα Ηνωμένα Έθνη δεν πρέπει να παραμένουν στάσιμες «την στιγμή που ο κόσμος πάει μπροστά». Αυτός υποστηρίζει ότι είναι για μια «multidisciplinary approach» που αναζητεί «την κατάλληλη δομική ισχύ που να είναι σε θέση να πραγματοποιεί μια εντολή και να προστατέψει μια επιχείρηση» όπου το ζήτημα της συγκατάθεσης θα πρέπει να προέρχεται από ένα συνδυασμό της «inducing consent» (παρότρυνση συγκατάθεσης) και την «coercive inducement» (πιεστική συγκατάθεση)⁽⁸⁸⁾.

Για τον Kofi Annan στον 21^ο αιώνα οι κύριες απειλές προς την ασφάλεια προκύπτουν από καταστροφικές εσωτερικές συγκρούσεις και το πολλαπλασιασμό των όπλων μαζικής καταστροφής . Ο ΟΗΕ θα μπορούσε να ασχοληθεί με αυτές τις προκλήσεις καλύτερα εστιάζοντας την προσοχή της, στην πρόληψη των συγκρούσεων πριν αυτές ξεσπούν, με την εξεύρεση καλύτερων μέσων, για να ενισχύσει τα ανθρώπινα δικαιώματα, και την τιμωρία βαρέων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με την εξασφάλιση ότι η εθνική κυριαρχία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους μαζικούς δολοφόνους σαν ασπίδα εναντίον διεθνών ανθρωπιστικών επεμβάσεων εξουσιοδοτημένες από τον ΟΗΕ, με την ενίσχυση των επιχειρήσεων Peacekeeping, με το να κάνει “ευφυέστερες” κυρώσεις και με το να ζητήσει την μείωση των όπλων⁽⁸⁹⁾.

87. Boutros Boutros –Ghali , “*Supplement to an Agenda for Peace*”, The United Nations, General Assembly, Fiftieth Session. A/50/60.January 3 (1995).

88. Kofi Annan, “Peace Operations and the United Nations :Preparing for the next Century”, *Conflict Resolution Monitor* ,Center for Conflict Resolution, Department of Peace Studies ,University of Bradford, Issue 1,Summer 1997,σελ.27-8.

89. Kofi Annan, “We the Peoples: The Role of the United Nations in the Twenty-first Century”. *Millennium Report*, presented by the Secretary-General, His Excellency Kofi Annan, to the United Nations General Assembly, March 2000.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και πολύ ηγέτες κρατών όπως ο Πρόεδρος Μπους ο πρεσβύτερος, ο οποίος τόνιζε ότι η Ηνωμένες Πολιτείες έβλεπαν τα Ηνωμένα Έθνη να αναδεικνύονται σαν «ένα εργαλείο για την πρόληψη και επίλυση των συγκρούσεων» . Ο ίδιος επεσήμανε επίσης ότι ΗΠΑ υποστηρίζει αυτές τις προσπάθειες διότι «αυτές συνεισφέρουν στην έγκαιρη εξασθένηση μιας σύγκρουσης, και κατά συνέπεια δεν επιτρέπουν την σύγκρουση να εκτίνεται σε μια σοβαρή εθνική απειλή»⁽⁹⁰⁾.

Παρά το γεγονός ότι η αναφορά του Μπούς για την πρόληψη των συγκρούσεων, είχε ως πρωταρχικό αντικειμενικό σκοπό την υπεράσπιση των εθνικών γεοστρατηγικών συμφεροντων των ΗΠΑ , ωστόσο, η στάση του σε εκείνη την συγκυρία είχε μια θετική επίδραση σε πολλά κράτη, για την προώθηση των δραστηριοτήτων πρόληψης συγκρούσεων . Άμεση πρακτική συνέπεια της εν λόγω πολιτικής πρόληψης συγκρούσεων ήταν η αποστολή μιας μονάδας του αμερικανικού στρατού στην ΠΓΔΜ, ως μέρος της στρατιωτικής αποστολής προληπτικής ανάπτυξης που στάλθηκε εκεί από τον ΟΗΕ (λεπτομέρειες πιο κάτω) .

Στην ίδια πολιτική γραμμή , αν και με περισσότερες προϋποθέσεις, συνέχισε και ο Πρόεδρος Κλίντον, ο οποίος σε μια ομιλία του στο Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) ,μεταξύ των άλλων, προσέγγισε με μια διάθεση αυτοκριτικής, και το θέμα των προληπτικών επιχειρήσεων λέγοντας ότι «εμείς πρέπει να δουλεύουμε να προλάβουμε μελλοντικές Βοσνίες»⁽⁹¹⁾.

90. The White House, *National Security Strategy of the United States* (Washington, D.C.: The White House, January 1993). Ο George Bush υποστήριζε την θέση ότι στην μεταψυχροπολεμική εποχή θα υπάρχει ένα ενιαίο New World Order που θα βασίζεται στην κοινή δράση και συνεργασία με σκοπό την εμπέδωση της δημοκρατίας ,ευημερίας , ειρήνης και μείωσης των εξοπλισμών. Βλ.President George Bush, “The U.N.: World Parliament of Peace” ομιλία στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, New York, 1 Οκτώβριου 1990, στο *Dispatch* (U.S.Department of State),2 (6) (8 October 1990),σελ.152 . Η θέση του Μπούς πυροδότησε μια μεγάλη συζήτηση στο επίπεδο της θεωρίας σε σχέση με τις πιθανές κατευθύνσεις , τις προσδοκίες και τις πιθανές συνέπειες που θα έφερνε η νέα τάξη πραγμάτων στην μεταψυχροπολεμική εποχή. Για την προσπάθεια του εντοπισμού των βασικών στοιχείων ,και την προσπάθεια της περιγραφής των χαρακτηριστικών της νέας τάξης πραγμάτων με όρους παγκοσμιοποίησης, βλ. Ian Clark, “Globalization and the post-cold war order”, John Baylis & Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 2005, first published 2001), σελ.727-742. Για την θέση ότι μετά το 1945 αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο ένας “constitutional’ international order’ βλ. G.J.Ikenberry, *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars* (Princeton: Princeton University Press, 2000). Για τα ιστορικά προηγούμενα που έχουν δημιουργήσει διάφορες τάξεις πραγμάτων κατα την διάρκεια του εικοστού αιώνα βλ. A.Williams, *Failed World Orders of the Twentieth Century* (Manchester: Manchester University Press,1998). Για το επιχείρημα ότι στην μεταψυχροπολεμική εποχή θα υπάρχει ένα ‘new world disorder’ που θα είναι διαιρεμένο σε μια περιοχή της ειρήνης , πλούτου και δημοκρατίας και σε μια περιοχή της αναστάτωσης , του πολέμου και διαφορών συγκρουσιακών γεγονότων βλ.Max Singer & Aaron Wildavsky, *The Real World Order* (Chatham N.J.:Chatham House,1993).

91. “Clinton speech on Bosnia” αναφορά στο RFE/RL Research Institute, *Daily Report*, no .229 (December 6, 1994), σελ.4.

Η πολιτική Κλίντον για την ενίσχυση της διαδικασίας των peacekeeping operations ήταν μέρος της επανομαζόμενης “National Security Strategy of Engagement and Enlargement” και συγκεκριμενοποιήθηκε σε ένα σημαντικό κείμενο οδηγία που δημοσιεύτηκε το Μάιο του 1994, και έγινε γνωστό με το τίτλο “Presidential Decision Directive 25 (PDD 25)”. Η εν λόγω προεδρική οδηγία, από την μια, επιβεβαίωνε την συνέχιση της αμερικανικής υποστήριξης για τις επιχειρήσεις του ΟΗΕ, και από την άλλη, αντανάκλούσε τις ανησυχίες για την αποτυχημένη εμπλοκή των αμερικανικών μονάδων στην Σομαλία, που ήταν και η αιτία επιβολής προαπαιτούμενων συμμετοχής. Οι προϋποθέσεις αυτές για την συμμετοχή των ΗΠΑ σε επιχειρήσεις peacekeeping και peace enforcement έπρεπε να έχουν υπόψη την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων, την διαθεσιμότητα των χρηματοδοτήσεων και προσωπικού, την ανάγκη για την αμερικανική συμμετοχή με την έγκριση του κογκρέσου, την ύπαρξη καθαρών στόχων, και την ύπαρξη μιας αποδεκτής διοίκησης, και διακανονισμών έλεγχου⁽⁹²⁾.

Παρά την προσθήκη προαπαιτούμενων που κινούνται με όρους «Realpolitik», είναι γεγονός ότι οι ΗΠΑ θα συνεχίζουν να είναι υποστηρικτές των στρατιωτικών επιχειρήσεων προληπτικής ανάπτυξης, μια στάση που ώθησε πολλά κράτη να επακολουθήσουν, και να υποστηρίζουν τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ, σύμφωνα με την «Ατζέντα» .

Ακολουθώντας την εν λόγω γραμμή, πρωτοβουλίες δράσεις θα λάβουν οι παραδοσιακοί σύμμαχοι των ΗΠΑ, όπως η Βρετανία και Γαλλία, αλλά και πολλά άλλα κράτη, για να προλάβουν συγκρούσεις στην Αφρική, Κεντρική Ευρώπη και Ασία. Παραδείγματος χάριν, η Γαλλία μαζί με την Σενεγάλη θα συνεισφέρει άνδρες στο United Nations Assistance Mission for Rwanda (UNAMIR), όταν η εν λόγω αποστολή ζητούσε ενίσχυση βάση του ψηφίσματος 929 (22 Ιουνίου 1994), ενίσχυση που ζητήθηκε αφού ξέσπασαν οι μαζικές δολοφονίες στην Ρουάντα⁽⁹³⁾.

Επίσης τις επιχειρήσεις θα τις υποστηρίζουν χώρες με δημοκρατική παράδοση όπως η Αυστραλία ⁽⁹⁴⁾, ο Καναδάς, και χώρες του ευρωπαϊκού βορρά, που έχουν

92. Elaine Sciolino, “New U.S. Peacekeeping Policy Deemphasizes Role of the U.N.,” *New York Times*, May 6, 1994, σελ Α1.

93. Σύμφωνα με το Dallaire, το UNAMIR θα μπορούσε να είχε κάνει περισσότερο, εάν είχε μεγαλύτερο αριθμό προσωπικού, εάν είχε πλήρη εξοπλισμό, και εάν ήταν περισσότερη πρόθυμη για να πάρει ρίσκα. Βλ. Romeo Dallaire, “The changing role of UN peacekeeping forces: The relationship between UN peacekeepers and NGOs in Rwanda”, J. Whitman & D. Pocock (επιμ.), *After Rwanda: The Coordination of United Nations Humanitarian Assistance* (Macmillan: London, 1996), σελ. 205-218.

94. Η Αυστραλία έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στο Ανατολικό Τιμόρ διευκολύνοντας την ανθρωπιστική υποστήριξη με την αποκατάσταση της infrastructure και υπερασπίζοντας τις επιχειρήσεις ανθρωπιστικής βοήθειας. Για το θετικό ρόλο που έπαιξε η Αυστραλία με την επέμβαση της βλέπε James Cotton, “Peacekeeping in East Timor: An Australian Policy Departure”, *Australia Journal of International Affairs*, 53(3), (Nov. 1999). Επίσης E. Schwartz, “Intervention in East Timor”, W.J. Lahneman (επιμ.), *Military Intervention: Cases in Context for the Twenty-first Century* (Lanham, Md: Rowman & Littlefield, 2004).

υιοθετήσει όλες τους την αρχή του “multilateralism” σαν κεντρικό στοιχείο της εξωτερικής τους πολιτικής, αναζητώντας πολυμερές λύσεις, και υιοθετώντας συμβιβαστικές θέσεις στα διεθνές ζητήματα ⁽⁹⁵⁾. Την άνοιξη του 1994 υπήρχαν 66 χώρες που έστειλαν προσωπικό από τις ένοπλες τους δυνάμεις για να συμμετέχουν στις επιχειρήσεις peace-keeping του ΟΗΕ, όπου μεταξύ των άλλων ήταν Ινδία, Πακιστάν, Γκάνα, Αργεντινή, Μπαγκλαντές, Μαλαισία, Κένυα, εκτός από τις μεσαίες δυνάμεις που συνεισφέρουν στον ΟΗΕ παραδοσιακά, όπως ο Καναδάς, Νορβηγία, Δανία, Αυστραλία ⁽⁹⁶⁾.

Η προθυμία των κρατών να συνεισφέρουν έμπρακτα στο πολιτικό πλαίσιο της «Ατζέντας για την Ειρήνη», ανταποκρινόμενα στις επιχειρήσεις πρόληψης και επιτήρησης της ειρήνης, επηρέαζε θετικά και την δραστηριότητα των διεθνών περιφερειακών θεσμών και οργανώσεων.

Έντονη συνεισφορά σε αυτή την κατεύθυνση είχε η Οργάνωση Αφρικανικής Ένωσης που ίδρυσε το 1993 ένα νέο μηχανισμό με πρωταρχικό στόχο, την πρόληψη και την πρόληψη των συγκρούσεων, που ενεργοποιήθηκε στο Κονγκό το 1993, και στην Ρουάντα το 1993-1994 ⁽⁹⁷⁾. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η Οργάνωση των Αμερικανικών Κρατών, που είχε ως σκοπό την ενίσχυση των δημοκρατιών και την προστασία τους από πραξικοπήματα, όπως και Association of Southeast Asian Nations, η οποία είχε σκοπό την δημιουργία ανάπτυξης μέτρων εμπιστοσύνης ανάμεσα στα κράτη ⁽⁹⁸⁾.

Όμως, πιο ολοκληρωμένη προληπτική δραστηριότητα, είχε αναλάβει ο ΟΑΣΕ (Organization for Security and Cooperation in Europe) που ήταν διάδοχος του CSCE (Conference on Security and Cooperation in Europe) ⁽⁹⁹⁾. Η προληπτική ικανότητα της

95. Andrew F.Cooper & Richard.A.Higgot & Kim.Nossal, *Recollecting Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order* (Vancouver: University of British Columbia, 1993).

96. Gene M. Lyons “The United Nations, International Security and the National Interest”, Tom Woodhouse& Robert Bruce& Malcolm Dando (επιμ.) *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts* (Macmillan Press LTD, 1998), σελ.97.

97. OAU Assembly, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government on the Establishment within the OAU of a Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution*, 29th Ordinary Session, June 28-30, 1993, Cairo, Egypt. Document AHG/Decl.3(XXIX) Rev.1,7.

98. Michael S.Lund, “Early Warning and Preventive Diplomacy” Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996), σελ.381-382.

99. Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (Organization for Security and Cooperation in Europe) ήταν διάδοχος του CSCE (Conference on Security and Cooperation in Europe) που ιδρύθηκε το 1975 με την υπογραφή της Helsinki Final Act. Για μια καλύτερη ανάγνωση του πεδίου των δραστηριοτήτων του OSCE, βλέπε : <http://www.OSCE.org/field-activities.htm>, 25 march 2001.

ΟΑΣΕ ενισχύθηκε ειδικότερα στο Τελικό Κείμενο του Ελσίνκι 2, όπου ΟΑΣΕ και τα μέλη του θα είχαν την δυνατότητα , χρησιμοποιώντας τους θεσμούς και τα όργανα του οργανισμού, να ασκήσουν δραστηριότητες πρόληψης και έγκαιρης προειδοποίησης καταστάσεων που μπορεί να οδηγήσουν σε κρίσεις και σε ένοπλες συγκρούσεις ⁽¹⁰⁰⁾ .

Ως εργαλεία πρόληψης στο συγκεκριμένο κείμενο αναφέρονται, οι αποστολές εξουρέσεως στοιχείων και διατύπωσης εκθέσεων, που θα υποβάλλονται προς συζήτηση από την επιτροπή υψηλών αξιωματούχων, στην συμβουλευτική επιτροπή του κέντρου πρόληψης συγκρούσεων. Ενώ τα δυο πιο σημαντικά στοιχεία που ενισχύουν την δυνατότητα του ΟΑΣΕ στην πρόληψη των συγκρούσεων, διαχείριση κρίσεων, και την έγκαιρη προειδοποίηση, είναι ικανότητα του ΟΑΣΕ να πραγματοποιεί επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ, και η πρόβλεψη θέσπισης του θεσμού του Ύπατου Αρμοστή για τις μειονότητες. Όσον αφορά τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΑΣΕ, θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό, και να αναλαμβάνουν δραστηριότητες όπως α) monitoring της διατήρησης παύσης πυρός β) επίβλεψη απόσυρσης στρατιωτικών δυνάμεων γ) υποστήριξη της διατήρησης του νόμου και της τάξης δ) παροχή ανθρωπιστικής και ιατρικής βοήθειας, και άλλα . Όσον αφορά τον Ύπατο Αρμοστή για τις Μειονότητες, θα είχε ουσιαστική συνεισφορά στην έγκαιρη προειδοποίηση, συλλέγοντας πληροφορίες σχετικά με εθνικά μειονοτικά ζητήματα που πιθανός θα εμφάνιζαν τα κράτη μέλη, προσδιορίζοντας στα πιο πρώιμα στάδια το ρόλο των μερών και την φύση των εντάσεων, εκτιμώντας τις πιθανές συνέπειες για την ειρήνη και σταθερότητα μέσα στην περιοχή. Ως προς αυτό το σκοπό εκείνος έπρεπε να κάνει επισκέψεις σε αυτά τα κράτη μέλη, να συνάψει επαφές και στενότερες διαβουλεύσεις με τα μέρη , υπό την οπτική αναζήτησης λύσεων των προβλημάτων, χωρίς να ζητήσει προηγουμένως πολιτική έγκριση των εν λόγω κυβερνήσεων των κρατών μελών που εμφάνιζαν τέτοια ζητήματα⁽¹⁰¹⁾ .

100. Χρειάστηκαν πολλές διαβουλεύσεις που περιλαμβάνουν το χρονικό διάστημα 1972-1992 για να αποκτήσει η ΔΑΣΕ την ολοκληρωμένη μορφή μιας διεθνούς περιφερειακής οργάνωσης. Δηλαδή χρειάστηκε μια διαδρομή την οποία ο Ηρακλείδης την διακρίνει σε πέντε φάσεις , για να γίνει το πέρασμα από το Helsinki final act (1-8-1975) [από το οποίο ξεχωρίζει η υιοθέτηση των καθοδηγητικών αρχών που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών και το επονομαζόμενο 'τρίτο κάνιστρο' (τα ανθρωπιστικά ζητήματα)] , στο τελικό κείμενο του Helsinki – II (10-7-1992). Στην ιστορική απόφαση του τελικού κειμένου του Helsinki –II , όπου γίνεται η μετατροπή της ΔΑΣΕ σε ένα πλήρες διεθνές περιφερειακός οργανισμός, που μπορούσε να λειτουργήσει στα πλαίσια του κεφαλαίου viii του Χάρτη του ΟΗΕ, υπάρχουν εκτός των άλλων, και πολλές προβλέψεις δραστηριοτήτων που αφορούν σημαντικές πτυχές του τομέα της πρόληψης και έγκαιρης προειδοποίησης των συγκρούσεων. Περισσότερα για τις διαβουλεύσεις στις διάφορες φάσεις της εξέλιξης του εν λόγω οργανισμού, το πεδίο της πρόληψης των συγκρούσεων, και για το πλήρες τελικό κείμενο του Helsinki ii , βλ. Alexis Heraclides, *Helsinki –II and Its Aftermath. The Making of the OSCE into an International Organization* (London and New York: Pinter Publishers, 1993), σελ.4-6, 85-105,216-264.

101. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία τα οποία αναφέρονται πιο λεπτομερειακά στους παραγράφους 2,3,4,7,11, 12,15,16,,17,18,19,27, 30 του τελικού κειμένου του Ελσίνκι ii βλ. Heraclides, *Helsinki –II and Its Aftermath.*, σελ.220-228.

Σύμφωνα με τους Ηρακλείδη, Κωστάκο και Φραγκονικολόπουλο, η δημιουργία του θεσμού του Ύπατου Αρμοστή για τις Εθνικές Μειονότητες (θέση που ανέλαβε ο ολλανδός Max van der Stoep), είναι μια παγκόσμια μοναδικότητα . Όσον αφορά την δράση του ο Ύπατος Αρμοστής ανέπτυξε αξιοσημείωτη δραστηριότητα . Επισκέφτηκε τα βαλτικά κράτη (ρωσικές και άλλες μειονότητες), τη Σλοβακία και την Ουγγαρία (για τις μειονότητες τους), την Αλβανία και την Ελλάδα (για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία), την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (για την αλβανική κοινότητα), και άλλα ⁽¹⁰²⁾.

Επίσης μεγάλη σημασία στο τομέα της πρόληψης απέκτησαν και οι ειδικοί απεσταλμένοι του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ,οι οποίοι προερχόμενοι από μια μεγάλη ποικιλία κρατών, και επιλεγμένοι με βάση την εμπειρία τους και την ευρύτερη αίσθηση του διεθνισμού που αυτή εξέπεμπαν , λειτουργούσαν ως διαμεσολαβητές και διαπραγματευτές, προσφέροντας τις καλές τους υπηρεσίες ⁽¹⁰³⁾.

Από όλη την περιγραφόμενη εικόνα της αρχής της δεκαετίας του 1990 διαφαίνεται ότι, η εφαρμογή στην πράξη της «*Ατζέντας για την Ειρήνη*», προκάλεσε των πολλαπλασιασμό των δραστηριοτήτων των διεθνών οργανώσεων και κρατών , ενίσχυσε περαιτέρω την επικράτηση του δυτικού μοντέλου πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων .

102. Αλέξης Ηρακλείδης & Γιώργος Κωστάκος & Χρήστος Φραγκονικολόπουλος, *Διεθνείς Διενέξεις. Αντιμετώπιση και Επίλυση. Στοιχεία θεωρίας και πράξης*, (Αθήνα: Ι.Σιδέρης, 1994),σελ. 181,185. Για μια πιο λεπτομερή ανάγνωση του πεδίου των δραστηριοτήτων του OSCE βλέπε : <http://www.OSCE.org/field-activities.htm>, 25 march 2001.

103. Donald Puchala, "The Secretary General and his Special Representatives", B.Rivlin & L.Gordenker (επιμ.), *The Challenging Role of the UN Secretary General* (Westport, Conn.: Praeger, 1993), σελ.81-97.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η «ΑΤΖΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ» ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΕΜΒΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

Η «Ατζέντα για την Ειρήνη» προκάλεσε όχι μόνο το πολλαπλασιασμό των δραστηριοτήτων των διεθνών οργανισμών και κρατών, αλλά ταυτοχρόνως προξένησε (όπως ήταν φυσικό) και το ενδιαφέρον της θεωρίας, αυξάνοντας των όγκο των εκδόσεων στην μελέτη των δραστηριοτήτων της πρόληψης των συγκρούσεων.

Πολλοί ερευνητές ακολουθώντας μεθόδους ποσοτικών προσεγγίσεων ,case-study, και evaluation research, δημοσίευσαν πολλές μελέτες για την φύση των συγκρούσεων, την πορεία τους ,την στιγμή της επέμβασης για την πρόληψη και επίλυση τους, και είχαν εκφράσει την θέση τους υπέρ ή κατά των επεμβάσεων.

Έτσι με βάση την στάση τους απέναντι στις προληπτικές δραστηριότητες θα διακρίναμε τέσσερις κατηγορίες ερευνητών: (1) οι ερευνητές που υποστηρίζουν τα μοντέλα της ωρίμανσης της σύγκρουσης (ripeness),(2) οι ερευνητές που είναι επικριτικοί στις προληπτικές δραστηριότητες , λόγω θεσμικής ανεπάρκειας και ακαταλληλότητας του δυτικού μοντέλου επίλυσης συγκρούσεων,(3) οι ερευνητές που είχαν μια ενδιάμεση στάση αναγνωρίζοντας την αποτελεσματικότητα της πρόληψης σε κάποια είδη συγκρούσεων και την μεγάλη δυσκολία σε άλλες,(4) οι ερευνητές που είναι ένθερμοι υποστηρικτές των προληπτικών δραστηριοτήτων.

4.1. ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΡΙΤΙΚΟΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΗΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Οι ερευνητές που υποστηρίζουν τα μοντέλα της ωρίμανσης της σύγκρουσης (ripeness) , είναι αντίθετοι στην επέμβαση τρίτου μέρους στα πρώιμα στάδια της, και είναι υπέρ της άποψης ότι η επέμβαση θα πρέπει να γίνει όταν η σύγκρουση είναι «ώριμη», δηλαδή όταν έχει διανύσει την πορεία της, έτσι ώστε τα μέρη να έχουν ένα κίνητρο για να αναζητήσουν μια ειρηνική επίλυση .

Από τα μοντέλα της «ωρίμανσης» της σύγκρουσης ξεχωρίζει το μοντέλο του «τραυματικού αδιεξόδου» (hurting stalemate) που αρχικά έχει παρουσιαστεί από το William Zartman και αργότερα αναπτύχθηκε περαιτέρω από τον Richard N.Haas , Stephan Stedman, J. Michael Greig ⁽¹⁰⁴⁾ και άλλους. Το συγκεκριμένο μοντέλο επικρίνει

104. William I. Zartman, *Ripe for Resolution: Conflict and Intervention in Africa* (New York: Oxford University Press, 1985). Richard N.Haas, *Conflicts Unending; The United States and Regional Disputes* (New Haven: Yale University Press, 1990). Stephen J.Stedman, *Peacemaking in Civil*

τις δραστηριότητες πρόληψης και τις ατελείωτες διαπραγματεύσεις ⁽¹⁰⁵⁾, υποστηρίζοντας την άποψη ότι η επέμβαση για την επίλυση μιας σύγκρουσης θα πρέπει να γίνει όταν η σύγκρουση είναι «ώριμη» ⁽¹⁰⁶⁾. Το σημείο «κλειδί» που καθορίζει την ωρίμανση της σύγκρουσης είναι το σημείο του «τραυματικού αδιεξόδου» (hurting stalemate) που υποχρεώνει τα ανταγωνιστικά μέρη να επανακαθορίσουν τους σκοπούς, τις τακτικές, και τα μέσα, και εάν εκείνα κρίνονται ως μη ρεαλιστικά, τότε αυτό θα μπορούσε να είναι το σημείο αφετηρίας στο πέρασμα της αποκλιμάκωσης. Δηλαδή οι αντίπαλοι αντιλαμβάνονται κάποια στιγμή ότι έχουν υποστεί τεράστιες απώλειες πόρων και δυνάμεων, και βρίσκονται σε ισορροπία ισχύος μεταξύ τους. Όποτε η πορεία της σύγκρουσης έχει φτάσει σε ένα τέτοιο οδυνηρό σημείο αδιεξόδου και για τις δύο αντίπαλες πλευρές, όπου η συνέχεια της σύγκρουσης έχει δυσβάστακτο κόστος, και οι αρχικοί στόχοι δεν εξυπηρετούνται πλέον με την συνέχιση του, κατά συνέπεια θα ήταν καλύτερο να αναζητηθεί μια ειρηνική λύση μέσω διαπραγματεύσεων ή άλλων τρόπων ειρηνικής επίλυσης διαφορών ⁽¹⁰⁷⁾.

Έτσι λοιπόν βλέποντας την σύγκρουση από διαφορετική οπτική, και έχοντας την πεποίθηση ότι κανείς δεν μπορεί να πεί επακριβώς πότε μια πιθανή σύγκρουση μπορεί να ξεσπάσει, μερικοί από τους υποστηρικτές των μοντέλων της ωρίμανσης της

War; International Mediation in Zimbabwe, 1974-1980 (Boulder, CO: Lynne Rienner, 1991). J. Michael Greig. "Moments of Opportunity: Recognizing Conditions of Ripeness for International Mediation between Enduring Rivals." *Journal of Conflict Resolution* 45(6), 2001, σελ.691-718. Ένα άλλο συγγενικό μοντέλο, που έχει προηγηθεί του προηγούμενου, είναι το μοντέλο του εγκλωβισμού (the entrapment model), που βασίζεται στο επιχείρημα ότι υπάρχουν και περιπτώσεις όπου οι ηγέτες των μερών στην σύγκρουση, μπορεί να πέσουν στην παγίδα της αναζήτησης της νίκης, ακόμα και όταν φαίνεται ότι οι κόστη της συνέχειας της σύγκρουσης έχουν γίνει ανυπόφοροι. Σε αυτό το μοντέλο το πλησιάζει του σημείου του τραυματικού αδιεξόδου, παραδόξως δεν γίνεται αιτία για αναζήτηση διαμεσολάβησης για την επίλυση της σύγκρουσης, αλλά για την συνέχιση της, μέχρι την εξάντληση των πόρων, και τότε η σύγκρουση φτάνει στο σημείο της ωρίμανσης, όπου ο στόχος δεν είναι πλέον η συνέχιση, αλλά η εξεύρεση τρόπων εγκατάλειψης της σύγκρουσης (goal relinquishment). Πρωτοπόροι αυτού του μοντέλου ήταν Frank Edmead, *Analysis and Prediction in international Mediation* (New York:Unitar Study,1971) και Allan I.Teger, *Too Much Invested to Quit* (New York: Pergamon Press,1980). Επίσης συγγενές με την ιδέα της ωρίμανσης ήταν ο ισχυρισμός που είχε εκφραστεί ακόμα πιο παλιά, σύμφωνα με το οποίο η αύξηση του βαθμού της έντασης, λειτουργεί ως προς την αύξηση της θέλησης των αντιτιθέμενων μερών να αποδέχονται διαμεσολάβηση. Σε σχέση με αυτό βλ. Elmore Jackson, *Meeting of Minds: Away to Peace through Mediation* (New York: McGraw-Hill, 1952) όπως και Oran Young, *The Intermediaries: Third Parties International Crisis* (Princeton: Princeton University Press, 1967).

105. William I. Zartman, "The unfinished agenda: negotiating internal conflicts", Roy Licklider (επιμ.), *Stopping the Killing: How Civil Wars End* (New York: New York University Press, 1993) σελ.24-7.

106. William I. Zartman, *Timing in De-escalation* (Syracuse, 1990).

107. William I. Zartman, "Negotiations and Prenegotiations in Ethnic Conflict: The Beginning, The Middle, and the Ends", Joseph Montville (επιμ.), *Conflict and Peacemaking in Multiethnic Societies* (New York: D.C.Heath, 1991) σελ. 511-34. Επίσης William I.Zartman, *Ripe for Resolution: Conflict and Intervention in Africa* (New York: Oxford University Press, 1985).

σύγκρουσης , όπως για παράδειγμα ο Stedman, ονομάζουν το εγχείρημα της προληπτικής διπλωματίας «αλχημεία» ,δηλαδή ως κάτι εξωπραγματικό⁽¹⁰⁸⁾.

Ωστόσο, ανεξαρτήτως από το γεγονός ότι οι υποστηρικτές του “hurting stalemate” δείχνουν κάποιο βαθμό αδιαφορίας έναντι των προληπτικών δραστηριοτήτων , η προληπτική διπλωματία δεν δείχνει καθόλου αδιαφορία για την ιδέα τον “hurting stalemate” . Κάτι τέτοιο συμβαίνει επειδή οι προληπτικές δραστηριότητες, όπως εξηγήσαμε πιο πάνω, δεν σταματούν με το ξεκίνημα μιας σύγκρουσης, αλλά συνεχίζουν και μετά όταν η συγκρουσιακή βία ξεσπά , για να προλάβουν την περαιτέρω επέκταση της. Οπότε στην φάση της πρόληψης της επέκτασης μιας σύγκρουσης ,λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τους παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας το σημείο του “hurting stalemate” (δηλαδή το σημείο της ισορροπίας ισχύος μεταξύ των αντίπαλων μερών), ως σημείο επέμβασης για μια αποτελεσματική προληπτική δραστηριότητα που θα εμπόδιζε την περαιτέρω επέκταση της σύγκρουσης.

4.2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΡΙΤΙΚΟΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, ΛΟΓΩ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

Όσον αφορά τους ερευνητές που ασκούν κριτική στην «Ατζέντα για την Ειρήνη», και που είναι επικριτικοί στο υπάρχον μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων, το κοινό τους στοιχείο είναι ότι κατα την άποψη τους, οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η «Ατζέντα», και το υπάρχον μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων, δεν αρκούν λόγω θεσμικής ανεπαρκείας . Από αυτούς τους μελετητές ξεχωρίζει ο Adam Roberts ο οποίος ασκεί κριτική στο περιεχόμενο της «Ατζέντας», που κατά την άποψη του, υπερεκτιμά την ικανότητα του ΟΗΕ να οργανώσει και να ελέγξει αποστολές κάτω από το κεφάλαιο 7 του καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ ⁽¹⁰⁹⁾.

Επίσης κριτική στην «Ατζέντα για την Ειρήνη» ασκεί ο David Rieef, ο οποίος μεταξύ των άλλων υποστηρίζει ότι ναι μεν η «Ατζέντα» έθεσε ένα ανώτερο επίπεδο ηθικής, ωστόσο αυτή την ηθική την αντιστρατεύονται τα ίδια τα αποτυχημένα αποτελέσματα της peace keeping στην Βοσνία, και η αποτυχία της να προστατέψει τους Τούτσι στην Ρουάντα . Όποτε κατα την άποψη του, εφόσον οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις σε αυτά τα μέρη αποδείχτηκαν μια ψευδαίσθηση, τότε η εφαρμογή της «Ατζέντας για την Ειρήνη» σε άλλα μέρη είναι το ίδιο ανεπαρκής⁽¹¹⁰⁾.

108. Stephen John Stedman, “Alchemy for a New World Order: Overselling ‘Preventive Diplomacy’” *Foreign Affairs*, 74(3), (May-June 1995), σελ.14-20.

109. Adam Roberts, “The United Nations and International Security”, *Survival*, 35(2), 1993, σελ.3-30.

110. David Rieef, “The illusions of Peacekeeping”, *World Policy Journal*, IX (3), 1994, σελ.1-18.

Στο ίδιο μοτίβο της ανεπάρκειας ακολουθεί και ο Mark Duffield, ο οποίος ασκεί κριτική στο επικρατέστερο δυτικό μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων, υποστηρίζοντας την άποψη ότι το σημερινό μοντέλο της επίλυσης των συγκρούσεων βασίζεται πιο πολύ σε ένα κοινωνικό –ψυχολογικό μοντέλο που είναι ανεπαρκές. Ισχυρίζεται ότι το μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων βασίζεται κατά πολύ στην παραδοχή ότι η λειτουργική αρμονία της κοινωνίας είναι η φυσιολογική κατάσταση⁽¹¹¹⁾, ενώ το conflict είναι μια δυσλειτουργία που προκαλείται μεταξύ των μερών σε μια διένεξη, από άγνοια και παρεξηγήσεις ανάμεσα τους. Ο Duffield διαφωνεί με την στρατηγική που ακολουθεί το εν λόγω μοντέλο, το οποίο επεμβαίνει βάσει της πεποίθησης ότι αν αφαιρεθούν οι παρεξηγήσεις μπορεί να επανέρχεται η λειτουργική αρμονία, και τούτο για να επιτευχθεί θα πρέπει να χρησιμοποιούν μέσα όπως το multi-track diplomacy, με απώτερο σκοπό την δημιουργία μιας ισχυρής πλουραλιστικής κοινωνίας πολιτών. Όμως κατά την άποψη του, υπάρχουν συγκρούσεις που δεν προκύπτουν από παρεξηγήσεις, αλλά που προκύπτουν λόγω ύπαρξης νέων τύπων κοινωνικών σχημάτων, που προσπαθούν να επιβιώσουν στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Έτσι υπάρχει το διεθνές καρτέλ των ναρκωτικών στην Κεντρική και Νότια Αμερική, ισχυρές ομάδες στην Δυτική Αφρική που ελέγχουν τα διαμάντια και ναρκωτικά, και χρησιμοποιούν μια παράλληλη οικονομία. Αυτές οι ομάδες συγκρούονται με άλλες ομάδες για να ελέγξουν τις παραπάνω πηγές, και σε αυτήν την περίπτωση οι άμαχοι είτε είναι σαν μια πηγή για εκμετάλλευση είτε για εκκαθάριση. Οπότε κατά το Duffield το δυτικό μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων που στοχεύει στην δημιουργία μιας ισχυρής πλουραλιστικής κοινωνίας πολιτών, και στην αφαίρεση των παρεξηγήσεων δεν λειτουργεί σε διενέξεις που προκύπτουν στις παραπάνω περιπτώσεις, και κατ'επέκταση, κάθε προληπτική επέμβαση ως προς εκείνη την κατεύθυνση θα ήταν μάταιη⁽¹¹²⁾.

Ωστόσο υπάρχουν ισχυρά επιχειρήματα που είναι αντίθετα με την αρνητική στάση του Duffield για την χρησιμότητα του δυτικού κοινωνικού ψυχολογικού μοντέλου. Παραδείγματος χάριν, ο Herbert Kelman θεωρεί πολύ χρήσιμη την εφαρμογή του κοινωνικό ψυχολογικού μοντέλου και βλέπει τις συγκρούσεις να ασκούν επίδραση στην συμπεριφορά όχι μόνο των κρατών αλλά και των κοινωνιών. Σύμφωνα με τούτη την οπτική, η διαπραγματευτική επέμβαση δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στην επίτευξη μιας πολιτικής συμφωνίας επίλυσης μιας σύγκρουσης, αλλά και στην δημιουργία διαδικασιών που συμβάλουν στις δομικές και συμπεριφοριστικές αλλαγές των κοινωνιών. Κατά την άποψη του, η κοινωνικό ψυχολογική ανάλυση μελετάει ποιες από τις διαδράσεις (interaction) πρέπει να μη ισχύουν κατά την διάρκεια της επέμβασης,

111. Μια υποστηρίκτρια αυτού του επιχειρήματος είναι παραδείγματος χάριν η Mary Clark, η οποία είναι της άποψης ότι οι συγκρούσεις θα πρέπει να επιλυθούν, δεδομένου ότι γεννιούνται όχι από την επιθετική φύση του ανθρώπου, αλλά από την δυσαρέσκεια των κοινωνικών σχέσεων. Βλ. Mary E. Clark, "Aggressivity and Violence: An Alternative Theory of Human Nature", *Peace and Conflict Studies*, 5(1), 1998, σελ.2-7.

112. Mark Duffield, "Evaluating conflict resolution-contexts, models and methodology", Gunnar M.Sorbo & Joanna Macrae & Lennart Wohlegemuth (επιμ.), *NGOs in Conflict-An Evaluation of International Alert*, (Bergen, Norway: Chr.Michelsen Institute, CMI Report Series), σελ. 79-112.

που διατρέφουν , κλιμακώνουν και διαιωνίζουν τις συγκρούσεις , και ποιες διαδράσεις θα πρέπει να εισάγονται που βοηθούν στην ανατροπή της πορείας της σύγκρουσης , συμβάλλοντας στην δημιουργία συνθηκών problem solving και στην πρόληψη της (¹¹³).

4.3. ΤΡΙΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΠΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣΑΝ ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΣΤΑΣΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αυτή την ενδιάμεση στάση απέναντι στις προληπτικές δραστηριότητες κρατούν εκείνοι οι ερευνητές που από την μια πιστεύουν ότι οι συγκρούσεις διανύουν την πορεία τους, (η οποία ξεκινάει από την αρχική μη συγκρουσιακή βία και διανύει φάσεις όπως emergence, escalation, de-escalation, reconstruction ,reconciliation/resolution), και από την άλλη , αναγνωρίζουν τις πολιτικές πρόληψης, τονίζοντας όμως την δυσκολία εφαρμογής τους σε κάποια είδη συγκρούσεων(¹¹⁴).

Παραδείγματος χάριν ο Mitchell δεν είναι εναντίον των προληπτικών δραστηριοτήτων, ωστόσο, τονίζει την δυσκολία της επίλυσης των εσωτερικών εθνικών συγκρούσεων διαμέσου των 'external peacemaking initiatives', και κατ επέκταση αναδειχνει την δυσκολία του ΟΗΕ για την επίλυση τους (¹¹⁵) .

Ο Kriesberg αναγνωρίζει την σημασία της έγκαιρης προειδοποίησης και της προληπτικής διπλωματίας , προτείνοντας ταυτοχρόνως μια προσεκτική στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί ειδικά σε ένα είδος conflict που εκείνος το ξεχωρίζει, ως κοινοτική σύγκρουση (communal conflict), κατα την οποία οι προληπτικές δραστηριότητες συναντούν πολλές δυσκολίες. Πρόκειται για μια κατηγορία συγκρούσεων που βασίζονται σε εθνοτικές , θρησκευτικές , γλωσσικές , και τοπικές διαφορές , ενώ ο όρος κοινοτικός αναφέρεται σε ταυτότητες που μοιράζουν οι άνθρωποι , οι οποίοι

113. Herbert C.Kelman "Interactive Problem-Solving: a Social-psychological Approach to Conflict Resolution", John Burton & Frank Dukes (επιμ.), *Conflict: Readings in Management and Resolution* (The Macmillan Press LTD, 1990) σελ. 200-201.

114. Σε σχέση με αυτό το επιχείρημα βλ. Louis Kriesberg, *Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1998). Επίσης Hugh Miall et al., *Contemporary Conflict Resolution* (Cambridge, England: Polity Press, 1999). Βλ. Christopher R. Mitchell, *The Structure of International Conflict*, (Basingstoke: Macmillan, 1981). Επίσης Tom Woodhouse & Oliver Ramsbotham, *Terra Incognita : Here be Dragons. Peacekeeping and Conflict Resolution in Contemporary Conflict: Some Relationships Considered* (Derry: INCORE, 1996).

115. Christopher R. Mitchell, "External peacemaking initiatives and intra-national conflict", M.Midlarski (επιμ.), *The Internationalization of Communal Strife* (London: Routledge, 1992).

νιώθουν ότι είναι μέλη μιας εθνικής, εθνοτικής, θρησκευτικής κοινότητας ή τοπικότητας (116).

Ο Miall σε ένα συλλογικό του έργο με τους Oliver Ramsbotham και Tom Woodhose, αναγνωρίζει το ρόλο της πρόληψης των συγκρούσεων, αν και τονίζει την δυσκολία της επίλυσης των μειονοτικών συγκρούσεων. Αναγνωρίζει δυο τύπους προλήψεων: το light prevention (ήπια πρόληψη), που χρησιμοποιείται σε καταστάσεις όπου η σύγκρουση βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση και οδεύει προς την κατώφλι της βίαιης συγκρούσεως, και το deep prevention (βαθεία πρόληψη), που σκοπεύει να κατευθύνεται στις αιτιώδεις ρίζες της σύγκρουσης συμπεριλαμβανομένης των συμφερόντων και σχέσεων. Η ήπια πρόληψη γενικά σημαίνει βελτίωση της διεθνούς δυνατότητας επέμβασης στα conflicts πριν γίνουν βίαια, ενώ η βαθεία πρόληψη σημαίνει την δημιουργία μιας εσωτερικής, περιφερειακής ή διεθνούς δυνατότητας για διαχείριση του conflict (117).

Ενώ σε μια άλλη περιπτωσιολογική μελέτη ο Miall, εξετάζοντας 28 περιπτώσεις συγκρούσεων μεταξύ μειονοτήτων - από τις οποίες μόνο τρεις είχαν επιλυθεί με ειρηνικό τρόπο - τονίζει την δυσκολία της επίλυσης τέτοιων συγκρούσεων, προβάλλοντας των όγκο των προβλημάτων και των προκλήσεων που ανοίγονται για τον ΟΗΕ για την επίλυση τους (118). Σύμφωνα με τον ίδιο οι συγκρούσεις που αφορούσαν στα συμφέροντα ήταν πιο εύκολο να επιλυθούν ειρηνικά από τις συγκρούσεις που αφορούσαν στις αξίες και στις σχέσεις. Το διεθνές σύστημα διευθέτησης διενέξεων «είναι στην πραγματικότητα λογικά θεμελιωμένο και καλά εξοπλισμένο για να χειρίζεται διενέξεις του πρώτου είδους». Υπάρχει «περισσότερη δυσκολία σε σχέση με τις θεμελιώδεις διαφορές αξιών, ίσως επειδή οι αξίες είναι αδιαπραγμάτευτες» (119).

Όποτε κοινό χαρακτηριστικό των ερευνητών που κρατούν μια ενδιάμεση στάση απέναντι στις προληπτικές δραστηριότητες είναι όχι η μη αποδοχή της σημασίας της αποτελεσματικής πρόληψης των συγκρούσεων, αλλά θεωρούν ότι η απόδοση της σε κάποια είδη συγκρούσεων όπως εκείνες για υπεράσπιση της ταυτότητας και για

116. Louis Kriesberg, "Preventing Resolving Destructive Communal Conflicts" στο David Carment & Patrick James (επιμ.) *Wars in the Midst of Peace. The International Politics of Ethnic Conflict* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1997) σελ. 232-233.

117. Hugh Miall & Oliver Ramsbotham & Tom Woodhose, *Contemporary Conflict Resolution.*, σελ.97.

118. Hugh Miall, *The Peacemakers: Peaceful Settlement of Disputes since 1945* (London: Macmillan, 1992), σελ.185.

119. Hugh Miall, *Peaceful Settlement of Post -1945 Conflicts: A Comparative Study* (Washington, D.C.: USIP Conference on Conflict Resolution in the Third World, October 1990), σελ.14.

μειονοτικά ζητήματα είναι πολύ περιορισμένη λόγω του γεγονότος ότι αυτά τα είδη συγκρούσεων επιλύονται πολύ δύσκολα.

4.4. ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΎΝΘΕΡΜΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΧΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Σε αυτή την κατηγορία υπάρχουν ερευνητές που βλέπουν την χρησιμότητα της προληπτικής διπλωματίας σε βραχυπρόθεσμες καταστάσεις, κυρίως στην φάση όπου δεν έχει ενεργοποιηθεί ακόμα ο κύκλος της αιματηρής βίας, και ερευνητές που βλέπουν το προληπτικό της ρόλο σε μακροπρόθεσμες καταστάσεις, που αφορούν όλο το φάσμα της πορείας μιας σύγκρουσης. Όποτε τους ερευνητές που είναι ένθερμοι υποστηρικτές των προληπτικών δραστηριοτήτων, θα τους διακρίναμε σε δυο ομάδες: (1) σε εκείνους που υποστηρίζουν την έγκαιρη προληπτική δράση και την έγκαιρη προειδοποίηση, (2) σε εκείνους που υποστηρίζουν τον ρόλο της προληπτικής διπλωματίας σε όλες τις φάσεις δηλαδή στην προσυγκρουσιακή, στην συγκρουσιακή και στην μετασυγκρουσιακή φάση.

4.4.1. Οι ερευνητές που υποστηρίζουν την έγκαιρη προληπτική δράση και την έγκαιρη προειδοποίηση

Υπάρχουν αρκετοί ερευνητές που επιμένουν με μεγάλη πεποίθηση στην έγκαιρη προληπτική δράση, εκφράζοντας διάφορες ιδέες για το ρόλο της προληπτικής διπλωματίας και υποστηρίζοντας την επέμβαση των διεθνών οργανισμών και άλλων διεθνών δρώντων σε όσο γίνεται στα πιο πρώιμα στάδια μιας σύγκρουσης, παρακινούμενοι από το πλαίσιο που προσφέρει η «*Ατζέντα για την Ειρήνη*» και οι νέες συνθήκες της μεταψυχροπολεμικής εποχής.

Έτσι τον σημαντικό ρόλο των διεθνών οργανισμών στην προώθηση της προληπτικής διπλωματίας και των επεμβατικών πολιτικών στην πρόληψη των συγκρούσεων στα αρχικά στάδια αναδεικνύουν στις διάφορες μελέτες μεταξύ των άλλων οι Brauwens και Reyhler, Connie Peck, Kevin Cahill, David Malone και Fen Osler Hampson και άλλοι ⁽¹²⁰⁾.

120. Βλ. Werner Brauwens & Luc Reyhler, *The Art of Conflict Prevention*. (London :Brassey's, 1994). Connie Peck, *The Role of the UN and Regional Organizations in Preventing Conflict*. (Lanham, NJ:Rowman and Littlefield,1998). Connie Peck, *Preventive Diplomacy: A Perspective for the 1990s* (New York: Ralph Bunche Institute on the United Nations, 1993). Kevin M.Cahill (επιμ.), *Preventive Diplomacy. Stopping Wars Before They Start*. (New York: Basic Books,1996) . David Malone & Fen Osler Hampson (επιμ.), *From Reaction to Conflict Prevention: Opportunities for the UN System* (New York: The International Peace Academy, 2001).

Το ίδιο υποστηρίζει στην τελική της αναφορά και η Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict που ορίζει την προληπτική διπλωματία σαν διπλωματία της γραμμής του μετώπου (frontline diplomacy), η οποία αναλαμβάνεται από πρέσβεις ,ανωτέρους αξιωματούχους των υπουργιών εξωτερικών, απεσταλμένου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ σε κρίσεις όπου η απειλή είναι υψηλή. Η Carnegie Commission θεωρεί ότι η προληπτική διπλωματία μπορεί να περιλαμβάνει εργαλεία όπως η πίεση, ο δελεασμός, η διαιτησία, η διαμεσολάβηση, η προσφορά καλών υπηρεσιών, για να ενθαρρύνει το διάλογο και να διευκολύνει μια μη βίαιη επίλυση των κρίσεων ⁽¹²¹⁾.

Ο Gareth Evans τοποθετεί τη χρησιμότητα της προληπτικής διπλωματίας μέσα στα πλαίσια της συνεργατικής ασφάλειας (cooperative security) η οποία θα μπορούσε να είναι κάτω υπό την επίβλεψη του ΟΗΕ⁽¹²²⁾. Κατά την άποψη του η προληπτική διπλωματία είναι κάτι τόσο ορθολογικό που ο ΟΗΕ χρησιμοποιώντας την, θα μπορούσε να επιτύχει πολλά με ελάχιστο κόστος στην πρόληψη των συγκρούσεων πριν ξεσπάσουν. Εκείνος προτείνει την δημιουργία έξι περιφερειακών κέντρων προληπτικής διπλωματίας που θα λειτουργούν ως περιφερειακές μονάδες του ΟΗΕ, επανδρωμένα με άτομα με μεγάλη εμπειρία που να είναι σε θέση να δουλέψουν αποτελεσματικά στο πεδίο των συγκρούσεων και να συνεννοηθούν με περιφερειακές οργανώσεις, με ερευνητές στο θέμα της ειρήνης και συγκρούσεων και με αλλά ακαδημαϊκά ιδρύματα⁽¹²³⁾.

Ο Gene Lyons είναι της άποψης ότι η προληπτική διπλωματία είναι μια ελάχιστη επεμβατική τεχνική η οποία γίνεται μια αποτελεσματική στρατηγική όταν είναι σε συνακολουθεία με την οικονομική και πολιτική ανάπτυξη εκείνων των περιοχών όπου βρίσκονται σε αναβρασμό οι μεγαλύτερες απειλές για το διεθνές σύστημα⁽¹²⁴⁾.

121. Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict, *Preventing Deadly Conflict: Final Report* (New York: Carnegie Corporation of New York, 1997), σελ.48.

122. Σε σχέση με την πρόληψη ο Evans είναι της άποψης ότι : «To tackle the problem of intrastate conflict more constructively means rethinking the doctrinal foundations for international security responses; giving much greater emphasis than hitherto to preventive ...strategies; and giving much more serious and sustained attention to organizational reform, particularly within the UN». Βλ. Gareth Evans, "Cooperative Security and Intrastate Conflict", *Foreign Policy*, 96 (1994) 3-20. Για μια πλήρες άποψη για την θέση του, σε σχέση με το 'cooperative security' βλ.Gareth Evans ,*Cooperating for Peace: The Global Agenda for the 1990 and Beyond* (Sydney: Allen and Unwin,1993).

123. Gareth Evans, "Conclusion Ensuring Peace: The Future of the United Nations", Tom Woodhouse& Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.) *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD, 1998), σελ.276-277.

124. Gene M. Lyons, "The United Nations, International Security and the National Interest", Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.),*Peacekeeping and Peacemaking.Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts* (Macmillan Press LTD,1998),σελ.85-86.

Κατά την άποψη των Emily MacFarquhar, Robert I. Rotberg, and Martha A. Chen η προληπτική διπλωματία είναι μια αλληλουχία δράσεων που θα πρέπει να λαμβάνονται για να αποτρέπονται οι προστριβές και να μην κλιμακώνονται σε πόλεμο, και για να περιορίζεται η διάδοση και η εξέλιξη οποιαδήποτε εθνικής σύγκρουσης (ή οτιδήποτε άλλων συγκρούσεων) σε διαμάχες παρόμοιων ⁽¹²⁵⁾.

Οι Ray Taras και Rajat Ganguli είναι της άποψης ότι η προληπτική διπλωματία μπορεί να προσφέρει τις καλές υπηρεσίες του γραφείου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, και του τεράστιου διπλωματικού δικτύου του οργανισμού, ως facilitator πολιτικών διαπραγματεύσεων, πραγματοποιώντας παρασκηνακές συναντήσεις και επαφές με διάφορες συγκρουσιακές ομάδες, για να κερδίζει την έγκριση τους για ειρηνική διευθέτηση των διαφορών ⁽¹²⁶⁾.

Κατά την άποψη του Bruce Jentleson, η προληπτική διπλωματία χρησιμοποιείται σε εκείνες τις περιπτώσεις, όπου η πιθανότητα μιας μαζικής βιαιάς σύγκρουσης είναι επικείμενη, και όπου ο στόχος είναι η λήψη απαραίτητης διπλωματικής δράσης μέσα σε ένα οριακό χρονικό πλαίσιο, για να προλαμβάνονται οι επικείμενες αυτές κρίσεις ή οι πόλεμοι ⁽¹²⁷⁾. Επίσης, στο ίδιο μήκος κύματος, τονίζοντας την μεγάλη σημασία της προληπτικής διπλωματίας σε τέτοιες περιπτώσεις αλλά και σε περιπτώσεις εθνικών συγκρούσεων κινείται και ο Stephen Ryan, ο οποίος είναι της άποψης ότι σε αυτή την κατεύθυνση μπορεί να συμβάλουν κατα πολύ οι διεθνή οργανισμοί μέσω των ειρηνευτικών επιχειρήσεων ⁽¹²⁸⁾.

Έτσι λοιπόν οι παραπάνω ερευνητές αναγνωρίζουν την σημασία του ρόλου της προληπτικής διπλωματίας, συνδέοντας την με επεμβατικές διπλωματικές ενέργειες που

125. Emily MacFarquhar & Robert I. Rotberg & Martha A. Chen, "Introduction", Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance And Vengeance*, σελ.3.

126. Ray Taras & Rajat Ganguli, *Understanding Ethnic Conflict. The International Dimension* (London: Longmans, 2002), σελ.103.

127. Bruce W. Jentleson, "Preventive Diplomacy and Ethnic Conflict.", σελ.295-296. Ο ίδιος μελετώντας με την μέθοδο των case studies κάνει μια αναλυτική προσέγγιση για το περιεχόμενο και την χρησιμότητα της προληπτικής δράσης και τονίζοντας τα σωστά και τα λάθη, μας αναδειχνει σύγχρονος την μεγάλη σημασία της προληπτικής διπλωματίας. Βλ. περισσότερα στο Bruce Jentleson, (επιμ.) *Preventive Diplomacy in the Post-Cold War World: Opportunities Missed, Opportunities Seized and Lessons to be Learned* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1999).

128. Stephen Ryan, "Preventive Diplomacy, Conflict prevention, and Ethnic Conflict", David Carment & Patrick James (επιμ.), *Peace in the Midst of Wars: Preventing and Managing International Ethnic Conflicts* (Columbia: University of South Carolina Press, 1998), σελ.63-92. Stephen Ryan, "The Theory of Conflict Resolution and the Practice of Peacekeeping", Edward Moxon-Browne (επιμ.) *A Future for Peacekeeping?* (Macmillan Press LTD, 1998). Stephen Ryan, "United Nations Peacekeeping: A Matter of Principles?" στο Tom Woodhose & Oliver Ramsbotham (επιμ.) *Peacekeeping and Conflict Resolution* (London: Frank Cass Publishers, 2002).

πρέπει να αναλαμβάνουν οι διεθνείς παράγοντες, όταν εκδηλώνονται οι συγκρουσιακές συμπεριφορές, για να προλαμβάνεται ο υποτροπιασμός τους σε αιματηρή πολεμική σύγκρουση .

Περίπου στο ίδιο μήκος κύματος, δηλαδή αναγνωρίζοντας τον ρόλο της πρόληψης σε μια σύγκρουση, κινούνται και οι άλλοι ερευνητές που συνδέουν όμως την προληπτική δραστηριότητα όχι με την λήψη μέτρων για να σταματήσει μια συγκρουσιακή συμπεριφορά που μόλις έχει εκδηλωθεί, αλλά με την λήψη μέτρων για την εξεύρεση ενδείξεων πριν αυτή η συγκρουσιακή συμπεριφορά φανερωθεί , συνδέοντας έτσι την πρόληψη με την έγκαιρη προειδοποίηση . Η έγκαιρη προειδοποίηση(early warning) βασίζεται στην ιδέα ότι οι συγκρούσεις παρουσιάζουν πολλές ενδείξεις πριν κάνουν την εμφάνιση τους ,τις οποίες , η διεθνής κοινότητα μπορεί να τις επεξεργαστεί και να εκπέμψει σήματα κινδύνου, ενεργοποιώντας ταυτοχρόνως τους παράγοντες της ανάληψης προληπτικής δράσης .

Υπέρ της έγκαιρης προειδοποίησης και των προληπτικών δραστηριοτήτων που τις συνοδεύουν είναι οι Bertrand Ramcharan, Jan-Geert Siccama και Robert Rotberg, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι αυτές οι δραστηριότητες, προσδίδουν αποτελεσματικότητα όταν πραγματοποιούνται από παγκόσμια παρατηρητικά κέντρα , από διεθνούς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις (¹²⁹).

Το ίδιο υποστηρίζουν οι Andy Knight και Mari Yamashita, οι οποίοι είναι της άποψης ότι με την ίδρυση των επιτροπών έρευνας και παρατηρητών για την συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων διένεξης (δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνουν ανακρίσεις , παρατηρήσεις , όπως και τον έλεγχο και επίβλεψη περιοχών), αυξήθηκε η αποτελεσματικότητα της έγκαιρης προειδοποίησης και της προληπτικής διπλωματίας(¹³⁰).

Υπέρ της έγκαιρης προειδοποίησης, και πιο συγκεκριμένα για την ίδρυση ενός κέντρου που να προωθεί ένα σύστημα προειδοποιήσεων για τις επικείμενες κρίσεις (είτε πρόκειται για ανθρωπιστικές κρίσεις είτε για πολιτικές και κοινοτικές συγκρούσεις) έχουν ταχθεί και οι Ted R.Gurr και Barbara Harff(¹³¹). Όσον αφορά τον τρόπο

129. Bertrand G.Ramcharan, *The International Law and Practice of Early Warning and Preventive Diplomacy: The Emerging Global Watch* (Dordrecht, Netherlands: Martinus Nijhoff, 1991). Jan – Geert Siccama, *Conflict Prevention and Early Warning in the Political Practice of International Organizations* (The Hague: Netherlands Institute of International Relations,Clingendael,1996) .Robert I. Rotberg, “Conclusions: NGOs, Early Warning, Early Action, and Preventive Diplomacy”, Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance And Vengeance* ,σελ.263-268.

130. W.Andy Knight & Mari Yamashita , “The United Nations’ Contribution to International Peace and Security” στο David Dewitt & David Haglund & John Kirton (επιμ.) *Building a New Global Order: Emerging Trends in International Security* (Toronto: Oxford University Press, 1993), σελ.301.

131. Ted R.Gurr & Barbara Harff, “Systematic Early Warning of Humanitarian Emergencies”, *Journal of Peace Research*, 3(5), 1998, σελ.557-80. Ted R.Gurr & Barbara Harff, “Conceptual

εντοπισμού των προσυγκρουσιακών φάσεων, ο Gurr προτείνει τον συσχετισμό μοντέλων κοινοτικών συγκρούσεων με διάφορα ενδεικτικά στοιχεία από πραγματικές καταστάσεις ⁽¹³²⁾. Περίπου στο ίδιο μήκος κύματος κινείται η Barbara Harf, η οποία και αυτή προτείνει θεωρητικά μοντέλα προκειμένου να μπορέσουμε να τα συγκρίνουμε με πραγματικές καταστάσεις, όπως για παράδειγμα τα μοντέλα που αφορούν τον έγκαιρο εντοπισμό ενδείξεων γενοκτονιών, αλλά και μαζικής εξοντώσεως πολιτικών αντιφρονούντων, σε καταστάσεις που ονομάζει *politicides* ⁽¹³³⁾.

Την ίδρυση ενός Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (Early Warning System) το οποίο να μην είναι απλά ένας μηχανισμός συναγερμού, αλλά να έχει μια διευρυμένη θεσμοποίηση που να είναι σε θέση να ενεργοποιήσει της κατάλληλες διαδικασίες στους κατάλληλους οργανισμούς, προτείνουν οι Juergen Dedring και Kumar Rupensinghe ⁽¹³⁴⁾ και πολύ άλλοι.

Σύμφωνα με το Peter Brecke, η έγκαιρη προειδοποίηση και οι προληπτικές ενέργειες που την συνοδεύουν είναι επιθυμητές, γιατί είναι πιο εύκολο να διευθετήσει κάποιος τις συγκρουσιακές συμπεριφορές στις πρώιμες φάσεις μιας σύγκρουσης, και είναι σχεδόν σίγουρο ότι ο κόστος τους είναι πολύ λιγότερο (από άποψη χρηματική και ανθρωπιστική) από τις επιχειρήσεις επιβολής ειρήνης όπως έγινε στην Σομαλία και στην Βοσνία, όπου η βία είχε κλιμακωθεί ⁽¹³⁵⁾. Με αυτό συμφωνούν και οι Michael Brown and Richard Rosecrance (1999), οι οποίοι έχουν φτάσει σε αυτό το συμπέρασμα ύστερα από μελέτες εννέα case studies αποτυχημένων και επιτυχημένων προληπτικών επεμβάσεων συμπεριλαμβανομένης και της Ρουάντα και της Σομαλίας ⁽¹³⁶⁾.

Το ίδιο τεκμηριώνουν και πολλές μελέτες από την Παγκόσμια Τράπεζα και το United Nations University /World Institute for Development Economics Research, όπου τονίζεται ότι οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές, σε παράγωγη και αγαθά, και οι υλικές

Research, and Policy Issues in Early Warning Research: An Overview". *The Journal of Ethno-Development*, 4, 1994, σελ.3-14.

132. Ted R. Gurr, "Testing and Using a Model of Communal Conflict for Early Warning", *The Journal of Ethno-Development*, 4, 1994, σελ.1-24.

133. Barbara Harff, "A Theoretical Model of Genocides and Politicides", *The Journal of Ethno-Development*, 4, 1994, σελ.25-30.

134. Juergen Dedring, "Early Warning and United Nations". *The Journal of Ethno-Development*, 4 (1994), σελ. 98-104. Kumar Rupensinghe, "Early Warning and Preventive Diplomacy", *The Journal of Ethno-Development*, 4, 1994, σελ.88-97.

135. Peter Brecke, "Finding Harbingers of Violent Conflict: Using Pattern Recognition to Anticipate Conflicts", στο Daniel Druckman & Paul F.Diehl (επιμ.) *Conflict Resolution*, (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol.2, σελ.377.

136. Michael Brown & Richard Rosecrance (επιμ.). *The Costs of Conflicts, Prevention, and Cure in the Global Arena* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1999).

καταστροφές, αυξάνουν κατά πολύ το κόστος μιας σύγκρουσης σε σύγκριση με το κόστος της προληπτικής επέμβασης⁽¹³⁷⁾.

Όλοι οι παραπάνω ερευνητές είτε συνδέουν την προληπτική δραστηριότητα με την έγκαιρη προειδοποίηση για τον εντοπισμό προσυγκρουσιακών ενδείξεων, είτε την συνδέουν με την πρόληψη της συγκρουσιακής πορείας διαφόρων καταστάσεων πολύ πριν ξεπεραστεί το κατώφλι της αιματοχυσίας, αναγνωρίζουν το σημαντικό ρόλο της προληπτικής διπλωματίας σε αυτή την προσυγκρουσιακή φάση .

Ωστόσο υπάρχουν και άλλοι ερευνητές που υποστηρίζουν ότι ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στην προσυγκρουσιακή φάση, αλλά μπορεί να είναι ενεργός και σε άλλες φάσεις της πορείας μιας σύγκρουσης, για τους οποίους θα μιλήσουμε αμέσως πιο κάτω .

4.4.2. Οι ερευνητές που υποστηρίζουν τον ρόλο της προληπτικής διπλωματίας σε όλες τις φάσεις (δηλαδή στην προσυγκρουσιακή, στην συγκρουσιακή και στην μετασυγκρουσιακή φάση)

Σύμφωνα με τους Emily MacFarquhar, Robert I. Rotberg, και Martha A. Chen η προληπτική διπλωματία λαμβάνει τρεις μορφές: α) την πρόληψη της σύγκρουσης (conflict prevention) - αποτρέποντας της συγκρούσεις μεταξύ των κρατών και άλλων μερών β) τη συγκράτηση των συγκρούσεων (conflict containment) - προλαβαίνοντας τη κλιμάκωση των εχθροπραξιών γ) και την μετασυγκρουσιακή συμφιλίωση (post-conflict conciliation) - προλαβαίνοντας την επανεμφάνιση των εχθροπραξιών⁽¹³⁸⁾ .

Της ίδιας άποψης είναι και η Kalypso Nicolaidis που βλέπει την πρόληψη του conflict σαν ένα κύκλο που αποτελείται από τρεις φάσεις : η πρώτη φάση περιλαμβάνει την πρώιμη προληπτική δράση, και εφαρμόζεται σε συνθήκες όπου η διένεξη δεν έχει κλιμακωθεί ακόμα σε σύγκρουση φάση, η οποία καλείται μερικές φορές πρόληψη σύγκρουσης . Η δεύτερη φάση είναι το στάδιο της διαχείρισης της σύγκρουσης (conflict management). Είναι η μετέπειτα προληπτική δράση (late preventive), δηλαδή είναι η περίοδος που οι εχθροπραξίες έχουν ήδη ξεσπάσει , και ο σκοπός είναι είτε ο έλεγχος της κλιμάκωσης, είτε η διαχείριση της αποκλιμακώσεως . Και η τρίτη φάση είναι η continuous preventive action (η συνεχής προληπτική δράση) την οποία ο ΟΗΕ την ονομάζει post conflict peacebuilding (μετασυγκρουσιακή εδραίωση ειρήνης), και

137. David Carment & Albrecht Schnabel (επιμ.), *Conflict Prevention: Path to Peace or Grand Illusion?* (Tokyo: United Nations University Press, 2001).

138. Emily MacFarquhar & Robert I. Rotberg & Martha A. Chen, "Introduction...", σελ.4.

αποσκοπεί να προλάβει την μη επανεμφάνιση των συγκρούσεων εκεί που είχαν διεξήχθη προηγουμένως (¹³⁹).

Την ίδια άποψη υποστηρίζουμε και εμείς βασιζόμενη στην ιδέα ότι η έννοια της πρόληψης των συγκρούσεων έχει κάτι παρόμοιο με την έννοια της πρόληψης στην ιατρική επιστήμη. Στην ιατρική επιστήμη δηλαδή, κάθε επεμβατική ενέργεια που βάζει φραγμούς στην πορεία μιας δυσμενούς εξέλιξης (είτε βρίσκεται στην δυνητική είτε βρίσκεται στην έκδηλη της φάση) πριν φτάσει στο σημείο της μη αναστρεψιμότητας, όπως και κάθε ενέργεια που παρεμποδίζει την επανεμφάνιση αυτής της υποτροπιάζουσας κατάστασης, είναι προληπτική δραστηριότητα. Με παρόμοιο τρόπο και στην περίπτωση των συγκρούσεων, κάθε νόμιμη ενέργεια προερχόμενη από τους διεθνούς οργανισμούς που αποσκοπεί στην αναστολή μιας συγκρουσιακής πορείας (είτε βρίσκεται στην δυνητική είτε βρίσκεται στην έκδηλη της φάση) όπως και κάθε ενέργεια που παρεμποδίζει την επανεμφάνιση της, είναι προληπτική δραστηριότητα. Κατ'επέκταση όπως και στην ιατρική επιστήμη οι προληπτικές ενέργειες δεν αποσκοπούν μόνο στην παρεμπόδιση της εμφάνισης μιας αρνητικής για την υγεία κατάστασης στις πιο πρώιμες φάσεις, αλλά και στις μεταγενέστερες φάσεις, έτσι και στην περίπτωση των συγκρούσεων η προληπτική δραστηριότητα δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στην πρόληψη της έκδηλης φάσης μιας σύγκρουσης, αλλά και στις υστερόχρονες φάσεις. Με άλλα λόγια η προληπτική δραστηριότητα δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στην πρωτογενής πρόληψη, δηλαδή στην λήψη μέτρων στην προσυγκρουσιακή φάση ώστε να μην εκδηλωθεί η σύγκρουση, αλλά και στην δευτερογενής πρόληψη, δηλαδή στην λήψη μέτρων που αποσκοπούν στην μη επέκταση της σύγκρουσης όταν εμφανιστεί όπως και στην αφαίρεση των συγκρουσιακών αιτιών στην μετασυγκρουσιακή φάση ώστε να μην επανεμφανιστεί.

Εφόσον η προληπτική διπλωματία μπορεί να είναι χρήσιμη σε όλες τις φάσεις, δηλαδή στην προσυγκρουσιακή (για να προλάβει την καταφυγή στην βία), στην συγκρουσιακή (για να προλάβει την περαιτέρω επέκταση της βίας) και στην μετασυγκρουσιακή φάση (για να προλάβει την επανεμφάνιση της σύγκρουσης), συμφωνούμε με την θέση του Lund, ότι δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο σε ένα επεμβατικό μέθοδο για την επίτευξη των στόχων της αλλά σε πολλές (¹⁴⁰).

Με αυτήν την λογική η προληπτική διπλωματία μπορεί να χρησιμοποιήσει κατά την άποψη μας, κάθε προτεινομένη από τους ερευνητές επεμβατική μέθοδο που συνδέεται με συγκρουσιακές καταστάσεις, στις οποίες εφαρμόζονται τα μέσα ανάληψης διεθνής

139. Kalypso Nicolaidis, "International Preventive Action: Developing a Strategic Framework", Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance and Vengeance.*, σελ.32. Σε σχέση με την φάση peacebuilding η ίδια διευκρινίζει ότι αν και ο ΟΗΕ δεν ονομάζει τυπικά την post-conflict reconstruction σαν προληπτική διπλωματία, ωστόσο αυτή η φάση είναι συνεχώς το πεδίο στην οποία η προληπτική προσέγγιση έχει αναπτυχθεί συστηματικά. Βλ.στο ίδιο, σελ.67.

140. Michael S. Lund, "Early Warning and Preventive Diplomacy", ό.π., 2006, σελ.8.

δράσης του Χάρτη του ΟΗΕ . Αυτές οι μέθοδοι , είτε αφορούν τα μέσα ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών που αναφέρονται στο κεφάλαιο 6 του Χάρτη, είτε αφορούν μετασυγκρουσιακές καταστάσεις που έχουν σταματήσει προηγουμένως χάρη στις ενέργειες διεθνούς επέμβασης και επιβολής ειρήνης, που ο Χάρτης αναφέρει στο κεφάλαιο 7.

Πρόκειται δηλαδή για τα καθιερωμένα μέσα του άρθρου 33 (του κεφαλαίου 6 του Χάρτη του ΟΗΕ) όπως η διαπραγμάτευση, μεσολάβηση, δικαστικός διακανονισμός, συνδιαλλαγή, διερεύνηση, και αλλά , αλλά και για μη καθιερωμένα μέσα όπως είναι η διευκόλυνση (facilitation) που παρέχει η ανεπίσημη διπλωματία ή ανεπίσημη διαμεσολάβηση , και άλλες πιο μακροπρόθεσμες, όπως αποκατάσταση των θεσμών του κράτους . Σε αυτή την κατεύθυνση , η προληπτική διπλωματία μπορεί να επιδιώξει ως επόμενο βήμα σε κάποιες μετασυγκρουσιακές καταστάσεις, την μετατροπή των εθνικών ταυτοτήτων από ταυτότητες που αποκλείουν τους εθνικά άλλους (exclusive) σε ταυτότητες που τους περιλαμβάνουν (inclusive), και την εδραίωση του κράτους (state building) με το μοίρασμα των εξουσιών (power sharing), και άλλα ⁽¹⁴¹⁾. Όμως η εν λόγω αποκατάσταση απαιτεί ως βασική προϋπόθεση την διεθνή παρουσία η οποία μπορεί να προέρχεται είτε με την άδεια των εμπλεκομένων είτε μέσω διεθνούς επέμβασης για την επιβολή ειρήνης βάση του κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ .

4.5. Ο ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΩΝ , ΜΗ ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΙΟ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΜΕΣΩΝ, ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

Αξίζει να σταθούμε για λίγο σε αυτό το σημείο για να δούμε με πιο τρόπο τα παραπάνω εργαλεία λειτουργούν υπέρ της προληπτικής δραστηριότητας. Θα δούμε δηλαδή τον τρόπο συνεισφοράς στην προληπτική δραστηριότητα: (1) των καθιερωμένων μέσων του άρθρου 33 του Χάρτη του ΟΗΕ (όπως η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, ο δικαστικός διακανονισμός, η συνδιαλλαγή, η διερεύνηση, κτλ) (2) τον τρόπο συνεισφοράς των μη καθιερωμένων μορφών επίλυσης διαφορών (όπως την ανεπίσημη διπλωματία ή την ανεπίσημη μεσολάβηση) (3) τον τρόπο συνεισφοράς των διαφόρων μακροπρόθεσμων επεμβατικής φύσης εργαλείων [όπως η επιδίωξη εδραίωσης του κράτους (state building), το μοίρασμα των εξουσιών (power sharing), και άλλων].

141. Για μια λεπτομερή περιγραφή των παραπάνω μεθόδων βλ. Chaim Kaufman, "Possible and Impossible Solution to Ethnic Civil War", *International Security*, 22(4), 1996, σελ. 136-175. Υποστηρικτές των παραπάνω μεθόδων είναι παραδείγματος χάριν Gerald B. Helman & Steven R. Ratner, "Saving Failed States", *Foreign Policy*, 89, (Winter 1992-1993) , σελ.3-20 . William Pfaff, "Invitation to War", *Foreign Affairs*, 72(3), (Summer 1993), σελ.97-109. John Chipman, "Managing the Politics of Parochialism", Michael E. Brown (επιμ.), *Ethnic Conflict and International Security* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1993), σελ .237-263. Flora Lewis, "Reassembling Yugoslavia", *Foreign Policy*, 98, (Spring 1995), σελ.132-144.

4.5.1. Ο τρόπος συνεισφοράς των καθιερωμένων μέσων του άρθρου 33 του Χάρτη του ΟΗΕ (όπως η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, ο δικαστικός διακανονισμός, η συνδιαλλαγή, η διερεύνηση, κτλ) στην πρόληψη των συγκρούσεων

Υπό την ευρεία έννοια θα μπορούσε να θεωρήσει κανείς και τις γνωστές μεθόδους ειρηνικής επίλυσης του άρθρου 33 του Χάρτη του ΟΗΕ ως εργαλεία της προληπτικής διπλωματίας. Κάτι τέτοιο θα το δούμε ανάγλυφα σε πρακτικό επίπεδο στο τρίτο μέρος με την μεσολάβηση που ανέλαβε η ΕΕ και αργότερα ο ΟΗΕ στην διένεξη Αθηνas-Σκοπίων που οδήγησε στην Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995, όπως και με την μεσολάβηση τους στην διένεξη Αλβανών και Σλαβομακεδόνων που οδήγησε στην Συμφωνία της Αχρίδας (2002) την οποία αναφέρω στο τέταρτο μέρος .

Ας δούμε τώρα σε θεωρητικό επίπεδο με πιο τρόπο τα εργαλεία του άρθρου 33 του Χάρτη του ΟΗΕ λειτουργούν υπέρ της προληπτικής δραστηριότητας.

- Η διαπραγμάτευση είναι μια διαδικασία ενδογενούς διαχείρισης των διαφορών που αναφέρεται σε προσπάθειες που αναλαμβάνονται από τα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη , τα οποία προσπαθούν να επιλύσουν τη διαφορά τους μέσω απευθείας συνομιλιών ⁽¹⁴²⁾.

Η είσοδος των αντιτιθέμενων μερών στην διαπραγματευτική διαδικασία έχει μεγάλη σημασία, γιατί δημιουργεί ένα περιβάλλον πρόληψης μέσω της ορθολογικοποίησης της σύγκρουσης , ένα περιβάλλον το οποίο η προληπτική διπλωματία είναι άμεσα ενδιαφερομένη να τον κρατήσει σταθερό, παροτρύνοντας τα μέρη να συνεχίσουν την προσπάθεια έως την θετική έκβαση της διαπραγμάτευσης . Η έναρξη των

142. Εκτός από την ενδογενή υπάρχει και η εξωγενής διαχείριση των διαφορών, και αυτό συμβαίνει όταν στην διαδικασία επίλυσης εμπλακεί κατα τον ένα ή τον άλλο τρόπο , και κάποιιο τρίτο μέρος επιπλέον των άμεσα ενδιαφερομένων. Βλ. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος,ό.π.,σελ.76 οι οποίοι για την διάκριση ενδογενής- εξωγενής παραπέμπουν στο Jacob Bercovitch , *Social Conflicts and Third Parties : Strategies for Conflict Resolution* , (Boulder : Westview Press ,1984) , σελ.11 . Για να κατανοήσουμε την σημασία της διαπραγμάτευσης φτάνει να δούμε την σχέση που υπάρχει μεταξύ της ενδογενούς και της εξωγενούς διαχείρισης , και παρατηρούμε ότι η ενδογενούς διαχείριση των διαφορών μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την ανάγκη της εξωγενούς διαχείρισης ενώ το δεύτερο δεν μπορεί . Αυτό συμβαίνει γιατί η διαπραγμάτευση είναι ένα εργαλείο τόσο αποδοτικό, που μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την διαμεσολάβηση, ενώ η διαμεσολάβηση δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την διαπραγμάτευση . Για αυτό το λόγο ο Bercovitch συνδέει την διαμεσολάβηση με την διαπραγμάτευση . Για την σύνδεση τους βλ. Jacob Bercovitch,“Introduction: Putting Mediation in Context”, Jacob Bercovitch (επιμ.), *Studies in International Mediation* (New York: Palgrave MacMillan, 2002), σελ.3-24. Για τεχνικές λεπτομέρειες σχετικά με την διαπραγμάτευση βλ. Ευάγγελος Ραπτόπουλος, *Διεθνείς Διαπραγματεύσεις : Θεωρία και Τεχνική Οικοδόμησης Διεθνούς Κοινού Συμφέροντος* (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2014).

διαπραγματεύσεων ενισχύει τις προληπτικές προσδοκίες γιατί δημιουργεί προϋποθέσεις για να περιοριστεί η ένοπλη βία⁽¹⁴³⁾. Επίσης, η έναρξη τους συμβάλει στην προληπτική δραστηριότητα λόγω του γεγονότος ότι για να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων έχει συμπληρωθεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις σύμφωνα με την οποία, τα δυο μέρη πρέπει να αναγνωρίζουν το ένα το άλλο ως αντάξιο και ισότιμο συνομιλητή (σε πολλές συγκρούσεις αυτό δεν συμβαίνει), που είναι και μια από τις βασικές προϋποθέσεις για να καταστεί δυνατή η πρόληψη των συγκρούσεων⁽¹⁴⁴⁾

Η ενεργοποίηση της διαπραγματευτικής διαδικασίας δείχνει επιπλέον την διάθεση των δυο αντιτιθέμενων μερών για να διερευνήσουν εάν συντρέχουν οι βασικές προϋποθέσεις της θετικής έκβασης μιας διαπραγμάτευσης, δηλαδή : Εάν τα αναμενόμενα οφέλη από μια πιθανή επίλυση της διαφοράς υπερτερούν των οφελών από τη συνέχιση της διαμάχης και την απουσία διαπραγματεύσεων. Εάν οι θέσεις τους είναι ή δεν είναι διαμετρικά αντίθετες. Εάν έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι μέθοδοι εξαναγκασμού δεν θα καρποφορήσουν. Εάν είναι διατεθειμένα να προβούν σε αμοιβαίους συμβιβασμούς και σε περιορισμό των μέγιστων επιδιώξεων τους. Η διερεύνηση μέσω διαπραγμάτευσης των παραπάνω προϋποθέσεων, ενισχύει περαιτέρω το προληπτικό περιβάλλον ⁽¹⁴⁵⁾. Και τέτοιο συμβαίνει γιατί όχι μόνο αναδειχνει την κοινή επιθυμία των μερών να αφήσουν τα βίαια μέσα επίλυσης, αλλά διευκολύνει και το έργο των διεθνών οργανισμών στην δημιουργία συνθηκών διαμεσολάβησης, αλλά και της διαχείρισης της σύγκρουσης⁽¹⁴⁶⁾.

143. Το διαπραγματευτικό εγχείρημα μπορεί να επακολουθήσει τη σταδιακή διαδικασία ή την περιεκτική διαδικασία. Στη σταδιακή διαδικασία η διαφορά χωρίζεται σε επί μέρους ζητήματα και η διαπραγμάτευση αρχίζει από τα πιο εύκολα, αυτά δηλαδή στα οποία μια συμφωνία είναι πιο πιθανή και στη συνέχεια μέσα από την ανάπτυξη ενός κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης η διαπραγμάτευση προχωρεί στα πιο σύνθετα και δύσκολα προβλήματα (γνωστά ως sticking points). Στην περιεκτική διαδικασία τα διάφορα ζητήματα εξετάζονται παράλληλα, και η διαπραγμάτευση καταλήγει στη συνολική αντιμετώπιση των πτυχών της διαφοράς, με αμοιβαίες υποχωρήσεις, και σε μια προσπάθεια συνολικής εξισορρόπησης ζημιών-οφελών. Βλ. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος, ό.π., σελ. 77 οι οποίοι παραπέμπουν στο C.R. Mitchell, *The Structure of International Conflict* (London: MacMillan Press, 1981), σελ. 218-223.

144. Βλ. Alexis Heraclides, "Secessionist Minorities and External Involvement" *International Organization*, 44(3) (Summer, 1990), σελ. 341-378.

145. Για τις βασικές προϋποθέσεις της θετικής έκβασης διεξαγωγής διαπραγματεύσεων βλ. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος, ό.π., σελ. 77 οι οποίοι παραπέμπουν στο C.R. Mitchell, *The Structure of International Conflict*, σελ. 197-206 και J.C. Merrills, *International Dispute Settlement* (London: Sweet & Maxwell, 1984), σελ. 11-18. Για τις επιδράσεις της διαπραγματευτικής συμπεριφοράς βλ. Dean.G. Pruitt, *Negotiation behavior* (New York: Academic Press, 1981).

146. Υπάρχουν πολύ ερευνητές όπως ο Ernest Hass, ο Joseph Nye, ο Robert Butterworth, και η Margaret Scranton που υποστηρίζουν ότι οι διεθνείς οργανισμοί έχουν τεράστιες δυνατότητες διαχείρισης και έλεγχου της πορείας των συγκρούσεων, είτε χρησιμοποιώντας τα ειρηνικά μέσα όπως η διαμεσολαβητική διαπραγμάτευση, είτε χρησιμοποιώντας πιο δραστήρια μέσα, όπως τα μέσα συλλογικής ασφάλειας (collective security). Βλ. Ernest B. Hass, *Collective security and the*

-Η διαμεσολάβηση είναι ένα άλλο εργαλείο που αναφέρεται στο άρθρο 33 του Χάρτη του ΟΗΕ . Είναι γεγονός ότι, είτε την βλέπουμε σαν προσπάθεια τρίτου μέρους για να προλάβει το ξέσπασμα και την κλιμάκωση της σύγκρουσης, είτε σαν μια προσπάθεια διαχείρισης και διευθέτησης της σύγκρουσης, η διαμεσολάβηση είναι μια διαδικασία που δημιουργεί περιβάλλον ειρηνικής διευθέτησης, και κατ'επέκταση υποστηρίζει κατα πολύ το έργο της προληπτικής διπλωματίας (¹⁴⁷).

Υπάρχουν πολλοί ερευνητές που με τις διάφορες μεθόδους που έχουν μελετήσει υποστηρίζουν ότι η διαμεσολάβηση θα ήταν πιο εύκολη και πιο αποδοτική εάν γινόταν στις αρχικές φάσης της εκδήλωσης μιας σύγκρουσης .

Ο Frank Edmead υποστηρίζει ότι είναι αναγκαίο η διαμεσολάβηση να ξεκινήσει στα πιο πρώιμα στάδια , δηλαδή πολύ πιο πριν οι αντιτιθέμενες πλευρές διανύουν το κατώφλι της βίας προκαλώντας βαριές απώλειες ο ένας τον άλλον(¹⁴⁸) .

Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι Jacob Bercovitch ,Theodore Anagnoson και Donnette L.Wille οι οποίοι παρά το γεγονός ότι πιστεύουν ότι πρέπει να περάσει ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα για να γίνει η διαμεσολάβηση επιτυχημένη , ωστόσο στην μελέτη διαφορών περιπτώσεων διαμεσολάβησης , συμπεραίνουν ότι όσο περισσότερο κρατεί μια σύγκρουση τόσο λιγότερο πρόθυμες είναι οι αντιτιθέμενες πλευρές για διαμεσολάβηση(¹⁴⁹) .

future international system . (Denver,CO: University of Denver Monograph Series in World Affairs,1967) 5, 1. Joseph S. Nye, *Peace in Parts* (Boston: Little, Brown, 1968) .Ernest B. Hass & Robert Lyle Butterworth & Joseph S. Nye, *Conflict Management by International Organizations* (Morristown,NJ: General Learning Press,1972). Robert Lyle Butterworth & Margaret E. Scranton, *Managing interstate conflict 1945-1974: Data with synopses* (Pittsburgh: University Center for International Studies, 1976).

147. Σύμφωνα με των Skjelsbaek , η διαμεσολάβηση είναι μια δραστηριότητα που αναφέρεται στις προσπάθειες τρίτου μέρους για την πρόληψη του ξεσπάσματος ή της κλιμάκωσης της καταστρεπτικής συγκρουσιακής συμπεριφοράς. Βλ. Kjell Skjelsbaek, "The UN Secretary-General and the Mediation of International Disputes", *Journal of Peace Research* 28(1), 1991, σελ.100. Ο Bercovitch συνδέει την διαμεσολάβηση με την διαπραγμάτευση μέσω του ορισμού της διαμεσολάβησης, σαν μια επέκταση και συνέχιση των προσπαθειών των μερών για conflict management, βλ. Jacob Bercovitch.2002. "Introduction: Putting Mediation in Context",ο.π.,σελ.3-24. Σύμφωνα με τη Kleiboer η διεθνής διαμεσολάβηση είναι μια μορφή διαχείρισης της σύγκρουσης (conflict management) , στην οποία το τρίτο μέρος βοήθεια δυο, οι περισσότερα αντιτιθέμενα μέρη, να βρουν μια λύση χωρίς να καταφύγουν στην βία .Βλ. Marieke Kleiboer "Understanding Success and Failure of International Mediation", *Journal of Conflict Resolution*, 40(2), 1996, σελ.360-389.

148. Frank Edmead, *Analysis and Prediction in International Mediation* (New York: UNITAR Study, 1971).

149. Jacob Bercovich & Theodore Anagnoson & Donnette L.Wille, "Some conceptual issues and empirical trends in the study of successful mediation in international relations".*Journal of Peace Research* 28(1), 1991. Υπάρχουν και άλλοι που ασκούν πιο έντονη κριτική στον τρόπο που

Το ίδιο επιχείρημα ότι δηλαδή η διαμεσολάβηση θα πρέπει να γίνει σε μια πρώιμη χρονική στιγμή (early timing) για να είναι αποτελεσματική, υποστηρίζουν στις μελέτες τους και οι Jeffrey Langley, Connie Peck, Louis Kreisberg, Ronald J. Fisher, Dean G. Pruitt, Jeffrey Z. Rubin, και άλλοι⁽¹⁵⁰⁾.

Όλοι οι παραπάνω ερευνητές που υποστηρίζουν την ανάληψη της διαμεσολάβησης, στα πρώιμα στάδια της σύγκρουσης πριν εμφανιστεί η βία, ή τουλάχιστον μόλις έχει εμφανιστεί αλλά βρίσκεται στην φάση που δεν έχει ενεργοποιηθεί ο φαύλος κύκλος της θυματοποίησης, της εκδίκησης, της πολιτικής πόλωσης, της μαζικής στρατιωτικής κινητοποίησης, ενισχύουν το πρώτο βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών της προληπτικής διπλωματίας. Δηλαδή ενισχύουν αυτό που οι υποστηρικτές της το «βροντοφωνάζουν» από την αρχή, ότι όσο νωρίτερα γίνεται η διεθνής παρέμβαση σε μια κατάσταση που τείνει να γίνει συγκρουσιακή, τόσο πιο πολύ αυξάνονται οι πιθανότητες της προληπτικής έκβασης της σύγκρουσης, και τόσο πιο πολύ αυξάνονται οι πιθανότητες πρόληψης της ειρήνης και της σταθερότητας σε μια περιοχή.

Άλλοι ερευνητές που έχουν μελετήσει διάφορες στρατηγικές διαμεσολάβησης σε πιο προχωρημένες φάσεις της σύγκρουσης, που αφορούν την αλλαγή του συγκρουσιακού περιβάλλοντος μέσω της αλλαγής του πλαισίου που επηρεάζει την συμπεριφορά και τις σχέσεις μεταξύ των αντιτιθεμένων μερών, αυξάνοντας τις πιθανότητες θετικής έκβασης της διαμεσολάβησης, ενισχύουν το δεύτερο βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών της προληπτικής διπλωματίας⁽¹⁵¹⁾ Δηλαδή οι εν λόγω στρατηγικές

ασκείται η διαμεσολάβηση από την Δύση. Παραδείγματος χάριν ο David Shearer ο οποίος μελετώντας την περίπτωση της σύγκρουσης στην Σιέρα Λεόνε ισχυρίζεται ότι εάν η πολιτική της διαμεσολαβητής και της αμεροληψίας που εφάρμοζε η Δύση στην χώρα εκείνη, δεν ήταν η κατάλληλη, τότε δεν είναι κατάλληλη ούτε για άλλες περιπτώσεις. Κατά την άποψη του η προσπάθεια για διαπραγματεύσεις μπορεί να επεκτείνει την σύγκρουση και οι άμαχοι να υποφέρουν περισσότερο, για αυτό το λόγο οι διαπραγματεύσεις πρέπει να έχουν κάποιο όριο ενώ η στρατιωτική δράση θα ήταν πιο αποτελεσματική στην διευθέτηση των συγκρούσεων. Βλ. David Shearer, "Exploring the Limits of Consent: Conflict resolution in Sierra Leone", *Millennium: Journal of International Studies*, 26 (3), 1997, σελ.845-60.

150. Jacob Bercovitch & Jeffrey Langley, "The Nature of Dispute and the Effectiveness of International Mediation", *Journal of Conflict Resolution*, 37, 1993 σελ.670-691. Connie Peck, "An Integrative Model for Understanding and Managing Conflict", *Interdisciplinary Peace Research*, 1(1) (May 1989), σελ.7-36. Louis Kreisberg, *Social Conflict* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1982), ιδιαίτερα τα κεφάλαια .1-5. Ronald J. Fisher, *The Social Psychology of Intergroup and International Conflict Resolution* (New York : Springer –Verlag, 1990), τα κεφάλαια .1,4 .Dean G. Pruitt & Jeffrey Z. Rubin, *Social Conflict: Escalation, Stalemate, and Settlement* (New York: McGraw-Hill, 1986), τα κεφάλαια .1,2,5,6.

151. Για διάφορες μελέτες που αφορούν στρατηγικές διαμεσολάβησης βλ. Ernest B. Hass & Robert.L.Butterworth & Joseph.S.Nye, *Conflict management by International organizations* (Morriston, NJ: General Learning Press, 1972). Daniel Frei, "Conditions Affecting the Effectiveness of International Mediation", *Peace Science(Society) Papers International* 26(1), 1976, σελ.67-84. James M. Wall, Jr. 1981. "Mediation: An analysis, review and proposed research", *Journal of Conflict Resolution*, 25, 1981. σελ.157-180. Hugh Miall, *The peace maker: Peaceful settlement of disputes since 1945*. (New York: St.Martin's, 1992). Jacob Bercovitch &

διαμεσολάβησης (ανεξαρτήτως που δεν αφιερώνονται αποκλειστικά στην προληπτική διπλωματία η οποία όμως μπορεί να τις χρησιμοποιήσει) ενισχύουν το επιχείρημα, σύμφωνα με την οποία ακόμα και εκεί που η σύγκρουση έχει ξεσπάσει, πρέπει να γίνει παρέμβαση για την πρόληψη της επέκτασης του, προλαμβάνοντας την αποσταθεροποίηση άλλων περιοχών⁽¹⁵²⁾.

Επίσης , σημαντικά εργαλεία του άρθρου 33 του Χάρτη που μπορεί να βοηθήσουν την προληπτική διπλωματία, κυρίως στην πρόληψη των διακρατικών συγκρούσεων, είναι ο *δικαστικός διακανονισμός* και η *διαιτησία* που είναι δεσμευτικοί μέθοδοι επίλυσης διαφορών . Ο *δικαστικός διακανονισμός* προϋποθέτει την υπαγωγή της διαφωνίας σε ένα δικαστήριο , η σύνθεση του οποίου είναι καθορισμένη και δεν αλλάζει , αντίθετα στην *διαιτησία* , τα διαφωνούντα μέρη έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν άτομα τα οποία θα αποτελέσουν τους διαιτητές. Επίσης στην δεύτερη αυτή περίπτωση , τα μέρη διατηρούν το δικαίωμα να αλλάξουν τους όρους συνεργασίας με τα όργανα της διαιτησίας ή ακόμα και να καθορίσουν συλλογικά τον τρόπο επίλυσης της διαφοράς⁽¹⁵³⁾ .

Σύμφωνα με την Dana Fischer η χρήση της δικαστικής οδούς προσθέτει και μια πολιτική πτυχή που ίσως διευκολύνει τον πολιτικό χειρισμό της διένεξης. Γιατί η μεταφορά της διένεξης σε μια αίθουσα δικαστηρίου θα έφερνε την ισότητα της ισχύς και θα απομάκρυνε την πολιτική ευθύνη από τους ηγέτες των εμπλεκόμενων μερών, οι οποίοι μπορούν να προβάλουν το επιχείρημα ότι η ξεκαθάριση της διένεξης μέσω

Jeffrey Langley, "The Nature of Dispute and the Effectiveness of International Mediation", *Journal of Conflict Resolution*, 37, 1993 σελ.670-691. Marieke Kleiboer."Understanding success and failure of international mediation". *Journal of Conflict Resolution* 40(2), 1996, σελ.360-389. G.A.Raymond & R.C.Snyder, "Decision making in international politics", H.C.Kelman (επιμ.), *International behavior: A social psychological analysis* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965). E.Levine, "Mediation in international politics: A universe and some observations" .*Peace Science Society (International) Papers*, 28, 1971, σελ.23-44.

152. Ο Jacob Bercovitch και Allison Houston ομαδοποίησαν τις εν λόγω στρατηγικές σε στρατηγικές διευκόλυνσης επικοινωνίας (communication-facilitation strategies), σε διαδικαστικές (procedural strategies) και σε καθοδηγητικές(directive strategies).Στις στρατηγικές διευκόλυνσης επικοινωνίας, ο διαμεσολαβητής υιοθετεί ένα αρκετό παθητικό ρόλο, διοχετεύοντας πληροφορίες στα μέρη, διευκολύνοντας την συνεργασία και την διαδικασία των διαπραγματεύσεων χωρίς να μπει στην ουσία της διένεξης. Όσον αφορά τις διαδικαστικές στρατηγικές, ο διαμεσολαβητής εξασκεί περισσότερο έλεγχο στην διαδικασία και στο περιβάλλον της διαμεσολάβησης, παρέχει περισσότερους πόρους επικοινωνίας όπως πρόσβαση στα πολυμέσα, στην διανομή πληροφοριών και άλλα, και ίσως καθορίζει και τις θεσμικές πτυχές των συναντήσεων. Στις καθοδηγητικές στρατηγικές που είναι οι περισσότερες ισχυρές μορφές παρέμβασης τρίτου μέρους, η διαμεσολάβηση επηρεάζει το περιεχόμενο και την ουσία της διαπραγμάτευσης, με σκοπό την αλλαγή του τρόπου με το οποίο έχουν πλαισιωθεί τα συγκρουσιακά ζητήματα, και την αλλαγή των συγκρουσιακών συμπεριφορών που σχετίζονται με αυτά, είτε παρέχοντας κίνητρα στα μέρη για να διαπραγματευτούν, είτε παρέχοντας τελεσίγραφα. Βλ. Jacob Bercovitch & Allison Houston "Why Do They Do it Like this? An Analysis of the Factors Influencing Mediation Behavior in International Conflicts", *Journal of Conflict Resolution*, 44(2), 2000, σελ.170-202.

153. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος,ό.π.,σελ. 78.

δικαστηρίου είναι μια ευκαιρία ανάπτυξης του δικαίου στην περιοχή που αξίζει το ρίσκο μιας μη επιθυμητής απόφασης⁽¹⁵⁴⁾.

Έτσι λοιπόν η επιλογή των αντιτιθέμενων πλευρών να απομακρυνθούν από τα βίαια μέσα και να δώσουν την συγκατάθεση τους για να ακολουθούν την δικαστική μέθοδο επίλυσης της σύγκρουσης λειτουργεί υπέρ της πρόληψης της σύγκρουσης σε οποία φάση και εάν είναι η σύγκρουση γιατί οδηγεί τις πλευρές στην ειρηνική επίλυση της διαφοράς.

Όμως στην περίπτωση οξείας σύγκρουσης εν εξέλιξη, οι δικαστικές μέθοδοι είναι δύσκολο να χρησιμοποιηθούν, καθώς για την προσφυγή σε αυτές απαιτείται συγκατάθεση και των δυο αντιμαχόμενων μερών που μπορεί να είναι μόνο κράτη (άρα βρίσκει λίγη εφαρμογή)⁽¹⁵⁵⁾. Σε αυτή την περίπτωση είναι πιο αποτελεσματικές οι άλλοι μέθοδοι επίλυσης των διαφορών, που εκτός από την διαμεσολάβηση για την οποία μιλήσαμε, είναι και οι καλές υπηρεσίες και η παραδοσιακή συνδιαλλαγή και η διπλωματία δεύτερης τροχιάς⁽¹⁵⁶⁾. Η αποδοχή αυτών των μεθόδων επίλυσης διαφορών απαιτεί την εμπλοκή τρίτου μέρους το οποίο επεμβαίνει στην διαδικασία της διένεξης με σκοπό την εκτόνωση της κρίσης και δημιουργία επιβλητικού κλίματος για την εξεύρεση μιας οριστικής λύσης⁽¹⁵⁷⁾.

Η εμπλοκή του τρίτου μέρους με σκοπό την εκτόνωση της κρίσης και την εξερεύνηση μιας οριστικής λύσης λειτουργεί υπέρ της προληπτικής δραστηριότητας γιατί προσλαμβάνει την περαιτέρω επέκταση της σύγκρουσης.

154. Dana D.Fischer, "Decisions to Use the International Court of Justice: Four Recent Cases", Daniel Druckman & Paul F.Diehl (edit.), *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol.5, σελ.139-158.

155. Αλέξης Ηρακλείδης & Γιώργος Κωστάκος & Χρήστος Φραγκονικολόπουλος, ό.π.,σελ.78.

156. Όσον αφορά τις καλές υπηρεσίες και την συνδιαλλαγή, ο ρόλος του τρίτου μέρους είναι καθαρά υποβοηθητικός. Οι καλές υπηρεσίες έχουν σαν στόχο τη διευκόλυνση των μερών ως προς ένα από τα εξής: Την έναρξη διαπραγματεύσεων ή την συνέχιση τους εάν έχουν διακοπεί. Επίσης τη διενέργεια διαπραγματεύσεων όταν τα μέρη δεν αναγνωρίζουν το ένα το άλλο ή αρνούνται να έρθουν σε απευθείας επαφή. Στις ανώτερο περιπτώσεις το τρίτο μέρος περιορίζεται κυρίως σε θέματα τεχνικού χαρακτήρα που σχετίζονται με την υποβοήθηση της επικοινωνίας των αντιπάλων. Κατα τη μέθοδο της παραδοσιακής συνδιαλλαγής, το τρίτο μέρος αποτελείται από τη επιτροπή αποδεκτή από τα δυο μέρη. Η συγκεκριμένη επιτροπή προχωράει στην εξέταση όλων των πτυχών της διαφοράς, και στην πορεία αποσαφηνίζει τα γεγονότα, και αντιπαραθέτει τους ισχυρισμούς των μερών. Η ιστορία, το δίκαιο και η ηθική λαμβάνονται υπόψη, και το έργο της επιτροπής καταλεί με τη διατυπώσει συστάσεων και προτάσεων για πιθανή λύση, αφήνοντας τις τελικές αποφάσεις και την αποδοχή ή μη των εισηγήσεων της, στους άμεσα ενδιαφερομένους. Βλ. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος, στο ίδιο, σελ. 80-81.

157. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Ηρακλείδης, Κωστάκος, Φραγκονικολόπουλος, στο ίδιο, σελ.79

4.5.2.. Ο τρόπος συνεισφοράς των μη καθιερωμένων μέσων επίλυσης διαφορών στην προληπτική δραστηριότητα

Όσον αφορά την ανεπίσημη διπλωματία ή την ανεπίσημη μεσολάβηση οι οποίες είναι μη καθιερωμένες μορφές επίλυσης διαφορών , τον ρόλο του τρίτου μέρους αναλαμβάνει όχι ένα κράτος , κυβέρνηση η διακρατικός οραματισμός , αλλά κάποιος μη κυβερνητικός οργανισμός ή άτομο ή ομάδα ατόμων ⁽¹⁵⁸⁾ .

Μια ξεχωριστή μέθοδο ανεπίσημης διαμεσολάβησης η οποία έχει εφαρμοστεί σε πειραματικό στάδιο είναι η γνώση ως εργαστήριο επίλυσης προβλήματος (problem – solving workshop). Πρωτεργάτης αυτής της μεθόδου είναι ο John Burton ο οποίος έχοντας υπόψη το μεγάλο βάρος που έχει η ψυχολογική διάσταση (δηλαδή δυσμενείς αντιλήψεις και στερεότυπα) μέσα σε μια σύγκρουση θεωρεί ότι η εμφάνιση της είναι η συνέπεια μιας αναποτελεσματικής επικοινωνίας (ineffective communication) . Ερμηνεύοντας με τα δικά μας λόγια την θέση του Burton για την αναποτελεσματική επικοινωνία, μπορούμε να πούμε ότι αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου τα «αυτιά» των αντιτιθεμένων πλευρών, είναι τόσο «βουλωμένα» από τις δυσμενείς στερεοτυπικές αντιλήψεις για το περιεχόμενο της σύγκρουσης, αλλά και ο ένας για των άλλων , που δεν ακούνε πλέον τίποτα, και κάθε επικοινωνία είναι βουβή , μη αποδοτική , αναποτελεσματική . Όποτε κατα την άποψη του Burton εφόσον η σύγκρουση είναι συνέπεια μιας αναποτελεσματικής επικοινωνίας, η επίλυση του, πρέπει να εμπεριέχει διαδικασίες οι οποίες μπορούν να μετατρέπουν την αναποτελεσματική επικοινωνία σε αποτελεσματική. Και εφόσον η επίλυση της σύγκρουσης εξαρτάται από την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των αντιτιθέμενων μερών, τότε η επίλυση μπορεί να προέρχεται μόνο από τα αντιτιθέμενα μέρη. Όποτε απαιτούνται τέτοιες διαδικασίες που να αλλάξουν τις αντιλήψεις, και να προωθούν τις οπτικές των μερών, και όχι την οπτική του τρίτου μέρους ⁽¹⁵⁹⁾. Δηλαδή, κατα την άποψη του, η λύση εξαρτάται από την ικανότητα των αντιτιθεμένων μερών να μετατρέψουν την αναποτελεσματική επικοινωνία

158. Ηρακλείδης,Κωστάκος ,Φραγκονικολόπουλος, στο ίδιο , σελ.85

159. John W. Burton, *Conflict and Communication: The Use of Controlled Communication in International Relations* (London: Macmillan, 1969), σελ. 49,55. Η μέθοδος του 'problem – solving workshop' εφαρμόστηκε πειραματικά πρώτη φορά από την ομάδα του Burton στο Center for the Analysis of Conflict στο University College στο Λονδίνο , και στην συνέχεια από την επονομαζόμενη Fermada Workshop (το όνομα προέρχεται από το όνομα του γαλλικού ξενοδοχείου που διεξήχθησαν οι διεργασίες) οργανωμένο από τη ομάδα του Leonard Doob του Yale University . Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων της πρώτης ομάδας βρίσκεται στο John W. Burton,στο ίδιο. Ενώ η δημοσίευση της δεύτερης ομάδας στο Leonard W. Doob (επιμ.), *Resolving Conflict in Africa: The Fermada Workshop* (New Haven: Yale University Press, 1970). Επίσης λεπτομέρειες για τα δυο πειράματα , για τα κοινά και για τα διαφορετικά τους σημεία βλ. Herbert C.Kelman, "The Problem – Solving Workshop in Conflict Resolution", Daniel Druckman & Paul F.Diehl (επιμ.), *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol.5, σελ.78-108. Περισσότερες λεπτομέρειες για τις κύριες θέσεις αυτής της σχολής σκέψης στην οποία βασίζεται η μέθοδος της διαδικασίας επίλυσης προβλήματος βλ.Αλέξης Ηρακλείδης, Γιώργος Κωστάκος , Χρήστος Φραγκονικολόπουλος, ό.π., σελ.97-100.

σε αποτελεσματική, κατανοώντας τις πραγματικές αιτίες της συγκρούσεως και τις πραγματικές ανάγκες τους. Εξαρτάται επίσης και από την ικανότητα του τρίτου μέρους να δημιουργήσει ένα επικοινωνιακό, αναλυτικό και μη συγκρουσιακό περιβάλλον χωρίς να εμπλακεί και να επιβάλει την θέση του.

Σύμφωνα με τον Kelman η μέθοδος problem – solving workshop βασίζεται στην ιδέα της πρόσωπο με πρόσωπο(face to face) επικοινωνία μεταξύ των μερών στην σύγκρουση, όπου οι συμμετέχοντες επιλέγονται βάση δυο χαρακτηριστικών - από την μια πρέπει να είναι άτομα με μεγάλο κυρός στις κοινότητες τους ή τουλάχιστον να έχουν πρόσβαση στους ηγέτες που λαμβάνουν τις αποφάσεις, και από την άλλη να συμμετέχουν ως ιδιώτες δηλαδή να μιλούν μόνο εκ μέρους του ονόματος τους. Η διεξαγωγή των συζητήσεων σε ένα σχετικό απομονωμένο περιβάλλον, βάση μιας μη δομημένης ατζέντας απελευθερωμένης από κάθε κυβερνητικού και διπλωματικού πρωτοκόλλου, δημιουργεί μια ανεπίσημη ατμόσφαιρα όπου οι συμμετέχοντες εκφράζουν ελεύθερα τις άποψές τους και με σεβασμό στους άλλους ως άτομα κάτι που ίσως συμβάλει στην διαχείριση και στην επίλυση της σύγκρουσης⁽¹⁶⁰⁾.

Κατά τον Kelman, οι πολιτικοί και κοινωνικοί επιστήμονες εφαρμόζουν την μέθοδο αυτή για να μετακινήσουν την συζήτηση από τις αμοιβαίες κατηγορίες προς μια ανάλυση των αιτιών της σύγκρουσης και εξερεύνησης πιθανών λύσεων. Η συζήτηση αυτή διεξάγεται σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη φάση τα αντιτιθέμενα μέρη παρουσιάζουν την δική τους οπτική της σύγκρουσης, και οι κοινωνικοί επιστήμονες γενικά επεμβαίνουν μόνο για να κάνουν ερωτήσεις, για να παρουσιαστούν στο τραπέζι περισσότερες λεπτομέρειες. Κατά την διάρκεια της δεύτερης φάσης, οι κοινωνικοί επιστήμονες παρουσιάζουν και ερμηνεύουν διάφορα θεωρητικά μοντέλα σύγκρουσης, και προσπαθούν να οδηγήσουν τους συμμετέχοντες σε μια αναλυτική διάθεση. Κάτι τέτοιο προκύπτει από το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες καλούνται να συγκρίνουν την δική τους σύγκρουση με τα μοντέλα που παρουσιάσουν οι επιστήμονες, και προσπαθούν να βρουν κοινά σημεία με τις πραγματικές τους καταστάσεις. Οι επιστήμονες κάνουν ερωτήσεις για να διαπιστωθεί εάν οι συμμετέχοντες έχουν τις ίδιες αντιλήψεις σε σχέση με αυτές τις καταστάσεις, και βοηθούν ώστε τα κοινά σημεία να τα διαπιστώσουν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες. Κατά την διάρκεια της τρίτης φάσης, τα μέρη εξερευνούν διάφορες προσεγγίσεις επίλυσης της σύγκρουσης, και οι κοινωνικοί επιστήμονες συμβάλουν σε αυτή την φάση μεταφέροντας την σχετική τους εμπειρία από την επίλυση άλλων συγκρούσεων, τονίζοντας ιδιαίτερα τους τρόπους με τους οποίους δημιουργήθηκαν τα λειτουργικά πρότυπα συνεργασίας σε αυτές τις περιπτώσεις. Ωστόσο οι κοινωνικοί επιστήμονες δεν προτείνουν λύσεις, υπό την λογική ότι τις λύσεις πρέπει να τις βρουν μόνο τα μέρη⁽¹⁶¹⁾.

Η αλλαγή των αντιλήψεων που πραγματοποιείται από τους συμμετέχοντες σε ένα εργαστήριο επίλυσης προβλήματος ύστερα από μια λεπτομερή επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων της σύγκρουσης κάτω από μια διαφορετική οπτική γωνία και κοινού

160. Βλ. Herbert C.Kelman, "The Problem – Solving Workshop in Conflict Resolution.,"σελ.78-84.

161. .Βλ. Kelman, στο ίδιο.

πλαίσιου αναφοράς, μπορεί να επηρεάζει θετικά τα επίσημα ηγετικά ελίτ των αντιτιθεμένων μερών . Οι τελευταίες κάτω από την νέα πληροφόρηση και τις νέες ορθολογικοποιημένες αντιλήψεις ,μπορεί να ξεκινήσουν την διαδικασία της επίσημης διαπραγματεύσεως για την επίλυση της σύγκρουσης απομακρύνοντας από τα βίαια μέσα, ευνοώντας έτσι την δραστηριότητα της προληπτικής διπλωματίας, η οποία βλέπει ότι γεννιούνται προϋποθέσεις για την μη περαιτέρω επέκταση της σύγκρουσης.

4.5.3. Το περιεχόμενο των διάφορων μακροπρόθεσμων επεμβατικής φύσης εργαλείων και ο τρόπος συνεισφοράς τους στην πρόληψη των συγκρούσεων.

Εκτός από τα παραπάνω εργαλεία υπάρχουν και άλλα που είναι πιο επεμβατικής φύσεως, όπως θα μπορούσε να είναι η επιδίωξη αποκατάστασης των αποτυχημένων τοπικών ελίτ και των τοπικών πολιτικών θεσμών, μέσω μετατροπής των εθνικών ταυτοτήτων (από exclusive σε inclusive δηλαδή από ταυτότητες που απορρίπτουν τους εθνικά άλλους σε ταυτότητες που τους ενσωματώνουν), την εδραίωση του κράτους (state building) με το μοίρασμα των εξουσιών(power sharing). Αυτές οι επεμβατικές δραστηριότητες είναι πραγματοποιήσιμες, μόνο εάν έχει προηγηθεί μια διεθνής επέμβαση είτε με την άδεια των εμπλεκόμενων είτε με την επιβολή ειρήνης βάση του κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ . Η προληπτική διπλωματία μπορεί να εκμεταλλευτεί της ευκαιρία της διεθνής παρουσίας για να πραγματοποιήσει την εν λόγω αποκατάσταση, με σκοπό την πρόληψη της επανεμφάνισης της σύγκρουσης στην μετασυγκρουσιακή φάση .

Οι κονστρουκτιβιστές είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι οι εθνικές συγκρούσεις προκαλούνται κατά κύριο λόγο εξαιτίας των εθνικών ταυτοτήτων, οι οποίες διαμέσω των υπερεθνικών μυθοπλασιών που παράγονται και αναπαράγονται από τους υπέρ εθνικιστικούς εργολάβους , κάνουν τις ομάδες να δουν τους εθνικά άλλους , ως μόνιμους εχθρούς . Όποτε κατά την άποψη τους ένας αποτελεσματικός μέθοδος πρόληψης για την μη επανεμφάνιση των εθνικών συγκρούσεων είναι η μετατροπή των εθνικών ταυτοτήτων, από exclusive ταυτότητες (δηλαδή σε ταυτότητες που αποκλείουν τους άλλους βάση γλώσσας, καταγωγής ,θρησκείας κτλ) σε inclusive ταυτότητες (δηλαδή civic ταυτότητες που συμπεριλαμβάνουν τους εθνικά άλλους βάση των ίσων δικαιωμάτων που εξασφαλίζει η ιδιότητα του πολίτη)⁽¹⁶²⁾ .

162. Αυτό το επιχείρημα υποστηρίζουν παραδείγματος χάριν William Pfaff, "Invitation to War", *Foreign Affairs*,72(3) (Summer 1993) , σελ.97-109. Gidon Gottlieb, *Nation against State: A New Approach to Ethnic Conflicts and the Decline of Sovereignty, and the dilemmas of collective security* (New York: Council on Foreign Relations, 1993). Stephen Ryan, *Ethnic Conflict and International Relations*, 2d ed. (Aldershot, England: Dartmouth, 1995), και άλλοι. Οι κονστρουκτιβιστές εστιάζουν στις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ των δομών και δρώντων στο διεθνές σύστημα . Παρατηρούν, κυρίως, πώς οι δομές σχηματίζουν τις ταυτότητες και τα συμφέροντα των δρώντων, και πώς οι αλληλοεπίδραση των δρώντων (δηλαδή η αλληλοεπίδραση των ταυτοτήτων και των συμφερόντων τους) αναπαράγει και μετασχηματίζει τις

Στην ίδια κατεύθυνση της επανίδρυσης των τοπικών θεσμών και των τοπικών ελίτ , αλλά με μια πιο διευρυμένη εμβέλεια, κινούνται και οι υποστηρικτές της εδραίωσης του κράτους (state building), που κατα την άποψη τους , όταν επικρατεί γενικευμένη βία, και οι δομές του κράτους, η κυβέρνηση, και η οικονομία, έχουν καταρρεύσει, και απειλούνται τα γειτονικά κράτη με αποσταθεροποίηση , τότε είναι απαραίτητη η επιβολή μιας διεθνούς αρχής. Η συγκεκριμένη διεθνή αρχή αναλαμβάνοντας σημαντικές θέσεις θα δημιουργήσει συνθήκες ενίσχυσης του κράτους , της οικονομίας και των δημοκρατικών θεσμών , θα εξασφαλίσει ελεύθερες εκλογές και θα παραμένει μέχρι να επανέρχεται η κοινωνική και πολιτική ειρήνη, προλαμβάνοντας την επανεμφάνιση της εσωτερικής σύγκρουσης στο μέλλον (¹⁶³)

Συνοφασμένη με την παραπάνω οπτική είναι και τα μοντέλα της συναινετικής δημοκρατίας (consociational democracy) και του μοιράσματος της εξουσίας (power sharing) .

Το θεωρητικό πλαίσιο για το μοντέλο της εθνοτικά συναινετικής δημοκρατίας (έτσι έχει αποδώσει στα ελληνικά ο Ηρακλείδης τον όρο του Lijphart, consociational democracy) αναπτύχθηκε κυρίως από Arend Lijphart και από το Gerhard Lehmbruch

δομές. Οι κονστρουκτιβιστές υποστηρίζουν ότι οι ταυτότητες καθορίζουν τα συμφέροντα μας, γιατί δεν μπορούμε να ξέρουμε τι θέλουμε , εάν δεν ξέρουμε ποιοι είμαστε. Ο σχηματισμός των ταυτοτήτων είναι μια διαδικασία κατανόησης του εαυτού με τους άλλους. Αυτό θα πει ότι ταυτότητες μας ,δεν σχηματίζονται μόνο από τις δομές, οι οποίες θέλουν να τις κρατήσουν σταθερές, αλλά σχηματίζονται και σε αλληλοεπίδραση με τις ταυτότητες των άλλων.Το αποτέλεσμα αυτής της αλληλοεπίδρασης είναι οι ταυτότητες να αλλάζουν (παρά την επιθυμία των δομών για το αντίθετο), και κατα την διαδικασία της αλλαγής τους, προετοιμάζουν το έδαφος για να αλλάζουν και τις δομές. Για περισσότερες λεπτομέρειες για την θέση των κονστρουκτιβιστών βλ. Michael Barnett, «Social Constructivism», John Baylis & Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 2005, first published 2001), σελ.251-270. Ένας από τους σημαντικότερους υποστηρικτές της θεωρίας του κονστρουκτιβισμού, ο Alexander Wendt, υποστηρίζει ότι οι ρεαλιστές εμφανίζουν τον κόσμο στάσιμο, και υποτιμούν τις δυνατότητες της ανθρωπότητας για την επίτευξη της προόδου, και την καλύτερευση της ζωής των πολιτών και λαών, όταν υποστηρίζουν ότι η αναρχική δομή των διεθνών σχέσεων δεν μπορεί να αλλάξει, γιατί είναι κάτι φυσικό και δεδομένο. Κατά τον Wendt η αναρχική δομή των διεθνών σχέσεων μπορεί να αλλάξει χάρη στην δυνατότητα της ανθρώπινης ελεύθερης επιλογής (human agency) που διαθέτουν οι δρώντες , οι οποίοι επιλέγοντας ορθολογικά μπορούν να δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες, και να φτιάξουν και ξαναφτιάξουν τον κοινωνικό κόσμο, να αλλάξουν τις ταυτότητες, τα συμφέροντα της παγκόσμιας πολιτικής , όπως και τις «φυσικές» δομές των διεθνών σχέσεων όπως είναι η αναρχία.. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Alexander Wendt, "The Agent-Structure Problem in International Relations", *International Organization*, 41(3), 1987, σελ.335-370, Alexander Wendt, "Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics", *International Organization*, 46(2), 1992, σελ.391-425, Alexander Wendt, "Collective Identity Formation and the International State", *American Political Science Review*, 88(2), 1994, σελ.384-396. Alexander Wendt, "Constructing International Politics", *International Security*, 20(1), 1995.

163. Περισσότερα σχετικά με αυτή την θέση βλ. Gerald B. Helman and Steven R. Ratner, "Saving Failed States", *Foreign Policy*, 89, (Winter 1992-1993), σελ.3-20. Είχαν προηγηθεί παλιότερα Karl A. Deutch & William J. Foltz (επιμ.), *Nation –Building* (New York: Atherton, 1963). Reinhard Bendix, *Nation-building and Citizenship* (New York: John Wiley, 1964), και άλλοι.

το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 και συνεχίστηκε και από άλλους⁽¹⁶⁴⁾ . Σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτού του μοντέλου οι δομικές καταστάσεις κοινωνικής διαίρεσης και καταστάσεις διαρκούς ελλοχεύουσας κοινωνικής σύγκρουσης, αντιμετωπίζονται κατ' αρχής αποτελεσματικότερα με συναινετικούς ή τουλάχιστον με μη-πλειοψηφικούς μηχανισμούς⁽¹⁶⁵⁾ . (Την πρακτική εφαρμογή αυτού του μοντέλου θα το δούμε στο τέταρτο μέρος της εργασίας που αφορά την σύγκρουση Αλβανών και Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ).

Κατα τον Lijphart η ύπαρξη ενός συναινετικού θεσμικού πλαισίου μπορεί να εξουδετερώσει τις επιδράσεις που ασκούν οι συγκρουσιακές τάσεις των μελών μιας κοινωνίας με διαιρετικές τομές, στην διαδικασία της διακυβέρνησης. Ένα τέτοιο συναινετικό θεσμικό πλαίσιο μπορεί να εμπεριέχει μηχανισμούς που υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός μεγάλου κυβερνητικού συνασπισμού, στο οποίο συμμετέχουν όλες οι κοινοτικές ομάδες μιας πλουραλιστικής κοινωνίας (plural society) , όπως και την προώθηση ενός αναλογικού εκλογικού συστήματος. Επίσης μπορεί να εμπεριέχει μηχανισμούς που εξασφαλίσουν την αναλογικότητα των διορισμών στις δημοσίες υπηρεσίες και την αναλογικότητα αναδιανομής πόρων, την ύπαρξη δικαιώματος αμοιβαίου βέτο για την προστασία των ζωτικών συμφερόντων κάθε ομάδας, όπως και την υιοθέτηση ομοσπονδιακών δομών όταν οι κοινωνικές διαιρέσεις ταυτίζονται με τις εδαφικές διαιρέσεις μιας κοινωνίας⁽¹⁶⁶⁾.

Έτσι λοιπόν όταν στις εν λόγω κοινωνίες δημιουργούνται συναινετικές δομές, τότε η εξασφάλιση της συμβίωσης των ελίτ στο επίπεδο της διακυβέρνησης, μέσω της συμμετοχής σε ένα κυβερνητικό συνασπισμό, και μέσω της χορήγησης ενός καθεστώτος αυτονομίας ή ομοσπονδίας , και δικαιώματος αμοιβαίας αρνησικυρίας , σε ζητήματα

164. Arend Lijphart "Typologies of Democratic Systems", *Comparative Political Studies*, 1(1), 1968, σελ.3-44. Arend Lijphart, "Consociational Democracy", *World Politics*, 21(2), 1969, σελ.207-225. Gerhard Lehmruch, *Proporzdemokratie .Politisches System und Politische Kultur in der Schweiz und Osterreich* (Τύμπινγκεν: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1967). Gerhard Lehmruch, "Consociational Democracy, Class Conflict and the New Corporatism", P.C Schmitter & G.Lehmruch (επιμ.), *Trends Towards Corporatist Intermediation*, (Beverly Hills and London ,Sage Publication ,1979), σελ.53-61 . Από άλλους ερευνητές βλέπε Eric A. Nordlinger, *Conlict Regulation in Divided Societies* (Cambridge: Harvard University Center for International Affairs, Occasional Paper no.29, 1972), σελ.73-87. Milton J.Esman, "The Management of Communal Conflict," *Public Policy*, 21(Winter 1973), σελ.49-78. Hans Daadler "The Consociational Democracy Theme", *World Politics*,26,(4),1974, σελ.604-621 K.Deschouver,"Freezing Pillars and Frozen Cleavages. Party Systems and Voter Alignments in the Consociational Democracies", L.Karvonen & S.Kuhnle (επιμ.), *Party Systems and Voter Alignments Revisited* (London and New York: Routledge, 2001) σελ.199-215.

165. A.Lijphart & R.Rogowski & R.K.Weaver, "Separation of Power and Cleavage Management", R.K.Weaver & B.A.Rockman (επιμ.), *Do Institutions Matter? Government Capabilities in the United States and Abroad*, (Washington, DC: The Brookings Institution, 1993), σελ.302-344.

166. Arend Lijphart, *Democracy in Plural Societies. A Comparative Exploration*. (Yale University Press.1977), σελ. 42.

αποκλειστικού ενδιαφέροντος των επιμέρους ομάδων, μπορεί να «εξουδετερώνει διαβουλευτικά» το δυναμικό της κοινωνικής σύγκρουσης προλαμβάνοντας τους⁽¹⁶⁷⁾.

Όμως, σύμφωνα με Donald L.Horowitz, το μοντέλο της consociational democracy βασίζεται κυρίως σε ευρωπαϊκές περιπτώσιολογικές μελέτες όπως για παράδειγμα Ελβετία, Ολλανδία, Βέλγιο, όπου οι κοινωνικές διαιρέσεις ήταν πιο διαλλακτικές, και η εχθρότητα προς τα μέλη της άλλης ομάδας ήταν λιγότερο έντονη σε σύγκριση με τις βαθιές διαιρεμένες κοινωνίες στην Ασία και Αφρική, όπου οι αδιάλλακτες διαιρέσεις τους βασίζονται στην κάστα, κοινοτισμό (communalism) ράτσα, και άλλα⁽¹⁶⁸⁾. Για τις βαθιές διαιρεμένες κοινωνίες ο Horowitz προτείνει ένα πιο ουσιαστικό μοίρασμα της εξουσίας (power sharing) και των οικονομικών πόρων το οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω από μια διαρθρωτική (structural) και διανεμητική (distributive) προσέγγιση⁽¹⁶⁹⁾.

Οι διαρθρωτικές τεχνικές αποσκοπούν στην αλλαγή του πολιτικού πλαισίου μέσα στο οποίο εμφανίζεται η σύγκρουση. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει δια της εδαφικής αναδιοργάνωσης (όπου η ομοσπονδοποίηση και η τοπική αυτονομία είναι τα πιο κοινά εδαφικά εργαλεία), και συγχρόνως μπορεί να γίνει αλλαγή εκλογικού συστήματος (που ίσως βασιστεί σε μια συνταγματική οριοθέτηση του καταμερισμού των θέσεων που θα λάβουν διάφορες εθνικές ομάδες στην Βουλή ή μπορεί να εμπεριέχει άλλους εκλογικούς τύπους).

Οι διανεμητικές πολιτικές αποσκοπούν στην αποκατάσταση της οικονομικής ισορροπίας μεταξύ των εθνικών ομάδων μέσω της δικαίας αναδιανομής των οικονομικών ευκαιριών, πόρων και οφελών, μειώνοντας έτσι την ανισότητα μεταξύ των εθνικών ομάδων. Με αυτό το τρόπο δημιουργούνται μηχανισμοί που εξασθενίζουν την εστία των εθνικών συγκρούσεων. Κάτι τέτοιο προκύπτει από το γεγονός ότι οι ομοσπονδιακές δομές και οι δομές τοπικής αυτονομίας αφαιρούν ένα μεγάλο βαθμό εξουσίας από την κεντρική κυβέρνηση με αποτέλεσμα καμία από τις εν λόγω δομές συμπεριλαμβανομένης και της κεντρικής κυβερνητικής δομής, να μην νιώθει περισσότερη ισχυρή από τις άλλες ή να παραγκωνίζει τις άλλες. Έτσι μειώνονται οι

167. A.Lijphart, "Typologies of Democratic Systems", ό.π., σελ. 19,21-22. Της ίδιας περίπου άποψης είναι και ο Nordlinger ο οποίος για την επίτευξη των συμβιωτικών δομών προτείνει 1) ένα σταθερό κυβερνητικό συνασπισμό 2) την αναλογικότητα 3) το αμοιβαίο βέτο 4) την αποπολιτικοποίηση κάποιων εριστικών ζητημάτων που προκαλούν διαμάχη [κάτι τέτοιο μπορεί να προκύψει μέσω μιας συμφωνίας η οποία να κρατήσει μακριά την εμπλοκή της κυβέρνησης στα εν λόγω ζητήματα] 5) Τη πρόβλεψη συμβιβαστικής λύσης είτε σε ιδιαίτερα θέματα είτε σε ένα πακέτο θεμάτων 6) Τη χορήγηση προνομίων (concessions). Βλ. Eric A. Nordlinger, ο.π., σελ.21-31. Ενώ ο Esman βασίζεται σε αυτό που ονομάζει ως ισορροπημένο πλουραλισμό (balanced pluralism) το οποίο κατα την άποψη του θα πρέπει να αποτελείται από 1) την αναλογικότητα 2) την εδαφική αυτονομία συμπεριλαμβανόμενο το φεντεραλισμό 3) και την νομικό-πολιτισμική (legal-cultural) αυτονομία βλ. Milton J.Esman, ο.π., σελ.60-68.

168. Donald L.Horowitz, *Ethnic Groups in Conflict* (University of California Press, 1985), σελ.571-572.

169. Στο ίδιο σελ.596.

εντάσεις, γιατί ο πολιτικός ανταγωνισμός , δεν αφορά αποκλειστικά την εκλογική νίκη για την κεντρική κυβέρνηση (που δεν είναι το μόνο μέσων εξουσίας για την προώθηση των συμφερόντων μια εθνικής ομάδας) αλλά αφορά και των πολιτικό ανταγωνισμό για τις κυβερνήσεις των ομοσπονδιακών δομών και των αυτόνομων περιοχών. Επίσης , η προώθηση συνεργασίας μεταξύ των εθνοτήτων ,η δημιουργία κοινών οικονομικών συμφερόντων , οι πολιτικές μείωσης της ανισότητας και η αύξηση των κινήτρων για την ευθυγράμμιση με τα συμφέροντα και όχι με την εθνικότητα, συμβάλουν στο να διαλύονται οι εστίες των εθνικών συγκρούσεων στις βαθιά διαιρεμένες κοινωνίες με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι πιθανότητες της πρόληψης τους ⁽¹⁷⁰⁾ .

Κατ'επέκταση με το μοντέλο της εθνοτικής συναινετικής δημοκρατίας (consociational democracy), και του μοιράσματος της εξουσίας (power sharing)⁽¹⁷¹⁾, είτε προέρχονται από εσωτερικές διεργασίες είτε από την διεθνή επιβολή, δημιουργούνται συνθήκες ειρηνικής συνύπαρξης ακόμα και εάν οι εθνικές ελίτ συνεχίσουν να πολιτεύονται σε εθνικές γραμμές ή όχι , με αποτέλεσμα να προλαμβάνεται η σύγκρουση. Υπό αυτή την λογική λοιπόν , τα συγκεκριμένα μοντέλα μετατρέπονται σε χρήσιμα εργαλεία στα «χέρια» της προληπτικής διπλωματίας για την πρόληψη εθνικών συγκρούσεων

Οι παραπάνω μέθοδοι κατα την άποψη μας ,από την στιγμή που δημιουργούν ένα ορθολογικοποιημένο περιβάλλον μη βίας που αναζητεί τρόπους απεμπλοκής, διαχείρισης, ανάλυσης και επίλυσης της σύγκρουσης, και δημιουργίας καινούριων δομών ειρηνικής διευθέτησης διαφορών, λειτουργούν υπέρ της πρόληψης των συγκρούσεων, είτε στην προσυγκρουσιακή, είτε στην συγκρουσιακή, είτε στην μετασυγκρουσιακή φάση .

Ωστόσο η ποικιλομορφία των εργαλείων της προληπτικής διπλωματίας δεν τελειώνει εδώ , αλλά συνεχίζει και με άλλες πιο πρακτικές που παράγουν πολύ πιο άμεσο αποτέλεσμα

Η Nicolaidis υποστηρίζει ότι η προληπτική διπλωματία μπορεί να χρησιμοποιήσει ως εργαλεία της προληπτικής δράσης την πιεστική διπλωματία (coercive) , την θεσμική παρότρυνση (institutional inducement), την συνεταιριστική διαχείριση (cooperative management) και την μεταμορφωτική πρόληψη (transformative prevention) ⁽¹⁷²⁾. Κατά την άποψη της, η πιεστική διπλωματία μπορεί να χρησιμοποιείται είτε στην περίπτωση όταν το κράτος στρέφεται εναντίον μίας μειονοτικής ομάδας, ή αναζητεί να ελέγχει τις εθνικές εντάσεις μεταξύ εθνικών ομάδων. Χρησιμοποιείται επίσης όταν το κράτος προσπαθεί να ελέγξει την ανταρσία της μειονοτικής ομάδας που πιθανόν υποστηρίζεται από ένα γειτονικό κράτος, ή σε κάθε

170. Στο ίδιο σελ.598-599.

171. Βλ. Horowitz,ο.π.

172. Nicolaidis, ό.π., σελ.42-54.

είδους conflict μέσα στο κράτος, ή μεταξύ των κρατών . Μπορεί επίσης να χρησιμοποιείται ως ανταπάντηση προς μια πιθανή χρήση βίας εφαρμόζοντας την προληπτική ανάπτυξη (preventive deployment), όπως έγινε στην ΠΓΔΜ, ή στην θέσπιση ασφαλών περιοχών (safe areas) όπως έγινε με την κουρδική ομάδα στο Ιράκ, όταν εξηγήρθαν εναντίον της ιρακινής κυβέρνησης μετά το πόλεμο του κόλπου του 1991 (173).

Η θεσμική παρότρυνση είναι ένα εργαλείο προληπτικής δράσης, που παροτρύνει τα κράτη να συμπληρώσουν θεσμικούς όρους για να γίνουν μέλη σε ένα οργανισμό όπως κάνει η ΕΕ ,και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο , για την αποδοχή ως μέλη χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ,χρησιμοποιώντας τον μοχλό της υποψηφιότητας στην ΕΕ σαν ένα εργαλείο για την επίλυση του conflict ,θέτοντας όρους που σχετίζονται με τα μειονοτικά και ανθρώπινα δικαιώματα . Αυτό έκανε η ΕΕ στην περίπτωση της Σλοβακίας, Ουγγαρίας, Ρουμανίας όταν τις έπεισε να μπουν στην επανομαζόμενη 'Σύμφωνο Σταθερότητας' , και μπήκαν σε διαπραγματεύσεις για την διαχείριση των μειονοτήτων τους (174).

Ο σκοπός της συνεταιριστικής διαχείρισης ως εργαλείο προληπτικής δράσης είναι να δημιουργήσει μέσα που διευθετούν την σύγκρουση στοχεύοντας στις ρίζες του, βασιζόμενη στην συγκατάθεση των εμπλεκόμενων μερών και στις αποστολές εθνικών ή διεθνών οργανώσεων , κυβερνητικών ή μη, προωθώντας τον διάλογο, την εμπιστοσύνη, και την συνεργασία μεταξύ των μερών, διαμεσολαβώντας ώστε να συγκρατηθούν οι διάυλοι επικοινωνίας ανοιχτοί. Ένα παράδειγμα είναι το ΟΑΣΕ, που έχει θεσπίσει ένα conflict prevention center, και έχει αναπτύξει μια προληπτική προσέγγιση που έχει χαρακτηριστεί σαν το insider third party(175), ενώ τα κράτη μέλη έχουν υποχρέωση να αποδέχονται fact-finding missions, και ο ανώτερος επίτροπος για της εθνικές μειονότητες έχει την εξουσία να ξεκινήσει προληπτική δράση , χωρίς να αναζητήσει πολιτική έγκριση . Αυτή η προσέγγιση έχει οδηγήσει τον ΟΑΣΕ στην επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων σε μέρη σαν την «Μακεδονία», την Ρωμανία, την Αλβανία, την Εσθονία, την Ουκρανία, κτλ.(176)

173. Nicolaidis, στο ίδιο, σελ.42-45.

174. Στο ίδιο,σελ.47.

175. Σε σχέση με αυτή την φράση η Nicolaidis μας παραπέμπει στο Diana Chigas & Elizabeth McClintock & Christopher Kamp, "Preventive Diplomacy and the Organization for Security and Cooperation in Europe: Creating Incentives for Dialogue and Cooperation", Abram Chayes & Antonia Chandler Chayes (επίμ.), *Preventing Conflict in the Post-Communist World* (Washington, D.C., 1996), 25-99.

176. Nicolaidis, ό.π., σελ.48-51. Περισσότερες λεπτομέρειες για πολιτικές επεξεργασίες στη ΟΑΣΕ σχετικά με τα βασικά θέματα της προληπτικής δραστηριότητας του οργανισμού όπως το ζήτημα της εξεύρεσης στοιχείων (fact -finding) , της έγκαιρης προειδοποίησης (early warning) , του υπάτου αρμοστή για τις μειονότητες και την αποστολή ειρηνευτικών δυνάμεων (csce peacekeepers), βλ. Alexis Heraclides, *Helsinki –II and Its Aftermath.*, σελ.85-105.

Η μεταμορφωτική πρόληψη(transformative prevention) ως εργαλείο βασίζεται σε δράσεις άνευ όρων (unconditional actions), που αποκοπούν στην μακροπρόθεσμη αλλαγή της βιαίας συγκρουσιακής τάσης, μετασχηματίζοντας τις κρατικές δομές και ενισχύοντας το κράτος δικαίου μέσω της χρησιμοποίησης διεθνών καθεστώτων, των θεμελιωδών μηχανισμών της δημοκρατίας, και της ενίσχυσης του προληπτικού χαρακτήρα του διεθνούς καθεστώτος των ανθρώπινων, και μειονοτικών δικαιωμάτων⁽¹⁷⁷⁾.

Ο Alexander George προτείνει να συγκαταλέγονται στα εργαλεία της προληπτικής διπλωματίας όχι μόνο η διαπραγμάτευση αλλά και άλλα όπως η διαδικασία διατήρησης της ειρήνης (peacekeeping), η διαδικασία της ειρηνοποίησης (peacemaking) , τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης , και η ανεπίσημη διπλωματία δεύτερης τροχιάς (track two diplomacy)⁽¹⁷⁸⁾ .

Περίπου στην ίδια κατεύθυνση με τους Nicolaidis και George κινείται και ο Michael Lund, ως προς τα εργαλεία της προληπτικής διπλωματίας . Κατά την άποψη του η προληπτική διπλωματία εμπεριέχει εργαλεία όπως η επιβράβευση, οι ποινές, και η προσφορά υπηρεσιών, εμπεριέχει δηλαδή εκείνο το είδος των εργαλείων, που προσφέρουν με αλλά λόγια όπως αυτός υποστηρίζει «το μαστίγιο και καρότο»⁽¹⁷⁹⁾. Όταν μιλάει για «καρότο» αυτός εννοεί την προσφορά απόκτησης ιδιότητας μέλους σε μια περιφερειακή οργάνωση, τις οικονομικές συμφωνίες , την οικονομική υποστήριξη, και την διπλωματική αναγνώριση όταν πρόκειται για νέο κράτος, την προσφορά υπηρεσιών όπως διαμεσολάβηση για διμερείς διαπραγματεύσεις ,αποστολές εξουρέσεως δεδομένων , συνεδριάσεις , άτυπο διάλογο δεύτερης τροχιάς , καλές υπηρεσίες , και διαιτησίες. Όταν μιλεί για «μαστίγιο» αυτός έχει υπόψη του την ηθική τιμωρία της παραβίασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, και άλλων διεθνών στάνταρ, την απειλή επιβολής οικονομικών κυρώσεων, την απόσυρση διπλωματικής αναγνώρισης, την προειδοποίηση για ανάληψη στρατιωτικής δράσης, και την αποτροπή μέσω προληπτικών ειρηνευτικών δυνάμεων⁽¹⁸⁰⁾.

Ο Lund, μελετώντας την ιστορική χρήση της προληπτικής διπλωματίας και τις συνθήκες μέσα στις οποίες λειτούργησε κατά την εποχή του Hammarskjöld όπως και τις προσπάθειες προσαρμογής της που κάνει ο Boutros Ghali στην «Ατζέντα για την Ειρήνη» για να λειτουργήσει και στις νέες συνθήκες, δίνει τον παρακάτω προσδιορισμό της έννοιας της προληπτικής διπλωματίας στην μεταψυχροπολεμική

177. Nicolaidis, στο ίδιο, σελ.53-54.

178. Alexander L.George,“Strategies for Preventive Diplomacy and Conflict Resolution: Scholarship for Policy-making”, *Cooperation and Conflict*, 34(1), 1999, σελ.10.

179. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflicts* .,σελ.79-80.

180. Michael S.Lund, στο ίδιο, σελ 80.

εποχή : « η προληπτική διπλωματία ή πρόληψη των συγκρούσεων , συνιστάται στις προμελετημένες πολιτικές και δράσεις που αναλαμβάνονται από κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς θεσμούς για να συγκρατήσουν ειδικές οργανωμένες ομάδες και κράτη από την απειλή χρήσης βίας ή την χρήση οργανωμένης βίας, καθώς και από την ισχύ των όπλων ή την χρήση σχετικών μορφών εξαναγκασμού όπως η καταπίεση , σαν μέσα διευθέτησης διακρατικών ή εθνικών πολιτικών διενέξεων ,ειδικότερα σε καταστάσεις όπου τα υπάρχοντα μέσα ειρηνικής διευθέτησης δεν μπορούν να διαχωρίζονται τις αποσταθεροποιητικές επιδράσεις των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών, και διεθνών αλλαγών»⁽¹⁸¹⁾

4.6. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΟΠΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΠΟΥ ΕΚΕΙΝΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Από όλη την παραπάνω παρουσίαση συμπεραίνουμε ότι η προληπτική διπλωματία ασκείται μέσω πολιτικών παροτρύνσεως και εξαναγκασμού, βασιζόμενες στα εργαλεία που προσφέρει το διεθνές δίκαιο, ο Χάρτης του ΟΗΕ ,και άλλων οργανισμών και διεθνών πρακτικών, καθώς και των διεθνών θεσμών και μηχανισμών. Από την περιγραφή των προληπτικών εργαλείων προκύπτει ότι τα συγκεκριμένα εργαλεία διακρίνονται σε: (α) προληπτικά εργαλεία που εμπεριέχουν σε κάποιο βαθμό μέσα στρατιωτικής φύσης όπως είναι οι επιχειρήσεις *peacekeeping*, *peacemaking*, *peace building*, *peace-enforcement*, (β) σε προληπτικά εργαλεία που δεν εμπεριέχουν μέσα στρατιωτικής φύσης όπως η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, ο δικαστικός διακανονισμός, η συνδιαλλαγή, η διερεύνηση, και άλλα.

Εκτός από την άσκηση πολιτικών παροτρύνσεως και εξαναγκασμού, η προληπτική διπλωματία ασκείται επίσης στις προσπάθειες βελτίωσης δημοκρατικής διακυβέρνησης, αύξησης της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δημιουργίας κοινωνίας πολιτών , μέσω προσδοκιών δημιουργίας συνθηκών κοινωνικής προόδου και ίσων ευκαιριών για όλες της ομάδες, με σκοπό την πρόληψη και την εξάλειψη των αιτιών της σύγκρουσης , σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον διεθνής εμπέλειας.

Η προληπτική διπλωματία διαφέρει από τις μονομερείς προληπτικές πολιτικές που μπορεί να εφαρμόζουν ή πασχίζουν να εφαρμόζουν οι διάφορες μονάδες τους διεθνούς συστήματος . Έτσι απομονωμένες προληπτικές πολιτικές σύμφωνα με τα απόλυτα συμφέροντα ή σύμφωνα με αυτό που έχει ορίσει ως πρόληψη και προσωπικά συμφέροντα μπορεί να ασκήσει και μια μειονοτική ομάδα , εθνοτική ομάδα ή ένα έθνος

181. Michael S.Lund, "Early Warning and Preventive Diplomacy" .,σελ.384-385.

κράτος , όμως τέτοια εγωιστική προληπτική άσκηση που λαμβάνει χώρα αποκλειστικά σύμφωνα με τα προσωπικά συμφέροντα, δεν έχει καμία σχέση με την άσκηση της προληπτικής διπλωματίας. Η προληπτική διπλωματία είναι μια πολυμερής παρεμβατική δράση που ασκείται θεσμικά από ένα συνδυασμό ενεργειών . Οι τελευταίες αναλαμβάνονται μαζικά από τον ΟΗΕ και άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς ,κράτη , ηγέτες και προσωπικότητες, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, και εφαρμόζεται όταν μια διένεξη μπορεί να θέσει σε πραγματικό κίνδυνο μια περιοχή ή όταν μια σύγκρουση διευρύνεται και μπορεί να γίνει απειλή για την παγκόσμια κοινότητα ⁽¹⁸²⁾.

Με βάση την πλατφόρμα που συνέταξε ο Boutros-Ghali και με βάση την περαιτέρω θεωρητική επεξεργασία του πολιτικού πλαισίου που αυτή καθόριζε⁽¹⁸³⁾, παρατηρείται ότι έγινε μια προσπάθεια να δοθεί στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις στην μεταψυχροπολεμική εποχή ένα διευρυμένο πολύ λειτουργικό χαρακτήρα τουλάχιστον σε τρία πεδία .

Πρώτον ,στο στρατιωτικό πεδίο οι αποστολές του ΟΗΕ θα έχουν λειτουργίες όπως η επίβλεψη της εφαρμογής συμφωνιών για μετακίνηση και απόσυρση στρατιωτικών δυνάμεων των αντίπαλων πλευρών ,φύλαξη ουδετέρων ζωνών ,επέμβαση και πρόληψη εμφυλίων πολέμων και άλλα .

Δεύτερον , διακυβερνητικές και πολιτικές λειτουργίες όπως διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, η διατήρηση και επίβλεψη του νόμου και της τάξης , εξασφάλιση της πολιτικής ανεξαρτησίας , επιμονή στην θεμελίωση μιας βιώσιμης διακυβέρνησης, η διαχείριση της κοινοτικής διαμάχης , η ανάληψη των προσωρινών κυβερνητικών αρχών και διοίκησης , η επίβλεψη εκλογών, και άλλα.

Τρίτον , οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις θα είχαν και λειτουργίες όπως ανθρωπιστική βοήθεια, επίβλεψη και τακτοποίηση της ροής των προσφύγων ,διαχείριση των τοπικών διενέξεων και άλλα ⁽¹⁸⁴⁾ . Υπό αυτή την λογική ειρηνευτικές αποστολές έχουν επιμείνει

182. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflicts.*, σελ.78-80.

183. Η αλλαγή της στάσης σε σχέση με την επέμβαση στα εσωτερικά των κρατών , δημιούργησε μια μεγάλη συζήτηση σε σχέση με τις επεμβάσεις *peacekeeping* και *peacebuilding* στον έλεγχο της βίας εναντίον ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που ήταν μια συζήτηση, στα πλαίσια του διαλόγου που είχε ξεκινήσει σε σχέση με την έννοια της ανθρωπιστικής επέμβασης (βλ. υποσημείωση 30 ,σελ.15). Όσον αφορά την συζήτηση στο θέμα των επεμβάσεων *peacekeeping* και *peacebuilding* στον έλεγχο της βίας εναντίον ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βλ. για παράδειγμα R.Falk, "Recycling Interventionism", *Journal of Peace Research*, 29(1),1992, 129-134 , όπως και D.C.Hendrickson, "The Democratic Crusade: Intervention ,Economic Sanctions ,and Engagement", *World Policy Journal*,11(Winter,1994-1995),σελ. 18-30. Βλέπε επίσης S.Hoffmann, "Out of the Cold: Humanitarian Intervention in the 1990s", C.W.Kegley, Jr & E.R.Wittkopf (επιμ.), *The Global Agenda* (New York: McGraw Hill, 1995), σελ. 200-4. Επίσης Allan Rosas, "Focus on the Case for Intervention: Towards Some International Law and Order", *Journal of Peace Research*, 31(1), 1994, σελ.129-35, όπως και Stephen.J.Stedman, "The New Interventionists", *Foreign Affairs*, 72(1), 1993, σελ. 1-16, και άλλοι.

184. Για τα επιχειρήματα για την πολύ λειτουργικότητα των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του ΟΗΕ βλέπε Stephen Ryan, "The Theory of Conflict Resolution and the Practice of Peacekeeping", Edward Moxon-Browne (επιμ.) *A Future for Peacekeeping ?* (Macmillan Press LTD, 1998), σελ

στην δημιουργία μιας βιώσιμης κοινωνίας πολιτών μέσω επίβλεψης ανθρώπινων δικαιωμάτων (όπως στο Σαλβαντόρ) , μέσω της επιμέλειας εκλογών (όπως Ναμίμπια και Καμπότζη) και μέσω του αφοπλισμού των διαμαχομένων ομάδων , επίβλεψη αστυνομικών και εκπαίδευση τους όπως σε άλλες χώρες ⁽¹⁸⁵⁾ .

Το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης εφαρμόστηκε στις επιχειρήσεις που επακολούθησαν όπως Ρουάντα, Σομαλία, Λιβερία, Σιέρα Λεόνε, Μπουρούντι, Γουατεμάλα, Καμπότζη, Βοσνία, Ανατολικό Τιμόρ, Ναμίμπια και αλλού ⁽¹⁸⁶⁾. Χαρακτηριστικό της θετικής αλλαγής των συνθηκών είναι το γεγονός ότι το 1945-1987 πραγματοποιηθήκαν τριάντα ειρηνευτικές αποστολές από τον ΟΗΕ ενώ από το 1988-1994 πραγματοποιήθηκαν 18 αποστολές μερικές από τις οποίες είχαν σχηματιστεί με

32. Ο Ryan έχει βασιστεί πολύ στο H. Wiseman, "Peacekeeping in the internal political context", I.J. Rikhye and K. Skjelsbaek (επιμ.), *The United Nations and Peacekeeping: Results, Limitations and Prospects*, (London: Macmillan, 1990). Ο Ernest Hass προτείνει στον ΟΗΕ μια σειρά περιπτώσεων που πρέπει να πραγματοποιήσει επεμβατικές επιχειρήσεις peacekeeping όπως για να προλάβει και να τιμωρήσει μια επιθετική ενέργεια, να επεμβαίνει σε ένα εμφύλιο πόλεμο, για να επιβληθούν οι όροι της ειρηνευτικής συμφωνίας που ένα μέρος την έχει παραβιάσει, για να επιβληθεί στις παραβιάσεις των διεθνών συμφωνιών απαγόρευση κατοχής, παραγωγής και εμπορίου όπλων μαζικής καταστροφής, να προλάβει μια γενοκτονία, να προστατέψει μια θεμελιωμένη Δημοκρατία από τις ένοπλες αντιδημοκρατικές προκλήσεις και να προστατέψει τα στρατόπεδα των προσφύγων που είναι κάτω από την διοίκηση του ΟΗΕ. Βλ. Ernest Hass (1993) "Beware the Slippery Slope: Notes toward the Definition of Justifiable Intervention" L.W.Reed & C.Kaysen (επιμ.), *Emerging Norms of Justified Intervention* (Cambridge: American Academy of Arts and Sciences, 1993), σελ.63-87.

185. Stephen Ryan, ό.π., σελ.34.

186. Για περισσότερες λεπτομέρειες για την Ρουάντα βλ. Christopher Clapham, "Rwanda: The perils of Peacemaking", *Journal of Peace Research*, 25(1) (March 1998), σελ.103-210; Για την Σομαλία βλ. Boutros Boutros -Ghali, "Introduction", United Nations, *The United Nations and Somalia 1992-1996*, United Nations Blue Book Series vol.8 (United Nations: New York, 1996). Για Λιβερία και Σιέρα Λεόνε βλ. Paul Richards, "Rebellion in Liberia and Sierra Leone: A Crisis of Youth?", Oliver Furley, (επιμ.), *Conflict in Africa* (London: I, B.Tauris, 1995). Για Μπουρούντι βλ. Richard A.Sollam & Darren Kew, "Humanitarian Assistance and Conflict Prevention in Burundi", Robert I. Rotberg (επιμ.), *Vigilance And Vengeance.*, σελ.235-259. Για Γουατεμάλα βλ. Tom Lent, "The Search for Peace and Justice in Guatemala: NGOs, Early Warning, and Preventive Diplomacy", Robert I. Rotberg (επιμ.), *Vigilance And Vengeance.*, σελ.73-109. Για την Καμπότζη βλ. Carlyle A. Thayer, "The United Nations Transitional Authority in Cambodia: The Restoration of Sovereignty", Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.), *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD, 1998), σελ.145-165. Για Βοσνία βλ. Human Rights Watch, "Bosnia Herzegovina : The Fall of Srebrenica and the Failure of UN Peacekeeping" *Human Rights Watch*, 7(13) (Oct.1995) ; Για το Ανατολικό Τιμόρ βλ. E.Schwartz "Intervention in East Timor", W.J.Lahneman (επιμ.), *Military Intervention: Cases in Context for the Twenty-first Century* (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2004). Για Ναμίμπια βλ. Milton J.Esman "A Survey of Interventions", Milton J.Esman & Shibley Telhami (επιμ.), *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London: Cornell University Press, 1995), σελ.21-47.

εντολές βασιζόμενες κάτω από τις enforcement responsibilities του κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ⁽¹⁸⁷⁾.

Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως βαθμού επιτυχίας ή αποτυχίας, ο σκοπός των επιχειρήσεων ήταν η πρόληψη και η συγκράτηση της κλιμάκωσης της σύγκρουσης, δημιουργία συνθηκών ειρηνοποίησης και μετασυγκρουσιακής συμφιλίωσης. Ως προς τούτο, περιπτώσεις επιτυχίας ήταν λόγω χάρη οι αποστολές στην Ναμίμπια, Γουατεμάλα Καμπότζη κτλ, ενώ παράδειγμα αποτυχίας στην πρόληψη των συγκρούσεων είναι η Ρουάντα⁽¹⁸⁸⁾ αλλά και οι περιπτώσεις της Σομαλίας, Λιβερίας και Βοσνίας και αλλού⁽¹⁸⁹⁾.

Από όλη την παραπάνω περιγραφή διαφαίνεται ότι η «Ατζέντα για την Ειρήνη» έχει μεγάλη σημασία γιατί προσπάθησε να προωθήσει νέα εργαλεία και πάνω από όλα να δημιουργήσει μια νέα κουλτούρα δράσης που προκάλεσε μεγάλη συζήτηση και στο επίπεδο της πολιτικής και στο επίπεδο της θεωρίας. Ίσως δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στο πεδίο της πρόληψης των συγκρούσεων σε όλες τις περιπτώσεις, όμως είναι χαρακτηριστικό ότι εκεί που μπόρεσε να χρησιμοποιήσει όλα της τα εργαλεία, συμπεριλαμβανομένης και του νέου εργαλείου όπως η αποστολή προληπτικής ερμηνευτικής δύναμης (preventive deployment), παρουσίασε πολύ επιτυχημένα αποτελέσματα.

Μία τέτοια περίπτωση της επιτυχημένης χρήσης της προληπτικής διπλωματίας ήταν η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας που βρέθηκε μπροστά σε ένα μεγάλο κίνδυνο διάσπασης λόγω του κινδύνου που θα μπορούσε να υποστεί είτε από μια εισβολή από το καθεστώς Μιλόσεβιτς, είτε από το εύθραυστο διεθνές στάτους της που προερχόταν από την διένεξη με την Ελλάδα, είτε από τον κίνδυνο εσωτερικής σύγκρουσης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.

187. Tom Woodhouse & Oliver Ramsbotham "Peacekeeping and Humanitarian Intervention in post-Cold War Conflict", Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.), *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD, 1998), σελ.54.

188. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Hugh Miall & Oliver Ramsbotham & Tom Woodhouse, *Contemporary Conflict Resolution*, ό,π., σελ.133-136.

189. Αν κρίνουμε με κριτήριο την επιστροφή των προσφύγων με το μέγιστο χρόνο τα πέντε χρόνια, στην Ναμίμπια λόγω χάρη επέστρεψαν το 100% των προσφύγων. Βλ. James Dobbins & Seth G. Jones & Keith Crane & Andrew Rathmell & Brett Steele & Richard Teltschik & Anga Timilsina, *The UN's Role In Nation-Building. From The Congo To Iraq*, (RAND Corporation, 2005), σελ.Χxvi. Γενικά για τις επιτυχίες και αποτυχίες των ανθρωπιστικών επεμβάσεων βλ. Taylor B. Seybolt, *Humanitarian Military Intervention. The Condition for Success and Failure*, (Stockholm International Peace Research Institute. Oxford University Press, 2008). Ο Κοφι Ανάν κατά την επίσκεψη του στην Rwanda στο Μάιο του 1998 θα πει: « no one can deny that the world failed the people of Rwanda..in their greatest hours of need». Βλ. Ladislav Bizimana, *Conflict in the African Great Lakes Region* (Bilbao: University of Deusto, 1999), σελ.95.

Για τους τρόπους με τους οποίους η προληπτική διπλωματία κατάφερε να ξεπεράσει και να προλάβει τους παραπάνω κινδύνους και τελικά συνέβαλε στην διατήρηση της ενότητας της ΠΓΔΜ, όπως και για τα αίτια των ενδότερων συγκρουσιακών συμπεριφορών γύρω και μέσα από το συγκεκριμένο κράτος, θα μιλήσουμε στα επόμενα κεφάλαια που είναι και οι κεντρικοί άξονες αυτής της μελέτης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΕΔΑΦΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

Σε αυτό το μέρος εξετάζεται το ιστορικό του Μακεδονικού Ζητήματος το οποίο έχει ειπωθεί σαν μια περιφερειακή διάσταση του Ανατολικού Ζητήματος, και που είχε να κάνει με το πρόβλημα που είχε προκύψει για την διανομή των επονομαζόμενων «μακεδονικών εδαφών», δηλαδή την διανομή μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής με μεγάλη πυκνότητα εθνοτικής ποικιλίας. Αρχικά γίνεται μια προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού των «μακεδονικών εδαφών» που αποσκοπεί στην αποφυγή της σύγχυσης που υπάρχει μεταξύ της έκτασης της γεωγραφικής Μακεδονίας, της ιστορικής Μακεδονίας, και της έκτασης της εδαφικής επικράτειας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα ιστορικά στοιχεία που τροφοδότησαν την διαχρονικότητα του Μακεδονικού Ζητήματος. Περιγράφονται οι συνθήκες της γέννησης των εδαφικών και των πληθυσμιακών διεκδικήσεων και δύνονται λεπτομέρειες για τους ανταγωνισμούς και τις δυσκολίες των βαλκανικών εθνικών κινημάτων για την πραγματοποίηση των διεκδικήσεων αυτών. Ερευνώνται τα αίτια της αποτυχημένης προσπάθειας δημιουργίας ενός σλαβομακεδονικού κινήματος και ταυτόχρονα, εξετάζεται και το γεγονός ότι στις τοπικιστικές σλαβομακεδονικές οργανώσεις, που έκαναν την εμφάνισή τους στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, συμμετείχαν εξ αρχής και ένα ισχυρό ρεύμα αριστερών, αρχικά σοσιαλιστών και αργότερα κομμουνιστών οι οποίοι συνέβαλαν σταθερά στην προπαγανδοποίηση μιας ιδεολογίας που ήταν διαφορετική από των άλλων εθνικών κινημάτων. Παρατηρείται ότι η συγκεκριμένη ιδεολογία συνδυάζοντας την ιδέα της αυτονομίας των μακεδονικών εδαφών για όλους τους κατοίκους χωρίς εθνική διάκριση με την προώθηση ενός προγράμματος κοινωνικής δικαιοσύνης, ενίσχυσε περαιτέρω την ιδέα του αυτοπροσδιορισμού του πληθυσμού της περιοχής ως μακεδονικό και, συνέβαλε στην δημιουργία ενός ιστορικού υπόβαθρου που βοήθησε αργότερα τον Τίτο στην ίδρυση του «μακεδονικού κράτους». Στην συνέχεια διερευνώνται η φόρμουλα που επέλεξε ο Τίτο για την δημιουργία της Σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας και το πώς λειτούργησε το προληπτικό τιτοϊκό σύστημα αποφυγής εσωτερικών συγκρούσεων βασιζόμενο στο καθεστώς του θεσμικού διαχωρισμού των εθνότητων. Περιγράφονται οι συνθήκες και οι λόγοι της ίδρυσης της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Αναφέρονται οι παράγοντες που καθόριζαν την παρουσία της αλβανικής εθνοτικής ομάδας στην Ομόσπονδη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Παρουσιάζονται τα μέτρα ενίσχυσης της σλαβομακεδονικής εθνογένεσης και η επίδραση τους στην διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ της αλβανικής εθνοτικής ομάδας και Σλαβομακεδόνων. Στο τέλος εξετάζονται οι συνθήκες μέσα στις οποίες βρέθηκε στην Ελλάδα μια εθνοτική ομάδα σλαβικού πληθυσμού, η στρατηγική που επιλέχθηκε από το ελληνικό κράτος για την μεταχείριση του, και αναφέρονται συγχρόνως, τα ιστορικά αίτια που συνέβαλαν στη διένεξη Αθηνών-Σκοπίων το 1991.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ», ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ.

5.1 ΤΟ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ» ΚΑΙ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΕΔΑΦΟΣ

Η ΠΓΔΜ (Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας) βρίσκεται στα κεντρικά Βαλκάνια και έχει μια έκταση 25.713 χμ²(¹⁹⁰). Συνορεύεται με την Ελλάδα, την Αλβανία, την Βουλγαρία και την Σερβία, και η εδαφική της επικράτεια βρίσκεται μέσα στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή που εθιμικά ονομαζόταν Μακεδονία, μια περιοχή, που ξεπερνούσε κατά πολύ τα παραπάνω τετραγωνικά χιλιόμετρα της εδαφικής έκτασης της ΠΓΔΜ.

Η Βουλή της Ομόσπονδης Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (όπως ήταν το όνομα του συγκεκριμένου κράτους μέσα στην Γιουγκοσλαβία) ψήφισε την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της, στις 25 Ιανουαρίου 1991, την οποία την νομιμοποίησε στη συνέχεια, με δημοψήφισμα, στις 8 Σεπτεμβρίου του 1991, και ενέκρινε το νέο Σύνταγμα στις 17 Νοέμβριο 1991 βάση του οποίου το νέο κράτος θα είχε το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η ΠΓΔΜ ήταν η μόνη από τις άλλες πρώην Γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες οι οποίες ανακηρύζαν την ανεξαρτησία τους στην αρχή της δεκαετίας του 90^{τα} που είχε την τύχη να αποχωριστεί από την Γιουγκοσλαβία με ειρηνικό τρόπο (¹⁹¹), και την ατυχία να μην αποχωριστεί από έντονα υπαρξιακά προβλήματα που έθεταν συνεχώς σε κίνδυνο την ενότητα της. Η ανεξαρτησία του νέου κράτους με το

190. Γιάννα Κατσόβσκα-Μαλιγούδι, *Οι σλάβοι των βαλκανίων .Εισαγωγή στην ιστορία και των πολιτισμό τους* (Αθήνα: Gutenberg,2005),σελ.402.

191. Η ΠΓΔΜ να μεν αποχώρισε με ειρηνικό τρόπο από την Γιουγκοσλαβία, βρισκόταν όμως κάτω από την διαρκή απειλή του καθεστώτος Μιλόσεβιτς ,ο οποίος εκείνη την συγκυρία ήταν πολύ απασχολημένος με τον πόλεμο στην Σλοβενία και Κροατία, και με την προετοιμασία πολεμικών σχεδίων στην Βοσνία. Με ειρηνικό τρόπο αποχώρισε πολύ αργότερα και το Μαυροβούνιο το οποίο όμως το 1991 (δηλαδή, όταν η Σλοβενία ,Κροατία και ΠΓΔΜ είχαν ανακηρύξει την ανεξαρτησία τους) δεν είχε εκφράσει καμία επιθυμία αποχώρησης. Τα Μαυροβούνιο στις 27 Απριλίου 1992 έγινε μέλος του νέου κράτος της μικρής Γιουγκοσλαβίας με το όνομα 'Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας' στο οποίο ήταν μαζί με την Σερβία. Το εν λόγω κράτος θα αλλάξει ονομασία το 2003 και θα μετονομαστεί σε Ομοσπονδία Σερβία-Μαυροβούνιο , από το οποίο το τελευταίο θα αποχωρήσει το 2006 όταν θα ανακηρύξει την ανεξαρτησία του. Έτσι λοιπόν το Μαυροβούνιο παρέμεινε ενωμένο με την Σερβία σε ένα κράτος σε όλη την διάρκεια της δεκαετίας του 90^{τα}, το οποίο είχε πολύ πιο μικρότερο μέγεθος σε σχέση με την Γιουγκοσλαβία του 1991, και του 1992, αφού κατά την διάρκεια της εν λόγω δεκαετίας είχαν αποχωρήσει από εκείνη η Σλοβενία, Κροατία , ΠΓΔΜ , Βοσνία –Ερζεγοβίνη, και η επαρχία του Κοσσόβου.

συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας», σε μια συγκυρία όπου είχαν αρχίσει να διαφαίνονται τα αρνητικά σημάδια της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, πυροδότησε πολλές εξελίξεις εσωτερικά και εξωτερικά.

Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον, τα γειτονικά της κράτη είτε δεν είχαν αποδεχτεί το ανεξάρτητο στάτους του νέου κράτους είτε το είχαν αποδεχτεί μόνο υπό όρους. Η Βουλγαρία έχει αναγνωρίσει το νέο κράτος μόνο σαν εδαφική μονάδα, απορρίπτοντας την αναγνώριση της μακεδονικής εθνότητας και γλώσσας, ισχυριζόμενη ότι ο σλαβικός πληθυσμός της είναι βουλγαρικής εθνικότητας, ότι πρόκειται δηλαδή για Μακεδόνες Βούλγαρους⁽¹⁹²⁾. Η Αλβανία ναί μεν αναγνώρισε σαν ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος το νέο κράτος, την ίδια στιγμή όμως εκείνη δεν επέτρεψε να υπάρχει consensus για την εισδοχή της ΠΓΔΜ στην ΔΑΣΕ, με το δικαιολογητικό ότι η «μακεδονική κυβέρνηση» δεν συμπλήρωνε τα κριτήρια λόγω της αδυναμίας της να σεβαστεί τα ανθρώπινα και τα εθνικά δικαιώματα της αλβανικής μειονότητας⁽¹⁹³⁾. Η Σερβία, με το όνομα της Γιουγκοσλαβίας, δεν είχε αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της ΠΓΔΜ, ενώ αναγνώρισε τα σύνορα του νέου κράτους πιο πολύ σαν διοικητικά παρά σαν διεθνή σύνορα⁽¹⁹⁴⁾. Η Ελλάδα απέρριπτε κατηγορηματικά το δικαίωμα να χρησιμοποιηθεί από το κράτος τούτο το όνομα «Μακεδονία» και η διαφωνία στο ζήτημα του ονοματολογικού εμφανίστηκε να είναι ένα αγεφύρωτο χάσμα μεταξύ των δυο κρατών, που συνοδεύτηκε και με ένα εμπάργκο εκ μέρους του ελληνικού κράτους⁽¹⁹⁵⁾. Επίσης η Ελλάδα μαζί με την Βουλγαρία είχαν αντίρρηση για το άρθρο 49 του συντάγματος της ΠΓΔΜ του 1991, το οποίο το θεωρούσαν ως άρθρο αλυτρωτικό⁽¹⁹⁶⁾ (βλ. παρακάτω).

Μεγάλες διαφωνίες για το Σύνταγμα εμφανίστηκαν και από το εσωτερικό περιβάλλον, κυρίως από την αλβανική εθνοτική ομάδα που κατοικεί στην ΠΓΔΜ, η οποία κατηγορούσε τους Σλαβομακεδόνες ότι προσπαθούσαν να επιβάλουν μονομερώς το μακεδονικό εθνικοπολιτικό χαρακτήρα στο κράτος⁽¹⁹⁷⁾. Ως αντίδραση, οι

192. Violeta Petroska Beska, "NGO, Early Warning, and Preventive Action: Macedonia", Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance and Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies* (Washington, DC.: Brookings Institution Press, c 1996), σελ.133.

193. Janie Leatherman & William DeMars & Patrick D. Gaffney & Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence. Conflict Prevention in Intrastate Crises* (West Hartford, Conn: Kumarian Press, 1999), σελ.157.

194. Violeta Petroska Beska, ό.π., σελ.134.

195. Eran Frankel, "International NGOs in Preventive Diplomacy and Early Warning: Macedonia", Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance and Vengeance*.σελ.114.

196. Janie Leatherman, ό.π., σελ.158.

197. Sally Broughton & Eran Fraenkel, "Macedonia' Extreme Challenges for the 'Model' of Multiculturalism", Paul van Tongeren & Hans van de Veen & Juliette Verhoeven (επιμ), *Searching for Peace in Europe and Eurasia. An Overview of Conflict Prevention and Peace building Activities* (London: Lynne Rienner Publishers, 2002), σελ.265.

Αλβανοί απέκλεισαν την συμμετοχή τους στο δημοψήφισμα της ανεξαρτησίας του 1991 και, στην συνέχεια, το 1992, διεξήγαγαν ένα παράνομο δημοψήφισμα όπου το 90% του αλβανικού πληθυσμού ζήτησε την ανεξαρτησία του⁽¹⁹⁸⁾, και για αυτό το λόγω οι Σλαβομακεδόνες, τους κατηγορούσαν για απόσχιση⁽¹⁹⁹⁾.

Την κατάσταση επιβάρυνε περαιτέρω και η οικονομική δυσπραγία που χαρακτήριζε την ΠΓΔΜ. Η ανεργία το 1994 κυμαίνονταν περίπου στα 30% (ενώ σε μη επίσημα στοιχεία στο 50%)⁽²⁰⁰⁾. Ο πληθωρισμός από το 1993 ανερχόταν στο 20 με 30% κάθε μήνα, και το εγχώριο ακαθάριστο προϊόν είχε φτάσει το 1995 στο μισό⁽²⁰¹⁾. Στην δεινή αυτή οικονομική κατάσταση είχε συντελέσει σε μεγάλο βαθμό και η πολιτική του εμπάργκο που εφάρμοσε η Ελλάδα, κυρίως στον τομέα των πετρελαιοειδών, προκαλώντας τεράστιες δυσλειτουργίες σε πολλούς κλάδους της οικονομίας της χώρας αυτής. Οι συνθήκες ήταν πιο δραματικές, επειδή από το Μάρτιο του 1992 που αποσύρθηκε ο γιουγκοσλαβικός στρατός πήρε μαζί του όλο το κινητό εξοπλισμό και κατέστρεψε το υπόλοιπο. Έτσι η ΠΓΔΜ είχε μείνει σχεδόν χωρίς στρατιωτικά μέσα⁽²⁰²⁾.

Εκτός από τα μεγάλα προβλήματα που κληρονόμησε ως Πρώην Ομόσπονδη Δημοκρατία, η νέα ανεξάρτητη οντότητα ήταν αντιμέτωπη και με μια έντονη αμφισβήτηση της εθνικής της ταυτότητας, που προερχόταν από τις βλέψεις και τους ισχυρισμούς των γειτονικών κρατών για τα μακεδονικά εδάφη και τους πληθυσμούς τους. Οι Σέρβοι ισχυρίζονται ότι οι Σλαβομακεδόνες είναι Σέρβοι, οι Έλληνες ισχυρίζονται ότι η Μακεδονία είναι μόνο ελληνική, οι Βούλγαροι ότι είναι βουλγαρική επαρχία⁽²⁰³⁾ και οι Αλβανοί ισχυρίζονται ότι ένα σημαντικό μέρος της δυτικής Μακεδονίας είναι αλβανικό⁽²⁰⁴⁾. Οι παραπάνω ισχυρισμοί, των Αλβανών, των

198. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, *Between Past and Future. Civil-Military Relations in the Post-Communist Balkans* (London-New York: I.B Tauris, 2003), σελ.281.

199. Sally Broughton & Eran Fraenkel, ό.π., σελ.265.

200. Στο ίδιο,σελ.266.

201. High Poulton, *Who are the Macedonians?* (London: Hurst & Company, 2000),σελ.211.

202. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ. 279.

203. Η τελευταία φράση σε σχέση με τους ισχυρισμούς των Σέρβων και των Βουλγάρων ανήκει στον Γκλιγκόροφ ο οποίος έλεγε ότι : «Για τους σέρβους είμαστε Σέρβοι και για τους Βούλγαρους βουλγαρική επαρχία. Αν δεν διαφυλάξουμε το όνομα μας θα ανακύψουν και πάλι οι παλιές έριδες» (βλ.*Ελευθεροτυπία*, 10-12-1994,σελ.4). Επίσης για τους ισχυρισμούς των Ελλήνων, Σέρβων και Βουλγάρων βλέπε John Phillips. *Warlords & Rebels in the Balkans* (London- New York: I.B.Tauris Publishers, 2004), σελ.15.

204. Οι αλβανικοί πληθυσμοί της ΠΓΔΜ, όπως και του Κοσόβου, και του Μαυροβούνιου, έχουν υιοθετήσει πλήρως την ταυτότητα του αλβανικού έθνους κράτους, στην οποία προβάλλεται η μυθολογία της αρχαιότητας και της συνέχειας. Σύμφωνα με τους εν λόγω μύθους, επειδή το αλβανικό έθνος «ως πελασγικής -ιλλυρικής καταγωγής είναι το πιο αρχαίο στα Βαλκάνια», και εφόσον λειτουργούσε από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ως μια «ενιαία» κοινότητα, με πολιτισμικά, γλωσσικά και ιστορικά χαρακτηριστικά, που την ξεχώριζαν από τα άλλα έθνη, τότε

Βούλγαρων, των Ελλήνων και των Σέρβων διαμορφώθηκαν χρονικά τις τελευταίες δεκαετίες του δέκατου ενάτου αιώνα. Ξεκίνησαν να προβάλλονται όταν τα βαλκανικά κράτη και τα εθνικιστικά τους κινήματα συνειδητοποίησαν ότι, η προοδευτική κατάρρευση την Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σήμαινε την πραγματοποίηση των αλυτρωτικών τους σχεδίων. Σήμαινε δηλαδή την «λύτρωση» της υπόλοιπης περιοχής των Βαλκανίων που είχε παραμείνει υπό οθωμανική κυριαρχία, η οποία περιλάμβανε την Αλβανία, την Ήπειρο, την Θράκη και την περιοχή της γεωγραφικής Μακεδονίας.

Τότε τα βαλκανικά κράτη και τα εθνικιστικά τους κινήματα, στην προσπάθειά τους να δώσουν ένα ιστορικό βάθος στις διεκδίκησής τους για τα Μακεδονικά Εδάφη, διαμόρφωσαν σταδιακά την αρχή της αποκατάστασης ενός «χαμένου μεγαλείου», που προσέφερε στους ισχυρισμούς τους ένα είδος «ιστορικού δικαιώματος». Σύμφωνα με αυτή την αρχή, επειδή ο Φίλιππος και Μέγας Αλέξανδρος θεμελίωσαν την αυτοκρατορία τους στην Μακεδονία, «οι Έλληνες πιστεύουν ότι η σημερινή Μακεδονία είναι ελληνική και είναι δική τους»⁽²⁰⁵⁾. Επειδή υπό το Βασιλιά Σαμουήλ (στο τέλος του δέκατου αιώνα) και υπό το Βασιλιά Ιβάν II (στο τέλος του δέκατου τρίτου αιώνα) η Βουλγαρία εξάπλωσε τα σύνορα της στην Αδριατική θάλασσα, «Οι Βούλγαροι πιστεύουν ότι η Μακεδονία τους ανήκει». Επειδή ο Στεφάν Ντούσαν είχε κατακτήσει την Μακεδονία στο δέκατο τέταρτο αιώνα «οι σημερινοί Σέρβοι πιστεύουν ότι η Μακεδονία είναι δική τους»⁽²⁰⁶⁾. Επειδή οι Αλβανοί στην ΠΓΔΜ «κατάγονται» από τους Ιλλυριούς και είναι «πιο αρχαίοι από τους Σλαβομακεδόνες», και επειδή ο Σκενδερμπέη καταγόταν από την Ντίμπρα⁽²⁰⁷⁾, και επειδή η Λίγκα της Πρίζρεν το 1881 πολέμησε

οι αλβανικοί πληθυσμοί εκτός Αλβανίας όπως στην ΠΓΔΜ, στο Κόσσοβο και στο Μαυροβούνιο, ζουν στην «αιώνια» γη των Αλβανών. Στην διαμόρφωση του παραπάνω μυθολογικού σχήματος συνέβαλαν οι ιδρυτές της αλβανικής εθνικής ιδεολογίας και μεγάλης αλβανικής ιδέας του δέκατου ένατου αιώνα. Ένας απ'αυτούς (ίσως ο σημαντικότερος) ήταν ο Sami Frasheri (Σαμί Φράσερη) με το πασίγνωστο στο αλβανικό κοινό έργο του 'Shqiperia ç'ka qenë, ç'është e ç'do të bëhet' (Η Αλβανία: Τι Ήταν, Τι Είναι και Τι Θα Είναι). Για το εν λόγω έργο βλ. Sami Frasheri, *Shqiperia ç'ka qenë, ç'është e ç'do të bëhet*, (Prishtine: Dija, 1999). Ενώ ο ισχυρισμός ότι υπάρχουν σχέσεις μεταξύ αλβανικής καταγωγής και γλώσσας με την ιλλυρική, βρίσκεται σε διάφορα έργα ξένων ερευνητών του δέκατου όγδοο και δέκατου ένατου αιώνα. Σε σχέση με αυτό βλ. ενδεικτικά: Johann Tunmann, *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*. Leipzig, 1774, σελ 245. Philip Jakob Fallmerayer. *Das albanesische Element in Griechenland*. München, 1857, σελ. 20. Franz Bopp, *Über das Albanesische in seinen verwandtschaftlichen Beziehungen*. Berlin, 1855. Georg von Johann, *Albanesische Studien* 1. Jena, 1854. Ενώ στην σύγχρονη εποχή βλέπε για παράδειγμα τον John Wilkes, *The Illyrians*. (Oxford/Cambridge, 1992), σελ. 1-27. Ενώ από την σύγχρονη αλβανική ιστοριογραφία, για την αρχαιότητα του αλβανικού έθνους βλ. Eqerem Çabej, "The ancient nationality of the Albanians", *Studia Albanica*, (1) (1972). Για την σχέση των Ιλλυριών με τους Αλβανούς βλέπε Z. Mirdita, "The Illyrian origins of the Albanian people: aspects of the question", *Studia Albanica*, (1) (1972).

205. Robert D. Kaplan: *Balkan Ghosts. A journey through History*, (New York: Vintage Departures, 1993), σελ. 57-58.

206. Kaplan, στο ίδιο, σελ. 57-58.

207. Η Ντίμπρα είναι μια επαρχία στην βόρεια Αλβανία όπου ένα μέρος της επεκτείνεται στην ΠΓΔΜ.

για να ενώσει σε ένα αυτόνομο κράτος τα αλβανόφωνα εδάφη του Κόσοβου, των Σκοπίων, του Τετόβου, του Γκόστιβαρ και της Ντίμπρα, οι Αλβανοί θεωρούν ότι αυτό το μέρος της Μακεδονίας τους ανήκει ⁽²⁰⁸⁾.

Υπό την παραπάνω λογική των διεκδικήσεων βάση ενός «ιστορικού δικαιώματος», δεν ξέφυγε και η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η οποία προσπάθησε να αντιμετωπίσει την αρχή της ιστορικής αποκατάστασης του χαμένου μεγαλείου με το ίδιο νόμισμα. Έτσι αυτό το κράτος για να μπορέσει να αντικρούει τις θεωρίες αμφισβήτησης των Σέρβων, Ελλήνων, Βουλγάρων και Αλβανών, καλλιέργησε στην συλλογική αντίληψη των Σλαβομακεδόνων τον δικό της μύθο. Καλλιέργησε δηλαδή την πεποίθηση ότι οι «Μακεδόνες» της «Μακεδονίας» δημιούργησαν το μεγαλύτερο σλάβικο έθνος υπό την Αυτοκρατορία του Σαμουήλ ⁽²⁰⁹⁾ ο οποίος σύμφωνα

208. Ο Marinus Barletius ο οποίος έγραψε την βιογραφία του Σκεντερμπέη, την πρώτη δεκαετία του 1500 δηλαδή σχετικά λίγα χρόνια μετά το θάνατο του τελευταίου (17-1-1468), αναφέρει των Σκεντερμπέη ως *'princeps Epirotarum'* (ο πρίγκιπας της Ηπείρου) και παρουσιάζει την περιοχή της Ηπείρου και νοτιάς Αλβανίας ως αλβανόφωνη περιοχή, βλ. Barletius, Marinus, *Historia de vita et gestis Skanderbegi epirotarum principis*, Roma, 1508-1510 (το πρωτότυπο αυτού του έργου διατηρείται στην βιβλιοθήκη του Βατικανού). Ο Σκεντερμπέη δεν αναφέρεται ούτε για την επέκταση εδαφών, γιατί την περίοδο της ισχυρότερης δύναμης του (1444-1451), οι Οθωμανοί είχαν κατακτήσει ήδη το Κόσοβο, και την περιοχή της σημερινής ΠΓΔΜ και τις χρησιμοποιούσαν ως ορμητήριο εναντίον του. Ο Σκεντερμπέη αναφέρεται στην αλβανική ιστοριογραφία ως σύμβολο της αντίστασης και της ενότητας του αλβανικού έθνους, γιατί μπόρεσε και ένωσε όλους τους Αλβανούς φεουδάρχες και ίδρυσε την Λίγκα της Λέζα (το όνομα του μέρους που θεμελιώθηκε η Λίγκα), και για σχεδόν 25 χρόνια πολέμησε εναντίον των Οθωμανών κατακτητών. Βλ. Aleks Buda, "George Kastrioti-Skanderbeg in his time", *Studia Albanica*, (2) (1967). Όσον αφορά την Λίγκα της Πρίζρεν (1878-1881) που σημειώνει το ξεκίνημα του αλβανικού εθνικού κινήματος, εκεί οριοθετήθηκαν με σαφήνεια οι εδαφικές αλβανικές διεκδικήσεις, οι οποίες αφορούσαν ισχυρισμούς στα Βιλαέτια του Κοσόβου, της Scutari (Shkoder στα αλβανικά), του Μοναστηρίου και Γιάννενα, εκπροσώπους των οποίων συμμετείχαν στις συνεδριάσεις της Λίγκας. Όσον αφορά το βιλαέτι του Μοναστηρίου, οι αλβανικές διεκδικήσεις αφορούσαν τα Σκόπια, το Τέτοβο, το Γκόστιβαρ και την Ντίμπρα, δηλαδή το δυτικό μέρος της σημερινής ΠΓΔΜ, περιοχές που και σήμερα έχουν έναν ισχυρό αλβανικό πληθυσμό. Για τα διεκδικούμενα εδάφη που οριοθέτησε η Λίγκα της Πρίζρεν, για τον αγώνα της διεκδίκησης και τα αίτια της αποτυχίας της ενσωματώσεως τους στο νέο αλβανικό κράτος (1912-1913) βλ. Stefanaq Pollo, Arben Puto, *The History of Albania from Its Origins to the Present Day* (London, Boston and Henley: Routledge & Kegan Paul, 1981), σελ.116-163. Για την μεγάλη επίδραση που άσκησε η Λίγκα της Πρίζρεν στην πορεία του αλβανικού εθνικού κινήματος βλ. Stefanaq Pollo, "The Albanian people's struggle for national liberation under the League of Prizren", *Studia Albanica*, (2) (1969).

209. Όμως ο ισχυρισμός των Σκοπίων περί της μακεδονικής καταγωγής του βασιλεία Σαμουήλ ιστορικά δεν είναι αληθής. Σύμφωνα με το καθηγητή του Κέμπριτζ, Richard Crampton, η εποχή του Σαμουήλ (976-1014 μΧ) ήταν η χρήση εποχή του βουλγάρικου έθνους. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του, η Βουλγαρία εξαπλώθηκε μέχρι την σημερινή Αλβανία και το Μαυροβούνιο ενώ ο κληρονόμος του κατάλαβε το 1040 την κύρια βουλγάρικη πόλη, τα Σκόπια και πολύ γρήγορα κυριεύσε την Θράκη, Ήπειρο και Μακεδονία. Βλ. Richard J. Crampton, *A Concise History of Bulgaria*, (Cambridge University Press), σελ. 22-23. Επίσης όσον αφορά την καταγωγή του, υπάρχει και ο ισχυρισμός ότι ο Σαμουήλ ίσως ήταν αρμενικής καταγωγής. Σε σχέση με αυτό το ισχυρισμό βλέπε Angeliki Delikari, "Macedonia's Image And The Meaning Of 'Macedonian-ness' Among Balkan Slavs In The Byzantine Period", Ioannis D. Stefanidis & Vlasias Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.), *Macedonian Identities through Time: Interdisciplinary Approaches*

με την σλαβομακεδονική ερμηνεία αναφέρεται ως απελευθερωτής των «Μακεδόνων» από τους Βούλγαρους⁽²¹⁰⁾. Υπό την ηγεσία του Σαμουήλ λοιπόν σύμφωνα με την σλαβομακεδονική ιστοριογραφία η πολυπληθέστερη ομάδα ήταν οι «Μακεδόνες» και μετά έρχονται οι Βούλγαροι, οι Σλάβοι και άλλες μικρότερες ομάδες⁽²¹¹⁾.

Έτσι λοιπόν το «μακεδονικό» κράτος αναλαμβάνει να προσφέρει μια ιστορία που να ταιριάζει στις προσδοκίες και στην γεωστρατηγική θέση της χώρας, μίας ιστορίας που οδηγεί στην εξασφάλιση ενός ιστορικού μακεδονικού δικαιώματος. Όλα δείχνουν ότι το ιστορικό παρελθόν και η γεωστρατηγική θέση επηρεάζουν βαθύτατα την κοινωνική κατασκευή του νέου Μακεδονικού κράτους. Η κοινωνική κατασκευή του κράτους με την σειρά της δημιουργεί μια «πολύ στενή σχέση μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής»⁽²¹²⁾ σχέση την οποία θα την εξετάσουμε λεπτομερώς παρακάτω.

5.2. Ο ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ

Όταν αναφερόμαστε στην περιοχή των «Μακεδονικών» εδαφών, παρατηρείται κάποια σύγχυση μεταξύ της έκτασης της γεωγραφικής Μακεδονίας, της ιστορικής Μακεδονίας, και της έκτασης της εδαφικής επικράτειας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Τα όρια της ιστορικής Μακεδονίας προσδιορισμένα αυστηρά με επιστημονικά ιστορικά στοιχεία βρίσκονται μέσα στην σημερινή ελληνική επικράτεια. Τα όρια αυτά αυξήθηκαν αρκετά κατά την βασιλεία του Φιλίππου Β (359-336 π.χ.) ο οποίος κατέκτησε ένα μεγάλο μέρος των Νοτίων Βαλκανίων και έφτασε στο μέγιστο με τις κατακτήσεις του Μέγα Αλέξανδρου που εξάπλωσε τις εδαφικές του κατακτήσεις έως στην Αφρική και Ασία⁽²¹³⁾.

(Epikentro, 2010), σελ.119 που παραπέμπει στο B. Blagoeva « Za proischoda na car Samuil» [Tsar Samuel's origins], *Istoriceski Pregled* 22 (1966), 79-96.

210. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ.263.

211. Institut Za Nacionalna Istorija (Ινστιτούτο Εθνικής Ιστορίας των Σκοπίων), *Istorija na Makedonskiot Narod* (Ιστορία του Μακεδονικού Έθνους) (Σκόπια, 1969), τόμος α, σελ.130.

212. Vasil Tupurkofsi, “The Balkan Crisis and the Republic of Macedonia”, Constantine P. Danopoulos & Kostas G. Messas (επιμ.) *Crises in the Balkans. Views from the Participants*, (Boulder, Colo.: Westview, 1997), σελ.138.

213. Η Βασιλεία του Φιλίππου β (359-336 π.Χ.) κληροδότησε στον γιο του Αλέξανδρο, Μακεδονικά σύνορα που αντιστοιχούν με τα ιστορικά σύνορα της Μακεδονίας, τα οποία

Στην συνέχεια (το 167 π.χ.) η γεωγραφική περιοχή των «Μακεδονικών» εδαφών (όπως και των Βαλκανίων), ήρθε αρχικά υπό την κατοχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, και μετέπειτα υπό την Βυζαντινή Αυτοκρατορία, όπου η πρώτη την διέυρνε για λόγους διοικητικούς ⁽²¹⁴⁾. Κατά τη διάρκεια της περιόδου που τα γεωγραφικά «Μακεδονικά» εδάφη θα παραμείνουν στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία (423-850 μΧ) , άρχιζε να εξελίσσεται ένα ιστορικό φαινόμενο στα Βαλκάνια –ο ερχομός τον σλαβικών φυλών που έκαναν την εμφάνιση τους στα Βαλκάνια τον 6 αιώνα μ.Χ. Ενώ κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα διαφορετικοί πληθυσμοί άρχιζαν να εγκαθίστανται στην περιοχή ξεκινώντας μια διαδικασία μίξης του πληθυσμού ⁽²¹⁵⁾. Στην συνέχεια τα γεωγραφικά «Μακεδονικά» εδάφη γίνονται μέρος της Α και Β Βουλγάρικης Αυτοκρατορίας (1210-1250) και μετέπειτα της Σερβικής Αυτοκρατορίας (από την αρχή του 13 αιώνα -1370), με κορύφωση την στέψη του Στεφάν Ντουσάν ως Τσάρο της Σερβίας στα Σκόπια⁽²¹⁶⁾ .

Ένα σημαντικό γεγονός για την γεωγραφική περιοχή της «Μακεδονίας» είναι η ίδρυση μίας ανεξάρτητης Βουλγάρικης εκκλησίας με κέντρο την Αχρίδα το 995 μΧ, που αναγνωρίστηκε ως Βουλγάρικη εκκλησία ακόμα και μετά το 1394, όταν πέρασε υπό την διοίκηση του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης, συνεχίζοντας την λειτουργία της σε επίπεδο ενορίας στην Βουλγάρικη γλώσσα, τουλάχιστον μέχρι το δέκατο όγδοο⁽²¹⁷⁾.

Στην συνέχεια, κατά την διάρκεια του 14-15 αιώνα, οι Οθωμανοί κατέκτησαν τα Βαλκάνια και τα εδάφη της γεωγραφικής «Μακεδονίας» ξεκινώντας με την κατάληψη της περιοχής Τούρνοβο, και της Βουλγαρίας(έτος 1393), της Σερβίας (έτος 1441), της Κωνσταντινούπολης (έτος 1453) ,της Αλβανίας (έτος 1478) και της Μολδοβλαχίας

επεκτείνονταν από την οροσειρά του Πίνδου έως το ποταμό Νέστο, και στην νότια περιοχή των Σκοπίων έως το ποταμό Πηνίο , βλέπε Angeliki Delikari "Macedonia's Image .,ό.π.,σελ.102.

214. Vasil Turukofski, "The Balkan Crisis...", σελ.136. Οι ρωμαϊκές καταγραφές δείχνουν ότι οι Ρωμαίοι για λόγους διοικητικούς διέυρναν κατα πολύ το ιστορικό πυρήνα της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας. Κάτι τέτοιο έγινε όταν με την νέα διοικητική διαίρεση το 148 π.Χ ίδρυσαν την 'Provincia Macedonia' προσθέτοντας κατά καιρούς σε αυτή διάφορες περιοχές όπως την Ήπειρο, την Ιλλυρία, την περιοχή νότια του όρου Ολύμπου, την Βορέα Θράκη, επεκτείνοντας τα Μακεδονικά Εδάφη μέχρι το 285 μ.Χ από την Αδριατική έως το ποταμό Νέστος και από τα βουνά νότια των Σκοπίων έως το Μαλλιακό κόλπο έως την πεδιάδα του Spercheus, μια επέκταση καθαρά διοικητική που δεν αντιστοιχεί με τα ιστορικά της σύνορα. Κατα την διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας η Μακεδονία μεταχειρίστηκε σαν ένα αναπόσπαστο μέρος της Αυτοκρατορίας , και υπάρχουν πολλές αναφορές για τους Μακεδόνες. Ενώ στο δέκατο τέταρτο αιώνα η Θεσσαλονίκη αναφέρεται σαν η σημαντικότερη πόλη της Μακεδονίας , βλ. Angeliki Delikari, ό.π., σελ.102-103,106-113.

215. Stoyan Pribichevich, *Macedonia: Its people and History* (Pennsylvania: State University Press, 1982), σελ.65-93.

216. Γιάννα Κατσόβσκα-Μαλιγούδι, *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων*.,ό.π.,σελ.256.

217. Cramton, ό.π., σελ.40.

(έτος 1501) ⁽²¹⁸⁾. Σε όλο αυτό το διάστημα της Ρωμαϊκής και Βυζαντινής περιόδου, ο όρος «Μακεδονία» χρησιμοποιήθηκε με τη γεωγραφική του έννοια για να προσδιορίζει μια έκταση, η οποία δεν ταυτιζόταν ούτε με τα ιστορικά όρια της Μακεδονίας της Βασιλείας του Φιλίππου, ούτε με τα όρια της Μακεδονίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά ταυτιζόταν με τα γεωγραφικά όρια μιας διοικητικής διαίρεσης που στην συνέχεια επί οθωμανικής περιόδου δεν υπήρχε πλέον.

Όμως ανεξαρτήτως από το γεγονός ότι οι Οθωμανοί δεν χρησιμοποίησαν τότε τον όρο «Μακεδονία» ως ξεχωριστή διοικητική ονομασία ⁽²¹⁹⁾, ο όρος «Μακεδονία» συνέχιζε να χρησιμοποιείται εθιμικά, και απόδειξη αυτού είναι η συνεχής παρουσία του συγκεκριμένου όρου σε διάφορες χάρτες ⁽²²⁰⁾. Η σταθερή παρουσίαση στους χάρτες αποδεικνύει ότι οι μεταγενέστεροι πληθυσμοί που εμφανιστήκαν στην περιοχή σε όλο αυτό το μεγάλο χρονικό διάστημα που έχει διάρκεια αιώνων διατήρησαν το έθιμο της ονομασίας της γεωγραφικής περιοχής με το όνομα «Μακεδονία». Ο γεωγραφικός αυτός όρος κάλυπτε ένα μέρος της ιστορικής Μακεδονίας, του βασιλείου του 4 αιώνα π.Χ με πληθυσμούς ελληνικής προέλευσης, αλλά κάλυπτε και ένα μέρος λίγο πιο πέρα, με πληθυσμούς και άλλων προελεύσεων. Κάλυπτε δηλαδή μια γεωγραφική περιοχή που επί αιώνες είχε εισχωρήσει είτε στους χάρτες είτε στην μνήμη των πληθυσμών που την κατοικούσαν με την τοπωνύμια «Μακεδονία». Η εν λόγω ονομασία, εκπροσωπούσε το ίδιο γεωγραφικό προσανατολιστικό περιεχόμενο, που παρέπεμπε στην ίδια περίπου γεωγραφική έκταση και στις ίδιες αναφορές, ως προς τα φυσικά σημεία και οριακές γραμμές, που οι πληθυσμοί κατανοούσαν κατατοπιστικά ως φυσικά σύνορα για την περιοχή τους, η οποία παρέμεινε στην αντίληψη τους, γεωγραφικά ενιαία, παρά το γεγονός ότι επί τουρκοκρατίας βρισκόταν πλέον διαιρεμένη σε τρία βιλαέτια.

218. John S. Craig, *Peculiar Liaisons: In War, Espionage, and Terrorism in the Twentieth Century* (Algora Publishing, 2005), σελ.10. Για την ιστορία της Μακεδονίας κατά τη τουρκοκρατία βλ. Κων. Α.Βακαλόπουλος, *Ιστορία Της Μακεδωνίας, 1354-1833* (Θεσσαλονίκη, 1990, 2^η έκδοση).

219. P.Papazoglou, "Macedonia under the Romans: political and administrative developments", M.Sakellariou (επίμ.), *Macedonia: 4000 years of Greek History and civilization*, (Athens: Ekdotike Athenon, 1992), σελ.192.

220. Η συνεχής παρουσία του όρου στους διάφορες χάρτες, ξεκινά από την χαρτογραφική παρουσίαση που είχε κάνει ο Πτολεμαίος στο δεύτερο μ.Χ αιώνα στο έργο του «Γεωγραφία». Εκείνος περιγράφει την γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας ως μια έκταση που έχει το Δυρράχιο ως δυτικό σύνορο, την Δαλματία ως βόριο συνοριακό σημείο, το Ιόνιο, την Ήπειρο, την γραμμή της οροσειράς Πίνδου μέχρι το Μαλιακό κόλπο έως τους κόλπους του αιγαίου πέλαγος ως νότιες περιοχές, και τον πόταμο Νέστο ως το ανατολικότερο φυσικό του σύνορο. Σε χάρτη του 776 μ.Χ η Μακεδονία τοποθετείται μεταξύ Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης ενώ σε χάρτη του 1385 μ.Χ η τοπωνύμια Μακεδονία τοποθετείται στην ευρύτερη περιοχή που αποτελεί σήμερα η διοικητική περιοχή της κεντρικής Μακεδονίας. Από το 13^ο έως το 17^ο αιώνα έχει διατηρηθεί στους χάρτες περίπου το σχήμα που έδωσε ο Πτολεμαίος. Οι περισσότερες διαφορές των χαρτογραφικών παρουσιάσεων αφορούν τις δυτικές και τις νότιες επεκτάσεις της ιστορικής Μακεδονίας ενώ οι βόρειες και οι ανατολικές εκτάσεις παραμένουν σταθερές. Βλ. Evangelos Livieratos, "On the Cartographic Placement of the Toponym 'Macedonia'", Ioannis D. Stefanidis & Vlasias Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.), *Macedonian Identities*, σελ.17, 21, 25-26, 32.

Εκείνο το γεωγραφικό έδαφος που οι κάτοικοι το κατανοούσαν γεωγραφικά με την ονομασία «Μακεδονία» , περιλαμβάνονταν δηλαδή στα βιλαέτια της Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου και του Κοσιφοπαιδίου που ήταν περιοχές οι οποίες επί αιώνες κατοικούνται σταδιακά από πλήθος ομάδων διαφορετικών ιστορικών προελεύσεων (221). Οι εν λόγω ομάδες χρησιμοποιούσαν ως πρώτο συνθετικό εκείνο το όνομα που είχαν αποδεκτή ως καταγωγή (πχ Αλβανοί ή Τούρκ-Αλβάνοι,Ελλην-Ορθόδοξοι,σλάβοι ορθόδοξοι ή μουσουλμάνοι, Βούλγαροι , Βλάχοι ή Σέρβοι) και ως δεύτερο συνθετικό το όνομα «μακεδόνες» που τονίζε την γεωγραφική τους προέλευση, δηλαδή ότι ήταν κάτοικοι μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής που εθιμικά είχε οριστεί με την ονομασία «Μακεδονία»(222).

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω ερμηνείες σε σχέση με την γεωγραφική έκταση της «Μακεδονίας», και με την έκταση της ιστορικής «Μακεδονίας» , μπορούμε να διευκρινίζουμε με μεγαλύτερη ευκολία τις αναφορές στους πληθυσμούς της «Μακεδονίας», στα εδάφη της «Μακεδονίας» και στο κράτος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας .

Έτσι λοιπόν, όταν αναφερόμαστε στους πληθυσμούς της «Μακεδονίας» στην χρονική περίοδο που εμφανίστηκε το Μακεδονικό Ζήτημα, δεν εννοούμε τους πληθυσμούς που περιήλθαν σε ένα κράτος κατα την διάρκεια της ιστορίας του , αλλά

221. Γεώργιος Α. Λεβέντης, *Η Κατά της Μακεδονίας Επιβουλή* (Αθήνα:Εκδόσεις Δευτέρα Συμπεπληρωμένη,1966),σελ.2. Ο συγκεκριμένος γεωγραφικός χώρος που αποτελούσε την περιοχή της γεωγραφικής Μακεδονίας, είχε πάντοτε μια μεγάλη στρατηγική σημασία, γιατί βρίσκεται στο σταυροδρόμι των περασμάτων από την κεντρική Ευρώπη στο Αιγαίο και στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης , και από την Αδριατική θάλασσα προς την Κωνσταντινούπολη. Ο Μπίσμαρκ έλεγε για την στρατηγική σημασία της περιοχής : « Εκείνοι που ελέγχουν την πεδιάδα του ποταμού Βαρδάρη είναι οι κυρίαρχοι των Βαλκανίων» αναφορά στο A.Michael Radin,*IMRO and the Macedonian Question* (Skopje:Kultura,1993),σελ.19 . Για την σύνθεση της γεωγραφικής Μακεδονίας από το βιλαέτι του Κοσσόβου, Μοναστηρίου και Θεσσαλονίκη βλ. Richard C. Hall, "Bulgaria and the Origins of the Balkan Wars", M.Hakan Yavuz & Isa Blumi (επιμ.), *War and Nationalism. The Balkan Wars, 1912-1913, and Their Sociopolitical Implications* (Salt Lake City: The University of Utah Press, 2013), σελ. 88 . Επίσης , για τα όρια των τριών βιλαετιών της γεωγραφικής Μακεδονίας δηλαδή της Θεσσαλονίκης (που περιλάμβανε και τους νομούς Θεσσαλονίκης , Σερρών, Δράμας , Σκοπίων) του Μοναστηρίου (που περιλάμβανε τους νομούς Καστοριάς, Μοναστηρίου, Κορυτσάς , Δίβρης), του Κοσσόβου (που μετά το ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877-1878 του προστέθηκε και η επαρχία των Σκοπίων) βλ. Εμμανουήλ Θ. Γρηγορίου , *Έλληνες και Βούλγαροι* (Θεσσαλονίκη ,1953), σελ.124-128.

222. Για διάφορες πηγές που αναφέρονται στον προσδιορισμό των μουσουλμάνων της Μακεδονίας ως μωαμεθανοί στο θρήσκευμα και Μακεδόνες στο γένος, και στην περιγραφή των Αλβανών της περιοχής ως Αλβανοί Μακεδόνες ή την περιγραφή τους ως Τούρκοι Μακεδόνες ,εννοώντας όμως τους γκέκηδες Αλβανούς της περιοχής βλέπε Basil C. Gounaris, "Greek Views of Macedonia: From the Enlightenment to the First World War" στο Ioannis D. Stefanidis & Vlasias Vlasidis & Evangelos Kofos, ό.π., σελ. 141 ο οποίος μας παραπέμπει για τις εν λόγω περιγραφές στο Claude Fauriel , *Chansons populaires de la Grece modern* , 1824-1825 , ii, 41 . Επίσης *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* , 18.1.1828. Επίσης Chr. Perrhaios, *Απομνημονεύματα πολεμικά*, Αθήνα, 1836, I.25 και I.56.

τους πληθυσμούς μιας περιοχής με την γεωγραφική σημασία του όρου. Εννοούμε μια ευρύτερη περιοχή όπου ο πληθυσμός της ήταν « το πιο τρομακτικό μίγμα φυλών που μπορείς πότε να φανταστείς. Τούρκοι, Αλβανοί, Ρουμάνοι, Έλληνες, Βούλγαροι ζουν εκεί...» ⁽²²³⁾, οι οποίοι ήταν Τούρκοι, Αλβανοί, Ρουμάνοι, Έλληνες οι Σλάβοι όταν ήθελαν να τονίζουν την προέλευση της καταγωγής τους και ήταν «μακεδόνες» όταν ήθελαν να τονίζουν την γεωγραφική τους προέλευση.

Όταν αναφερόμαστε στα «Μακεδονικά» εδάφη την εποχή που εμφανίστηκε το Μακεδονικό Ζήτημα δεν εννοούμε τα εδάφη ενός κράτους αλλά μια γεωγραφική εδαφική έκταση που βρισκόταν υπό την κατοχή του οθωμανικού κράτους, η ονομασία της οποίας καταχωρήθηκε στην μνήμη του τοπικού πληθυσμού λόγω εθιμικής χρήσης του όρου. Και είναι φανερό ότι εφόσον η αναφορά στην «Μακεδονία» δεν παρέπεμπε σε μια αυστηρά προσδιορισμένη ιστορική έννοια αλλά σε μια γεωγραφική έννοια, τότε και η αναφορά στα «Μακεδονικά» εδάφη δεν παρέπεμπε αυστηρά στις περιοχές του αρχαίου μακεδονικού ιστορικού χώρου, αλλά του γεωγραφικού μακεδονικού χώρου.

Διευκρινίζουμε ότι αυτό το είδος χρήσης του όρου «Μακεδονία» και «Μακεδόνες» με την γεωγραφική έννοια, άρχισε να αλλάζει στην δεκαετία του 1870 με την εμφάνιση στο «προσκήνιο» του Μακεδονικού Ζητήματος, όταν εμφανιστήκαν στην περιοχή η ιδεολογία του εθνικισμού και τα βαλκανικά εθνικιστικά κινήματα. Τότε η ιδεολογία του εθνικισμού έδωσε διαφορετικό περιεχόμενο στην γεωγραφική έννοια «Μακεδονία» και διαφορετικό περιεχόμενο στην γεωγραφική προέλευση «Μακεδόνας», όπως και διαφορετικό περιεχόμενο στην αναφορά της καταγωγής, γλώσσας και θρησκευτικής προέλευσης, έννοιες οι οποίες μέχρι τότε οι κάτοικοι τις χρησιμοποιούσαν χωρίς να έχουν κάποιο πολιτικό περιεχόμενο. Οπότε λόγω της ιδεολογίας του εθνικισμού οι παραπάνω έννοιες στα τέλη του δέκατου ενάτου αιώνα, άρχισαν να πολιτικοποιούνται, και αυτό είναι κατανοητό αν έχουμε υπόψη την παραδοχή ότι, ο κεντρικός άξονας της πολιτικής δραστηριότητας του εθνικισμού είναι ο πολιτικός έλεγχος μιας γεωγραφικής περιοχής⁽²²⁴⁾. Υπό αυτή τη λογική, περίπου στο τέλος του 1880 -1890, στην γεωγραφική περιοχή της «Μακεδονίας», η αναφορά στην γεωγραφική προέλευση, δηλαδή η αναφορά στην λέξη «Μακεδόνας», δεν υπονοούσε πλέον μόνο την γεωγραφική προέλευση κάποιου (όπως πχ η λέξη ηπειρώτης, ρουμελιώτης και λοιπά), και η αναφορά στην καταγωγή ή στην θρησκεία, δεν ήταν ήταν απλά μια αναφορά στην

223. John Reed, *The War in Eastern Europe* (New York: Charles Scribner's sons, 1916), αναφορά στο Robert D. Kaplan, ο.π., σελ.52. Επίσης για τις πολλές διάφορες εθνικές ομάδες που ζούσαν στην περιοχή βλ. Αλ. Πολίτης, *Ρομαντικά Χρόνια, ιδεολογίες και νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880*, (Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε-Μνήμων, 1998), σελ.26-27. Εμμανουήλ Θ. Γρηγορίου, ο.π., σελ.125-128. Τάσος Κωστόπουλος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα. Κρατική Καταστολή Των Σλαβικών Διαλέκτων Στην Ελληνική Μακεδονία*. (Αθήνα:Μαύρη Λίστα, 2000), σελ.24.

224. Σύμφωνα με τον Richard Handler η εθνικιστική ιδεολογία βασίζεται στην υπόθεση της ενιαίας γεωγραφικής, ιστορικής και πολιτισμικής ύπαρξης του έθνους. Βλ. Richard Handler, *Nationalism and the Politics of Culture in Quebec*. (Madison :University of Wisconsin Press, 1988), σελ.154.

καταγωγή και θρησκευτική παράδοση του παρελθόντος . Όλα αυτά δηλαδή, η αναφορά στην γεωγραφική προέλευση, στην καταγωγή, όπως και η αναφορά στην γλώσσα και στην θρησκευτική παράδοση, στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα είχαν αποκτήσει πλέον πολιτική διάσταση . Αποτελούσαν δηλαδή και στοιχεία εθνικότητας , εφόσον τα συστατικά των εθνικών ταυτοτήτων που προωθούσαν τα βαλκανικά εθνικά κινήματα εκείνη την περίοδο, εμπεριείχανε εκτός των άλλων, και την αναφορά στην προέλευση, στην γλώσσα και στην θρησκεία.

Έτσι λοιπόν, στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα , η αναφορά στην λέξη «Μακεδόνας» δεν υπονοούσε πλέον μόνο την γεωγραφική προέλευση κάποιου, αλλά σήμαινε ταυτοχρόνως και υιοθέτηση των εθνικών ιδεολογιών που προσπαθούσαν να προωθήσουν στα «μακεδονικά» εδάφη, τα εθνικά κινήματα (Μακεδόνας ίσον Έλληνας, Μακεδόνας ίσον Βούλγαρος , Μακεδόνας ίσον Σέρβος, Μακεδόνας ίσον Αλβανός) ⁽²²⁵⁾. Το ίδιο συμβαίνει και με την λέξη «Μακεδονία» η οποία από την στιγμή που απέκτησε πολιτικό περιεχόμενο (Μακεδονία είναι ελληνική, Μακεδονία είναι βουλγαρική, Μακεδονία είναι σερβική, ή ένα μέρος της είναι αλβανικό), έχασε την γεωγραφική της σημασία που είχε μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες του δέκατου ένατου αιώνα, δηλαδή ενός ενιαίου γεωγραφικού εδάφους.

Σήμερα (χάρη σε αυτές τις ιστορικές εξελίξεις) το έδαφος αυτό δηλαδή το γεωγραφικό «μακεδονικό» έδαφος, δεν αντιλαμβάνεται πλέον ως γεωγραφικά ενιαίο, και έχει χάσει την γεωγραφική προσανατολιστική σημασία που είχε τότε, γιατί έχει διαιρεθεί και έχει ενσωματωθεί στις επικράτειες διαφορών βαλκανικών χωρών. Για αυτό το λόγο ο ενιαίος γεωγραφικός όρος Μακεδονία που στο δέκατο ένατο αιώνα δεν ήταν κράτος αλλά γεωγραφική περιοχή, και που μετέπειτα είχε χάσει την γεωγραφική

225. Το αποτέλεσμα ήταν , μια μερίδα ανθρώπων στα Μακεδονικά εδάφη να αρχίσουν να εκφράσουν την εθνικότητα τους ανάλογα με τις συγκυρίες , που σήμαινε συμπάθεια για εκείνη την εθνικότητα που ανάλογα με τις υλιστικές εκτιμήσεις, θα τους επέτρεπε καλύτερες συνθήκες ζωής .Σε σχέση με το τελευταίο ο Eu. Κωφός μας αναφέρει ένα απόσπασμα του Macartney (ειδικό για τις μειονότητες) που κατα την άποψη του Κωφό κάνει την καλύτερη περιγραφή της προηγούμενης κατάστασης γράφοντας ότι : « In Macedonia , Turks, Greeks, Bulgars , Serbs, Vlachs , Albanian , Circassians , Jews , Gagauz , Armenians and others beside lived in a glorious *olla podrida*. No clear delimitation of national boundaries was possible; worse still, even national feeling was hopelessly capricious. Centuries of mixed marriages had resulted in bilingual or polyglot familiesAlthough certain areas were predominantly occupied by one group there was a large intermediary zone in which the population was not merely mixed, but actually, to a large extent, of uncertain nationality. A man would probably go, quite easily and quite sincerely , where his sympathies led him; and those sympathies would not be rooted in the past, but would be swayed by considerations often material , of the present and the future...Obviously in such a situation , almost any party would be able to put forward a reasonable claim for the debatable territory , and equally obviously the different national claims would conflict» στο Evangelos Kofos, *Nationalism and Communism in Macedonia*, (Θεσσαλονίκη: Institute for Balkan Studies,1964), σελ.24 ο οποίος για το παραπάνω απόσπασμα μας παραπέμπει στο C.A. Macartney, *National States and National Minorities* (London : Oxford University Press,1934),σελ.136-137.

του προσανατολιστική σημασία, δεν προκαλούσε σύγχυση στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, όταν έβγαινε στο προσκήνιο ο όρος 'Republic of Macedonia'. Το νέο προσανατολιστικό περιεχόμενο του όρου 'Republic of Macedonia' κατά την διάρκεια του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα, είχε εμπεδωθεί με σαφή τρόπο σε όλο τον κόσμο, όταν αποτελούσε ομόσπονδο κράτος της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, και συνέχισε να εμπεδωθεί σταθερά με το ίδιο περιεχόμενο όταν αυτή οντότητα έγινε ανεξάρτητο κράτος. Σε όλο αυτό το διάστημα η συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου – εκτός από την Ελλάδα – όταν αναφερόταν στον όρο 'Republic of Macedonia' δεν εννοούσε μια πρώην γεωγραφική περιοχή που παλιά εμπεριείχε συνολικά την Θεσσαλονίκη, το Μοναστήρι, και το Κόσοβο, αλλά εννοούσε ένα συγκεκριμένο κράτος που τα σύνορα της επικράτειας του εξαπλωνόταν σε ένα μέρος αυτού του συνόλου. Η συνταγματική ονομασία αυτού του κράτους, δεν αντιπροσωπεύει την ονομασία του συνόλου της πρώην γεωγραφικής περιοχής με το όνομα «Μακεδονία», αλλά αντιπροσωπεύει μόνο το κράτος το όνομα του οποίου διαφοροποιείται σαφώς από την παραπάνω γεωγραφική περιοχή.

Έτσι λοιπόν, η συντριπτική πλειοψηφία της διεθνής κοινότητας όταν χρησιμοποιεί την φράση 'Republic of Macedonia', γνωρίζει ότι δεν απευθύνεται ούτε στην «Μακεδονία του Αιγαίου» ούτε του «Πιρίν» και ούτε στο σύνολο μιας γεωγραφικής περιοχής που είχε κάποτε την ονομασία «Μακεδονία», αλλά απευθύνεται σε συγκεκριμένο κράτος με συγκεκριμένα νόμιμα σύνορα που το έδαφος του αποτελεί μόνο ένα μέρος αυτού του συνόλου ⁽²²⁶⁾.

226. Έως σήμερα, την ΠΓΔΜ έχουν γνωρίσει με το συνταγματικό του όνομα, δηλαδή με το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» 142 κράτη (Το συγκεκριμένο αριθμό το έχει αναφέρει ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Νίκος Κοτζιάς, στην εκπομπή της ΕΡΤ1, *Επόμενη μέρα*, 18-12-2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΟΣ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

6.1.ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΟΣ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Καθοριστική στην ανάδειξη του Μακεδονικού Ζητήματος ήταν η δεκαετία του 1870 η οποία ξεκίνησε με το σχίσμα της Βουλγάρικης Εξαρχίας και τελείωσε με την ανεξαρτησία της Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Μαυροβούνιου , Σερβίας και με το ξεκίνημα της Αλβανικής εθνικής αφύπνισης μέσω της Λίγκας του Πρίζρεν ⁽²²⁷⁾.

Οι εν λόγω εξελίξεις κορύφωσαν το Ανατολικό Ζήτημα⁽²²⁸⁾, και εντατικοποίησαν το Μακεδονικό , κυρίως μετά το Ρωσοτουρκικό Πόλεμο (1877-78) ,όπου η ανάγκη ρύθμισης του ανταγωνισμού για τα μακεδονικά εδάφη , έγινε σημαντικό θέμα για τις μεγάλες δυνάμεις, όπως προκύπτει από τις αποφάσεις της Συνθήκης του Αγίου

227. Για το κείμενο του Φερμανίου(1870) που επέτρεπε την γέννηση της βουλγαρικής εξαρχίας βλ. Εμμανουήλ Θ. Γρηγορίου, ό.π., σελ. 47-49. Για τις συγκρούσεις μεταξύ Ελλήνων πατριαρχικών και Βουλγάρων εξαρχικών ειδικά στην Βόρεια και Κεντρική Μακεδονία , για τις προσπάθειες του πρεσβευτή της Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη Νικολαΐ Ιγνάτιεφ για να εφαρμόσει την πολιτική του πανσλαβιστικού κινήματος , και την επίδραση της στους Βούλγαρους και Σέρβους, όπως και για τις προσπάθειες του ελληνικού κράτους για να έρχονται σε συνεννόηση με το αλβανικό εθνικό κίνημα, βλ. Ευ .Κωφός, «Το τέλος της Κριτικής επανάστασης ως την προσάρτηση της Θεσσαλίας» στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* , τόμος ΙΓ σελ .300-329 . Για την μεγάλη επίδραση που άσκησε η Λίγκα της Πρίζρεν στην πορεία του αλβανικού εθνικού κινήματος βλ. Stefanaq Pollo, “The Albanian people’s struggle for national liberation under the League of Prizren”, *Studia Albanica*, (2) (1969).

228. Οι συνεχές συγκρούσεις , οι πιέσεις που ασκούνταν από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις κυρίως από την Αυτοκρατορία των Αψβούργων, από την Ρωσία, και άλλες μεγάλες δυνάμεις, εξασθένιζαν συνεχώς την Οθωμανική Αυτοκρατορία ,ξεκινώντας έτσι μια νέα φάση που θα διαρκέσει περίπου 200 χρόνια και ονομάζεται ιστορικά «Το Ανατολικό Ζήτημα». Βλ. Αλέξανδρος Σ. Κούτσης,*Μέση Ανατολή: Διεθνές Σχέσεις Και Πολιτική Ανάπτυξη*,(Αθήνα: Παπαζήσης ,1992), Τόμος Α ,σελ 19. Όμως την διευθέτηση του Ανατολικού Ζητήματος καμία μεγάλη δύναμη δεν θα επέτρεπε τότε να διακανονιστεί μονομερώς. Σε εγρήγορη βρισκόταν η Μεγάλη Βρετανία η οποία ήδη από το ξεκίνημα της Ελληνικής Επανάστασης, είχε εκφράσει ανησυχίες μήπως η Ρωσία χρησιμοποιούσε την κριτική για την τουρκική καταστολή εναντίον των Ελλήνων, ως πρόφαση για πόλεμο εναντίον οθωμανικών κτίσεων στα Βαλκάνια . Η Μεγάλη Βρετανία πίστευε ότι ένας Ρωσοτουρκικός Πόλεμος, θα άφηνε την Ρωσία να διακανονίζει μόνη της την τουρκική αδυναμία στην περιοχή. Βλ. Barry H. Steiner ,*Collective Preventive Diplomacy .A Study in Internal Conflict Management*,(State University of New York Press,2004),σελ.147-148

Στεφάνου(5-3-1878) και της τελικής Συνθήκης του Βερολίνου(13-6-1878). Με την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, η οποία συνομολογήθηκε μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ιδρύθηκε η Μεγάλη Βουλγαρία αν και όχι ως ανεξάρτητη αλλά ως αυτόνομη . Αυτό δεν έγινε αποδεκτό από τις άλλες μεγάλες δυνάμεις, και η Συνθήκη αυτή ανατράπηκε στο Συνέδριο του Βερολίνου με την τελική Συνθήκη του Βερολίνου . Η εν λόγω Συνθήκη διαίρεσε την μεγάλη Βουλγαρία σε τρία τμήματα : την αυτόνομη Βουλγαρία στο βορρά, το πριγκιπάτο της Ρωμυλίας στο κέντρο (τα οποία όμως ήταν και πάλι υπό την κυριαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας), και ένα νότιο τμήμα (τη Θράκη), το οποίο παρέμεινε υπό την κυριαρχία του σουλτάνου χωρίς στάτους αυτονομίας (²²⁹).

Στις τρεις δεκαετίες που ακολούθησαν μετά το Συνέδριο του Βερολίνου έως τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913) , τα βαλκανικά κράτη και τα εθνικιστικά κινήματα, συνέχιζαν να συγκρούονται στο έδαφος της Μακεδονίας, χρησιμοποιώντας κάθε μέσω και κάθε μορφή επιρροής(²³⁰). Και η σύγκρουση έπαιρνε διάφορες μορφές : (α)

229. Για μια αναλυτική επισκόπηση του Ανατολικού Ζητήματος βλ. Matthew A. Anderson (1972). Επίσης Igor Despot (2012). Για τις αιτίες της γέννησης του Ανατολ. Ζητήματος βλ. Κούτσης, ο.π., σελ.19-33.Για τα αίτια του Ρώσο –τουρκικού πολέμου (1877) βλ. Erik J. Zürcher, (2004), σελ.125-126. Τα στοιχεία δείχνουν πως το Μακεδονικό Ζήτημα ήταν στενά συνδεδεμένο με την εξέλιξη του Ανατολικού Ζητήματος και οι εφαρμοσμένες πολιτικές στα «Μακεδονικά» εδάφη ήταν αποτελέσματα των γεοστρατιγικών συμφερόντων και των ανταγωνισμών μεταξύ των μεγάλων και μικρών δυνάμεων εντός και εκτός της βαλκανικής . Και οι εν λόγω ανταγωνισμοί εμφανιστήκαν επανειλημμένος από το τέλος του δεκάτου ενάτου αιώνα έως το τέλος του εικοστού. Για την άποψη ότι το Μακεδονικό Ζήτημα εξελίχτηκε σταδιακά ως μια περιφερειακή διάσταση του Ανατολ. Ζητήματος βλ.Α.Ι.Ρ, Taylor,(1954).Για την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου που θα δημιουργούσε μια μεγάλη Βουλγαρία η οποία θα περιελάμβανε όλη την γεωγραφική έκταση της «Μακεδονίας» με εξαίρεση την Θεσσαλονίκη, βλ. Berstein & Milza, ο.π., σελ.154. Επίσης Χρήστος Α.Ναλτσας (1953), τόμος.10. Για τις αντιρρήσεις της Αγγλίας η οποία απείλησε με πόλεμο αν δεν αναθεωρηθεί η Συνθήκη του Α.Στεφάνου , και για το το επιχείρημα της ότι η Ρωσία κάνοντας μια μονομερή διευθέτηση εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας παραβίαζε την Συνθήκη του Παρισιού του 1856 , βλ. Michael Graham Fry&Erik Goldstein, (2004), σελ.141-143. Επίσης Adolphus W Ward & George.P Gooch, (1923).τόμος.3, σελ.132-133 . Για την διαίρεση της Βουλγαρίας σε τρία τμήματα βλ. Berstein & Milza, στο ίδιο, σελ.156-157. Με την Συνθήκη του Βερολίνου η Βουλγαρία έχασε το 35% των εδαφών που θα κέρδιζε με την Συνθήκη του Α. Στεφάνου (βλ.Cramton,ό.π.,σελ.85).Για το Συνέδριο του Βερολίνου βλ. William N. Medlicott (1963).

230. Μέχρι το 1912 οι βαλκανικές χώρες κυρίως η Ελλάδα, Βουλγαρία και Σερβία δεν είχαν διαμορφώσει κάποιο πεδίο συνεννόησης μεταξύ τους γιατί το μεγαλύτερο εμπόδιο ήταν οι διαφωνίες τους για το Μακεδονικό.Όμως , η κατάσταση έγινε ευνοϊκή για συνεννόηση το 1912 εξαιτίας του κοινού κινδύνου που παρουσιάστηκε σε αυτά τα κράτη από την εθνικιστική ατζέντα των Νεότουρκων οι οποίοι είχαν πάρει εντωμεταξύ πραξικοπηματικά την εξουσία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά και εξαιτίας της εξάντλησης της τελευταίας ιδιαίτερα μετά το τούρκο- ιταλικό πόλεμο του 1911-1912.(Σε σχέση με τις ενέργειες συνεννόησης μεταξύ Ελλάδας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Μαυροβουνίου ,βλ. William Mulligan (2010), σελ.23. Επίσης Albrecht R.Carrie, (1968),σελ,89,90. Επίσης Richard Cooper Hall(2010),σελ.10). Για την επίτευξη της συνεννόησης συνέβαλε ενεργά η Ρωσία η οποία για να εξισοροπήσει τα συμφέροντα της εις βάρος της Αυστροουγγαρίας έδωσε εγγυήσεις στην Βουλγαρία και την Σερβία για την διευθέτηση του Μακεδονικού Ζητήματος παροτρύνοντας τους να υπογράψουν το Μάρτιο του 1912 ένα

θηρσκευτική (μεταξύ εξαρχικών και πατριαρχικών) (β) εκπαιδευτική (για επικράτηση εθνικών εκπαιδευτικών δικτύων) (γ) εθνοτική (μεταξύ των αντάρτικων ομάδων και των τοπικών πληθυσμών⁽²³¹⁾) (δ) ιδεολογική (εφόσον στις αρχές του εικοστού αιώνα θα εμπλακούν και τα αριστερά κινήματα).

σύμφωνο συμμαχίας. Βλ. Hall, στο ίδιο, σελ.10. Επίσης Σ. Λάσκαρη(1947),σελ.222. Το ίδιο καλοκαίρι η Βουλγαρία και η Σερβία υπέγραψαν ξεχωριστές συμφωνίες με την Ελλάδα (Hall, στο ίδιο, σελ. 10.) αλλά και με το Μαυροβούνιο και το Οκτώβριο του 1912 κήρυξαν πόλεμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Τα «Μακεδονικά» εδάφη έγιναν πεδίο μάχης όπου η Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία ξεσήκωσαν και υποστήριζαν ανταγωνιστικές εθνικές ομάδες με σκοπό να εξασφαλίσουν την περιοχή η κάθε μια για τον εαυτό της. Το Ιούνιο του 1913 και πιο συγκεκριμένα 1-6-1913 η Σερβία και η Ελλάδα σύναψαν αμυντική συνθήκη συμμαχίας και συμφώνησαν στην μοιρασιά της Μακεδονίας αφήνοντας την Βουλγαρία πέρα από τις γραμμές του ποταμού Βαρδάρη [βλ. Hew Strachan (2004),σελ.71]. Για το πλήρες κείμενο της Ελληνοσερβικής Συνθήκης Συμμαχίας και Φιλίας βλ. Σέργιος Γυαλίστρα(1963), σελ.355-359]. Την ίδια μέρα υπογράφηκε και Στρατιωτική Σύμβαση όπου τα δυο κράτη εγγυώντο αμοιβαίως τα εδάφη που είχαν κατακτήσει κατά τον Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο, καθώς επίσης και την παροχή βοήθειας στην περίπτωση κατά την οποία το ένα απ'αυτά υφίστατο επίθεση [περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Χ.Νικολάου (1999), σελ.18]. Είχε προηγηθεί η σύναψη του Προκαταρκτικού Πρωτοκόλλου(5 Μαΐου 1913) όπου οι η Ελλάδα και η Σερβία ανελάμβαναν την υπόσχεση αμοιβαίας βοήθειας για την προστασία των εδαφών που είχαν λάβει υπό την κατοχή τους εφόσον η Βουλγαρία δεν θα αποδεχόταν τις προτάσεις των τελευταίων. Επίσης η Ελλάδα υποσχόταν να παρέχει διευκολύνσεις στην Σερβία μέσω του Λιμένα Θεσσαλονίκης. [Για περισσότερες λεπτομέρειες του εν λόγω πρωτοκόλλου βλέπε «Νεώτερος ελληνισμός από το 1881 έως 1913», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τομ.ΙΔ',1978, σελ.338. Η Συμφωνία Παραχώρησης της Σερβικής Ελεύθερης Ζώνης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης(10/23 Μαΐου 1914) ναι μὲν υπογράφηκε όμως δεν επικυρώθηκε εξαιτίας της έκρηξης του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Βλ. Δ.Δ.Ζαγκλής(1975),σελ.383-396. Οι Βούλγαροι δυσαρεστημένοι που δεν πήραν όσο μακεδονικό έδαφος επιθυμούσαν, κήρυξαν πόλεμο εναντίον της Σερβίας, ξεκινώντας έτσι το Δεύτερο Βαλκανικό Πόλεμο. Η Βουλγαρία περικυκλωμένη, τελικά έχασε τον πόλεμο και υποχρεώθηκε να υπογράψει το Αύγουστο του 1913 την Συνθήκη του Βουκουρεστίου βάση της οποίας η Βουλγαρία έχασε ένα μεγάλο μέρος των κτήσεων στα «Μακεδονικά» εδάφη που είχε πάρει στο Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο και εμποδίστηκε η επέκτασή της στο Αιγαίο [βλ. Jacob Gould Schurman(2009)σελ.13].

231. Για την συνεργασία της ελληνορθόδοξης εκκλησίας με τις ελληνικές αρχές στην αντιμετώπιση των εξαρχικών στα Μακεδονικά εδάφη, βλ. Σοφία Βούρη, *Πηγές Για Την Ιστορία Της Μακεδονίας. Εκκλησία Και Κράτος (1889-1905)*. (Αθήνα: Gutenberg, 1999), σελ. 81-121, 185-189. Για τις συγκρούσεις μεταξύ των πατριαρχικών και εξαρχικών ιερέων βλ. Victor Berard, *Τουρκία και Ελληνισμός. Οδοιπορικό στη Μακεδονία* (1892), (Αθήνα, 1987). Για το ρόλο των εθνικών εκπαιδευτικών δικτύων βλ. Σοφία Βούρη, *Εκπαίδευση και εθνικισμός στα Βαλκάνια. Η περίπτωση της Βορειοδυτικής Μακεδονίας, 1870-1904*, (Αθήνα: Παρασκήνιο,1992). Για την επισήμανση του ρόλου της γλώσσας στη διαμόρφωση εθνικού φρονήματος βλ. Πρόξενος Μοναστηρίου Ν.Μπετσος προς Υπ. Δικαιοσύνης και Εξωτερικών Δ. Στεφάνου, στο Βούρη, *Πηγές Για Την Ιστορία.*, σελ.141-142. Για τον αριθμό των σκολείων που ίδρυσαν στην περιοχή οι Βούλγαροι, οι Έλληνες και οι Σέρβοι βλ. High Poulton, *Who are the Macedonians?'*, σελ.51,59,63-64. Για το ρόλο της εθνικιστικής προπαγάνδας βλ. Αναστασία Καρακασίδου, *Μακεδονικές Ιστορίες Και Πάθη 1870-1990*, (Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας,2000). Για το ρόλο των ένοπλων αντιπαραθέσεων ως ρυθμιστικό παράγοντα επιλογής εθνικών ταυτοτήτων στο αγροτικό πληθυσμό στη Μακεδονία βλ. Βασίλης Γούναρης, «Ανακυκλώνοντας τις Παραδόσεις. Εθνοτικές Ταυτότητες και Μειονοτικά Δικαιώματα στη Μακεδονία», Β.Γούναρης & Ι.Μιχαηλίδης & Γ.Αγγελόπουλος (επιμ), *Ταυτότητες στη Μακεδονία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης,1997), σελ.29-64. Ειδικά για την σύγκρουση ελληνικών αντάρτικων ομάδων και βουλγάρικων βλ. Γιάννης Ν.

Όλες οι συγκρούσεις διεξήχθησαν με τη δραστηριότητα διαφόρων εθνικιστικών οργανώσεων όπως η Ελληνική Εθνική Εταιρία , τα Επαναστατικά Βουλγάρικα Κομιτάτα , η Σερβική Εταιρία του Άγιου Σάββα, η Αλβανική Λίγκα της Πρίζρενης, η Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση, οι οποίες παρά τις τεράστιες δυσκολίες, πάσχισαν να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των τοπικών εθνικών ομάδων για την ανάπτυξη των εθνικών τους κινήματων. Όμως από όλες τις παραπάνω οργανώσεις την μεγαλύτερη δυσκολία για την ανάπτυξη ενός εθνικιστικού κινήματος στην περιοχή των «Μακεδονικών» εδαφών την είχαν οι σλαβομακεδονικές οργανώσεις, όπως συνέβαινε με τη μεγαλύτερη εξ αυτών, γνωστή ως Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΕΜΕΟ) ⁽²³²⁾. Οι σύγχρονοι Σλαβομακεδόνες αναλυτές εξηγούν την αποτυχία της έκβασης του εθνικού τους κινήματος προβάλλοντας τρεις παράγοντες: (α) τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων (β) τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των Βουλγάρων, Ελλήνων και Σέρβων επάνω στην Μακεδονία και (γ) αυτό που ονομάζουν «μακεδονικό σύνδρομο», δηλαδή μια τάση αυτοκαταστροφής που προέρχεται από την έλλειψη ενότητας⁽²³³⁾.

Όμως εξετάζοντας λίγο πιο αντικειμενικά τη συγκεκριμένη περίοδο μπορεί να δει κανείς ότι η αποτυχία του σλαβομακεδονικού κινήματος δεν οφείλεται, ας πούμε, σε κάποια μεταφυσικά αίτια (σ'ένα π.χ.«μακεδονικό σύνδρομο») αλλά σε αντικειμενικούς λόγους. Τέτοιας φύσης ήταν (α) η έντονη εθνολογική ποικιλία στην περιοχή ⁽²³⁴⁾ (β) η

Γιανουλόπουλος, «Η ευγενής μας τύφλωσις». *Εξωτερική Πολιτική και «Εθνικά Θέματα» από την Ήττα του 1897 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή*. (Αθήνα:Βιβλιόραμα, 2003).

232. Η ΕΜΕΟ ιδρύθηκε στην Θεσσαλονίκη στις 23-10-1893 (αναφορά στο Hugh Poulton , *Who Are the Macedonians* ., σελ.53). Οι οπαδοί της, την γνώριζαν ως VMRO (Vnatesna Makedonska Revolutionerna Organizacija (αναφορά στο Γιανουλόπουλος,ό.π., σελ.197). Σύμφωνα με το καταστατικό ο σκοπός της οργάνωσης ήταν «η συγκέντρωση σε μια οντότητα όλων των στοιχείων που ήταν διασκορπισμένα στην Μακεδονία και στην περιοχή του Αιγαίου ανεξαρτήτως εθνικότητας προκειμένου να επιτυγχάνουν μέσω επανάστασης μια ολοκληρωμένη πολιτική αυτονομία της περιοχής».Βλ.Εν. Kofos, *Nationalism and Communism.*, σελ.25.

233. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ. σελ.265-266.

234. Σύμφωνα με οθωμανική στατιστική το 1903 , ο πληθυσμός της Μακεδονίας δηλαδή στο βιλαέτι Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη ,Σέρρες ,Δράμας) , Μοναστηρίου (Καστοριά, Μοναστήρι, Κορυτσά, Ντίβρα) και Κόσσοβο (που περιλάμβανε την επαρχία των Σκοπιών) ήταν αποτελούμενο από : 1) 693.865 Ελληνορθόδοξοι ι (διάφορες εθνικές ομάδες) 2) 242,872 Βουλγάρους σχηματικούς και 6002 Καθολικούς) 3) 10.865 Σερβίζοντες 4) 4708 Ρουμανίζοντες 5) 699192 Μουσουλμάνους (Τουρκόφωνοι , Αλβανόφωνοι) και άλλους . Όσον αφορά την επαρχία των Σκοπιών το αποτελούσαν 140000 Τουρκόφωνοι , 150000 Αλβανόφωνοι μουσουλμάνοι,16000 σχηματικοί,7000 Σερβίζοντες,5000 Ελληνορθόδοξοι ι (βλ. Εμμανουήλ Θ.Γρηγορίου,ό.π., σελ.125-128). Σύμφωνα με ελληνική στατιστική του 1904 Τούρκοι και Αλβανοί είναι 634017, Έλληνες 650709 , Βούλγαροι 332162 , Σέρβοι 13048 , Βλάχοι 12053 . Η τουρκική στατιστική του 1905 αναφερόμενη σε δυο βιλαέτια αναφέρει ότι 748155 είναι Τούρκοι και Αλβανοί , 626889 Έλληνες , 352788 Βούλγαροι , 26042 Βλάχοι. Η βουλγαρική στατιστική του 1900 στο μείζων Μακεδονία αναφέρει ότι 494664 Τούρκοι , 69494 Αλβανοί , 225152 Έλληνες , 1 179036 Βούλγαροι , 700 Σέρβοι , 77267 Βλάχοι . Η σερβική στατιστική σε τρία βιλαέτια αναφέρει ότι 231 400 ήταν Τούρκοι , 165620 Αλβανοί , 201140 Έλληνες 57600

ισχυρή τάση βουλγαριζόντων που πίσω από την ρητορική της αυτονομίας των μακεδονικών εδαφών αποσκοπούσε στην ένωση τους με την Βουλγαρία⁽²³⁵⁾ και (γ) η έλλειψη μιας ευδιάκριτης μακεδονικής εθνικής ταυτότητας⁽²³⁶⁾.

Για αυτούς τους λόγους λοιπόν ήταν πολύ δύσκολο για τους Σλαβομακεδόνες τοπικιστές να αναπτύξουν ένα ισχυρό εθνικό κίνημα , που να ήταν διαφορετικό και να μην προκαλούσε σύγχυση με το βουλγαρικό κίνημα ή που να μην έδινε την εντύπωση ότι αποσκοπούσε μακροπρόθεσμα στην ένωση των μακεδονικών εδαφών με την Βουλγαρία⁽²³⁷⁾.

Βούλγαροι , 2028320 Σέρβοι , 74465 Βλάχοι (βλ.Τάσος Κωστόπουλος,ό.π.,σελ.24).Από την απογραφή του 1913 προκύπτει ότι ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης ήταν 157889 από τους οποίους 61439 εβραίοι ,45867 ως οθωμανοί και 40000 καταγράφηκαν ως Έλληνες(βλ.Mark Mazower *Θεσσαλονίκη ,Πόλη των Φαντασμάτων*.,σελ.363).Έτσι λοιπόν όταν ο πληθυσμός είχε τέτοια μεγάλη ένταση όσον αφορά την εθνολογική του ποικιλία, τότε είναι πολύ δύσκολο να ισχυριστεί κανείς- όπως ισχυρίζονται οι σύγχρονοι Σλαβομακεδόνες- ότι η αιτία της αποτυχίας ανάπτυξης ενός σλαβομακεδονικού εθνικού κινήματος ήταν η τάση αυτοκαταστροφής λόγω έλλειψης ενότητας. Και είναι φανερό ότι η διεκδίκηση της εθνικής ενότητας ενός σλαβομακεδονικού εθνικιστικού κινήματος που να ήταν σε θέση να απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού της γεωγραφικής Μακεδονίας μέσω προβολής μιας ενιαίας εθνικής μακεδονικής ταυτότητας , σε εκείνες τις συνθήκες θα ήταν εξωπραγματικό εγχείρημα, εφόσον σε όλη την περιοχή δεν υπήρχε μια ενιαία εθνική ταυτότητα , αλλά πολλές εθνικές ταυτότητες. Όποτε η ύπαρξη πολλών εθνοτήτων στην γεωγραφική περιοχή των Μακεδονικών Εδαφών (και ιδιαίτερος εκείνων των εθνοτήτων που είχαν συγγένεια με έθνη που είχαν κυρίαρχη θέση στα γειτονικά κράτη όπως η Ελλάδα και Βουλγαρία, δημιουργούσε ένα έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των εθνικών κινήματων για την διεκδίκηση πληθυσμών, που εμπόδιζε την ενότητα του σλαβομακεδονικού κινήματος.

235. Για το ισχυρό ρεύμα Βουλγαριζόντων στις σλαβομακεδονικές αυτονομιστικές οργανώσεις βλ. Γ. Ν. Γιανουλόπουλος,ό.π.,σελ. 199-200. Επίσης , Εν. Κοφος ,*Nationalism and Communism...*, σελ.25-26.

236. Σλαβομακεδόνες αυτονομιστές είχαν δυσκολίες για να προσελκύσουν πληθυσμούς γιατί δεν είχαν μια ευδιάκριτη εθνική ταυτότητα . Έτσι , δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ούτε το κριτήριο της χριστιανικής θρησκείας (το χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες πατριαρχικοί και οι Βούλγαροι εξαρχηκοί), ούτε της ιστορίας της περιοχής (την διεκδικούσαν οι Έλληνες με ισχυρά τεκμήρια, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι, ειδικά για την περίοδο μετά του 7ο αιώνα μ.Χ όπως και οι Αλβανοί , με λιγότερα τεκμήρια και πολλούς προφορικούς μύθους περί Ιλλυρικής τους καταγωγής) αλλά ούτε την γλώσσα. Όσον αφορούσε την τελευταία, παρά το γεγονός της εμφάνισης του φαινομένου του γλωσσικού μακεδονισμού δηλαδή την ονομασία της σλαβομακεδονικής διαλέκτου ως μακεδονική γλώσσα ή ως 'μακεδόσκι' (βλ.Τ. Κωστόπουλος,ό.π.,σελ.41-42), η συγγένεια της με την βουλγαρική όπως και με την σερβική γλώσσα ήταν εμπόδιο για διεκδίκηση πληθυσμών.(Για τα κοινά γνωρίσματα της σλαβομακεδονικής γλώσσας με τις τελευταίες ,βλ.Νικόλαου Π. Ανδριώτη ,*Το Ομόσπονδο Κράτος των Σκοπίων και η Γλώσσα του* (Αθήνα:Τροχαλία ,1992),σελ.26-29.

237. Για το ισχυρό ρεύμα Βουλγαριζόντων στις σλαβομακεδονικές αυτονομιστικές οργανώσεις που έδιναν την εντύπωση ότι πολεμούσαν για την μελλοντική ένωση με την Βουλγαρία βλ. Γ.Ν. Γιανουλόπουλος, ό.π.,σελ.199-200. Επίσης , Εν. Κοφος : *Nationalism and Communism.* , σελ .25-26. Για την εντύπωση που είχε δοθεί ότι και η Εξέγερση του Ηλίντεν ήταν μεγάλη στιγμή των Βουλγάρων βλ. την περιγραφή του Brailsford ο οποίος γράφει ότι: « The moment for which the Bulgarian population had been preparing for ten years arrived on the day of the festival

Ωστόσο, ήταν καθοριστικής σημασίας το γεγονός ότι στις τοπικές σλαβομακεδονικές οργανώσεις που έκαναν την εμφάνισή τους στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα συμμετείχαν εξ αρχής, εκτός από ένα ισχυρό ρεύμα βουλγαριζόντων, και ένα ισχυρό ρεύμα αριστερών, αρχικά σοσιαλιστών και αργότερα κομμουνιστών. Με την συμμετοχή τους οι τελευταίοι συνέβαλαν σταθερά στην προπαγανδοποίηση μιας ιδεολογίας που ήταν διαφορετική από των άλλων εθνικών κινημάτων, γιατί συνδύαζε την ιδέα της αυτονομίας των μακεδονικών εδαφών για όλους τους Μακεδόνες χωρίς εθνική διάκριση με την προώθηση ενός προγράμματος κοινωνικής δικαιοσύνης⁽²³⁸⁾.

Η σταθερή παρουσία των αριστερών στις τοπικές οργανώσεις αλλά κυρίως της αριστερής πτέρυγας της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΕΜΕΟ) ήταν αποφασιστικής σημασίας, γιατί κράτησε ζωντανά τις προσπάθειες δημιουργίας ενός αυτονομιστικού μακεδονικού κινήματος και μας δείχνει ότι υπήρχε ανταπόκριση σε κάποιες πληθυσμιακές πυρήνες.

Οι εν λόγω πυρήνες είχαν αρχίσει να εκδηλώσουν μια τάση αυτοπροσδιορισμού του εαυτού τους ως Μακεδόνες (κυρίως στις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα). Είχαν εκδηλώσει δηλαδή μια τάση ταύτισης της εθνικής τους υπόστασης με την ονομασία της γεωγραφικής τους προέλευσης και όχι ταύτιση με την εθνική υπόσταση των όμορων κρατών όπως Ελλάδας, Σερβίας Βουλγαρίας, και ήθελαν την ανεξαρτητοποίηση όλης της περιοχής της Μακεδονίας⁽²³⁹⁾. (Με άλλα λόγια δεν

devoted to Prophet Elijah – the evening of Sunday, August the 2nd ,1903» . Βλ. Henry Noel Brailsford, *Macedonia: Its Races and Their Future* (London: Methuen and Company, 1906), σελ.148. Την ίδια εντύπωση είχε δώσει ο Gotse Delchev (ένας από τους ιδρυτές της ΕΜΕΟ) λέγοντας ότι: «We have to fight for autonomy of Macedonia and Adrianople regions as a stage for their future unification with our common fatherland, Bulgaria». Βλ. Garabet K. Moundjian, “Rebels with a Cause”, στο M.Hakan Yavuz & Isa Blumi, ό.π., σελ.164, ο οποίος μας παραπέμπει στο *Times* (London) ,16-9-1924, σελ.9 : An interview with Todor Alexandrov titled “How Gotse Delchev Explained the Aim of the Struggle against the Ottomans in 1901”. Η κορυφαία στιγμή της Εξέγερσης του Ηλίντεν ήταν η ανακήρυξη της «Δημοκρατίας του Κρουσόβου» η οποία κράτησε 10 μέρες και οι εξεγερθέντες δημοσίευσαν ένα Μανιφέστο όπου προσπαθούσαν να ενισχύσουν το προφίλ των αγωνιστών για όλες τις εθνότητες στα «Μακεδονικά» εδάφη. Βλ. Keith Brown, *The Past in Question: Modern Macedonia and the Uncertainties of Nation*, (Princeton: Princeton University Press, 2003), σελ.1-2. Επίσης, Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π.,σελ.267. Επίσης, Duncan M.Perry, *The Politics of Terror : The Macedonian Liberation Movements* (Durham, N.C.:Duke University Press, 1993),σελ.133-140.

238. Το ισχυρό ρεύμα αριστερών μέσα στους Σλαβομακεδόνες αυτονομιστές, μπορούσε με λιγότερη δυσκολία να προσελκύσει πληθυσμούς, γιατί προσέφεραν μια ελκυστική ιδεολογία διαφορετική από τους Βουλγαρίζοντες, συνδυάζοντας την ιδέα της αυτονομίας των μακεδονικών εδαφών με ένα πρόγραμμα κοινωνικής δικαιοσύνης χωρίς εθνική διάκριση. Για την συμμετοχή των αριστερών στην ΕΜΕΟ, για την εφημερίδα τους *Revolucija* όπου προπαγάνδιζαν την παραπάνω ιδεολογία, βλ. Έν. Κόφος: *Nationalism and Communism...*, σελ.59, 60, 66.

239. Έτσι λοιπόν χάρη στα διαφορετικά ρεύματα που υπήρχαν στην οργάνωση ΕΜΕΟ παρουσιάστηκε ένα συνδυασμό ιδεών οι οποίες σύμφωνα με τον Γιανουλοπουλο, προπαγάνδιζαν μια νέα ταυτότητα, εκείνη του «Μακεδόνα» και προωθούσαν ένα πρόγραμμα εθνικής –« η Μακεδονία στους Μακεδόνες»- και κοινωνικής απελευθέρωσης από την τυραννία

υιοθετούσαν τις εθνικές ιδεολογίες που προσπαθούσαν να προωθήσουν στα μακεδονικά εδάφη τα εθνικά κινήματα σύμφωνα με τις οποίες Μακεδόνας ίσον Έλληνας, Μακεδόνας ίσον Βούλγαρος, Μακεδόνας ίσον Σέρβος, Μακεδόνας ίσον Αλβανός, αλλά την ιδέα σύμφωνα με την οποία Μακεδόνας ίσον Μακεδόνας).

6.2.Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΟΜΟΥΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΜΙΝΤΕΡΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στην συνέχεια αποφασιστικής σημασίας στην ενίσχυση της παραπάνω αυτοπροσδιοριστικής τάσης ήταν η εμπλοκή στο μακεδονικό ζήτημα των βαλκανικών κομμουνιστικών κομμάτων και της Κομιντέρν, όπου η τελευταία με τις δυο καθοδηγητικές αποφάσεις, της 1924 και του 1935, συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη ενός εθνικού επαναστατικού μακεδονικού κινήματος

Όσον αφορά την απόφαση της Κομιντέρν του 1924, αυτή είχε μεγάλη σημασία, γιατί απαιτούσε από τα βαλκανικά κομμουνιστικά κόμματα να υποστηρίξουν το εθνικό επαναστατικό κίνημα της Μακεδονίας και Θράκης, για την ίδρυση ανεξάρτητων δημοκρατιών, κάνοντας λόγο για «μακεδονικό λαό», αν και όχι ακόμα για μακεδονικό έθνος. Επίσης, η εν λόγω απόφαση του 1924 είχε μεγάλη απήχηση γιατί απορρόφησε στο κομμουνιστικό κίνημα την αριστερή πτέρυγα της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΕΜΕΟ) ⁽²⁴⁰⁾ ενισχύοντας περαιτέρω την τάση αυτοπροσδιορισμού διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων ως Μακεδόνες.

των μουσουλμάνων γαιοκτημόνων. Δηλαδή από την παλαιό οθωμανική ταξί πραγμάτων από την οποία δεν εξαιρούσε φυσικά, τα ηγετικά στελέχη, τουλάχιστον, της Εκκλησίας κυρίως του Πατριαρχείου και της Εξαρχίας. Βλ. Γιάννης Ν. Γιανουλόπουλος, στο ίδιο, σελ.197-198, ο οποίος για τα παραπάνω στοιχεία μας παραπέμπει στην Anastasia Karakasidou, *Fields of Wheat, Hills of Blood: Passages to Nationhood in Greek Macedonia, 1870-1990*, (Chicago: Chicago University Press, 1997) σελ.99-101, επίσης στην Elisabeth Barker, *Macedonia: Its place in Balkan Politics*, (London: Royal Institute of International Affairs) 1950, σελ.15-17. Η ΕΜΕΟ μετά την Εξέγερση του Ηλιντεν διασπάστηκε σε δυο πτέρυγες όπου η δεξιά πτέρυγα προωθούσε την βουλγαρική πολιτική, ενώ η αριστερή υποστήριζε την δημιουργία μιας Βαλκανικής Ομοσπονδίας [βλ Mehmet Hacisalihoglu, "Yane Sandanski as a Political Leader in the Era of the Young Turks". *Cahiers Balkaniques* 40 (2012) (<http://ceb.revues.org//pdf/1192>)]. Η Αριστερή πτέρυγα το 1918 δημοσίευσε ένα νέο μανιφέστο σύμφωνα με το οποίο θα αντικαθιστούσε τον βαλκανικό εθνικισμό με την βαλκανική αλληλεγγύη, και θα αποκαθιστούσε τα σύνορα της Μακεδονίας τα οποία θα περιλάμβαναν την Θεσσαλονίκη, Σκόπια, Μοναστήρι και την κοιλάδα του Βαρδάρη, σε ένα ανεξάρτητο κράτος και θα υιοθετούσε το διοικητικό σύστημα των ελβετικών καντονιών (Evangelos Kofos: *Nationalism and Communism..* στο ίδιο, σελ .66).

240. Για την απόφαση του 1924 του Κομιντέρν που περιλάμβανε το σλόγκαν περί ανεξάρτητης Μακεδονίας και Θράκης βλ. Elizabeth Barker, *Macedonia: Its Place.*, σελ.58. Επίσης Ev. Kofos: *Nationalism and Communism.*, σελ.73-74. Επίσης Vemund Aarbakke, "Who Can Mend a Broken Heart? Macedonia's Place in Modern Bulgarian History", στο Ioannis D. Stefanidis & Vlasid Vlasidis & Evangelos Kofos, ό.π., σελ.195. Επίσης Αλέξανδρος Δάγκας – Γιώργος Λεοντιάδης, *Κομιντέρν και Μακεδονικό Ζήτημα: Το ελληνικό παρασκήνιο, 1924*, (Θεσσαλονίκη:Επίκεντρο,

Επίσης , η συγκεκριμένη απόφαση της Κομιντέρν για μια ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη είχε μεγάλη σημασία, γιατί με την εντύπωση που είχε δημιουργήσει ότι το μακεδονικό ήταν καθαρά ελληνικό ή γιουγκοσλαβικό εθνικό ζήτημα, προκάλεσε αντιδράσεις όχι μόνο στο εσωτερικό των ΚΚΕ και στο ΚΚ Γιουγκοσλαβίας αλλά και στο εσωτερικό των αντιστοίχων χωρών , κρατώντας στην επικαιρότητα το μακεδονικό ζήτημα σε όλη την δεκαετία του 20 και του 30⁽²⁴¹⁾.

Όσον αφορούσε την απόφαση του 1935 που έλαβε η Κομιντέρν στο έβδομο παγκόσμιο συνέδριο της που έγινε εκείνο το χρόνο, παρατηρείται μια αλλαγή της στάσης του κομμουνιστικού κινήματος σε σχέση με τα εθνικά ζητήματα γιατί

2008),σελ 51. Η εν λόγω απόφαση είχε μεγάλη σημασία και για την Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΕΜΕΟ) , οι εκπρόσωποι της αριστερής πτέρυγας της οποίας , υπέγραψαν στην Βιέννη (6-5-1924) ένα μανιφέστο που την συνέδεε με το Κομιντέρν .Βλ. Δάγκας – Λεοντιάδης ,στο ίδιο ,σελ.155-165. Για τις απαιτήσεις του Κομιντέρν έναντι του ΚΚ Ελλάδας και ΚΚ Βουλγαρία σε σχέση με την εφαρμογή του σλόγκαν για ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη βλ. Αλέξανδρος Δάγκας – Γιώργος Λεοντιάδης, στο ίδιο ,σελ 51.Για τις απαιτήσεις έναντι του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας,βλ.Εν. Κοφος.,ο.π, σελ.74.

241. Η Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία (ΒΚΟ) ήδη από το 1923 ασκούσε πιέσεις και κριτική για να επιβάλει στο ΣΕΚΕ (Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1918, ενώ στα τέλη του 1924, μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας). την θέση ότι πρέπει να παραδέχεται το δικαίωμα για αυτοδιάθεση για όλες τις συμπαγείς εθνικές μειονότητες (βλ. Αλ. Δάγκας – Γ. Λεοντιάδης , στο ίδιο ,σελ.51) . Το ΚΚΕ κάλεσε το Δεκέμβριο του 1924 το Τρίτο Έκτακτο Συνέδριο και ενέκρινε ως απόλυτα σωστό και αληθινά επαναστατικό το πολιτικό σλόγκαν για το δικαίωμα των λαών της Μακεδονίας και Θράκης για αυτοδιάθεση, συμπεριλαμβανόμενου και του δικαιώματος αποχώρησης από την Ελλάδα , όμως προκλήθηκαν αντιδράσεις από ορισμένα στελέχη του , που θεωρούσαν ότι σλόγκαν για μια αυτόνομη Μακεδονία και Θράκη είναι ανεδαφικό . Επίσης αντιδράσεις προκλήθηκαν στην βουλή, και στον ελληνικό τύπο (βλ Εν. Κοφος: *Nationalism and Communism.*, σελ.74, 80-81). Για την πρωτότυπη προκήρυξη με την εν λόγω απόφαση βλ. Α. Δάγκας – Γ.Λεοντιάδης , ό.π. , σελ.75). Όσον αφορά το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, παρά το γεγονός ότι στο Τρίτο Συνέδριο του Κόμματος το Δεκέμβριο του 1923 η αριστερή πτέρυγα υιοθέτησε το ψήφισμα για αυτονομία της Μακεδονίας, η δεξιά πτέρυγα συνέχισε να μην το αποδέχεται και είχε μπλοκάρει κάθε συζήτηση για εθνικά ζητήματα.Βλ.Εν. Κοφος, στο ίδιο, σελ.74 ο οποίος βασίζεται στο U.S.Congress (Senate), Committee on Judiciary, *Yugoslav Communism; A Critical Study* [author: Charles Zalar], (Washington: U.S. Government Printing Office, 1961). Τελικά η απόφαση του Κομιντέρν έγινε επισήμως αποδεκτή από το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας στο συνέδριο του το Ιούνιο του 1926 και το Οκτώβριο του 1928. Βλ. σχετικά Djoko Slijepcevic, *The Macedonian Question ; The Struggle for Southern Serbia* (Chicago : The American Institute for Balkan Affairs , 1956),σελ. 198-206) . ο Γεώργιος Δημητρώφ υπό την ιδιότητα του προέδρου της ΒΚΟ , έστειλε επιστολή στο ΚΚΕ το 1927, όπου συνιστούσε ότι δεν πρέπει το Μακεδονικό Ζήτημα να ξεετάζεται ούτε ως αποκλειστικά ελληνικό ζήτημα και ούτε ως βουλγαρικό η γιουγκοσλαβικό αλλά ως παμβαλκανικό και το σύνθημα για ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία έπρεπε να προβληθεί πάντα μαζί με το σύνθημα για την Βαλκανική Ομοσπονδία .Βλ. Επιστολή του Helmut (G.Dimitrov) προς το Π Γ (Πολιτικό Γραφείο) του ΚΚΕ, Βιέννη , 28 Οκτωβρίου 1927 , στο Γιώργος Λεοντιάδης-Μποριάννα Μπουζάσκα,*Το ΚΚΕ Μέσα από τα Αρχεία του Κομμουνιστικού Κόμματος Βουλγαρίας* ,Συλλογή Εγγράφων ,τ.Α' 1920-1935 (νοβόλι 2010),σελ.194-195. Μετα την επιστολή του Δημητρώφ, το πολιτικό γραφείο του ΚΚΕ στις 8/1/1928 έβγαλε απόφαση για το μακεδονικό κάνοντας μια προσαρμογή στο προηγούμενο σύνθημα λέγοντας ότι : «Το σύνθημα “Ενιαία κτλ” πρέπει να τίθεται πάντα παράλληλα με το σύνθημα “Σοβιετική βαλκανική ομοσπονδία”. Δεν τίθεται ως ξεχωριστό ζήτημα μόνο στην Ελλάδα.. αλλά και στις τρεις επικράτειες ..ελληνική , βουλγαρική και σερβική».Βλ.Δάγκας-Λεοντιάδης ,*Κομιντέρν και Μακεδονικό Ζήτημα.*, σελ. 182-183.

αντικατέστησε το σλόγκαν για μια ανεξάρτητη Μακεδονία με το νέο σύνθημα , για την πλήρη ισότητα δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων μέσα στα πλαίσια της εγκαθίδρυσης μιας κομμουνιστικής εξουσίας σοβιετικού τύπου στα βαλκάνια .

Σύμφωνα με την Elisabeth Barker η Κομιντέρν με την απόφαση του 1935 άλλαξε την στάση της εξ αιτίας της αύξησης της απειλής του ναζισμού στην Ευρώπη και ο πρωταρχικός στόχος δεν ήταν πλέον οι επαναστατικές λύσεις των εθνικών ζητημάτων , όπως είχε αποφασιστεί από την Κομμουνιστική Διεθνή στην μέση της δεκαετίας του είκοσι (δηλαδή με την απόφαση του 1924) η οποία περιλάμβανε και τον αγώνα για μια ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη. Ο βασικός σκοπός του κομμουνιστικού κινήματος στην μέση της δεκαετίας του 30^{τα} όπως προσδιορίστηκε στην απόφαση του 1935 της Κομιντέρν ήταν η διατήρηση της ειρήνης και ο αντιφασιστικός αγώνας. Η Barker υποστηρίζει ότι η αλλαγή της παραπάνω στάσης περιλάμβανε και το «μακεδονικό» παρά το γεγονός ότι το μακεδονικό ζήτημα δεν τέθηκε προς συζήτηση στο παγκόσμιο έβδομο συνέδριο της Κομιντέρν. Κατά την άποψη της Barker αυτή η αλλαγή διαφαίνεται κυρίως από την στάση που κράτησε στο συνέδριο της Κομιντέρν σχετικά με το μακεδονικό ζήτημα ο εκπρόσωπος της ΚΚ Βουλγαρίας, αλλά διαφαίνεται επίσης και από την τελική ανακοίνωση του έκτου συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας, που έγινε στα τέλη Δεκεμβρίου του 1935 δηλαδή αμέσως μετά από το συνέδριο της Κομιντέρν⁽²⁴²⁾.

Όσον αφορά τον Βούλγαρο εκπρόσωπο εκείνος είπε στο συνέδριο της Κομιντέρν ότι η θέση του κόμματος του είναι ότι η Συνθήκη Neuilly (1919) που επιβλήθηκε στην Βουλγαρία και κατέστρεψε την εθνική ανεξαρτησία της Μακεδονίας και Θράκης , έπρεπε ολοκληρωτικά και απολύτως να καταργηθεί. Όμως στην συγκυρία εκείνη κατα τον Βούλγαρο εκπρόσωπο ο μοναδικός δρόμος για να καταργηθεί η Συνθήκη Neuilly ήταν : «Not war but peace –the struggle against Fascism and war, the struggle for equal rights and national self-determination including the secession of all the enslaved nationalities in the Balkan countries»⁽²⁴³⁾. Όσον αφορά την τελική ανακοίνωση του έκτου συνεδρίου του κομμουνιστικού κόμματος της Ελλάδας που έγινε στα τέλη Δεκεμβρίου του 1935, αυτή λέει μεταξύ άλλων ότι : «At the time of the enforced dismemberment of Macedonia and Thrace, the main slogan of the communist Parties of the Balkans was for a “united and indivisible Macedonia and Thrace”, but since the defeat of Greece in Asia Minor, and since the exchange of populations between Greece and Turkey, the Greek bourgeoisie has settled Greeks in Macedonia, and now the Greek population predominates there. In

242. Elisabeth Barker, ο.π., σελ. 75. Όσον αφορούσε τους κίνδυνους που διάτρεχε ο κομμουνισμός από την άνοδο του φασισμού, η ηγεσία της Σοβιετικής Ένωσης ήδη από το 1934 είχε εκφράσει ανησυχίες για μια πιθανή χιτλερική επίθεση . Π.χ. Ο Στάλιν στην ομιλία του στις 26/1/ 1934 στο 17^ο Συνέδριο του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος είχε εκφράσει την ανησυχία του για μια πιθανή επίθεση της χιτλερικής Γερμανίας [βλ. J. V. Stalin, *Veprat, Vellimi* .13(1930-1934) (Τίρανα, 1954), σελ. 281-286 (Ιωσήφ Στάλιν , *Τα Έργα* , τόμος 13^{ος} (1930-1934) , αλβανική έκδοση.

243. Barker, στο ίδιο, σελ. 75-76.

accordance with the principle of the Marxist-Leninist nationalities policy, and with the decision of the Seventh World Congress of the Comintern, the Party Congress therefore established that the slogan of a “united and indivisible Macedonia and Thrace” no longer corresponds with the accomplishment of the aim of winning over the masses of the Greek people and of the national minorities. The Party Congress emphasized that the ultimate aim of the Party is the right of self-determination of the oppressed peoples, an aim which will be attained with the establishment of the Soviet power in the Balkans; under the present circumstances the Party must fight for the “complete equality of rights of the national minorities”» ⁽²⁴⁴⁾.

Η αλλαγή της θέσης της Κομιντέρν διαφαίνεται επίσης και από την αλλαγή της στάσης της ΚΚ Γιουγκοσλαβίας στο συγκεκριμένο θέμα . Σύμφωνα με τον Κωφό το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας το καλοκαίρι του 1936 έβγαλε μια απόφαση στην οποία εξηγούσε ότι η αιτία της αλλαγής του σλόγκαν της αυτοδιάθεσης των λαών, με το σλόγκαν για την πλήρη ισότητα των μειονοτήτων, ήταν ο κίνδυνος που διάτρεχε ο κομμουνισμός από την άνοδο του φασισμού . Σύμφωνα με τον ίδιο το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας εξηγούσε στην απόφαση του 1936 ότι η εν λόγω αλλαγή έγινε για λόγους τακτικής και δεν σήμαινε ότι το κόμμα θα εγκατέλειπε οριστικά την αρχή της αυτοδιάθεσης για όλους τους λαούς, αλλά αποσκοπούσε στην επίτευξη μιας επαναδιοργάνωσης της Γιουγκοσλαβίας στην βάση των ίσων εθνικών δικαιωμάτων⁽²⁴⁵⁾.

Έτσι λοιπόν , από την θέση που είχαν διατυπώσει ο βούλγαρος εκπρόσωπος και από την θέση που είχαν διατυπώσει το ΚΚΕ και το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας προκύπτει ότι η Κομιντέρν με την απόφαση του 1935, αντικατέστησε το σλόγκαν για μια ανεξάρτητη Μακεδονία (όπως είχε αποφασιστεί με την απόφαση του 1924) με το νέο σύνθημα, για την πλήρη ισότητα των εθνικών μειονοτήτων και του εθνικού αυτοπροσδιορισμού μέσα στα πλαίσια της εγκαθίδρυσης μιας κομμουνιστικής εξουσίας στα βαλκάνια.Αυτή η αλλαγή στάσης της Κομιντέρν που προκύπτει από την απόφαση του 1935 έχει μεγάλη σημασία για την περεταίρω ενίσχυση και εξέλιξη του «μακεδονικού» κινήματος γιατί επικύρωνε το δρόμο που είχε ανοίξει το 1934 το ΚΚ Γιουγκοσλαβίας για την ίδρυση εθνικών κομμουνιστικών κομμάτων μέσα στο κορμό του γιουγκοσλαβικού κόμματος .Το

244. Barker, στο ίδιο, σελ. 75-76. Επίσης για την απόφαση του έκτου συνεδρίου του ΚΚΕ (Δεκέμβριο 1935) το οποίο επικύρωσε την θέση ότι δεν υφίσταται «μακεδονικός λαός» αλλά βουλγάρικη μειονότητα στην Ελλάδα βλ. Λεωνίδας Κύρκος, *Το αδιέξοδο βήμα του εθνικισμού. Σκέψεις για το Μακεδονικό*, (Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 1993), σελ.16. Στην συνέχεια προς το τέλος του εμφυλίου πολέμου η ολομέλεια της Κ.Ε του ΚΚΕ (30-31 Ιανουαρίου 1949) άλλαξε στάση και μίλησε και πάλι για δικαιώματα του μακεδονικού λαού λέγοντας: « Στην Βόρεια Ελλάδα , ο μακεδονικός (σλαβομακεδονικός) λαός τα έδωσε όλα για τον αγώνα [...] δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι σαν αποτέλεσμα της νίκης του Δ.Σ.Ε και της λαϊκής επανάστασης ο μακεδονικός λαός θα βρει την πλήρη εθνική αποκατάσταση του , έτσι όπως το θέλει ο ίδιος , προσφέροντας σήμερα το αίμα του για να την αποκτήσει...». Βλ. Κύρκος, στο ίδιο ,σελ.17 ο οποίος μας παραπέμπει για το συγκεκριμένο απόσπασμα στο ΚΚΕ-Επίσημα Κείμενα , τόμος 6^{ος} , (1945-1949), Σύγχρονη Εποχή ,Αθήνα 1987 ,σελ 337.

245. Εν.Κοφος, στο ίδιο ,σελ.93 που παραπέμπει στο *Historical Archives of the Communist Party of Yugoslavia*, Vol.II, 1919-1937, σελ.399.

ΚΚ Γιουγκοσλαβίας είχε δικαιολογήσει αυτή την απόφαση με το επιχείρημα της ανάγκης στράτευσης εργατών στο Κόμμα , που ανήκουν στους καταπιεσμένους λαούς και μέσα σε αυτό το πλαίσιο το 1934 έκανε λόγο για πρώτη φορά για την ίδρυση της Ένωσης Κομμουνιστών Μακεδονίας (Sojuz na Komunistite na Makedonija) ⁽²⁴⁶⁾ .

Σύμφωνα με τους Αλέξανδρο Δάγκα και Γιώργο Λεοντιάδη « αυτή η μνεία (και οι συνοδευτικές πληροφορίες)» δηλαδή της απόφασης του 1934 για την ίδρυση της Ένωσης Κομμουνιστών Μακεδονίας «έρχεται σε αντίθεση με την επίσημη ελληνική θέση». Δηλαδή έρχεται σε αντίθεση με τον ισχυρισμό «ότι , στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία , πρώτα δημιουργήθηκε η κρατική υπόσταση και μετα κατασκευάστηκε η ιστορική συνείδηση του έθνους , αναζητώντας περιεχόμενο στη γλώσσα ,στις παραδόσεις ,στον τοπικισμό των εντόπιων . Βέβαια το κόμμα ,είχε –σύμφωνα με την σλαβομακεδονική άποψη – ταξική βάση , αλλά λάμβανε υπόψη και το εθνικό για τη δημιουργία ομοειδών οργανώσεων , με ίδια γλώσσα για να συνεννοούνται»⁽²⁴⁷⁾.

Από την παρουσίαση αυτής της περιόδου συμπεραίνουμε ότι είχε μεγάλη σημασία το γεγονός ότι στις τοπικές σλαβομακεδονικές οργανώσεις , εκτός από τους βουλγαρίζοντες , υπήρχε και ένα ισχυρό ρεύμα αριστερών , που με την συμμετοχή τους συνέβαλαν σταθερά στην προπαγανδοποίηση μιας ιδεολογίας, που συνδύαζε την ιδέα της αυτονομίας με την προώθηση ενός προγράμματος κοινωνικής δικαιοσύνης, για όλους τους κατοίκους της Μακεδονίας . Και ήταν επίσης αποφασιστικής σημασίας το γεγονός ότι με το Μακεδονικό Ζήτημα ασχολήθηκαν τα κομμουνιστικά κόμματα, η Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία, και η Κομιντέρν⁽²⁴⁸⁾. Με τις αποφάσεις τους κράτησαν ζωντανές τις προσπάθειες δημιουργίας ενός αυτονομιστικού μακεδονικού

246. Η απόφαση για την ίδρυση εθνικών κομμάτων στο πλαίσιο του Κ.Κ Γιουγκοσλαβίας πάρθηκε στην 4η Συνδιάσκεψη του Κόμματος στο Δεκέμβριο του 1934 στη Λιουμπλιάνα, όπου είχε αποφασιστεί «να δημιουργηθούν το Κ.Κ Κροατίας και Κ.Κ. Σλοβενίας , ενώ στο σύντομο μέλλον και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Μακεδονίας» (βλ. Αλέξανδρος Δάγκας- Γιώργος Λεοντιάδης , *Το κομματικό αρχείο . Διαδρομές, Εμπλοκές: Το «Αρχείο του ΚΚΕ εσωτερικού» και η αντιδικία του ΚΚΕ με τους επαγγελματίες ιστορικούς* , (Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο,2009),σελ.247 , βασιζόμενοι στο Ιστορικό Αρχείο του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας ,vol.2 . Συνέδρια και Περιφερειακές Συνδιασκέψεις 1919-1937 . Τελικά το Κ.Κ της Μακεδονίας ιδρύθηκε οκτώ χρόνια μετά την απόφαση, και άργισε γιατί την περίοδο 1934-1937 έντονες διώξεις δυσκόλευαν την οργάνωση κομμουνιστικού δικτύου. Στην συνέχεια στην διάσκεψη 9-10 Ιουνίου 1939 , πάρθηκε απόφαση μεταξύ άλλων για επανενεργοποίηση των οργανώσεων του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας στη Μακεδονία με περιεχόμενο ταξικό. Ενώ στις 8 Σεπτεμβρίου 1940, έλαβε χώρα η περιφερειακή συνδιάσκεψη του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας στα Σκόπια. Στα τέλη 1941 το Κομιντέρν αποφάσισε ότι το κίνημα στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία θα το καθοδηγούσε το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας και το Βουλγαρικό Κόμμα αποδέχτηκε την απόφαση. Τελικά το 1943, ιδρύθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Μακεδονίας .Βλ. Δάγκας- Λεοντιάδης,στο ίδιο,σελ.247-248.

247. Δάγκας- Λεοντιάδης , *Το κομματικό αρχείο.*, σελ. 247.

248. Περισσότερες λεπτομέρειες για τις πολιτικές σκοπιμότητες της Κομμουνιστικής Διεθνούς σε σχέση με το «Μακεδονικό» κατά το Μεσοπόλεμο βλ.Σφέτα (2001),σελ.55-78.

κινήματος που είχε ανταπόκριση σε κάποιες πληθυσμιακές πυρήνες. Οι εν λόγω πυρήνες είχαν αρχίσει να εκφράζουν μια συνείδηση διαφορετική από τους άλλους πληθυσμούς, εκδηλώνοντας μια τάση αυτοπροσδιορισμού του εαυτού τους ως Μακεδόνες (δηλαδή μια τάση ταύτισης της ονομασίας της εθνικής τους υπόστασης με την ονομασία της περιοχής, και όχι ταύτιση με την εθνική υπόσταση των όμορων κρατών), και ήθελαν την αυτοδιοίκηση και την ανεξαρτητοποίηση όλης της περιοχής της Μακεδονίας⁽²⁴⁹⁾. Η ύπαρξη των παραπάνω στοιχείων μας δείχνει ότι όταν ο Τίτο, μερικά χρόνια αργότερα, θα ανακηρύξει την ίδρυση της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας, η κίνηση του αυτή, δεν ήταν μια κίνηση στο κενό αλλά βασίστηκε σε κάποιο ιστορικό υπόβαθρο. Βασίστηκε δηλαδή, σε κάποια μερίδα του πληθυσμού που επιθυμούσε την ίδρυση του ομόσπονδου μακεδονικού κράτους όχι επειδή το επέβαλε ο κομμουνιστής ηγέτης Τίτο αλλά επειδή είχαν αγωνιστεί πολύ πιο πριν για αυτό το σκοπό και είχαν αρχίσει να έχουν αίσθηση μιας ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας ⁽²⁵⁰⁾.

249. Για την ύπαρξη μιας ολιγάριθμης *elit* σλαβόφωνων της Μακεδονίας που διαχώριζε, ως ένα σημείο, τις πολιτικές επιδιώξεις και από την Βουλγαρία και από την Ελλάδα βλ. Βασίλης Γούναρης, «Οι σλαβόφωνοι της Μακεδονίας...»,σελ.83. Η ύπαρξη μιας τέτοιας *elit* αρχίζει από το τέλος του δέκατου ενάτου αιώνα, Σε ένα άρθρο δημοσιευμένο από τον Petko Slaveykov, και πιο συγκεκριμένα στο “Makedonskiyt Văproś”,*Makedoniya*,January 18,1871, ο πρώτος αναφέρεται, αν και με απαξιωμένο ύφος, στην ύπαρξη κάποιων «νέων πατριωτών» οι οποίοι προσδιορίζουν των εαυτού τους ως “Macedonists”και ισχυρίζονται ότι κατάγονται από τους αρχαίους Μακεδόνες και δεν είναι Βούλγαροι οι οποίοι κατα την άποψη τους κατάγονται από τους “Tartars”. Ο Slaveykov αναφέρει ότι η ομάδα αυτή των «νέων πατριωτών» ισχυρίζεται ότι η γλώσσα τους είναι «μακεδονική» και είναι γνήσια γιατί είναι πολύ κοντά στην αρχαία σλαβική γλώσσα και είναι πολύ διαφορετική από την βουλγάρικη γλώσσα η οποία κατα την άποψη τους είναι αναμιγμένη με την γλώσσα των ταρτάρων. Κατα τον Slaveykov η εν λόγω ομάδα πιστεύει ότι η σλαβική κοινότητα της οθωμανικής Μακεδονίας έπρεπε να έχει την δική της αυτοκέφαλη εκκλησία γιατί η βουλγάρικη εκκλησία θα μπορούσε να είναι το ίδιο καταπιεστική ως προς την κοινότητα τους όσο και η ελληνική εκκλησία. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Marinov(2013),286-287. Το 1890-1892 ο εξαρχικός δεσπότης τον Σκοπίων, Θεοδόσης, διέπραξε ανυπάκουη στην βουλγάρικη εκκλησία και προσπάθησε ανεπιτυχώς να ιδρύσει και πάλι την αυτοκέφαλη μακεδονική εκκλησία δηλαδή το Πατριαρχείο της Αχρίδας η οποία είχε καταργηθεί από το 1767. Βλ. Marinov, στο ίδιο, σελ.288.

250. Υπενθυμίζω ότι ο Τίτο ανέλαβε την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας το 1937 όταν αντικατέστησε τον προηγούμενο ηγέτη, τον Μίλαν Γκόρκιτς. Για την ύπαρξη κάποιων προσώπων που θεωρούνται από τους μεταγενέστερους ότι συνέβαλαν στην διαμόρφωση μιας σλαβομακεδονικής γλώσσας και λαογραφίας βλ. Ristovski (1999). Προσωπικότητες τέτοιας κατηγορίας θεωρούνται παραδείγματος χάριν τα αδέρφια Dimitar και Konstantin Miladinov (που το 1861 δημοσίευσαν την πρώτη συλλογή «μακεδονικών δημοτικών τραγουδιών») όπως και ο Georgi Pulevski (που το 1875 εξέδωσε ένα λεξικό τριών γλωσσών, της αλβανικής της τουρκικής και της σλαβομακεδονικής). Βλ. Marinov (2013),σελ.286,444. Επίσης ο Χρίστε Μισίρκοβ (Krste Misirkov) είναι ένα άλλο σημαντικό πρόσωπο που θεωρείται από τους συγχρόνους Σλαβομακεδόνες όχι μόνο ως ένας από εκείνους που συνέβαλαν σημαντικά στα θεμέλια της σύγχρονης «μακεδονικής» λογοτεχνικής γλώσσας [Βλ.Giorgio Nurigiani (1972),σελ.160-161] αλλά και ο πρώτος που προωθούσε την ιδέα μιας «ανεξάρτητης μακεδονικής κουλτούρας».Βλ.Ristovski, στο ίδιο, σελ.16. Ο Misirkov εξέδωσε ένα βιβλίο το 1903 στην Σόφια. Στο εν λόγω βιβλίο έπαιρνε θέση σε μια σειρά από ζητήματα σε σχέση με το μακεδονικό. Ο ίδιος δήλωνε Μακεδόνας, και υποστήριζε ότι έγραφε στο διάλεκτο της δυτικής Μακεδονίας, την οποία θεωρούσε ότι πρέπει να αποτελέσει την μακεδονική λογοτεχνική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ «ΟΜΟΣΠΟΝΔΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ» ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΤΙΤΟΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

7.1. Η ΦΟΡΜΟΥΛΑ ΠΟΥ ΕΠΕΛΕΞΕ Ο ΤΙΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ «ΟΜΟΣΠΟΝΔΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Κατά τον Τάσο Κωστόπουλο, οι Σλαβομακεδόνες κατά την διάρκεια της Κατοχής έγιναν αντικείμενο μια τριπλής διεκδίκησης (α) από τον βουλγαρικό μηχανισμό (β) από το ΚΚΕ, το ΕΑΜ που υπόσχονται ισότητα και παροχή μειονοτικών δικαιωμάτων και (γ) από τους Γιουγκοσλάβους κομμουνιστές ⁽²⁵¹⁾.

Ωστόσο η εφαρμογή από την Βουλγαρία μιας συγκεντρωτικής διοικητικής πολιτικής (από το 1942) στις κατεχόμενες περιοχές της Μακεδονίας, σε συνδυασμό με το υψηλό επίπεδο διαφθοράς της διοίκησης, αύξησε την αγανάκτηση και τα αυτονομιστικά αισθήματα του τοπικού πληθυσμού εναντίον της Βουλγαρίας⁽²⁵²⁾. Η υπόσχεση του ΚΚΕ για ισότητα και μειονοτικά δικαιώματα στους σλάβικους πληθυσμούς της ελληνικής Μακεδονίας, όπως και η υπόσχεση του Τίτο στους Σλαβομακεδόνες της Γιουγκοσλαβίας για την ίδρυση ενός μακεδονικού ομόσπονδου κράτους, ενίσχυσε το αίσθημα της ταύτισης της ονομασίας αυτού του πληθυσμού με το όνομα της περιοχής.

γλώσσα. Υπεράσπισε την ιδέα της ύπαρξης του μακεδονικού έθνους που είχε πολιτιστική ταυτότητα ξεχωριστή από τα αλλά βαλκανικά έθνη. Κατα την άποψη του αυτή η ταυτότητα πρέπει να συνεχίσει, να αποκτήσει την κρατική του οντότητα, και να υπερασπίσει τα δικά της συμφέροντα που είναι ξεχωριστά από τα αλλά συμφέροντα των βαλκανικών κρατών. Βλ. Krste Misirkov, *On Macedonian Matters*. (Skopje: Macedonian Review Editions, 1974) (Πρώτη έκδοση 1903), σελ.28, 34, 73,182. Για την θέση ότι οι ιδέες του Misirkov για την θεωρία του «σλαβομακεδονισμού» ήταν καθοδηγούμενες από την Σερβία βλ. Σφέτας-Κεντρώτης (1994),σελ.21-22.Περισσότερες λεπτομέρειες για τις συνθήκες που έλαβε χώρα η σλαβομακεδονική εθνογένεση και το πώς έγινε το σταδιακό πέρασμα από την προώθηση μιας «υπερεθνικής ταυτότητας» που ξεκίνησε να προπαγανδίζεται στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και αρχές εικοστού (μιας ταυτότητας δηλαδή που με τον όρο «Μακεδόνες» συμπεριλάμβανε πολλές εθνοτικές ομάδες) στην προώθηση αν και ακόμη θολής, μιας εθνικής ταυτότητας που άρχισε να εκδηλώνεται στον Μεσοπόλεμο και ξεκίνησε να παγιώνεται το 1943 και μετά, με τον Τίτο, βλ. Αλέξης Ηρακλείδης, *Το Μακεδονικό Ζήτημα 1878-2018.Απο τις εθνικές διεκδίκησης στις συγκρουσιακές εθνικές ταυτότητες* (Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο,2018), σελ.101-119. Βλ.επισης Marinov,ο.π.,σελ.273--332.

251. Τάσος Κωστόπουλος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα*,σελ.183.

252. Richard Crampton, *A Short History of Modern Bulgaria*, (Cambridge University Press, 1987), σελ .5.

Τελικά η θετική έκβαση της αντίστασης των Παρτιζάνων του Τίτο σε συνδυασμό με την αντίσταση του τοπικού πληθυσμού και την ενίσχυση ταύτισης του πληθυσμού με την ονομασία της περιοχής άνοιξε το δρόμο για την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως ομόσπονδο κράτος της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας.

Ο Τίτο ανακήρυξε την ίδρυση του μακεδονικού κράτους στις 2 Αύγουστου 1944 . Η επιλογή της ημερομηνίας δεν ήταν κάτι τυχαίο γιατί εκείνη την ημέρα είναι η εορτή του Προφήτη Ηλία και θύμιζε στον τοπικό πληθυσμό την Εξέγερση του Ηλίντεν το 1903. Σε ένα μανιφέστο που εκδόθηκε από την Αντιφασιστική Συνέλευση της Λαϊκής Απελευθερωσης της Μακεδονίας (ASNOM) τονίζεται ότι η Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας θα είναι ισότιμη με τις άλλες ομόσπονδες δημοκρατίες του σοσιαλιστικού Γιουγκοσλαβικού κράτους, και οι εθνικότητες που βρίσκονται στην Μακεδονία δηλαδή Αλβανοί, Τούρκοι, Βλάχοι θα έχουν ίσα δικαιώματα ⁽²⁵³⁾.

Η ΠΓΔΜ έμοιαζε σαν μια μικρογραφία της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας, και αυτό για δυο λόγους . Πρώτον, γιατί ήταν ένα ρευστό σύμπλεγμα εθνοτικών ισορροπιών λόγω του πυκνού μωσαϊκού εθνικών ομάδων που αποτελούσαν τον πληθυσμό της (όπως ήταν και η Γιουγκοσλαβία²⁵⁴) . Και δεύτερον , η διατήρηση της ενότητας της (μετα την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της ,το 1991) , προκάλεσε (για λόγους γεωστρατηγικούς) το μεγάλο ενδιαφέρον της Δύσης, όπως είχε προκαλέσει και η διατήρηση της ενότητας της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας του Τίτο, την περίοδο 1948-1990.

253. Hugh Poulton, *Who Are the Macedonians* ,σελ.105. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις διεργασίες της Αντιφασιστικής Συνέλευσης της Λαϊκής Απελευθέρωσης της Μακεδονίας (ASNOM) και τις αποφάσεις της 2^{ης} Αύγουστου 1944 βλ.Μαρίνον,στο ίδιο, σελ.328. Επίσης Σπυρίδων Σφέτας (2003),σελ.177-179. Επίσης Ηρακλείδης (2018),σελ.142-143.

254. Με την Συνθήκη του Saint Germain-en-Laye [(Σεν –Ζερμεν –αν- Λε) έχει πάρει το όνομα του από το πύργο που υπογράφηκε το οποίο βρίσκεται στο Παρίσι] που συνομολογήθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 1919 και αφορούσε την Συνθήκη Ειρήνης με την Αυστρία(η Αυστρο-Ουγγαρία διαλύθηκε ως κράτος), η Αυστρία και Ουγγαρία συρρικνώθηκαν εδαφικά ενώ η Σερβία επεκτάθηκε, για να αποτελέσει μια νέα Γιουγκοσλαβία με τη συγχώνευση με την (πρώην αυστριακή) Σλοβενία και την (πρώην ουγγρική) Κροατία καθώς και με το Μαυροβούνιο.(Βλ. Eric Hobsbawm, 2006, σελ 49, 51). Η Σερβία απέκτησε τότε ακτή μήκους 1.571 χιλιόμετρα των νοτιοσλαβικών τμημάτων της πρώην Αυστροουγγαρίας και συγκεκριμένα την ακτογραμμή της Κροατίας και της Δαλματίας.Βλ. Ι.Κ. Βασδραβέλλης, *Ο Λίμνη της Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη,1959, σελ. 58 Στο νέο σέρβο-κροατικό –σλοβενικό κράτος (μετέπειτα Γιουγκοσλαβία) η εθνική ισορροπία στις αρχές της δεκαετίας του 20 ήταν περίπου η εξής: 43 % Σέρβοι ,23% Κροάτοι ,8,5 % Σλοβένοι,6% μουσουλμάνοι της Βοσνίας, 3,6% Αλβανοί και 14% μειονότητες όπως Γερμανοί, Ούγγροι, Βλάχοι, Τούρκοι, Εβραίοι , και Τσιγγάνοι και “κανένας από αυτούς δεν θεωρούσε των εαυτό του ένα έθνος”.Βλ.Β.Јelavich, *History of Balkans*, vol.2, (Cambridge: Cambridge University Press,1983), σελ.151. Με Συνθήκη του Σεν –Ζερμεν –αν- Λε, το Βασίλειο των Σέρβων ,Κροατών και Σλοβένων δεσμεύτηκε αναλαμβάνοντας υποχρεώσεις σχετικά με την εξασφάλιση των δικαιωμάτων που αφορούσαν τις μειονότητες της επικρατείας του (βλ. Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης,1996,σελ.25-26). Την εν λόγω συνθήκη η Γιουγκοσλαβία να μεν την υπέγραψε στις 10 Σεπτεμβρίου 1919 αλλά την επικύρωσε χάρη στις πιέσεις της Διεθνούς Κοινότητας στις 5 Δεκεμβρίου 1925 (βλ. Marco Dogo,σελ.230-231).

Σύμφωνα με τον Saadia Touval, κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου τα συμφέροντα της δύσης στην Γιουγκοσλαβία ήταν ξεκάθαρα . Η Δύση έβλεπε την Γιουγκοσλαβία ως *de facto* σύμμαχο της, ελπίζοντας ότι βοηθούσε στο να συγκρατήσει την σοβιετική επέκταση στην Ευρώπη. Για αυτό το λόγο ,σύμφωνα με τον ίδιο , όσο κρατούσε ο Ψυχρός Πόλεμος, οι Δυτικοί είχαν συμφέρον να διατηρήσουν την ενότητα της Γιουγκοσλαβίας, και ήταν πάντα σε εγρήγορση για να βοηθήσουν την ισχυρή διακυβέρνηση του Τίτο για να κρατήσει υπό έλεγχο τις εθνικές εντάσεις ,μετατρέποντας το μόνιμο ενδιαφέρον τους ,σε “forever preventing”,όπως είχε λεχθεί⁽²⁵⁵⁾. Έτσι λοιπόν, η διπλωματία της Δύσης σε σχέση με την διατήρηση της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας βασίστηκε κατά πολύ στην κατανόηση του τιποϊκού μηχανισμού, έχοντας επίγνωση του δύσκολου έργου εξισορρόπησης εθνικών εντάσεων, υποβαθμίζοντας κατά πολύ την σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που δεν γίνονταν σεβαστά στο γιουγκοσλαβικό κράτος ⁽²⁵⁶⁾.

Ο Τίτο είχε αντιληφτεί ότι κινείται σε ένα πολύ ρευστό τοπίο όταν ίδρυσε το γιουγκοσλαβικό σοσιαλιστικό κράτος και έδινε μεγάλη σημασία σε τρεις παραμέτρους : Πρώτον, είχε υπόψη του τη στάση που κράτησαν οι εθνικές ομάδες στον Β.Π.Πόλεμο όπου μερικά τμήματα από τις εθνικές ομάδες των Κροατών, Αλβανών και Σλαβομακεδόνων συνεργάστηκαν με τους Κατακτητές. Ο Τίτο είχε καταλάβει πολύ καλά ότι μια από τις σημαντικότερες αιτίες της συνεργασίας τους με τους Κατακτητές σχετιζόνταν με την επιθυμία τους για αυτονομία από τη σερβική κυριαρχία .Δεύτερον, την επιφυλακτικότητα του Τίτο απέναντι στη Σερβία λόγω των ηγεμονικών της τάσεων που είχε εκδηλώσει προπολεμικά. Τρίτον , τις εθνικές, πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες των διαφόρων εθνικών ομάδων στο γιουγκοσλαβικό κράτος .

Έτσι, λοιπόν, έχοντας υπόψη του , τις ρευστές ισορροπίες που έπρεπε να κρατήσει ανάμεσα στα έθνη και στις εθνότητες από τη μια, και στη Σερβία από την άλλη, έκτισε τελικά τη Γιουγκοσλαβική Σοσιαλιστική Ομοσπονδία . Το νέο κράτος έπρεπε να παλέψει συνεχώς μεταξύ της επιθυμίας των εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτήτων για να

255. Βλ. Saadia Touval, “Lessons of Preventive Diplomacy in Yugoslavia”, Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996), σελ.403-404.

256. Κατά τον πρέσβη των ΗΠΑ ,Warren Zimmermann, με την αλλαγή της γεωπολιτικής σχέσης των ΗΠΑ με το γιουγκοσλαβικό κράτος , στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου , ο ίδιος είχε πάρει οδηγία να τονίσει στη Γιουγκοσλαβία «τις αποτυχίες της στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη σημασία των οποίων οι Ηνωμένες Πολιτείες (παλιά) είχαν την τάση να υποβαθμίζουν,εξαίτιας των εθνικών συμφερόντων της Αμερικής, ενώ τώρα θα τις τόνιζαν πιο πολύ, ειδικά για την περιοχή του Κοσσόβου, όπου το σερβικό αυταρχικό καθεστώς αφαιρούσε συστηματικά θεμελιώδη πολιτικά δικαιώματα από τους Αλβανούς».Στο Warren Zimmermann ,*Burimet E Nje Katastrofe* (Tirana: Besa,1996),σελ.6-7 (Αλβανική έκδοση, μεταφρασμένη από το πρωτότυπο βιβλίο Warren Zimmermann, *Origins of a Catastrophe. Yugoslavia and Its Destroyers. America’s Last Ambassador Tells What Happened and Why*, (N.Y: Times Books, Random House, 1996).

διατηρήσουν την ταυτότητα τους, και της επιθυμίας των ομοσπονδιακών θεσμών για την επιβολή της ενιαίας ταυτότητας του Γιουγκοσλάβου πολίτη. Κάτω από τέτοιες αντιπθέμενες τάσεις οι εθνικές και θρησκευτικές ομόσπονδες μονάδες λειτουργούσαν υπό καθεστώς θεσμικού διαχωρισμού όσον αφορά την εκπαίδευση, την γλώσσα, τον πολιτισμό και τη διοίκηση, μια πρακτική που οδήγησε τις εθνότητες στη διατήρηση των ξεχωριστών εθνικών ταυτοτήτων τους και στον ανταγωνισμό για την υπεράσπιση των εθνικών τους συμφερόντων. Δημιουργήθηκε, έτσι, ένα διαιρετικό δομικό συγκρουσιακό στοιχείο, το οποίο ήταν εξαπλωμένο στα θεμέλια του οικοδομήματος της Σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, και για αυτή την εκ γενετής δομική ατέλεια η μόνιμη εγγύηση ενοποίησης και ασφαλείας ήταν η λειτουργία του κομμουνιστικού τιτοϊκού καθεστώτος⁽²⁵⁷⁾.

Η ομοσπονδιακή φόρμουλα που επέλεξε ο Τίτο για τη δημιουργία του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού σοσιαλιστικού κράτους ήταν «φεντεραλισμός σοβιετικού τύπου», που επηρεάστηκε από τον ορισμό που έδωσε ο Στάλιν στην έννοια του κράτους έθνους, το οποίο «συσχέτισε με την γλώσσα, την κουλτούρα, την εθνικότητα, το έδαφος και την πολιτική διακυβέρνηση»⁽²⁵⁸⁾.

Έτσι λοιπόν η παραπάνω λογική εφαρμόστηκε στο σοσιαλιστικό γιουγκοσλαβικό ομοσπονδιακό κράτος όπου νομικές θεμελιώδη αρχές που ακολουθήθηκαν στην πλατφόρμα του κομμουνιστικού σοβιετικού δόγματος θα αποτελούσαν τις συνολικές βάσεις του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού συστήματος, καθώς βασιζόνταν επάνω στη διάκριση ότι «οι δημοκρατίες ήταν οντότητες για τα έθνη (nations) όχι για τις εθνότητες (nationalities)». Ένα έθνος ήταν δυνητικά μια κρατική μονάδα και επομένως [τα έθνη] διατηρούσαν το δικαίωμα της απόσχισσης (secession) όταν αυτά σχημάτιζαν μια Δημοκρατία σε μια ομοσπονδία»⁽²⁵⁹⁾. (Υπό την διευκρίνιση βέβαια ότι απόσχισις θα μπορούσε να γίνει εφόσον θα συμφωνούσαν όλες οι άλλες δημοκρατίες που αποτελούσαν την Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία). Κατά την Τιτοϊκή λογική μια εθνότητα (nationality) θεωρείται ως ένα μετατοπισμένο τμήμα (displaced segment) ενός έθνους το κύριο μέρος του οποίου ζει κάπου αλλού. Επομένως οι εθνότητες δεν μπορούν να είναι ένα συστατικό έθνος σε μια ομοσπονδία και δεν μπορούν να έχουν μια δική τους ομοσπονδιακή μονάδα⁽²⁶⁰⁾.

257. Στην Δύση από νωρίς είχαν εκφραστεί ανησυχίες για τον κίνδυνο της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας μετά τον θάνατο του Τίτο. Σε σχέση με αυτούς τους φόβους βλ. Alvin Rabushka & Kenneth A. Shepsle, *Politics in Plural Societies* (Columbus, Ohio: Charles E. Merrill, 1972), σελ. 91, 183-187, 202, 205-206; και Pedro Ramet, "Yugoslavia and the Threat of Internal and External Discontents," *Orbis*, 28(1) (Spring 1984), σελ. 103-121.

258. Vjeko Vujacic – Victor Zaslavsky, "The causes of disintegration in the USSR and Yugoslavia", *Telos* (Quarterly Journal of Critical Thought) 88, 1991, σελ. 122.

259. Hejke Krejger, *The Kosovo conflict and international law. 1974-1999* (Cambridge University Press, 2001), σελ. 1.

260. Στο ίδιο, σελ. 1. Υπό την παραπάνω λογική οι Αλβανοί του Κοσόβου και της Μακεδονίας παραδείγματος χάριν, δεν μπορούσαν να ενωθούν σε μια ομόσπονδη δημοκρατία μέσα στην

Συνεπώς, σύμφωνα με τις παραπάνω θεμελιώδεις νομικές αρχές που θα αποτελέσουν τις βάσεις του Συντάγματος του 1946, οι γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες είχαν σχεδιαστεί ως πατρίδες για τα γηγενή έθνη που ζούσαν σε αυτές. Μόνο στα έθνη δόθηκε το καθεστώς της Ομόσπονδης Δημοκρατίας. Ενώ στις εθνότητες, δηλαδή στους Αλβανούς του Κοσόβου και στους Ούγγρους της Βοϊβοντίνια, δόθηκε μονό το καθεστώς της αυτόνομης περιοχής. Με αυτό τον τρόπο απομακρύνθηκε από νομικής πλευράς τουλάχιστον η δυνατότητα απόσχισης της περιοχής του Κοσόβου και της δυτικής Μακεδονίας για να ενωθούν με την Αλβανία.

Όσον αφορά την ΠΓΔΜ, με την ίδρυση του Ομόσπονδου Μακεδονικού Κράτους, το οποίο αποτελούσε μια από τις έξι δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβικής Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας, ο Τίτο προέβει σε μια επιτυχής κίνηση, πετυχαίνοντας τέσσερις πολιτικούς στόκους. Πρώτον, δημιουργεί ένα πόλο έλξης για τους Σλαβόφωνους της περιοχής που ζουν εκτός της Μακεδονίας, δηλαδή στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία, οι οποίοι μέσα στα πλαίσια της ίδρυσης μίας βαλκανικής κομμουνιστικής ομοσπονδίας, (ένθερμος υποστηρικτής της οποίας ήταν ο Τίτο) θα μπορούσαν να ενωθούν με την μητέρα τους πατρίδα την «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Δεύτερον, μειώνει το έδαφος της Σερβίας και κατ'επέκταση την δύναμη της. Τρίτον, διατηρεί την διάσπαση του Αλβανικού πληθυσμού της Γιουγκοσλαβίας που στο εξής θα χωρίζεται α) σε Αλβανούς του Κοσόβου β) σε Αλβανούς της Μακεδονίας και γ) σε Αλβανούς της Μαυροβουνίου⁽²⁶¹⁾. Τέταρτον, κρατά την υπόσχεση του, που είχε δώσει στους Σλαβομακεδόνες κατά την διάρκεια του πολέμου ότι θα ιδρύσει ένα μακεδονικό κράτος, και κάνοντας έτσι εξασφαλίζει την υποστήριξη του σλαβομακεδονικού πληθυσμού στο καινούριο κομμουνιστικό καθεστώς.

Γιουγκοσλαβία, γιατί το έθνος των Αλβανών είχε δικό του αποκλειστικό κράτος, είχε δηλαδή την Αλβανία που ήταν εκτός της Ομοσπονδίας.

261. Το Κόσσοβο είχε ήδη διαιρεθεί από το 1929 με την διοικητική μεταρρύθμιση που έκανε ο βασιλιάς Αλέξανδρος, ο οποίος την κομμάτιασε σε τρία κομμάτια. Το ένα κομμάτι του Κοσόβου ενώθηκε με την Μπανοβίνα Βαρδάσκα (Μακεδονία Σκόπια), το ένα κομμάτι με την Μπανοβίνα Μοράβσκα (Σερβία, Νις) και το άλλο με την Μπανοβίνα Ζέτσκα (Τσετινιε, Μαυροβούνιο). (Η σερβική λέξη Μπανοβίνα στα ελληνικά μεταφράζεται διοικητική περιοχή). Περισσότερες λεπτομέρειες για την εν λόγω διοικητική μεταρρύθμιση βλέπε Miranda Vickers, *Between Serbs and Albanians*, (London: Hurst & Company, 1998), σελ. 104, όπως επίσης και Noel Malcolm, *Kosovo: A Short History*, (London: Macmillan, 1998), σελ. 284. Όμως παρά την διοικητική διαίρεση που είχαν υποστεί την εποχή του βασιλιά Αλέξανδρο ο αλβανικός πληθυσμός των τριών παραπάνω περιοχών συνέχισε να ζήσει με τρόπο που δεν ένιωθαν και τόσο τις συνέπειες της διοικητικής διαιρέσεις του Κόσσοβου, δηλαδή ζούσαν στις καθημερινές τους σχέσεις και ανταλλαγές σαν το Κόσσοβο να ήταν ενιαία. Ενώ με την ομοσπονδιακή διαίρεση που υπέστησαν επί της πιοϊκής Γιουγκοσλαβίας ο πληθυσμός στις παραπάνω περιοχές, ένωσε πολύ τον διοικητικό ομοσπονδιακό διαχωρισμό, λόγω του διαφορετικού στάτους που απέκτησαν οι Αλβανοί του Κοσόβου, που αναβαθμιστήκαν σε εθνότητα, ενώ οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ και Μαυροβουνίου σε μειονότητα.

7.2 ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΤΟ ΤΙΤΟΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ «ΟΜΟΣΠΟΝΔΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Όμως με την ίδρυση της «Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας» ο Τίτο είχε μια τεχνική δυσκολία, γιατί ναι μεν μπορούσε να διατάξει την ίδρυση ενός ομόσπονδου κράτους, ωστόσο του έλειπαν βασικά στοιχεία για να εφαρμόζει την παραπάνω ομοσπονδιακή φόρμουλα, δηλαδή, του έλειπε ένα ολοκληρωμένο έθνος και έδαφος.

Όσον αφορά το έδαφος, το μέρος της γεωγραφικής έκτασης των μακεδονικών εδαφών που του έλειπε έπρεπε να το βρει στην Σερβία και να το κόψει από αυτήν, γιατί η συγκεκριμένη έκταση είχε δοθεί στην Σερβία στους Βαλκανικούς Πολέμους, δηλαδή η Μακεδονία του Βαρδάρη και το Κόσοβο παρά το γεγονός που τις είχε εξαφανίσει ως ονόματα. Το σερβικό κράτος τους ενσωμάτωσε αφομοιωτικά και τις εξαφάνισε διοικητικά, αναφέροντας την Μακεδονία του Βαρδάρη ως Νότια Σερβία και το Κόσοβο ως Παλιά Σερβία. Όποτε ο Τίτο για να δώσει έδαφος στο νέο ομόσπονδο κράτος έκοψε από την Σερβία, την Μακεδονία του Βαρδάρη, και έκοψε από το Κόσοβο, το ανατολικό της μέρος, σχηματίζοντας έτσι την εδαφική επικράτεια του Ομόσπονδου Μακεδονικού κράτους. Παρά το έδαφος που πήρε, η «Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας» ήταν οικονομικά πολύ φτωχή, και για να μειώσει το οικονομικό χάσμα που υπήρχε, ο Τίτο θέσπιζε μηχανισμούς για να μεταφέρει πόρους από μια πιο πλούσια Δημοκρατία σε μια πιο φτωχική όπως ήταν η ΠΓΔΜ⁽²⁶²⁾.

Όσον αφορά το ζήτημα του έθνους, ο μηχανισμός του Τίτο, αντιμετώπισε μεγαλύτερη δυσκολία και ξόδεψε περισσότερο χρόνο και ενέργεια, γιατί η εθνική σύνθεση του πληθυσμού στην Μακεδονική ομόσπονδη επικράτεια ήταν ανομοιογενής. Με την απογραφή του 1948, την πρώτη εθνική ομάδα την αποτελούσαν οι Σλαβομακεδόνες με ποσοστό 68,49% του πληθυσμού, ενώ την δεύτερη την αποτελούσαν οι Αλβανοί με ποσοστό 17,12% ⁽²⁶³⁾, και το υπόλοιπο το αποτελούσαν μικρότερες εθνικές ομάδες όπως Σέρβοι, Τούρκοι, Βούλγαροι, Αθίγγανοι και άλλες. Όμως η διαφορά μεταξύ των δυο μεγαλύτερων εθνοτικών ομάδων από ποσοτική άποψη δημιουργούσε λάθος εντυπώσεις, γιατί ναι μεν η σλαβομακεδονική ομάδα πλειοψηφούσε αριθμητικά σε σχέση με τους Αλβανούς, μειονεκτούσε όμως όσον αφορούσε την ομοιομορφία αυτοπροσδιορισμού, δηλαδή δεν ήταν μια συμπαγής ομάδα από άποψη εθνικής συνείδησης, όπως ήταν οι Αλβανοί. Όποτε υπήρχε μια κατάσταση όπου από την μια βρισκόταν η αλβανική εθνοτική ομάδα (αριθμητικά σε μειονεκτούσα θέση), που όλοι δήλωναν αλβανικής καταγωγής, και από την άλλη η

262. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τα οικονομικά προβλήματα της Γιουγκοσλαβίας βλ. Gregory Hall, "Ethnic Conflict and Economics in the Fall of Yugoslavia", *Mediterranean Quarterly*, 5(3) (Summer 1994) και Sabrina Petra Ramet, *Nationalism and Federalism in Yugoslavia: 1962-1991* (Bloomington: Indian University Press, 1992).

263. Vasil Tupurkofski, "The Balkan Crisis...", σελ.137.

σλαβομακεδονική ομάδα (αριθμητικά σε πλεονεκτούσα θέση), όπου ένα μέρος της αυτοπροσδιοριζόταν ως Μακεδόνες, και ένας μέρος της ως Βούλγαροι. Στις συνθήκες εκείνες το τιτοϊκό σύστημα σχημάτιζε όλες τις θεσμικές προϋποθέσεις για να μπει η σλαβική εθνοτική ομάδα σε μια εντατική διαδικασία εθνογένεσης, που στόχευε στην γρήγορη μακεδονοποίηση της, (δηλαδή ενίσχυση και διάδοση εθνικής συνείδησης διαφορετική από την βουλγάρικη). Για να επιτύχει το εγχείρημα ο Τίτο προσέφερε στη ΠΓΔΜ ένα σημαντικό βαθμό πολιτικής και πολιτισμικής ελευθερίας, παρά τα συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού συστήματος⁽²⁶⁴⁾.

Σε αυτό το περιβάλλον, μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα, η μακεδονική γλώσσα θεσμοθετήθηκε και σταδιακά αναγνωρίστηκε διεθνώς και από επιστημονικούς κύκλους και από διεθνούς οργανισμούς. Ένα νέο αλφάβητο ήταν έτοιμο στις 3 Μάιου 1945, η γραμματική της έκδοση έγινε το 1952. Ένα ινστιτούτο της μακεδονικής γλώσσας με το όνομα 'Krstе Misirkon' ιδρύθηκε το 1953⁽²⁶⁵⁾, το οποίο θα είχε επιστημονική βοήθεια από το νέο πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε το 1946 στα Σκόπια με το όνομα 'Κύριλλος και Μεθόδιος'. Στην συνέχεια χρησιμοποιήθηκε αποτελεσματικά ο ρόλος της ορθόδοξης εκκλησίας που ενισχύθηκε αρκετά το 1967, με την μονομερή ανακήρυξη της ως αυτοκέφαλης μακεδονικής ορθόδοξης εκκλησίας, η οποία όμως δεν αναγνωρίστηκε ούτε από την Ιερά Σύνοδο της Σερβίας ούτε από το Πατριαρχείο⁽²⁶⁶⁾. Όλα αυτά τα στοιχεία της πολιτικής ενίσχυσαν την «μακεδονική» εθνική ταυτότητα και συνέβαλαν στην εθνοπαραγωγική διαδικασία⁽²⁶⁷⁾.

Η εν λόγω εθνοπαραγωγική διαδικασία δεν θα μπορούσε να φέρει γρήγορα αποτελέσματα, χωρίς την εφαρμογή αυστηρών μέτρων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό περιβάλλον. Όσον αφορά το εσωτερικό, τα όργανα του ομόσπονδου μακεδονικού κράτους αλλά και της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, σε συνδυασμό με τα όργανα του

264. Περισσότερα για τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν και για τα μέτρα που εφαρμοστήκαν από το καθεστώς του Τίτο για την διαδικασία της σλαβομακεδονικής εθνογένεσης βλ. High Poulton, "Who are the Macedonians?..",ό.π., σελ.115-133. Επίσης βλ. Kofos (1964), Ristovski (1999), Σφέτα (2003), Stefoska (2013).

265. Για τα παραπάνω στοιχεία βλ. Poulton, στο ίδιο, σελ.115-133. Επίσης Ηρακλείδης (2018), σελ. 220,241

266.. Περισσότερα στοιχεία για τον ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας του γειτονικού κράτους βλ. Σφέτας(2003). Για την μη αναγνώριση της αυτοκέφαλης μακεδονικής ορθόδοξης εκκλησίας από την σερβική, από την βουλγάρικη και από την ελληνική εκκλησία βλ. Marinov (2013), σελ.273. Βλ. επίσης Σφέτας-Κεντρώτης(1994), σελ.18

267. Για το ρόλο των παραπάνω στοιχείων στην εθνοπαραγωγική διαδικασία, βλέπε Poulton,ό.π.,σελ 116-121. Όπως και Lorin M. Danforth, "Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the breakup of Yugoslavia», *Anthropology Today*, 9(4), (August 1993). Όσον αφορά το εξωτερικό, για την προώθηση της μακεδονικής ταυτότητας το σύστημα εφάρμοζε ένα ισχυρό πρόγραμμα που περιλάμβανε την διοργάνωση διεθνών συνεδρίων, μεταφράσεις σε διάφορες γλώσσες του κόσμου, έκδοση βιβλίων από παγκόσμιας εμβέλειας επιστημονικά ιδρύματα και άλλα. Βλ. Ν. Μάρτης (1984), σελ.104.

κομμουνιστικού κόμματος, θέσπιζαν σκληρά κατασταλτικά μέτρα που αφορούσαν κυρίως εκείνους που εκδήλωναν συναισθήματα υπέρ των Βουλγάρων⁽²⁶⁸⁾. Η λήψη τέτοιων κατασταλτικών μέτρων έγινε ειδικά μετά την απομάκρυνση της Γιουγκοσλαβίας από το κομμουνιστικό μπλοκ, που προήλθε από την διάσπαση του Τίτο με το Στάλιν. Όσον αφορά το εξωτερικό, για την προώθηση της μακεδονικής ταυτότητας, το σύστημα εφαρμόζε ένα ισχυρό πρόγραμμα που περιλάμβανε την διοργάνωση διεθνών συνεδρίων, μεταφράσεις σε διάφορες γλώσσες του κόσμου, έκδοση βιβλίων από παγκόσμιας εμβέλειας επιστημονικά ιδρύματα.

Όμως μια διαδικασία εθνογένεσης δεν θα είχε διάρκεια, αν χρησιμοποιούνταν μόνο και μόνο τα στοιχεία της γλώσσας και της θρησκείας. Χρειάζονταν οπωσδήποτε και η προβολή μίας ιστορίας, η οποία έπρεπε να εξακολουθήσει την μυθοπλασία του έθνους. Υπό την συγκεκριμένη οπτική έπρεπε και εκείνη να εξακολουθήσει με αυστηρότητα τις κατευθυντήριες γραμμές του συστήματος. Σε σχέση με αυτό ο Ευάγγελος Κωφός διακρίνει τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές, που επεξεργαστήκαν όταν το κράτος της Μακεδονίας ήταν μέρος του τιτοϊκού συστήματος. Η πρώτη κατεύθυνση είναι η προσπάθεια εξοβελισμού κάθε βουλγάρικου στοιχείου που αναφέρεται στην Μακεδονία. Η δεύτερη κατεύθυνση ήταν η προβολή μίας «έρευνας» που να αποδεικνύει όχι μόνο την ύπαρξη ενός μακεδονικού έθνους, αλλά και την «μεγαλειώδη» ιστορική πορεία του ανά τους αιώνες. Η τρίτη κατεύθυνση εμπεριέχει την μακεδονική μεγάλη ιδέα, σύμφωνα με την οποία μόνο ένα τμήμα της Μακεδονίας δηλαδή το γιουγκοσλαβικό, απέκτησε την εθνική του αποκατάσταση στα πλαίσια της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας. Τα αλλά δυο τμήματα - η «Μακεδονία του Αιγαίου» και η «Μακεδονία του Πυρί»- παραμένουν «υπόδουλα». Η τέταρτη βασική κατεύθυνση της Γιουγκοσλαβικής ιστοριογραφίας ήταν οι αρχές του μαρξιστικού υλισμού, δηλαδή υιοθέτηση μαρξιστικής ιστορικής ανάλυσης όπου στην ουσία παραμένει έντονα εθνικιστική⁽²⁶⁹⁾.

Ο συνδυασμός όλων των παραγόντων, δηλαδή ο συνδυασμός των ενεργειών των νέων αρχών στην Ομόσπονδη Μακεδονία, σε συνεργασία με τα όργανα του κράτους και του κόμματος, σε συμμαχία με την μακεδονική εκκλησία, μπόρεσαν τελικά να εμπεδώσουν την μακεδονική εθνική συνείδηση. Μια συνείδηση διαφορετική από την βουλγάρικη και την σερβική, όπου οι πυρήνες της όπως είδαμε πιο πάνω, να μην είχαν γεννηθεί στις αρχές του εικοστού αιώνα, μεγάλωσαν όμως και πολλαπλασιάστηκαν επί κομμουνιστικού καθεστώτος. Και πάντοτε το βασικό περιεχόμενο αυτής της συνείδησης, παρέμεινε η ταύτιση του αυτοπροσδιορισμού της

268. Για χιλιάδες φυλακισμένους με την κατηγορία για την παραβίαση του νόμου περί προστασίας της τιμής του Μακεδονικού Έθνους, μόνο και μόνο επειδή αρνήθηκαν να αποβάλουν την βουλγάρικη εθνική τους ταυτότητα, κάνει λόγο το: *Memorandum, Union des Associations Macedoniennes en Bulgarie VMRO-SDS to Copenhagen Conference 1990*.

269. Ευάγγελος Κωφός, *Η Μακεδονία στην Γιουγκοσλαβική ιστοριογραφία*, (Θεσσαλονίκη: Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 1974),σελ10-13.

εθνικής υπόστασης του πληθυσμού με την ονομασία της περιοχής δηλαδή ονόμαζαν την εθνική τους ταυτότητα ως μακεδονική εφόσον ήταν κάτοικοι της Μακεδονίας .

Έτσι λοιπόν , παρά τις δυσκολίες⁽²⁷⁰⁾,ο συνδυασμός όλων των πολιτικών επί τιτοϊκής Γιουγκοσλαβίας έφερε τελικά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα : την εδραίωση του «μακεδονικού έθνους». Από εκείνο το σημείο και πέρα, σύμφωνα με τον Κωφό, το « νεοπαγές “μακεδονικό” έθνος» «δικαίως» μπορούσε να εγείρει αξιώσεις σε οτιδήποτε μακεδονικό , δηλαδή οτιδήποτε άπτεται της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας και των κατοίκων της⁽²⁷¹⁾.

Το Μακεδονικό ομόσπονδο κράτος , ανεξάρτητα από τους γεωστρατιγικούς λόγους του ιδρυτή του ,Ιωσήφ Μπρόζ Τίτο, ήταν τελικά μια πραγματικότητα . Το κράτος αυτό, είχε το έδαφος του, το οποίο ήταν ένα κομμάτι από την γεωγραφική έκταση των μακεδονικών εδαφών, είχε και το έθνος του ,δηλαδή τον πληθυσμό που ταύτιζε τον αυτοπροσδιορισμό της εθνικής του υπόστασης με την ονομασία της περιοχής, πλην όμως, στα πλαίσια της κυριαρχίας αυτού του έθνους στο ομόσπονδο αυτό κράτος, τίθετο εκτός του, ή άλλη εθνότητα που ζούσε στο ίδιο έδαφος ,που ήταν οι Αλβανοί. Το αποτέλεσμα ήταν, να δημιουργηθεί από την αρχή , ένα ρήγμα στο οικοδόμημα του Μακεδονικού Ομόσπονδου Κράτους, δηλαδή ένα εσωτερικό δομικό συγκρουσιακό πρόβλημα, προερχόμενο κυρίως από την φυγόκεντρη τάση της αλβανικής εθνότητας, και την κεντρομόλο τάση της σλαβομακεδονικής εθνότητας

Όσο το «μακεδονικό» κράτος λειτουργούσε υπό την Σοσιαλιστική Γιουγκοσλαβία, αυτές τις αντιφατικές τάσεις, δηλαδή την φυγόκεντρη τάση της Αλβανικής εθνότητας και την κεντρομόλο τάση της Σλαβομακεδονικής εθνότητας, την εξισορροπούσε σε ένα μεγάλο βαθμό η δύναμη του τιτοϊκού κομμουνιστικού συστήματος . Με άλλα λόγια , η πηγή της ενοποιητικής δύναμης που κρατούσε τους πολίτες του Μακεδονικού Ομόσπονδου Κράτους σε μια κοινότητα λαού από το 1945-1990, δεν προήλθε πότε από εσωτερικές διεργασίες . Δηλαδή δεν προήλθε πότε από μαζικές εσωτερικές διαδικασίες διαλόγου , που να στόχευαν στην ίδρυση μιας κοινότητας λαού , βασισμένη στο στάτους των ίσων δικαιωμάτων του μακεδόνα πολίτη ανεξαρτήτως της καταγωγής του. Η συγκολλητική δύναμη προερχόταν από ένα κέντρο εκτός της εδαφικής έκτασης του μακεδονικού κράτους, και αυτό ήταν τα κεντρικά ομοσπονδιακά όργανα της Ομοσπονδίας της Σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας του Τίτο (κρατικά και κυρίως κομματικά όργανα της ΚΚ Γιουγκοσλαβίας). Το εν λόγω κέντρο προσπάθησε να επιβάλλει μια ενότητα ισορροπίας ανάμεσα στην εθνικοποίηση των δικαιωμάτων από την μια, και την προπαγάνδα όσον αφορά την ταυτότητα του Γιουγκοσλάβου πολίτη από την άλλη, και ο μοναδικός της σκοπός ήταν πάντα η πρόληψη εθνοτικών συγκρούσεων.

270. Για μια σύντομη περιγραφή των δυσκολιών βλ. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π.,σελ.269.

271. Evangelos Kofos, “The Macedonian question: the politics of mutation», *Balkan Studies*, (27) (1986), σελ.170.

Σύμφωνα με την κομμουνιστική ιδεολογία του Τίτο , η ταυτότητα του Γιουγκοσλάβου πολίτη δεν περιλάμβανε τίποτα άλλο εκτός από την πολυδιαφημιζόμενη αρχή «της αδελφοσύνης και ενότητας», την εγγύηση της οποίας θα την εξασφάλισε για «πάντα» το γιουγκοσλαβικό κομμουνιστικό κόμμα.

Έτσι λοιπόν, από το 1945-1990, η δύναμη και η πίεση που ασκούσε η Ομοσπονδία της κομμουνιστικής Γιουγκοσλαβίας και τα διοικητικά, κατασταλτικά , κρατικά και ιδεολογικά μέτρα , επάνω στον πληθυσμό της Μακεδονίας (κυρίως στο φυγόκεντρο κομμάτι της ,δηλαδή το Αλβανικό) ήταν οι παράγοντες της απαραίτητης συγκολλητικής δύναμης, που κρατούσε τους πολίτες του μακεδονικού κράτους μαζί.

Όταν η Ομοσπονδία της κομμουνιστικής Γιουγκοσλαβίας διαλύθηκε και το Ομόσπονδο Μακεδονικό Κράτος απέκτησε την ανεξαρτησία του, αυτή η επιβλητική συγκολλητική δύναμη που προέρχονταν από έξω προς τα μέσα, χάθηκε. Το αποτέλεσμα ήταν να βρεθεί σε άμεσο εσωτερικό κίνδυνο η ενότητα του μακεδονικού κράτους, γιατί η κάθε πλευρά ,συγκεκριμένα η εθνοτική ομάδα των Μακεδόνων και η εθνοτική ομάδα των Αλβανών, έβλεπε τα πράγματα μόνο με βάση τα εθνικά τους συμφέροντα. Στα πλαίσια αυτής της λογικής η καθεμία από αυτές τις εθνοτικές ομάδες, έβλεπε τα πάντα υπό στενή εθνική οπτική γωνία. Παραδείγματος χάριν , το έδαφος της επικράτειας δεν το έβλεπαν σαν μια ενιαία οντότητα αλλά διαιρεμένο σε : Δυτική Μακεδονία (το έδαφος των Αλβανών) και σε Ανατολική Μακεδονία (το έδαφος των Μακεδόνων). Τα δικαιώματα, τα έβλεπαν διαιρεμένα σε: αλβανικά δικαιώματα και μακεδονικά δικαιώματα. Την δημόσια διοίκηση την έβλεπαν διαιρεμένη σε: αλβανική διοίκηση και μακεδονική διοίκηση. Την πολιτική δραστηριότητα για την ψήφο και την εξουσία ,την έβλεπαν διαιρεμένη σε : ψήφο και εξουσία για τους Αλβανούς και ψήφο και εξουσία για τους Μακεδόνες,

Σε εκείνες τις συνθήκες της εθνικής διαίρεσης του λαού θα βγουν και πάλι στην επιφάνεια με πολύ έντονο τρόπο και οι μόνιμοι ανταγωνισμοί των βαλκανικών κρατών για την περιοχή ,επιβαρύνοντας περαιτέρω την κατάσταση και κάνοντας ξανά απαραίτητη την βοήθεια ενός εξωτερικού κέντρου που να ασκούσε ενωτική δύναμη . Αυτή την φορά όμως θα ζητηθεί η βοήθεια των διεθνών οργανισμών , οι οποίοι μέσω της διαμεσολάβησης και προληπτικής διπλωματίας, τελικά θα εμποδίζουν την διάλυση του κράτους ,και θα προσπαθήσουν να σχηματίζουν συνθήκες προσδοκίας μελλοντικής ενότητας.

Για το τρόπο δράσης ,το περιεχόμενο και τα μέχρι τώρα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών θα μιλήσουμε στα παρακάτω κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΥΠΑΡΞΗ ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΞΗΣ ΑΘΗΝΑΣ-ΣΚΟΠΙΩΝ

Η ΠΓΔΜ ανακήρυξε την ανεξαρτησία της από την Γιουγκοσλαβία με δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 8 Σεπτεμβρίου 1991 ⁽²⁷²⁾. Μόλις έγινε το δημοψήφισμα ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, Κωνσταντίνος Μητσοτάκης δήλωσε ότι : «[...]Το σημερινό δημοψήφισμα των Σκοπίων είναι καθαρά εσωτερική υπόθεση της Δημοκρατίας αυτής και της Γιουγκοσλαβίας [...]. Η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις απέναντι του χώρου της σημερινής Γιουγκοσλαβίας . Είναι ξεκάθαρο θέμα. Και είναι επίσης η Ελλάς η μόνη βαλκανική χώρα , η οποία δεν έχει και μειονοτικά προβλήματα . Δεν έχει με την έννοια ότι το πρόβλημα της μουσουλμανικής μειονότητας έχει οδηγηθεί στο δρόμο που οι διεθνείς συνθήκες ορίζουν και δεν έχουμε τίποτα να φοβηθούμε. Και δεν έχει με την έννοια ότι η λεγόμενη ‘μακεδονική μειονότητα’ είναι μειονότητα φάντασμα . Είναι μοναδική περίπτωση , από όσες εγώ γνωρίζω, όπου τη μειονότητα την παρουσιάζουν τρίτοι , από έξω από τη χώρα και όχι μέσα στην ενδιαφερόμενη χώρα[...]»⁽²⁷³⁾ .

Είχε προηγηθεί δήλωση του υπουργού εξωτερικών Αντώνη Σαμαρά , ο οποίος τέσσερις μέρες πριν, είχε πει : «Η Ελλάδα δεν είναι διατεθειμένη να αναγνωρίσει ανεξάρτητο κράτος που θα φέρει το ιστορικό ελληνικό όνομα της Μακεδονίας . Κάτι τέτοιο θα σήμαινε φαλκίδευση της ιστορικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς...»⁽²⁷⁴⁾.

272. Από το 72,16% του συνόλου των πολιτών που πήραν μέρος στο δημοψήφισμα μόνο 2.65% ήταν κατά στην ερώτηση του δημοψηφίσματος. Βλ. Γιάννης Βαλληνάκης&Σωτήρης Νταλής , *Το Ζήτημα των Σκοπίων. Απόπειρες για Αναγνώριση και η Ελληνική Στάση. Επίσημα Κείμενα 1990-1996* (Αθήνα: Ι.Σιδέρης,1996),σελ.39.

Όσον αφορά το περιεχόμενο του ερωτήματος του δημοψηφίσματος ,αυτό ρωτούσε τους πολίτες εάν ήταν «υπέρ ενός κυρίαρχου και ανεξάρτητου μακεδονικού κράτους (και) με το δικαίωμα να συμμετέχει σε μια μελλοντική ένωση κυρίαρχων γιουγκοσλάβικων κρατών». Βλ. Αλέξανδρος Γ.Τάρκας ,*Αθήνα –Σκόπια ,Πίσω από τις Κλειστές Πόρτες*, (Αθήνα:Λαβύρινθος,1995), τομ.Α, σελ. 42 . Ενώ ο Πρόεδρος της ΠΓΔΜ , Γκλιγκόροφ δηλώνει : « Η Δημοκρατία της Μακεδονίας θα υπάρχει ως κράτος , όπως υπάρχει και ο Μακεδονικός λαός . Θα προχωρήσει γιατί δεν έχει ούτε σερβοφοβία ούτε ελληνοφοβία ούτε βουλγαροφοβία» ,Τάρκας ,ό.π., σελ. 43.

273. Η δήλωση του Μητσοτάκη έγινε στις 8/9/91, σε συνέντευξη μετά τα εγκαίνια της έκθεσης της Θεσσαλονίκης, και ήταν μια απάντηση σε ερώτηση με θέμα το δημοψήφισμα που διεξάγονταν στην ΠΓΔΜ. Βλ. Θόδωρος Σκυλακάκης, *Στο Όνομα Της Μακεδονίας* ,(Αθήνα: Ελληνική Ευρωεκδοτική,1995), σελ.46.

274. Για την δήλωση του Α. Σαμαρά βλέπε *Ελεύθερος Τύπος* ,5-9-1991,σελ.13.

Τα ιστορικά στοιχεία δείχνουν ότι σλαβομακεδονική μειονότητα βρέθηκε στην Ελλάδα βάση της Συνθήκης του Βουκουρεστίου (1913), η οποία παραχωρούσε στο ελληνικό κράτος κάτι παραπάνω από την μισή έκταση των Μακεδονικών εδαφών, όπου ζούσε ένα σημαντικό αριθμό σλαβικού πληθυσμού και άλλων ομάδων⁽²⁷⁵⁾.

Στην συνέχεια η Ελλάδα με συγκεκριμένα άρθρα στην Συνθήκη των Σεβρών ανέλαβε υποχρεώσεις για την προστασία κάθε λογής μειονοτήτων που κατοικούσαν στα εδάφη που προσάρτησε την δεκαετία 1910-1920, άρθρα τα οποία τα έθεσε σε ισχύ με το πρωτόκολλο χνι της Συνθήκης της Λοζάνης⁽²⁷⁶⁾. Πρόκειται για τα άρθρα 7, 8 και 9 της Συνθήκης των Σεβρών που προέβλεπαν ότι κανένας περιορισμός δεν θα τεθεί από τα όργανα του ελληνικού κράτους εναντίον της ελευθέρως χρήσεως οιασδήποτε γλώσσας, είτε ιδιωτικά είτε δημοσίως, ή προς την θρησκεία, τον τύπο ή στα πάσης φύσεως δημοσιεύματα, ή στις συναθροίσεις ή ενώπιον των δικαστηρίων. Οι μειονότητες θα είχαν δικαίωμα να ιδρύσουν, να ελέγξουν και να διευθύνουν φιλανθρωπικά, θρησκευτικά ή κοινωφελή ιδρύματα, σχολεία και αλλά εκπαιδευτικά ιδρύματα (ιδιωτικά) στην γλώσσα τους, ενώ όσον αφορούσε την δημόσια εκπαίδευση

275. Το άρθρο 5 της Συνθήκης του Βουκουρεστίου παραχωρούσε στην Ελλάδα την ανατολική Μακεδονία, μαζί με την Θεσσαλονίκη και Καβάλα [βλ. Σταμάτιος Αντωνόπουλος, *Αί Συνθήκαι Λονδίνου, Βουκουρεστίου και Αθηνών*, (Εν 'Αθήναις: Αυγή Αθηνών, 1917)]. Η εν λόγω έκταση αντιστοιχούσε στο 51,5% της συνολικής έκτασης της Μακεδονίας. Βλ. Christopher Christides, *The Macedonian camouflage in the light of facts and figures* (Athens: Hellenic publishing company, 1949), σελ. 43. Σύμφωνα με τον Ιakovos D. Michailidhis, με την απογραφή του 1920, οι Σλαβόφωνοι στην Ελλάδα ήταν 200000, και από εκείνους, έφυγαν περίπου 52600 Σλαβόφωνοι στην Βουλγαρία, βάση της Συνθήκης Neuilly (Iakovos D. Michailidhis, "Identities, Diplomacy, and Political and Military Correlations: The Case of Slav-speakers in Greece (1919-1949)" στο Ioannis D. Stefanidis & Vlasias Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.). *Macedonian Identities.*, σελ.230). Άρα από τους 200000 αν αφαιρέσουμε τους 52600 συμπεραίνουμε ότι εκείνοι που έμειναν στην Ελλάδα ήταν περίπου 150000.

276. Konstantinos Tsitselikis, (2012), σελ.81-82. Σύμφωνα με τον Τσιτσελίκη δεν πρέπει να συγχέεται η Συνθήκη των Σεβρών που αποσκοπούσε στον εδαφικό διαμελισμό της Τουρκίας με την Συνθήκη των Σεβρών που αφορά στην προστασία των μειονοτήτων στην Ελλάδα. Η σύγκριση αυτή μπορεί να προέρχεται από το γεγονός ότι οι δυο συνθήκες υπογράφηκαν στις Σέβρες την ίδια μέρα (10 Αυγούστου 1920). Η επικύρωση και η θέση σε ισχύ της Συνθήκης των Σεβρών για τις μειονότητες πραγματοποιήθηκε το 1923 παράλληλα με την επικύρωση της Συνθήκης της Λωζάννης. Με το νομοθετικό διάταγμα της 25^{ης} Αυγούστου 1923 «Περί Κυρώσεως της εν Λωζάννη συνομολογηθείσης Συνθήκης περί Ειρήνης» (ΦΕΚ 238/25.9.1923), αναγνωρίστηκε πλήρη και νόμιμη ισχύς στο Πρωτόκολλο XVI σχετικό με την «προς την εν Σέβραις συναφθείσαν Συνθήκην την 10^{ης} Αυγούστου 1920 μεταξύ των προερχουσών Συμμάχων Δυνάμεων και της Ελλάδος "περί προστασίας των εν Ελλάδι μειονοτήτων" και προς την υπό την αυτήν ημερομηνίαν συναφθείσαν Συνθήκην μεταξύ των αυτών δυνάμεων εν σχέσει προς την Θράκην». Στην συνέχεια η Συνθήκη των Σεβρών κυρώθηκε από την Ελληνική Εθνοσυνέλευση με το Νομοθετικό Διάταγμα της 29^{ης} Σεπτεμβρίου 1923 «Περί κυρώσεως της εν Σέβραις υπογραφείσης Συνθήκης περί προστασίας των εν Ελλάδι μειονοτήτων», ΦΕΚ 311/30.10.1923. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Τσιτσελίκης (1996), σελ.277-278.

,το ελληνικό κράτος αναλάμβανε να διεξάγει μαθήματα στην μειονοτική γλώσσα όταν υπήρχε σημαντική αναλογία μειονοτικών μαθητών⁽²⁷⁷⁾ .

Όμως το ελληνικό κράτος παρά τις υπογεγραμμένες συμβάσεις για την προστασία των μειονοτήτων , βρισκόμενο κάτω από την πίεση σημαντικών ανθρωπιστικών αναγκών που προέκυψαν από τον ερχομό των προσφύγων, ακολούθησε μια διαφορετική πολιτική με βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους .

Έτσι, με άμεσο στόχο την αποκατάσταση των Ελλήνων προσφύγων από τη Μικρά Ασία ⁽²⁷⁸⁾,το ελληνικό κράτος επέλεξε αρχικά ως προτεραιότητα να συμπεριλάβει όσο γίνεται περισσότερους πολίτες σλαβικής καταγωγής , στην ομάδα Ελλήνων πολιτών που θα μετανάστευαν στην Βουλγαρία βάση της Συνθήκης του Neuilly(1919) που προέβλεπε προαιρετική ανταλλαγή πληθυσμών⁽²⁷⁹⁾. Την ίδια προτεραιότητα βέβαια είχε επιλέξει και η Βουλγαρία η οποία και αυτή, είχε συμπεριλάβει όσο γίνεται περισσότερους πολίτες ελληνικής καταγωγής στην ομάδα Βουλγάρων πολιτών που θα μετανάστευαν στην Ελλάδα βάση της εν λόγω συνθήκης⁽²⁸⁰⁾ .

Ενώ σε δεύτερη φάση , με μακροπρόθεσμο στόχο την πρόληψη ανταγωνισμών για τα μακεδονικά εδάφη, το ελληνικό κράτος επέλεξε την πολιτική εξελληνισμού του υπόλοιπου σλαβικού πληθυσμού που παρέμεινε στην περιοχή της ελληνικής Μακεδονίας ⁽²⁸¹⁾.Το εγχείρημα παρουσίασε πολλές δυσκολίες γιατί το ελληνικό κράτος

277. Για τα παραπάνω άρθρα βλ. Τσισελίκης((1996),σελ.323-324.Επίσης για το κείμενο των άρθρων 8-9 της Συνθήκης των Σεβρών βλ. Iakovos D. Michailidhis, "Identities, Diplomacy, and Political and Military Correlations., σελ. 229.

278. Η Ελλάδα τότε είχε υπογράψει την Συνθήκη της Λοζάννης, και το πρόβλημα της αποκατάστασης των προσφύγων που πρόεκυψε από την ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν τεράστιος. Και όπως είναι γνωστό η ελληνική κυβέρνηση σχεδίασε την εγκατάσταση ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων στην ελληνική Μακεδονία, κάτι που απαιτούσε μεγάλες προσπάθειες από την Ελλάδα για «να επιτύχει των επαναπατρισμό των εκατέρωθεν της Μακεδονίας, Ελληνικών και Βουλγάρικων μειονοτήτων» (βλ. Ι.Κοραντής ,*Διπλωματική Ιστορία της Ευρώπης(1919-1955)*),(Αθήνα:Ελευθέρη Σκέψης Αθήνα,1996), τομ.Α',σελ.370.

279. Περισσότερα για το περιεχόμενο της Συνθήκης Neuilly (1919) βλέπε Stephen P. Ladas, *The Exchange of Minorities: Bulgaria, Greece and Turkey* (New York: Harvard University Press, 1932) σελ.739.

280. Περίπου 30 χιλιάδες Έλληνες άφησαν την Βουλγαρία καθώς 53000 Βούλγαροι άφησαν την Ελλάδα. Σε αυτούς θα προσθέσουμε και 16000 Έλληνες και 39000 Βούλγαροι που άφησαν τα σπίτια τους κατά την διάρκεια του πολέμου. Βλ.Ladas, στο ίδιο,σελ. 122-123. Με την Συνθήκη Neuilly (1919) η Βουλγαρία υποχρεώθηκε να μειώσει το στρατό της από 700000 άντρες σε 33000 άντρες. Βλ. Misha Glenny, *the Balkans 1804-1999.Nationalism, War and the Great Powers.* (London:Granta Books,1999),σελ.398.

281. Περισσότερα για τις πολιτικές του υποχρεωτικής αφομοίωσης της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα βλ. Κωστόπουλος ,ό.π. Για μερικά από αυτά τα μέτρα βλ. Karakasidou, *Fields of Wheat.*,

έπρεπε να εφαρμόζει μια στρατηγική, η οποία από την μια, δεν έπρεπε να προκαλέσει ανεπανόρθωτο ρήγμα με την υπό αφομοίωση πληθυσμιακή ομάδα⁽²⁸²⁾, και από την άλλη, έπρεπε να περιορίσει διεθνώς το ενδιαφέρον της Βουλγαρίας και της Σερβίας για την εν λόγω μειονότητα, χωρίς να απομονωθεί διεθνώς Ελλάδα υπό την κατηγορία ότι παραβιάζει τις μειονοτικές συνθήκες .

Για να αντιμετωπίσει τις παραπάνω δυσκολίες στο εξωτερικό , η Ελλάδα επέλεξε την στρατηγική της ευκαιριακής εθνικής ονοματοδωσίας της σλαβομακεδονικής μειονότητας ,αλλά και της ευκαιριακής ονοματοθεσίας της γλώσσας της , ανάλογα με τις περιστασιακές «προληπτικές» ανάγκες που προέκυπταν κάθε φορά στο Μακεδονικό Ζήτημα. Δηλαδή , όταν για τις ανάγκες της εξωτερικής πολιτικής, η Ελλάδα ονόμαζε την σλαβομακεδονική μειονότητα βουλγαρική ή σερβική, τότε την γλώσσα της μειονότητας θα συνέχιζε να την ονομάζει «μακεδονική», δηλαδή διαφορετική από την βουλγαρική ή την σερβική. Όταν στην συνέχεια θα ονόμαζε την μειονότητα ως ομάδα ελληνικής καταγωγής, τότε θα ονόμαζε την γλώσσα της ως ένα σλαβικό ιδίωμα .Και όταν ιδρύεται το Ομόσπονδο Κράτος της «Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» , τότε ονομάζει την μειονότητα ως ανύπαρκτο, και την γλώσσα ως κάτι που δεν μοιάζει με την μακεδονική, αλλά με την βουλγαρική γλώσσα.

Έτσι λοιπόν, όταν η Ελλάδα μετα από ένα αιματηρό μεθοριακό επεισόδιο θα υπογράψει το Πρωτόκολλο Πολίτη -Καλβόφ (29/9/1924), τότε η σλαβική μειονότητα θα ονομαστεί βουλγαρική ⁽²⁸³⁾,ενώ το ελληνικό κράτος ενημερώνει την Κοινωνία των Εθνών ότι ,αναγνωρίζει ως γλώσσα της σλαβικής μειονότητας , την μακεδονική διάλεκτο⁽²⁸⁴⁾.

282. Η εν λόγω αφομοιωτική πολιτική εντατικοποιήθηκε κυρίως τη περίοδο που το ελληνικό κράτος προσπαθούσε να τακτοποιήσει ενάμισι εκατομμύρια ανταλλάξιμους πρόσφυγες που ήρθαν από την Μικρή Ασία στην Ελλάδα. Εκείνη την περίοδο πολύ σλαβόφωνοι έχασαν την γη τους υπέρ των νεοφερμένων προσφύγων [βλ.Κώστας Καραβίδας, *Αγροτικά*, (Αθήνα, 1931), σελ.211-232, 298-305,307-318. Το ελληνικό κράτος έθεσε τους Σλαβομακεδόνες κάτω από το δίλλημα ή να αφομοιωθούν ή να αποβάλουν την εθνικότητα τους. Η συγκεκριμένη πολιτική είχε ως αποτέλεσμα οι σχέσεις ανάμεσα στο κράτος και μειονοτήτων-και ειδικά από την σλαβόφωνη ομάδα- να ήταν αμοιβαίας δυσπιστίας [βλ.Jane K.Cowan(επιμ.),*Macedonia: The Politics of Identity and Difference* .(London:PLUTO PRESS, 2000),σελ.32] και να δημιουργείται μεγάλη ένταση ανάμεσα στους πρόσφυγες Έλληνες και εντόπιων σλαβόφωνων[βλ.Ευστάθιος Πελαγίδης, *Αποκατάσταση των Προσφύγων στην Δυτική Μακεδονία (1923-1930)*. (Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη,1994,σελ.187-90). Βλ..Επίσης,John Koliopoulos, *Plundered Loyalties. World War II and Civil War in Greek West Macedonia*, (New York: New York University Press, 1999), σελ. 41-44.

283. Περισσότερα για το Πρωτόκολλο Πολίτη –Καλβόφ βλ. Αρετή Τουντα–Φεργάδη(1986). Όσον αφορά το αιματηρό επεισόδιο ,πρόκειται για το επεισόδιο στο ελληνικό χωριό Τερλίτς όπου κατά την μεταφορά των 27 συλληφθέντων βουλγαρικής καταγωγής Ελλήνων πολιτών, με σκοπό την εξαναγκαστική μετανάστευση τους στην Βουλγαρία , οι ελληνικές αρχές σκότωσαν 17 από αυτούς επειδή είχαν προσπαθήσει να διαφύγουν (δηλαδή είχαν συλληφθεί από τις ελληνικές αρχές μόνο και μόνο επειδή ήταν μη ελληνικής καταγωγής παρά που είχαν την ελληνική υπηκοότητα) .Το πόρισμα της Μεικτής Επιτροπής της Έλληνο- Βουλγαρικής Μετανάστευσης σε σχέση με το συμβάν κατέληξε στις 16-8-1924 ότι για το επεισόδιο υπεύθυνη ήταν η Ελλάδα [βλ. περισσότερα Αρετή Τούντα-Φεργάδη,*Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας (1912-1940)* (Αθήνα ,1996),σελ. 221-224]. Ήταν φανερό ότι εκτός των άλλων η Ελλάδα είχε παραβιάζει το

Στην συνέχεια , όταν το ελληνικό κράτος βρέθηκε κάτω από τις πιέσεις της Σερβίας, η οποία εκτόξευσε απειλές εναντίον της Ελλάδας, τότε το ελληνικό κοινοβούλιο καταψήφισε το πρωτόκολλο Πολίτη-Καλφόβ, και άλλαξε θέση σε σχέση με την ονομασία της μειονότητας στην ελληνική Μακεδονία . Βρισκόμενη κάτω από τις ίδιες σερβικές πιέσεις, η δικτατορική κυβέρνηση Πάγκαλου, με μια κοινή δήλωση με την Γιουγκοσλαβία , αναγνώριζε τους Σλαβομακεδόνες της ελληνικής Μακεδονίας , όχι πλέον ως βουλγαρική ή μακεδονική μειονότητα , αλλά ως σερβική μειονότητα ⁽²⁸⁵⁾

άρθρο ένα της Συνθήκης Neuilly το οποίο όρισε για την Βουλγαρία και την Ελλάδα ότι « τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν στους κατοίκους τους που ανήκουν σε εθνοτικές , θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες το δικαίωμα να μεταναστεύουν ελεύθερα στις αντίστοιχες επικράτειες τους» (για το άρθρο ένα βλ.Ladas,ό.π.,σελ.739). Δηλαδή οι Σλαβομακεδόνες μειονοτικοί ελληνικής υπηκοότητας , είχαν όχι μόνο το δικαίωμα να μεταναστεύουν ελεύθερα στην Βουλγαρία χωρίς να υποστούν κανένα εξαναγκασμό από τις ελληνικές αρχές, αλλά και το δικαίωμα να παραμείνουν ελεύθερα στην Ελλάδα , χωρίς να υποστούν από τις ελληνικές αρχές πιέσεις και δυσμενείς συνέπειες υποχρεωτικής απέλασης (δηλαδή η υποχρεωτική απέλαση σήμαινε παραβίαση της Συνθήκης Neuilly όπως η περίπτωση στο ελληνικό χωριό Τερλίτς). Η Κοινωνία των Εθνών είχε αναφορές από την Μεικτή Επιτροπή , για κακομεταχειρίσεις Σλαβόφωνων από τις ελληνικές αστυνομικές αρχές και πριν από το επεισόδιο στο Τέρλιτς , και είχε απαιτήσει την εξασφάλιση των δικαιωμάτων τους [βλ. Iakovos D. Michailidhis, "Identities, Diplomacy, and Political and Military Correlations .,σελ. 231].

284. Κάτι τέτοιο προκύπτει από την ενημέρωση που έκανε στις αρχές Δεκεμβρίου 1924 , ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Γ. Ρούσσοσ, στον επικεφαλής του τμήματος μειονοτήτων της Κοινωνίας των Εθνών , Ερικ Κόλμπαν ,σύμφωνα με την οποία στα μειονοτικά σχολεία που πρόκειται να ιδρυθούν στην ελληνική Μακεδονία «μέσον διδασκαλίας δε θα πρέπει να είναι ούτε η φιλολογική βουλγαρική ούτε η σερβική αλλά η μακεδονική διάλεκτος», βλέπε Iakovos Michailidis(1996),σελ .332-335. Επίσης προκύπτει από την επιστολή του Έλληνα επιτετραμμένο Β.Δενδραμή(της 10^{ης} Νοεμβρίου 1925), προς το Τμήμα Μειονοτήτων της Γραμματείας της ΚτΕ, όπου ισχυριζόταν ότι τα σλαβομακεδονικά αποτελούν ξεχωριστή γλώσσα και ότι κάλλιστα θα μπορούσαν να γραφτούν με το λατινικό αλφάβητο.Βλ.Τσιτσελικής(1996),σελ.283 ο οποίος παραπέμπει στο UN Libraries and Archives,Geneva,R.1975,Doc.No41/47674/39349. Σύμφωνα τον Κωστόπουλο «πριν από την ίδρυση της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας το 1944 , βασικό μέλημα των επίσημων και ημιεπίσημων λόγιων ήταν η διαφοροποίηση των σλαβικών διαλεκτών της Μακεδονίας από τη βουλγάρικη γλώσσα» . Σύμφωνα με τον ίδιο 'αυτοτελή' θεωρούν τη σλαβομακεδονική γλώσσα ο πρόεδρος του πανεπιστημίου Νεοκλής Καζάζης, οι πανεπιστημιακοί Νικόλαος Βέης , Γ. Αναγνωστόπουλος , Κλεάνθης Νικολαΐδης , και ο διπλωμάτης Βασίλης Κολοκοτρώνης . Βλ. Κωστόπουλος , *Η Απαγορευμένη Γλώσσα., σελ. 38 ο οποίος μας παραμπεί στο Neocles Casasis ,L'Hellenisme et la Macedoine* ,Παρίσι 1903 , σελ.61 , Νικόλαος Βέης , «Σλαυόφωνοι εν Ελλάδι» , λήμμα στο *Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ελευθερουδάκη* , τ.ΙΑ', σ.578 , Γ. Αναγνωστόπουλος , «Σλαυόφωνοι εν Ελλάδι» , λήμμα στη *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* , τ.ΚΒ',σελ.32, Κλεάνθης Νικολαΐδης , *Ιστορία του Ελληνισμού με κέντρον και βάσιν την Μακεδονίαν* , Εν Αθήναις 1923 , σελ.580 ο διπλωμάτης Vasilis Colocotronis , *La Macedoine et l'Hellenisme* , Παρίσι 1919,σελ.502-504,562.

285. Το ελληνικό Κοινοβούλιο (2/2/25) καταψήφισε το πρωτόκολλο Πολίτη-Καλφόβ ,με το σκεπτικό ότι ήταν πηγή συγκρούσεων και διαρκούς εντάσεως, και ότι «οι μειονοτικές συνθήκες ήταν αρκετές για την προστασία των μειονοτήτων εν Ελλάδι».Βλ.Λένα Διβάνη,*Ελλάδα και Μειονότητες . Το σύστημα της προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών* , (Αθήνα: Νεφέλη ,1995), σελ.321. Ενώ ο Βενιζέλος που ορίστηκε ως ειδικός αντιπρόσωπος της Ελλάδας για την συγκεκριμένη περίπτωση, στην συνεδρίαση του συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών, χαρακτήρισε το Πρωτόκολλο Πολίτη –Καλφόφ ως «πολιτικών σφάλμα» και υπογράμμισε «το

Προηγουμένως όμως, το ελληνικό κράτος είχε ενισχύσει περαιτέρω τον ισχυρισμό ότι η γλώσσα της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην ελληνική Μακεδονία ήταν μακεδονική, δηλαδή διαφορετική από την βουλγαρική και την σερβική. Αυτό το έκανε με την παρουσίαση στην Κοινωνία των Εθνών του εμπονομαζόμενου Abecadar, που ήταν ένα αλφαβητάριο με λατινικούς χαρακτήρες στην μακεδονική διάλεκτο, για τα παιδιά της μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα ⁽²⁸⁶⁾.

επικίνδυνων της επιδειχθείσης επιπολαιότητας» (Κοραντής , ό.π., ,σελ.371) . Για να ασκήσει πίεση στην Ελλάδα , η Γιουγκοσλαβία κατήγγειλε στις 14-11-1924 την Ελληνοσερβική Συνθήκη Συμμαχίας του 1913 [Για την εν λόγω καταγγελία βλ. Γ. Δάφνης, *Η Ελλάς μεταξύ δυο πολέμων (1923-1940)*, (Αθήνα ,1955),σελ .264,επίσης Κ. Σβολόπουλος , *Διπλωματική ιστορία της Ελλάδας*, (Θεσσαλονίκη, 1980) τομ.2,σελ 179) .Για τις απειλές που εκτόξευσε το Βελιγράδι εναντίον της Ελλάδας, που αφορούσαν τις διεκδικήσεις εδαφών της ελληνικής Μακεδονίας, σε συνεννόηση μάλιστα με την Βουλγαρία , βλ. Παναγιώτης Πιπινέλης,*Ιστορία της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1923-1941*, (Αθήνα ,1948), σελ.28. Για τις πιέσεις του Βελιγραδίου για την ακύρωση της συμφωνίας Πολίτη –Καλόφ βλ.High Poulton “*Who are the Macedonians?*”,σελ.88. Η Ελλάδα υπέγραψε με την Γιουγκοσλαβία τις Συμφωνίες του 17-8-1926 και μαζί με αυτές και την κοινή δήλωση σύμφωνα με την οποία, οι Σλαβόφωνοι που κατοικούσαν στην Ελλάδα αναγνωρίζονταν ως σερβική μειονότητα (βλ. Π. Πιπινέλης ,στο ίδιο σελ.30) . Η Συμφωνία υπογράφηκε στην Αθηνά και είχε τίτλο «Σύμβασις συμπληρωματική της συμβάσεως Βελιγραδίου της 12 Μάιου 1923» όπου η Ελλάδα προσέφερε επιπλέον παραχωρήσεις στην Γιουγκοσλαβία (Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Σ. Β. Μαρκεζίνης, *Πολιτική ιστορία της νεότερης Ελλάδας*,(Αθήνα,1973) τομ.Γ,σελ.119-120 , επίσης Δ.Γ. Παπαμιχαλόπουλος ,*Η Ελευθέρα Σερβική Ζώνη Θεσσαλονίκης* (Αθήνα ,1953),σελ.83. Όσον αφορά τη Σύμβαση της 12 Μάιου 1923 αυτή έγινε σε μια συγκύρια όπου το Βελιγράδι έβλεπε ότι δημιουργήθηκε πρόσφορο πεδίο διπλωματικών πιέσεων έναντι της Αθήνας εφόσον μπορούσε από θέση ισχύος να απαιτήσει προνόμια αναφορικά με το καθεστώς της σερβικής διαμετακόμισης στη Θεσσαλονίκη , έναντι της υποστήριξης της στη Βουλγαρία στο ζήτημα της Δυτικής Θράκης στη Λοζάνη. Βλ. Παξιμαδοπούλου –Σταυρινού Μ., *Η Δυτική Θράκη στην Εξωτερική Πολιτική της Βουλγαρίας* (Αθήνα: Gutenberg ,1997) σελ.200

286. Το abecadar ήταν έτοιμο το 1925 [βλ. Iakovos D. Michailidhis, “Identities , Diplomacy , and Political and Military Correlations., σελ.233] .Στην έκθεση που παρέδωσε στα τέλη του 1925 ο ειδικός για ζητήματα γλωσσολογικά στην Κοινωνία των Εθνών, ναι μεν εξηγούσε ότι η επιλογή του λατινικού αλφαβήτου έγινε για πολιτικούς λόγους, ωστόσο αναγνώρισε στην ελληνική κυβέρνηση ειλικρινές προθέσεις απέναντι στα εκπαιδευτικά δικαιώματα της σλαβομακεδονικής μειονότητας. Οι Έλληνες αξιωματούχοι ισχυριστήκαν για την επιλογή του λατινικού αλφάβητου, με το σκεπτικό ότι αυτό είχε γίνει και με άλλες σλάβικες γλώσσες , όπως η πολωνική, και η τσέχικη, που είχαν γραφή στην λατινική αλφάβητο . Ωστόσο περισσότερο αληθοφανείς πρέπει να είναι ο ισχυρισμός πώς με τη χρησιμοποίηση του λατινικού αλφαβήτου η Ελλάδα επιχείρησε να περιορίσει την επιρροή της Σερβίας και της Βουλγαρίας στους Σλαβόφωνους της ελληνικής Μακεδονίας(βλ. Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, «Μειονοτικές Ευαισθησίες και εκπαιδευτικά πρόβλημα : Η περίπτωση του Abecadar» στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (επιμ.), *Γλώσσες ,Αλφάβητα και Εθνική Ιδεολογία στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια* (Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική,1999), σελ .139-140). Το abecadar αμέσως μετά την παρουσίαση στην Κοινωνία των Εθνών, απαγορεύτηκε, δεσμεύτηκε, και καταστράφηκε από τις ελληνικές αρχές. Βλ.High Poulton,*Who are the Macedonians?* σελ.88-89. Σύμφωνα με την Αλεξάνδρα Ιωαννίδου από το Abecadar μπορούσε να μάθει κανείς ελάχιστα γιατί έλειπε η γραμματική από την γλώσσα , έλειπε η κλήση ρημάτων , είχε αρκετές άλλες ατέλειες και προχειρότητες κατα τη σύνταξη .Ηταν προϊόν πολιτικών αναγκαιοτήτων, και δεν μπορεί επ’ ουδενί λόγω να διεκδικήσει των τίτλο ενός φιλολογικού σοβαρού και αξιόλογου βιβλίου .Βλ. Αλεξάνδρα Ιωαννίδου , «Το Abecadar από φιλολογική σκοπιά» στο Τσιτσελίκης (επιμ.), *Γλώσσες ,Αλφάβητα.*,σελ.102-115.

Με την πτώση του δικτάτορα Πάγκαλου η ελληνική Βουλή απέρριψε όλες τις συμφωνίες του 1926 και η Ελλάδα θα αλλάξει και πάλι θέση σε σχέση με την μειονότητα στην ελληνική Μακεδονία. Το ελληνικό κράτος θα δηλώσει για την εν λόγω μειονοτική ομάδα ότι δεν είναι ούτε Βούλγαροι ούτε Σέρβοι αλλά Έλληνες που μιλούν σλάβικο διάλεκτο, προβάλλοντας την θέση ότι με την συνθήκη Νείγυ λύθηκε οριστικά το ζήτημα των Σλαβομακεδόνων Ελλήνων υπηκόων βουλγαρικής συνείδησης⁽²⁸⁷⁾. Ωστόσο συνέχισε να συνδέσει του συγκεκριμένο σλάβικο διάλεκτο με την επονομαζόμενη «μακεδονική γλώσσα», όπως προκύπτει από την απογραφή του 1928, όπου οι αρμόδιες υπηρεσίες υιοθετούν τον όρο «μακεδονοσλαυική»⁽²⁸⁸⁾. Δηλαδή το ελληνικό κράτος, σε όλο το διάστημα του μεσοπολέμου, όπως προκύπτει από τα επίσημα έγγραφα, παραδέχεται ότι η σλαβομακεδονική γλώσσα υπάρχει, και παραδέχεται επίσης ότι, υπάρχουν Έλληνες πολίτες που την ομιλούν⁽²⁸⁹⁾.

Μετά το 1944, όταν ιδρύθηκε το Ομόσπονδο Κράτος της Μακεδονίας μέσα στην Γιουγκοσλαβία του Τίτο, η επίσημη θέση του ελληνικού κράτους άλλαξε για άλλη μια φορά⁽²⁹⁰⁾. Τώρα το ελληνικό κράτος δηλώνει και πάλι ότι η μακεδονική γλώσσα

287. Για την απόρριψη των συμφωνιών μεταξύ Ελλάδας-Γιουγκοσλαβίας βλ. *Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Α' συνοδού της Α' βουλευτικής περιόδου*, τομ.Α' (26 Νοέμβριου 1926 – 29 Αύγουστου 1927), Αθήνα, 1927, υπό την προεδρία Θεμιστοκλέους Σοφούλη, σελ.785-786. Για την στάση του ελληνικού υπουργού εξωτερικών που δήλωνε ότι η ομάδα που ομιλεί την σλαβική γλώσσα δεν είναι ούτε Βούλγαροι ούτε Σέρβοι, αλλά Έλληνες που μιλούν σλάβικο διάλεκτο, προβάλλοντας την θέση ότι με την συνθήκη Νείγυ λύθηκε οριστικά το ζήτημα των Σλαβομακεδόνων Ελλήνων υπηκόων βουλγαρικής συνείδησης, βλέπε Λένα Διβάνη, «Οι επιπτώσεις του συστήματος μειονοτικής προστασίας της ΚτΕ στην Ελλάδα: η οπτική του υπουργείου εξωτερικών» στο συλλογικό *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα*, Αθήνα 1997, σελ.180. Με την επίσημη απογραφή του πληθυσμού του 1928 βρέθηκαν 80789 σλαβόφωνοι που αντιστοιχούσαν στο 6% του συνολικού πληθυσμού της ελληνικής Μακεδονίας. Βλ. George Zotiades, *The Macedonian Controversy* (2^η εκδ., Thessaloniki, 1961) σελ.38-43 και Stelios Nestor "Greek Macedonia and Convention of Neuilly" *Balkan Studies*, 3 (1962) σελ.182-183.

288. Τάσος Κωστόπουλος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα*, σελ.43.

289. Όσον αφορά τα επίσημα έγγραφα του μεσοπολέμου που αναφέρουν την σλαβική διάλεκτο ως μακεδονική γλώσσα βλ. Κωστόπουλος, στο ίδιο, σελ.42-43, ο οποίος μας παραπέμπει στο Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Απογραφή πληθυσμού της Ελλάδας (19/12/1920 π.η). τ.ΙΙ. Αποτελέσματα δια την Θεσσαλίαν και Αρταν*, Αθήνα 1929, σ.λζ' & 210. Πρόκειται για τα δεδομένα από το νόμο Τρικάλων, που εμφανίζουν 37 άτομα να έχουν ως μητρική γλώσσα τη «Μακεδονική» και αλλά 192 τη «Βουλγαρική».

290. Το Μακεδονικό Ζήτημα μπήκε δυναμικά στην Συνδιάσκεψη της Ειρήνης του Παρισιού που άρχιζε στις 29-6-1946. Η Ελλάδα ζήτησε για λόγους ασφάλειας συνοριακούς διαρρυθμίσεις υπέρ της σε μια έκταση 2000 τετραγωνικών μέτρων στα σύνορα με την Βουλγαρία που θα μείωνε το μήκος των ελληνο-βουλγαρικών συνόρων από 480 χιλιόμετρα σε 350 χιλιόμετρα, πρόταση που δεν έγινε δεκτή (βλ. Dimitri S. Constantopoulos, 1956, σελ.17-18). Από την άλλη η Βουλγαρία παρέδωσε ένα μεμοράντουμ όπου επιχειρηματολογούσε υπέρ της ενσωμάτωσης της Δυτικής Θράκης στην εδαφική της επικράτεια, αίτημα το οποίο δεν έγινε δεκτό, ενώ σε σχέση με την Μακεδονία ο Δημητρώφ υποστήριξε μια ενωμένη Μακεδονία ως ομόσπονδο κράτος της Γιουγκοσλαβίας (βλ. Evangelos Kofos, *Nationalism and Communism in Macedonia*, σελ.155-159).

υπάρχει, όμως ομιλείται άλλου, και δεν ομιλείται στην ελληνική Μακεδονία, όπου μια μερίδα του πληθυσμού της, μιλάει ένα τοπικό σλάβικο διάλεκτο το οποίο δεν έχει καμία σχέση με την μακεδονική, ενώ όσον αφορούσε την ονομασία της σλαβομακεδονικής μειονότητας, αυτή ονομάζεται πλέον «ανύπαρκτη» . Κάτι τέτοιο προκύπτει από τις δηλώσεις του υπουργού εξωτερικών Ευάγγελος Αβέρωφ ο οποίος το 1959 έλεγε στην Βουλή ότι :

«Είς την Ελληνικήν Μακεδονίαν δεν ομιλείται η Μακεδονική γλώσσα , η οποία ομιλείται εις τα Σκόπια και έχει και γραμματικήν και συντακτικόν , ομιλείται ένα τοπικόν ιδίωμα το οποίον δεν έχει καμμίαν σχέσιν με την Μακεδονικήν γλώσσαν» . Όσον αφορούσε την μειονότητα ο ίδιος υπουργός δήλωσε στην ίδια συνεδρίαση ότι : « Δεν υπάρχουν Σλαβομακεδόνες εις την Μακεδονίαν , η οποία εποτίσθη εις κάθε γωνιάν με ελληνικόν αίμα , η οποία κατοικείται μόνον και μόνον από Έλληνας [...] Ουδέποτε θα εζήτησαν [από τους Γιουγκοσλάβους] δήλωσιν περί μη υπαρξεως θέματος ανυπαρκτου. Το θέμα δεν υπάρχει δι' ουδενά»⁽²⁹¹⁾. Δηλαδή το ελληνικό κράτος , μέσο της φράσης του Αβέρωφ ότι «η Μακεδονική γλώσσα , η οποία ομιλείται εις τα Σκόπια και έχει και γραμματικήν και συντακτικόν», παραδέχεται ότι η Μακεδονική γλώσσα υπάρχει, και είναι πλήρης αναπτυγμένη, εφόσον έχει γραμματική και συντακτικό, και ομιλείται στα Σκόπια. Μετά το 1990, το ελληνικό κράτος θα αλλάξει και πάλι θέση υποστηρίζοντας ότι η Μακεδονική γλώσσα δεν υπάρχει, και δεν ομιλείται πουθενά , ούτε στα Σκόπια.

Βλέποντας αυτή την διαδρομή διαφαίνεται ότι η τύχη των μη Ελλήνων το γένος της ελληνικής Μακεδονίας, όπως και της γλώσσας τους πέρασε από διάφορες φάσεις.

Όσον αφορά τις σχέσεις Ελλάδας-Γιουγκοσλαβίας, η διάσπαση του Τίτο με το Κομιντέρν που συνέβαλε στην ήττα του δημοκρατικού ελληνικού στρατού (βλ. Thanos Veremis, 1995, σελ.27), μαζί με την διάσπαση του Τίτο με το Στάλιν, όπως και το βάρος του κλίματος του Ψυχρού Πολέμου οδήγησαν στην καλυτέρευση των σχέσεων Ελλάδας - Γιουγκοσλαβίας (Vasil Tururkofski, ο.π., σελ.145), παρά το γεγονός ότι η τελευταία συνέχισε να επιμένει στον ισχυρισμό της για τη κατοχυρωμένη της Μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα (Kofos, στο ίδιο, σελ.206).

291. Βλ. Κωστόπουλος, στο ίδιο, σελ. 43 , 224-225 ο οποίος για τις παραπάνω δηλώσεις μας παραπέμπει στο Επίσημα Πρακτικά της Βουλής , συνεδρίαση της 17/9/59 . Σύμφωνα με τον ίδιο , υπάρχουν πανεπιστημιακοί, φιλόλογοι και δημοσιογράφοι που υποστηρίζουν ότι το εν λόγω ιδίωμα είναι ένα διάλεκτο της βουλγαρικής γλώσσας όπως George Zotiades , *The Macedonian Controversy* , Θεσσαλονίκη 1961 , σελ.34. Μαρία Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου , *Το μακεδονικό ζήτημα . Ιστορική Θεώρηση του προβλήματος* , Αθήνα 1992 , σελ.12 . ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης , Πρόλογος στο Γ.Μπαμπινιώτης (επιμ.) , *Η γλώσσα της Μακεδονίας* , Αθήνα 1992 , σελ. xviii, και του ίδιου , *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* , Αθήνα 1998 , σελ. 1044. Φαίδων Μαλιγκούδης, *Η Θεσσαλονίκη και ο κόσμος των Σλάβων* , Θεσσαλονίκη 1991 , σελ.49. Evangelos Kofos, *The Macedonian Question: The Politics of Mutation* , Θεσσαλονίκη 1987, σελ.3. Σπυρίδων Σφέτας & Κυριάκος Κεντρωτής , *Σκόπια . Σε αναζήτηση ταυτότητας και διεθνούς αναγνώρισης* , Θεσσαλονίκη 1994 , σελ.51. Νικόλαος Κοντοσόπουλος , *Γλώσσες και διάλεκτοι της Ευρώπης* , Αθήνα 1998 , τ. Β' , σελ .539 Σταύρος Λυγερός , *Σκόπια . Το αγκάθι της Βαλκανικής* , Αθήνα 1992 , σελ.36. Θ.Δ.Φραγκόπουλος , «Γιατί ανάβουν οι ...γείτονες το 'Μακεδονικό'» *Έθνος* 6/6/1988. Παύλος Ναθαναήλ «Βουλγαρία και Σκόπια» *Ελευθεροτυπία* , 29/1/1994. Στέλιος Παπαθεμελής , «Πρέπει να δράσουμε όπως δρουν τα Σκόπια» , *Ταχυδρόμος* 15/12/1988, σελ.44. Γιάννης Τσαλουχίδης , «Το 'Μακεδονικό' σε νέα επικίνδυνη φάση», *Οικονομικός Ταχυδρόμος* 21/2/1991 . Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Τάσος Κωστόπουλος, στο ίδιο, σελ.39.

Δηλαδή, ανάλογα με το βαθμό της αδυναμίας ή της δύναμης της Ελλάδας, αναγνωρίστηκαν ως βουλγάρικη ή ως σερβική μειονότητα που μιλάει την μακεδονική διάλεκτο, ως ομάδα Ελλήνων που δεν μιλούν το μακεδονικό αλλά το σλάβικο διάλεκτο, ως ανύπαρκτη μειονοτική ομάδα⁽²⁹²⁾, και στο τέλος με νέα ονομασία. Σύμφωνα με την ρητορική του πρωθυπουργού Μητσοτάκη «η λεγόμενη “μακεδονική μειονότητα” είναι μειονότητα φάντασμα. Είναι μοναδική περίπτωση, από όσες εγώ γνωρίζω, όπου τη μειονότητα την παρουσιάζουν τρίτοι, από έξω από τη χώρα και όχι μέσα στην ενδιαφερομένη χώρα[.]»⁽²⁹³⁾.

Πίσω από την ρητορική του Μητσοτάκη λοιπόν υπάρχει ένα ολόκληρο υπόβαθρο δράσης και σκέψης που μόλις περιγράψαμε και έγινε ο άξονας εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής για πολλές δεκαετίες στο Μακεδονικό Ζήτημα, και αφορά το

292. Όσον αφορά την άλλη πλευρά δηλαδή το γιουγκοσλαβικό κράτος σε όλη τη διάρκεια του τιτοϊκού καθεστώτος (1945-1990), είχε εκφράσει με σταθερό τρόπο την θέση περί ύπαρξης της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα, και κατά καιρούς είχε διαμαρτυρηθεί και ζητούσε από το ελληνικό κράτος καλύτερη μεταχείριση αυτής της μειονότητας. Από το ξεκίνημα του η κυβέρνηση του Τίτο διαμαρτυρήθηκε στο υπουργείο εξωτερικών της Ελλάδας και στον αμερικανό πρέσβη στην Αθήνα –ο οποίος ενημέρωσε στις 31/7/1945 τον Έλληνα πρωθυπουργό- για την κακομεταχείριση της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα.(Βλ.Εvangelos Kofos,*Nationalism and Communism.*, σελ.151-152). Το Σεπτέμβριο του 1950 ο γιουγκοσλάβος αντιπρόσωπος έθεσε στον ΟΗΕ επισήμως το ζήτημα της αναγνώρισης της μακεδονικής γιουγκοσλαβικής μειονότητας στην Ελλάδα (βλ.Γεώργιος Α. Λεβέντης,ο.π.,σελ.338). Το Νοέμβριο του 1961 ο τότε πρωθυπουργός της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας, Αλέξανδρο Γκρίτσκο, σε συνέντευξη τύπου στα Σκόπια δήλωσε ότι ορισμένα μέτρα εφαρμοσμένα υπό τις ελληνικές κυβερνήσεις επί της εν Ελλάδι μακεδονικής μειονότητας αποσκοπούσαν να εξαφανίζουν την « εθνική συνείδηση της μακεδονικής μειονότητας».(Βλ.*Καθημερινή*,15-11-1961). Το 1962 ο τότε υπουργός εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Καρδελής, είχε δηλώσει στην εφημερίδα *Ακρόπολις* ότι η σταθερή θέση της Γιουγκοσλαβίας για την ύπαρξη της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα βασίζεται σε εθνικά κριτήρια και τίθεται με τρόπο αντικειμενικό, λογικό και μετρημένο. Βλ. *Ακρόπολις*, 23-1-1962. Στην συνέχεια σε όλη την δεκαετία του 60^{ου}, 70^{ου} και 80^{ου} η κυβέρνηση της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας δεν έπαψε να ζητήσει την αναγνώριση της μακεδονικής μειονότητας από την Ελλάδα.(Βλ.Γεωργίου Ι. Μίντση, 1992, σελ.129-130). Το 1983 σε επίσημη επίσκεψη που έκανε στην Αθήνα η πρωθυπουργός της Γιουγκοσλαβίας, Μίρκα Πλάνιτς,έθεσε κατά τη διάρκεια των συνομιλιών της με την ελληνική κυβέρνηση θέμα αναγνώρισης της μακεδονικής μειονότητας. Βλ.Μίντση, στο ίδιο,σελ.131.

293. Για την δήλωση Μητσοτάκη που έγινε στις 8/9/91 βλ. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.46. Όσον αφορά τον ισχυρισμό του πρώτου ότι την μειονότητα την παρουσιάζουν τρίτοι που είναι έξω από την χώρα και όχι μέσα στην ενδιαφερομένη χώρα, τη στιγμή που έγινε συγκεκριμένη δήλωση, τα στοιχεία δείχνουν ότι τέτοιες ενδιαφερόμενες ομάδες υπήρχαν. Και απόδειξη αυτού είναι η υπόθεση της ίδρυσης από μια ομάδα Ελλήνων πολιτών ενός σωματίου στην Φλώρινα με όνομα ‘*Στέγη Μακεδονικού Πολιτισμού*’ που έγινε γνωστή ως ‘*υπόθεση Σιδηρόπουλο*’. Η αίτηση τους απορρίφθηκε από το Εφετείο Θεσσαλονίκης με το σκεπτικό ότι «συμβάλει στην δημιουργία Μακεδονικού ζητήματος» και ότι « υφίσταται κίνδυνος παγιδεύσεως νεαρών ατόμων στην εθνολογικά ανύπαρκτη και ιστορικά αποκρουστέα μακεδονική μειονότητα [..], ότι ο τίτλος του σωματίου μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση ,διότι δυο εκ των ιδρυτών ισχυρίστηκαν σε συνεντεύξεις τους στον τύπο ότι νιώθουν φορείς άλλης συνείδησης». Στην συνέχεια η υπόθεση πήγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο όπου οι εν λόγω πολίτες δικαιώθηκαν (βλ. Δημήτρης Χριστόπουλος, *Η Ετερότητα Ως Σχέση Εξουσίας. Όψεις της Ελληνικής, Βαλκανικής και Ευρωπαϊκής Εμπειρίας* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2002), σελ.182-202. Ειδικότερα για το απόσπασμα της απόφασης του Εφετείου βλέπε στο ίδιο, σελ.183.

ζήτημα της πολιτικής διαχείρισης των μη Ελλήνων το γένος της ελληνικής Μακεδονίας (294). Και αυτή είναι εν τέλει η αληθινή αιτία για την οποία η Ελλάδα θα έρχεται σε διένεξη διεθνώς με την ΠΓΔΜ, αιτία την οποία η Ελλάδα θα προσπαθήσει να την καλύψει πίσω από την ρητορική περί άρνησης της ονομασίας του νέου κράτους, μπερδεύοντας την Διεθνή Κοινότητα, παρουσιάζοντας το ελάσσω ως μείζων, και το μείζων ως ελάσσω.

Σύμφωνα με τον Δημήτρη Χριστόπουλο η «διακρατική διένεξη σχετικά με την ονομασία της γειτονικής Δημοκρατίας δεν είναι, ωστόσο, παρά ένα στιγμιότυπο του Μακεδονικού Ζητήματος. Η μείζων διάσταση του ζητήματος για την Ελλάδα αφορά την “ιστορικά αποκρουστέα μακεδονική μειονότητα” και τη χρήση σλαβικών διαλέκτων στις βόρειες περιοχές της χώρας, η εξάλειψη των οποίων “θεωρήθηκε ευθύς εξαρχής –και παρέμεινε ως τις μέρες μας- ο μείζων ‘εθνικός στόχος’ στην περιοχή”. [...] Η άρνηση αυτή θεμελιώνεται στις δυο εκδοχές του κυρίαρχου ελληνικού επιχειρήματος κατά της ετερότητας. Τη διαπιστωτική και την κανονιστική εκδοχή: τέτοια γλώσσα ή ταυτότητα δεν υπάρχει αλλά και δεν πρέπει να υπάρχει»(295). Και η διένεξη θα εκδηλωθεί σε διαφορετικά επίπεδα και πλαίσια όπου θα πάρουν μέρος εκτός από τους πολιτικούς, άνθρωποι της διάνοησης και απλοί πολίτες, εκπρόσωποι εθνικών συλλόγων και οργανώσεων, δημοσιογράφοι της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης, θα οργανωθούν

294. Η εν λόγω πολιτική περιγράφεται επίσης πολύ γλαφυρά από την παρακάτω εγκύκλιο του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών η οποία λέει « : η ελληνική πολιτική στο μακεδονικό ακολουθεί με αμετακίνητη συνέπεια την ίδια γραμμή από το 1950 . Η Ελλάδα δεν. [...] αναγνωρίζει την ύπαρξη ‘μακεδονικού’ έθνους, γλώσσας κλπ[...] επιμένει στην χρήση του όρου ‘Μακεδονία’ ως έννοιας αποκλειστικά γεωγραφικής [...]. Στους διεθνείς οργανισμούς η Ελλάδα υποστηρίζει την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως κατοχυρώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών . Αρνείται όμως να υιοθετήσει ορισμένες γιουγκοσλαβικές προτάσεις που θα έδιναν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση των Σκοπίων να επεμβαίνει στα εσωτερικά άλλων χωρών με το πρόσχημα προστασίας δήθεν μειονοτήτων της [...].Κανείς βέβαια δεν αμφισβητεί ότι στο παρελθόν υπήρχαν άτομα σλαβικής συνειδήσεως [...] μετα την κατοχή και τον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου , τα άτομα αυτά κατέφυγαν κυρίως στην Γιουγκοσλαβία. ..ορισμένα υπολείμματα σλάβοσυνειδητων στοιχείων μετανάστευσαν στις υπερπόντιες μεταναστευτικές χώρες [...]. Οι ελάχιστοι δίγλωσσοι που είχαν μείνει στην Ελλάδα , απέδειξαν ενεργά την ελληνική τους συνείδηση [...]» . Πρόκειται για την εγκύκλιο που έστειλε ο υπουργός εξωτερικών της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ , Χαραλαμπίδης στις 23 -7-1983 για το πλήρες κείμενο της οποίας βλέπε Σκιλακάκης ,στο ίδιο ,σελ.25-28. Την εν λόγω εγκύκλιο την κατέθεσε στην ελληνική βουλή ο Μητσοτάκης (βλ. *Ποντίκι* , 10 – 6 - 1993,σελ. 12).

295. Δημήτρης Χριστόπουλος , *Η Ετερότητα Ως Σχέση Εξουσίας.*, σελ.176 . Η φράση «ιστορικά αποκρουστέα μακεδονική μειονότητα» ανήκει στο κείμενο της απορριπτικής απόφασης του Εφετείου Θεσσαλονίκης για την άδεια λειτουργίας του σωματίου *Στέγη Μακεδονικού Πολιτισμού* . Για το πλήρες κείμενο της εν λόγω δικαστικής απόφασης ο Χριστόπουλος, στο ίδιο ,σελ .183, μας παραπέμπει στο υπ’ αριθμ.1558/1991 απόφαση του Εφετείου Θεσ/νίκης της 8 Μαΐου 1991.

ακαδημαϊκά σεμινάρια, πολιτικές εκδηλώσεις και μαζικές διαδηλώσεις, στην Ελλάδα, ΠΓΔΜ, Ευρώπη, Αυστραλία, Καναδάς και ΗΠΑ⁽²⁹⁶⁾

Και όπως ήταν αναμενόμενο, από το ξεκίνημα της διένεξης Αθήνας-Σκοπίων, η προληπτική διπλωματία ήταν παρούσα, και συνέβαλε όσο μπορούσε (ανάλογα με τα διαθέσιμα μέσα και όργανα) στην μείωση των εντάσεων. Στην πρώτη φάση της διένεξης, θα διαμεσολαβήσει η ΕΚ, η οποία αντιμετώπιζε την διένεξη Αθήνας-Σκοπίων μέσα στο πλαίσιο της προληπτικής διπλωματίας που άσκησε ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ)⁽²⁹⁷⁾, στο ευρύτερο πεδίο των προσπαθειών της πρόληψης της Γιουγκοσλαβικής κρίσης.

Στην συνέχεια η διένεξη Αθήνας – Σκοπίων θα απασχολήσει πολλά ισχυρά κράτη όπως ΗΠΑ, Ρωσία, Κινά, Καναδάς και άλλα, και θα μεταφερθεί στο ΟΗΕ όπου και εκεί, ύστερα από επίμονες διαμεσολαβητικές προσπάθειες της προληπτικής διπλωματίας, η οποία ασκήθηκε από τον εν λόγω οργανισμό, τελικά θα καταλήξει στην

296. Μια έντονη δημόσια αντιπαράθεση σε διεθνές επίπεδο σε σχέση με το Μακεδονικό σημειώθηκε κατά την διάρκεια των διεργασιών της Συνάντησης της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη Διάσταση της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ιούνιο 1990) , όταν η Γιουγκοσλαβική αντιπροσωπία στις 21 Ιουνίου 1990 παρουσίασε υπόμνημα (*memorandum*) σχετικά με την κατάσταση της μακεδονικής μειονότητας στην Βουλγαρία και στην Ελλάδα . Με βάση το υπόμνημα, η Γιουγκοσλαβική πλευρά κατηγορούσε τις τελευταίες για καταπάτηση των μειονοτικών δικαιωμάτων των μακεδόνων σλαβικής καταγωγής, προκαλώντας έντονες αντιπαραθέσεις με την Ελληνική Αντιπροσωπία. Βλ. Loring M. Danforth, *The Macedonian Conflict. Ethnic Nationalism In A Transnational World* (Princeton: Princeton University Press, 1995), σελ.134, 136-137, 138-139. Όσον αφορά την δραστηριότητα διαφόρων εθνικών συλλόγων και οργανώσεων προερχόμενες από τις σλαβομακεδονικές και τις ελληνικές κοινότητες στον Καναδά, Αυστραλία και ΗΠΑ, αυτές ερχόντουσαν σε σύγκρουση μεταξύ τους όταν οι πρώτες κυκλοφορούσαν διάφορα σύμβολα και χάρτες της Ενωμένης Μακεδονίας, ενώ οι δεύτερες πρόβαλαν τα δικά τους εθνικιστικά σύμβολα και προπαγανδιστικές δραστηριότητες για να τις αποκρούσουν . Ενδεικτικά, μερικές από τις οργανώσεις υπέρ της FYROM είναι Macedonian Orthodox Church, Cyril and Methodius, Gotse Deltchev, Ilinden, Macedonian Benefit Society, Macedonian Community of Western Australia, Federation of Macedonian Associations of Victoria, International Macedonian Lobby, World Macedonian Congress . Όσον αφορά τις ελληνικές οργανώσεις της διασποράς, αυτές είναι τοπικές και θρησκευτικές κοινότητες της ελληνικής ορθόδοξης εκκλησίας, αλλά και πολιτισμικές και αθλητικές οργανώσεις. Οι πιο σημαντικές οργανώσεις ίσως είναι Cretan Brotherhood of Melbourne, Pan-Pontian Association of Melbourne and Victoria, Hellenic Canadian Community of Guelph, Greek Community of Metropolitan Toronto, American Hellenic Educational and Progressive Association, Greek Orthodox Youth Association, ομάδες πολιτικού lobby όπως the United Hellenic American Congress κ.τλ . Όλες τους, διατηρούν διασυνδέσεις με την Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού που δημιουργήθηκε από το ελληνικό κράτος το 1982 . Για πιο πολλές λεπτομέρειες βλ. Loring M. Danforth, *The Macedonian Conflict*, σελ. 90-110 . Για τις εσωτερικές εθνικιστικές αντιδράσεις στην Ελλάδα και στην ΠΓΔΜ κατά τη διάρκεια του 1990-1991 βλ Hugh Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.170 . Επίσης, Αναστασία Καρακασιδίου, *Μακεδονικές Ιστορίες Και Πάθη.*, σελ.386.

297. Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ), αντικαταστάθηκε στην σύνοδο του Μάαστριχτ από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Ενδιάμεση Συμφωνία μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων (1995), διανύοντας έτσι μια μεγάλη διαδρομή για την οποία θα μιλήσουμε λεπτομερώς παρακάτω .

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΠΤΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΝΕΞΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σε αυτό το μέρος, περιγράφονται οι ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας, για να προλάβει όσο μπορούσε την επέκταση των συγκρούσεων από τα άλλα μέρη της Γιουγκοσλαβίας στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο και μέσα σε αυτά τα πλαίσια να περιορίσει τις αρνητικές επιπτώσεις που είχε για την ειρήνη στην περιοχή η διεθνής απομόνωση που είχε επιβάλει η Ελλάδα στην ΠΓΔΜ εξ αίτιας της διένεξης στο ονοματολογικό. Επισημάνεται ότι προς επίτευξη αυτού του σκοπού η προληπτική διπλωματία, την άσκηση της οποίας είχε αναλάβει αρχικά η ΕΚ μέσω του θεσμού της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) και αργότερα ο ΟΗΕ, κινήθηκε διαμεσολαβητικά για να γεφυρώσει όσο γίνεται πιο γρήγορα την διαφορά που είχε προκύψει μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων. Παρατηρείται ότι η ΕΚ, και αργότερα ο ΟΗΕ, κατανοώντας τις ανησυχίες που οι δυο χώρες είχαν εκφράσει δημοσίως (όχι τις κρυφές) έβλεπε ως μέρος της πρόληψης των συμβιβασμό στο ζήτημα της ονομασίας και προς επίτευξη αυτού του σκοπού ανέλαβαν πολλές πρωτοβουλίες οι οποίες σε αυτό το μέρος περιγράφονται λεπτομερώς. Δίνονται τέλος, λεπτομέρειες που αναδείχνουν τις δυσκολίες και τα εμπόδια που έπρεπε να ξεπεραστούν από την προληπτική διπλωματία σε όλο το διάστημα 1991-1995, για να μετατρέψει την διένεξη στο ονοματολογικό, από μια διένεξη που παρήγαγε τέτοια ένταση που έθετε σε κίνδυνο την ειρήνη και την ασφάλεια στα Βαλκάνια, σε μια διαφορά στο επίπεδο των διμερών σχέσεων, μέσω της υπογραφής της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, καλυτερεύοντας το διεθνές στάτους της ΠΓΔΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΟΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΛΙΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η διένεξη Αθηνas-Σκοπίων και οι ένοπλες συγκρούσεις στην Γιουγκοσλαβία , εκδηλώθηκαν σε μια συγκυρία όπου οι πολιτικοί και στρατιωτικοί θεσμοί της ευρωατλαντικής ζώνης για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των συγκρούσεων δεν είχαν προσαρμοσθεί ακόμα στις αλλαγές των συνθηκών της μεταψυχροπολεμικής εποχής. Στην κατάσταση εκείνη ούτε οι οικονομικοί και πολιτικοί μηχανισμοί της ΕΚ, και ούτε οι διεθνές διπλωματικές και πολιτικές δυνατότητες της ΔΑΣΕ, είχαν αναπτυχθεί επαρκώς ώστε να αναλάβουν το ρίσκο της προληπτικής επέμβασης και, κατόπιν αυτού, άφησαν τις ΗΠΑ να συμπληρώσουν αυτό το έλλειμμα⁽²⁹⁸⁾.

Όμως πριν από το ξεκίνημα των συγκρούσεων, οι ΗΠΑ είχαν αποσαφηνίσει ότι για λόγους αλλαγής των γεωστρατηγικών προτεραιοτήτων ⁽²⁹⁹⁾, δεν θα επενέβαιναν στην Γιουγκοσλαβία με την ίδια ένταση προληπτικής διάθεσης που επιθυμούσαν οι Ευρωπαίοι (αντίθετα απ'ότι έκαναν την εποχή του Ψυχρού Πολέμου) , παρά τις προειδοποιήσεις των Ευρωπαίων διπλωμάτων, δικτύων πληροφοριών και τις ακαδημαϊκές μελέτες για την επικείμενη κρίση⁽³⁰⁰⁾. Η νέα στάση της Κυβέρνησης του Μπους σε σχέση με την Γιουγκοσλαβία ήταν ότι αυτή η χώρα είχε σημασία για να

298. Steven L.Burg, "The International Community and the Yugoslav Crisis", Milton J.Esman & Shibley Telhami (επιμ.) *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London: Cornell University Press, 1995), σελ.23.

299. Ήδη από το 1990 όπου οι συνθήκες είχαν αλλάξει, οι ΗΠΑ, προετοίμαζαν τη νέα γεωστρατηγική πολιτική της μεταψυχροπολεμικής εποχής, βλέποντας τη Γιουγκοσλαβία από μια άλλη γεωπολιτική σκοπιά, όπως μας πληροφορεί και ο τελευταίος Αμερικανός πρέσβης στην ενωμένη Γιουγκοσλαβία ο οποίος λέει: «Ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε.[...] . Σε τούτες τις συνθήκες εγώ και ο Eagleburger συνεννοηθήκαμε ότι στις δεξιώσεις για την παρουσίαση μου στο Βελιγράδι και στις άλλες πρωτεύουσες των ομόσπονδων δημοκρατιών , έπρεπε να μεταφέρω το νέο μήνυμα. Θα έπρεπε να πω ότι η Γιουγκοσλαβία και τα Βαλκάνια παρέμειναν σημαντικά για τα συμφέροντα της Αμερικής, όμως η Γιουγκοσλαβία δε διατηρούσε την ίδια προηγούμενη γεωπολιτική σημασία σαν εξισορροπητικό στοιχείο ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας .Εκείνη τώρα δεν ήταν η μοναδική, γιατί η Πολωνία και η Ουγγαρία είχαν πλέον ανοιχτά πολιτικά και οικονομικά συστήματα». Βλ.Warren Zimmerman,ό.π.,σελ.7.

300. Ήδη στους ακαδημαϊκούς κύκλους από την δεκαετία του 70 και 80 είχαν εκφράσει τις ανησυχίες τους για το τι μέλει γενέσθαι στην ενωμένη Γιουγκοσλαβία στην μεταποιοική εποχή . Ενδεικτικά βλέπε για παράδειγμα Alvin Rabushka and Kenneth A.Shepsle *Politics in Plural Societies* (Columbus ,Ohio : Charles E. Merill, 1972), σελ. 91,183-187,202, 205-206; και Pedro Ramet , " Yugoslavia and the Threat of Internal and External Discontents" *Orbis* (28) (1) (Spring 1984),σελ.103-121, ειδικότερα σελ.114,118.

κρατηθεί ενωμένη για όσο καιρό αυτό θα γινόταν δια της δημοκρατικής οδού⁽³⁰¹⁾ και κατ'επέκταση οι ΗΠΑ δεν θα ενθαρρύνουν ή θα επιβραβεύουν την απόσχιση⁽³⁰²⁾.

Ωστόσο η Ουάσιγκτον διευκρίνισε ότι θα στήριζε την ΕΚ και θα προσπαθούσε να κρατήσει την ίδια γραμμή πλεύσης μαζί της, όπως προκύπτει και από την κοινή προειδοποίηση που δημοσιεύθηκε το Ιανουάριο του 1991, από τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών μαζί με τους άλλους 12 συναδέλφους του της ΕΚ, και αφορούσε την Κροατία και την Σλοβενία. Σύμφωνα με την εν λόγω προειδοποίηση οι ΗΠΑ και οι χώρες της ΕΚ δήλωναν τότε ότι «δεν πρόκειται να αναγνωρίζουν ως ανεξάρτητο κράτος τις δημοκρατίες που θα προχωρήσουν στις ανεξαρτητοποιήσεις μονομερώς, χωρίς διάλογο και συναίνεση με την κεντρική κυβέρνηση»⁽³⁰³⁾.

Έτσι λοιπόν υπό αυτές τις συνθήκες, το μεγαλύτερο βάρος για την αντιμετώπιση της σύγκρουσης στην Γιουγκοσλαβία θα έπεφτε αναγκαστικά στους ώμους της ΕΚ, και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

Η ουσιαστική συμμετοχή της ΕΚ στην πρόληψη της περαιτέρω επέκτασης και στην αποκατάσταση της ειρήνης στην Γιουγκοσλαβία, προκύπτει από το ψήφισμα 713 (25-9-1991) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το οποίο αναφέρεται στις προσπάθειες που είχε αναλάβει η ΕΚ και τα μέλη της για την αποκατάσταση του διαλόγου και της ειρήνης στην Γιουγκοσλαβία⁽³⁰⁴⁾.

301. Στο Warren Zimmermann,ό.π., σελ.χι.

302. U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs, Dispatch, June 3, 1991, pp.394-396.

303. *Ελευθεροτυπία*, 24 -1- 1991.

304. Το ψήφισμα 713 (25-9-1991) του Συμβουλίου Ασφαλείας αναφερόταν επακριβώς ότι «the efforts undertaken by the European Community and its member States [...] to restore peace and dialogue in Yugoslavia». Ήταν φανερό ότι η πρωτοβουλία ενός περιφερειακού οργανισμού όπως η ΕΚ να ασχοληθεί με την πρόληψη της επέκτασης της σύγκρουσης στην Γιουγκοσλαβία έδινε ένα καλό παράδειγμα που ενίσχυε περαιτέρω την θέση που εξέφρασε λίγο αργότερα ο Boutros-Ghali στην «Ατζέντα» του κάνοντας έκκληση στους περιφερειακούς οργανισμούς (regional organizations) και στα περιφερειακά σύμφωνα (regional arrangements) να είναι συνδεδεμένες με τους μηχανισμούς του ΟΗΕ για να ενισχύσουν την προληπτική δραστηριότητα του Οργανισμού. Βλ. Boutros – Ghali, *Οδηγός για την Ειρήνη*, παράγραφος 27 ,σελ.16. Σύμφωνα με τον Ruth Wedgwood οι περιφερειακές δομές βοηθούν την προληπτική δραστηριότητα γιατί μέσω του περιφερειακού πολυμερισμού (regional multilateralism) που αυτές οι δομές εδραιώνουν μπορούν να οικοδομήσουν την εμπιστοσύνη και να προωθήσουν την διαφάνεια ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη αποφεύγοντας έτσι τις ανεπιθύμητες προκλήσεις μεταξύ τους. Βλ. Ruth Wedgwood, “Regional and Subregional Organizations in International Conflict Management”, Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996),σελ.276- 277. Επίσης σύμφωνα με τον ίδιο η ομάδα επαφής που δημιουργήθηκε στο ξέσπασμα της Γιουγκοσλαβικής κρίσης ,αποτελούμενη από τις ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Μ.Βρετανία, και Ρωσία, ήταν μια θετική εξέλιξη γιατί βοηθούσε τα συγκεκριμένα κράτη να διατηρήσουν άτυπες διπλωματικές επαφές δημιουργώντας έτσι ένα περιβάλλον κοινής δράσης αποφεύγοντας την μονομερή δράση, φανερή ή καλυμμένη. Βλ. Wedgwood, στο ίδιο, σελ 277.

Σε όλη αυτή την προσπάθεια παρέμβασης της ΕΚ στην Γιουγκοσλαβική κρίση, αλλά και με την διένεξη Ελλάδας με την ΠΓΔΜ, ασχολήθηκε ζωηρά, όπως είπαμε, ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ), και στην συνέχεια ο θεσμός της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), το οποίο αντικατέστησε τον ΕΠΣ στην σύνοδο του Μάαστριχτ (1992) και αποτελεί ουσιαστικά την μετεξέλιξη του⁽³⁰⁵⁾. Η ιστορική διαδρομή της ΕΠΣ ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του 60^α. Εμφανίστηκε υπό την μορφή της πολιτικής συνεργασίας βάση συμφωνίας που πάρθηκε στη σύνοδο κορυφής της Χάγης το 1969 και δημιουργήθηκε ως συμβιβαστικός θεσμός και ως τούτου ουσιαστικά είχε διακυβερνητική δομή και στόχευε στην επανέναρξη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης παράλληλα με τη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΚ⁽³⁰⁶⁾. Τη δεκαετία του 1970 η ΕΠΣ σχετίστηκε με τη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ) και η σχέση αποδείχτηκε «αμοιβαία ωφέλιμη» ενώ επισήμως «ήρθε πιο κοντά» στο θεσμικό σύστημα της ΕΚ με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 η οποία εξέφραζε επίσης «τη δέσμευση των κρατών μέλλον να αλληλοσυμβουλευούνται και να προσπαθούν να επιτύχουν κοινές πολιτικές»⁽³⁰⁷⁾.

Όμως, αυτό το διεθνές καθεστώς διέθετε θεσμικά περιορισμένες δυνατότητες, γιατί σε αυτό το θεσμό τα κράτη ήταν οι προνομιακοί φορείς στην λήψη των αποφάσεων, όπου πρώτρευε το εθνικό τους συμφέρον⁽³⁰⁸⁾, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η αποδοτικότητα της προληπτικής πολιτικής της ΕΚ στην πρόληψη της σύγκρουσης στην Γιουγκοσλαβία.

Εν τω μεταξύ μια πιο επίσημη διακοίνωση σε σχέση με την Γιουγκοσλαβία δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Βουλή στις 13 Μαρτίου 1991 που ενέκρινε ψήφισμα που δήλωνε ότι είναι δικαίωμα των «Ομόσπονδων Δημοκρατιών και των αυτόνομων περιοχών της Γιουγκοσλαβίας να καθορίζουν ελεύθερα το δικό τους μέλλον με ειρηνικό και δημοκρατικό τρόπο και πάνω στην βάση των αναγνωρισμένων διεθνών και εσωτερικών συνόρων»⁽³⁰⁹⁾. Στην συνέχεια οι χώρες της ΕΚ προσπάθησαν να επιτύχουν

Όμως κάτι τέτοιο ίσως ισχύει στην αρχική φάση της γιουγκοσλαβικής κρίσης γιατί όπως θα δούμε λίγο πιο κάτω η Γερμανία λίγο αργότερα έκανε μονομερές ενέργειες.

305. Βλ. Τζιαμπήρης, (2003),σελ. 41.

306. Βλ. Λάβδας, (2009), σελ.492.

307. Λάβδας, στο ίδιο, σελ. 492.

308. Υπενθυμίσουμε ότι οι αρχές που διέπουν το ΕΠΣ όπως την αρχή της αλληλεγγύης, της διαβούλευσης, την αρχή της μη στρατιωτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των κρατών μελών της ΠΜΣ, την νόρμα της αμβλυμένης διακυβερνητικής προσέγγισης που προσδιορίζει το ΕΠΣ, αφήνει τα κράτη μέλη να είναι οι πλέον σημαντικοί φορείς στη λήψη των αποφάσεων κυρίως στους διακυβερνητικούς φορείς της ΕΠΣ, δηλαδή το διακυβερνητικό συμβούλιο υπουργών, το ευρωπαϊκό συμβούλιο, η τρόικα και η θέση της προεδρίας. Βλ.Τζιαμπήρης, στο ίδιο, σελ. 41-42.

309. James Gow, “Deconstructing Yugoslavia” *Survival*.33(4),1991, σελ.308.

ένα διακανονισμό μέσω των διαπραγματεύσεων, που στόχευαν να προλάβουν την διατήρηση της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας, και θεωρώντας την κρίση στην Γιουγκοσλαβία ακόμα εσωτερικό ζήτημα έκαναν έκκληση (26-3-1991) για μια ενωμένη και δημοκρατική Γιουγκοσλαβία ⁽³¹⁰⁾.

Στο ίδιο μήκος κύματος, κινήθηκε και ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Boutros-Ghali, ο οποίος και εκείνος με την ανακοίνωση της 1 Ιουλίου 1991, και αυτός θεωρούσε το ζήτημα εσωτερική υπόθεση της Γιουγκοσλαβίας ⁽³¹¹⁾.

Στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων, το Μάιο του 1991, οι ηγέτες της ΕΚ μετέβησαν στο Βελιγράδι, υπενθυμίζοντας στην γιουγκοσλαβική ηγεσία την αφοσίωση της ΕΚ στο σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας, στην ανάγκη διαλόγου για αναζήτηση μιας ειρηνικής διευθέτησης στα ζητήματα των νέων δομών της χώρας, μέσα στην συνέχιση των υπάρχοντων εσωτερικών και εξωτερικών συνόρων ⁽³¹²⁾.

Στο τέλος του ίδιου μήνα η επιτροπή της ΕΚ υπό την προεδρία του Jacques Delors (Ζακ Ντελόρ), και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπό την προεδρία του Jacques Santer (Ζακ Σαντέρ), αποφάσισαν να στέλνουν μια οικονομική βοήθεια προς την Γιουγκοσλαβία 4.5 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Ο σκοπός της βοήθειας ήταν να υποστηρίξουν την γιουγκοσλαβική ομοσπονδιακή κυβέρνηση στις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που αυτή είχε αναλάβει, και να υποστηρίξουν την ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας. Σε αντίθετη κατεύθυνση με την ΕΚ κινήθηκε σε αυτό το σημείο η κυβέρνηση των ΗΠΑ, η οποία σταμάτησε την αποστολή οικονομικής βοήθειας στην Γιουγκοσλαβία και υποσχέθηκε ότι θα την ξαναδώσει μόνο εάν η χώρα αυτή παραμείνει ενωμένη⁽³¹³⁾.

Το Ιούνιο του 1991 τα πράγματα εξελιχθήκαν με πολύ γρήγορο ρυθμό προκαλώντας την περαιτέρω ανησυχία των διεθνών οργανισμών, των ΗΠΑ, της Σοβιετικής Ένωσης και της ΕΚ. Η προεδρία της τελευταίας, δηλαδή της ΕΚ, με

310. Josiane Tercinent, "Europe and United Nations Peacekeeping», Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando(επιμ.), *Peacekeeping and Peacemaking.Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD,1998), σελ.188.

Για την ακρίβεια η ανακοίνωση της ΕΚ στις 26 Μαρτίου 1991 έλεγε ότι μια « ενωμένη και δημοκρατική Γιουγκοσλαβία έχει άριστες δυνατότητες να ενσωματωθεί αρμονικά στην Ευρώπη». Βλ. Χρήστος Ροζάκης, «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία .Ένας αποκαλυπτικός διάλογος ανάμεσα στην ελληνική εξωτερική πολιτική και στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»,Θάνος Βερέμης (επιμ.), *Βαλκάνια . Από τον Διπολισμό στην Νέα Εποχή* (Αθήνα:Εκδόσεις Γνώση,1995)(πρώτη έκδοση 1994), σελ.34.

311. Josiane Tercinent, ό, π., σελ.188.

312. Steven L.Burg, "The International Community.,σελ. 239.

313. Susan L.Woodward, "Redrawing Borders in a Period of Systemic Transition", Milton J.Esman & Shibley Telhami (επιμ.), *International Organizations and Ethnic Conflict* (Ithaca and London: Cornell University Press 1995), σελ.209.

έκδηλη την ανησυχία της , δήλωσε στο Λουξεμβούργο στις 23 Ιουνίου 1991 ότι δεν θα αναγνωρισθεί η ανεξαρτησία της Σλοβενίας και Κροατίας. Όμως παρά τις προειδοποιήσεις, η Κροατία και η Σλοβενία προχώρησαν τελικά στις 25 Ιουνίου 1991 στην ανακήρυξη της ανεξαρτησίας τους ,οδηγώντας την κρίση που μάλιστα τη Γιουγκοσλαβία στην κορύφωση της , η οποία μπήκε στη τελική της ευθεία από της 15 Μαΐου , όταν η Σερβία αρνήθηκε να αναγνωρίζει την ανάληψη της ομοσπονδιακής προεδρίας από τον Κροάτη Stjepan Mesic (Στίπε Μέσιτς) ⁽³¹⁴⁾.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου (28-6-1991), οι κοινοτικοί ηγέτες είχαν συμφωνήσει για άμεση και δυναμική παρέμβαση , δηλώνοντας ταυτοχρόνος ότι υποστήριζαν τη συνταγματική νομιμότητα της Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας, ενώ αν χρειαζόταν ισχυρότερη πίεση , ίσως σταματούσαν την κοινοτική βοήθεια προς τη Γιουγκοσλαβία ⁽³¹⁵⁾ .Επίσης την ίδια στιγμή το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έστειλε στο Βελιγράδι την κοινοτική τρόικα, με σκοπό την ειρηνική διευθέτηση της Γιουγκοσλαβικής κρίσης, και ζήτησε να ενημερωθεί σχετικά, βάση του μηχανισμού «επείγουσας ανάγκης» που πρόσφατα είχε καθιερώσει ο ΟΑΣΕ ⁽³¹⁶⁾.

Τις επόμενες ώρες μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της, η Σλοβενία έστειλε τις δυνάμεις της για να αναλάβει τον έλεγχο των συνόρων, και των τελωνίων της, ενώ στις 27 Ιουνίου 1991, ο Γιουγκοσλαβικός Ομοσπονδιακός Στρατός κινήθηκε για να πάρει και πάλι τον έλεγχο της περιοχής ⁽³¹⁷⁾, με αποτέλεσμα να λάβουν χώρα σκληρές ένοπλες συγκρούσεις , οι οποίες εξαπλώθηκαν και στην Κροατία , με τις πιο σκληρές συγκρούσεις στις 6 και 21 Ιουλίου. Το ξέσπασμα των συγκρούσεων στην Σλοβενία ώθησε τα δυτικά κράτη ,ειδικά εκείνα που συνόρευαν με την Σλοβενία , να ενεργοποιήσουν τους μηχανισμούς διαχείρισης των συγκρούσεων του ΟΑΣΕ . Η Συμβουλευτική Επιτροπή του Κέντρου Πρόληψης Συγκρούσεων (Conflict Prevention Center) του ΟΑΣΕ κλήθηκε νωρίς το Ιούλιο, όταν η Αυστρία και Ιταλία χρησιμοποίησαν το μηχανισμό της έκτακτης στρατιωτικής διαδικασίας (unusual military procedure) ⁽³¹⁸⁾ .

Η συνάντηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Κέντρου Πρόληψης Συγκρούσεων εξέδωσε μια επείγουσα έκκληση για παύση του πυρός και ταυτοχρόνος εξέφρασε την ετοιμότητα για να προσφέρει τις καλές της υπηρεσίες για την διευκόλυνση του διαλόγου, υποστηρίζοντας την πρωτοβουλία της ΕΚ να στείλει μια ομάδα διαμεσολαβητών ανωτάτων στελεχών στην Γιουγκοσλαβία. Παρά το γεγονός ότι

314. *Ελευθεροτυπία*, 26-6- 1991, σελ 17 . Σύμφωνα με την ίδια πηγή , αξιωματούχος του State Department που δεν θέλησε να αποκαλυφθεί το όνομα του , είχε ανακοινώσει ότι « ΗΠΑ δεν θα αναγνωρίζουν τα δυο ανεξάρτητα κράτη» επαναλαμβάνοντας τις δηλώσεις του αμερικανού υπουργού Τζέιμς Μπέικερ στο Βελιγράδι . Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 26-6- 1991, σελ.17.

315. *Ελευθεροτυπία* , 29 -6-1991,σελ.17.

316. *Ελευθεροτυπία*, 29 -6-1991, σελ 17.

317. Susan L.Woodward, ό.π., σελ.209.

318. Steven L.Burg, ό.π., σελ.240.

κατά τη διάρκεια του 1991 η ΔΑΣΕ πραγματοποίησε άλλες τέσσερεις συναντήσεις, ωστόσο η ικανότητα της να ανταποκρίνεται στα γεγονότα της Γιουγκοσλαβικής κρίσης παρέμεινε σοβαρά περιορισμένη, επειδή η Γιουγκοσλαβία που ήταν η ίδια μέλος της ΔΑΣΕ εκμεταλλευόμενη την αρχή της λήψης απόφασης με συναίνεση, ασκούσε βέτο στις αποφάσεις του οργανισμού⁽³¹⁹⁾.

Η Δύση ήταν διαιρεμένη όσον αφορά τις συνέπειες που θα προκαλούσε η ανάληψη εκ μέρους της, μιας ειδικής επιχειρησιακής δράσης στην Γιουγκοσλαβία, και ήταν διαιρεμένη επειδή τα διάφορα κράτη της Δύσης είχαν διαφορετικά συμφέροντα και ανησυχίες σε σχέση με την κρίση⁽³²⁰⁾.

Την διαίρεση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές δυνάμεις την ξεκίνησε η γερμανική κυβέρνηση η οποία δήλωσε ότι «δεν αποκλείει την μελλοντική αναγνώριση της Κροατίας και Σλοβενίας»⁽³²¹⁾. Δημιουργήθηκε έτσι ένα χάσμα όπου από την μια ήταν η Γερμανία μαζί με την Αυστρία και Ουγγαρία που σκόπευαν να αναγνωρίσουν τα ανεξάρτητα κράτη, και από την άλλη το Ηνωμένο Βασίλειο, και Γαλλία, που ήταν υπέρ της διατήρησης της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας⁽³²²⁾.

Η Γερμανία (αλλά και πολύ άλλοι) θεωρούσε ότι η αιτία του πολέμου ήταν η σερβική επιθετικότητα, και εάν αναγνωριστούν όσο γρήγορα γίνεται τα σύνορα τη Σλοβενίας και Κροατίας, θα μπορούσε να σταματήσει η αιτία του πολέμου, ενώ αντίθετα οι Βρετανία και Γαλλία ήταν της άποψης ότι το ζήτημα θα έπρεπε να περάσει στο ΟΗΕ⁽³²³⁾.

319. Burg, στο ίδιο, σελ.240. Έτσι για παράδειγμα στις 3 Ιουλίου 1991 διεξήχθη συνάντηση των εκπροσώπων των 34 από τις 35 χώρες μέλη της ΔΑΣΕ, που είχαν συμφωνήσει κατ'αρχής για την αποστολή παρατηρητών, χρειαζόταν όμως και η συγκατάθεση της 35 χώρας, της Γιουγκοσλαβίας. (Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 5-7-1991, σελ.16). Όμως η ΔΑΣΕ έγινε περισσότερο αποδοτική μετά το 1992, όταν υιοθέτησε τον κανόνα του consensus -1, εναντίον της Σερβίας. Βλ Josiane Tercinent, ό.π., σελ.189.

320. Burg, ό.π., σελ.240.

321. Για την εν λόγω δήλωση που έγινε στις 3 Ιουλίου 1991, βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 9-7-1991 σελ 16. Η Γερμανία στα προηγούμενα χρόνια της ψυχροπολεμικής εποχής κρατούσε την ίδια στάση με την Δύση για την Γιουγκοσλαβία, δηλαδή ήταν υπέρ της διατήρησης της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας. Κάτι τέτοιο φαίνεται για παράδειγμα στις δηλώσεις του καγκελάριου Helmut Kohl, ο οποίος σε μια επίσκεψη του στην Γιουγκοσλαβία το καλοκαίρι του 1985 είπε ότι για την Γερμανία αποτελεί «..μεγάλο συμφέρον η διατήρηση της εσωτερικής και εξωτερικής σταθερότητας της Γιουγκοσλαβίας... Η σταθερότητα της Γιουγκοσλαβίας είναι ένας σημαντικός παράγοντας... για την πολιτική ισορροπία στην Ευρώπη». Βλ Sabrina Petra Ramet, "Yugoslavia and the Two Germanys", Dirk Verheyen & Christian Soe (επιμ.), *The Germans and Their Neighbors* (Boulder, Colo.: Westview Press, 1993) σελ.325.

322. Josiane Tercinent, ό.π., σελ.189.

323. Susan L.Woodward, ό.π., σελ.212. Η Γερμανία ίσως είχε και άλλους λόγους όταν αναγνώριζε την ανεξαρτησία της Κροατίας και Σλοβενίας, παραδείγματος χάριν γεοστρατηγικούς. Η γεοστρατηγική θέση της Σλοβενίας και Κροατίας (που ιστορικά ήταν περιοχές της Αυστροουγγαρίας) εξυπηρετούσε ως φυσικό εμπόδιο στην διέξοδο της Σερβίας στην Αδριατική. Η έξοδος της Σερβίας στην Αδριατική σε μια ενωμένη Γιουγκοσλαβία κάτω από την σερβική

Εντωμεταξύ στις 8 Ιουλίου 1991, χάρη στην έντονη διπλωματική δραστηριότητα, υπογράφηκε στο γιουγκοσλαβικό νησί Μπριόνι μια συμφωνία μεταξύ των ομόσπονδων αρχών της Γιουγκοσλαβίας και της Σλοβενίας, με την διαμεσολάβηση της τρόικας της ΕΚ, για τρίμηνη αναστολή των διακηρύξεων ανεξαρτησίας, και για την εφαρμογή των ομοσπονδιακών νόμων στα εξωτερικά σύνορα της Κροατίας και της Σλοβενίας⁽³²⁴⁾.

Στις 13 Ιουλίου 1991 η ομοσπονδιακή προεδρία διέταξε την διάλυση όλων των στρατιωτικών σχημάτων από τον ομοσπονδιακό στρατό, ενώ στις 18 Ιουλίου η συλλογική προεδρία αποφασίζει την σταδιακή αποχώρηση των ομοσπονδιακών στρατευμάτων από το έδαφος της Σλοβενίας, η οποία θεώρησε την απόφαση αυτή ως *de facto* αναγνώριση της ανεξαρτησίας της.

Επίσης το Ιούλιο πήρε θέση για τα γεγονότα στην Γιουγκοσλαβία και η ομάδα G7, που ήταν της άποψης ότι θα μπορούσε να προληφθεί ο πόλεμος στη Κροατία αν μια ειρηνευτική αποστολή από τον ΟΗΕ πήγαινε στην περιοχή, κάτι που προς στιγμήν ήταν αδύνατον λόγω της αντίρρησης που είχε εκφράσει η Σοβιετική Ένωση⁽³²⁵⁾.

Εντωμεταξύ σε όλη της διάρκεια του ίδιου μήνα, η ΕΚ συνέχισε τις διαπραγματεύσεις της για κατάπαυση του πυρός, χωρίς όμως επιτυχία, λόγω της άρνησης της Σερβίας να συμμορφωθεί, τη στιγμή που οι ΗΠΑ συνέχιζαν να μην εκφράζουν κάποια δυναμικότερη θέση⁽³²⁶⁾.

Σε εκείνες τις συνθήκες, στις 2 Αύγουστου 1991, η τρόικα της ΕΚ έστειλε ειρηνευτική αποστολή στο Ζάγκρεμπ, ενώ τέσσερες μέρες αργότερα, η σύνοδος υπουργών εξωτερικών της ΕΚ έκανε έκκληση στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά,

ηγεμονία του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, θα μπορούσε να ήταν μια δυσμενής εξέλιξη για τα γερμανό-αυστριακά συμφέροντα στα Βαλκάνια.

324. *Ελευθεροτυπία*, 9-7-1991, σελ 16. Το Συμβούλιο της ΕΚ με την υποστήριξη της ΔΑΣΕ είχε αποφασίσει την διεξαγωγή μιας αποστολής παρατηρητών (Monitoring Mission) αποτελούμενη από μια ομάδα 50 παρατηρητών που λίγο αργότερα έγιναν 200. Η συγκεκριμένη αποστολή ήταν ένα νέο βήμα της ΕΚ στις δραστηριότητες διευκόλυνσης *peacekeeping* που αφορούσαν τις ένοπλες συγκρούσεις. Με την Συμφωνία του Μπριόνι τα αντιμαχόμενα μέρη στην Γιουγκοσλαβική κρίση αποδέχτηκαν την παρουσία της Monitoring Mission, τα μέλη της οποίας θα παρατηρούσαν την εφαρμογή της παύσης πυρός. Τον συντονισμό των ενεργειών της Monitoring Mission το είχε αναλάβει η Προεδρία της ΕΚ ενώ την χρηματοδότηση και την λογιστική υποστήριξη την είχε αναλάβει η επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΚ. Για τα συγκεκριμένα στοιχεία βλ. Stephan Keukeleire, "The European Community and Conflict Management" στο Werner Bauwens & Luc Reyckler (επιμ.), *The Art of Conflict Prevention* (London, New York: Brassey's, 1994), σελ.151.

325. *Washington Post*, July 20, 1991, A1.

326. Ο τότε αμερικανός υπουργός εξωτερικών Τζέιμς Μπείκερ, μόνο στα τέλη Σεπτεμβρίου θα σκληραίνει την στάση του έναντι της Σερβίας δηλώνοντας ότι «οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αποδεχθούν την καταπίεση και την χρήση της βίας». Βλ. *New York Times*, September 27, 1991, p.A6.

σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, και στην Σοβιετική Ένωση, ζητώντας υποστήριξη στις διπλωματικές τους προσπάθειες για κατάπαυση του πυρός στην Γιουγκοσλαβία⁽³²⁷⁾.

Στις 9 Αυγούστου 1991, στην Πράγα, οι διευθυντές των υπουργών εξωτερικών από τις χώρες μέλη της ΔΑΣΕ, αποφάσισαν ομοφώνως να ζητήσουν επείγοντως την ανάληψη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων σε διάστημα έξι ημερών, και εξέφρασαν συγχρόνως την άποψη ότι «πρέπει να αυξηθούν οι ξένοι παρατηρητές που έχει στείλει η Ε.Κ στην χώρα και να επεκταθεί η αποστολή τους στην Κροατία»⁽³²⁸⁾.

Στις 27 Αύγουστου 1991 οι υπουργοί εξωτερικών της ΕΚ ανακοίνωσαν ότι θα οργανώσουν μια διάσκεψη ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία και θα δημιουργήσουν μια επιτροπή διαιτησίας (arbitration commission)⁽³²⁹⁾.

Η Διάσκεψη Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία ξεκίνησε τις διεργασίες τους στις 7 Σεπτεμβρίου 1991 στην Χάγη, υπό την προεδρία του Λόρδου Carrington, και η

327. *Ελευθεροτυπία*, 7 -8- 1991.

328. *Ελευθεροτυπία* 10 -8- 1991, σελ. 18

329. Όσον αφορά την Επιτροπή Διαιτησίας, πρόκειται για την γνωστή στην Ελλάδα επονομαζόμενη επιτροπή Μπαντίντερ, που συστάθηκε στις 3 Σεπτέμβριου 1991 ως ένα γνωμοδοτικό όργανο της Ειρηνευτικής Διάσκεψης για την Γιουγκοσλαβία. Στην σύνθεση της θα ήταν πενταμελής, όπου δυο μέλη θα ήταν διορισμένοι από το ομοσπονδιακό προεδρείο της Γιουγκοσλαβίας, και τρία μέλη από την Ειρηνευτική Διάσκεψη, που όρισε ομόφωνα τρεις ανώτατους δικαστικούς από την Γαλλία, την Ιταλία και την Γερμανία. Όμως δεδομένου ότι το ομοσπονδιακό προεδρείο της Γιουγκοσλαβίας δεν μπόρεσε να ορίσει ομόφωνα τα δυο μέλη, τα τρία ορισθέντα μέλη της Ειρηνευτικής Διάσκεψης, επέλεξαν στις 11 Σεπτεμβρίου, δυο ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς από το Βέλγιο και την Ισπανία. Σύμφωνα με τον Stephan Keukeleire η εξέλιξη της γιουγκοσλαβικής κρίσης υποχρέωσε την ΕΚ στο καλοκαίρι του 1991 να κάνει κάτι περισσότερο από το να χρησιμοποιήσει τους παραδοσιακούς μεθόδους όπως ήταν η μέθοδος της αποστολής διπλωματών και να ψάξει για καινούριες. Σχετικά με αυτό οι έντεκα χώρες της ΕΚ κατέληξαν στην χρησιμοποίηση δυο νέων εργαλείων στις δραστηριότητες peacemaking και άλλων δυο στο πεδίο της peacebuilding. Όσον αφορά τις δραστηριότητες peacekeeping το πρώτο νέο εργαλείο ήταν η διεξαγωγή μιας ενεργητικής και υποστηρικτικά εδραιωμένης διαμεσολάβησης την οποία είχε αναλάβει η τρικόικα των υπουργών εξωτερικών των κρατών μελών της ΕΚ για να διευκολύνει τον διάλογο των αντιτιθεμένων μερών στην γιουγκοσλαβική κρίση και να επιφέρει την παύση πυρός και των εχθροπραξιών. Το δεύτερο καινούριο εργαλείο ήταν ο διορισμός από την ΕΚ ενός μόνιμου ειδικού διαμεσολαβητή στην συγκεκριμένη σύγκρουση (σε αυτό το πόστο αρχικά διορίστηκε ο Λόρδος Carrington και αργότερα ο David Owen). Όσον αφορά το πεδίο της peacebuilding το πρώτο νέο εργαλείο ήταν η διεξαγωγή της Διάσκεψης Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία, με την συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών στην κρίση, με απώτερο σκοπό την επίτευξη μιας συμφωνίας μακροπρόθεσμης διευθέτησης του γιουγκοσλαβικού προβλήματος. Στα πλαίσια της συγκεκριμένης Διάσκεψης σχηματίστηκαν τρεις ομάδες εργασίας, που θα εστίασαν στην δημιουργία νέων θεσμών, στα μειονοτικά προβλήματα, και στις μελλοντικές οικονομικές σχέσεις μεταξύ των έξι δημοκρατιών που αποτελούσαν την ομοσπονδία της ενωμένης Γιουγκοσλαβίας. Το δεύτερο καινούριο εργαλείο της ΕΚ στις δραστηριότητες peacebuilding ήταν ο σχηματισμός της επιτροπής διαιτησίας, δηλαδή της επιτροπής Μπαντίντερ, που θα γνωμοδοτούσε επάνω σε συγκρουσιακά ζητήματα τα οποία ίσως δεν κατάφεραν να τα επιλύσει προηγούμενος η Διάσκεψη Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Stephan Keukeleire, ο.π., σελ.152-156.

ειρηνευτική διαδικασία που εγκαινιάστηκε , υποστηρίχθηκε και από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ με τα ψήφισμα 713 της 25 Σεπτεμβρίου 1991, και από το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού, ο οποίος διόριζε ως απεσταλμένο του, τον Cyrus Vance⁽³³⁰⁾.

Το Οκτώβριο και το Νοέμβριο(1991) η ΕΚ σχημάτισε ένα πιο ξεκάθαρο σχέδιο πολιτικού διακανονισμού της Γιουγκοσλαβικής κρίσης που δεν προέβλεπε τον επανασχεδιασμό των συνόρων . Προέβλεπε την επιβολή κυρώσεων σε εκείνους που δεν ήταν συνεργάσιμοι με την Διάσκεψη Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία, και βασιζόταν κυρίως στην εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Κάτι τέτοιο φαίνεται με την ανακοίνωση της στάσης της ΕΚ στις 6 Οκτώβριου 1991 σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης για όλους τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας, δεν μπορεί να εφαρμοστεί απομονωμένο από τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων μέσα στις Ομόσπονδες Δημοκρατίες⁽³³¹⁾, οι οποίες στις περιοχές που αποτελούσαν την πλειοψηφία, θα είχαν αυτονομία υπό διεθνή επίβλεψη ⁽³³²⁾.

Ήταν φανερό ότι η ΕΚ λόγω εξελίξεων είχε περάσει σε άλλη φάση, δηλαδή από την παραδοχή ότι η Γιουγκοσλαβία θα πρέπει να παραμείνει ενωμένη, στην παραδοχή ότι η Γιουγκοσλαβία βρισκόταν αναπόφευκτα υπό διάλυση . Και κατ' επέκταση τα εσωτερικά σύνορα των δημοκρατιών είχαν αποκτήσει διεθνές στάτους , και βλέποντας ενέργειες που αποσκοπούσαν την αλλαγή τους δια της βίας , η ΕΚ κάλεσε τον ΟΗΕ και τον Γενικό Γραμματέα να ενεργοποιήσει το κεφάλαιο 7 του Χάρτη του ΟΗΕ για να επιφέρει ειρήνη στην περιοχή ⁽³³³⁾.

Κάτω από εκείνες της συνθήκες ,ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ, Cyrus Vance, εξασφάλισε μια συμφωνία παύσης πυρός στην Γενεύη στις 23 Νοεμβρίου 1991 για την

330. Βλ. Josiane Tercinent, ό.π., σελ.190.

331. *New York Times*, October 11, 1991, A6. Ένα σημαντικό ρόλο σε αυτήν την κατεύθυνση έπαιζε η ΔΑΣΕ η οποία με τις γενικά παραδεχόμενες αρχές της επηρέαζε κατά πολύ το πλαίσιο διαχείρισης του conflict με την εισαγωγή στο σχέδιο της αρχής των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ακεραιότητας συνόρων. Βλ. Tercinent, ό.π., σελ.189.

332. Βλ. EC Conference on Yugoslavia 1991, art.2c.

333. Η πρώτη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ήταν το ψήφισμα 713, 25 Σεπτεμβρίου 1991 βασιζόμενη στο άρθρο 7 του Χάρτη του ΟΗΕ, και έθετε εμπάργκο όπλων για την Γιουγκοσλαβία. Ενώ με το ψήφισμα 757 ,30 Μάιου 1992 επέβαλε οικονομικές κυρώσεις εναντίον στην Σερβία –Μαυροβούνιο . Εντωμεταξύ με ψήφισμα 743 ,21 Φεβρουαρίου 1992, ιδρύεται την UNPROFOR με ένα κλασικό peacekeeping εντολή, κυρίως την επιβλέψει των αποστρατικοποιημένων ζωνών. Με το ψήφισμα 795 της 11 Δεκεμβρίου 1992, δόθηκε μια προληπτική εντολή, η πρώτη στην ιστορία του ΟΗΕ – η εντολή για την «Μακεδονία» . Ενώ στην συνέχεια με το ψήφισμα 942 του Σεπτεμβρίου 1994 επιβλήθηκε εμπάργκο εναντίον των σέρβων της Βοσνίας ,και με το ψήφισμα 943 την ίδια μέρα επιβλήθηκε ψήφισμα εναντίον της Σερβίας Μαυροβούνιο .Για την εφαρμογή όλων αυτών των ψηφισμάτων, τα οποία τα ανέλαβαν στρατιωτικές δυνάμεις κυρίως από χώρες του NATO και WEU, βλ. Josiane Tercinent, ό.π., σελ.192-193.

Κροατία, και λίγο αργότερα διαπραγματεύτηκε για να επιτύχει μια συμφωνία ανάπτυξης ειρηνευτικής αποστολής στην Γιουγκοσλαβία ⁽³³⁴⁾.

Στις 25 Νοεμβρίου 1991, το Συμβούλιο της ΕΚ με την απόφαση 91/602 /ΕΟΚ κατήγγηλε τη συμφωνία συνεργασίας με την Γιουγκοσλαβία ,ενώ στις 19 Δεκεμβρίου 1991, οι Σέρβοι της Κροατίας ανακήρυξαν ως αυτόνομη την Σερβική Δημοκρατία της Krajiina, με πρόεδρο τον αυτονομιστή ηγέτη, M. Babic.

Ακολουθώντας αυτή την εξέλιξη , στις 23 Δεκεμβρίου η Γερμανία αναγνώριζε επίσημα την ανεξαρτησία της Σλοβενίας και της Κροατίας .

Λίγες μέρες πιο πριν, στις 29 Νοέμβριου 1991 ,στην Διάσκεψη Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία στο Παρίσι , δημοσιεύτηκε η Γνωμοδότηση αριθ. 1* της Επιτροπής Διαιτησίας υπό τον Badinter η οποία διαπίστωσε ότι :

-Παρά το γεγονός ότι η Γιουγκοσλαβία είχε διατηρήσει την διεθνή της προσωπικότητα , οι δημοκρατίες της είχαν εκφράσει την επιθυμία για ανεξαρτησία , την στιγμή που τα βασικά όργανα της ομοσπονδίας δεν λειτουργούν

- Παρά το γεγονός των διαδοχικών συμφωνιών κατάπαυσης του πυρός , η ένοπλη σύρραξη σε διάφορα μέρη της ομοσπονδίας συνεχιζόταν, και οι αρχές της ομοσπονδίας και των δημοκρατιών αποδειχτήκαν ανίκανες να επιβάλουν τις εν λόγω συμφωνίες , που επιτευχθήκαν υπό την αιγίδα της ΕΚ και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών .Συνεπώς η επιτροπή διαιτησίας είχε την γνώμη ότι : η Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας βρίσκεται σε διαδικασία διάλυσης⁽³³⁵⁾.

Η ΕΚ σε όλη την πορεία της κρίσης - δηλαδή στο διάστημα από την διαπίστωση ότι υπάρχει ο κίνδυνος διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, στην διαπίστωση ότι η Γιουγκοσλαβία βρίσκεται σε διαδικασία διάλυσης - ανέλαβε να επέμβει προληπτικά. Ως προς αυτό το σκοπό η ΕΚ χρησιμοποίησε σε πρώτη φάση τη διαμεσολάβηση , και στην συνέχεια την πειστική διπλωματία , και το εμπάργκο, ενώ χρησιμοποίησε και άλλους οργανισμούς όπως το NATO, και το WEU (Western European Union), για να βοηθήσουν στην

334. Βλέπε United Nations Security Council Documents S/23280,December 11,1991 and S/23592,February 15,1992 . Η εν λόγω εκχειρία υπογράφηκε από τους προέδρους της Κροατίας- Franjo Tudjman , της Σερβίας- Σλόβονταν Μιλόσεβιτς ,υπό την παρουσία των εκπροσώπων της ΕΟΚ- Λόρδου Κάρινγκτον και ΟΗΕ –Cyrus Vance (Σάιρους Βάντς) (*Ελευθεροτυπία*, 25-11- 1991, σελ .19). Το πρώτο σχέδιο του Vance που έπρεπε να ξεκινήσει να εφαρμόζεται το Δεκέμβριο του 1991 ήταν για την Κροατία,και αφορούσε κυρίως τα σύνορα , όμως το σχέδιο ήταν αδύνατο να εφαρμοστεί γιατί το Μάιο του 1992 τα Ηνωμένα Έθνη ανεγνώρισαν την Κροατία ως κράτος. Στην συνέχεια οι Vance και Owen δημοσίευσαν ένα επεξεργασμένο σχέδιο για την Βοσνία και Ερζεγοβίνη στις 4 Ιανουάριου 1993 , που αναφέρθηκε ως ‘cantonization plan’ και εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας με το ψήφισμα 820 στις 17 Απριλίου 1993, που όμως απορρίφθηκε από τους Σερβοβόσνιους . Το σχέδιο προέβλεπε την διαίρεση της περιοχής σε δέκα περιοχές . Βλ.Josiane Tercinent ,ό,π.,σελ.190 .

335. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Στέλιος Περράκης,*Θεμελιώδες Πράξεις της Διεθνούς Δικαιοταξίας* (Αθήνα –Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, 2006) τόμος.17, σελ.316-319 .

επιβολή της. Όσον αφορά τη ΔΑΣΕ, από την αρχή προσπάθησε να προλάβει την επέκταση της σύγκρουσης σε άλλες περιοχές όπως το Κόσοβο, το Σαντζάκ, και τη Βοϊβοντίνια, στέλνοντας μια αποστολή ανεύρεσης στοιχείων (fact-finding mission). Στην συνέχεια επακολούθησαν μια διερευνητική αποστολή (exploratory mission), και τρεις μακράς διάρκειας αποστολές (long-lasting missions), σε καθεμία από τις τρεις περιοχές. Επίσης, η ΔΑΣΕ έκανε ιδιαίτερες προσπάθειες για να αποφευχθεί μια επέκταση της σύγκρουσης ειδικά στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, στέλνοντας μια διερευνητική αποστολή αποτελούμενη από μια επιτροπή ανώτερων αξιωματούχων (committee of senior officers). Οι τελευταίοι τόνισαν ότι υπήρχε ο κίνδυνος της εξάπλωσης της σύγκρουσης στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, και για αυτό το λόγο η ΔΑΣΕ δημιούργησε μια αποστολή επίβλεψης εξάπλωσης συγκρούσεων (spillover monitoring mission), με σκοπό η εν λόγω δραστηριότητα να γίνει πιο οργανωμένα⁽³³⁶⁾.

Τελικά, παρά τις προσπάθειες, η προληπτική διπλωματία δεν μπόρεσε να σταματήσει την κρίση στην Γιουγκοσλαβία, και δεν μπόρεσε να προλάβει την διάλυση της, επιβεβαιώνοντας ακόμα μια φορά ότι για να υπάρχει μια επιτυχής έκβαση της προληπτικής προσπάθειας πρέπει να συμπληρώνονται δυο βασικές προϋποθέσεις: Πρώτον, ότι η προσπάθεια πρέπει να είναι ουσιαστικά πολυμερής δηλαδή όλοι οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας, όπως οι διεθνείς και οι περιφερειακοί οργανισμοί, κράτη, ηγέτες, ισχυρές προσωπικότητες και μη κυβερνητικές οργανώσεις, θα πρέπει να αναλάβουν το βάρος που τους αναλογεί, και να λειτουργούν μέσα σε μια ενότητα σκέψης και πράξης. Δεύτερον, ότι η προληπτική προσπάθεια στην διατήρηση της ενότητας μιας χώρας, δεν μπορεί να επιτευχθεί εάν δεν μπορέσει να δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες και δυνατότητες αφαίρεσης των παραγόντων της διάλυσης της. Τα δύο αυτά στοιχεία δεν υπήρχαν στην περίπτωση πρόληψης της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και του πολέμου που ακολούθησε. Από την μια οι πολιτικές διαφωνίες μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων για την αναγνώριση των κρατών, οι διαφωνίες τους για τα εργαλεία που έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την πρόληψη, οι διαφωνίες τους με το ΟΗΕ ως προς την χρήση στρατιωτικής βίας, και η απροθυμία των ΗΠΑ να παρέμβει, δεν επέτρεψαν μια επαρκή πρόληψη⁽³³⁷⁾. Από την άλλη οι ισχυροί διαλυτικοί παράγοντες όπως η έξαψη των εθνικισμών και η επικράτηση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς στην Γιουγκοσλαβία ήταν ένα μεγάλο ανάχωμα που η προληπτική διπλωματία δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει παρά την ύπαρξη μηχανισμών.

Όμως οι ελλείψεις που παρουσιάστηκαν στην προληπτική προσπάθεια στην διατήρηση της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας, δεν φάνηκαν στην περίπτωση της πρόληψης της διατήρησης της ενότητας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, η οποία στις παραπάνω συνθήκες διάλυσης, ανακήρυξε την ανεξαρτησία

336. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Josiane Tercinent, ό.π., σελ.189-192.

337. Για περισσότερες λεπτομέρειες για τα αίτια της ανεπαρκούς πρόληψης στην γιουγκοσλαβική κρίση το 1991-1992, βλ. Susan L.Woodward, ό.π.,σελ.210-229.

της με την συνταγματική της ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας», προκαλώντας συναγερμό στην Ελλάδα⁽³³⁸⁾.

Αυτό ήταν το ευρωπαϊκό και το διεθνές πλαίσιο όταν το ελληνικό κράτος άρχισε να κάνει δημόσιο το προβληματισμό της σε σχέση με την ονομασία της νέας χώρας . Και μέσα σε τέτοιες δύσκολες συνθήκες που διακινδύνευαν την ειρήνη στα Βαλκάνια , η Αθήνα ξεκίνησε την διένεξη με τα Σκόπια, εγκαινιάζοντας μια περίοδο που ο Ροζάκης ονομάζει « “μακεδονοποίηση” του γιουγκοσλαβικού προβλήματος για την Ελλάδα»⁽³³⁹⁾ . Για την απομάκρυνση των κινδύνων που θα μπορούσαν να προέρχονται από αυτή την διένεξη εξαιτίας της οποίας η Ελλάδα είχε μπλοκάρει το διεθνές στάτους της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας χρησιμοποίησαν το κλασικό εργαλείο της διαμεσολάβησης που αρχικά πραγματοποιήθηκε από τον θεσμό της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας της ΕΚ και αργότερα από τον ΟΗΕ .

Η ΕΕ και ο ΟΗΕ, κατανοώντας τις ανησυχίες που οι δυο χώρες είχαν εκφράσει δημοσίως (όχι τις κρυφές), έβλεπαν ως μέρος της πρόληψης τον συμβιβασμό στο ονοματολογικό ζήτημα και προς επίτευξη αυτού του σκοπού ανέλαβαν τις παρακάτω πρωτοβουλίες:

- 1) Η ΕΚ παρότρυνε την ΠΓΔΜ να διαπραγματευθεί απευθείας με την Αθήνα σε σχέση με την διαφωνία που είχε προκύψει μεταξύ τους . Η διαπραγμάτευση πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 4 Ιανουαρίου 1992 από τους εμπειρογνώμονες των δυο χωρών και διακόπηκε με την πρωτοβουλία της Ελλάδας.
- 2) Η ΕΚ ζήτησε τη γνωμοδότηση της επιτροπής διαιτησίας (Badinter) σε σχέση με τις προϋποθέσεις που τεθήκαν από τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αναγνώριση των νέων κρατών. Η γνωμοδότηση της επιτροπής δημοσιεύτηκε στις 11 Ιανουαρίου 1992 καταλήγοντας ότι η ΠΓΔΜ ικανοποιεί τις προϋποθέσεις που τεθήκαν από τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αναγνώριση των νέων κρατών.
- 3) Η ΕΚ έκανε διαμεσολαβητικές προσπάθειες μέσω του «πακέτου Pineiro», προτείνοντας να αναγνωριστεί το νέο κράτος με την ονομασία Νέα Μακεδονία, ονομασία που αποδέχτηκε η ΠΓΔΜ και απέρριψε η Ελλάδα.

338. Η αλήθεια είναι ότι ο Κύρο Γκλιγκόροφ και ο ηγέτης της Βοσνίας, Αλία Ιζέτ Μπέικοβιτς, έκαναν προσπάθειες το 1990 και 1991 για να βρουν μια διευθέτηση για την θεσμική κρίση της Γιουγκοσλαβίας, γιατί είχαν συνειδητοποιήσει ότι η διάλυση της θα άφηνε τις δυο δημοκρατίες υπό εσωτερικές και εξωτερικές απειλές .Σε σχέση με αυτή την θέση βλ. Glenny, Misha, “Heading off War in the Southern Balkans”.*Foreign Affairs* 74(3), 1995, σελ.57. Επίσης Lenard J.Cohen,*Broken Bonds: Yugoslavia’s Disintegration and Balkan Politics in Transition*. (Boulder, CO: Westview Press,1995),σελ.201-202.

339. Χρήστος Ροζάκης , «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία...»,σελ.48.

- 4) Η ΕΚ έκανε διαμεσολαβητικές προσπάθειες μέσω του πρέσβη Robin O'Neil, ο οποίος στην έκθεση του αναφέρει ότι το νέο κράτος ήταν έτοιμο να υιοθετήσει το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας (Σκόπια)», ονομασία που αποδέχτηκε η ΠΓΔΜ και απέρριψε η Ελλάδα.

- 5) Ο ΟΗΕ έκανε διαμεσολαβητικές προσπάθειες μέσω των Cyrus Vance και Lord Owen, οι οποίοι στο σχέδιο τους με τίτλο «Συνθήκη επιβεβαίωση τα υπάρχοντα σύνορα και λαμβάνουσα μετρά για οικοδόμηση εμπιστοσύνης, φιλίας και γειτονικής συνεργασίας» πρότειναν να αναγνωριστεί επίσημος το νέο κράτος με την ονομασία «Δημοκρατία της Nona Makedonija», πρόταση που απορρίφθηκε και από την ΠΓΔΜ και από την Ελλάδα

- 6) Ο ΟΗΕ έκανε διαμεσολαβητικές προσπάθειες που οδήγησαν στην επονομαζόμενη 'Ενδιάμεση Συμφωνία' μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ όπου οι δυο χώρες αποδέχτηκαν την ονομασία Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας .

Οι εν λόγω πρωτοβουλίες περιγράφονται λεπτομερώς πιο κάτω ξεκινώντας αμέσως από το επόμενο κεφάλαιο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ BADINTER ΕΩΣ ΤΟ «ΠΑΚΕΤΟ ΠΙΝΕΪΡΟ»

10.1. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΡΙΩΝ ΑΣΥΖΗΤΗΤΩΝ ΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ

Όταν εμφανίστηκε στο προσκήνιο η διένεξη μεταξύ Ελλάδας και Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας, το Μακεδονικό είχε διανύσει έναν αιώνα.

Η ελληνική κυβέρνηση παρακολουθούσε με προσοχή κάθε βήμα της άλλης πλευράς, και όσο πιο πολύ πλησίαζε η Γιουγκοσλαβική Μακεδονία στην ανεξαρτησία, τόσο πιο πολύ σκλήραινε η Αθήνα την στάση της. Και η στάση της Ελλάδας δεν εκδηλωνόταν μόνο στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία, αλλά και σε οποιαδήποτε κράτος που δεν έβλεπε την πραγματικότητα όπως η Ελλάδα την είχε ορίσει, καταρχήν με την επιμονή περί ανυπαρξίας της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην ελληνική επικράτεια⁽³⁴⁰⁾.

Έτσι η Ελλάδα εξέφρασε την έντονη δυσφορία της όταν το Φεβρουάριο του 1991, στην «Έκθεση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» του αμερικανικού υπουργείου εξωτερικών, είχε αναφερθεί ότι στην Βόρεια Ελλάδα, υπάρχει μειονότητα που απαριθμεί περίπου σε είκοσι έως πενήντα χιλιάδες σλαβόφωνους⁽³⁴¹⁾. Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης υπό την ιδιότητα του πρωθυπουργού, κάλεσε στις 5 Φεβρουαρίου 1991 των αμερικανό πρέσβη Michael Sotirhos (Σωτήρχος), και προχώρησε στην εντονότερη

340. Η Ελλάδα παρουσιάζει τον εαυτό της ως μια χώρα που διαθέτει μια ιδανική εθνική, γλωσσική και θρησκευτική ομογένεια και ενότητα. Βλ. Α. Angelopoulos, *Population Distribution of Greece Today According to Language, National Consciousness, and Religion*. *Balkan Studies*. (1979),σελ.129. Διευκρινίσουμε ότι εκτός από διάφορα συγγράμματα που συμβαδίζουν με την επίσημη ελληνική ιδεολογία και υπερασπίζουν την ανυπαρξία της σλαβομακεδονικής μειονότητας, υπάρχουν και αρκετοί ερευνητές που μιλούν για την ύπαρξη της. Σε σχέση με αυτή την θέση βλ. Νίκος Μουζέλης, *Ο Εθνικισμός στην Ύστερη Ανάπτυξη* (Αθήνα: Θεμέλιο,1994). Δημήτρης Λιθοξόου, «Δυο ανέκδοτα ντοκουμέντα για την ιστορία και τη συνείδηση της σλαβομακεδονικής μειονότητας κατά την προμεταξική περίοδο», *Εκτός Ορίων*. (6 Ιουνίου,1992) σελ. 36-42. Επίσης ο Λιθοξόου «Η μητρική γλώσσα των κατοίκων του ελληνικού τμήματος της Μακεδονίας πριν και μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών». *Θέσεις*, τεύχος 38, 1992, σελ. 38-66. Τάσος Κωστόπουλος & Λεωνίδα Εμπειρικός & Δημήτρης Λιθοξόου, *Ελληνικός Εθνικισμός:Μακεδονικό Ζήτημα*. (Αθήνα: Κίνησης Αριστερών, 1992). Τάσος Κωστόπουλος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα. Κρατική Καταστολή Των Σλαβικών Διαλέκτων Στην Ελληνική Μακεδονία* (Αθήνα:Μαύρη Λίστα, 2000). Δημήτρης Χριστόπουλος, «Περιπέτειες της Ελληνικής Ιθαγένειας :Ποιός (Δεν) Έχει Τα «Προσόντα» Να Είναι Έλληνας», *Θέσεις*, τεύχος 87,2004. Λάμπρος Μπαλτσιώτης, «Η Ιθαγένεια στον Ψυχρό Πόλεμο» στο Μιχάλης Τσαπόντας & Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Τα Δικαιώματα Στην Ελλάδα 1953-2003. Από το τέλος του εμφύλιου στο τέλος της μεταπολίτευσης*, (Αθήνα:Εκδόσεις Καστανιώτη,2004). Δημήτρης Χριστόπουλος, *Η Ετερότητα Ως Σχέση Εξουσίας. Όψεις της Ελληνικής, Βαλκανικής και Ευρωπαϊκής Εμπειρίας*. (Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική,2002).

341. Βλ. Μίντση, ο.π., σελ.144.

προβολή της ελληνικής απαίτησης για διόρθωση όλων των επίμαχων σημείων της έκθεσης από την αμερικανική πλευρά ενώ ο Σαμαράς χαρακτηρίζει την έκθεση «χονδροειδή ανακρίβεια»⁽³⁴²⁾.

Ακολουθώντας την πραγματικότητα που είχε ορίσει ,δηλαδή της ανυπαρξίας της σλαβομακεδονικής μειονότητας, η Ελλάδα διαμαρτυρήθηκε με διάβημα προς το Βελιγράδι εξ αφορμής δηλώσεων του προέδρου της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, Κύρο Γκλιγκόροφ, και τις Κροατίας, Franjo Tuđman (Φράνιο Τούτζμαν), οι οποίοι κατά τη συνάντησή τους (19 Φεβρουαρίου 1991), εξέφρασαν τους υποστήριξη τους στην «μακεδονική μειονότητα» στην Ελλάδα και Βουλγαρία. Το διάβημα που απέδωσε ο πρέσβης της Ελλάδας στο Βελιγράδι, Ελευθέριος Καραγιάννης, ανέφερε ότι «οποιαδήποτε επίκληση ανύπαρκτης μειονότητας στην Ελλάδα εκ μέρους ομόσπονδων οργάνων ή αυτών των επί μέρους Δημοκρατιών εκλαμβάνεται ως αμφισβήτηση της συνταγματικής και νομικής δομής της Ελλάδος και ως απροκάλυπτη επέμβαση στα εσωτερικά της που στοχεύει στην αποσταθεροποίηση της κοινωνικής τάξης»⁽³⁴³⁾.

Στην συνέχεια, στις 15 Μαρτίου 1991 το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών ανακοινώνει την απέλαση του γιουγκοσλάβου υποπρόξενου στη Θεσσαλονίκη, Σάσκο Τεοντορόφσκι, για ενέργειες ασυμβίβαστες προς τη διπλωματική του ιδιότητα, γιατί ο ίδιος δήλωνε ότι τα μέλη της μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα είναι 200 χιλιάδες ⁽³⁴⁴⁾.

Η ελληνική κυβέρνηση συνεχίζοντας την ίδια πολιτική περί ανυπαρξίας της σλαβομακεδονικής μειονότητας, εξέφρασε την έντονη αποδοκιμασία της από την επίσκεψη Γκλιγκόροφ στην Άγκυρα, ο οποίος υπό την διευκρίνηση ότι «δεν απαιτούμε εδάφη» δήλωσε ότι «στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία υπάρχει μακεδονική μειονότητα». Για την εν λόγω δήλωση ο υπουργός εξωτερικών Αντώνης Σαμαράς δήλωσε το εξής:«Ο εκπρόσωπος των Σκοπίων επανέλαβε χθες στην Τουρκία τις γνωστές ανιστόρητες και απαράδεκτες θέσεις για το δήθεν μακεδονικό. Αυτό δεν μας εκπλήσσει . Με λύπη όμως , διαπιστώσαμε ότι η τουρκική ηγεσία , σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη περίοδο, με επίσημες τελετές , δεξιώθηκε το φάντασμα του ανυπάρκτου μακεδονικού έθνους

342. Βλ. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.21. Την ίδια αγωνία είχε εκφράσει η Αθήνα στην αμερικανική πλευρά, και στην έκθεση του Ιανουαρίου 1992, όταν η τελευταία επέμενε και πάλι στην ύπαρξη σλαβομακεδονικής μειονότητας στη Ελλάδα, με την διαφορά ότι παραδεχόταν ότι τα μέλη της εν λόγω μειονότητας « έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις όπως οι υπόλοιποι Έλληνες πολίτες , αλλά δεν τους επιτρέπεται να αυτοαποκαλούνται όπως θέλουν». Βλ. *Καθημερινή* , 28 -1 - 1992 σελ 2

343. *Καθημερινή* ,7-3- 1991.

344. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.26-27.

αποδεχόμενη χωρίς αντίδραση τα όσα εξεστόμισε ο Σκοπιανός φιλοξενούμενος της. Η ελληνική κυβέρνηση δεν ασχολείται με φαντάσματα»⁽³⁴⁵⁾.

Ο Μητσοτάκης ισχυρίζεται ότι την περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης έθεσε το θέμα της ανυπαρξίας της σλαβομακεδονικής μειονότητας στην ενωμένη τότε Γιουγκοσλαβία κατά την επίσκεψη του στο Βελιγράδι το Φεβρουάριο του 1990. Και μας πληροφορεί επίσης ότι την ίδια πολιτική επιδίωξη είχε και ως πρωθυπουργός με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 4 Δεκεμβρίου του 1991⁽³⁴⁶⁾. Με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 4 Δεκεμβρίου 1991, η Ελλάδα έθεσε τρεις όρους στην Πρώην Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας, που είχε ανακηρύξει την ανεξαρτησία της με το συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας», τους οποίους το νέο κράτος θα έπρεπε να αποδεχτεί, αν ήθελε την αναγνώριση της: πρώτον, να αλλάξει την ονομασία Μακεδονία η οποία για την ελληνική άποψη έχει γεωγραφική και όχι εθνική υπόσταση, δεύτερον, να αναγνωρίσει ότι δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις σε βάρος της Ελλάδας, και τρίτον, να αναγνωρίσει ότι δεν υπάρχει στην Ελλάδα μακεδονική μειονότητα⁽³⁴⁷⁾.

Σύμφωνα με τον Ηρακλείδη από τους παραπάνω όρους μόνο ο δεύτερος όρος θα μπορούσε να τεθεί από ένα κράτος σε ένα άλλο κράτος. Ο πρώτος όρος αποτελεί non sequiter (λογική πλάνη): αφού στον χώρο που ορίζεται γεωγραφικά ως Μακεδονία «από πού και ως που ένα έθνος που βρίσκεται εντός αυτού του χώρου, να μη μπορεί να τον επικαλεστεί για την εθνική του υπόσταση, εφόσον αυτή η εθνική υπόσταση δεν είναι ήδη υπάρχουσα εθνική υπόσταση (το όνομα) ενός άλλου έθνους ή, αλλιώς, ότι όλα τα έθνη που ζουν εκεί μπορεί να αυτό-ονομαστούν “Μακεδόνες”, έκαστο όμως με μια σύνθετη ονομασία για να είναι κατανοητό για πια περιοχή της γεωγραφικής Μακεδονίας πρόκειται». Κατά τον Ηρακλείδη στον τρίτο όρο υπάρχει κάτι παράλογο γιατί εφόσον «Σλαβομακεδόνες υπάρχουν και ζουν στην ελληνική Μακεδονία, πως τα Σκόπια θα δηλώσουν ότι δεν υπάρχουν, παρόλο που πρόκειται για τους εθνοτικούς τους αδελφούς, και μάλιστα με συγγενείς από την άλλη πλευρά των συνόρων: Θα ανεχόταν ποτέ η Ελλάδα, η Αλβανία ή η Τουρκία να ισχυρίζονται πως δεν υφίσταται ελληνική μειονότητα σε αυτές τις δύο χώρες και αυτό να τίθεται ως προϋπόθεση για να έχουν με την Ελλάδα ομαλές σχέσεις;»⁽³⁴⁸⁾

Με άλλα λόγια, η υπουργική απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης αποφασίζει να υποχρεώσει το άλλο κράτος να παραδεχτεί την πραγματικότητα που η Ελλάδα έχει

345. *Ελευθεροτυπία*, 13-7- 1991.

346. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, 'Πρόλογος' στο Σκυλακάκης,ό.π., σελ.3.

347. Βλ.Μιχάλης Παπακωνσταντίνου,*Το Ημερολόγιο Ενός Πολιτικού. Η Εμπλοκή των Σκοπίων*. (Αθήνα: Εστία,1994) σελ 419, επίσης Τάρκας,ο.π., σελ.63. Σκυλακάκης,ο.π.,σελ.48-49. Επίσης Thanos Veremis, *Greece's Balkan Entanglement* (Athens: Hellenic Foundation For European & Foreign Policy,1995),σελ.69.

348. Βλ.Ηρακλείδης (2018),σελ.171.

ορίσει και της επιβάλει υπό το δίλλημα αν θέλει να υπάρξει ως κράτος , να δηλώσει ότι δεν υπάρχει σλάβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα, που καθώς φαίνεται, ήταν πρωταρχικής σημασίας για το ελληνικό κράτος και αποτελούσε την ουσία της διένεξης⁽³⁴⁹⁾. Ωστόσο στους ευρωπαϊκούς θεσμούς το ελληνικό κράτος δήλωσε ως ουσία της διένεξης αυτό που ο Μητσοτάκης θεωρούσε δευτερεύον, απλά ιστορικής και συναισθηματικής φύσης, δηλαδή το ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους, συνοδευμένο με αντιρρήσεις σε σχέση με κάποια άρθρα του συντάγματος της ΠΓΔΜ⁽³⁵⁰⁾.

Η εν λόγω ελληνική θέση γνωστοποιήθηκε πρώτη φορά στους Ευρωπαίους εταίρους της με ένα *non paper* που επιδόθηκε από τον υπουργό εξωτερικών Αντώνη Σαμαρά στους ευρωπαίους ομολόγους του⁽³⁵¹⁾. Το περιληπτικό απόσπασμα της οποίας λέει :«[...] οι Έλληνες επίσης αντιδρούν έντονα στη χρήση του παραδοσιακά ελληνικού ονόματος της Μακεδονίας για τον προσδιορισμό ενός σλαβικού λαού . Είναι ανάγκη να επισημάνουμε ότι η Ελλάς , ένας διπλανός γείτονας δεν είναι ευτυχής – κάθε άλλο- από τέτοιες εξελίξεις , ή από την ανάδειξη μιας νέας μη-βιώσιμης κρατικής οντότητας , τοποθετημένης μεταξύ Σερβίας, Βουλγαρίας και των δικών της βόρειων επαρχιών της Μακεδονίας και της Θράκης.[...] Οι Έλληνες πιστεύουν ότι το όνομα της Μακεδονίας είναι μέρος της δικής τους ιστορικής κληρονομιάς και δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να προσδιορίζεται ως χαρακτηριστικό εθνότητας – ένα άλλο έθνος»⁽³⁵²⁾

Όσον αφορά τις επιφυλάξεις της Ελλάδας σε σχέση με το Σύνταγμα του νέου κράτους , εκείνες αφορούσαν κυρίως το προοίμιο, και τα άρθρα 3 και 49, με το αιτιολογικό ότι σε αυτά περιέχονται διατάξεις οι οποίες υπονοούν και δύναται να

349. Σε σχέση με το παραπάνω είναι πολύ ενδεικτικό το αίτημα του πρωθυπουργού Μητσοτάκη στον Πρόεδρο της Βουλής των Σκοπίων όταν βρέθηκαν πρόσωπο με πρόσωπο στο συνέδριο του Νταβός(31-1-92 ως τις 2-2-92) . Ο Μητσοτάκης επωφελήθηκε της ευκαιρίας για να μεταφέρει αυτό που θεωρούσε ως ουσία της πολιτικής του στο θέμα των Σκοπίων, να ξεκαθαρίσει δηλαδή ότι οι σκοπιανοί πρέπει να δηλώσουν ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα (Σκυλακάκης,ό.π., σελ. 84-85) και ως αντάλλαγμα η Ελλάδα να επιβάλει μια νέα τακτική που θα οδηγήσει μέσω της ΕΟΚ , στην αναγνώριση του νέου κράτους (Τάρκας,ό.π., σελ.105-106) . Την συνάντηση επιβεβαιώνει και το γαλλικό πρακτορείο ειδήσεων το οποίο στις 26 Ιανουαρίου 1993 μετέδωσε από τα Σκόπια (και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Μαγγίνας δεν το διέψευσε λέγοντας απλά ουδέν σκόλιων) ότι ο Πρόεδρος του κοινοβουλίου των Σκοπίων Στ. Αντώφ και ο Μητσοτάκης είχαν «μακρά μουσική συνάντηση» στο περιθώριο του συμποσίου του Νταβός (Φεβρουάριο 1992) (Βλ.Ποντίκι, 28 -1-1993, σελ .10) . Στην εν λόγω συνάντηση που πρώτα αποκάλυψε η *Μπόρμπα* του Βελιγραδίου ο Μητσοτάκης είχε πεί στον Αντώφ ότι «η Αθήνα δεν θα έχει πρόβλημα με το όνομα της Δημοκρατίας της Μακεδονίας αν τα Σκόπια ξεκαθαρίζουν με κάποιον τρόπο ότι δεν έχουν μειονότητα μέσα στην Ελλάδα» (βλ. Ποντίκι, 28 -1-1993, σελ .10)

350. Βλ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, «Πρόλογος» στο Θ. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.3.

351. Βλέπε Σκυλακάκης ,ό.π.,σελ.39, 258-260.

352. Σκυλακάκης ,στο ίδιο ,σελ.40-42 . Για το αγγλικό πρωτότυπο κείμενο του *non paper* βλέπε Σκυλακάκη,στο ίδιο, σελ..258-260.

καλλιεργήσουν αισθήματα αλυτρωτισμού και προβολή εδαφικών διεκδικήσεων σε βάρος της ⁽³⁵³⁾.

Την ίδια άποψη υποστηρίζει με τις παρατηρήσεις του και ο Ευάγγελος Κωφός, ειδικός εμπειρογνώμονας του ελληνικού υπουργού εξωτερικών σε σχέση με το Μακεδονικό, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο συνδυασμός του προοιμίου, με το άρθρο 3 και 49 θα μπορούσαν να αφήσουν χώρο για διεκδικήσεις. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του ίδιου, στο προοίμιο αναφέρεται ότι το Σύνταγμα στηρίζεται μεταξύ άλλων επί των κρατικών και νομικών παραδόσεων της Δημοκρατίας του Κρούσεβου 1903, και των ιστορικών αποφάσεων της Αντιφασιστικής Συνέλευσης της Λαϊκής Απελευθέρωσης της Μακεδονίας (ΑΣΝΟΜ, 1944), και κατα την άποψη του, και τα δυο κείμενα αναφέρονται στην ανεξαρτησία της Μακεδονίας. Το μεν πρώτο (Δημοκρατία του Κρούσεβου) ομιλεί για την ανακήρυξη αυτόνομης Μακεδονίας στο σύνολο των μακεδονικών εδαφών της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το δεύτερο (ΑΣΝΟΜ), μεταξύ άλλων, κάνει έκκληση προς τους μακεδόνες της Ελλάδας και της Βουλγαρίας να ξεσηκωθούν σε αγώνα εναντίον του κατακτητή με σκοπό να επιτύχουν την ένωση τους με τους αδελφούς τους στη Μακεδονία των Σκοπίων κι όλοι μαζί, ως ενιαία ομόσπονδη δημοκρατία να ενταχτούν στην Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Το άρθρο 3 αναφέρει ότι το έδαφος και τα σύνορα της Δημοκρατίας τη Μακεδονίας είναι αδιαίρετα και αναπαλλοτρίωτα. «Ωστόσο», συνεχίζει ο Κωφός «στο ίδιο άρθρο παρόλο ότι διακηρύσσεται ότι η Δημοκρατία δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις, αναφέρεται στην δυνατότητα αλλαγής των συνόρων “σύμφωνα με το Σύνταγμα”». Έτσι, κατα την άποψη του ίδιου «η διατύπωση του άρθρου 3 στο σύνολο του αφήνει να υπονοείται ότι οι μόνες αλλαγές που μπορούν να γίνουν στο έδαφος της Δημοκρατίας της Μακεδονίας είναι οι αλλαγές αποκτήσεως εδαφών. Σε συνάρτηση με το προοίμιο, είναι προφανές ότι το άρθρο 3 παρέχει την νομική βάση για να επιτευχθεί μελλοντικά η δυνατότητα προσάρτησης εδαφών από γειτονικές χώρες». Στο άρθρο 49 αναφέρεται στο δικαίωμα της Δημοκρατίας να μεριμνά για το καθεστώς και τα δικαιώματα των μελών του μακεδονικού λαού στις γειτονικές χώρες. Κατά την άποψη του Κωφού, πρόκειται για διάταξη «η οποία δημιουργεί συνταγματική υποχρέωση στους κρατούντες των Σκοπίων να αναμιγνύονται στα εσωτερικά των γειτονικών χωρών με το πρόσχημα μέριμνας υπαρκτών ή ανύπαρκτων μειονοτήτων»⁽³⁵⁴⁾.

Μια κριτική που ασκήθηκε στο σκεπτικό του Κωφού είναι η εξής: «Μπορεί η εκτίμηση αυτή του Κωφού να ήταν ακριβής αλλά σαφώς κινήθηκε στο πλαίσιο ενός “χειρότερου δυνατού σεναρίου”(worst cost scenario). Θα μπορούσε, ας πούμε, να υποστηριχθεί ότι οι δύο αναφορές στο προοίμιο γίνονται για λόγους ιστορικούς και εθνικής ταυτότητας και δεν υπονοούν κατ’ανάγκη διεκδικήσεις, μια και δεν καταγράφονταν τα συγκεκριμένα εδάφια των δυο διακηρύξεων που ανησύχησαν την Ελλάδα και άλλωστε αφορούσαν άλλες εποχές και άλλα δεδομένα που πλέον δεν

353. Βλ. Γιάννης Βαλληνάκης & Σωτήρης Νταλής, *Το Ζήτημα των Σκοπίων.*, σελ.48-50.

354. Βαλληνάκης & Νταλής, ό.π., σελ.48-49.

ισχύουν . Όσο για την αλλαγή των συνόρων , υπάρχουν βέβαια οι δυο θεμελιώδεις και αλληλένδετες αρχές του διεθνούς δικαίου περί εδαφικής ακεραιότητας και περί απαραβίαστων των συνόρων , αλλά στο διεθνές δίκαιο επιτρέπεται η αλλαγή των συνόρων με ειρηνικό τρόπο , και, εννοείται, σε ό,τι αφορά τη μέριμνα για μέλη εθνικών μειονοτήτων, η μέριμνα αυτή υπάρχει και στο ελληνικό Σύνταγμα, στο άρθρο 108.»⁽³⁵⁵⁾.

Έτσι λοιπόν ,αυτές ήταν οι επιφυλάξεις που το ελληνικό κράτος θα δηλώσει στους ευρωπαϊκούς θεσμούς ότι αποτελούσαν την ουσία της διένεξης .Θα δηλώσει δηλαδή ότι η ουσία για την ελληνική πλευρά είναι το ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους, συνοδευμένο με αντιρρήσεις για κάποια άρθρα του συντάγματος της ΠΓΔΜ, χωρίς να προσθέσει ότι εκτός από τις επιφυλάξεις της, απαιτεί με κυβερνητική απόφαση να αναγνωρίσει η άλλη πλευρά ότι δεν υπάρχει στην Ελλάδα σλαβομακεδονική μειονότητα.

10.2. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΑΝ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΞΗΣ

Για να υποχρεώσει την άλλη πλευρά να αποδεχτεί την πραγματικότητα που το ελληνικό κράτος της είχε ορίσει , δηλαδή το δίλημμα εάν θέλει να υπάρξει ως κράτος να δηλώσει ρητά ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα, η ελληνική κυβέρνηση χρησιμοποίησε την «ιερή συμμαχία» της με την ΕΚ και τους δυτικούς δεσμούς, και την «ανίερη συμμαχία» με το καθεστώς του Μιλόσεβιτς ⁽³⁵⁶⁾.

Όσον αφορά την ΕΚ μόλις οι επιφυλάξεις του ελληνικού κράτους έγιναν γνωστές, η προληπτική διπλωματία των ευρωπαϊκών θεσμών, στο πλαίσιο των προσπαθειών της να προλάβει μια επέκταση της σύγκρουσης από τα άλλα μέρη της Γιουγκοσλαβίας στο νέο κράτος , άρχισε να ασχολείται πολύ σοβαρά με εκείνο που η Ελλάδα παρουσίασε ως αιτία διένεξης, δηλαδή να βρει μια συμβιβαστική λύση στο ονοματολογικό ζήτημα που είχε προκύψει .

Όμως από την εξέλιξη των γεγονότων προκύπτει ότι το ελληνικό κράτος δεν θα χρησιμοποιήσει τους ευρωπαϊκούς θεσμούς για να βρεί μια συμβιβαστική λύση (όπως ήταν ο προληπτικός σκοπός των θεσμών), αλλά για να κερδίσει χρόνο και να αυξήσει την ισχύ της πιεστικής διπλωματίας που ασκούσε εγκλωβίζοντας το στάτους της αναγνώρισης του νέου κράτους στη ευρωπαϊκή γραφειοκρατία (λεπτομέρειες πιο κάτω). Η Ελλάδα είχε αυτή την δυνατότητα γιατί ως μέλος της ΕΚ (η οποία είχε αναλάβει να επεξεργαστεί τα κριτήρια αναγνώρισης των νέων κρατών από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας) μπορούσε να χρησιμοποιήσει την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης, και το δικαίωμα του βέτο, κάτι που την καθιστούσε δυσανάλογα ισχυρότερη από την ΠΓΔΜ .

355. Βλ.Ηρκαλειδης(2018),σελ.168-169.

356. Την φράση ‘ανίερη συμμαχία’ την έχω αντλήσει από τον Τάκης Μίχας , *Ανίερη Συμμαχία .Ελλάδα και Σερβία του Μιλόσεβιτς* , (Αθήνα: Εκδόσεις Ελάτη ,2003).

Εκτός από την δυνατότητα που της έδινε η ιδιότητα του μέλους της ΕΚ η Ελληνική Κυβέρνηση επέλεξε να εφαρμόσει και άλλους δυο ισχυρούς μοχλούς πίεσης κατά την διάρκεια της διένεξης, όπου ο ένας μοχλός ήταν η συνεργασία της με το καθεστώς Μιλόσεβιτς και ο άλλος ήταν το ανεπίσημο (και αργότερα επίσημο) εμπάργκο εναντίον του νέου κράτους ⁽³⁵⁷⁾.

10.2.1. Το καθεστώς Μιλόσεβιτς ως ένας μοχλός πίεσης εναντίον της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας

Ο Μιλόσεβιτς, ο κύριος υπεύθυνος της βίαιης διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και ο υποστηρικτής της ηγεμονίας της Σερβίας στην Γιουγκοσλαβία, ήταν ο ηγέτης με τον οποίο η Ελλάδα επέλεξε να είχε μια μακρόχρονη περίοδο επαφών και συνεργασίας⁽³⁵⁸⁾. Ο Μιλόσεβιτς, σε αντίθεση με τον Τίτο, δεν έπαιξε τον ρόλο του ουδέτερου, ούτε εσωτερικά, ούτε εξωτερικά, αλλά βλέποντας την κρίση της νομιμοποίησης του κομμουνιστικού κόμματος, την δεκαετία του 80, πρότεινε μια διέξοδο μακριά από τις κομμουνιστικές ελίτ, υπερθεματίζοντας τις θέσεις της σέρβικης

357. Την εν λόγω πιεστική πολιτική που εφαρμόζε η Ελλάδα εναντίον της ΠΓΔΜ, ο Τάρκας την ονομάζει «πολιτική της λαβίδας Σαμαρά» την οποία ο ένας βραχίονας το αποτελούσε ο Μιλόσεβιτς και τον άλλο το αποτελούσε το εμπάργκο εναντίον της ΠΓΔΜ. Βλ. Τάρκας, ό.π., σελ.135-136.

358. Η ένταση μεταξύ των ομόσπονδων μονάδων της Γιουγκοσλαβίας άρχισε να αυξάνεται σε υψηλά επίπεδα το 1989 όταν ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς άνοιξε μια μεγάλη δημόσια αντιπαράθεση για την κατάργηση του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού Συντάγματος προκαλώντας μια ανοιχτή σύγκρουση με την Σλοβενία. Η Σλοβενία θεωρούσε ότι το Σύνταγμα της Γιουγκοσλαβίας δεν έπρεπε να καταργηθεί αλλά να τροποποιηθεί. Και η θέση της βασιζόταν στο επιχείρημα ότι αν επικρατούσε η πολιτική Μιλόσεβιτς για την κατάργηση του συντάγματος αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει μια έκρυθμη κατάσταση γιατί θα δημιουργούσε μια συγκεντρωτική Γιουγκοσλαβική ομοσπονδία υπό σερβική ηγεμονία, την οποία δεν θα μπορούσαν να δεχτούν οι άλλες δημοκρατίες, ενώ εάν γινόταν μια συνταγματική τροποποίηση που θα οδηγούσε σε μια πιο χαλαρή γιουγκοσλαβική ομοσπονδία, αυτό θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό. Τελικά, η έντονη πολιτική αντιπαράθεση για το συγκεκριμένο θέμα κατέληξε σε κρίση σχέσεων της Σερβίας με την Σλοβενία που ήταν και το καθοριστικό γεγονός της γέννησης της κρίσης που οδήγησε στην κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας. [Βλ. Lenard J. Cohen, *Broken Bonds: the disintegration of Yugoslavia* (Boulder: Westview Press, 1993), σελ. 177-181]. Στην συνέχεια ο Μιλόσεβιτς από τη μια αφαίρεσε με παράνομα μέσα την νόμιμη αυτονομία των Αλβανών του Κοσόβου (προκαλώντας ένα οριστικό αγεφύρωτο χάσμα), και από την άλλη προώθησε με παράνομα μέσα την αυτονομία της σερβικής μειονότητας στην Κροατία, η οποία ανακηρύχθηκε στην πράξη το Οκτώβριο του 1990, προκαλώντας την σύγκρουση της σερβικής μειονότητας με της κροατικές αρχές, και όξυνση των σχέσεων της Κροατίας με την Σερβία. Λίγο νωρίτερα, ο Μιλόσεβιτς διέκοψε τις εμπορικές σχέσεις της Σερβίας με τη Σλοβενία, οδηγώντας την τελευταία προς την έξοδο από την Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία. Βλ. Milan Andrejevich, "Slovenia heading toward independence" στο *Report on Eastern Europe*, no.13 (30 Μάρτιου 1990) σελ.36-40. Επίσης Milan Andrejevich, "The Radicalization of Serb Politics", *RFE/RL Research Reports*, Vol.2, No. 13 (March 26, 1993) σελ. 14-24

ορθόδοξης εκκλησίας και αναλαμβάνοντας την ηγεσία του σερβικού εθνικισμού⁽³⁵⁹⁾. Με την εσωτερική του πολιτική, ακολουθώντας της πολιτική της ισχύος, προσπαθούσε να κρατήσει ενωμένη τη Γιουγκοσλαβία υπό την ηγεμονία της Σερβίας, ενώ με την εξωτερική του πολιτική προσπάθησε να κινηθεί ανάμεσα σε μια αντιδυτική ρητορική (προς τέρψη των εθνικιστών) και δηλώσεων περί ορθόδοξου τόξου (προς τέρψη αρκετών Ελλήνων)⁽³⁶⁰⁾. Η εθνικιστική πολιτική του Μιλόσεβιτς προκάλεσε την αύξηση των φυγόκεντρων τάσεων, μέσω της αναζωπύρωσης των παλιών εθνικισμών (που τόσο δύσκολα είχε παλέψει να τις κρατήσει στο πάγο ο Τίτο) αυξάνοντας κατα πολύ τις ανησυχίες της Δύσης⁽³⁶¹⁾.

Η Ελλάδα εγκαινιάζε επίσημα την συνεργασία με το καθεστώς Μιλόσεβιτς όταν στις 16 Απριλίου 1991, αιφνιδιάζοντας τις ξένες πρεσβείες, δέχτηκε στην ελληνική πρωτεύουσα ως επίσημο καλεσμένο τον ίδιο τον Μιλόσεβιτς⁽³⁶²⁾, την περίοδο όπου είχε ξεσπάσει η κρίση της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, και είχαν ενισχυθεί οι αποσχιστικές τάσεις των ομόσπονδων δημοκρατιών. Κάλεσε επίσημα δηλαδή όχι έναν εκπρόσωπο της ενωμένης Γιουγκοσλαβίας, αλλά έναν ηγέτη από τα ομόσπονδα κράτη, ο οποίος δίπλα στον Μητσοτάκη δέχτηκε να μιλήσει μόνο ως εκπρόσωπος του σερβικού κράτους, και μόνο για τις σχέσεις Σερβίας-Ελλάδας, και όχι για τις σχέσεις Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας-Ελλάδας. Και όλα αυτά έγιναν την στιγμή που λίγες μέρες πιο πριν, η ευρωπαϊκή προληπτική διπλωματία είχε αρχίσει ενέργειες υπέρ της

359. Sabrina Petra Ramet, *Nationalism and Federalism in Yugoslavia (1962-1991)* (Bloomington: Indiana University Press, 1992), σελ.225-230.

360. Για την λογική των αξόνων, δηλαδή την λογική που στηρίζεται σε συγκρουσιακά σενάρια και σε στρατιωτικές λύσεις και συμμαχίες, και για την μονόπλευρη επένδυση στον Μιλόσεβιτς, ως μερικά από τα αντιφατικά σημεία της ελληνικής βαλκανικής πολιτικής, που εμφανίστηκαν στην ελληνική πολιτική σκηνή στις αρχές της δεκαετίας του 1990, βλ. Σωτήρης Βάλντεν, *Μακεδονικό και Βαλκάνια, 1991-1994. Η αδιέξοδη πορεία της ελληνικής πολιτικής* (Αθήνα:Θεμέλιο, 1994), σελ.29-30.

361. Για την εθνικιστική του πολιτική και για το ρόλο του Μιλόσεβιτς στην μεταβολή των τιτοϊκών ρυθμίσεων, όπως και για τον ρόλο του, στην διάλυση της Γιουγκοσλαβίας βλ. Χρήστος Ροζάκης, «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία», σελ.32. Όσον αφορούσε την Δύση, παρακολουθούσε με ανησυχία την πορεία του Μιλόσεβιτς. Κάτι τέτοιο προκύπτει για παράδειγμα, από τα λεγόμενα του υπουργού εξωτερικών των ΗΠΑ Lawrence Eagleburger, ο οποίος στις 15 Μαρτίου 1989 θα πει: «Αυτός έχει δημιουργήσει μια κατάσταση την οποία εγώ θεωρώ ότι είναι πολύ επικίνδυνη. Εγώ δε λέω ότι το ζήτημα έχει έρθει στο σημείο που πραγματικά μπορεί να αρχίσουν οι πυροβολισμοί. Όμως από τότε που τελείωσε ο πόλεμος (ο δεύτερος παγκόσμιος) αυτή είναι η χειρότερη κατάσταση σε σχέση με την υπόθεση των εθνοτήτων» στο Warren Zimmerman, ό.π., σελ.8.

362. *Ελευθεροτυπία*, 17-4-1991, σελ.5.

διατήρησης της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας, όπως προκύπτει και από την ανακοίνωση της ΕΚ στις 26 Μαρτίου 1991⁽³⁶³⁾.

Ο Μητσοτάκης διπλά στον Μιλόσεβιτς για να διατηρήσει τα προσχήματα υπερασπίστηκε την ενότητα της Γιουγκοσλαβίας, δηλώνοντας ότι «η Ελλάδα οφείλει να τονίσει τη θέση της που είναι και η θέση όλων των χωρών της ΕΚ για την ενότητα και την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας». Όμως η δήλωση του, πολύ γρήγορα έχασε το περιεχόμενο της όταν ο Μιλόσεβιτς στο ερώτημα δημοσιογράφου «εάν πήρε αποστάσεις από τα Σκόπια» απάντησε «εγώ βρίσκομαι εδώ εξ ονόματος της Σερβίας. Δεν είμαι εκπρόσωπος της Γιουγκοσλαβίας ούτε της Δημοκρατίας των Σκοπίων. Θέλω όμως να τονίσω ότι τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας δεν επιβαρύνει κανένα θέμα»⁽³⁶⁴⁾.

Ο Μιλόσεβιτς χρησίμευε για την Ελλάδα «ως μοχλός πίεσης» γιατί είχε το απόλυτο έλεγχο της Γ' Στρατιάς των ομοσπονδων ενόπλων δυνάμεων που βρισκόταν ακόμα στα Σκόπια, και που η απλή παρουσία της και μόνο, χωρίς βιαιότητες, θα μπορούσε να κρατήσει τον Γκλιγκόροφ «αιχμάλωτο»⁽³⁶⁵⁾. Παρόλο που η Αθήνα δεν επιθυμούσε την ανάληψη στρατιωτικής δράσης, ωστόσο «το υπουργείο εξωτερικών έβλεπε με καλό μάτι τον πολιτικό και ψυχολογικό εκβιασμό των Σκοπίων από το Βελιγράδι. Γιατί ποία ήταν στην πραγματικότητα η εξουσία του Γκλιγκόροφ, ενός πρόεδρου κράτους, όταν ήξερε ότι αρκούσε ακόμα και μια τυχαία διαταγή ενός ανώτερου σέρβου αξιωματικού για να εξουδετερώσει μια δική του πολιτική απόφαση;»⁽³⁶⁶⁾.

Όμως ο Μιλόσεβιτς δεν ήταν χρήσιμος μόνο λόγω του ψυχολογικού εκφοβισμού που θα μπορούσε να προκαλέσει με την παρουσία του στρατού του στην ΠΓΔΜ, αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι είχε δώσει από νωρίς δέηματα ότι μπορεί να πραγματοποιήσει τις αποσταθεροποιητικές του απειλές, και να μεταφέρει πολύ γρήγορα την σύγκρουση από την μια περιοχή στην άλλη. Σύμφωνα με τον Τάρκα σε μια

363. Η ανακοίνωση της ΕΚ στις 26 Μαρτίου 1991 έλεγε ότι μια «ενωμένη και δημοκρατική Γιουγκοσλαβία έχει άριστες δυνατότητες να ενσωματωθεί αρμονικά στην Ευρώπη». Βλ. Χρήστος Ροζάκης, ό.π., σελ.34.

364. Για την δήλωση Μητσοτάκη βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 17-4-1991, σελ.5. Για το αιφνίδιο της επίσκεψης και για την δήλωση Μιλόσεβιτς βλέπε Τάρκας, ό.π., σελ.26-27

365. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.135-136.

366. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.146. Η αποχώρηση του ομοσπονδιακού στρατού από την ΠΓΔΜ ολοκληρώθηκε μέχρι της 15 Απριλίου 1992. Όμως παρά την αποχώρηση ο Σέρβος υπουργός αμύνης Marko Negovanović (Μάρκο Νεγκοβάνοβιτς), δηλώνει σε συνέντευξη τύπου ότι «ο κύριος Γκλιγκόροφ οδηγεί το λαό του σε μια άβυσσο. Εμείς έχουμε κάθε νόμιμο δικαίωμα από το ομοσπονδιακό σύνταγμα να διατάξουμε τις δυνάμεις μας, όπου και όπως θέλουμε. Μπορούμε να κινηθούμε ελεύθερα σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία. Τώρα αποφασίζαμε να αποχωρήσουμε από τα Σκόπια [...]» (βλέπε Τάρκας, στο ίδιο, σελ.147). Η διαδικασία απόσυρσης έγινε κυρίως το Μάρτιο και κατά την απόσυρση ο Γιουγκοσλαβικός στρατός πήρε μαζί του όλο το κινητό εξοπλισμό και κατέστρεψε το υπόλοιπο αφήνοντας την ΠΓΔΜ χωρίς στρατιωτικά μέσα. Βλ. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ.279.

συνάντηση του Σαμαρά με τον Μιλόσεβιτς στο Βελιγράδι ο Μιλόσεβιτς είπε στο Σαμαρά, αφού τον πήγε σε ένα σκοτεινό δωμάτιο που πάνω σε ένα μεγάλο τραπέζι είχε απλωμένο ένα χάρτη των Βαλκανίων. «Κοίτα εδώ» λέει ο Μιλόσεβιτς στον Σαμαρά «στο κέντρο της Δημοκρατίας των Σκοπίων και κυρίως στο Τέτοβο και στις γύρω περιοχές ζουν περίπου 150 χιλιάδες Σέρβοι και όχι 40 χιλιάδες, όπως λένε οι απογραφές». Ο Σαμαράς ρώτησε «εννοείται πως αυτοί θα αντιμετωπίσουν κάποια στιγμή πρόβλημα και θα μετακινηθούν σε άλλες περιοχές;». Ο Σέρβος πρόεδρος αποκαλύπτει αμέσως τι εννοεί «θα μετακινηθούν. Και αυτοί, όπως και χιλιάδες άλλοι πρόσφυγες που θα κατέβουν από βορειότερες περιοχές, μπορούν να κατέβουν νοτιότερα στα Σκόπια προς τα δικά σας σύνορα, οπότε Σερβία και Ελλάδα θα εφάπτονται». Και όταν ο Σαμαράς μετέφερε αυτή την συζήτηση στον πρωθυπουργό η απάντηση του Μητσοτάκη ήταν «θα το σκεφτώ»⁽³⁶⁷⁾.

Η στενή σχέση με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, που του άφηνε περιθώρια για να επηρεάζει τις επιλογές του Σέρβου ηγέτη, και η ιδιότητα του κράτους-μέλος της ΕΚ που του επέτρεπε να συμμετέχει στους ευρωπαϊκούς, προσέφερε διπλωματική ευελιξία στο ελληνικό κράτος γιατί έδινε την δυνατότητα στην Ελλάδα να ήταν παρούσα στα κέντρα των αποφάσεων, κάτι που δεν είχε εκ των πραγμάτων η «Πρώην

367. Περισσότερες λεπτομέρειες για το διάλογο Μιλόσεβιτς - Σαμαρά βλέπε, Τάρκας,ό.π., σελ.34-36 (Διευκρινίζω ότι το βιβλίο του Τάρκα το έχει προλογίσει ο ίδιος ο Αντώνης Σαμαράς, ο οποίος στο πρόλογο του εγκωμιάζει τον πρώην συνεργάτη του, δηλαδή τον Τάρκα, και δεν διαψεύδει ούτε τον παραπάνω διάλογο, και ούτε το καθετί άλλο που ο συγγραφέας αναφέρει σε σχέση με τις σκέψεις και τις πράξεις του Σαμαρά, κατά την διάρκεια της θητείας του τελευταίου ως υπουργός εξωτερικών). Η περιγραφόμενη συνάντηση είναι εκείνη κατά την οποία ο Μιλόσεβιτς είχε κάνει πρόταση στον Σαμαρά για το μοίρασμα των Σκοπίων, την οποία πρόταση, ο Μητσοτάκης, σύμφωνα με την εφημερίδα *Ποντίκι*, το είχε διαρρεύσει στον δημοσιογράφο Βίκτωρ Μάγιερ της «*Frankfurter Allgemeine Zeitung*» (βλέπε *Ποντίκι*, 18-6-1992,σελ.8). Η πρόταση που είχε κάνει ο Μιλόσεβιτς στον Σαμαρά για μετακίνηση πληθυσμών, σύμφωνα με τον Μίχα «ήταν κλασικό δείγμα της νοοτροπίας του Μιλόσεβιτς» ο οποίος «ενέπλεκε την ύπαρξη των ντόπιων σερβικών πληθυσμών και την χρησιμοποίησή τους ως μοχλό αποσταθεροποίησης των γειτονικών περιοχών. Ενώ στην περίπτωση της Κροατίας και Βοσνίας τα σχέδια του προέβλεπαν την εκμετάλλευση της υπάρχουσας σερβικής μειονότητας, στην Μακεδονία που δεν υπήρχε αρκετά μεγάλη μειονότητα ήταν έτοιμος να τη δημιουργήσει εξαγοντας σέρβους πρόσφυγες από αλλά μέρη της Σερβίας». Βλ. Τάκης Μίχας, *Ανίερη Συμμαχία*,σελ.99. Κατά τον Μίχα «ελάχιστο διάστημα μετά τη συνάντηση Σαμαρά-Μιλόσεβιτς η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε την ύπαρξη μιας καταπιεσμένης ελληνικής μειονότητας» στην ΠΓΔΜ. Σύμφωνα με τον ίδιο μια απόρρητη έκθεση της στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών με ημερομηνία 10 Μαΐου 1991 διέρρευσε στον τύπο και η εν λόγω έκθεση ανέφερε ότι στην εν λόγω Δημοκρατία ζούσαν «239360 Έλληνες» που ήταν «άνθρωποι με καθαρή συνείδηση ελληνική». Και η έκθεση συνέχισε υποστηρίζοντας ότι «ένα επίσημο αίτημα της Ελληνικής Κυβέρνησης να προστατεύει την ελληνική μειονότητα θα εξυπηρετούσε τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα». Κατά τον Μίχα η ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε επίσημα την πολιτική που συνιστούσε η έκθεση, και στις 2 Νοεμβρίου 1991 η υφυπουργός εξωτερικών Τσουδερού δήλωσε ότι «υπήρχαν τουλάχιστον 150000 Βλάχοι με καθαρά ελληνική εθνική συνείδηση που ζούσαν στην πρώην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία». Σύμφωνα με τον Μίχα κατά περιέργη σύμπτωση, η ανακοίνωση αυτή έγινε την ίδια μέρα που ο Σέρβος αντιπρόεδρος Κόσουπιτς δήλωνε ότι «στην Μακεδονία υπήρχαν τριακόσιες χιλιάδες Σέρβοι». Βλ. Τάκη Μίχα, ο.π.,σελ.105-106 ο οποίος για την απόρρητη έκθεση της στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών με ημερομηνία 10 Μαΐου 1991 μας παραπέμπει στην *Ελευθεροτυπία*,11-1-1992.

Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας . Δηλαδή , η Ελλάδα είχε την δυνατότητα για να διαμορφώσει και να εξασφαλίσει αυτό που νόμιζε ότι θα ήταν για την ίδια, η καλύτερη έκβαση στην διένεξη με το νέο κράτος , όποια και αν ήταν οι εναλλακτικές που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν σε σχέση με την μοίρα της Γιουγκοσλαβίας. Κατά συνέπεια χάρη στις δυνατότητες που είχε η Ελλάδα μπορούσε να συμμετάσχει και να εκφράσει άποψη σε όλα τα κέντρα των αποφάσεων που αφορούσαν είτε την τύχη της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας, είτε την τύχη διαλυμένης Γιουγκοσλαβίας , είτε την τύχη της μικρής Γιουγκοσλαβίας.

Όταν σε πρώτη φάση η ΕΚ θα εκφραστεί στις Βρυξέλλες υπέρ της διατήρησης της ενότητας της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας, η Ελλάδα ήταν σύμφωνη και υποστήριζε την ενότητα της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας (φτάνει η ΠΓΔΜ να ήταν μέσα) παρά το γεγονός που κάλεσε επίσημα στην Αθήνα τον Μιλόσεβιτς. Όταν στην επόμενη φάση διαπιστώθηκε ότι η ΕΚ δεν είχε την δύναμη να σταματήσει μια ιστορική εξέλιξη όπως ήταν η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας(η *de facto* κατάσταση διαπιστώθηκε όταν η Κροατία και Σλοβενία ανεξαρτητοποιήθηκαν) τότε η Ελλάδα ήταν και πάλι σύμφωνη με τα κριτήρια αναγνώρισης των νέων κρατών που έθεσε η ΕΚ το Δεκέμβριο του 1991. Δηλαδή συμφωνώντας με τα κριτήρια αναγνώρισης των νέων κρατών που έθεσε η ΕΚ, η Ελλάδα παραδέχτηκε την διαπιστωμένη κατάσταση της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας αφού πρώτα πρόσθεσε ειδικά κριτήρια αναγνώρισης που φωτογράφησαν την ΠΓΔΜ (λεπτομέρειες πιο κάτω). Όταν στην συνέχεια η επιτροπή διαιτησίας Badinter με την γνωμοδότηση της εκφράστηκε υπέρ της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας αυτού του μικρού νέου κράτους με το συνταγματικό του όνομα (λεπτομέρειες πιο κάτω), τότε η Ελλάδα συμφωνούσε με τον Μιλόσεβιτς για την δημιουργία μιας μικρότερης Γιουγκοσλαβίας (φτάνει η ΠΓΔΜ να ήταν και πάλι μέσα), παρά τις διαφωνίες πολλών παραγόντων. Μάλιστα ο Μητσοτάκης είχε αναφερθεί εκτενώς στη προοπτική δημιουργίας Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας με επίκεντρο τη Σερβία που θα περιελάμβανε και το νέο μικρό κράτος , λέγοντας ότι «είναι μια σωστή λύση που συμφέρει και την Ελλάδα»⁽³⁶⁸⁾.

Λίγο αργότερα ο Μητσοτάκης διευκρίνισε ότι «η αρχική ελληνική θέση» ήταν «για την διατήρηση της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας ,θέση στην οποία όλοι εδώ στην Ελλάδα είχαμε μείνει σύμφωνοι ,θέση σωστή , που ανατράπηκε όμως από τις εξελίξεις» Σύμφωνα με τον ίδιο «σωστή ήταν επίσης η ελληνική θέση και όλοι βρεθήκαμε σύμφωνοι στην επόμενη φάση όταν η Κροατία και η Σλοβενία τελικώς αποφασίστηκε

368. *Ελευθεροτυπία*,8 -1- 1992, σελ.4. Την συγκριμένη δήλωση ο Μητσοτάκης το είχε κάνει την ημέρα της επίσημης επίσκεψης στην Αθήνα του υπουργού εξωτερικών της Σερβίας, Jovanovich . Ο τελευταίος κατά τη διάρκεια της συνάντησης του με τον Έλληνα υπουργό εξωτερικών Αντώνη Σαμαρά είπε ότι «δεν τίθεται θέμα αναγνώρισης κανενός ανεξάρτητου κράτους στο έδαφος της Γιουγκοσλαβίας» και υπεραμύνθηκε τις προσπάθειες της κυβέρνησης του για το σχηματισμό μικρότερης , χαλαρής ομοσπονδίας στη Γιουγκοσλαβία που θα περιλάμβανε δημοκρατίες «είτε ως πλήρη μέλη είτε με διαφορετικό καθεστώς» .Βλ. *Ελευθεροτυπία*,8 -1- 1992,σελ.4.

να γίνουν ανεξάρτητες, και εμείς ένθερμα υποστηρίξαμε την ενότητα μιας μικρότερης έστω Γιουγκοσλαβίας με την συμμετοχή των υπολοίπων δημοκρατιών»⁽³⁶⁹⁾.

Στην διάρκεια όλου αυτό του εγχειρήματος, είτε της υποστήριξης της μεγάλης Γιουγκοσλαβίας, είτε της υποστήριξης της μικρής Γιουγκοσλαβίας, ο σκοπός της Ελλάδας ήταν η επίτευξη της ελληνικής πολιτικής σε σχέση με το Μακεδονικό Ζήτημα, δηλαδή να μην επιτρέψει την δημιουργία της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» που υπό το status ενός ανεξάρτητου κράτους με την παραπάνω ονομασία, θα μπορούσε να δίνει συμπαράσταση ως μητέρα πατρίδα στην σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα. Για αυτό το λόγο λοιπόν ο Σέρβος ηγέτης ήταν ο μόνος που θα μπορούσε να επιβάλλει στα Σκόπια, την «επιθυμία» να μπουν είτε σε ένα σχέδιο ομοσπονδίας μικρότερης Γιουγκοσλαβίας υπό την ηγεμονία του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, είτε σε σχέδιο άλλης μορφής.

10.2.2 Ο τρόπος επιβολής του ανεπίσημου εμπάργκο και η μετατροπή του ως μοχλό πίεσης εναντίον της ΠΓΔΜ

Ο άλλος μοχλός πίεσης στα χέρια της πιεστικής διπλωματίας που εφαρμόζε η Αθήνα στην διένεξη της με τα Σκόπια ήταν η εφαρμογή του ανεπίσημου οικονομικού εμπάργκο. Η Ελλάδα άρχισε να εφαρμόσει αυτό το μέτρο από το Φεβρουάριο του 1992, με την παρεμπόδιση της μεταφοράς πετρελαίου και άλλων πρώτων υλών από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, ξέροντας ότι τα Σκόπια που ήταν μια χώρα χωρίς θάλασσα ήταν πολύ εξαρτημένη από την χρησιμοποίηση του λιμανιού για τις ανάγκες της. Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών έδωσε εντολή στις συνοριακές αρχές να απαιτήσουν πλήρη συμμόρφωση των μεταφορέων από την ΠΓΔΜ προς τις τυπικές διαδικασίες. Δηλαδή για το πέρασμα της μεθόριου, οι ελληνικές συνοριακές αρχές έπρεπε να ζητήσουν από τους έμπορους και μεταφορείς από τα Σκόπια που

369. Ομιλία του πρωθυπουργού Μητσοτάκη σε ' Συζήτηση προ ημερήσιας διατάξεως, 24 Φεβρουαρίου 1992' στο Κρατερού, Ιωάννου, *Το ζήτημα της Αναγνώρισης των Σκοπίων*, τετράδιο εργασίας 2, (Αθينا-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1992), σελ.92. Διευκρινίσουμε ότι στην προσπάθεια δημιουργίας 'μικρής Γιουγκοσλαβίας' ήταν αντίθετη οι ΗΠΑ, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση του αμερικανικού υπουργείου εξωτερικών για την συνάντηση του Γκλιγκόροφ με το Lawrence Eagleburger που πραγματοποιήθηκε στα τέλη Ιανουαρίου 1992 (βλ. *Καθημερινή*, 31-1-1992). Ενώ ο Γερμανός υπουργός εξωτερικών Genscher παρά το γεγονός που δεν είχε αποκλείσει το σχηματισμό μιας « μικρής Γιουγκοσλαβίας » ωστόσο κατά την διάρκεια της συνάντησης του με τον υπουργό εξωτερικών της Βουλγαρίας είχε διευκρινίσει ότι αυτό «δεν λύνει το πρόβλημα της αναγνώρισης» διότι και για την αναγνώριση της « μικρής Γιουγκοσλαβίας » έπρεπε « να εφαρμοστούν τα κοινοτικά κριτήρια», διότι « θα πρόκειται για μια νέα νομική και πολιτική ενότητα και μάλιστα με τη μορφή της ομοσπονδίας, η αναγνώριση της οποίας προϋποθέτει την αναγνώριση μεμονωμένων κρατών ». Όσον αφορά τον Βούλγαρο υπουργό εξωτερικών, Stoyan Ganev αντιπάχτηκε στην ιδέα της « μικρής Γιουγκοσλαβίας » λέγοντας ότι «αυτή θα είναι για τους μειονοτικούς πληθυσμούς χειρότερη από την μεγάλη» (βλ. *Καθημερινή* 16 -1-1992, σελ.2).

μέχρι τότε δεν χρησιμοποιούσαν την γνώστη κάρτα που απαιτείται διεθνώς για την ασφάλιση των οχημάτων και των φορτίων τους να την προμηθεύουν. Οι αρχές του νέου κράτους εξέδιδαν τα παραπάνω έγγραφα (δηλαδή τη διεθνή κάρτα ασφάλισης) με την σφραγίδα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» μια επίσημη κρατική ένδειξη που δεν μπορούσε να γίνει δεκτή από το ελληνικό κράτος, και το αποτέλεσμα ήταν να νεκρώσει σχεδόν η κίνηση στα σύνορα και η αγορά στο γειτονικό κράτος να μην διαθέτει πρώτες ύλες και τα στοιχειώδη αγαθά ⁽³⁷⁰⁾.

Ο Σαμαράς προσπάθησε να μην επισημοποιήσει το εμπάργκο, χρησιμοποιώντας τα νομαρχιακά όργανα για την επιβολή του, δίνοντας οδηγίες για τον μη επίσημο κλείσιμο των συνόρων, όπως προκύπτει από την επιστολή του στις 11 Μαρτίου 1992 στον τότε νομάρχη Θεσσαλονίκης, Ευγένιο Χαϊτήδη. Η εν λόγω επιστολή μεταξύ άλλων λέει ότι: «σας δίνω λοιπόν και γραπτώς την ξεκάθαρη οδηγία να προχωρήσετε με κάθε τρόπο, μέσω των νομαρχιακών σας υπηρεσιών σε ενέργειες για την αύξηση της οικονομικής πίεσης πάνω στα Σκόπια. Ενόψει των πρωτοβουλιών, που έχει αναλάβει η ΕΚ, το υπουργείο κρίνει ότι δεν θα ήταν προς το παρόν, ενδεικτικό το επίσημο κλείσιμο των συνόρων. Αλλά θα πρέπει με κάθε τρόπο τα Σκόπια να λάβουν το σαφές μήνυμα ότι η Ελλάδα θεωρεί ως μόνη λύση του προβλήματος την ακριβή τήρηση των τριών όρων της ΕΟΚ από τη Δημοκρατία αυτή. Προχωρήστε λοιπόν, άμεσα στην υλοποίηση των παραπάνω» ⁽³⁷¹⁾.

Προφανώς, η Ελλάδα είχε επιλέξει να περιλαμβάνει στην πολιτική της τους δυο ισχυρούς μοχλούς πίεσης, δηλαδή την πολιτική της συνεργασίας με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, και την επιβολή ανεπίσημου ή επισήμου εμπάργκο, και ο στόχος ήταν να προλάβει την δημιουργία αυτού που ο Μητσοτάκης το ονόμαζε «πρόβλημα» που για εκείνων ήταν «να μη δημιουργηθεί ένα δεύτερο μειονοτικό πρόβλημα στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας» ⁽³⁷²⁾.

370. Τάρκας,ό.π., σελ.136 .Και ήταν προφανές ότι ο σκοπός του ανεπίσημου εμπάργκο ήταν η πρόκληση μαζικών αντιδράσεων και εσωτερικής αναταραχής στα Σκόπια. Κάτι τέτοιο προκύπτει από την επιστολή Σαμαρά της 17-3- 1992 στον Μητσοτάκη όπου μεταξύ άλλων ο πρώτος λέει: «είναι προφανές ότι τέτοιες εξελίξεις θα εντείνουν τις σημερινές αντιδράσεις των σκοπιανών προς τη κυβέρνηση τους και θα πολλαπλασιαστούν τα φαινόμενα μαζικών διαδηλώσεων που διοργανώνονται κατά της αδιάλλακτης στάσης των Σκοπίων σε ολόκληρο το κρατίδιο τους». Βλ.Σκυλακάκης, ό.π.,σελ.116.

371. Τάρκας,ό.π.,σελ.143.

372. Κ. Μητσοτάκης, 'Πρόλογος' στο Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.3.

10.3. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ 1991 ΤΗΣ ΕΚ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΩΝ

Όταν η προληπτική διπλωματία - την άσκηση της οποίας στην Γιουγκοσλαβική περίπτωση την είχε αναλάβει ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) - έλαβε γνώση, με την γνωμοδότηση της επιτροπής Badinter της 29-11-1991, που είχε καταλήξει ότι η ομοσπονδία βρισκόταν σε διαδικασία διάλυσης ⁽³⁷³⁾, τότε θεώρησε απαραίτητο ότι σε εκείνες της συνθήκες έπρεπε να προληφθεί η σύγκρουση. Για αυτό το λόγο η ΕΠΣ υιοθέτησε την θέση ότι οι χώρες της ΕΚ θα πρέπει να αναγνωρίζουν τις ανεξαρτησίες των δημοκρατιών που είχαν εκφράσει την βούληση αποχώρησης από την Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία. Σημειωτέον ότι αφού είχαν προηγηθεί οι ματαιώσεις διαδοχικών συμφωνιών κατάπαυσης του πυρός, οι οποίες είχαν επιτευχθεί υπό την αιγίδα της ΕΚ και του ΟΗΕ, για να προλάβουν την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας.

Υπό το φως των νέων γεγονότων, στις 16 Δεκεμβρίου 1991 διεξήχθη στις Βρυξέλλες η σύνοδος του Συμβουλίου της ΕΚ, στο οποίο πήραν μέρος οι υπουργοί εξωτερικών της ΕΚ, για να καθορίσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την αναγνώριση νέων κρατών στην ανατολική Ευρώπη και στην Σοβιετική Ένωση, και οπωσδήποτε στην Γιουγκοσλαβία.

Στην κοινή δήλωση του Συμβουλίου που δημοσιεύτηκε στις 17-12-1991 οι υπουργοί εξωτερικών της ΕΚ συμφώνησαν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία όλων των Γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών που πληρούσαν όλους τους όρους που είχαν καθορίσει με βάση της κατευθυντήριες γραμμές για την αναγνώριση νέων κρατών. Στην κοινή δήλωση διευκρινίζεται επίσης ότι η εφαρμογή της απόφασης για την αναγνώριση των νέων κρατών θα τίθετο σε ισχύ στις 15 Ιανουαρίου 1992, ενώ τις αιτήσεις των δημοκρατιών που θα απαντούσαν αντιφατικά θα τις υπέβαλλε η προεδρία της συνδιάσκεψης στην επιτροπή διαιτησίας η οποία θα εξέφραζε γνώμη πριν την ημερομηνία εφαρμογής ⁽³⁷⁴⁾.

Και η απόφαση στο τμήμα που ενδιέφερε την Ελλάδα έλεγε :

« [...] Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της ζητούν επίσης από κάθε Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία, πριν την αναγνώριση, να δεσμευτεί ότι θα υιοθετήσει συνταγματικές και πολιτικές εγγυήσεις που θα εξασφαλίσουν ότι δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις έναντι γειτονικού κράτους μέλους της Κοινότητας και ότι δεν θα διεξάγει εχθρική

373. Πρόκειται για την γνωμοδότηση αριθ.1' της Επιτροπής Διαιτησίας (Μπαντίντερ) της Διάσκεψης Ειρήνης για την Γιουγκοσλαβία, για το πλήρες κείμενο της οποίας βλ.Στέλιος Περράκης,ό.π.,σελ. 316-318.

374. Στέλιος Περράκης, ό.π.,σελ.309-310.

προπαγάνδα εναντίον γειτονικού κράτους- μέλους συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης ονομασίας που συνεπάγεται εδαφικές διεκδικήσεις»⁽³⁷⁵⁾ .

Όμως λόγω της ασάφειας των όρων , όπως για παράδειγμα εκείνους που έθεσε η Ελλάδα σε σχέση με την επιβολή υποχρέωσης που θα είχε το κράτος προς αναγνώριση να μην χρησιμοποιήσει ονομασία που συνεπάγεται εδαφικές διεκδίκησης , οι υπουργοί εξωτερικών μαζί με τον Έλληνα υπουργό ανέθεσαν ομόφωνα στην επιτροπή Badinter να γνωμοδοτήσουν για τα κράτη που συμπληρώνουν τους εν λόγω όρους.

Παρά την ανάγκη περαιτέρω ερμηνείας η συγκεκριμένη δήλωση θεωρήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση μια μεγάλη επιτυχία της Ελλάδας⁽³⁷⁶⁾ και δεν είχε άδικο . Γιατί η ελληνική κυβέρνηση εκμεταλλεύτηκε με μεγάλη αποτελεσματικότητα την ασάφεια της δήλωσης της 16 Δεκεμβρίου 1991 του Συμβουλίου της ΕΚ , και οδήγησε στα άκρα την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης, μπλοκάροντας την αναγνώριση του νέου κράτους από την ΕΚ και αφήνοντας το στάτους της ΠΓΔΜ θολό και ασταθές⁽³⁷⁷⁾, προκαλώντας συναγερμό στην προληπτική διπλωματία που φοβόταν βαλκανική σύρραξη.

375. *Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία* , Δελτίο Τύπου P.129/91 16 Δεκεμβρίου 1991 (Μετάφραση ΕΛΙΑΜΕΠ) όπως και Στέλιος Περράκης, στο ίδιο ,σελ.309-310 . Επίσης τα κράτη μέλη της ΕΚ αφού επιβεβαιώνουν την προσήλωση τους στις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και της Χάρτας των Παρισίων , ιδίως όσον αφορά την αρχή της αυτοδιάθεσης, συμφώνησαν ότι θα αρχίσουν καλή τη πίστη, μια διαδικασία ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων , και εγκρίνουν κοινή θέση για τη διαδικασία της αναγνώρισης των νέων κρατών , που συνεπάγεται τις παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές : την τήρηση των διατάξεων του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και των υποχρεώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι και στην Χάρτα των Παρισίων , ιδίως όσον αφορά το κράτος δικαίου , τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου, την εγγύηση των δικαιωμάτων των εθνότητων και των εθνικών ομάδων και μειοψηφιών σύμφωνα με τις υποχρεώσεις στο πλαίσιο της ΟΑΣΕ. Την τήρηση του απαραβίαστου των εδαφικών ορίων που μπορούν να τροποποιηθούν μόνον με ειρηνικά μέσα και κοινή συμφωνία . Την αποδοχή όλων των σχετικών υποχρεώσεων όσον αφορά τον αποπλισμό και τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων καθώς και την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή . Την υποχρέωση να ρυθμίσουν με συμφωνία ,ιδίως ενδεχόμενος με προσφυγή σε διαιτησία , όλα τα θέματα που έχουν σχέση με τη διάδοχη κρατών και με τις περιφερειακές διαφορές . Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της δεν αναγνωρίζουν οντότητες που θα είναι αποτέλεσμα επίθεσης , θα λάβουν υπόψη τους τα αποτελέσματα της αναγνώρισης για τα γειτονικά κράτη (βλέπε Περράκης , στο ίδιο ,σελ 307-308).

376. Ο Μητσοτάκης θα πει μεταξύ των άλλων στο υπουργικό συμβούλιο: « [...] ο Σαμαράς το χειρίστηκε κατά τρόπο εξαιρετικό , έπαιξε πάνω στην πίεση των Γερμανών και έτσι χάρη στην βοήθεια των Γερμανών πήραμε 100% τις θέσεις μας σε ότι αφορά τη Δημοκρατία των Σκοπίων . Και οι τρεις προϋποθέσεις τις οποίες έθεσε η Ελλάδα έγιναν δεκτές . Για να είμαι ειλικρινής , την τρίτη προϋπόθεση της αλλαγής του ονόματος εγώ δεν την περίμενα .Εμείς δεν θριαμβολογούμε [...]στην εξωτερική πολιτική ιδιαίτερα [...] προτιμώ αυτο που οι αγγλοσάξονες λένε “ understatement” να τα παρουσιάζουμε πιο ταπεινά πιο χαμηλά τα πράγματα [...]» , Σκυλακάκης ,ό.π.,σελ.65. Από την άλλη πλευρά η Βουλή της ΠΓΔΜ διαμαρτυρήθηκε έντονα για το σχετικό απόσπασμα της δήλωσης της 16 Δεκεμβρίου 1991 του Συμβουλίου της ΕΚ.

377. Susan L.Woodward, “Redrawing Borders.., σελ.217.

Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης έχει αναφέρει σε σχέση με την στάση που έπρεπε να κρατήσει η Ελλάδα για το ζήτημα ότι είχε συμβουλευτεί τότε τον Σαμαρά ότι «η συνεδρίαση της 16^{ης} Δεκεμβρίου είναι κρίσιμη , καθώς ο Genscher θα ήταν διατεθειμένος να τα δώσει όλα για να πάρει την αναγνώριση της Κροατίας και Σλοβενίας»⁽³⁷⁸⁾. Ο Σαμαράς εκμεταλλευόμενος την συγκυρία δήλωσε στη συνεδρίαση των Βρυξελλών ότι: «το θέμα των Σκοπίων πρέπει να λυθεί μια για πάντα. Δέκα εκατομμύρια Έλληνες , η κυβέρνηση μου και εγώ απαιτούμε να μην υπάρχει καμία εκκρεμότητα γύρω από αυτό το ζήτημα . σε αντίθετη περίπτωση δεν θα υπάρξει σήμερα ελληνική συγκατάθεση» (³⁷⁹) . Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη, μπροστά στην επιμονή του Σαμαρά ότι δεν μπορεί να δεχτεί την ολοκλήρωση της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και την αναγνώριση των επί μέρους δημοκρατιών αν δεν υπάρχει κατοχύρωση των ελληνικών θέσεων, ο Genscher, ο γερμανός υπουργός εξωτερικών και τότε ιταλός υπουργός εξωτερικών Gianni De Michelis υποχώρησαν και αποδέχτηκαν την διατύπωση την οποία η Ελλάδα είχε βάλει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων στην τελική δήλωση ⁽³⁸⁰⁾.

Από τις παραπάνω λεπτομέρειες αντιλαμβάνεται κανείς ότι η εν λόγω δήλωση ήταν προϊόν ενός συγκυριακού συμβιβασμού εξαιτίας της ανάγκης στιγμιαίας ισορροπίας και όχι πραγματικής κοινής βούλησης των Ευρωπαίων. Και όπως συμβαίνει σε τέτοιες ευκαιριακές συμβιβαστικές περιπτώσεις τόσο πιο ασαφής είναι μια απόφαση τόσο πιο δύσκολη είναι η πρακτική της εφαρμογή . Κάτι τέτοιο άφηνε μεγάλα περιθώρια για τα αλλά κράτη μέλη της ΕΚ να ερμηνεύουν με διαφορετικό νόημα από αυτό που έδινε η Ελλάδα στην απόφαση της 16 Δεκεμβρίου που αφορούσε τα Σκόπια ⁽³⁸¹⁾. Και για να δεχτεί η Ελλάδα την διαδικασία της επιτροπής Badinter έγινε αποδεκτό ότι δεν θα έχει δεσμευτικό χαρακτήρα ⁽³⁸²⁾ .

378. Σκυλακάκης , στο ίδιο,σελ.63-64.

379. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.67-68.

380. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.63-64.

381. Είναι χαρακτηριστικό η δήλωση του τότε Ιταλού υπουργού εξωτερικών Gianni De Michelis: «Αντιλαμβάνομαι απόλυτα την ιστορική αξία του ονόματος Μακεδονία και την ευαισθησία που έχουν οι Έλληνες γι αυτό . Αλλά πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η αντίληψη περί ονόματος , όχι μόνο στην Ιταλία αλλά και σε ολόκληρο τον υπολείπω κόσμο είναι διαφορετική από την Ελλάδα. Διότι δεν υπάρχει προηγούμενο στην ιστορία των διεθνών σχέσεων περί κοπυράιτ στα ονόματα. Πρόκειται για ένα πολύπλοκο θέμα . Εξάλλου η Ελλάδα ενέκρινε ένα κείμενο που πιλοφορείται “κριτήρια για την αναγνώριση των νέων κρατών στην Ευρώπη” . και στα κριτήρια αυτά δεν τίθεται θέμα ονόματος . Αυτό το κείμενο το ενέκρινε και το γνωρίζει η Ελλάδα. Αυτό είναι ένα βασικό κείμενο και αυτά είναι τα βασικά κριτήρια που πρέπει όλοι να σέβονται [...] .Μου είναι δύσκολο να πιστέψω ότι η διεθνής κοινότητα μπορεί να απαιτήσει από μια αναγνωρισμένη ως δημοκρατική χώρα να αλλάξει όνομα εάν η ίδια δεν το επιθυμεί»(*Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*,19 -1- 1992).

382. Σε αντάλλαγμα για το κείμενο της απόφασης της 16-12-1991 η Ελλάδα συμφώνησε με όλους τους άλλους στο ότι η γνωμοδότηση που θα δοθεί στις 15 Ιανουαρίου 1992 από την επιτροπή για το κατά πόσο κάθε χώρα της Γιουγκοσλαβίας πληρεί τους όρους για αναγνώριση

Εν τω μεταξύ τα κράτη μέλη της ΕΚ παράλληλα με τον καθορισμό των όρων αναγνώρισης των νέων κρατών, στα πλαίσια της διαφωνίας που είχε προκύψει μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων, αποφάσισαν να μην περιμένουν μέχρι την γνωμοδότηση της επιτροπής Badinter στις 15 Ιανουαρίου 1992, αλλά θεώρησαν ότι πριν από την δημοσίευση, θα ήταν θετικό οι απευθείας επαφές των εκπροσώπων των δυο χωρών που ίσως βοηθούσε στην δημιουργία θετικού κλίματος.

Η ΕΚ παρότρυνε την ΠΓΔΜ να διαπραγματευθεί με την Αθήνα σε σχέση με την διαφωνία που είχε προκύψει μεταξύ τους για το όνομα «Μακεδονία». Έτσι στις 4 Ιανουαρίου 1992 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα συνάντηση εμπειρογνομόνων Ελλάδας και Σκοπίων που διακόπηκε με την πρωτοβουλία της Ελλάδας. Σε σχέση με την εν λόγω συνάντηση που διακόπηκε στην μέση την ίδια μέρα, ο εκπρόσωπος του υπουργείου εξωτερικών πρέσβης Μανώλης Καλαμίδης είπε ότι :«... είναι γνωστό ότι τα Σκόπια ζητούν από την Ευρώπη αναγνώριση [...] για να το πω πιά απλά έγκριση ταυτότητας. Και η έγκριση αυτή με την απόφαση της ΕΚ πρέπει να περάσει μέσω της Αθήνας [...]. Όταν έγινε αντιληπτό ότι οι Σκοπιανοί δεν είχαν πολιτική έγκριση να συζητήσουν το θέμα της ονομασίας, τους τονίσαμε ότι οποιαδήποτε συνέχιση του διαλόγου δεν είχε νόημα και με δική μας πρωτοβουλία διακόψαμε της συζήτηση[...]. Ο περαιτέρω διάλογος έχει νόημα μόνο αν αποδεχτούν το σύνολο των όρων που έθεσε η Ευρώπη[..]»⁽³⁸³⁾.

Σύμφωνα με πληροφορίες του τύπου της εποχής ήταν η εμμονή των «Σκοπίων» στο όνομα Μακεδονία και η απόλυτη άρνηση του να συζητήσουν την αλλαγή του ονόματος αυτού, που οδήγησαν την Αθήνα στην διακοπή των συνομιλιών. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες ο εμπειρογνώμων του υπουργείου εξωτερικών, Ευάγγελος Κωφός έκανε λεπτομερή ιστορική ανάδρομη (εμμένοντας στην περίοδο του Τίτο) προκειμένου να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα επιμένει να μην γίνει η χρήση του ονόματος Μακεδονία. Ενώ οι εκπρόσωποι των «Σκοπίων» δήλωσαν ευθέως ότι «η Δημοκρατία τους δεν θα αλλάξει όνομα διότι εκτός των άλλων, με αυτήν είναι γνώστη διεθνώς- προσέθεσαν όμως ότι η συνάντηση ήταν χρήσιμη και πρότειναν να εξακολουθεί ο διάλογος» ⁽³⁸⁴⁾.

Για την διακοπή της παραπάνω συνάντησης ο Ροζάκης έχει γράψει ότι : « Διερωτάται κανείς [...] αν η ελληνική κυβέρνηση διατηρούσε την ψευδαίσθηση ότι στην πρώτη συνάντηση, μετά τόσα χρόνια ψυχρότητας, μετά την καλλιέργεια αλλοτριωτικής πολιτικής από την μεριά των Σκοπίων, που είχε διαδοθεί σ'ολόκληρο τον κόσμο, μετά τη σθεναρή αντισκοπιανή στάση της Αθηνάς, η νότια αυτή δημοκρατία θα ήταν έτοιμη

ανεξαρτησίας της από τους δώδεκα δεν θα δεσμεύει τα κράτη μέλη της ΕΟΚ(Γλοντίκι, 19-12-1991,σελ.23).

383. *Ελευθεροτυπία*,4-1-1992,σελ.4.

384. Για όλες τις παραπάνω πληροφορίες βλέπε Κύρα Αδάμ, «Η Αθήνα διέκοψε τις συνομιλίες»,*Ελευθεροτυπία*,4-1 -1992,σελ.4.

να δεχτεί αυτόματα τους ελληνικούς όρους ή , ακόμα , και να συζητήσει αμέσως το θέμα της ονομασίας . Διερωτάται επίσης κανείς και για κατα πόσο τέτοιες “ηρωικές” πολιτικές (όπως η ελληνική αδιαλλαξία) δεν είναι σύμφυτες με την αδυναμία της χώρας να προτείνουν πράγματι εποικοδομητικές σχέσεις με μια άλλη οντότητα , τέτοιες και τόσες ώστε να προσελκύσει το ενδιαφέρον της και ενδεχομένως να κινητοποιήσει την υποχώρηση της και τη μετριοπάθεια»⁽³⁸⁵⁾.

Από εκείνη την ημέρα και ειδικά μετα την γνωμοδότηση της επιτροπής Badinter για την ΠΓΔΜ, η Ελλάδα σκλήρυνε την στάση της, και αρνήθηκε επίμονα κάθε απευθείας επαφή με την άλλη πλευρά, και μιλώντας πάντοτε στο όνομα της ΕΚ υπενθυμίζοντας σε όλους την απόφαση της 16 Δεκεμβρίου 1991, δυσκόλεψε πολύ την διαμεσολαβητική προσπάθεια της προληπτικής διπλωματίας .

10.4. ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ (BADINTER) (11-1- 1992)

Όσον αφορούσε τις εκτιμήσεις από τους κύκλους του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών σύμφωνα με τους οποίους «μετα την άκαρπη [...] συνάντηση με τους εκπροσώπους των Σκοπίων η επιτροπή διαιτησίας ..δεν πρόκειται να υιοθετήσει στάση θετική στα Σκόπια» ⁽³⁸⁶⁾, οι εν λόγω εκτιμήσεις διαψεύστηκαν πολύ γρήγορα.

Η επιτροπή διαιτησίας Badinter στις 11 Ιανουαρίου 1992 ολοκλήρωσε τη γνωμοδότηση της σε σχέση με το ζήτημα της ΠΓΔΜ καταλήγοντας ότι : «Η Δημοκρατία της Μακεδονίας ικανοποιεί τις προϋποθέσεις που τεθήκαν από τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αναγνώριση των νέων κρατών[...] Ότι ,[...] έχει παραιτηθεί από κάθε εδαφική διεκδίκηση ,οποία και αν είναι , με διακηρύξεις χωρίς καμία αμφιγνωμία και με υποχρεωτική ισχύ στο διεθνές δίκαιο .Ότι ,συνεπώς ,η χρησιμοποίηση του ονόματος «Μακεδονία» δεν θα μπορούσε να συνεπάγεται καμία εδαφική διεκδίκηση έναντι ενός άλλου κράτους .Έξαλλου ,η Δημοκρατία της Μακεδονίας ανέλαβε την επίσημη υποχρέωση σύμφωνα με τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου , να μην προβεί γενικά και σε εφαρμογή κυρίως του άρθρου 49 του συντάγματος της , σε οποιαδήποτε εχθρική προπαγάνδα απέναντι σε ένα άλλο κράτος»⁽³⁸⁷⁾ . Σύμφωνα με την επιτροπή, η ανάληψη της παραπάνω υποχρέωσης «απορρέει από μια δήλωση της 11 Ιανουαρίου 1992 του υπουργείου εξωτερικών της Δημοκρατίας της Μακεδονίας , η οποία απευθύνθηκε στην επιτροπή διαιτησίας κατόπιν αιτήματος της σχετικά με την ερμηνεία της τροποποίησης II της 6^{ης} Ιανουαρίου 1992 στο Σύνταγμα»⁽³⁸⁸⁾.

385. Χρήστος Ροζάκης, «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία»,σελ.50

386. Κύρα Αδάμ , «Η Αθήνα διέκοψε τις συνομιλίες»,*Ελευθεροτυπία*, 4-1 -1992 ,σελ .4.

387. *Ποντίκι*,18 -1- 1992,σελ.12-13.

388. *Ποντίκι*,18 -1- 1992,σελ.12-13.

Η επιτροπή Badinter προκάλεσε πολλές αντιδράσεις στην Ελλάδα . Ο τότε Έλληνας Πρωθυπουργός την υποβάθμισε⁽³⁸⁹⁾ .Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης Ανδρέας Παπανδρέου δήλωσε ότι ήταν αποτέλεσμα μιας ανεπαρκείας της πολιτικής της Ελλάδας αλλά και της Κοινότητας ⁽³⁹⁰⁾ . Η πρόεδρος του Συνασπισμού , Μαρία Δαμανάκη έκανε έκκληση στην κυβέρνηση για να κάνει τα πάντα ώστε να μην θεωρηθεί αυτή η γνωμάτευση σαν τελική απόφαση της ΕΚ⁽³⁹¹⁾ ενώ το Κ.Κ.Ε μιλούσε περί αμφισβήτησης των βαλκανικών συνόρων⁽³⁹²⁾.

Στα πλαίσια των παραπάνω αντιδράσεων το ελληνικό κράτος θεώρησε ότι έπρεπε να λάβει περισσότερες πρωτοβουλίες στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Έτσι , η ελληνική πολιτεία ενίσχυσε τα κατασταλτικά μέτρα στο εσωτερικό, όπου παρατηρήθηκαν κάποιες πράξεις λογοκρισίας ακόμα και εκ μέρους της δικαιοσύνης . Τέτοια ήταν η περίπτωση παραπομπής στο Αυτόφωρο Πλημμελειοδικείο της Αθήνας στις 27 Ιανουαρίου 1992, έξι αφισκοκολλητών που είχαν συλληφθεί στις 10 Ιανουαρίου 1992 να κολλούν αφίσες στο κέντρο της Αθήνας με περιεχόμενο υπέρ της ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ. Οι κατηγορίες που αντιμετώπισαν ήταν έκθεση σε κίνδυνο των φιλικών σχέσεων της χώρας με ξένο κράτος, περιύβριση αρχής, διασπορά

389. Μητσοτάκης δήλωσε : «Νομίζω ότι μπορώ να πληροφορήσω τον Ελληνικό λαό ότι κατά την πεποίθησή μου αποκλείεται αναγνώριση των Σκοπίων από οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας . Και νομίζω ότι ,γενικότερα δύσκολα βλέπω αναγνώριση αυτής της Δημοκρατίας τις μέρες που έρχονται» . Ενώ ως προς τη γνωμοδότηση της επιτροπής Badinter είπε :« Δεν θέλω να κάνω κανένα σχόλιο. Δεν είναι εκείνη η οποία θα προσδιορίζει την πολιτική των κρατών . Νομίζω ότι πολιτικά επιχειρήματα, πολιτικοί υπολογισμοί ,το συμφέρον γενικότερα της περιφέρειας , η ανάγκη περιφρούρησης της ειρήνης , αυτοί είναι οι βασικοί παράγοντες που κατά την πεποίθησή μου θα επηρεάζουν την στάση των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των υπολοίπων χωρών έναντι του γιουγκοσλάβικου προβλήματος»(*Τα Νέα* ,15-1- 1992).

390. Για την ακρίβεια ο Ανδρέας Παπανδρέου δήλωσε στην ελληνική Βουλή όσον αφορά την πολιτική που ακολουθήθηκε ότι «δεν ήταν καθόλου επαρκές όπως τα γεγονότα και οι εξελίξεις τους το αποδεικνύουν . Και ήταν [...] λάθος χειρισμού [...] η παραπομπή του θέματος σε νομική επιτροπή – την επιτροπή Μπαντίντερ όπως την γνωρίζουμε – από την οποία μάλιστα απουσιάσαμε . Και η κοινότητα - όχι μόνον η Ελλάδα- άφησε σε νομικούς τη λύση ενός σαφώς πολιτικού προβλήματος». Βλ. 'Συζήτηση προ ημερήσιας διατάξεως , 24 Φεβρουαρίου 1992 στο Κρατερού, Ιωάννου,ό.π.,σελ.92.

391. Η Δαμανάκη επιτέθηκε στην κυβέρνηση για την έκθεση Μπαντίντερ λέγοντας :« πρέπει επιτέλους να αντιληφθεί ότι χρήσιμα και λεπτά εθνικά θέματα δεν μπορεί να τα χειρίζονται εν λευκό ερήμην των πολιτικών δυνάμεων της χώρας» και συνέστησε « θα έλεγα ότι η κυβέρνηση πρέπει να πάρει όλα τα μέτρα ώστε σε κάθε περίπτωση να μην θεωρηθεί αυτή η γνωμάτευση σαν τελική απόφαση της Κοινότητας»(βλ. *Καθημερινή*,16 -1-1992,σελ.2).

392. Ο Ορέστης Κολοζόφ, μέλος του πολιτικού γράφου του ΚΚΕ είπε ότι « η εθνική κυβέρνηση δεν έπρεπε να υπαναχωρήσει στο θέμα της διατήρησης του ενιαίου χαρακτήρα της Γιουγκοσλαβίας» (*Καθημερινή* ,16-1- 1992 ,σελ.2).Ενώ σε ανακοίνωση της κεντρικής επιτροπής του ΚΚΕ(25-1-1992) τονίζεται ο κίνδυνος να δημιουργηθεί πρόβλημα γενικότερης αμφισβήτησης των συνόρων στα Βαλκάνια, με αφορμή την απόσχιση των Σκοπίων από την Γιουγκοσλαβία ανεξάρτητα από τη χρησιμοποίηση ή όχι του ονόματος Μακεδονία που για το ΚΚΕ έχει γεωγραφική μόνο έννοια(βλ.*Ελευθεροτυπία*,27-1- 1992).

ψευδών ειδήσεων ,απόπειρα πρόκλησης και διέγερσης των πολιτών σε βιαιοπραγία μεταξύ τους και σε αμοιβαία διχόνοια και για παράνομη αφισκόλληση⁽³⁹³⁾.

Παράλληλα με τις πράξεις λογοκρισίας δόθηκαν οδηγίες για την ενίσχυση του εθνικού φρονήματος στα σχολεία για το Μακεδονικό Ζήτημα. Το υπουργείο παιδείας αποφάσισε να σταλεί ενημερωτικό έντυπο για το Μακεδονικό, σε όλα τα σχολεία της χώρας , έχοντας ως βάση την επιστημονική εργασία «Μακεδονία, Ιστορία κα Πολιτική» της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών, η οποία διανεμήθηκε εντός Φεβρουαρίου του 1992 σε μαθητές και καθηγητές⁽³⁹⁴⁾.

Επίσης υπέρ της κυβερνητικής θέσης εκφράστηκε και η Ακαδημία Αθηνών, η οποία μέσω του προέδρου της Ακαδημίας, Μιχαήλ Σακελλαρίου ανακοίνωσε την δημοσίευση ενός ψηφίσματος που έλεγε ότι : « Η χρησιμοποίηση του εθνικού ονόματος “μακεδόνες” για εθνότητα που δεν έχει σχέση με τους μακεδόνες και του γεωγραφικού ονόματος Μακεδονία για χώρα της οποίας το έδαφος περιλαμβάνει ελάχιστο μέρος της αρχαίας Μακεδονίας παραποιεί γεγονότα επιστημονικώς γνωστά και αποδεκτά⁽³⁹⁵⁾ .

Συνεχίζοντας στο ίδιο πλαίσιο , η ελληνική κυβέρνηση προετοιμαζόταν να περάσει μια πιο ισχυρή γραμμή και στο εξωτερικό. Ως πρώτο βήμα, δόθηκαν στην διάθεση του υπουργείου εξωτερικών αρκετά μυστικά κονδύλια που προσεγγίζουν το 1,5 δις δραχμές , όπως και κονδύλια ενημέρωσης που ξεπερνούσαν τα 900 εκ .δραχμές , εκ των οποίων τα 290 εκατομμύρια στο επίμαχο διάστημα μεταξύ 1 Ιανουαρίου 1992 και 13 Απριλίου 1992⁽³⁹⁶⁾.

Επίσης δια του υπουργού εξωτερικών Αντώνη Σαμαρά, η ελληνική κυβέρνηση έστειλε στις 17 Ιανουαρίου 1992 μια επιστολή στους έντεκα υπουργούς εξωτερικών της ΕΚ. Στην εν λόγω επιστολή η κυβέρνηση επισήμαινε της αρνητικές επιπτώσεις που θα προκαλούσε από δω και πέρα για την περιοχή η δημοσίευση του πορίσματος της επιτροπής διαιτησίας λέγοντας ότι: «..η επιτροπή διαιτησίας προχώρησε στην έκφραση κρίσης για ένα μείζων πολιτικό ζήτημα – την ονομασία της Δημοκρατίας –χωρίς να αιτιολογήσει την άποψη της , είτε σε νομική είτε σε πολιτική βάση . Η ανακοίνωση του πορίσματος , αν και δεν είναι σε καμία περίπτωση δεσμευτικό για τους δώδεκα ,είχε άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην περιοχή . Η Βουλγαρία επιχείρησε να εκμεταλλευτεί άμεσα την ευκαιρία που παρουσιάστηκε παρά τις διαβεβαιώσεις που

393. *Ελευθεροτυπία*, 28 -1- 1992 . Η δίκη έγινε με απόντες τους μάρτυρες που είχαν κληθεί από το δικαστήριο όπως οι καθηγητές του διεθνούς δικαίου Εμ. Ρούκουνας , Χρίστος Ροζάκης, και του πρέσβη Κωνσταντίνος Ηλιανός. (*Ελευθεροτυπία* , 28 -1- 1992).

394. *Καθημερινή*, 31-1-1992,σελ.5.

395. *Καθημερινή*,22-1-1992.

396. Τα εν λόγω στοιχεία τα έδωσε τότε στον Μητσοτάκη ο Α. Σαμαράς.Βλ. Σκυλακάκης ,ό.π.,σελ.107.

δοθήκαν προσωπικά σε μένα από τον βούλγαρο υπουργό εξωτερικών μια μόλις μέρα πριν την έκδοση της έκθεσης Μπαντίντερ η Σόφια έσπευσε να αναγνωρίσει τα Σκόπια»⁽³⁹⁷⁾. Τονίζοντας ακόμη μια φορά την μη βιωσιμότητα των «Σκοπίων» το οποίο κατα την άποψη του Έλληνα υπουργού εξωτερικών θα ήταν έρμαιο στις βαλκανικές ίντριγκες, η επιστολή συνέχιζε ότι: «Είναι φανερό ότι μακροπρόθεσμα τα Σκόπια, μια οικονομικά μη βιώσιμη και με εσωτερικούς εθνικούς ανταγωνισμούς οντότητα, περιτριγυρισμένη από ανταγωνιζόμενους μεταξύ τους “προστάτες” και “υποστηρικτές” θα είναι ευάλωτη σε χειραγώγηση από μεγαλύτερες δυνάμεις. Η πιθανότητα να ανοίξει το Κουτί της Πανδώρας με βαλκανικές ίντριγκες, ανταρτοπόλεμους και ένοπλες συγκρούσεις με την εμπλοκή των γειτονικών χωρών μαζί με τους εθνικούς ανταγωνισμούς μέσα στα ίδια τα Σκόπια, θα μπορούσαν να προκαλέσουν ανάφλεξη σε όλη την περιοχή των Βαλκανίων και να γίνουν ένας αποσταθεροποιητικός παράγοντας για ολόκληρη την Ευρώπη»⁽³⁹⁸⁾.

Μετά από την επισήμανση των αρνητικών συνεπειών και την αποσταθεροποίηση ντόμινο που θα προκαλούσε στην περιοχή η αναγνώριση του συγκεκριμένου κράτους, η επιστολή Σαμαρά απαριθμούσε στην συνέχεια τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε κάτι τέτοιο για την Ελλάδα λέγοντας ότι: «Η Ελλάδα θα επηρεαστεί άμεσα από αυτές τις εξελίξεις. Από την μια πλευρά οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις μιας πιθανής ένοπλης σύγκρουσης θα γίνουν άμεσα αισθητές, ειδικά στην βόρεια Ελλάδα (τουρισμός, εμπόριο, μετακινήσεις ατόμων, πολιτικοί και οικονομικοί προσφυγές). Από την άλλη πλευρά οι απόπειρες για αλλαγή των εξωτερικών συνόρων της Σκοπιανής Δημοκρατίας, θα διαταράξουν τις υπάρχουσες ισορροπίες. Το “αποτέλεσμα του ντόμινο” το οποίο βλέπουμε στην περίπτωση των γιουγκοσλάβικων δημοκρατιών, θα επιδράσει και στις γειτονικές χώρες, περιλαμβανόμενης και της Ελλάδας. Επιτρέψτε μου να σας θυμίζω ότι το 60% του συνολικού ελληνικών εξαγωγών εξάγεται από την βόρεια Ελλάδα, μεσο της Γιουγκοσλαβίας, στην κεντρική και δυτική Ευρώπη. Έτσι οι συνέπειες θα είναι σαρωτικές για την ελληνική οικονομία. [...] Αν στο παρελθόν οι βιαστικές ενέργειες και οι προπαγανδιστικές δραστηριότητες των Σκοπίων γίνονταν στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας, ο καθένας μπορεί να φανταστεί τις επικίνδυνες περιπέτειες στις οποίες αυτά μπορεί να εμπλακούν αν γίνουν ανεξάρτητο κράτος»⁽³⁹⁹⁾.

Αυτές ήταν οι εσωτερικές και οι εξωτερικές αντιδράσεις του ελληνικού κράτους αμέσως μετά την δημοσιοποίηση της γνωμοδότησης της επιτροπή διαιτησίας (Badinter), σχετικά με το ζήτημα της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, μια απόφαση που προκάλεσε νέα δεδομένα για τις περεταίρω εξελίξεις.

397. Ποντίκι, 13-2-1992, σελ.28-29.

398. Για το πλήρες κείμενο της επιστολής Σαμαρά, βλ. Ποντίκι, 13-2-1992, σελ.28-29.

399. Ποντίκι, 13-2-1992, σελ.28-29.

10.5. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ BADINTER ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚ, ΤΙΣ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Όμως ανεξαρτήτως από την στάση υποβάθμισης της ελληνικής κυβέρνησης σε σχέση με την επιτροπή Badinter, η αλήθεια είναι ότι η τελευταία ήταν ένα διαιτητικό όργανο που το είχαν αποδεχτεί όλοι οι εμπλεκόμενοι. Η γνωμοδότηση της παρήγαγε πραγματικά αποτελέσματα, και επικύρωσε την διαμόρφωση μιας τάσης στην ΕΚ, στις ΗΠΑ και στις βαλκανικές χώρες⁽⁴⁰⁰⁾.

Η ΕΚ για να εξισορροπήσει τις αντιδράσεις εξέφρασε στο όνομα της αρχής της κοινοτικής αλληλεγγύης την συμπαράσταση της στις ελληνικές ανησυχίες σε αυτή την φάση. Ο προεδρεύων του Συμβουλίου Υπουργών, ο Πορτογάλος υπουργός εξωτερικών Joao de Deus Pínei-ro, υπογράμμιζε στους δημοσιογράφους την αναγκαιότητα να επιδειχθεί αλληλεγγύη όταν ένα κράτος-μέλος της ΕΚ (εννοούσε την Ελλάδα) θεωρεί ότι τίθενται σε κίνδυνο τα εθνικά του συμφέροντα και όπως πρόσθεσε «είναι ζωτικό να διαφυλάττουμε αυτά τα συμφέροντα» . Ο Pínei-ro είπε ακόμα ότι δεν νόμιζε «ότι κάποιο κράτος –μέλος της ΕΟΚ προτίθεται άμεσα τουλάχιστον , να αναγνωρίζει την Δημοκρατία των Σκοπίων» και πρόσθεσε ότι είναι μάλλον βέβαιο ότι όλοι θα περιμένουν το συμβούλιο υπουργών στις 3 Φεβρουαρίου ώστε τα κρατά-μέλη « να εμβαθύνουν ακόμα τις αναλύσεις τους» . Και υπενθύμιζε ότι «οι υπουργοί εξωτερικών της ΕΟΚ είχαν δεσμευτεί να ακούσουν τις αναλύσεις των ελληνικών θέσεων για το πρόβλημα της Δημοκρατίας των Σκοπίων που θα τους έκανε ο κ. Σαμαράς»⁽⁴⁰¹⁾.

Από την άλλη η ΕΚ αμέσως μετά την δημοσίευση της γνωμοδότησης Badinter ανακοίνωσε ότι είχε αποφασίσει την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Κροατίας και Σλοβενίας . Ενώ ο υπουργός εξωτερικών της Γερμανίας , αμέσως μετά τη γνωστοποίηση της απόφασης των δώδεκα για την ανεξαρτησία της Σλοβενίας και Κροατίας, δήλωσε ότι « η γερμανική πολιτική στη Γιουγκοσλαβία δικαιώθηκε»⁽⁴⁰²⁾ .

400. Ο πρέσβης Γιώργος Παπασούλιας διακρίνει μια αντίφαση στην ελληνική πολιτική για την επιτροπή Μπαντήντερ ,και για την στάση της Ελλάδας για την διατήρηση της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας , λέγοντας ότι « ..ενώ η χώρα μας είχε ταχθεί υπέρ της διατήρησης της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας ως το καταλληλότερο μέσο για να εμποδιστεί η ανάδειξη των Σκοπίων ως ανεξάρτητο κράτος και είχε συγκληθεί με σκοπό τη διάσωση της γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας η Διάσκεψη της Χάγης , εντούτοις συγκατένευσε στη σύσταση , άνευ συμμετοχής της ίδιας στην επιτροπής Badinter (Παρίσι ,11-9-1991) που έλαβε εντολή να εξετάσει τους όρους και τις προϋποθέσεις υπό τους οποίους θα γίνονταν η αναγνώριση της ανεξαρτησίας των μελλουσών νέων δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας . Τούτο ερχόταν σε πλήρη αντίφαση με το σκοπό της Διασκέψεως της Χάγης , τον οποίο και υπονόμει . Εάν είχε τότε διαγνωστεί ότι η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ήταν αναπόφευκτη , Ελλάς όφειλε να είχε επιβάλει εγκαίρως τους όρους της» .Βλ.Οικονομικός Ταχυδρόμος, 22-6-1995.

401. Καθημερινή,17-1- 1992,σελ.2.

402. Καθημερινή ,16-1-1992,σελ.7. Μέχρι το βραδύ της 15 Ιανουαρίου 1992 όλα τα κράτη μέλη της ΕΚ είχαν αναγνωρίζει την Κροατία και Σλοβενία, ενώ τις αναγνώρισαν ακόμα η Ουγγαρία, Αυστρία , Βουλγαρία , Νορβηγία , Εσθονία, η Λετονία, Λιθουανία, Ισλανδία, η Ελβετία , η Ουκρανία και το Βατικανό (Καθημερινή,16 -1-1992,σελ.7).Όσον αφορά την αντίδραση του

Οι ΗΠΑ αναθεώρησαν την στάση τους όπως προκύπτει από δήλωση αξιωματούχων του State Department οι οποίοι είπαν ότι «η αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας από τις χώρες της ΕΟΚ δημιουργούν ένα προηγούμενο το οποίο δεν μπορεί να αγνοηθεί». Οι ίδιοι πρόσθεσαν επίσης ότι «οι ΗΠΑ δεν θα έχουν πρόβλημα να αναγνωρίσουν τα Σκόπια έστω και εάν χρησιμοποιούν το όνομα Μακεδονία»⁽⁴⁰³⁾.

Οι Αμερικανοί έγιναν πιο ξεκάθαροι όταν κατά την διάρκεια συνάντησης του Έλληνα υπουργού εξωτερικών με τον Αμερικανό ομόλογο του James Baker, στην Ουάσιγκτον ο τελευταίος τόνισε πως «όταν έρθει η ώρα της αναγνώρισης των Σκοπίων οι ΗΠΑ δεν θα σταθούν στο θέμα της ονομασίας»⁽⁴⁰⁴⁾. Αυτή την στάση των ΗΠΑ θα την επιδεικνύουν λίγες μέρες αργότερα όταν ο Γκλιγκόροφ συναντήθηκε με τον αμερικανό αναπληρωτή υπουργό, Lawrence Eagleburger, στην Ουάσιγκτον όπου ο τελευταίος, αφού τον απεκάλεσε «Πρόεδρο της Μακεδονίας» (όπως έγινε και στην επίσημη ανακοίνωση), εμφάνισε τις ΗΠΑ να είναι διατεθειμένες να διαφυλάξουν την εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ. Για την ακρίβεια ο Eagleburger διαβεβαίωσε τον Γκλιγκόροφ πως «οι ΗΠΑ θα καταδικάζουν σκληρά κάθε προσπάθεια οιασδήποτε πλευράς να χρησιμοποιήσει βία για να απειλήσει την εδαφική ακεραιότητα της Μακεδονίας ή της Βοσνίας»⁽⁴⁰⁵⁾. Η εν λόγω δήλωση που στην ουσία ήταν μια έγκαιρη προειδοποίηση, είχε ιδιαίτερη σημασία, όχι μόνο για να συγκρατήσει προληπτικά τον Μιλόσεβιτς, αλλά και εσωτερικά της ΠΓΔΜ, για να συγκρατήσει τις αποσχιστικές τάσεις των Αλβανών.

Μερικές μέρες αργότερα ο Αμερικανός πρέσβης στην Αθήνα, Sotirhos, επισκέπτεται τον Σαμαρά και του επισημαίνει πως ο Eagleburger μετέφερε τις ελληνικές ανησυχίες στον Γκλιγκόροφ και ο τελευταίος «έδειξε μεγάλη προθυμία να διαβεβαιώσει πως δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις κατά της Ελλάδας ή καμιάς άλλης χώρας». Ο Σαμαράς του εξέφρασε την αποδοκιμασία του θεωρώντας ως μη πειστικές τις διαβεβαιώσεις που είχε δώσει Γκλιγκόροφ στον Eagleburger λέγοντας ότι είναι «μια απλή δήλωση»⁽⁴⁰⁶⁾.

ελεγχόμενου από τους Σέρβους ομοσπονδιακού Προέδρου της Γιουγκοσλαβίας σε σχέση με την αναγνώριση Σλοβενίας και Κροατίας από τη Γερμανία και από τις 12 χώρες της ΕΟΚ, δημοσίευσε μια ανακοίνωση που έλεγε ότι «η απόφαση της ΕΟΚ αποτελεί παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Γιουγκοσλαβίας» (*Καθημερινή*, 16 -1-1992, στο ίδιο.σελ.7).

403. *Καθημερινή*, 16-1- 1992, σελ. 2

404. *Μεσημβρινή*, 23 -1- 1992.

405. *Καθημερινή*, 31 -1-1992.

406. Βλέπε Τάρκας,ό.π.,σελ.99-100.

Την ίδια στιγμή εκείνη την περίοδο παρατηρήθηκε μια όξυνση των σχέσεων της Ελλάδας με την Αλβανία, την Τουρκία, και τη Βουλγαρία που την κατηγορούσαν ότι μαζί με την Σερβία έχουν εδαφικές βλέψεις ⁽⁴⁰⁷⁾.

Όσον αφορούσε την Βουλγαρία, η Ελλάδα σε πρώτη φάση έδειχνε ικανοποιημένη, θεωρώντας ότι συμφώνησε σε κάποια σημεία με την πρώτη σε σχέση με το Μακεδονικό, ειδικά σε εκείνο το επίμαχο σημείο που ταλαιπωρούσε πάντα την Ελλάδα, δηλαδή το ζήτημα της ύπαρξης της σλάβο μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα. Έτσι σύμφωνα με τη δήλωση του Μητσοτάκη στις 7 Ιανουαρίου: «[...] Ο πρόεδρος Ζέλεβ (Zelio Zeliiev) μου επανέλαβε –και είναι για πολλοστή φορά που γίνεται η δήλωση αυτή από επίσημα χείλη της γειτονικής χώρας – ότι κατά τη Βουλγαρία δεν υπάρχει θέμα μακεδονικής εθνότητας και ότι η Μακεδονία αποτελεί γεωγραφική έννοια. Και ότι κατά συνέπεια μακεδονική μειονότητα δεν υπάρχει. Αυτό το δεχόμαστε εμείς οι Έλληνες με ικανοποίηση» ⁽⁴⁰⁸⁾. Όμως η Βουλγαρία δεν είχε την ίδια αντίληψη για την πολιτική της Ελλάδας σε σχέση με την ΠΓΔΜ, και όπως προκύπτει από τα λεγόμενα του Βούλγαρου υπουργού εξωτερικών, Stoyan Ganef, κατηγόρησε μάλιστα την Ελλάδα για συνέργεια με την Σερβία, ώστε να προσαρτήσει η τελευταία, βίαια το νέο κράτος ⁽⁴⁰⁹⁾.

407. Για την χειροτέρευση των σχέσεων Αλβανίας, Τουρκίας και Βουλγαρίας με την Ελλάδα και την Σερβία βλέπε ανάλυση της «Oxford Analytica» δημοσιευμένο στις ΗΠΑ στις 25 /2/1992 και αναδημοσιευμένο στο *Ποντίκι*,5-3-1992,σελ.36-37.

408. Βλέπε *Ελευθεροτυπία*,8 -1-1992,σελ.4. Όσον αφορά το ζήτημα της αναγνώρισης, σύμφωνα με τον Gallagher, όταν το Φεβρουάριο 1999 η Σόφια αναγνώρισε την ύπαρξη του μακεδονικού έθνους και μακεδονικής γλώσσας, τότε η Βουλγαρία και ΠΓΔΜ δημιούργησαν ομαλοποιημένες σχέσεις μεταξύ τους. Βλ. Tom Gallagher, *The Balkans in the New Millennium. In the shadow of war and peace*, (London and New York: Routledge, 2005) σελ.98. Όσον αφορά τον Γκλιγκόροφ, από το Λονδίνο όπου συναντήθηκε με τον Βρετανό υπουργό εξωτερικών Douglas Hurd, από τον οποίο πήρε την απάντηση ότι «για την αναγνώριση θα πρέπει να εκπληρώνονται τα κριτήρια που έχει καθορίσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Ο πρώτος έδωσε συνέντευξη στην ελληνική υπηρεσία του BBC, όπου απέκλισε κατηγορηματικά το ενδεχόμενο τα Σκόπια να προχωρήσουν στην σύσταση ομοσπονδίας με την Βουλγαρία. Όταν ρωτήθηκε αν κατανοεί ότι τα όσα λέγονται κατά καιρούς περί σλαβομακεδονικής μειονότητας, στην Ελλάδα δημιουργούν φόβο ότι τα Σκόπια προετοιμάζουν το έδαφος για να εγείρουν εδαφικές διεκδικήσεις στο μέλλον, ο Γκλιγκόροφ απάντησε: «Αν υπάρχει μειονότητα στην Ελλάδα, αυτή είναι καθαρά εσωτερική υπόθεση της Ελλάδας. Η Ελλάδα επ'αυτού θα πρέπει να συμμορφώνεται με τις ευρωπαϊκές αρχές και συμβάσεις αλλά είναι ένα θέμα αυτό το οποίο η Ελλάδα θα πρέπει να το λύσει μόνη της, είναι ελληνική υπόθεση, είναι ευθνή της Ελλάδας δεν είναι δικό μας ευθνή» Στο ερώτημα εάν υπάρχει ελληνική μειονότητα στα Σκόπια ο Γκλιγκόροφ είπε: «υπάρχουν οι στατιστικές..όσα είναι τα μέλη αυτής της μειονότητας αυτοί είναι, τόσοι είναι..Εμείς δεν βλέπουμε καμία μειονότητα ως απειλή..Είμαστε μια πολυεθνική κοινωνία και είμαστε συνηθισμένοι στη συμβίωση με όλους. Δεν μας ενοχλούν τέτοια πράγματα..» (*Ελευθεροτυπία*,9-1-1992,σελ.4).

409. Ο Βούλγαρος υπουργός εξωτερικών Stoyan Ganef σε συνέντευξη του στην εφημερίδα *Frankfurter Allgemeine Zeitung* κατηγόρησε την Ελλάδα για συνέργεια με την Σερβία, ώστε να προσαρτήσει αυτή βίαια τη Δημοκρατία των Σκοπίων. Ο Ganef είπε ότι «δεν υπάρχει τίποτα πιο επικίνδυνο από το να μην αναγνωρίσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ταυτόχρονα με τη Σλοβενία και την Κροατία και την Μακεδονία» Ιδιαίτερα προς τον Γερμανό υπουργό εξωτερικών, ο Ganef ανέφερε ότι «αν η Σόφια αποδεχτεί χωρίς αντίδραση μια βίαιο προσαρτηση της Δημοκρατίας των Σκοπίων από τη Σερβία, η κυβέρνηση στην Σόφια θα πέσει»(*Καθημερινή*,16 -1-1992,σελ.

Όσον αφορά την Τουρκία , η κυβέρνηση της, είχε δηλώσει ότι «δεν συμφωνεί με τις ελληνικές αντιρρήσεις για την αναγνώριση κράτους με την επωνυμία Μακεδονία» . Ενώ ο πρωθυπουργός της , Suleyman Demirel (Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ), είχε δηλώσει ότι «μερικοί εκ των γειτόνων της Μακεδονίας έχουν εδαφικές διεκδικήσεις και για αυτό προβάλλουν αιτήματα που δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθούν όπως η αλλαγή του ονόματος ή μη αποδοχή του μακεδονικού έθνους»⁽⁴¹⁰⁾ . Μερικές μέρες αργότερα ,στις 5-2-1992 , και η Τουρκία (μετα τη Βουλγαρία) έσπευσε να αναγνωρίσει τα Σκόπια ως Μακεδονία ⁽⁴¹¹⁾ .

Επίσης τεταμένες ήταν και οι σχέσεις Αλβανίας –Ελλάδας. Ο Αλβανός υφυπουργός εξωτερικών κατηγόρησε την ελληνική πλευρά για κυκλοφορία σοβινιστικών σχεδίων στα εδάφη της Νότιας Αλβανίας .Από την άλλη πλευρά , η Αθήνα ακύρωσε εμπορικές πιστώσεις ύψους 20 εκατομμύριων δολαρίων , τις οποίες είχε προσφέρει στην Αλβανία ως μέρος ενός πακέτου μέτρων ⁽⁴¹²⁾, ενώ η Αλβανία αναγνώρισε την ΠΓΔΜ το Δεκέμβριο του 1992.

Αυτή λοιπόν ήταν η ροή των εξελίξεων από το ξεκίνημα της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας έως την γνωμοδότηση της επιτροπής διαιτησίας Badinter . Κατά την διάρκεια αυτού του διαστήματος , διαμορφώθηκαν δυο τάσεις . Από την μια ήταν η Ελλάδα η οποία κινήθηκε μέσα στα πλαίσια της φανταστικής «πραγματικότητας» που η ίδια είχε ορίσει ότι δηλαδή το νέο κράτος για αυτήν δεν υπάρχει για όσο καιρό συνεχίζει να ονομάζεται «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και δεν δηλώνει ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην ελληνική επικράτεια. Ενώ από την άλλη η ευρωπαϊκή και η διεθνής κοινότητα οι οποίες κινήθηκαν στα πλαίσια που η ίδια η πραγματικότητα είχε διαμορφώσει, ότι δηλαδή αυτό το κράτος υπάρχει και η καθυστέρηση της αναγνώρισης του ενίσχυε περαιτέρω την αποσταθεροποίηση που υπήρχε τότε στα Βαλκάνια.

Έτσι προκλήθηκε ένα μεγάλο χάσμα μεταξύ της ελληνικής πλευράς και της διεθνούς κοινότητας. Η ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε την δική της «πραγματικότητα» στο μακεδονικό ζήτημα , την οποία με την κυβερνητική απόφαση της 4 Δεκεμβρίου 1991,

2). Η Σόφια διαμόρφωσε το κλίμα για την αναγνώριση της ΠΓΔΜ δημοσιεύοντας αρχικά πληροφορίες προερχόμενες από τον στρατηγό Andreu που ήταν στρατιωτικός σύμβουλος του Βούλγαρου προέδρου . Κατά τον στρατηγό στρατιωτική δύναμη 100000 ανδρών του ομοσπονδιακού στρατού της Γιουγκοσλαβίας κινούνταν στην ΠΓΔΜ. Έτσι λίγες ώρες αργότερα ο Ζελίου Ζελιέν ανακοίνωσε την αναγνώριση των τεσσάρων δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας. Ο Σαμαράς προέβει αμέσως σε εντονότατο προφορικό διάβημα προς τον Βούλγαρο επιτετραμμένο στην Αθήνα και τόνισε ότι « θα πρέπει να λησμονήσει την Ελλάδα ως συμπαραστάτη και να τη θεωρεί πλέον εμπόδιο στις σχέσεις της Βουλγαρίας με την ΕΟΚ». Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ.*Καθημερινή* ,16 -1- 1992, σελ. 10.

410. *Καθημερινή*,16 -1- 1992,σελ.2.

411. Σκυλακάκης ,ό.π.,σελ.84.

412. Για την χειροτέρευση των σχέσεων Αλβανίας, Τουρκίας και Βουλγαρίας με την Ελλάδα και Σερβία βλέπε *Ποντίκι*, 5-3-1992,σελ.36-37.

επιχειρεί να την επιβάλει με όρους συνθηκολόγησης στην άλλη πλευρά, προκαλώντας την διεθνή απομόνωση του νέου κράτους, βάζοντας «φρένο» στο στάτους της διεθνούς αναγνώρισης του. Όλο αυτό τη στιγμή που ο κίνδυνος εξωτερικής και εσωτερικής αποσταθεροποίησης της ΠΓΔΜ και της επέκτασης της ένοπλης σύγκρουσης από άλλες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας στην πρώτη , αλλά και σε άλλες περιοχές των βαλκανικών, ήταν πολύ μεγάλη .

Σε αυτές τις συνθήκες ενεργοποιήθηκε από τον κοινοτικό θεσμό της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής η προληπτική διπλωματία, η οποία προσπαθούσε όσο μπορούσε να περιορίσει την επέκταση των συγκρούσεων από τα διάφορα μέρη της Γιουγκοσλαβίας στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο, και μέσα σε αυτά τα πλαίσια, να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες της διεθνούς απομόνωσης της ΠΓΔΜ που της είχε επιβάλει η Ελλάδα . Προς επίτευξη αυτού του σκοπού η προληπτική διπλωματία κινήθηκε διαμεσολαβητικά για να γεφυρώσει όσο γίνεται πιο γρήγορα αυτό που η Αθήνα είχε περάσει ως διαφορά με τα Σκόπια ,που ήταν η ονομασία του νέου κράτους. Για αυτό το λόγο η ΕΚ , κατανοώντας τις ανησυχίες που οι δυο χώρες είχαν εκφράσει δημοσίως (όχι τις κρυφές) , έβλεπε ως μέρος της πρόληψης τον συμβιβασμό στο ζήτημα της ονομασίας, και προετοίμαζε για αυτό το σκοπό τον γνωστό πλέον σε όλους ως «πακέτο Ρινέιρο», για το οποίο θα μιλήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ «ΠΑΚΕΤΟΥ ΠΙΝΕΙΡΟ» ΕΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΣΑΜΑΡΑ

11.1. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΞΕΥΡΕΣΗΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΙΚΗΣ ΦΟΡΜΟΥΛΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΤΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ.

Έχοντας επίγνωση ότι η περεταίρω καθυστέρηση της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ θα μπορούσε να προκαλέσει αρνητικές συνέπειες για την περιοχή, οι υπουργοί εξωτερικών της ΕΚ συναντήθηκαν στις 17 Φεβρουαρίου 1992 στην Λισαβόνα. Κατά την διάρκεια της συνάντησης τους κατέβαλλαν μεγάλες προσπάθειες για την εξεύρεση μιας φόρμουλας με την οποία, και να μπορούσαν να βοηθήσουν την ενίσχυση του διεθνούς στάτους της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, αλλά ταυτοχρόνως, και να εκφράζουν την κοινοτική αλληλεγγύη προς την Ελλάδα.

Τρείς μέρες πριν την συνάντηση της Λισαβόνας είχε λάβει χώρα στην Ελλάδα ένα τεράστιο συλλαλητήριο στην Θεσσαλονίκη όπου οι πολίτες είχαν εκφράσει την αντίθεση τους για την ονομασία του νέου κράτους με το όνομα «Μακεδονία» (τέτοιες λαοσυνάξεις οργανώνονταν στην συνέχεια πριν από κάθε διάσκεψη ευρωπαϊκών θεσμών). Ο Σαμαράς το ανέφερε αυτό το γεγονός στην Λισαβόνα όταν στο ξεκίνημα της συνάντησης μοίραζε ένα φάκελο στους ομολόγους του που στην πρώτη σελίδα βρισκόταν ένα αντίτυπο της εφημερίδας *Μακεδονία* η οποία είχε καλύπτει όλη την πρώτη σελίδα της, με μια τεραστία φωτογραφία του συλλαλητηρίου της Θεσσαλονίκης. Όταν ο Ολλανδός υπουργός εξωτερικών Hans van den Broek ρώτησε «τι είναι αυτό» ο Σαμαράς του απαντάει ότι «καταλαβαίνετε πολύ καλά, κύριε συνάδελφε, όπως επίσης γνωρίζετε άριστα, τι συνέβη στη Θεσσαλονίκη [...]. Υπόθετο πώς, τώρα, όλοι καταλαβαίνετε ότι τα επιχειρήματα μου για καθολικό αίτημα των Ελλήνων και για την ύπαρξη θέματος εθνικής ασφάλειας ανταποκρίνονται πλήρως στην πραγματικότητα»⁽⁴¹³⁾. Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη, ο Σαμαράς στην εν λόγω συνάντηση μίλησε 40 λεπτά χρησιμοποιώντας όλα τα ελληνικά επιχειρήματα από το Μέγα Αλέξανδρο και την Βασιλεία του Φιλίππου ως τα τιποϊκά σχέδια έως τα συλλαλητήρια. Όμως πριν ακόμα κάνει την ανάλυση του, ο Βρετανός και ο Ολλανδός υπουργός εξωτερικών του είπαν για το ζήτημα των Σκοπίων «ότι δεν μπορεί να μείνει σε εκκρεμότητα». Ενώ ο Δανός υπουργός του είπε ότι «η γενικότερη πολιτική του είναι να αναγνωρίσουν οποιόν θέλει να αναγνωρισθεί και συνεπώς θα πρέπει να

413. Τάρκας, ό.π.,σελ.114-115. Περισσότερες λεπτομέρειες για το συλλαλητήριο της Θεσσαλονίκης βλ. την εφημερίδα *Μακεδονία*,15-2-1992.

προχωρήσει άμεσα η αναγνώριση» την στιγμή που ο Ιταλός υπουργός εξωτερικών Gianni De Michelis είχε ακόμη πιο έντονη αντίδραση⁽⁴¹⁴⁾.

Τελικά στην συνάντηση της Λισαβόνας αποφασίστηκε η πορτογαλική προεδρία να επιδιώξει κάποιο είδος συμβιβασμού και να διαμορφώσει, σε συνεργασία με την Ελλάδα, ένα πακέτο προτάσεων για την λύση του θέματος που είχε προκύψει. Κατόπιν οι προτάσεις αυτές θα προσφερόταν προς την πλευρά των Σκοπίων με τον όρο της συνολικής αποδοχής take it or leave it και αν τα Σκόπια δεν δέχονταν δεν θα υπήρχε αναγνώριση από καμία κοινοτική χώρα⁽⁴¹⁵⁾. Επρόκειτο για το γνωστό «πακέτο Pineiro».

Έτσι λοιπόν η Ελλάδα , με την έγκριση που έδωσε για το ξεκίνημα της διαπραγματεύσεως της ΕΚ με την ΠΓΔΜ για την υλοποίηση του «πακέτου Pineiro» , έδωσε σε όλους τους Ευρωπαίους το μήνυμα ότι ήταν πρόθυμη να βρει μια συμβιβαστική λύση στο ζήτημα που η ίδια η Ελλάδα είχε περάσει στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς ως διαφορά με τα Σκόπια , και που ήταν, το ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους.

Όμως ο Σαμαράς, μερικές μέρες μετά την έγκριση που έδωσε ο ίδιος εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης για να ξεκινήσει η ΕΚ την διαμεσολάβηση για την υλοποίηση του «πακέτου Pineiro» , σε συνέντευξη του στο τηλεοπτικό σταθμό Αντέννα, απέρριψε κατά τρόπο κατηγορηματικό κάθε απόπειρα συμβιβασμού «στο θέμα των Σκοπίων». Έτσι, στρεφόμενος εναντίον όσων πρόβαλαν το φάσμα της απομόνωσης της Ελλάδας στην ΕΟΚ είπε ότι «η φωνή περί απομόνωσης οδυγεί σε συμβιβασμό» υποστηρίζοντας ότι όσοι «ονομάζουν την ελληνική φωνή απομόνωση» είναι εκείνοι που «θα ταυτίζουν το συμβιβασμό επιτυχία» και συνέχισε ότι «δεν πρέπει να υπάρξει η λέξη Μακεδονία καθ'οιονδήποτε τρόπο στην ονομασία των Σκοπίων»⁽⁴¹⁶⁾. Ο Σαμαράς αντιλαμβανόμενος ότι τα λόγια του έβρισκαν τότε μεγάλη απήχηση στο εσωτερικό ακροατήριο , εγκαινίασε το στίγμα των ελληνικών αντιδράσεων όσον αφορά την προσέγγιση διαφόρων προτάσεων προερχόμενες από το εξωτερικό για την εξεύρεση λύσης της διένεξης με την ΠΓΔΜ. Σε αυτό το ζήτημα η Ελλάδα θα ασκούσε εξωτερική πολιτική με όρους εσωτερικής πολιτικής , και αυτό θα είναι διαδοχικά το στίγμα των ελληνικών αντιδράσεων και για τις άλλες μελλοντικές ελληνικές κυβερνήσεις.

414. Τις εν λόγω λεπτομέρειες ο Σκυλακάκης τις έχει αντλήσει από τις σημειώσεις που κράτησε ο Μητσοτάκης από τα πρακτικά της πρώτης σύσκεψης των αρχηγών των ελληνικών πολιτικών Κόμματος της 18ης Φεβρουαρίου υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ,όπου συμμετείχε και ο Σαμαράς, ο οποίος έδωσε λεπτομερείς εξηγήσεις για την συνάντηση της Λισαβόνας.Βλ. Σκυλακάκης ,ό.π.,σελ.91-93.

415. Για το «πακέτο Pineiro» είχε συμφωνήσει εκ των προτέρων η ελληνική πλευρά με το Γερμανό υπουργό εξωτερικών Genscher (βλέπε Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.91-93).

416. *Καθημερινή*, 24-3- 1992.

11.2. ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΜΕΣΩ ΤΟΥ «ΠΑΚΕΤΟΥ ΠΙΝΕΙΡΟ» ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΕΛΙΓΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΠΡΟΦΑΣΗ ΤΟ «ΠΑΚΕΤΟ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Από την εξέλιξη των γεγονότων προκύπτει ότι η Ελληνική Κυβέρνηση αποδέχθηκε το σχέδιο μόνο για να επιτύχει μια αναβολή στις διαβουλεύσεις για την επίλυση του ζητήματος. Και από εκείνη την ημέρα η αναβολή και όχι η επίλυση, θα γίνει η μόνιμη στρατηγική της ελληνικής κυβέρνησης, αποκλείοντας εκ των προτέρων στις διαπραγματεύσεις, τον συμβιβασμό. Η επιλογή του αποκλεισμού της συμβιβαστικής λύσης έγινε και για ένα επιπρόσθετο λόγο πρακτικής φύσης, εκτός από τον παραπάνω λόγο της λαϊκίστικης προσέγγισης που εγκαινίαζε στο συγκεκριμένο θέμα ο Σαμαράς. Γιατί ο συμβιβασμός σε εκείνο που η Ελλάδα παρουσίαζε ως διαφορά, δηλαδή το θέμα της ονομασίας θα σήμαινε στην πράξη αναγνώριση του κράτους από την ΕΚ, χωρίς να συμπληρώνεται ο όρος της ελληνικής υπουργικής απόφασης της 4 Δεκεμβρίου 1991, που ήταν να υποχρεωθεί η ΠΓΔΜ να δηλώσει ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα.

Έτσι, ο Σαμαράς, ακολουθώντας την παραπάνω λογική της αναβολής της συζήτησης για την αναγνώριση των Σκοπίων, επιτυγχάνει τον στόχο του στην συνάντηση που διοργανώθηκε στις Βρυξέλλες στις 10 Μαρτίου 1992, στα πλαίσια του Συμφώνου του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας. Εκεί ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών, για να πραγματοποιήσει την αναβολή, χρησιμοποίησε στις συζητήσεις του με τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών James Baker, τον Γάλλο υπουργό Roland Dumas, τον Βρετανό Douglas Hurd και άλλους, ως πρόφαση την αναμονή της εξέλιξης του σχεδίου Pineiro.

Ο Baker είχε ξεκαθαρίσει την θέση του λίγο πιο πριν με μια επιστολή προς τη πορτογαλική προεδρία της ΕΚ. Στην εν λόγω επιστολή ο ίδιος εξέφραζε την κατανόηση του για τις ελληνικές ανησυχίες στο ζήτημα της αναγνώρισης της Μακεδονίας. Από την άλλη καλωσόρισε τις προσπάθειες της ΕΚ που εργαζόταν με την Ελλάδα και τη «Μακεδονία», για να βρουν κάποιο τρόπο «να συμφιλιωθούν οι θέσεις τους» και να αναγνωριστεί «η πραγματικότητα ενός ανεξάρτητου κράτους»⁽⁴¹⁷⁾.

Ενώ στην συνάντηση Baker και Σαμαρά στις Βρυξέλλες, στις 10 Μαρτίου 1992, στα πλαίσια του Συμφώνου του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας, ο πρώτος ήταν πιο αποφασιστικός στο ζήτημα της αναγνώρισης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Ο Baker είπε από την αρχή στον Έλληνα υπουργό εξωτερικών ότι η θέση των ΗΠΑ σε σχέση με τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας ήταν ότι πλέον «η εκκρεμότητα των αναγνωρίσεων σημαίνει για μας αστάθεια» και ότι «το πρόβλημα δεν μπορεί να συνεχίζεται για πάντα, επειδή οι πιθανότητες αποσταθεροποίησης αυξάνονται». Του είπε επίσης ότι η «κατάσταση στα

417. Για περισσότερες λεπτομέρειες για την επιστολή Μπέικερ, βλέπε Τάρκας, ό.π., σελ. 156-157.

Σκόπια είναι πολύ διαφορετική από τη Βοσνία» και ότι τώρα στην Δημοκρατία αυτή «υπάρχει σταθερότητα» όμως «υπάρχει πιθανότητα αποσταθεροποίησης από τους Αλβανούς που κατοικούν εκεί». Κλείνοντας, ο Baker, είπε, υπό μορφή πίεσης στον Σαμαρά, ότι «δεν έχουμε την πρόθεση να φύγουμε, αφήνοντας στο τραπέζι το θέμα χωρίς να το λύσουμε»⁽⁴¹⁸⁾.

Από την πλευρά του ο Σαμαράς πρότεινε στον Baker την αναβολή της συζήτησης της αναγνώρισης των «Σκοπίων» με το επιχείρημα ότι «υπάρχει εν εξελίξει πρωτοβουλία της προεδρίας της Κοινότητας» και ότι «θα υπάρξουν τρεις συναντήσεις της προεδρίας με τους εκπροσώπους των Σκοπίων» προσθέτοντας ότι ο Πορτογάλος υπουργός Ριμείρο «έχει επισκεφτεί τα Σκόπια» και «αναμένουμε τις απαντήσεις των Σκοπιανών». Στην συνέχεια ο Σαμαράς πρότεινε στον Baker ότι «πρέπει να περιμένουμε» και ταυτόχρονα του μετέφερε την ελληνική θέση σε σχέση με το ζήτημα της αναγνώρισης του νέου κράτους λέγοντας ότι «πιστεύουμε ότι η αναγνώριση τους δεν θα εξυπηρετήσει όπως εσείς πιστεύετε τη σταθερότητα»⁽⁴¹⁹⁾. Και ο Genscher είπε στον Σαμαρά ότι το θέμα θα πρέπει να κλείσει αμέσως θέτοντας μάλιστα ως καταληκτική ημερομηνία την 7^η Απριλίου. Όμως στην συνάντηση με τους άλλους ομολόγους του ο Genscher είπε ότι «τα Σκόπια» είναι η μόνη Δημοκρατία με την οποία έχει προβλήματα ένα κράτος-μέλος και αυτό πρέπει να το κρατήσουμε στο μυαλό μας. Στο ίδιο πνεύμα κινηθήκαν και ο Dumas, λέγοντας ότι δεν χρειαζόμαστε εσπευσμένες ενέργειες ενώ ο Hurd έκρινε ως καταλληλότερο χρόνο αναγνώρισεων τον Απρίλιο⁽⁴²⁰⁾. Έτσι λοιπόν, με πρόφαση τις προετοιμασίες για το «πακέτο Ριμείρο» η Ελλάδα, στην συνάντηση που διοργανώθηκε στις Βρυξέλλες στις 10 Μαρτίου 1992, στα πλαίσια του Συμφώνου του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας, κατάφερε την αναβολή της συζήτησης της αναγνώρισης του νέου κράτους, παρά την αποφασιστικότητα των ΗΠΑ, όπως προκύπτει από την παραπάνω θέση που εξέφρασε ο Baker.

Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας και πάλι ως πρόφαση το πολύ χρόνο που χρειαζόταν για το σχέδιο Ριμείρο, και εκμεταλλεύοντας με επιτυχία τον απόδημο ελληνισμό της Β.Αμερικής και Καναδάς που ασκούσε μεγάλη επιρροή στην αμερικανική κυβέρνηση, ειδικά στις περιόδους προεκλογικής προεδρικής εκστρατείας, η Ελλάδα επέτυχε να πάρει μια γραπτή υπόσχεση αναβολής αναγνώρισης των Σκοπίων από τον Πρόεδρο Μπούς. Την εν λόγω γραπτή υπόσχεση αναβολής την ανακοίνωσε ο ίδιος ο Μπούς στον Μητσοτάκη, μέσω μιας επιστολής που είχε την ημερομηνία 20 Μαρτίου 1992 και μιλούσε, μεταξύ των άλλων, ότι: «το ζήτημα της ελευθερίας και η ανάγκη να αποτραπεί περαιτέρω αποσταθεροποίηση στα αναστατωμένα Βαλκάνια απαιτεί να βρούμε μια γρήγορη λύση σε αυτό το ζήτημα. Επομένως, σας παροτρύνω να

418. Τάρκας, στο ίδιο, σελ. 171-172.

419. Τάρκας, στο ίδιο, σελ. 171-172.

420. Περισσότερες λεπτομέρειες για τις θέσεις του Genscher, Dumas, και Hurd, βλ. Τάρκας, ό.π., σελ. 174.

μπαίνετε σε ένα διάλογο για την εξεύρεση ενός λογικού διαπραγματεύσιμου αποτελέσματος, το οποίο μπορεί να θέσει τη βάση για σταθερές και φιλικές σχέσεις. Είμαστε πρόθυμοι να σας βοηθήσουμε στην αναζήτηση για μια τέτοια λύση. Και έχω τη βεβαιότητα πως οι κοινοί φίλοι μας στην ΕΚ επίσης, θα βοηθήσουν. Αλλά πρωτεύον είναι τώρα ο χρόνος [...]. Ο James Baker γράφει στους ομολόγους του της ΕΚ με τη σύσταση οι Ηνωμένες Πολιτείες και τα μέλη της ΕΟΚ να αναγνωρίσουν τη Βοσνία –Ερζεγοβίνη ως τις 6 Απριλίου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα αναγνωρίζουν τότε, επίσης τη Σλοβενία και την Κροατία. Η αναγνώριση της Δημοκρατίας της Μακεδονίας δεν χρειάζεται να επέλθει σε εκείνο το χρόνο. Ωστόσο, για να είμαστε συνεπείς προς τις αρχές μας, πρέπει να σας ζητήσω να κάνετε ότι είναι δυνατόν, για να βρείτε μια λύση για τις διαφορές που παραμένουν, ταχύτατα. Ελπίζω ότι θα βρείτε αυτή τη προσέγγιση ανταποκρινόμενη στην ανάγκη σας για χρόνο προκειμένου να επιλύσετε αυτό το ζήτημα με ένα προσεκτικό τρόπο, δίκαιο και βασιζόμενο σε αρχές»⁽⁴²¹⁾.

Εφόσον εξασφάλισε την γραπτή υπόσχεση αναβολής από τον Πρόεδρο Μπούς, η Ελλάδα ήταν πιο προετοιμασμένη για να πραγματοποιήσει την αναβολή στο ζήτημα της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ στην συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της ΕΚ που έγινε στην Λουξεμβούργο στις 6 και 7 Απριλίου 1992 ⁽⁴²²⁾. Προηγήθηκε η συνάντηση του έλληνα υπουργού εξωτερικών, με τον Pineiro, που έγινε στις Βρυξέλλες στις 1 Απριλίου 1992, όταν συναντηθήκαν οι δυο για να συζητήσουν για τις λεπτομέρειες της διαμόρφωσης του σχεδίου Pineiro. Ο τελευταίος εξήγησε στον Σαμαρά ότι θα πρέπει η ελληνική πλευρά να τοποθετηθεί το συντομότερο δυνατόν πάνω στο θέμα αυτό «δοθέντος ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει γρήγορη λύση σε ότι αφορά την αναγνώριση των Σκοπίων», διότι κατά την άποψη του, το θέμα έπρεπε να λυθεί όσο η Κοινότητα είχε «τη δυνατότητα να πιέσει προς την κατεύθυνση της εξεύρεσης λύσης», και μετέφερε την γνώμη της προεδρίας να λυθεί μέχρι 6 Απριλίου 1992. Από την πλευρά του ο Σαμαράς του ζήτησε αναβολή της προτεινομένης ημερομηνίας με την δικαιολογία ότι ήταν αδύνατον για την ελληνική πλευρά να συμφωνήσει σε αναγνώριση στις 6 Απριλίου 92 «για αντικειμενικούς λόγους» γιατί κατά την άποψη του δεν ήταν

421. Για όλο το κείμενο της επιστολής Μπούς, βλ. Τάρκας, ό.π., σελ. 206-207.

422. Όμως όταν έγινε γνώστη η αναβολή της ημερομηνίας 6 Απριλίου που είχε προταθεί από την Κοινότητα για να συζητήσει για το θέμα της αναγνώρισης των «Σκοπίων», ο Μπούς εκείνη την ημέρα θα κάνει μια πιο εξισορροπημένη και πιο ενθαρρυντική δήλωση για τα «Σκόπια» λέγοντας ότι: «θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε εντατικά με την Κοινότητα και τα μέλη της για την όσο το δυνατόν ταχύτερη λύση των εκκρεμών ζητημάτων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Δημοκρατία της Μακεδονίας, ώστε να μπορέσουν οι Η.Π.Α να αναγνωρίζουν επίσημα την ανεξαρτησία και αυτής της Δημοκρατίας» (βλ. *Ποντίκι*, 7-4-1992, σελ. 24). Ενώ σύμφωνα με πηγές της Ελευθεροτυπίας αμερικανοί αξιωματούχοι θεωρούσαν ως επαρκείς τις διαβεβαιώσεις που είχαν δώσει οι «σκοπιοί» ότι δεν έχουν εδαφικές διεκδικήσεις τη στιγμή που σημείωναν με έμφαση ότι το θέμα της ονομασίας είναι κάτι που αφορά την Αθήνα και τα Σκόπια, αρνούμενοι παράλληλα ότι η αμερικανική κυβέρνηση έχει προτείνει ή ότι συμφωνεί ή διαφωνεί με τη μια ή την άλλη ονομασία. (*Ελευθεροτυπία*, 21-4-1992, σελ. 6).

δυνατόν να υπήρχε «η ελληνική τοποθέτηση μέσα στα χρονικά αυτά πλαίσια». Τελικά ο Ρινείρο του ζήτησε να συζητηθεί το θέμα στις αρχές Μαΐου⁽⁴²³⁾.

Από το περιεχόμενο της συζήτησης του Έλληνα υπουργού εξωτερικών με τον Ρινείρο - σύμφωνα με τα πρακτικά που παρέδωσε ο Σαμαράς στον Μητσοτάκη την επομένη μέρα - προκύπτει μια πολύ καλή εικόνα για τις προθέσεις της ΕΚ και για τις προθέσεις της Ελλάδας . Ο Ρινείρο αφού εξηγεί ότι η πρόθεση του ήταν η «εξεύρεση κοινής αποδέκτης λύσης χωρίς νικητές και ηττημένους» ξεκαθαρίζει ότι «οι λεγόμενοι Μακεδόνες» είχαν «το δικαίωμα να χρησιμοποιούν» τον όρο Μακεδονία «προσθέτοντας όμως ένα επιθετικό προσδιορισμό» . Ο ίδιος ενημερώνει στην συνέχεια τον Σαμαρά ότι «οι προτάσεις» του θα έπαιρναν «τη μορφή πακέτου» και θα τα υπέβαλαν στα Σκόπια στη βάση της λογικής του «take it or leave it» ⁽⁴²⁴⁾.

Τα κύρια σημεία του προτεινομένου πακέτου ήταν⁽⁴²⁵⁾ :

A- Η υπογραφή συνθήκης –πλαίσιο μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων , κυρίως για την καταχώρηση των υφιστάμενων μεταξύ των δυο χώρων συνόρων ⁽⁴²⁶⁾ (που ήταν προϋπόθεση της κοινοτικής απόφασης 16-12-1991).

B- Ανταλλαγή επιστολών μεταξύ των υπουργών εξωτερικών της Ελλάδας και του νέου κράτους στην οποία επαναλαμβάνονται οι αρχές που περιέρχονται στην συνθήκη-πλαίσιο , ενώ παράλληλα υπήρχε διασφάλιση για μη άσκηση εχθρικής προπαγάνδας σε βάρος της Ελλάδας. Η επιστολή της κυβέρνησης του νέου κράτους θα περιλάμβανε παράγραφο που θα πρόβλεπε ότι « ..θεώρει , ως θέμα αρχής ότι όλοι οι Έλληνες πολίτες, ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής , πολιτισμικής ταυτότητας η θρησκευτικών πεποιθήσεων είναι υπήκοοι της Ελληνικής Δημοκρατίας[.].» (Η παράγραφος αυτή αποσκοπούσε στη ικανοποίηση της ελληνικής απαίτησης να

423. Σκυλακάκη,ό.π.,σελ.285.

424. Σκυλακάκη,ό.π., σελ.282.

425. Για τα κύρια σημεία του «πακέτου Ρινείρο» βλ. Σκυλακάκη ,ό.π.,σελ.282-283.

426. Πρόκειται για ένα σχέδιο συνθήκης επιβεβαίωσης των υπαρχόντων συνόρων που είχε τέσσερα άρθρα . Το Άρθρο 1 προέβλεπε ότι τα δυο κράτη επιβεβαιώνουν με το παρόν τα κοινά σύνορα ως διαρκή και απαραβίαστα διεθνή σύνορα .Το άρθρο 2 προέβλεπε ότι κάθε κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να σέβεται την κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία του άλλου. Το άρθρο 3 προέβλεπε ότι τα δυο κράτη θα απέχουν από την απειλή ή την χρήση της βίας που αποσκοπεί στην παραβίαση των κοινών υφιστάμενων συνόρων σύμφωνα με τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών και συμφωνούν ότι κανένα από αυτά δεν θα εκφράσει ή θα υποστηρίξει διεκδίκηση σε κανένα τμήμα της επικράτειας του άλλου ή διεκδικήσεις για αλλαγή των υφιστάμενων συνόρων . Το άρθρο 4 προέβλεπε ότι τα δυο κράτη μέλη θα εργαστούν μαζί και θα συνεργαστούν για την διατήρηση και εξασφάλιση ανοικτών συνόρων για την νόμιμη και ελεύθερη διακίνηση αγαθών κι'ατόμων. Βλ. Βαλληγάκης & Νταλής,ό.π.,σελ.87.

υπάρχει μια ρητή δήλωση της άλλης πλευράς ότι δεν υφίσταται μακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα).

Γ- Ως προς το όνομα ο Pineiro, αφού διευκρινίζει ότι είναι «εισήγηση μου-και όχι πρόταση μου», εκφράζει την ιδέα να αναγνωριστούν με την ονομασία Νέα Μακεδονία.

Δ- Η υιοθέτηση δήλωσης της Κοινότητας με την οποία θα ενθαρρύνεται η συνεργασία των '12' με τα νέα κράτη που πρόέκυψαν από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας καθώς και ειδικότερα η συνεργασία σε περιφερικό και διμερές επίπεδο.

Ε- Τροποποίηση του «Σκοπιανού Συντάγματος» σύμφωνα με τις προτάσεις, που είχε υποβάλει η ελληνική πλευρά στην πορτογαλική προεδρία ⁽⁴²⁷⁾.

Ο Σαμαράς εξέφρασε στον Pineiro την αντίρρηση του, ειδικότερα στην παράγραφο που αφορούσε το μειονοτικό ζήτημα λέγοντας ότι «υπάρχει σοβαρό πρόβλημα δοθέντος ότι δεν μπορώ να δεχτώ οτιδήποτε που να μην ξεκαθαρίζει, κατά τον πλέον σαφή τρόπο, το θέμα αυτό. Και η προτεινομένη διατύπωση δεν βοηθάει προς την κατεύθυνση αυτή. Αντίθετα είναι και παρεξηγήσιμη. Δηλαδή θα πρέπει να λεχθεί ξεκάθαρα ότι δεν υφίσταται τέτοια μειονότητα στην Ελλάδα» ⁽⁴²⁸⁾.

Όσον αφορά το ζήτημα της ονομασίας, ο Σαμαράς είπε στον Pineiro ότι οι οδηγίες που είχε εκείνη τη στιγμή δεν του επέτρεπαν να αποδεχτεί την προτεινομένη ονομασία «Νέα Μακεδονία». Και του εξήγησε ότι έπρεπε να μεταφέρει στην Αθήνα τις προτάσεις που ο δεύτερος του εξέθεσε σχετικά με το θέμα, ώστε η οριστική ελληνική απάντηση να μπορούσε να «διαμορφωθεί μετά από διαβουλεύσεις με το σύνολο της πολιτικής ηγεσίας του τόπου». Στην συνέχεια ο Σαμαράς έκανε γνωστή την προσωπική του θέση επαναλαμβάνοντας στον Pineiro ότι σε ό,τι τον αφορούσε, η ονομασία που ο τελευταίος είχε προτείνει δεν συμβάδιζε «με την ερμηνεία που δίνει η Ελλάδα στην τρίτη προϋπόθεση της απόφασης της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1991» ⁽⁴²⁹⁾.

427. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.281-283.

428. Σκυλακάκης,στο ίδιο,σελ .283

429. Σκυλακάκης,στο ίδιο,σελ.283-284. Επίσης για τις ίδιες λεπτομέρειες για το περιεχόμενο της συζήτησης Σαμαρά–Pineiro βλέπε Τάρκας,ό.π.,σελ.232-236. Από θεωρητική άποψη, ανάλογα με την στρατηγική που ακολουθείται, ο διαμεσολαβητής διακρίνεται σε εκείνο που διευκολύνει την διαπραγμάτευση (facilitator) εξυπηρετώντας σαν διάυλο επικοινωνίας ανάμεσα στα αντιτιθέμενα μέρη [σε σχέση με αυτό το ρόλο βλ. βλέπε John.W. Burton, *Global conflict: The domestic sources of international crisis* (Brighton, UK: Wheatsheaf, 1984). Saadia Touval & I. William. Zartman, "Introduction. Mediation in theory", Saadia Touval & I. William. Zartman (επιμ.), *International Mediation in Theory and Practice*, (Boulder, CO: Westview Press,1985) σελ.7-17.P.Terrence,Hopmann,*The negotiation process and the resolution of international conflicts.*(Columbia: University of South Carolina Press,1996)]. Διακρίνεται σε σχηματιστής προτάσεων (formulator), ο οποίος όταν οι διαπραγματεύσεις φτάνουν σε αδιέξοδο διατυπώνει προτάσεις επίλυσης της σύγκρουσης, χωρίς να τις επιβάλλει [σε σχέση με αυτό το ρόλο του

Προφανώς η συνομιλία που είχε με τον Pineiro βοήθησε τον Έλληνα υπουργό εξωτερικών να προετοιμάζει καλύτερα το έδαφος για την συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της ΕΚ που έγινε στην Λουξεμβούργο στις 7-4-1992. Εκεί ο Σαμαράς, με πρόφαση τις διαβουλεύσεις για το «πακέτο Pineiro», κατάφερε τελικά να μπλοκάρει και να αναβάλει κάθε απόφαση σχετικά με το στάτους του νέου κράτους. Σύμφωνα με τα πρακτικά της συνάντησης ο Λόρδος Κάριγκτον, θεωρούσε ότι η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είχε καλύψει τους όρους αναγνώρισης που της είχε επιβάλει η κοινότητα. Κατά την άποψη του, ως προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή της συμπλήρωσης των όρων δεν υπήρχαν «παρά ελάχιστα επιπλέον», τα οποία θα μπορούσαν να κάνουν οι μακεδονικές αρχές και μια παρατεινομένη καθυστέρηση της αναγνώρισης των αξιόλογων προσπαθειών τους, θα οδηγούσε σε πρόσθετες δυσκολίες για την εκεί ηγεσία». Ενώ όσον αφορούσε τους άλλους υπουργούς της ΕΚ, κατόπιν της προσυεννόησης με τον Pineiro, δεν πίεσαν για το θέμα της άμεσης αναγνώρισης, όμως ο Δανός υπουργός εξωτερικών διαφοροποιήθηκε, ζητώντας «να υπάρξει τουλάχιστον μια σαφής ένδειξη των γραμμών μιας μελλοντικής ελληνομακεδονικής συμφωνίας». Ο Σαμαράς με πρόφαση και πάλι το «πακέτο Pineiro» απάντησε στον Δανό υπουργό ότι «δεν θα ήταν σωστό να ανακοινωθεί αυτό τώρα, καθώς μια συμφωνία πακέτο θα ήταν πιθανή περίπου την πρώτη Μαΐου», δίνοντας μια έμμεση υπόσχεση στους άλλους ετέρους για

διαμεσολαβητή. Βλ. Touval & Zartman, ό.π., σελ. 7-17)]. Διακρίνεται σε επιτήδειος χειριστής της διαπραγμάτευσης (Manipulative mediator) και παρέχει μια ουσιαστική συμβολή στην διαπραγμάτευση. Για να διαμορφώσει μια πιθανή λύση εκείνος χρησιμοποιεί την δική του θέση και την δική του μοχλό (leverage), δηλαδή πηγές ισχύος (resources of power), επιρροή (influence), και πειθώ (persuasion). Βλ. Touval & Zartman, στο ίδιο, σελ.12. Από πρακτική άποψη, στο συγκεκριμένο σημείο της διαμεσολάβησης, δίνεται η λάθος εντύπωση ότι ο διαμεσολαβητής Pineiro λειτουργεί ως formulator όσον αφορά την Αθήνα, διατυπώνοντας διαπραγματεύσιμες προτάσεις για αυτήν, και λειτουργεί ως Manipulative mediator όσον αφορά τα Σκόπια, ασκώντας στην τελευταία όλη την πίεση, προσφέροντας ένα σύνολο προτάσεων υπό μορφή πακέτου, μια λύση που από την φύση της εμπεριέχει το δίλημμα «take it, or leave it». Δηλαδή ή αποδέχεσθε το σύνολο των προτάσεων κερδίζοντας την αναγνώριση ως νέο κράτος ή δεν το αποδέχεσθε και δεν κερδίζετε την αναγνώριση. Όμως αυτή η εντύπωση είναι λάθος γιατί η διαμεσολαβητική θέση του Pineiro ήταν εξισορροπούμενη ως προς τις δυο πλευρές. Κάτι τέτοιο προκύπτει αν λάβουμε υπόψη μια σημαντική λεπτομέρεια. Σύμφωνα με τον Ταρκα, πριν από την συνάντηση του Σαμαρά με τον Pineiro είχε προηγηθεί η συνάντηση του Σαμαρά με τον Κουτιλιέρο στις 18/3/92 στην Αθήνα όπου ο Πορτογάλος πρέσβης ενημερώνει τον Σαμαρά ότι ο «σκοπιανός» υπουργός εξωτερικών Malevski έχει εκδηλώσει την πρόθεση για τροποποίηση των επίμαχων διατάξεων του συντάγματος αλλά μόνο στο πλαίσιο μιας γενικότερης συμφωνίας που θα οδηγούσε σε αναγνώριση. «Μόνο με μια συμφωνία πακέτο» έχει πει ο Malevski «μπορούμε να προχωρήσουμε. Σε διαφορετική περίπτωση το κοινοβούλιο μας δεν την εγκρίνει». Όποτε την λύση τύπου πακέτου δεν την επέβαλε ο διαμεσολαβητής αλλά την πρότεινε η πλευρά των Σκοπίων. Ο Κουτιλιέρο πρότεινε στην Αθήνα «να εξεταστεί η ιδέα και το περιεχόμενο μιας διμερούς συμφωνίας για τα απαραβίαστο των συνόρων». Ενώ ο Σαμαράς του τόνισε δυο κυρίως σημεία: πρώτον ότι «το απαραβίαστο των συνόρων επιλύεται με την τροποποίηση του συντάγματος» και δεύτερον ότι «σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να μετατοπιστεί η κοινοτική προσπάθεια σε διαπραγμάτευση». Βλ. Τάρκας, στο ίδιο, σελ.225- 226.

συμβιβαστική λύση , και έτσι πήρε και πάλι την αναβολή της αναγνώρισης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ⁽⁴³⁰⁾.

Ήταν φανερό ότι στην συνάντηση στο Λουξεμβούργο υπήρχε δυσαρέσκεια της ΕΚ με την στάση της Ελλάδας λόγω του γεγονότος ότι η τελευταία δεν είχε μεταφέρει εναλλακτική πρόταση. Και όπως προκύπτει η Ελλάδα «μετα βίας» είχε πάρει από την ΕΚ την αναβολή σχετικά με την αναγνώριση των Σκοπίων γιατί αρκετές χώρες στην ΕΚ όπως η Ιταλία, η Βρετανία , η Πορτογαλία , η Δανία , η Ολλανδία, η Γερμανία με πολύ μεγάλη απροθυμία είχαν δώσει την συγκατάθεση τους για την εν λόγω αναβολή⁽⁴³¹⁾.

Δυσανεστημένη με την εξέλιξη στο Λουξεμβούργο ήταν και οι ΗΠΑ , οι οποίες τρεις μέρες αργότερα (9 Απριλίου 1992) μέσω του Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα , παρέδωσαν στην Ελληνική Κυβέρνηση ένα διάβημα από το State Department . Στο διάβημα το State Department υπενθύμισε στην Ελληνική Κυβέρνηση ότι «από την συζήτηση που είχε ο Αμερικανός Προέδρος με τον Έλληνα Πρωθυπουργό ο τελευταίος είχε δώσει την εντύπωση ότι ήταν έτοιμος να βρεθεί μια λύση στις διαφορές με την Δημοκρατία της Μακεδονίας» . Σύμφωνα με το διάβημα οι ΗΠΑ είχαν καταλάβει «πώς η ελληνική κυβέρνηση θα άρχιζε ένα λογικό διάλογο... με διαπραγματεύσιμη έκβαση που θα μπορούσε να θέσει την βάση για σταθερές και φιλικές σχέσεις» . Και το διάβημα του State Department υπονοεί ότι για αυτό το λόγο , ότι δηλαδή εφόσον η Ελλάδα θα ξεκινούσε διάλογο με την ΠΓΔΜ , οι ΗΠΑ, δεν θα προχωρούσε στην αναγνώριση της τελευταίας . Σε σχέση με αυτό , το εν λόγω διάβημα αναφέρει ότι ο Eagleburger είχε διευκρινίσει στον υπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ ότι «δεν θα προχωρήσουμε αυτή την στιγμή με αναγνώριση για να δώσουμε περιθώριο να επιτευχθεί ένας συμβιβασμός με την Ελλάδα . Ο Μακεδόνας υπουργός [...] κατά την κρίση μας παραμένει έτοιμος να εμπλακεί σε ένα διάλογο με την Ελλάδα»⁽⁴³²⁾ Στην συνέχεια το διάβημα State Department που παρέδωσε ο Αμερικανός πρέσβης στην Ελληνική Κυβέρνηση λέει :«Είναι προς το συμφέρον της Ελλάδας και της Μακεδονίας να φτάσουν σε μια λύση ...Η σταθερότητα στα βόρεια σύνορα σας εξαρτάται από την σταθερότητα στην Μακεδονία [...]. Έχουμε επιδιώξει και έχουμε λάβει διαβεβαιώσεις από το πρόεδρο Γκλιγκόροφ ότι η Μακεδονία δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις εναντίον κανενός γειτονικού κράτους ότι θεωρεί τα σύνορα αυτών των κρατών απαραβίαστα και [...] θα χρειαστεί απευθείας διάλογος [...] και να προτείνετε σύντομα μια δέσμη οριστικών , συγκριμένων , λογικών και διαπραγματεύσιμων προτάσεων [...]»⁽⁴³³⁾.

430. Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ.123 . Για όλο το πρωτότυπο κείμενο των πρακτικών της συνάντησης του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της ΕΚ που έγινε στην Λουξεμβούργο στις 7-4-1992,βλέπε και πάλι Σκυλακάκης,σελ.288-290.

431. Περισσότερες λεπτομέρειες σε σχέση με την στάση της ΕΚ βλ.*Ποντίκι*,7-4-1992,σελ. 24.

432. Για το πλήρες κείμενο του διαβήματος του State Department που παρέδωσε στις 9-4-1992 ο αμερικανός πρέσβης Sotirhos στην ελληνική κυβέρνηση βλ. Τάρκας,ό.π.,σελ.275-279.

433. Βλ. Τάρκας,στο ίδιο,σελ.275-279.

11.3. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΣΑΜΑΡΑ

Μπροστά σε μια τέτοια υπό διαμόρφωση αρνητική τάση για τις ελληνικές θέσεις στο εξωτερικό, στις 13 Απριλίου 1992, πραγματοποιήθηκε η δεύτερη συνάντηση των αρχηγών των Ελλήνων πολιτικών κομμάτων υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός κοινού θετικού ρεύματος στο εσωτερικό πολιτικό περιβάλλον υπέρ της κυβερνητικής θέσης στο Σκοπιανό.

Οι αρχηγοί συμφώνησαν ότι δεν θα αναγνωρίσουν το κράτος των «Σκοπίων» αν στο όνομα υπάρχει η λέξη Μακεδονία. Στην σύσκεψη, εκτός από τους πολιτικούς αρχηγούς, πήρε μέρος και ο Αντώνης Σαμαράς ο οποίος μόλις μπήκε, τους ξάφνιασε όλους, ακόμα και τον Μητσοτάκη, όταν αντί να κάνει μια εισαγωγική περιγραφή της κατάστασης, παρουσίασε με την προσωπική του πρωτοβουλία ένα υπόμνημα από επτά σημεία δράσεις προκειμένου, όπως είπε ο ίδιος, να βοηθήσει τους πολιτικούς αρχηγούς να καταλήξουν στις αποφάσεις τους. Τα σημεία του εν λόγω υπομνήματος ήταν: (1) Να ανακοινώσει το συμβούλιο των πολιτικών αρχηγών ότι το όνομα Μακεδονία είναι αδιαπραγμάτευτο υπό οποιαδήποτε μορφή, (2) να κλείσει τα σύνορα η Ελλάδα αν δεν ικανοποιηθούν οι ελληνικοί όροι, (3) να ζητήσει ο πρωθυπουργός άμεση σύγκληση εκτάκτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, (4) να επιδώσει ψήφισμα η Ελληνική Βουλή σε όλα τα εθνικά κοινοτικά κοινοβούλια, (5) ο πρωθυπουργός και οι αρχηγοί των πολιτικών κόμματος να επισκεφτούν τους ομολόγους τους, (6) ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να καλέσει στην Αθήνα τον Πρόεδρο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τον Ειδικό Απεσταλμένο του ΟΗΕ για την Γιουγκοσλαβία, τον Πρόεδρο της Ειρηνικής Διάσκεψης και να καλέσει σε συνάντηση τους πρέσβεις στην Αθήνα των 12 κοινοτικών κρατών, (7) ο υπουργός εξωτερικών να συναντήσει κατευθείαν τους ομολόγους του και να τους ενημερώσει για τις τελικές ελληνικές αποφάσεις⁽⁴³⁴⁾.

Όμως με την υποβολή του υπομνήματος ο Σαμαράς, δεν εξασφάλισε για τον εαυτό του μόνο μια εντυπωσιακή είσοδο, αλλά και μια επεισοδιακή έξοδο και από την αίθουσα και από την Κυβέρνηση. Ο Καραμανλής αφού του είπε την φράση «δηλαδή εσύ θέλεις να εξακολουθήσουμε την πολιτική σου», του ζήτησε να αποχωρήσει από την αίθουσα⁽⁴³⁵⁾, ενώ ο Μητσοτάκης την ίδια μέρα, τον απομάκρυνε από την Κυβέρνηση και

434. Για την συνάντηση των πολιτικών αρχηγών και για το υπόμνημα Σαμαρά βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 14- 4-1992, σελ.4

435. Για το επεισόδιο που είχε ο Σαμαράς με τον Καραμανλή βλέπε *Ελευθεροτυπία* 14- 4- 1992,σελ.4. Ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε επιδείξει μεγάλη ευαισθησία στο ζήτημα της ονομασίας των Σκοπίων και ήταν υπέρ της σκληρής πολιτικής με τα Σκόπια, δηλαδή για την οπωσδήποτε αλλαγή του ονόματος της. Είναι πολύ χαρακτηριστική η δήλωση του κατά την αναχώρηση του για Αθήνα στο αεροδρόμιο Μακεδονία της

διόριζε ως υπουργό τον εαυτό του, και ως υφυπουργό των εξωτερικών τον πρέσβη επί τιμή Ιωάννη Τζούνη. Η αποχώρηση του Σαμαρά από την αίθουσα ήταν η τελευταία του πράξη ως υπουργός, ενώ έλαβε γνώση την απόφαση της απομάκρυνσης του από την Κυβέρνηση, από το ραδιόφωνο⁽⁴³⁶⁾.

Σύμφωνα με δήλωση του Pineiro, στην εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, ο ίδιος, όταν πρόβαλε το πακέτο προτάσεων του, πρότεινε για τα δυο μέρη την ονομασία «New Macedonia», και προσάπτει την ευθύνη στο Σαμαρά για την αποτυχία του συμβιβασμού⁽⁴³⁷⁾. Ο Θάνος Βερέμης επίσης μας πληροφορεί ότι είχε συναντήσει ο ίδιος τον Pineiro στην Κέρκυρα, σε μια συνεδρίαση που οργανώθηκε το Ιούλιο του 1993 του *ΕΛΙΑΜΕΠ* και είχε την ευκαιρία να επαναβεβαιώσει αυτή την άποψη σχετικά με την αποτυχία του σχεδίου⁽⁴³⁸⁾.

Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης μερικά χρόνια αργότερα θα γράψει ότι δεν έκλεισε το θέμα των «Σκοπίων» διότι «από την άνοιξη του 1992, όταν μας προσφέρθηκε το

Θεσσαλονίκης όπου δακρυσμένος είπε ότι: «Μια Μακεδονία υπάρχει...και αυτή είναι ελληνική. Ο Γκλιγκόροφ σύντομα θα μετανιώσει για αυτά που κάνει και για αυτά που λέει» (Βλέπε εφημερίδα *Μακεδονία*, 29-4-1992,σελ.1).

436. Για το διορισμό Τζούνη, για το παρασκήνιο της απομάκρυνσης Σαμαρά βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 14-4-1992,σελ.4. Όσον αφορούσε την αντιπολίτευση ο Ανδρέας Παπανδρέου τάχθηκε υπέρ των 7 σημείων του υπομνήματος Σαμαρά, και επέκρινε την εισήγηση –πρόταση Τζούνη με την οποία ο τελευταίος πρότεινε την ντε φάκτο αναγνώριση των Σκοπίων, πρόταση την οποία το είχε γνωστοποιήσει στους πολιτικούς αρχηγούς κατά την σύσκεψη. Η κυβέρνηση υποβάθμιζε το θέμα Τζούνη με τον κυβερνητικό εκπρόσωπο να δηλώνει ότι «είναι άσκηση επί χάρτου, είναι εκτιμήσεις θεωρητικές, οι οποίες δεν συνδέονται με την πολιτική που ασκείται» (βλ. *Ελευθεροτυπία* 15-4-1992,σελ. 8). Η αλήθεια είναι ότι και ο Α. Παπανδρέου είχε πάρει μια εντονότατη λαϊκίστικη θέση στο θέμα. π.χ. στις 29 Μάρτιου 1992 είχε δηλώσει ότι: «Δυστυχώς η πολιτική που ακολούθησε ο κ. Σαμαράς σαφώς με την σύμφωνη γνώμη του κ. Μητσοτάκη, ήταν να δεχθεί καταρχήν την διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας, την αναγνώριση των λεγόμενων δημοκρατιών που θα προέκυπταν χωρίς να θέσει την υποχρέωση, τη δέσμευση θα έλεγα: Γερμανία θέλεις τη Σλοβενία τόσο πολύ; Θέλεις την Κροατία τόσο πολύ; Εμείς είμαστε εναντίον αλλά τουλάχιστον να έλεγε αποδεχόμαστε κάτι που δεν θα αποδεχόμουν βεβαίως εγώ αλλά εν πάση περιπτώσει με αντάλλαγμα, τα Σκόπια να μην αναγνωριστούν με το όνομα Μακεδονία. Η θέση της Ελλάδας θα έπρεπε να ήταν σαφής, όχι –εκεί μπορούσε να ασκήσει βέτο– όχι στην διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας. Θα μου πείτε, η μικρή Ελλάδα; Ναι, κάποτε η μικρή Ελλάδα πρέπει να ξέρει να λέει όχι, όπως στο παρελθόν το είχαμε πει το όχι σε ορισμένες κρίσιμες περιπτώσεις για τη χώρα μας». (*Ελευθεροτυπία*, 30-3-1992,σελ.4).

437. *Ελευθεροτυπία*, 5-7-1993.

438. *Thanos Veremis, Greece's Balkan Entanglement* (Athens: Hellenic Foundation For European & Foreign Policy, Athens, 1995), σελ. 95. Της ίδιας άποψης ότι δηλαδή το σχέδιο Pineiro ήταν μια καλή ευκαιρία που έχασε και δεν εκμεταλλεύτηκε η Ελλάδα αποτρέποντας τον, παρουσιάζεται και σε πολλά αλλά άρθρα όπως Θεόδωρος Κουλουμπής «Η επόμενη μέρα του προβλήματος», *Καθημερινή*, 28-10-1993. Thanos Veremis, «Priorities for Athens – a Greek View», *The World Today*, 50 (4) (April 1994), σελ. 64-65. Γιάννης Μαρής, «Μακεδονικό: το αναπόφευκτο Βατερλό», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 17-2-1994 σελ 6. Γιάννης Καρτάλης, «Η τρίτη ευκαιρία», *Το Βήμα*, 6-3-1994, σελ. α24, και άλλα.

«πακέτο Pineiro», μέχρι την πτώση της Κυβέρνησης, δεν υπήρχε η απαραίτητη πλειοψηφία στη Βουλή για να περάσει μια απόφαση που θα έλυσε τα προβλήματα των Σκοπίων στη βάση ενός μεικτού ονόματος. Μόνη δυνατότητα την οποία είχα ήταν να καταφύγω σε πρόωρες εκλογές»⁽⁴³⁹⁾.

Όμως η δικαιολογία αυτή, ότι δηλαδή δεν μπόρεσε να κάνει συμβιβασμό στο ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους, εξαιτίας έλλειψης απαραίτητης πλειοψηφίας, αντιφάσκει με την εξήγηση που δίνει ο ίδιος στον πρόλογο του βιβλίου του Σκυλακάκη όταν περιγράφει το περιεχόμενο της φύσης της διένεξης με τα Σκόπια. Ότι «δεν ήταν το όνομα του κράτους αυτού, που συνδέεται με την ιστορική διάσταση του προβλήματος και έχει αξία κατά κύριο λόγο ψυχολογική και συναισθηματική. Το πρόβλημα για μένα ήταν να μη δημιουργηθεί ένα δεύτερο μειονοτικό πρόβλημα στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας και ο στόχος μου ήταν πάντοτε να δηλώσει ρητά η Δημοκρατία αυτή ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα και να δεσμευτεί με διεθνείς συνθήκες ότι θα σταματήσει κάθε λυτρωτική προπαγάνδα εις βάρος της Ελλάδας. Αυτό ήταν το κλειδί της ελληνο-σκοπιανής διαφοράς»⁽⁴⁴⁰⁾

Και επειδή ο Μητσοτάκης κατανοούσε το πρόβλημα με αυτό τον τρόπο, ότι δηλαδή το πρόβλημα για εκείνον δεν ήταν το όνομα του νέου κράτους, αλλά ο φόβος δημιουργίας ενός μειονοτικού ζητήματος στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, για αυτό το λόγω δεν ζητούσε συμβιβασμό στο ζήτημα της ονομασίας. Αλλά ζητούσε –με πρόφαση το όνομα - να υποχρεωθεί η άλλη πλευρά να δηλώσει ρητά η Δημοκρατία αυτή ότι δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα.

Όμως εκτός από το παραπάνω που αποτελούν ίσως μια προσωπική δέσμευση για να μη συμβιβαστεί με τα «Σκόπια», ο Μητσοτάκης, από την θέση του πρωθυπουργού και από την θέση αρχηγού κόμματος της πλειοψηφίας, είχε δεσμευτεί επίσημα και δημοσίως όχι για να συμβιβαστεί με την εξεύρεση ενός μεικτού ονόματος, αλλά για να μη συμβιβαστεί με τα «Σκόπια» για οποιαδήποτε όνομα, απλό ή μεικτό, που εμπεριείχε το όνομα Μακεδονία.

Ως πρωθυπουργός ο Μητσοτάκης είχε δεσμευτεί με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 4 Δεκεμβρίου 1991, για να μην κάνει κανένα συμβιβασμό με το νέο κράτος στο ονοματολογικό ζήτημα που είχε προκύψει ενώ ως αρχηγός πολιτικού κόμματος δεσμεύτηκε στις συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών υπό τον Πρόεδρο της

439. Απόσπασμα από επιστολή του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη της 22 Φεβρουαρίου 1994 δημοσιευμένο στο *Οικονομικό Ταχυδρόμο*, 3-3-1994.

440. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, «Πρόλογος» στο Θ. Σκυλακάκη, ό.π., σελ.3. Υπενθυμίζω ότι ελληνική κυβέρνηση με την απόφαση της 4 Δεκεμβρίου του 1991, στην έννοια της έλλειψης της αλυτρωτικής προπαγάνδας συνδέει την υποχρέωση της αλλαγής του ονόματος με την υποχρέωση της άλλης πλευράς να δηλώσει ότι δεν υπάρχει μακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα.

Ελληνικής Δημοκρατίας. Κάτι τέτοιο προκύπτει από τα τελικά ανακοινωθέντα της πρώτης και δεύτερης συνάντησης των αρχηγών των ελληνικών πολιτικών κομμάτων .

Σύμφωνα με το ανακοινωθέν της Προεδρίας της Δημοκρατίας 18 Φεβρουαρίου 1992 που αφορούσε την πρώτη σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών «διαπιστώθηκε σύγκληση απόψεων επί καίριων εθνικών θεμάτων[.] . Κρίνεται εν τούτη ωφέλιμη και επιθυμητή η χάραξη μιας κοινής εθνικής στρατηγικής για τα εθνικά θέματα» ⁽⁴⁴¹⁾. Την ίδια μέρα ο Μητσοτάκης δήλωσε ότι «ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά την πολιτική στα Βαλκάνια και την πολιτική απέναντι των Σκοπίων εμείναμε σύμφωνοι» ⁽⁴⁴²⁾ ενώ λίγες μέρες αργότερα στην 'Συζήτηση προ Ημερησίας Διατάξεως' στις 24-2-1992 ο ίδιος θα διευκρινίσει ότι στην πρώτη συνάντηση των πολιτικών αρχηγών όλοι είχαν συμφωνήσει να επιμένει η Ελλάδα στους όρους της 16 Δεκεμβρίου που επέβαλε η Κοινότητα στο νέο κράτος ⁽⁴⁴³⁾.

Ενώ στο ανακοινωθέν της Προεδρίας της Δημοκρατίας για την δεύτερη σύσκεψη του συμβουλίου των πολιτικών αρχηγών υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας που πραγματοποιήθηκε στις 13-4-1992 αναφέρεται ότι: «Σχετικά με το θέμα των Σκοπίων η πολιτική ηγεσία της χώρας με εξαίρεση το ΚΚΕ , συμφώνησε η Ελλάδα θα αναγνωρίσει ανεξάρτητο κράτος των Σκοπίων μόνο εάν τηρηθούν και οι τρεις όροι που έθεσε η ΕΟΚ , στις 16 Δεκεμβρίου 1991 , με την αυτονόητη διευκρίνηση ότι στο όνομα του κράτους αυτού δεν θα υπάρξει λέξι Μακεδονία»⁽⁴⁴⁴⁾ . Η συγκεκριμένη ανακοίνωση αποτελούσε απόρριψη του «πακέτου Pineiro» από όλους τους πολιτικούς αρχηγούς (με εξαίρεση το ΚΚΕ) . Είναι αλήθεια ότι το συμβούλιο των πολιτικών αρχηγών δεν έχει καμία θεσμική υποχρεωτικότητα , αποτυπώνει όμως την πολιτική βούληση μιας συγκεκριμένης συγκύριας , που δέσμευε πολιτικά την Κυβέρνηση, όχι για να συμβιβαστεί με την ΠΓΔΜ στο ζήτημα της ονομασίας ,αλλά για να μην συμβιβαστεί, και να μην δεχτεί κανένα όνομα, είτε στην απλή είτε στην σύνθετη μορφή, που να έχει το όνομα 'Μακεδονία'. (Και ως προς αυτή την απόφαση , η εξαίρεση ήταν από πλευράς του ΚΚΕ , το οποίο για τους δικούς του λόγους διαφοροποιήθηκε , και όχι ο Μητσοτάκης, ο οποίος δεν εξέφρασε καμία αντίρρηση στο συγκεκριμένο ανακοινωθέν , που θα πει ότι το τελευταίο εξέφρασε πλήρως την πολιτική του βούληση στο συγκεκριμένο ζήτημα).

Επίσης , ως αρχηγός της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας στην Βουλή, ο Μητσοτάκης δεν εξέφρασε καμία δημόσια διαφωνία με την ομόφωνη απόφαση (21/10/92) της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος του, δηλαδή της Νέας Δημοκρατίας η οποία είχε δηλώσει ότι : « εμμένει στην απόφαση της Λισαβόνας, κατά την οποία δεν είναι

441. *Ελευθεροτυπία*,19-2-1992. *Καθημερινή*,19-2-1992. *Τα Νέα*,19-2-1992.

442. *Ελευθεροτυπία*, 19-2-1992.

443. Ιωάννου,ό.π.,σελ.92.

444. *Ελευθεροτυπία*,14-4-1992. *Καθημερινή*,14-4-1992. *Τα Νέα*.14-4-1992.

δεκτή η αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων παρά με μια και μόνο ονομασία που δεν θα φέρει στον τίτλο της ούτε ως ουσιαστικό ούτε ως επιθετικό προσδιορισμό, το όνομα της Μακεδονίας για όλες τις σχέσεις της με το εξωτερικό»⁽⁴⁴⁵⁾.

Έτσι λοιπόν, από τον τρόπο που ο ίδιος κατανοούσε τότε το πρόβλημα, όπως και από το δημόσιο λόγο του, εκείνης της εποχής, που ήταν μια συνεχής δημόσια δέσμευση απέναντι στον ελληνικό λαό, στην Κυβέρνηση, στην κοινοβουλευτική του ομάδα, και στους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων, για να μην συμβιβαστεί, δεν προκύπτει από πουθενά ότι ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης έψαχνε για μια συμβιβαστική λύση στη βάση ενός μεικτού ονόματος. Συνεπώς ο μετέπειτα ισχυρισμός του, ότι δηλαδή ο ίδιος ήθελε, αλλά δεν είχε την απαραίτητη πλειοψηφία στη Βουλή, για να περάσει μια απόφαση που θα έλυσε τα προβλήματα των Σκοπίων στη βάση ενός μεικτού ονόματος, και την μόνη δυνατότητα την οποία είχε ήταν να καταφύγει σε πρόωρες εκλογές, δεν πείθει. Και είναι αντιφατικός γιατί ο ίδιος στην πράξη δεν έκανε ούτε το πρώτο, δηλαδή να κάνει συμβιβαστικές ενέργειες αναζήτησης μεικτού ονόματος κοινά αποδεκτό παρά το γεγονός ότι είχε δεσμευτεί δημοσίως ότι δεν θα συμβιβαστεί, αλλά ούτε το δεύτερο δηλαδή, να καταφύγει σε πρόωρες εκλογές, επειδή τον εμπόδιζε η έλλειψη απαραίτητης πλειοψηφίας στην Βουλή για να πραγματοποιήσει τον συμβιβασμό.

Επίσης αντιφατική είναι και στάση του απέναντι στην πολιτική που εφάρμοζε ο Αντώνης Σαμαράς ως υπουργός εξωτερικών. Ο Μητσοτάκης από την μια ήταν επικριτικός για την πολιτική Σαμαρά, όταν δήλωνε αμέσως μετά την απομάκρυνση του ότι « Η Κυβέρνηση δεν μπορεί να έχει δυο πολιτικές »⁽⁴⁴⁶⁾ (υπονοώντας ότι ο Σαμαράς έκανε μια σκληρή πολιτική που ο Μητσοτάκης δεν ήθελε)⁽⁴⁴⁷⁾, και από την άλλη, δεν ξεκαθάρισε ποτέ πιο ήταν το διαφορετικό ουσιαστικό περιεχόμενο της δικής του εφαρμοσμένης πολιτικής. Το αναφέρω αυτό, γιατί όπως θα δείξουμε στα παρακάτω κεφάλαια η πολιτική Μητσοτάκη δεν θα είναι τίποτα άλλο από την πολιτική της «λαβίδας Σαμαρά»⁽⁴⁴⁸⁾. Δηλαδή και ο Μητσοτάκης θα συνέχιζε να εφαρμόζει την

445. Βλέπε δήλωση του Κυβερνητικού Εκπρόσωπου, *Ελευθεροτυπία*, 10-12-1992, σελ.4.

446. *Ελευθεροτυπία*, 14-4-1992, σελ. 4.

447. Δεν πέρασαν ούτε τρεις τέσσερις εικοσιτετράωρα από την απομάκρυνση του Σαμαρά και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος επανέλαβε και πάλι την πολιτική της επιβολής όρων στην άλλη πλευρά (πολιτική την οποία με τόσο μεγάλο πάθος είχε εξυπηρετήσει ο Σαμαράς) που δεν την αποκαλεί καν κράτος λεγάτος ότι : « .. ως όροι για την αναγνώριση της περιοχής των Σκοπίων τίθενται : αλλαγή του ονόματος Μακεδονία, με γεωγραφική και όχι εθνική έννοια, αναγνώριση από τα Σκόπια ότι δεν έχουν εδαφικές διεκδικήσεις, αναγνώριση του γεγονότος ότι δεν υπάρχει 'μακεδονική μειονότητα' στην Ελλάδα» .Βλέπε δήλωση κυβερνητικού εκπροσώπου 17 Απριλίου 1992 στο Κρατερό Ιωάννου, *Το ζήτημα της Αναγνώρισης των Σκοπίων : Εισαγωγικό Σχόλιο και Υλικό Τεκμηρίωσης*, (Κομοτηνή:Α.Σάκκουλας, 1992), σελ.77.

448. Η φράση «λαβίδα Σαμαρά» ανήκει στον Τάρκα, ό.π., σελ.135. Ο Τάρκας χρησιμοποιεί αυτή την φράση για να περιγράψει τους δυο βασικούς βραχίονες της πολιτικής Σαμαρά, για να ασκήσει πίεση στην ΠΓΔΜ, δηλαδή την συνεργασία με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, ο οποίος

πολιτική της συνεργασίας με το καθεστώς Μιλόσεβιτς ,ώστε ο τελευταίος να συνεχίσει να δείξει τα «δόντια» του στην ΠΓΔΜ , την πολιτική του εμπάργκο, όπως και την στρατηγική της αναβολής κάθε διαδικασίας για την αναγνώριση του νέου κράτους, ακριβώς όπως έκανε και ο Σαμαράς. .

διατηρούσε ένα ισχυρό στρατό στην περιοχή και ήταν μια πραγματική απειλή για την ακεραιότητα του νέου κράτους , και την πολιτική του εμπάργκο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΠΡΙΛΙΟ 1992 ΕΩΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

12.1. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΣΑΜΑΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΚ ΣΤΟ ΓΚΙΜΑΡΑΕΣ, ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.

Αμέσως μετά την απομάκρυνση του Σαμαρά, ο Μητσοτάκης έκανε μια εντυπωσιακή κίνηση αναλαμβάνοντας ο ίδιος το υπουργείο των εξωτερικών. Ο ίδιος προσπάθησε να μεταφέρει το μήνυμα ότι ακολουθεί μια αντίθετη πολιτική από τον Σαμαρά, και από την άλλη, εφάρμοσε την ίδια πολιτική. Για να ενισχύσει το προφίλ του αντιθέτου με τον Σαμαρά, ο Μητσοτάκης στην συνάντηση στις 20 Απριλίου 1992 στην Λισαβόνα - όπου η πορτογαλική ηγεσία θα συναντούσε χωριστά και τον Μητσοτάκη και τον υπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ, Malevski – δήλωσε ότι « η Κυβέρνηση δεν επιδιώκει να κερδίζει χρόνο, αλλά να λύσει το θέμα των Σκοπίων. Ο χρόνος δεν δουλεύει υπέρ ημών. Δεν ζητώ αναβολή. Δεν είναι προς το συμφέρον της σταθερότητας στην περιοχή, αλλά ούτε προς το συμφέρον της Ελλάδας»⁽⁴⁴⁹⁾.

Όμως κατά την διάρκεια της συνάντησης με τον Pineiro, ο Μητσοτάκης, παρά το γεγονός ότι είχε παραδεχτεί ότι, η αναβολή δεν είναι προς το συμφέρον της σταθερότητας στην περιοχή, προκάλεσε και πάλι αναβολή της ενεργοποίησης του «πακέτου», ακολουθώντας την ίδια γραμμή που είχε ακολουθήσει ο Σαμαράς, εμμένοντας στην θέση ότι « η Ελλάδα δεν θα δεχθεί λύση ονόματος που θα περιλαμβάνει τον όρο Μακεδονία» ⁽⁴⁵⁰⁾

Την στάση του Μητσοτάκη υπέρ της αναβολής και εναντίον του συμβιβασμού στο θέμα της ονομασίας, την οποία είχε εκφράσει στις συζητήσεις με τον Pineiro, επιβεβαιώνει και ο υπουργός εξωτερικών της ΠΓΔΜ, Malevski, ο οποίος, μετά την συνάντηση που είχε και ο ίδιος με τον Pineiro, είπε στους δημοσιογράφους ότι : « Οτιδήποτε προτείναμε απορρίφτηκε. Η μια πλευρά (η Ελλάδα) δεν είναι πρόθυμη να συμβιβαστεί» και διευκρίνισε μάλιστα ότι η Ελλάδα του προσέφερε μια επιλογή: «Η να αλλάξετε το όνομα σας απαλείφοντας τη λέξη Μακεδονία από το λεξικό ή δεν θα υπάρχουν συνομιλίες» ⁽⁴⁵¹⁾. Ο Malevski που πριν από τις συνομιλίες με τον Pineiro είχε δηλώσει ότι επρόκειτο να συζητήσει πρόταση για ένα συμβιβασμό με το όνομα «Νέα Μακεδονία», κατέληξε στις δηλώσεις του λέγοντας ότι «οι χθεσινές συνομιλίες δεν

449. *Ελευθεροτυπία*, 21 -4-1992, σελ.6.

450. *Ελευθεροτυπία*, 21 -4-1992, σελ. 6

451. *Ελευθεροτυπία*, 21-4- 1992, σελ 6 . Το ρεπορτάζ της εφημερίδας διευκρινίζει ότι οι δηλώσεις του Malevski βασίζονται σε τηλεγράφημα του *Associated Press*.

έφεραν πιο κοντά τις δυο πλευρές». Στο ερώτημα αν βλέπει να υπάρχει ελπίδα απάντησε : « Δεν ξέρω αν υπάρχει ελπίδα .Ελπίδα θα μπορούσε να υπάρχει αλλά η ελληνική θέση είναι πολύ σκληρή και δεν προχωρεί προς κάποιο συμβιβασμό . Κάνεις στην Δημοκρατία της Μακεδονίας δεν έχει τη δυνατότητα να αλλάξει το όνομα [..]. Οι Έλληνες εξαρτούν τα πάντα από αυτό και μόνο το σημείο δηλαδή το όνομα» ⁽⁴⁵²⁾.

Η συνέχιση της ίδιας στάσης και από τον Μητσοτάκη διαφαίνεται επίσης και από το γεγονός ότι διατήρησε σε πλήρη εφαρμογή, την πολιτική της ένθερμης συνεργασίας με το «απρόβλεπτο όπλο» με το όνομα Μιλόσεβιτς, όπως είχε κάνει ως υπουργός εξωτερικών και ο Σαμαράς. Σε σχέση με αυτό ο Μητσοτάκης φρόντισε να στείλει αμέσως το μήνυμα στον Μιλόσεβιτς ότι η πολιτική της συνεργασίας τους δεν είχε αλλάξει με την απομάκρυνση του Σαμαρά, και με την ανάληψη της θέσης του υπουργού εξωτερικών από τον ίδιο τον πρωθυπουργό . Κάτι τέτοιο διαφαίνεται και από το γεγονός ότι κατά την τελετή της ίδρυσης του νέου κράτους «της μικρής» Γιουγκοσλαβίας, με το όνομα «Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας» (αποτελούμενο από την Σερβία και το Μαυροβούνιο), που έγινε στις 27 Απριλίου 1992 , ο μονός πρεσβευτής από τους 12 πρεσβευτές της ΕΚ που παραβρέθηκε , ήταν ο πρεσβευτής της Ελλάδας (δεν παρέστη επίσης ο πρεσβευτής των ΗΠΑ)⁽⁴⁵³⁾.

Έτσι λοιπόν και ο Μητσοτάκης , παρά την απομάκρυνση του Σαμαρά και την κριτική στάση που είχε εκφράσει απέναντι του , εφάρμοσε την ίδια πολιτική, τα βασικά στοιχεία της οποίας ήταν, η αναβολή κάθε συζήτησης για την αναγνώριση του νέου κράτους , η στενή συνεργασία με το καθεστώς Μιλόσεβιτς και η συνέχιση του ανεπίσημου εμπάργκο, διατηρώντας έτσι την αίσθηση της απειλής και ανασφάλειας για την ΠΓΔΜ ⁽⁴⁵⁴⁾.

452. *Ελευθεροτυπία*, 21-4-1992,σελ.6. Ο Malevski λίγες μέρες πριν είχε αντιμετωπίσει στην χώρα του, πρόταση μομφής εναντίον του , που την είχε υποβάλει το σκοπιανό εθνικιστικό Κόμμα VMRO με την κατηγορία ότι δεν έκανε τίποτα για την διεθνή αναγνώριση των Σκοπίων (βλέπε *Ελευθεροτυπία* , 15-4- 1992 , σελ. 6).

453. Λεπτομέρειες για την τελετή της ίδρυσης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 28-4-1992, σελ.15. Ο Μιλόσεβιτς είχε πραγματοποιήσει επίσημη επίσκεψη στην Αθήνα ,στο Ιανουάριο του 1992 , και τετραήμερη Ιδιωτική επίσκεψη το Μάρτιο του ίδιου έτους. (Για την επίσκεψη Μιλόσεβιτς στο Ιανουάριο βλέπε *Καθημερινή*, 17-1-1992. Για την επίσκεψη στο Μάρτιο βλέπε *Ελεύθερος Τύπος* , 21 -3-1992,σελ.8).

454. Σε συνέντευξη που έδωσε ο Γκλιγκόροφ στον δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά , στο ερώτημα του τελευταίου αν «φοβηθήκατε τότε ότι η Σερβία θα εισέβαλε στη χώρα σας» ο πρώτος απάντησε : « κάποια στιγμή μονάδες του σέρβικου στρατού πέρασαν στα σύνορα μας σε πέντε διαφορετικά σημεία και άρχισαν να κατασκευάζουν πολυβόλα και καταφύγια . Φώναξα τον αρχηγό των δυνάμεων του ΟΗΕ και του έδειξα στον χάρτη τι συνέβη . Εκείνος πήγε την άλλη μέρα στο Βελιγράδι και οι στρατηγοί παραδεχτήκαν πώς όντως είχαν μπει σε μερικά χωριά σε μακεδονικό έδαφος . Του είπαν μάλιστα ότι το έκαναν για να διορθώσουν μερικά ιστορικά λάθη.Ο αξιωματούχος του ΟΗΕ τους είπε ότι έπρεπε να φύγουν από το έδαφος μας και πράγματι σε μια εβδομάδα αποχώρισαν». (Βλ.συνέντευξη Γκλιγκόροφ στον Αλέξη Παπαχελά στο *Βήμα*,17-6-2001,σελ.Α 24).

Οι αλληλοκατηγορίες περί απειλής ήταν παρούσες σε όλη την διάρκεια της κρίσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν η μια πλευρά έκανε χρήση της απειλής, η άλλη πλευρά τη θεωρούσε ως παραλογισμό, και η εν λόγω αίσθηση δεν μειώθηκε ούτε πριν και ούτε μετά την απομάκρυνση του Σαμαρά, παρά τις συνεχείς διαψεύσεις εκ μέρους της Αθήνας, ότι δεν απειλούσε, και ανεξαρτήτως εάν τα Σκόπια τις εκλάμβαναν τις απειλές εκείνες ως αληθινές ή όχι⁽⁴⁵⁵⁾. Ενδεικτικό του κλίματος ήταν παραδείγματος χάριν η δήλωση του Έλληνα υπουργού αμύνης, ο οποίος επιβεβαίωνε τα σενάρια στο ενδεχόμενο να παραταθεί η στρατιωτική θητεία λέγοντας ότι αυτή: «θα ήταν έσχατο μέτρο το οποίο θα χρησιμοποιούσαν το υπουργείο εθνικής αμύνης και η Κυβέρνηση»⁽⁴⁵⁶⁾.

Μητσοτάκης στην συνέχεια προετοίμαζε και πάλι την δική του αναβολή στην επερχόμενη ανεπίσημη υπουργική σύνοδο που θα γινόταν σε λίγες μέρες στο Guimarães⁽⁴⁵⁷⁾ της Πορτογαλίας, προβάλλοντας και πάλι το ίδιο επιχείρημα που είχε θέσει και ο Σαμαράς, δηλαδή, ή να πιέσει η ΕΚ για την αναγνώριση των Σκοπίων χωρίς το όνομα Μακεδονία ή αναβολή κάθε συζήτησης της ΕΚ που αφορούσε το συγκεκριμένο θέμα.

Τελικά η κοινή δήλωση του Συμβουλίου υπουργών εξωτερικών της ΕΚ στο Guimarães ήταν η εξής:

«Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη της, που συνήλθαν σε ανεπίσημη υπουργική σύνοδο στο Guimarães, την 1^η και 2^α Μαΐου, είχαν μια εις βάθος συζήτηση σχετικά με την αίτηση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας να αναγνωριστεί ως ανεξάρτητο κράτος. Είναι έτοιμοι να αναγνωρίζουν το εν λόγω κράτος,

455. Πολύ αργότερα ο Γκλιγκόροφ είπε ότι «πάντοτε φοβόμασταν την Σερβία του Μιλόσεβιτς [...] . Ποτέ δεν θεωρήσαμε την Ελλάδα αληθινή απειλή γιατί γνωρίζαμε ότι υπήρχαν συγκεκριμένοι περιορισμοί στις ενέργειες της, λόγω της ιδιότητας της ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πάνω απ' όλα του ΝΑΤΟ». Βλ. Μίχας, *Ανίερη Συμμαχία*, σελ.108.

456. *Ελευθεροτυπία*, 28-4-1992,σελ.5.

457. Προηγήθηκαν οι συναντήσεις του Μητσοτάκη στην Αθήνα με τους υπουργούς εξωτερικών της Γερμανίας, Genscher και της Ιταλίας, De Michelis. Ο Genscher εκφράστηκε ανοιχτό υπέρ της ελληνικής θέσης δηλώνοντας ότι «η Γερμανία δεν θα αναγνωρίζει τα Σκόπια πάρα μόνο υπό προϋποθέσεις οι οποίες θα ικανοποιήσουν την Ελλάδα». Αμέσως μετά την εν λόγω δήλωση, ο Αμερικανός υπουργός εξωτερικών επικοινωνήσε μαζί του ζητώντας εξηγήσεις και είναι χαρακτηριστικό ότι λίγες μέρες αργότερα και πιο συγκεκριμένα στις 27 Απριλίου 1992 ο Genscher θα παραιτηθεί. Ενώ ο De Michelis ξεκαθάρισε ότι «το όνομα των Σκοπίων είναι αδιάφορο για την Ιταλία και τους άλλους ευρωπαίους ετέρους». Επίσης είπε ότι «η Ελλάδα πρέπει να διαπραγματεύεται απευθείας με τα Σκόπια» ότι «πρέπει να υπάρχει συναίνεση στο θέμα του ονόματος» και «η Ελλάδα δεν πρέπει να κλείσει τα μάτια και να αντιμετωπίζει το πρόβλημα» και ότι πρέπει «να βρούμε μια λύση που θα μπορεί να γίνει αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας». (Για την δήλωση Genscher και για τις άλλες λεπτομέρειες,βλέπε *Ελευθεροτυπία*,16-4-1992,σελ.16. Για την παραίτηση Genscher βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 28-4-1992,σελ.17. Για τις δηλώσεις De Michelis βλ. *Ελευθεροτυπία*,16- 4-1992,σελ.14).

ως ανεξάρτητο και κυρίαρχο , εντός των υφιστάμενων συνόρων του και με ονομασία η οποία να μπορεί να γίνει αποδεχτή από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη [...]»⁽⁴⁵⁸⁾

Ο Ροζάκης είναι της άποψης ότι στο Γκιμαράες , στην άτυπη σύνοδο , το ανακοινωθέν για τα «Σκόπια» αποτελεί την απομάκρυνση της ΕΚ από την απόφαση του Δεκεμβρίου 1991 , για δυο λόγους : Πρώτον , αναγνωρίζει ότι το όνομα της νέας δημοκρατίας θα πρέπει να είναι κοινά αποδεκτό , τόσο στην ίδια , όσο και στην Ελλάδα . Εγκαταλείπεται λοιπόν , η πρακτική η κοινότητα να αναγνωρίζει τα Σκόπια με ονομασία την οποία η ίδια θα προτείνει .Δεύτερον, στην ουσία μετακινεί στο πεδίο των σχέσεων των «εμπλεκόμενων» μερών την αναζήτηση λύσης, απεκδυόμενη και την ευθύνη και των πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό⁽⁴⁵⁹⁾.

Για την καταληκτική μορφή της παραπάνω απόφασης παίχτηκε ένα ισχυρό παρασκήνιο, γιατί ο Genscher πρότεινε ένα σχέδιο ανακοίνωσης, το οποίο θα περιλάμβανε συγχρόνως και την ονομασία του νέου κράτους, και θα ανέφερε ότι η Κοινότητα «είναι πρόθυμη να αναγνωρίζει την Δημοκρατία των Σκοπίων ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος». Στην διαπίστωση αυτή, ονομάζοντας δηλαδή την ΠΓΔΜ ως «Δημοκρατία των Σκοπίων» αντέδρασαν οι υπουργοί εξωτερικών της Γαλλίας , της Ιταλίας , και της Βρετανίας, παρατηρώντας ότι «δεν μπορεί η Κοινότητα να δίνει ονόματα σε αλλά κράτη» ⁽⁴⁶⁰⁾, ενώ ο υπουργός εξωτερικών της Βρετανίας, ξεκαθάρισε ότι θα προσκαλούσε τον Γκλιγκόροφ ως πρόεδρος κράτους για να έχει επίσημες συνομιλίες μαζί του⁽⁴⁶¹⁾.

Όσον αφορά τον Μητσοτάκη, ανέφερε ότι «δεν πρόκειται η Ελλάδα να δεχθεί διάλογο με τα Σκόπια» προσθέτοντας ότι «η πίεση ασκείται προς τη δημοκρατία αυτή»⁽⁴⁶²⁾. Στο ερώτημα αν θα παρουσιαστεί « διαδικαστικό κενό» από πλευράς ΕΚ στο θέμα των Σκοπίων, ο Μητσοτάκης επανέλαβε ότι « η θέση της Ελλάδας είναι σαφέστατη σε ότι αφορά στο όνομα» και ότι «δεν θα υπάρξει άμεση επαφή με τα

458. Για το συγκεκριμένο κείμενο βλ. Στέλιος Περράκης,ό.π´.,σελ.312.

459. Στο Ροζάκης , “Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία .,σελ.54.

460. *Ελευθεροτυπία*, 4-5-1992, σελ .4.

461. *Ελευθεροτυπία*, 3 -5-1992, σελ.4. Η απόφαση στις Γκιμαράες έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στο ζήτημα της αναβολής της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ ακόμη και από την Ρωσία . Κάτι τέτοιο προκύπτει από τα λεγόμενα του Ρώσου υφυπουργού εξωτερικών Vitali Churkin , ο οποίος κατά την διάρκεια της επίσκεψης του στην Αθήνα στις 12-8-1992 είπε ότι «η Ρωσία ήταν ιδιαίτερα ειλικρινής προς την Ελλάδα γιατί ήδη από το Μάιο κατέστησε τις προθέσεις της σαφές αλλά σεβόμενη την ελληνική ευαισθησία και τις θέσεις της Κοινότητας αναβάλαμε την απόφαση μας». (*Καθημερινή*, 13-8-1992, σελ.2).

462. *Ελευθεροτυπία*, 4-5-1992, σελ.4

Σκόπια»⁽⁴⁶³⁾, σε μια προσπάθεια δημιουργίας αίσθησης ότι η πίεση που ασκείται δεν είναι ελληνική, αλλά γίνεται με την κοινοτική συγκατάθεση ⁽⁴⁶⁴⁾.

Από την άλλη πλευρά ο υπουργός εξωτερικών Malevski έστειλε στο Guimaraes (Γκιμαράες) μια επιστολή στην οποία εστιάζει σε τρία βασικά σημεία:

- Προσπαθεί να βεβαιώσει την Κοινότητα ότι το νέο κράτος σέβεται τις βασικές αρχές που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών εξηγώντας ότι η «Δημοκρατία της Μακεδονίας» δέχτηκε την μεσολαβητική αποστολή της προεδρίας της Κοινότητας (δηλαδή την μεσολάβηση για το σχέδιο PINEIRO) επειδή είναι ένα κράτος που πιστεύει σε μια πολιτική σχέσεων καλής γειτονίας και συνολικής συνεργασίας, μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων χωρών, και μη εδαφικής διεκδίκησης έναντι οποιαδήποτε Ευρωπαϊκού κράτους.

- Ενημερώνει ότι η «Δημοκρατία της Μακεδονίας» είχε αναλάβει μια πρωτοβουλία προκειμένου να υπογράψει με την Ελλάδα μια συμφωνία σχέσεων φιλίας και καλής γειτονίας, μια πρωτοβουλία που δεν στάθηκε δυνατόν να υλοποιηθεί.

- Και έκανε έκκληση να ανατρέξουν οι «δώδεκα» στη «γνωμοδότηση Badinter» ώστε να προχωρήσουν στην αναγνώριση του νέου κράτους ⁽⁴⁶⁵⁾.

Ενώ ο Γκλιγκόροφ με ανακοίνωση που μεταδόθηκε από το γιουγκοσλαβικό πρακτορείο *Τανιούγκ* τόνιζε ότι « Το να τίθεται όρο για την αναγνώριση της Δημοκρατίας μας μόνο εάν αλλάξει το όνομα της, για να ικανοποιηθεί ο καθένας, είναι γεγονός πρωτοφανές [...] και παραβιάζει όλους τους κώδικες τους διεθνούς νόμου και της πρακτικής[...]. Τα αιτήματα για αλλαγή του ονόματος μας θέτουν τη Δημοκρατία μας και το λαό της σε μια αβέβαιη θέση, η οποία δεν μπορεί να γίνει αποδεχθεί από κανέναν, είναι το θέμα της ταυτότητας και της αξιοπρεπείας»⁽⁴⁶⁶⁾. Λίγες μέρες αργότερα ο

463. *Ελευθεροτυπία*, 4 -5-1992, σελ.4

464. Όμως την δυσαρέσκεια και απροθυμία των μελών της ΕΚ για την συγκατάθεση που έδωσαν για την απόφαση στην Γκιμαράες περιγράφουν αρκετές ευρωπαϊκές εφημερίδες όπως για παράδειγμα η *Guardian* η οποία γράφει χαρακτηριστικά ότι « η Ελλάδα φαίνεται να παίζει ένα όλο και περισσότερο στενά εθνικιστικό ρόλο και δημιουργεί εμπόδια στα κοινοτικά ζητήματα, όχι μόνο για τη Μακεδονία». Και για να υποστηρίξει τον εν λόγω ισχυρισμό αναφέρεται σε δηλώσεις υπουργού εξωτερικών βόρειοευρωπαϊκής χώρας, ο οποίος δήλωσε μετά τη συνάντηση στις Γκιμαράες ότι: «Είναι ντροπή ότι οι Έλληνες συμπεριφέρονται σαν μικροπρεπής εθνικιστική βαλκανική χώρα και όχι σαν μια σύγχρονη χώρα μέλους Ευρωπαϊκής Ένωσης». (*Guardian*,5-5-1992). Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η εφημερίδα *Daily Telegraph* στο οποίο αναφέρεται ότι «η οργή λόγω της ελληνικής τακτικής αυξάνεται σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες». Στην συνέχεια η εφημερίδα αναφέρει ότι πλαγίως, οι επίσημοι κατηγορούν την Αθήνα ότι συμπεριφέρεται «σαν μικροπρεπές εθνικιστικό βαλκανικό κρατίδιο που χρησιμοποιεί το βέτο σαν εξαρτημένο αντανεκλαστικό». (*Daily Telegraph*, 26-5-1992).

465. Για την επιστολή Malevski βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 4-5-1992,σελ.4.

466. Για την ανακοίνωση Γκλιγκόροφ βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 4-5-1992, σελ.4 .

Γκλιγκόροφ δήλωσε ότι « κάθε μήνυμα καλής θέλησης και συνεργασίας είναι ευπρόσδεχτο και θα ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεχτη αν δεν περιλάμβανε όρους . Η Μακεδονία έχει ικανοποιήσει όλους τους όρους για τη διεθνή αναγνώριση της από τις 15 Ιανουαρίου αλλά ως γνωστόν αντέδρασε η Ελλάδα. Κάναμε συνταγματικές αλλαγές στο πνεύμα της έκθεσης Badinter. Η αλλαγή του ονόματος είναι κάτι που κανένα έθνος δεν μπορεί να δεχτεί . Η εμμονή στην αλλαγή του ονόματος αποτελεί άρνηση του ονόματος ενός μικρού λαού να ονομάζεται όπως το επιθυμεί . Η αλλαγή του ονόματος σημαίνει αναξιοπρέπεια»⁽⁴⁶⁷⁾. Όσον αφορά την θέση του σχετικά με την ιστορική κληρονομία των Ελλήνων , ο Γκλιγκόροφ στις έξι και επτά Μάιου(1992) δήλωνε στις Βρυξέλες και το Λονδίνο ότι εκπροσωπούσε ένα «σλαβικό έθνος που ζει επί αιώνες στη γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας» .Και συνέχισε λέγοντας ότι « Η ιστορική κληρονομία των Ελλήνων είναι δικοί τους και δεν έχουμε καμία διάθεση για τη κληρονομία αυτή . Οι Έλληνες μπορούν να κρατήσουν την ιστορία τους , αλλά πρέπει να απελευθερωθούν από τις προκαταλήψεις και τους ιστορικούς παραλογισμούς τους»⁽⁴⁶⁸⁾.

Ενώ, ο Μητσοτάκης, με την στάση του στο Guimaraes προσπάθησε να δώσει ένα οριστικό τέλος στο «πακέτο Pineiro» . Προσπάθησε δηλαδή να ενισχύσει την εντύπωση ότι δόθηκε ένα τέλος στην διαμεσολαβητική προσπάθεια που αυτό το πακέτο πάσχισε να προωθήσει, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα για ακόμη μια φορά την πολυπόθητη αναβολή της αναγνώρισης των Σκοπίων , εφόσον δεν γινόντουσαν δεκτοί η ελληνικοί όροι .

Την ίδια τακτική που εξυπηρετούσε τους ίδιους σκοπούς, θα εφαρμόσει ξανά ο Έλληνας Πρωθυπουργός μερικές μέρες αργότερα στην συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της ΕΚ στις Βρυξέλλες στις αρχές Μάιου 1992, παρά τις προσπάθειες μερικών κρατών που εξέφρασαν μια ανοικτή αντίθεση με την πολιτική της Ελλάδας στο Guimaraes. Για κάτι τέτοιο μας πληροφορεί ο ίδιος ο Μητσοτάκης ο οποίος σε σχέση με αυτό είπε ότι « [...] ορισμένες αντιπροσωπείες πήγαν πίσω από την απόφαση του Guimaraes [...] Από ορισμένες πλευρές διευτυπώθη η άποψη ότι θα έπρεπε να προχωρήσουμε σε αναγνώριση της Δημοκρατίας αυτής ..Ασφαλώς θα ήταν καλύτερα να είχαμε τελειώσει . Η στασιμότητα δεν είναι κάτι το οποίο θέλαμε . Αλλά εν πάση περίπτωση είναι μια πραγματικότητα σήμερα [...] . Αφού δεν ελήφθη νέα απόφαση ισχύ η προηγούμενη [...] . Ετέθη ένα θέμα , να δώσει η κοινότητα οικονομική βοήθεια προς τα Σκόπια προ της αναγνώρισεως . Πρόταση την οποία εγώ αρνήθηκα απολύτως » ⁽⁴⁶⁹⁾.

Όμως, από την συνέντευξη που έδωσαν την ίδια βραδιά οι άλλοι υπουργοί εξωτερικών, προκύπτει ότι εκείνοι έβλεπαν τα πράγματα διαφορετικά και κατά την οπτική

467. *Ποντίκι*,14-5-1992,σελ.14.

468. *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*,10-5-1992,σελ.4.

469. *Ελευθεροτυπία* ,12-5-1992, σελ.4.

τους, τα πράγματα όχι μόνο δεν βυθιστήκαν στην στασιμότητα και δεν εγκαταλείφθηκε η διαμεσολαβητική προσπάθεια, αλλά παρήχθησαν και συγκεκριμένες αποφάσεις σε αυτή την κατεύθυνση. Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνει για παράδειγμα, ο υπουργός εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, Douglas Hurd, ο οποίος, σε συνέντευξη τύπου είπε ότι «με βρετανική πρόταση αποφασίστηκε η αποστολή διαμεσολαβητών σε Αθήνα και Σκόπια». Και συνέχισε ότι «η αποστολή αυτή έχει πρωτίστως πολιτικό χαρακτήρα και πιθανόν να γίνεται και για οικονομικούς λόγους»⁽⁴⁷⁰⁾. Ο ίδιος ανέφερε συγχρόνως ότι «η συζήτηση προχώρησε πολύ πέραν της απόφασης του Guimaraes» και ότι «ορισμένες χώρες ήταν έτοιμες να αναγνωρίσουν αμέσως της Δημοκρατία των Σκοπίων ακόμα και μονομερώς»⁽⁴⁷¹⁾. Ο Hurd πρόσθεσε ότι ύστερα από γερμανική πρόταση συμφωνήθηκε «καθυστέρηση τεσσάρων εβδομάδων» στο θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, την ίδια εντύπωση μετέφεραν και οι εκπρόσωποι των άλλων αντιπροσωπιών στους δημοσιογράφους. Όσον αφορά το Pineiro, αυτός είπε ότι «είχαμε συζητήσει και αποφασίσαμε ότι η προεδρία θα συνεχίσει τις προσπάθειες της και θα στείλει μια διερευνητική αποστολή στην Αθήνα και Σκόπια. Δηλαδή τίποτε περισσότερο από ότι συμφωνήθηκε στο Γκιμαράες»⁽⁴⁷²⁾

Έτσι παρά την σύγχυση που δημιουργήθηκε από το γεγονός ότι άλλη ερμηνεία έδινε ο Μητσοτάκης, και άλλη ερμηνεία έδιναν οι άλλοι υπουργοί των άλλων χωρών που συμμετείχαν στο συμβούλιο, και παρά την απόφαση της προεδρίας για να συνεχίσουν οι διαπραγματεύσεις, είναι γεγονός ότι η Ελληνική Κυβέρνηση επέτυχε και πάλι το σκοπό της. Δηλαδή να αναβάλει κάθε απόφαση σχετικά με την αναγνώριση της ΠΓΔΜ, εφόσον και πάλι δεν έγιναν αποδεκτοί οι ελληνικοί όροι⁽⁴⁷³⁾.

470. *Ελευθεροτυπία*, 12-5-1992, σελ.4.

471. *Ελευθεροτυπία*, 12-5-1992, σελ.4.

472. Για τις δηλώσεις Hurd και Pineiro βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 12-5-1992 σελ.4. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, μπροστά στην σύγχυση που δημιουργήθηκε η ελληνική αντιπροσωπία αποφάσισε να επιστρέψει ο ίδιος ο πρωθυπουργός Μητσοτάκης στο κτίριο των εργασιών του συμβουλίου (η πλειοψηφία των υπουργών είχαν πλέον αποχωρήσει από το κτήριο και το συμβούλιο συνεχιζόταν σε επίπεδο πρεσβευτών) προκειμένου να ζητήσει από την πορτογαλική προεδρία να κάνει νέες δηλώσεις μπροστά στους Έλληνες δημοσιογράφους. Ο Pineiro του διευκρίνισε ότι σε σχέση με αυτή την εξέλιξη οι αποφάσεις έχουν ληφθεί στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών της προεδρίας (Βλ.*Ελευθεροτυπία*, 12-5-1992, σελ.4).

473. Η εφημερίδα *Ποντίκι* διαπιστώνει για την συνάντηση των 12 στις Βρυξέλες ότι σφίγγει ο κοινοτικός κλοιός πιέσεων υπέρ των Σκοπίων και ότι τώρα πια η αναβολή που έδωσαν οι χώρες της ΕΚ πιέζοντας ουσιαστικά την Αθήνα όπως είπε και ο Gianni De Michelis την φτάνει μέχρι της 15 Ιουνίου (*Ποντίκι*, 14 -5-1992, σελ.14). Εντωμεταξύ στις 14-5-1992 ο Γκλιγκόροφ συναντιέται με τον Αμερικανό υφυπουργό εξωτερικών Eagleburger επί μια μίση ώρα ενώ στην συνάντηση παραβρέθηκε για 20 λεπτά και ο υπουργός James Baker. Μετα την συνάντηση το State Department ανακοίνωσε ότι «οι ΗΠΑ λόγω της ανάγκης για σταθερότητα στην περιοχή απαιτούν ταχεία επίλυση των εκκρεμούντων ζητημάτων μεταξύ Ελλάδας και Μακεδονίας» και εξέφρασαν «την συνεχή υποστήριξη στις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και να μεσολαβήσει συμβιβαστικά μεταξύ Ελλάδας και Μακεδονίας». Και η ανακοίνωση συνέχισε : «

Το ίδιο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, δηλαδή την αναβολή της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, ο Μητσοτάκης θα επιτύχει και στην συνάντηση των υπουργών στις 14 Ιουνίου 1992 στο Λουξεμβούργο. Στην συγκεκριμένη συνάντηση παρόλο που έγινε κάποια επικοινωνία μέσω Pineiro, ανάμεσα του υπουργού εξωτερικών των Σκοπίων, Denko Malevski και Μητσοτάκη και παρόλο που ο Pineiro είπε αναφερόμενος στα Σκόπια ότι « η πόρτα δεν είναι κλειστή», τελικά αναβλήθηκε η συζήτηση για το θέμα της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ⁽⁴⁷⁴⁾. Μετά την αναβολή, όταν Μητσοτάκης ρωτήθηκε αν ο Pineiro πρότεινε το όνομα «Μακεδονική Δημοκρατία των Σκοπίων», εκείνος δήλωσε ότι «σας είπα ότι η Ελλάς μένει πάντοτε στην άποψη ότι το επίσημο όνομα δεν μπορεί να είναι όνομα το οποίο να περιέχει τη λέξη Μακεδονία»⁽⁴⁷⁵⁾.

Την παραπάνω αναβολή ο Μητσοτάκης την πραγματοποίησε παρουσιάζοντας ως συμβιβαστική την πρόταση να μην ονομαστούν τα Σκόπια, Μακεδονία εξωτερικά, δηλαδή στις εξωτερικές σχέσεις τους, αλλά να ονομαστούν με άλλο όνομα (η διατήρηση του ονόματος ήταν η ουσία της διένεξης για το νέο κράτος), και να χρησιμοποιούν το όνομα Μακεδονία εσωτερικά. Σχετικά με αυτό, ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών Roland Dumas αναφέρει ότι «στο Λουξεμβούργο, ο Μητσοτάκης λάνσαρε να λέγονται τα «Σκόπια» «Δημοκρατία του Βαρδάρη» διεθνώς και «Δημοκρατία της Μακεδονίας» εσωτερικά, ενώ ο Γκλιγκόροφ απέρριψε την πρόταση»⁽⁴⁷⁶⁾.

Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη, η πρόταση της διπλής ονομασίας, δηλαδή άλλη για εξωτερικό που δεν θα περιείχε τη λέξη Μακεδονία, και άλλη για το εσωτερικό της χώρας, που θα την διατηρούσαν, προήλθε ως ιδέα από την βρετανική πρεσβεία στην Αθήνα. Ο Μητσοτάκης την είδε ως μια μοναδική ευκαιρία καθώς τυπικά και ουσιαστικά ήταν συμβατή με την απόφαση των αρχηγών των κομμάτων και για αυτό το λόγω τους ενημέρωσε στην σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών. Κατά τον Σκυλακάκη, την πρόταση τούτη ο Μητσοτάκης για λόγους διπλωματικούς την αποκαλούσε συμβιβασμό, στην πραγματικότητα όμως αν είχε υιοθετηθεί θα ήταν μια σχεδόν πλήρης αποδοχή των ελληνικών θέσεων από τη διεθνή κοινότητα. Ενώ ο Γκλιγκόροφ την απέρριψε, παρά το γεγονός ότι διατυπώθηκε προς τα Σκόπια από τρεις τουλάχιστον διαφορετικές πλευρές, συγκεκριμένα από τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Αυστρία και την πορτογαλική προεδρία⁽⁴⁷⁷⁾.

Ο Πρόεδρος Γκλιγκόροφ επιβεβαίωσε ότι η Μακεδονία δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις κατά των γειτόνων της και θεωρεί απαραβίαστα τα σύνορα τους [...] Είναι πλήρως αφοσιωμένο στις αρχές της ΟΑΣΕ και εξακολουθεί να καλωσορίζει τη μεσολάβηση της προεδρίας της ΕΟΚ.. » (Ελευθεροτυπία, 15-5-1992,σελ.4).

474. Ποντίκι,18 -6-1992,σελ.19.

475. Ποντίκι,18 -6-1992,σελ.8.

476. Ποντίκι, 25-6-1992,σελ.8.

477. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.165,171. Ενώ το κοινό ανακοινωθέν από την τρίτη σύσκεψη πολιτικών αρχηγών που πραγματοποιήθηκε υπό το Πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 14 Ιουνίου 1992 έλεγε ότι: « Επιβεβαιώθηκε η επιθυμία των πολιτικών κομμάτων να επιτευχτεί η

12.2.ΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ. Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΑΡΓΚΟ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝ ΛΟΓΩ ΑΠΟΦΑΣΗΣ .

Εν συνέχεια ο Έλληνας Πρωθυπουργός ξεκίνησε να προετοιμάζει το έδαφος για την προσεχή σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας, κινούμενος σε δυο κατευθύνσεις . Από την μια κινήθηκε προς τους ηγέτες των κρατών μελών της ΕΚ που τους επισημοποίησε την θέση του περί διπλής ονομασίας με επιστολή στις 23 Ιουνίου 1992, και από την άλλη ,προσπάθησε να κερδίζει μια ευνοϊκή στάση των ΗΠΑ υπέρ των ελληνικών θέσεων , εκμεταλλεύοντας την προεκλογική περίοδο εκεί .

Όσον αφορά την επιστολή προς τους Ευρωπαίους ηγέτες, σε μια προσπάθεια να τους θορυβήσει, αφήνει να κυκλοφορήσει στην ατμόσφαιρα μια αίσθηση απειλής για αποσταθεροποίηση λέγοντας μεταξύ των άλλων ότι :

« [...] Πρέπει να δράσουμε τώρα ή να αναλάβουμε την ευθύνη για την επέκταση των συγκρούσεων στα Βαλκάνια που είναι βέβαιο πώς θα προκύψει από την αδράνεια και θα εκτίνει τις τριβές μεταξύ Ελλάδας και Σκοπίων. Δεν προσπαθώ να σας θορυβήσω , αλλά να σας πω ειλικρινά πώς φαίνονται τα πράγματα από την κοντινή οπτική της κατάστασης όπως τη διαθέτω. Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης επίσκεψης του στο Παρίσι , ο προέδρος των Σκοπίων κ Γκλιγκόροφ δήλωσε ειλικρινώς ότι υπάρχουν ένοπλες ομάδες στο κράτος του τις οποίες η Κυβέρνηση του δεν ελέγχει και οι οποίες πιθανόν να αναλάβουν δράση για να προωθήσουν τις εθνικιστικές τους φιλοδοξίες . Αν αυτό συμβεί ενώ ο ελληνικός λαός είναι αναστατωμένος με την προσπάθεια των Σκοπίων να σφετεριστούν το όνομα της Μακεδονίας , σας λέω απλά ότι κάνεις δεν θα είναι σε θέση να ελέγξει την αντίδραση του ελληνικού λαού.[...] Όπως θα θυμάστε , στο Guimaraes συζητήσαμε και πλησιάσαμε στην απόφαση να αναγνωρίσουμε αυτό το κράτος ως Δημοκρατία των Σκοπίων . Η άποψη που επικράτησε τελικά ήταν ότι δεν θα έπρεπε να τους βαφτίσουμε εναντία στην θέληση τους. Ως αποτέλεσμα αυτού μπορώ να δώ μόνο δυο εναλλακτικές λύσεις :

1 – η Κοινότητα μπορεί απλώς να δηλώσει ότι είναι έτοιμη να αναγνωρίσει τα Σκόπια κάτω από όποιο όνομα επιλέξει αυτή η Δημοκρατία , με την προϋπόθεση ότι δεν περιλαμβάνει το 'Μακεδονία' σε αυτό

μεγαλύτερη δυνατή σύμπτωση απόψεων στα εθνικά μας θέματα μέσα στα πλαίσια των γνωστών θέσεων των κομμάτων τους» (πηγή Προεδρία της Δημοκρατίας, 4-61992).

2-.. μπορούμε να πούμε στα Σκόπια ότι θα τα αναγνωρίσουμε με όποια όνομα επιλέξουν , το οποίο δεν θα περιλαμβάνει το όνομα Μακεδονία ,αλλά θα έχουν την ελευθερία να αυτοαποκαλούνται με όποιο όνομα επιθυμούν»⁽⁴⁷⁸⁾

Όσον αφορά το παιχνίδι με τους προεκλογικούς ελιγμούς των ΗΠΑ στο ζήτημα των Σκοπίων ,τελικά ο Μητσοτάκης καταφέρνει να την επηρεάσει υπέρ των ελληνικών θέσεων. Σε σχέση με αυτό , ο Αλέξης Παπαχελάς μας πληροφορεί ότι : « [...] με ελληνική παρέμβαση το State Department φαίνεται να αλλάζει θέση .Την περασμένη τετάρτη ο αμερικανός υφυπουργός Τομ Νάιλς υποστήριξε σε κατάθεση του στο Κογκρέσο πώς η Δημοκρατία των Σκοπίων θα πρέπει να κινηθεί στην κατεύθυνση της αλλαγής της ονομασίας της [...] »⁽⁴⁷⁹⁾.

Επίσης ο Έλληνας Πρωθυπουργός είχε και αλλά μέσα στην «φαρέτρα» του . Πιο συγκεκριμένα , όπως μας πληροφορεί ο Σκυλακάκης , στη σύνοδο της Λισαβόνας το τελικό διαπραγματευτικό χαρτί ήταν η άρση του βέτο της Ελλάδας για το πρόγραμμα της ΕΚ για τις μεσογειακές χώρες , το οποίο συνεπαγόταν κάποια μικρά ποσά για την Τουρκία, ενδιέφερε όμως όλες τις χώρες της νότιας Ευρώπης (Γαλλία ,Πορτογαλία , Ισπανία , Ιταλία) . Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο , έπαιξαν ρόλο οι εξαιρετικές προσωπικές σχέσεις του Μητσοτάκη με τους άλλους Ευρωπαίους ηγέτες . Έπαιξαν ρόλο , ιδιαίτερος, οι σχέσεις του τελευταίου με τον Γερμανό καγκελάριο Helmut Kohl και τον Γάλλο Πρόεδρο Francois Mitterrand, ο οποίος έριξε το βάρος του στη λήψη της απόφασης , αλλά και με τη βρετανική ηγεσία (ιδίως τον Douglas Hurd ο οποίος τάχθηκε υπέρ των ελληνικών θέσεων στην πιο χρήσιμη φάση της διάσκεψης)⁽⁴⁸⁰⁾ .

Τελικά χάρη στους παραπάνω παράγοντες και διπλωματικές κινήσεις ο Μητσοτάκης επέτυχε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας 26-27 Ιουνίου 1992 ακόμη μια φορά να αναβάλει την αναγνώριση του κράτους της ΠΓΔΜ ,και χάρη στην ελληνική πίεση το τελικό ανακοινωθέν στο μέρος που ενδιέφερε την Ελλάδα έλεγε ότι : « [...] Το

478. Βαλινάκης & Νταλής, ό.π.,σελ.99 που αντλεί την πηγή από την *Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής '93* του ΕΛΙΑΜΕΠ

479. *Καθημερινή* , 28-6- 1992 σελ 4 . Η αλήθεια είναι ότι αυτό που η εφημερίδα ονομάζει αλλαγή της θέσης των ΗΠΑ στην ουσία είχε να κάνει με την αναβολή της αναγνώρισης του κράτους των Σκοπίων λόγω του γεγονότος ότι η Κοινότητα είχε αναλάβει μια διαμεσολαβητική προσπάθεια στο ζήτημα της ονομασίας. Είναι φανερό ότι η Ελλάδα συνέχισε να παίζει με πολύ αποτελεσματικό τρόπο το διπλωματικό της παιχνίδι σπρώχνοντας την Κοινότητα σε διάφορα διαμεσολαβητικά πακέτα με την FYROM , τα οποία αρχικά τα είχε ζητήσει η Ελλάδα , η οποία όμως στο τέλος τα απέρριπτε αφού προηγουμένως είχε προκαλέσει μια άλλη αναβολή της αναγνώρισης των «Σκοπίων» . Όσον αφορά την θέση ότι « ΗΠΑ δεν βιάζονται όσο κρατούσε η κοινοτική διαμεσολάβηση» , την είχε ανακοινώσει αμερικανός πρέσβης Sotirhos , ο οποίος αρχές Μαΐου συνάντησε τον Μητσοτάκη και του μετέφερε την αλλαγή κλήματος στο State Department . Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνει και τηλεγράφημα του Associated Press αλλά και ο Μητσοτάκης ο οποίος δυο φορές με τις δηλώσεις του είπε ότι «ξεκαθαρίζει υπέρ ημών η στάση των ΗΠΑ».(Βλ.*Ελευθεροτυπία*, 10-5-1992, σελ .4)

480. Σκυλακάκης,ό.π., σελ.174.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επαναλαμβάνει την θέση που έλαβε η κοινότητα και τα κράτη μέλη της στο Γκιμαράες σχετικά με την αίτηση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας για την αναγνώριση της ως ανεξάρτητο κράτος . Εκφράζει την πρόθεση του να αναγνωρίσει τη Δημοκρατία αυτή μέσα στα υφιστάμενα σύνορα της σύμφωνα με την δήλωση τους της 16 Δεκεμβρίου 1991 υπό μια ονομασία που δεν θα περιλαμβάνει τον όρο Μακεδονία . Θεωρεί περαιτέρω ότι τα σύνορα της Δημοκρατίας αυτής είναι απαραβίαστα και εγγυημένα σύμφωνα με τις αρχές του καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της Χάρτας των Παρισίων»⁽⁴⁸¹⁾.

Η απόφαση της Λισαβόνας προκάλεσε ικανοποίηση στην Αθήνα και μεγάλη αναστάτωση στην ΠΓΔΜ, γιατί αμέσως μετά ο υπουργός εξωτερικών Malevski υπέβαλλε την παραίτηση του , ενώ στις 2 Ιουλίου '26 βουλευτές διαφορών κομμάτων εκτός του VMRO , ζήτησαν να τεθεί θέμα ψήφου εμπιστοσύνης κατά της Κυβέρνησης⁽⁴⁸²⁾ . Την ίδια στιγμή η Βουλή της ΠΓΔΜ με ψήφισμα της 3-7-1992 απέρριψε την απόφαση της Λισαβόνας . Θεωρώντας την «απαράδεκτη» που «παραβιάζει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης μια διεθνούς οντότητας με σαφώς αναγνωρισμένη ονομασία, κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα , ισότιμος νόμιμος διάδοχος της Γιουγκοσλαβίας, και που εκπληρώνει τα κριτήρια αναγνώρισης σύμφωνα με την έκθεση της επιτροπής Badinter»⁽⁴⁸³⁾.

Επίσης σε μία προσπάθεια ενίσχυσης της ενότητας ο Γκλιγκόροφ χαιρέτισε την στάση των Αλβανών της ΠΓΔΜ, που υποστήριξαν την πολιτική του, καθώς και το αίτημα να αναγνωριστεί η Δημοκρατία με το όνομα που έχει. Ο Γκλιγκόροφ τόνισε ότι με τη στάση αυτή, οι Αλβανοί αποτέλεσαν ένα βασικό λίθο της Δημοκρατίας, δίνοντας έτσι «μια άμεση απάντηση στον Έλληνα πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη ο οποίος είχε δηλώσει ότι οι μισοί πολίτες της Δημοκρατίας των Σκοπίων δεν συμφωνούν με το όνομα Μακεδονία»⁽⁴⁸⁴⁾.

Συγχρόνως , ο Γκλιγκόροφ συνέχισε την διπλωματική του προσπάθεια στο εξωτερικό . Στις 25 Ιουνίου του 1992, ταξίδεψε στο Λονδίνο για να συναντήσει τον

481. Στέλιος Περράκης, ό.π.,σελ. 313 . Η απόφαση έλεγε στην συνέχεια ότι «Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη της δεν θα αναγνωρίζουν την νέα ομοσπονδιακή οντότητα , που περιλαμβάνει τη Σερβία και το Μαυροβούνιο , ως το διάδοχο κράτος της πρώην Γιουγκοσλαβίας μέχρις ότου η απόφαση αυτή ληφθεί από τα αρμόδια διεθνή όργανα . Αποφάσισαν να ζητήσουν την αναστολή της συμμετοχής της αντιπροσωπίας της Γιουγκοσλαβίας στις εργασίες της OSCE και άλλων διεθνών φορέων και οργανισμών.» (Περράκης,στο ίδιο, σελ. 313)

482. *Ελευθεροτυπία*,3 -7-1992, σελ.4.

483. Πρόκειται για ψήφισμα δημοσιευμένο στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης της ΠΓΔΜ με αριθμό 08-2812/1 της 3-7-1992 για το πλήρες κείμενο του οποίου βλ. Βαλινάκης & Νταλής, ό.π.,, σελ .103-105 . Επίσης για το συγκεκριμένο κείμενο του ψηφίσματος της Βουλής της ΠΓΔΜ βλ. "Declaration of the Assembly of the Republic of Macedonia (3-7-1992)" στο *Balkan Forum*, 1 (1) (November 1992), σελ.209-210.

484. *Ελευθεροτυπία*, 4-7-1992, σελ.4.

Βρετανό υπουργό εξωτερικών Douglas Hurd, εφόσον η χώρα του τελευταίου είχε την σειρά της προεδρίας της ΕΚ⁽⁴⁸⁵⁾, και του εξέθεσε τις απόψεις της χώρας του για το θέμα της ονομασίας⁽⁴⁸⁶⁾. Λίγες μέρες αργότερα, στις 18-7- 1992, ο Hurd επισκέφτηκε τα Σκόπια, όπου η ηγεσία της ΠΓΔΜ διαβίβασε στον Βρετανό υπουργό εξωτερικών ότι εφόσον δεν υπάρξει μεταβολή στην απόφαση της Λισαβόνας θα αναζητηθεί άλλη οδός για την αναγνώριση, μέσω διεθνών οργανισμών και χωρών εκτός της ΕΚ⁽⁴⁸⁷⁾.

Στην συνέχεια, εκπρόσωποι της Κυβέρνησης της ΠΓΔΜ επισκεφτήκαν δέκα πρωτεύουσες χωρών μελών της ΕΚ καθώς και τον Badinter από τον οποίο ζήτησαν να «προσβάλει» την απόφαση των 12 στη Λισαβόνα με το επιχείρημα ότι κατά τη γνωμάτευση της επιτροπής του, τα Σκόπια πληρούν τους όρους που η ΕΚ έθεσε στις 16 Δεκεμβρίου 1991⁽⁴⁸⁸⁾.

Επίσης ο Γκλιγκόροφ είχε προγραμματίσει σειρά επισκέψεων σε δυτικοευρωπαϊκές πρωτεύουσες και είχε στείλει επιστολές στις κυβερνήσεις όλων των ευρωπαϊκών χωρών για να εξηγήσει τις θέσεις του. Την ίδια στιγμή είχε ζητήσει αναγνώριση με το όνομα Μακεδονία από ασιατικές και αφρικάνικες χώρες οι οποίες όμως απάντησαν ότι στην υπόθεση αυτή ευθυγραμμίζονται με την απόφαση των 12 της ΕΚ⁽⁴⁸⁹⁾.

Λίγες μέρες μετά την δήλωση της Λισαβόνας η Ρωσική Κυβέρνηση στις 6 Αυγούστου του 1992 αναγνώρισε επίσημα τα Σκόπια με το όνομα «Μακεδονία»⁽⁴⁹⁰⁾. Σύμφωνα με τον Ρώσο υφυπουργό εξωτερικών, Vitaly Churkin η Ρωσική Κυβέρνηση οδηγήθηκε σε αυτή την απόφαση επειδή «η φόρμουλα της Λισαβόνας» κατά την εκτίμηση της Ρωσίας «δεν οδηγούσε σε ταχεία λύση» και θεώρησε ότι «έπρεπε να ενεργήσουμε βάση των δικών μας αρχών»⁽⁴⁹¹⁾.

485. Ο Γκλιγκόροφ είχε συνάντηση μισής ώρας με τον Douglas Hurd (*Ελευθεροτυπία*, 26-6-1992, σελ.3).

486. *Καθημερινή*, 19-7-1992, σελ.1.

487. *Καθημερινή*, 19-7-1992, σελ.1. Ενώ ο βρετανός υφυπουργός Carell Johns άφησε ανοιχτό να επανεξεταστούν οι 12 την απόφαση που πήραν στη Λισαβόνα για τα Σκόπια λέγοντας ότι : « Αυτό που η κοινότητα επιδιώκει να κάνει είναι να βρει μια συμβιβαστική θέση που θα μπορούσε να είναι αποδεκτή από όλα τα μέρη [.] Εάν δεν μπορεί να εξευρεθεί μια απόφαση στη βάση αυτής της θέσης τότε καθαρά θα χρειαστεί να έχουμε μια περαιτέρω συζήτηση ανάμεσα στους 12» . Ενώ ο βρετανός πρωθυπουργός John Major δήλωσε στο Ελσίνκι στα πλαίσια της OSCE ότι «το θέμα των Σκοπίων πρέπει να λυθεί οπωσδήποτε».(Για την δήλωση Τζόουνς, βλ.*Ελευθεροτυπία*, 12-7-1992, σελ .5. Για την δήλωση Major, βλ.*Ελευθεροτυπία*, 11-7-1992, σελ. 5)

488. *Καθημερινή*, 19-7-1992, σελ.1.

489. *Καθημερινή*, 19-7-1992, σελ.1.

490. *Καθημερινή*, 8-8-1992, σελ.3.

491. *Καθημερινή*, 13-8-1992, σελ.2. Σύμφωνα με την ίδια πηγή η Βιργινία Τσουδερού είπε στον Vitaly Churkin σε αυτό το σημείο ότι «η Ελλάς δικαιώθηκε όταν υποστήριξε ότι η αναγνώριση

Εν τω μεταξύ, η Κυβέρνηση Μητσοτάκη ανακοίνωσε την απόφαση να αναστέλλει τις εξαγωγές πετρελαιοειδών στις δημοκρατίες τις πρώην Γιουγκοσλαβίας. Αυτό έγινε μετά από τις κατηγορίες που διατύπωσε ο γερμανός υπουργός αμύνης, Folkner, ο οποίος υποστήριξε ότι «η αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα πληγεί εάν δεν σταματήσουν οι παραβιάσεις της Ελλάδας στο εμπόριο προς τη Γιουγκοσλαβία – Σερβία» (492).

Η απόφαση της Ελλάδας για το εμπόριο πετρελαιοειδών εναντίον της ΠΓΔΜ ήρθε την στιγμή όπου οι ΗΠΑ προειδοποιούσαν μέσω του αμερικανού υφυπουργού εξωτερικών Lawrence Eagleburger ότι ο εμφύλιος πόλεμος που μαίνεται στην Γιουγκοσλαβία, μπορεί να προκαλέσει ανάφλεξη στην νότια επαρχία της Σερβίας, το Κοσσυφοπέδιο (493). Η απόφαση για το εμπόριο ήρθε επίσης λίγες μέρες πριν την έναρξη της Διευρυμένης Ειρηνικής Διάσκεψης για την Γιουγκοσλαβία στο Λονδίνο.

των Σκοπίων συνιστά ενθάρρυνση της σκληρής στάσης που τηρεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας των Σκοπίων κ.Κύρος Γκλιγκόροφ» και πρόσθεσε ότι μετά την αναγνώριση εκ μέρους της Ρωσίας «η βουλή των Σκοπίων επέλεξε το Αστέρι της Βεργίνας ως σύμβολο στην σημαία της Δημοκρατίας γεγονός το οποίο αποδεικνύει την επεκτατική πολιτική των Σκοπίων». Ο Churkin δεν απεδέχθη ότι η κυβέρνηση της Ρωσίας έσφαλε και είπε ότι «η ιστορία θα αποδείξει ποιος έχει δίκαιο. Κάνεις δεν μπορεί να διεκδικήσει το μονοπώλιο της σοφίας». (*Καθημερινή*, 13-8-1992, σελ.3).

492. *Καθημερινή*, 22-8-1992, σελ.2. Σύμφωνα με την ίδια πηγή ο Μητσοτάκης είπε ότι «για να δώσουμε ένα τέλος σε αυτή την αδικαιολόγητη κατηγορία σε βάρος της χώρας μας πήραμε την απόφαση να αναστέλλουμε και διακόπτουμε προσωρινά τη δίοδο πετρελαιοειδών προς βορά». (*Καθημερινή*, 22-8-1992, σελ.2).

493. *Καθημερινή*, 22-8-1992, σελ.2. Πιο συγκεκριμένα ο Lawrence Eagleburger σύμφωνα με το πρακτορείο Reuters δήλωσε ότι «υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να επεκταθεί περαιτέρω ο εμφύλιος πόλεμος που ξέσπασε στην πρώην Γιουγκοσλαβία «έχοντας εμφανώς υπόψη του το Κοσσυφοπέδιο», (*Καθημερινή*, 22-8-1992, σελ.2).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΕΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ Ο'NEIL

13.1. ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΑΡΓΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η Διάσκεψη του Λονδίνου για την πρώην Γιουγκοσλαβία ξεκίνησε τις διεργασίες του στις 26 Αυγούστου 1992 . Από την αρχή οι συμμετέχοντες ξεκαθάρισαν ότι θεώρησαν το Βελιγράδι «φέρει τη μεγαλύτερη ευθύνη για την αιματοχυσία στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη» ⁽⁴⁹⁴⁾, και γι'αυτό το λόγο ήταν υπέρ της διεύρυνσης των κυρώσεων εναντίον της Σερβίας και υπέρ της αποστολής κυανόκρανων στη Βοσνία

Ο Βρετανός Πρωθυπουργός Τζον Μέιτζορ (John Major) με αυστηρό τόνο δήλωσε ότι «δεν θα υπάρξει ούτε εμπόριο , ούτε βοήθεια , ούτε διεθνής αναγνώριση» αναφερόμενος στην τύχη της Σερβίας «στην περίπτωση που το Βελιγράδι δεν καταβάλλει ειλικρινείς προσπάθειες για την εκτόνωση της κρίσης» . Για να προσθέσει στην συνέχεια ότι «σφάλει οποίος πιστεύει ότι θα επιτραπεί στη Σερβία να διατηρήσει τα εδάφη που κατέβαλε τις τελευταίες εβδομάδες.. Ο κόσμος δεν θα συγχωρέσει αυτούς που θα εμποδίζουν την επίτευξη μιας διευθέτησης [...] Οποίος σταθεί εμπόδιο στην ειρηνευτική διαδικασία θα αντιμετωπίζει τις συνέπειες» . Στο ίδιο ύφος ήταν και η στάση του υπουργού εξωτερικών της Γερμανίας Klaus Kinkel ο οποίος είπε ότι « η εκστρατεία μιας μεγάλης Σερβίας είναι η ρίζα του κακού» και αναφερόμενος στα δεινά του μουσουλμανικού πληθυσμού της Βοσνίας πρόσθεσε ότι «πρόκειται περί γενοκτονίας» ⁽⁴⁹⁵⁾.

Ο Boutros Boutros Ghali υπογράμμισε ότι «είναι επιτακτική ανάγκη όλοι να προσπαθούν να ανατρέψουν την πορεία της διαταραχής , της καταστροφής και του τρόμου στην βαλκανική» και εκτιμώντας την σοβαρότητα της κρίσης είπε ότι «πρόκειται για την χειρότερη διένεξη που γνωρίζει η Ευρώπη μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο» και ανακοινώσε «ένα σχέδιο μαζικής αποστολής κυανόκρανων στη Βοσνία». Στην ίδια γραμμή κινήθηκε και ο Αμερικανός υφυπουργός εξωτερικών, Lawrence Eagleburger ο οποίος δήλωσε ότι «δεν αναμένουμε την επίλυση της κρίσης στο εγγύς μέλλον» και θεωρούσε ότι «η κατάσταση εγκυμονούσε κινδύνους» την στιγμή που η επιδίωξη του

494. *Καθημερινή*, 27 -8-1992, σελ.7.

495. Για τις δηλώσεις του John Major και Klaus Kinkel , βλ. *Καθημερινή*, 27 -8-1992, σελ.7.

ήταν «ο συντονισμός της διπλωματικής προσπάθειας και η διεύρυνση της ειρηνευτικής πρωτοβουλίας της Κοινότητας με τη συμμετοχή του ΟΗΕ και της ΔΑΣΕ»⁽⁴⁹⁶⁾.

Όσον αφορά το εμπάργκο εναντίον της Σερβίας, σε συνέντευξη που παραχώρησε στο BBC ο Hurd ανέφερε ότι «έχει επέλθει συμφωνία μεταξύ των υπουργών εξωτερικών των χωρών μελών της ΕΚ για την διεύρυνση των κυρώσεων»⁽⁴⁹⁷⁾.

Όμως παρά το γεγονός ότι στην διάσκεψη εκφράστηκε προθυμία για την διεύρυνση του εμπάργκο και για αποστολή ειρηνευτικής δύναμης στην Βοσνία - Ερζεγοβίνη, υπήρχε απροθυμία και επιφυλάξεις για μια στρατιωτική επέμβαση για το τερματισμό της κρίσης. Αυτές οι επιφυλάξεις εκφράστηκαν από πολλές πλευρές, όπως για παράδειγμα εκείνες που είχε εκφράσει ο Πρόεδρος Μπούς σε σχέση με την αποστολή αμερικανικών δυνάμεων ⁽⁴⁹⁸⁾.

Όσον αφορά την ΠΓΔΜ ο Πρόεδρος Γκλιγκόροφ ζήτησε στην διάσκεψη «να μπει στην ημερήσια διάταξη το θέμα της αναγνώρισης της Δημοκρατίας του», αλλά δεν υπήρχε άμεση υποδοχή του αιτήματός του, ενώ ο Hurd δήλωσε ότι η αναγνώριση των Σκοπίων «δεν αφορά τις κυβερνήσεις των Αθηνών και των Σκοπίων αλλά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα Σκόπια» ⁽⁴⁹⁹⁾.

Ήταν φανερό ότι η Ελλάδα είχε επιτύχει να αναβάλει και πάλι την διαδικασία αναγνώρισης της ΠΓΔΜ χάρη στις προετοιμασίες που είχε κάνει ο νέος υπουργός εξωτερικών Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, ο οποίος συνάντησε πριν την διάσκεψη στις 25 Αυγούστου του 1992 στα γραφεία του Foreign Office τον Hurd. Ο Παπακωνσταντίνου αναφέρει ότι «έπρεπε [...] να παρουσιάσουμε τις θέσεις μας με επιχειρήματα που όλοι θα μπορούσαν να αντιληφθούν» και προέβαλε στον Hurd το επιχείρημα ότι «δεν είναι δυνατόν να έχω αντίρρηση για τη συμμετοχή τους αλλά θυμίζω πώς το κράτος αυτό δεν έχει αναγνωριστεί από την Κοινότητα – η οποία δεσμεύεται από τις αποφάσεις της – ούτε είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών. Ας θεωρηθεί ότι είναι στην κατηγορία των μειονοτικών ομάδων που θα παραβρίσκονται ως παρατηρητές». Σύμφωνα με τον Έλληνα υπουργό, ο Douglas Hurd αντέδρασε με σκεπτικό ύφος στην παρατήρηση του πρώτου «για να θεωρηθεί η σκοπιανή αντιπροσωπία ως αντιπροσωπία μειονοτικής ομάδας» λέγοντας του ότι δεν έπρεπε να ξέχνα ότι «είναι κράτος»⁽⁵⁰⁰⁾.

Όμως ανεξαρτήτως από την υπενθύμιση ότι η ΠΓΔΜ είναι κράτος και ανεξαρτήτως από το βαθμό της εγκυρότητας του ελληνικού επιχειρήματος ότι δεν είναι κράτος (η

496. Για τις δηλώσεις του Boutros-Ghali και Λόρενς Eagleburger βλ. *Καθημερινή*, 27-8-1992, σελ. 7

497. *Καθημερινή*, 27 -8-1992, σελ. 7.

498. *Καθημερινή*, 27-8-1992, σελ. 3.

499. Για το αίτημα του Γκλιγκόροφ και για τις δηλώσεις Hurd βλ. *Καθημερινή*, 27-8-1992, σελ. 3, 1.

500. Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ. 67, 73-74.

Ελλάδα διατηρούσε εκεί προξενείο και πριν και μετά την ανεξαρτητοποίηση της ΠΓΔΜ), και παρά την γνωμοδότηση Badinter , που την αναγνώρισε ως ισότιμος νόμιμος διάδοχος της Γιουγκοσλαβίας, τελικά η ελληνική θέση επικράτησε .Η Ελλάδα κατάφερε να υποβαθμίσει το στάτους της συμμετοχής της ΠΓΔΜ , που συμμετείχε τελικά στην Διάσκεψη του Λονδίνου ως παρατηρητής ⁽⁵⁰¹⁾ . Ο Παπακωνσταντίνου , για την αναβολή της αναγνώρισης, δήλωσε ότι «η Ελλάς είναι έτοιμη να εκτείνει την συνεργασία της προς τα Σκόπια εάν υιοθετήσει την απόφαση της Λισαβόνας» ⁽⁵⁰²⁾.

Στο ζήτημα της διένεξης της Αθηνas με τα Σκόπια , ο Παπακωνσταντίνου αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης του Λονδίνου, όσο ο Hurd και τόσο ο Αμερικανός υπουργός Lawrence Eagleburger τον παρότρυναν να κλείσει όσο γίνεται πιο γρήγορα αυτή η υπόθεση, λόγω του κίνδυνου της εξάπλωσης της σύγκρουσης από την Βοσνία στο Κόσοβο και από εκεί στην ΠΓΔΜ⁽⁵⁰³⁾. Όμως ο Παπακωνσταντίνου, όπως ο ίδιος λέει ,ήταν σταθερός στην προσωπική του άποψη και έλεγε σε όσους είχαν το παραπάνω ισχυρισμό ότι «μην φοβάστε έκρηξη στο Κόσοβο . Οι Αλβανοί εκεί έχουν κρυφά συγκεντρώσει μόνο πολύ ελαφρό οπλισμό ενώ ο Μιλόσεβιτς μια ολόκληρη στρατιά . Η ίδια η Αλβανία δεν είναι σε θέση να προκαλέσει έκρηξη[.] Μην επικαλείσθε λοιπόν κίνδυνο από το Κόσοβο για να αναγνωρισθεί εσπευσμένα η λεγόμενη Μακεδονία» ⁽⁵⁰⁴⁾ .

501. Για την πληροφορία ότι το Σκόπια συμμετείχαν στην Διάσκεψη του Λονδίνου για την Γιουγκοσλαβία ως παρατηρητές, βλέπε Παπακωνσταντίνου ,*Το Ημερολόγιο.*, σελ.80

502. Για την δήλωση Παπακωνσταντίνου βλέπε *Καθημερινή* ,27-8-1992,σελ .3. Ενώ δυσάρεστη έκπληξη αποτέλεσε για την ελληνική πλευρά η δήλωση του πρωθυπουργού της Γιουγκοσλαβίας, Milan Panic ο οποίος σε ομιλία στη Διάσκεψη του Λονδίνου αναφερόμενος στην FYROM διερωτηθεί «εάν δεν είναι ντροπή ότι η μόνη Δημοκρατία της πρώην Γιουγκοσλαβίας η οποία είχε την φρονήσει και το κουράγιο να μην εμπλακεί στη διαμάχη δεν αναγνωρίζεται εξαιτίας ενός ονόματος» . Ο Παπακωνσταντίνου ζήτησε εξηγήσεις από τον Μιλόσεβιτς ο οποίος τον διαβεβαίωσε ότι η πολιτική της Γιουγκοσλαβίας στο θέμα δεν έχει μεταβληθεί (βλ. *Καθημερινή* ,28-8-1992,σελ.2).

503. Πιο συγκεκριμένα ο Hurd είπε του Παπακωνσταντίνου σε σχέση με την διένεξη με τα Σκόπια ότι «κάντε ο τι μπορείτε για να κλείσει αυτή η υπόθεση» και συνέχισε «Η κατάσταση είναι κρίσιμη στην Βοσνία και η κίνδυνος να εκραγεί το Κόσοβο υπάρχει πάντοτε . Κανένας δεν θέλει να επεκταθεί η κρίση στο νότο» . Ενώ ο Eagleburger του είπε ότι «φρόντισε να πάρει ένα τέλος αυτή η διαφορά . Θα είναι προς το συμφέρον σας». Βλ. Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο.*,σελ.74,76.

504. Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο,σελ.114 . Όμως η εικόνα ήταν διαφορετική από τον ισχυρισμό του Παπακωνσταντίνου γιατί την ίδια στιγμή που ο τελευταίος έλεγε ότι «μη φοβάστε έκρηξη στο Κόσοβο» , τηλεγράφημα του Reuter από την πρωτεύουσα του Κοσσυφοπεδίου , Πρίστινα , δημοσίευε δήλωση του διευθυντού της τοπικής αστυνομίας , Letislav Djordjevic ο οποίος ανέφερε ότι « Σέρβοι και Αλβανοί [...] εξοπλίζονται με χειροβομβίδες ,αυτόματα όπλα και πιστολιά και ο εμφύλιος πόλεμος είναι σήμερα τόσο κοντά όσο τότε» . Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Djordjevic η αστυνομία έχει κατάσχει περί τα 2500 όπλα από τις δυο κοινότητες και ότι οι πολίτες της επαρχίας κατέχουν παρανόμως περί 20000 πυροβόλα όπλα και εκρηκτικά , περιλαμβανόμενου όπλων πεζικού , όλμους, ρουκέτες και χειροβομβίδες. « Η ένταση είναι πολύ μεγάλη και κάνεις δεν σέβεται το νόμο» είχε δηλώσει ο εν λόγω αστυνομικός διευθυντής του Κοσόβου . (Βλ. *Καθημερινή* ,22 -8-1992, σελ.).

Όσον αφορά το ελληνικό εμπάργκο στην ΠΓΔΜ, ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών αναφέρει ότι ο Eagleburger κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης του Λονδίνου του είχε εκφράσει την αντίθεση του λέγοντας ότι «καταρρέουν οικονομικά και υπάρχει κίνδυνος να ξεσπάσει κοινωνική αναταραχή που μπορεί να έχει επιπτώσεις και στην Ελλάδα». Για το ίδιο θέμα δηλαδή για το ελληνικό εμπάργκο, ο Παπακωνσταντίνου αναφέρει ότι υπήρχαν διαμαρτυρίες από την ολλανδική Βουλή, από τις σκανδιναβικές χώρες, υπήρχε «θύελλα» αντιδράσεων στην Γερμανία, και από άλλες χώρες⁽⁵⁰⁵⁾.

Στην Διάσκεψη του Λονδίνου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία ο Παπακωνσταντίνου δικαιολογούσε το εμπάργκο εξηγώντας πως «ήταν μια αναγκαστική απόφαση ύστερα από τις αβάσιμες κατηγορίες εναντίον μας για παραβίαση του εμπάργκο κατά τη Σερβίας. Είμαστε έτοιμοι να το άρουμε μόλις βρεθεί ικανοποιητικός τρόπος έλεγχου από την Κοινότητα. Δεν θέλουμε να τους πνίξουμε οικονομικά... Μόλις εκδοθεί η σχετική κοινοτική οδηγία θα συμμορφωθούμε με αυτήν»⁽⁵⁰⁶⁾.

Επίσης η Ελλάδα πρόβαλε ως δικαιολογία για το εμπάργκο και την καθυστέρηση της ευρωπαϊκής επιτροπής να εκδώσει την νέα κοινοτική οδηγία που θα ρύθμιζε τις εμπορικές συναλλαγές με τις χώρες της Πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η οδηγία αυτή ήταν απαραίτητη αφού είχε παρθεί η απόφαση επιβολής εμπάργκο εναντίον της Σερβίας. Μέχρι την έκδοση της νέας οδηγίας ίσχυε η παλιά οδηγία 3567/91 της 2^{ης} Δεκεμβρίου 1991. Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη η παλιά οδηγία 3567/2-12-1991 ήταν μια *de facto* παραδοχή ότι το κράτος της Γιουγκοσλαβίας είχε πάψει να υφίσταται και ότι οι δημοκρατίες οι οποίες το συναποτελούσαν αντιμετωπιζόταν από την ΕΚ ως νέες οντότητες, με τις οποίες σύναπτε ξεχωριστές διεθνείς συμφωνίες χωρίς να τις αντιμετωπίζει ως συστατικά στοιχεία ενός ενιαίου κράτους⁽⁵⁰⁷⁾. Έτσι λοιπόν μέχρι την έκδοση ενός καινούριου κανονισμού στις εμπορικές σχέσεις των Σκοπίων με την ΕΚ ίσχυε ο παλιός με την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η Ελλάδα ήδη επί υπουργίας του Σαμαρά, «είχε καθιερώσει τη διαγραφή της λέξης Μακεδονία από της σφραγίδες των εμπορευμάτων, τα οποία περνούσαν από την Ελλάδα με προέλευση η προορισμό τα Σκόπια»⁽⁵⁰⁸⁾. Ο τίτλος του παλιού κανονισμού ήταν: «Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ 3567/91 του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 1991 περί του καθεστώτος που

505. Για την δήλωση του Lawrence Eagleburger και για τις αντιδράσεις στις άλλες χώρες βλ. Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ. 77.

506. Για όλες τις λεπτομέρειες για το διάλογο Παπακωνσταντίνου-Eagleburger σε σχέση με το εμπάργκο (το οποίο επαναλήφθηκε και το Σεπτέμβρη) βλ. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ. 77, 144. Μπροστά σε μια τέτοια κατάσταση, σε μια προσπάθεια στηρίξεως της οικονομίας των Σκοπίων ο Πρόεδρος των ΗΠΑ έχει ανακοινώσει στις 26-8-1992 την απόφαση να προχωρήσει στη Δημοκρατία των Σκοπίων, όπως επίσης στην Κροατία και στη Σλοβενία καθεστώς προτίμησιακών σχέσεων στον τομέα των οικονομικών συναλλαγών, (*Καθημερινή*, 19-9-1992, σελ. 3).

507. Σκυλακάκης, ό.π., σελ. 185.

508. Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ. 185.

εφαρμόζεται στις εισαγωγές προϊόντων καταγωγής των δημοκρατιών της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης της Κροατίας , της Μακεδονίας και τις Σλοβενίας [..]»⁽⁵⁰⁹⁾.

Όσον αφορά το νέο κανονισμό η επιτροπή της ΕΚ πρότεινε τη χρήση σφραγίδων σε πρώτη φάση στα φορτωτικά έγγραφα με τις λέξεις « Δημοκρατία της Μακεδονίας» ‘ για τις έντεκα χώρες της ΕΚ και τη διατύπωση « Γιουγκοσλαβική Σοσιαλιστική Ομόσπονδος Δημοκρατία της Μακεδονίας» για τις σφραγίδες που θα χρησιμοποιούσε σε φορτωτικά έγγραφα προερχόμενα από την Ελλάδα. Όμως η Ελληνική κυβέρνηση δεν απεδέχθη τη ρύθμιση αυτή διότι μονιμοποιούσε τη χρήση της λέξης Μακεδονία και τελικά η επιτροπή προχώρησε σε τροποποίηση της οδηγίας που ικανοποιούσε την Ελληνική Κυβέρνηση ⁽⁵¹⁰⁾.

Τελικά στο νέο κανονισμό 2656/8-9-1992 του Συμβουλίου της ΕΚ που αφορούσε τη διαδικασία ενισχύσεως του εμπάργκο έναντι της Σερβίας και του Μαυροβούνιου η Ελληνική Κυβέρνηση « αξιοποιώντας την απόφαση της Λισαβόνας [..] επέτυχε να υιοθετηθεί για πρώτη φορά από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα η επονομασία των Σκοπίων ως έδαφος (και όχι κράτος) της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας»⁽⁵¹¹⁾.

Εν τω μεταξύ η Ελληνική Κυβέρνηση συνέχισε το εμπάργκο και υφίσταται σοβαρότατες πιέσεις από τη Κοινότητα και τις ΗΠΑ για να επιτρέψει τη ροή

509. Σκηλακάκης, στο ίδιο, σελ.51-53, ο οποίος για τα πλήρη στοιχεία του κανονισμού , μας παραπέμπει στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1342/12-12-91) . Όσον αφορά τα άρθρα του κανονισμού, στο κομμάτι που μας ενδιαφέρει το άρθρο 1 ανέφερε ότι «τα προϊόντα[..],καταγωγής των Δημοκρατιών της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, της Κροατίας , της Μακεδονίας, και της Σλοβενίας , γίνονται δεκτά προς εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα[..]» . Το άρθρο 3 ανέφερε ότι «ως τον καθορισμό του μεταγενεστέρου καθεστώτος των εμπορικών συναλλαγών με τις Δημοκρατίες της Βοσνίας Ερζεγοβίνης , της Κροατίας , της Μακεδονίας, και της Σλοβενίας [..]υπόκεινται στην είσπραξη δασμών[..]». (Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ. 51-53). Δηλαδή ο συγκεκριμένος Κανονισμός είχε αναγνωρίσει την ΠΓΔΜ με το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας».

510. *Καθημερινή*,19-9-1992,σελ.3.

511. Σκυλακάκη, στο ίδιο,σελ.185. Με το νέο κανονισμό η Ελλάδα σχεδόν κατάφερε να νομιμοποιήσει το εμπάργκο εναντίον των Σκοπίων . Σύμφωνα με το Σκυλακάκη στον εφαρμοστικό κανονισμό 2725/92 που δημοσιεύτηκε στις 19-9-1992 υπήρχε πρόβλεψη ότι σε περίπτωση παραβίασης του κανονισμού «οι αρμόδιες αρχές των χωρών μελών δεν θα χορηγούν [..] άδεια εξαγωγής προϊόντων». Σύμφωνα με τον ίδιο, τα Σκόπια , τα οποία δεν δεχόταν τότε την ονομασία «Έδαφος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» αρνήθηκαν να εφαρμόσουν το σχετικό κανονισμό . Στην συνέχεια Ευρωπαϊκή Επιτροπή , η οποία δεν είχε καμία διάθεση να εφαρμόσει εμπορικό αποκλεισμό στα Σκόπια για λογαριασμό της Ελλάδας γνωστοποίησε μέσω του προέδρου της, Jacques Delors στον πρωθυπουργό Μητσotάκη στην έκτακτη σύνοδο κορυφής που είχε γίνει στο Μπέρμιγχαμ στις 16-10-1992 ότι θα τροποποιήσει , όπως είχε τη σχετική θεσμική αρμοδιότητα , τον εφαρμοστικό κανονισμό έτσι, ώστε να μην προβλέπεται ότι δεν θα χορηγούνται άδειες εξαγωγής αν υπάρχει παραβίαση του κανονισμού.Για όλα αυτά τα στοιχεία βλ..Σκυλακάκη,στο ίδιο, σελ.186.

πετρελαιοειδών προς τη ΠΓΔΜ⁽⁵¹²⁾ . Ενώ ο Γκλιγκόροφ στα τέλη Σεπτεμβρίου είχε αναφέρει σχετικά στον Αμερικανό πρέσβη Robert Frowick , εκπρόσωπο μιας αποστολής της ΟΑΣΕ , πώς «ένα ολοκληρωτικό ελληνικό εμπάργκο θα μας έκανε να καταρρεύσουμε μέσα σε λίγες μέρες» ⁽⁵¹³⁾ . Το ίδιο ισχυριζόταν και ο Πρωθυπουργός της ΠΓΔΜ , Cτvenkonski, ο οποίος έλεγε ότι «οι ζημιές οι οποίες προσεκλήθησαν [...] από την απόφαση των Αθηνών να κλείσει τα σύνορα της , ανέρχονται σε ένα δισεκατομμύριο 400 εκατομμύρια δολάρια»⁽⁵¹⁴⁾.

Έτσι λοιπόν , το ξέσπασμα της αιματοχυσίας στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη, και η αύξηση της επιθετικότητας του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, όπως και η επιβολή του εμπάργκο από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ , ήταν εξελίξεις που αύξησαν κατα πολύ την ανησυχία των διεθνών οργανισμών . Ιδιαίτερα ανήσυχος ήταν ο ΟΗΕ, που έβλεπε την επιβάρυνση που προκαλούσε το εμπάργκο της Ελλάδας στην ΠΓΔΜ , την στιγμή που διαπίστωνε πόσο εύθραυστη θα ήταν η κατάσταση εάν μια σύγκρουση στο Κόσοβο μεταξύ Αλβανών και Σέρβων θα μπορούσε να μεταφερθεί στο νέο κράτος . Σε σχέση με αυτό το σενάριο ο εκπρόσωπος του ΟΗΕ για την Γιουγκοσλαβία, Vance, ζήτησε την λήψη προληπτικών μέτρων . Ο ίδιος ενημερώνοντας το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υποστήριξε ότι «μια σπίθα από τη “Μακεδονία” μπορεί να προκαλέσει πόλεμο σε ολόκληρη την περιοχή» και ότι «πρέπει να ασκηθούν πιέσεις στο Βελιγράδι και στα Τίρανα , ώστε να αποφευχθεί η έκρηξη» , αναφερόμενος στο ενδεχόμενο «η αλβανική έκρηξη στο Κοσσυφοπέδιο θα μπορούσε να απλωθεί και στον αλβανικό πληθυσμό των Σκοπίων»⁽⁵¹⁵⁾ .

13.2.ΟΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΕΝΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΟΥ ΕΔΙΝΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΡΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ.

Βρισκόμενη μπροστά στις παραπάνω πιθανές εξελίξεις που διακινδύνευαν σοβαρά την ειρήνη στην Βαλκανική, η προληπτική διπλωματία πάσχιζε - ιδιαίτερα μετα την απόφαση της Λισαβόνας - να βρει τρόπους να παραμείνει πάντα στο προσκήνιο και πάντα ζωντανό το ενδιαφέρον της για την άρση της απομόνωσης της ΠΓΔΜ , και να συνεχίζει η διαμεσολαβητική προσπάθεια για το διακανονισμό του διεθνούς στάτους του νέου κράτους.

512. *Καθημερινή*, 19-9-1992, σελ.3.

513. Τάρκας, ό.π., σελ.329.

514. *Καθημερινή*, 19-9-1992, σελ.3.

515. *Καθημερινή*, 17-10-1992, σελ.1,3.

Σε αυτό το πλαίσιο ορίστηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 1992 ο Βρετανός πρέσβης Robin O'Neil, ως αντιπρόσωπος της Βρετανικής προεδρίας για να διαμορφώσει μια βάση για την αναγνώριση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας από τα κράτη-μέλη της ΕΚ, στο πλαίσιο των όρων της απόφασης της 26^{ης} και 27^{ης} Ιουνίου 1992 στη Λισαβόνα⁽⁵¹⁶⁾.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Boutros Boutros-Ghali από την πλευρά του, είχε κάνει μια έμμεση έκκληση να μην παραμείνει προσκολλημένη η Ελλάδα πίσω από την στενή ερμηνεία που έδινε στην απόφαση της Λισαβόνας, την στιγμή που οι συνθήκες στην περιοχή είχαν αλλάξει, και ο κίνδυνος της εξάπλωσης της κρίσης από την Πρώην Γιουγκοσλαβία σε άλλες περιοχές ήταν πολύ πιθανός. Έτσι σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου σε συνάντηση που είχε εκείνες τις μέρες με τον Boutros-Ghali ο τελευταίος τον είχε ρωτήσει εάν η ελληνική πλευρά μπορούσε να βρει μια λύση κοινής αποδοχής στο ζήτημα της ονομασίας «αναφέροντας συγχρόνως μερικά παραδείγματα όπου σε όλα υπήρχε ο όρος Μακεδονία». Ενώ ο Παπακωνσταντίνου του είπε ότι ήταν αδύνατον να δεχτεί τις προτεινόμενες ονομασίες, με το επιχείρημα ότι «αντιβαίνουν άλλωστε στην απόφαση της Λισαβόνας». Και η τελευταία απάντηση του Boutros-Ghali ήταν: «μην είστε βέβαιοι πως μια απόφαση συλλογικού οργάνου δεν μπορεί να αναθεωρηθεί ή και να καταργηθεί. Μη λησμονάτε ότι όλοι μας είμαστε τρομερά ανήσυχοι για την κατάσταση στην Πρώην Γιουγκοσλαβία. Βλέπω τα μόνιμα μέλη να ανησυχούν περισσότερο»⁽⁵¹⁷⁾.

Εν τω μεταξύ, παρά την έντονη εκφρασμένη από πόλους φορείς ανησυχία για τις εξελίξεις στις περιοχές της Πρώην Γιουγκοσλαβίας, στην έκτακτη συνάντηση κορυφής στο Μπέρμιγχαμ της 16-10-1992 αναβλήθηκε και πάλι η συζήτηση του θέματος της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ και παραπέμφθηκε στην συνάντηση κορυφής του Εδιμβούργου κάτι που ανακούφισε προσωρινά την Ελληνική Κυβέρνηση⁽⁵¹⁸⁾.

Όστόσο είχαν εκφραστεί έντονες ανησυχίες σε σχέση με τις εξελίξεις, και μέσα σε αυτά τα πλαίσια υπήρχαν φωνές που ζητούσαν την αλλαγή του νέου εφαρμοστικού κανονισμού 2656/8-9-1992, που ενέκρινε το Συμβούλιο Υπουργών στην επιτροπή της ΕΚ, και αφορούσε τη διαδικασία ενισχύσεως του εμπάργκο έναντι της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Όμως, παρά την έντονη ανησυχία που επικρατούσε για τις εξελίξεις και για την εξάπλωση της σύγκρουσης, ο Μητσοτάκης δήλωνε ότι «η Ελλάδα δεν πρόκειται να δεχθεί αλλαγή του κανονισμού που ενέκρινε το Συμβούλιο Υπουργών»⁽⁵¹⁹⁾. Η Ελληνική Κυβέρνηση ήταν αντίθετη στην αλλαγή του συγκεκριμένου κανονισμού γιατί

516. Χρήστος Ροζάκης, *“Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία”*, σελ.54.

517. Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ.156.

518. *Καθημερινή*, 17 -10-1992, σελ .1.

519. *Καθημερινή*, 17 -10-1992, σελ.1.

εκεί το νέο κράτος δεν αναφέρεται ως κράτος αλλά ως «έδαφος» της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Δηλαδή ο Μητσοτάκης εκφράζοντας την αντίθεση του στην αλλαγή του κανονισμού επέμενε στην προβολή της θέσης ότι η Ελλάδα δεν την αναγνωρίζει καν ως κράτος αλλά ως «έδαφος» αυτή την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία.

Το θέμα της αναγνώρισης του νέου κράτους και του εφαρμοστικού κανονισμού της επιτροπής της ΕΚ δεν συζητήθηκε κατά τη σύνοδο κορυφής, αλλά απασχόλησε τους υπουργούς εξωτερικών οι οποίοι ήταν της άποψης ότι ο συγκεκριμένος κανονισμός με την αναφορά στο «έδαφος» και όχι στο κράτος επιβαρύνει την θέση της ΠΓΔΜ και για αυτό το λόγο ήταν της απόψεως ότι έπρεπε να επισπεύσει η Κοινότητα το ζήτημα της αναγνώρισης του νέου κράτους. Όπως δήλωσε ο Παπακωνσταντίνου ο Ολλανδός υπουργός εξωτερικών, Hans van den Broeck, «διεκτραγώδησε την οικονομική κατάσταση των Σκοπίων ενώ ο Δανός ομόλογος του Uffe Elleman-Jensen έθεσε ευθέως θέμα αναγνώρισεως». Ο Έλληνας υπουργός τους επισήμανε το πολιτικό πρόβλημα που θα δημιουργούσε η αναγνώριση των Σκοπίων λέγοντας ότι «η Ελλάς δεν θα δεχθεί να συμβάλει στη δημιουργία εστίας τριβής στα Βαλκάνια»⁽⁵²⁰⁾.

Και όλο αυτά βέβαια συνέβαιναν την στιγμή που η Ελλάδα αντιλαμβανόταν την έλλειψη διπλωματικής στήριξης των ελληνικών θέσεων από τους ευρωπαίους ετέρους. Κάτι τέτοιο προκύπτει και από τα λεγόμενα του Μητσοτάκη στην σύγκληση της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΝΔ στις 21 Οκτωβρίου 1992 όπου μεταξύ των άλλων είπε ότι «στην τελευταία συνάντηση ..στο Μπέρμινχαμ ο Δανός υπουργός εξωτερικών έθεσε θέμα αναγνώρισης. Υπάρχουν πληροφορίες ότι και άλλοι καλοί φίλοι κάμπτονται. Από την Αμερική υπάρχουν σημάδια όχι ευχαρίστα. Ο διεθνής τύπος μας επιτίθεται κατά τρόπο λυσσαλέο, υβριστικό, απaráδεκτο πάρα πολύ συχνά ...δεν μπορώ σε κανένα πλέον φόρουμ να σταθώ ένα λεπτό λέγοντας να υποχρεώσουμε τον Γκλιγκόροφ να πάψει να λέει αυτό που θέλει. Δεν υπάρχει πλέον καμία απολύτως ελπίδα να κρατήσουμε τη Λισαβόνα. Σήμερα παλεύουμε με ελπίδες, δεν λέω πόσες αλλά με ελπίδα ..Το ..αίτημα αυτό πραγματοποιείται μόνο αν καταλάβεις αυτή τη χώρα και της επιβάλλεις με πόλεμο την αλλαγή του ονόματος, οπότε θα είχες πάλι την ίδια φυλετική οντότητα σαν μειονότητα μέσα στην χώρα σου [...] Δεν μου μένει τίποτα άλλο, παρά να ζητήσω ... εκλογές»⁽⁵²¹⁾.

Όμως ο Μητσοτάκης δεν προχώρησε σε εκλογές αλλά επεδίωκε «μια νέα απόφαση Λισαβόνας» ενόψει της επόμενης συνόδου κορυφής στο Εδιμβούργο, αλλά το θέμα ήταν πώς να πεισθούν οι εταίροι οι οποίοι, όπως ο Πρωθυπουργός είχε παραδεχτεί - προβληματιζόταν σχετικά με τη λειτουργικότητα της Λισαβόνας⁽⁵²²⁾.

520. Καθημερινή, 17 -10-1992, σελ.3.

521. Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.190-191.

522. Καθημερινή, 8-11-1992, σελ 2.

Μέσα σ'εκείνο το κλίμα, ο Μητσοτάκης συναντιέται στις 6 Νοεμβρίου 1992 με την ανώτατη γερμανική ηγεσία «η οποία υποστήριξε με συνέπεια σε όλα τα επίπεδα και όλους τους τομείς» προς την Αθήνα ότι « η δήλωση της Λισαβόνας αποτελεί βάση για διαπραγμάτευση» ⁽⁵²³⁾.

Την ίδια στιγμή η Κυβέρνηση Μητσοτάκη προσπάθησε να προωθήσει την ελληνική πρωτοβουλία για την εγγύηση των συνόρων της ΠΓΔΜ από κοινού με την Σερβία , την Βουλγαρία και την Αλβανία⁽⁵²⁴⁾ . Έτσι στις 10 Νοέμβριου 1992 η Ελλάδα και η Σερβία θα ανακοίνωναν την μεταξύ τους συμφωνία με την οποία θα παρείχαν εγγυήσεις για την ασφάλεια της ΠΓΔΜ σε μια προσπάθεια «να αποδειχθούν οι καλές προθέσεις της Ελλάδας η οποία είχε κάνει ήδη επαφές και με την Αλβανία και τη Βουλγαρία , με στόχο να προσυπογράψουν και αυτές τη συμφωνία» ⁽⁵²⁵⁾ .

Στην συνέχεια ο Μητσοτάκης επισκέφτηκε τις ΗΠΑ από 15 ως τις 19-11-1992 και συνάντησε τον ηττημένο από τις εκλογές πρόεδρο Μπους από τον οποίο εξασφάλισε «μια όχι απόλυτα δεσμευτική υπόσχεση ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα διευκόλυναν την είσοδο των Σκοπίων στον ΟΗΕ ως την ανάληψη τη εξουσίας από την νέα διοίκηση». Την ίδια στιγμή ο Eagleburger που τελούσε καθήκοντα υπουργού εξωτερικών «παρότρυνε» την ΠΓΔΜ «για αίτηση στο ΟΗΕ με το όνομα Μακεδονία» . Για αυτό το λόγο ο Μητσοτάκης συναντήθηκε και με τον Boutros-Ghali, ο οποίος του εξήγησε ότι «ο ίδιος δεν θα μπορούσε να κάνει τίποτα , αν τα Σκόπια ενεργοποιούσαν την αίτηση εισδοχής τους στα Ηνωμένα Έθνη» ⁽⁵²⁶⁾.

523. *Καθημερινή*, 8-11-1992, σελ 6.

524. Prodromos Yannas, "The Greek Policy in the Post-cold War Era", Constantine P. Danopoulos & Kostas G. Messas (επιμ.) *Crises in the Balkans. Views from the Participants*, (Boulder, Colo.: Westview, 1997),σελ.157

525. *Ελευθεροτυπία* , 10-11-1992, σελ.3 . Ο Μιλόσεβιτς σε συνέντευξη του στις 25 Ιουνίου 1992 στο τηλεοπτικό σταθμό Αντέννα έλεγε ότι ήθελε να προχωρήσει τις ιδέες του περί συνεργασίας με την Ελλάδα πολλά βήματα πέρα αναφέροντας ότι είχε προτείνει στον πρωθυπουργό Μητσοτάκη την δημιουργία συνομοσπονδίας Ελλάδας- Σερβίας . Και προσέθεσε ότι αν « ήμουν στη θέση της Ελλάδας οπωσδήποτε τότε δεν θα απέκλεια , δεν θα απέρριπτα μια τέτοια λύση . Ούτε και αν ήμουν στη θέση των Σκοπίων θα απέρριπτα μια τέτοια λύση». Η Ελληνική κυβέρνηση προτίμησε να μην σχολιάσει την πρόταση αυτή(βλ.*Ελευθεροτυπία*,26-6-1992,σελ.19).Όσον αφορά την πρόταση Μητσοτάκη περί εγγύησης των «σκοπιανών» συνόρων ο Έλληνας πρόξενος Δημήτρης Καραϊτίδης τον είχε μεταφέρει στον υφυπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ , Ljupco Arsovski , ο οποίος δίνει στις 10 -11-1992 απορριπτική απάντηση λέγοντας στον Καραϊτίδη ότι « η Δημοκρατία της Μακεδονίας δεν είναι και δεν θέλει να αντιμετωπίζεται σαν προτεκτοράτο καμιάς χώρας και γι'αυτό η πρόταση σας είναι απαράδεκτη . Στο κάτω κάτω ..οι αρχές περί μη παραβίασης των συνόρων έχουν ήδη την εγγύηση του ΟΗΕ και της OSCE».Στη συζήτηση παρεμβαίνει και ο δεύτερος υφυπουργός εξωτερικών Νικονσκι λέγοντας ότι«δεν χρειαζόμαστε εγγυήσεις για όσα μονοί μας έχουμε κατακτήσει».Για όλα αυτά τα στοιχεία βλ.Τάρκας ,ό.π.,σελ.343.

526. Για την υπόσχεση Μπους, για την παρότρυνση Eagleburger, και για την συνάντηση του Μητσοτάκη με τον Boutros-Ghali, βλέπε Σκυλακάκης,ό.π.,σελ.200-201 . Τα Σκόπια βεβαία είχαν από την αρχή τη δυνατότητα να ζητήσουν ένταξη τους στον ΟΗΕ . Δεν το έκαναν στην πρώτη

Από την άλλη ο Γκλιγκόροφ στις 10 Νοέμβριου επισκεύθηκε τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ ζητούσαν από τον πρόεδρο Γκλιγκόροφ «να δείξει ευελιξία στο θέμα της ονομασίας ώστε να βρεθεί σύντομα λύση» ενώ ο Λευκός Οίκος «τόνισε την ανάγκη εξεύρεσης συμβιβαστικής λύσης»⁽⁵²⁷⁾. Σε συνέντευξη τύπου στο Ινστιτούτο Carnegie , ο Γκλιγκόροφ είπε ότι «όποια λύση συμπεριλαμβάνει τον όρο Μακεδονία είναι αποδεκτή» και δέχτηκε «τη φόρμουλα της διπλής ονομασίας υπό τον όρο και πάλι ότι η ονομασία που θα χρησιμοποιούν τα Σκόπια στο εξωτερικό θα συμπεριλαμβάνει την ονομασία Μακεδονία» . Ο Γκλιγκόροφ εξέφρασε την ικανοποίηση του γιατί όπως είπε «οι ΗΠΑ δεν έχουν δεχτεί πλήρως την απόφαση της Λισαβόνας και αναφέρονται στην αλληλογραφία τους και στον απευθείας διάλογο στη Δημοκρατία της Μακεδονίας»⁽⁵²⁸⁾ . Επίσης, ο Γκλιγκόροφ συναντήθηκε με τον Boutros-Ghali ,και δήλωσε «ότι θα του θέσει το αίτημα ένταξης των Σκοπίων με την ελπίδα ότι θα συζητηθεί στο Συμβούλιο Ασφαλείας»⁽⁵²⁹⁾ .

Μερικές μέρες αργότερα ο Γκλιγκόροφ επανέλαβε και πάλι την θέση του σε συνέντευξη τύπου που έδωσε στην βελγική εφημερίδα *Le Soir* προτείνοντας «αν η ΕΚ μας αναγνωρίζει με το όνομα Δημοκρατία της Μακεδονίας , η Ελλάδα μπορεί να χρησιμοποιήσει το όνομα Δημοκρατία των Σκοπίων» απορρίπτοντας κάθε άλλη λύση ως « τεχνίτη» εφόσον όπως είπε πρόκειται για θέμα « ταυτότητας» .Και προβάλλοντας τον κίνδυνο που ελλοχεύει για τις διεκδικήσεις στο έδαφος και στο πληθυσμό της χώρας του, αναφέρει ότι «δυσο βαλκανικοί πόλεμοι , έγιναν για την διανομή της Μακεδονίας [...] Για τους Σέρβους είμαστε Σέρβοι και για τους Βούλγαρους βουλγαρική επαρχία . Αν δεν διαφυλάξουμε το όνομα μας θα ανακύψουν και πάλι οι παλιές “έριδες” .Αν ξεσπάσει στο Κοσσυφοπέδιο σύγκρουση [...] θα σημαίνει η αρχή ενός νέου βαλκανικού πολέμου χειρότερου από της Βοσνίας –Ερζεγοβίνης». Στην συνέχεια ισχυρίστηκε ότι «η απόφαση της Λισαβόνας αποτελεί μια φρικτή αντινομία γιατί ενώ οι ‘12’ δέχονται ότι τα Σκόπια πληρούν τις προϋποθέσεις της αναγνώρισης , επιβάλουν μια υποχρέωση για το όνομα , που δεν έχει σχέση με τους διπλωματικούς όρους της αναγνώρισης» . Και υποστήριξε ότι «ο δρόμος του βορρά είναι φραγμένος για τα Σκόπια εξαιτίας του ‘

φάση του ζητήματος , μέχρι δηλαδή το Δεκέμβριο του 1992 γιατί γνώριζαν ότι υπήρχαν σε εξέλιξη οι δυο πρωτοβουλίες της ΕΚ (πρωτοβουλίες Pineiro και Ο’Neil) και διπλωματικά μια τέτοια κίνηση θα τα έβλαπτε και πιθανός να προκαλούσε μια αρνητική αντίδραση των ευρωπαϊκών κρατών , που είναι μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας , και είχαν συνεπώς τη δυνατότητα να παρεμποδίσουν αποτελεσματικά την εισδοχή τους στον ΟΗΕ(Σκυλακάκης ,ό.π., σελ.202).

527. *Καθημερινή*, 11-11-1992, σελ .3.

528. *Καθημερινή*, 11-11-1992, σελ.3.

529. *Καθημερινή*, 11-11-1992, σελ.3.

εμπάργκο' στη Σερβία. Στα νότια σύνορα μας η Ελλάδα μας επιβάλλει ένα άλλο 'εμπάργκο'. Όλα γίνονται σαν να είχε κάποιος την πρόθεση να μας πνίξει»⁽⁵³⁰⁾.

Όμως χάρη στις προσπάθειες της προληπτικής διπλωματίας, άρχισαν να εμφανίζονται στον ορίζοντα θετικά σημεία για την διεθνή θέση του νέου κράτους που έδειχναν ότι άρχιζε να βγει από το περιβάλλον της απομόνωσης.

Έτσι ένα πολύ θετικό βήμα για την ΠΓΔΜ ήταν το γεγονός ότι το διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου κατέληξε να την κάνει δεκτή στον οργανισμό μαζί με τις άλλες διάδοχες χώρες την Πρώην Γιουγκοσλαβίας υπό μορφή πακέτου εισδοχής με την ονομασία Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας⁽⁵³¹⁾. Το συγκεκριμένο γεγονός είχε διπλή σημασία γιατί από πολιτική άποψη ενίσχυσε το διεθνές στάτους του νέου κράτους εφόσον ήταν ο πρώτος διεθνής οργανισμός που το δέχτηκε ως μέλος (ο οποίος ήταν και ο πρώτος που το βάφτισε επίσημα ΠΓΔΜ) ενώ από οικονομική άποψη ενίσχυε σημαντικά την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας.

Επίσης ένα άλλο πολύ θετικό βήμα για την ΠΓΔΜ ήταν η ενεργοποίηση του ενός από τα σημαντικότερα εργαλεία της προληπτικής διπλωματίας, δηλαδή το αίτημα για αποστολή κυανόκρανων του ΟΗΕ που προβλήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα του Διεθνούς Οργανισμού, ο οποίος επικαλέστηκε «την ανάγκη αποτροπής ή επέκτασης των συγκρούσεων στο νότο». Σε έκθεση του προς το Συμβούλιο Ασφαλείας ο Boutros Ghali προτείνει την αποστολή στην ΠΓΔΜ 700 κυανόκρανων, 35 στρατιωτικών παρατηρητών, 26 αστυνομικών παρατηρητών και δεκαμελές πολιτικό προσωπικό⁽⁵³²⁾.

530. *Ελευθεροτυπία*, 10-12-1992, σελ.4. Η Ελευθεροτυπία βασιζόμενη στην φλαμανδική εφημερίδα «*Στάντφαρντ*» αναδημοσιεύει δήλωση του υπουργού εξωτερικών των Σκοπίων, Malevski – που ήταν στις Βρυξέλες – και ανέφερε για το ελληνικό εμπάργκο ότι «από τους 100000 τόνους πετρελαίου που προορίζονται για τα Σκόπια, έχουν αποσταλεί μόνο 20000 τόνους ως “ανθρωπιστική βοήθεια” και οι υπόλοιποι τόνοι έχουν κρατηθεί στην Θεσσαλονίκη».
(*Ελευθεροτυπία*, 10-12-1992, σελ.4).

531. *Ελευθεροτυπία*, 7-12-1992, σελ.7.

532. *Ελευθεροτυπία*, 11-12-1992, σελ.4. Πρόκειται δηλαδή για την εφαρμογή στην πράξη του παραγράφου 28, της «*Ατζέντας για την Ειρήνη*» για την οποία μιλήσαμε λεπτομερώς στο θεωρητικό μέρος (βλ. παραπάνω σελ.17) όπου ο Boutros – Ghali αναφέρεται για την χρυσή του ενός από τα πιο νέα και τα πιο ενδιαφέροντα είδη χρήσης των ειρηνευτικών δυνάμεων του ΟΗΕ. Πρόκειται για την επανομαζόμενη “preventive deployment”, δηλαδή την προληπτική ανάπτυξη στρατιωτικής δύναμης πριν εμφανιστεί μια σύγκρουση και όχι μετά, όπως γινόταν στις προηγούμενες ειρηνευτικές επιχειρήσεις ΟΗΕ. Ο αμερικανός υπουργός αμύνης Dick Cheney (Ντίκ Τσένι) μιλώντας για την αποστολή των κυανόκρανων στα Σκόπια δήλωσε ότι «η ιδέα να επιδιωχθεί η αποτροπή μιας σύγκρουσης με την ανάπτυξη παρατηρητών σε μια συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να είναι λογική υπό ορισμένες προϋποθέσεις και [...] αξίζει τον κόπο να μελετηθεί». Ενώ ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Manfred Wornier (Μάνφρεντ Βέρνερ) αναφερόμενος στις ανησυχίες για την επέκταση των συγκρούσεων στο Κοσσυφοπέδιο και στα Σκόπια, δήλωσε ότι «όλες οι χώρες μας, κάνουν ότι είναι απαραίτητο για να προλάβουν μια τέτοια επέκταση». Ο Boutros- Ghali είχε αφήσει σαφώς να εννοηθεί ότι επειδή η Ελλάδα δεν αποτελεί απειλή για τα Σκόπια, για το αυτό το λόγο είχε προτείνει ανάπτυξη ειρηνευτικών δυνάμεων, μόνο στα σύνορα των Σκοπίων με την Αλβανία και Σερβία (Για όλα τα παραπάνω

Χάρη στις παραπάνω ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας, ξεκίνησαν όχι μόνο τα πρώτα βήματα της άρσης της διεθνής απομόνωσης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αλλά με την αποστολή προληπτικής ανάπτυξης δυνάμεων του ΟΗΕ εκεί, τοποθετήθηκαν και οι πρώτοι «φραγμοί», που θα εμπόδιζαν την μεταφορά της σύγκρουσης από αλλά μέρη της πρώην Γιουγκοσλαβίας μέσα στο έδαφος του νέου κράτους, και από εκεί σε όλη την Βαλκανική.

13.3. ΟΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ ΓΙΑ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙ ΖΩΝΤΑΝΟ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Εν τω μεταξύ η Ελληνική Κυβέρνηση προετοιμάζε και πάλι την αναβολή της αναγνώρισης των «Σκοπίων» στην σύνοδο κορυφής της ΕΚ στο Εδιμβούργο απαγγέλλοντας την σκλήρυνση της στάσης της «ακόμα και με βέτο αν χρειαστεί» όπως δήλωσε ο Έλληνας Κυβερνητικός Εκπρόσωπος. Ενώ ο Παπακωνσταντίνου, αφού διορθώνει τα λεγόμενα του Κυβερνητικού Εκπροσώπου διευκρινίζοντας ότι στην συνάντηση κορυφής δεν προέβλεπε βέτο, επαναλαμβάνει στην συνέχεια ότι : « η θέση της Ελλάδας ήταν και είναι ότι και μόνοι μας θα εμμένουμε στην απόφαση κορυφής της Λισαβόνας [...] Είναι αυτονόητον ότι η Κοινή Εξωτερική Πολιτική αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»⁽⁵³³⁾.

Στο πλευρό της Κυβέρνησης ήταν η κοινοβουλευτική ομάδα της Νέας Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Πρόεδρος τους ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου⁽⁵³⁴⁾. Ήταν επίσης και η κοινή γνώμη που εκφράστηκε με μαζικό τρόπο

βλ. *Ελευθεροτυπία*,12-12-1992,σελ.4) Επίσης ο Boutros- Ghali σε επιστολή του προς Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ, ζήτησε να ετοιμάσει η συμμαχία σχέδια για αποτρεπτικές στρατιωτικές επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία που αφορούσαν την αποτροπή της εξάπλωσης των συγκρούσεων σε Κοσσυφοπέδιο και Σκόπια, την επιβολή της απαγόρευσης των πτήσεων από τη Βοσνία και τη δημιουργία ασφαλών περιοχών για τους προσφυγές. Από την άλλη, στην συνάντηση που είχε ο Μητσοτάκης στις 15 Δεκεμβρίου 1992 με τον επικεφαλής των γερούσιαστών του Δημοκρατικού Κόμματος στο Κογκρέσο, είχε αναφέρει ότι «η Ελλάδα είναι εναντίον της στρατιωτικής επέμβασης στη Γιουγκοσλαβία» (*Ελευθεροτυπία*,16-12-1992,σελ.17).

533. *Ελευθεροτυπία*, 10-12-1992, σελ.4.

534. Η κοινοβουλευτική ομάδα της Νέας Δημοκρατίας με ομόφωνη απόφαση (21/10/92) είχε δηλώσει ότι «εμμένει στην απόφαση της Λισαβόνας, κατά την οποία δεν είναι δεκτή η αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων παρά με μια και μόνο ονομασία που δεν θα φέρει στον τίτλο της ούτε ως ουσιαστικό ούτε ως επιθετικό προσδιορισμό, το όνομα της Μακεδονίας για όλες τις σχέσεις της με το εξωτερικό» (βλέπε δήλωση του Κυβερνητικού Εκπρόσωπου, *Ελευθεροτυπία*,10-12-1992, σελ.4). Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής με επιστολή του προς τους ηγέτες των 11 ηγετών της ΕΚ στις 24-11-1992, υποστήριζε πλήρως την πολιτική Μητσοτάκη (Για το πλήρες κείμενο της επιστολής Καραμανλή βλ. *Ελευθεροτυπία*, 24-11-1992). Ο Πρόεδρος τους ΠΑΣΟΚ είχε δηλώσει ότι «οποιαδήποτε προσπάθεια για νέα απόφαση ύστερα από τη Λισαβόνα είναι απαράδεκτη για αυτό και η ελληνική πλευρά πρέπει να βάλει βέτο» (βλέπε *Ελευθεροτυπία*,7-12-1992,σελ.7). Από αυτό προκύπτει λοιπόν ότι ο Μητσοτάκης συνέχισε να εφαρμόζει με συνέπεια την πολιτική της ανυποχώρησης ως προς το ζήτημα της ονομασίας και όχι

μέσω μιας γιγαντίας διαδήλωσης Ελλήνων πολιτών στην Αθήνα, στις 10 Δεκεμβρίου 1992 που σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία* «έστειλαν 2 εκατομμύρια βέτο» βροντοφωνάζοντας συνθήματα όπως «Μακεδονία είναι ελληνική» «κάτω τα χέρια από την Μακεδονία», «Εδιμβούργο – εμείς δώσαμε το φως, εσείς μας ρίχνεται στο σκοτάδι»⁽⁵³⁵⁾.

Ενδεικτικό του εκρηκτικού κλίματος ήταν και η δημοσκόπηση που έγινε στις 9 Δεκεμβρίου του 1992 στο λεκανοπέδιο με δείγμα 660 άτομα από εταιρία Media Plan P/Σ Flash. Σύμφωνα με την δημοσκόπηση «μόλις το 22,6% συμφωνεί με διπλή ονομασία των Σκοπίων [...], το 74,7% την απορρίπτει ενώ οι διαλλακτικοί σε συζήτηση για όνομα με τον όρο «Μακεδονία» ή παράγωγο της είναι μόλις 16,4% έναντι 82,5% των αδιάλλακτων. Τη λύση αυτή απορρίπτει το 81,7% των οπαδών του ΠΑΣΟΚ, το 78,3% της Νέας Δημοκρατίας, το 59,2% του ΚΚΕ και το 42,4% του ΣΥΝ ενώ τον οποιοδήποτε συμβιβασμό δέχεται μόνο το 28% έναντι 67,5% που τον απορρίπτει, ενώ 43% δεν θεωρεί πιθανή ανταγωνιστική εμπλοκή της Ελλάδας σε πόλεμο στα Βαλκάνια, έναντι 51,4% που δέχεται το ενδεχόμενο αυτό και ανησυχεί». Σύμφωνα με την ίδια δημοσκόπηση «η ανησυχία αυτή για εμπλοκή σε πόλεμο είναι 56% στα μεσαία στρώματα, 47,7% στα κατώτερα και 42,3% στα νεότερα κανονικά στρώματα. Σε ενδεχόμενη ανάφλεξη και εμπλοκής πιστεύει το 60,5% μεταξύ 18-19 ετών και το 38,8% άνω των 60 ετών, και σύμφωνα με την κομματική τοποθέτηση 56,3% των οπαδών του ΠΑΣΟΚ, το 52,3% της Νέας Δημοκρατίας, το 42,1% του ΚΚΕ και το 21,2% του ΣΥΝ. Την θέση ότι η Τουρκία εξακολουθεί, παρά την έξαρση του προβλήματος των

μόνο είχε την υποστήριξη της κοινοβουλευτικής του ομάδας, αλλά και του Προέδρου της Δημοκρατίας, του Προέδρου της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης και της κοινής γνώμης.

535. *Ελευθεροτυπία*, 11-12-1992, σελ. 2, 21. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, στην συγκέντρωση παραβρεθήκαν ο Πρόεδρος του Άρειου Πάγου, Βασίλης Κόκκινος, ο επικεφαλής μεγάλης ομάδας αρεοπαγίων, μαζί με τον εισαγγελέα Γ. Πλαγιαννάκο. Ο Αρχιεκπρόσωπος Σεραφείμ. Ο εκπρόσωπος των μαθητών. Ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, και Δήμαρχος Αθηνών, Λ. Κουρίς, και άλλοι. Από το πολιτικό κόσμο έδωσαν παρόν οι υπουργοί: Γ. Κεφαλογιάννης, Σ. Κούβελας, Ντορα Μπακογιάννη, Βύρων Πολυδώρα, Χ. Κοσκινάς, Σπ. Σπηλιωτόπουλος, Α. Μπρατάκος, Α. Καλαντζάκος. Οι βουλευτές Α. Σαμαρά, Στ. Στεφανόπουλος, Ν. Κλειτσάς, Μέλινά Μερκούρη, Γ. Γεννηματάς, Α. Τσοχατζόπουλος, Γ. Αρσένης. Ο πρώην Πρόεδρος Δημοκρατίας, Χρήστος Σαρτζετάκης. Η συνδικαλιστική ηγεσία, και άλλοι. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 11-12-1992, σελ. 21. Επίσης ενδεικτικό της εθνικιστικής έκρηξης είναι και το γεγονός της σύλληψης ενός δεκαοκτάχρονου με το όνομα Μιχάλη Παπαδάκη ο οποίος παραπέμφθηκε στην δικαιοσύνη κατηγορούμενος ότι φορώντας κουκούλα μοίραζε προκηρύξεις με «αντεθνικό περιεχόμενο» ενώ στην κατοχή του βρέθηκαν 300 αντίτυπα προκηρύξεων που έγραφε μεταξύ άλλων «η Ελλάδα δεν κινδυνεύει από τα Σκόπια αλλά όλη μας κινδυνεύουμε από τους κυβερνήτες. Η Μακεδονία ανήκει στους λαούς της. Ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν εγκληματίας πολέμου». Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 11-12-1992, σελ. 21. Για την λογοκρισία που επικρατούσε τότε στην Ελλάδα μιλάει και η έκθεση του State Department για ανθρώπινα δικαιώματα όπου στο κεφάλαιο «ελευθερία του λόγου και του τύπου» επισημαίνονται οι περιπτώσεις (πέντε) ομάδων ή ατόμων που προσήχθησαν σε δίκη επειδή μοίραζαν προκηρύξεις ή εκδόσεις που ασκούσαν κριτική στην πολιτική της κυβέρνησης στα Βαλκάνια και στο μακεδονικό θέμα. Βλ. *Ποντίκι*, 28-1-1993, σελ. 3.

Σκοπίων, να είναι υπ'αριθμωμένων ένα κίνδυνος το πιστεύει 85% ανεξάρτητα από κομματική προτίμηση ή ηλικία»⁽⁵³⁶⁾.

Όσον αφορά τον Πρωθυπουργό Μητσοτάκη εκείνος έστειλε επιστολή στον Major (Μέιτζορ), ως προεδρεύοντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Εδιμβούργο, την οποία την κοινοποίησε στους άλλους 11, και ζήτησε επαναβεβαίωση της απόφασης της Λισαβόνας επικαλούμενος την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης όπως επίσης και την όποια οικονομική βοήθεια που θα στέλνει η Κοινότητα να περάσει μέσω Ελλάδας ⁽⁵³⁷⁾.

Επίσης επιστολή είχε στείλει και ο Πρόεδρος Καραμανλής στους ηγέτες των 11 κοινοτικών χωρών με την οποία υπενθυμίζει και εκείνος το πόσο αρνητικό θα ήταν για το κύρος της ΕΚ η αναθεώρηση της απόφασης της Λισαβόνας . Ο ίδιος αντιτίθεται με την ευρωπαϊκή θέση ότι η αναγνώριση της ΠΓΔΜ θα εμπόδιζε την επέκταση των εχθροπραξιών στο νότο θεωρώντας αυτή την θέση ανεδαφική . Τα βασικά επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο Καραμανλής στην επιστολή του είναι τα εξής :

- Η αναθεώρηση της απόφασης της Λισαβόνας «δεν θα ήταν μόνο επικίνδυνη, αλλά θα τραυμάτιζε και την αξιοπιστία και το κύρος της κοινότητας».
- Παράλληλα «θα άμβλυνε περαιτέρω την συνοχή της» δηλαδή της ΕΚ «με την αγνόηση της θεμελιώδους αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της και μάλιστα έναντι τρίτων».
- Για τον μέσο Έλληνα «το θέμα των Σκοπίων είναι άμεσα συνδεδεμένο όχι μόνο με την ιστορία ,αλλά και με την ασφάλεια της χώρας του».
- Ο μέσος Έλληνας «μάταια αναζητεί μια λογική εξήγηση» για «να βρει ποια είναι τα στρατηγικά , πολιτικά , και οικονομικά συμφέροντα που μπορεί να έχουν ορισμένοι εταίροι μας στα Σκόπια ώστε να βρίσκονται προ διλήμματος όταν πρόκειται να επιλέξουν μεταξύ της κοινοτικής και συμμάχου Ελλάδας και των Σκοπίων. Των σλαβοαλβανικών Σκοπίων, που δεν έχουν ούτε εθνολογική ούτε ιστορική σχέση με την Μακεδονία του Μεγάλου Αλέξανδρου και τον Αριστοτέλη , που σφράγισαν την ιστορία του κόσμου με την ελληνική γλώσσα».
- Ο μέσος Έλληνας μάταια προσπαθεί « να εξηγήσει τη στάση ορισμένων εταίρων , που επικαλούνται το επιχείρημα ότι η αναγνώριση των Σκοπίων μπορεί να εμποδίσει την επέκταση των εχθροπραξιών στο νότο της τέως Γιουγκοσλαβίας. Επιχείρημα που δεν το καταλαβαίνει και το θεωρεί ανεδαφικό .

536. Περισσότερες λεπτομέρειες για την εν λόγω δημοσκόπηση βλ.*Ελευθεροτυπία* 11-12-1992, σελ.20.

537. Η επιστολή έλεγε μεταξύ άλλων ότι : « Εν ονόματι της κοινοτικής αλληλεγγύης η Ελλάς υποστήριζε πάντοτε με συνέπεια την κοινή πολιτική των δώδεκα [...] στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας , ακόμη και όταν η εξοικείωση μας με τα προβλήματα των βαλκάνιων , έκανε δύσκολη την συμμετοχή μας [...]. Ζητάμε τώρα και εμείς την ίδια υποστήριξη».(Βλ. *Ελευθεροτυπία*,12-12-1992,σελ.4).

Γιατί είδε ότι η αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Κροατίας και της Βόσνιας όχι μόνο δεν έλυσε τα προβλήματα ,αλλά τα περιέπλεξε επικίνδυνα».

- Την επέκταση των εχθροπραξιών στα «Σκόπια» , και την γενικότερη αποσταθεροποίηση της περιοχής «μπορεί να αποτρέψει μόνον η συμμόρφωση των Σκοπιών με την απόφαση της Λισαβόνας και όχι η αναθεώρηση της απόφασης αυτής».

- Η απομάκρυνση από την απόφαση της Λισαβόνας « μπορεί να εμπλέξει στην κρίση αργά ή γρήγορα ,και τρίτα γειτονικά κράτη. Και μπορεί να φέρει την Ελλάδα στην ανάγκη , για να προστατεύσει την ασφάλεια και την εθνική της αξιοπρέπεια , να κλίσει τα σύνορα της , με αποτέλεσμα τα οδυνηρά για τα Σκόπια και δυσάρεστα για την Ελλάδα και την Κοινότητα» ⁽⁵³⁸⁾.

Από την άλλη, ο Γερμανός Καγκελάριος Helmut Kohl στην απαντητική του επιστολή προς τον Πρόεδρο Κωνσταντίνο Καραμανλή τονίζει την αντίθεση του στον παραπάνω ισχυρισμό προβάλλοντας τα παρακάτω επιχειρήματα:

- «Η όξυνση της έντασης στην περιοχή των βαλκάνιων και ειδικότερα στην Πρώην Γιουγκοσλάβικη Δημοκρατία της Μακεδονίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε περαιτέρω πολεμικές συγκρούσεις» , για το λόγο αυτό «τα κράτη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καλούνται να επιλύσουν το γρηγορότερο δυνατό με κοινή συμφωνία το ζήτημα της αναγνώρισης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας».

- Αντίθετα «μια αναβολή της αναγνώρισης θα περιέκλειε τον κίνδυνο μιας περαιτέρω αποσταθεροποίησης τόσο της πολιτικής όσο και της οικονομικής κατάστασης σε ολόκληρη περιοχή» .Για το λόγο αυτό «στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Εδιμβούργο , θα έπρεπε να συζητήσουμε από κοινού για μια σύντομη λύση του ' μακεδονικού ζητήματος'».

- Είναι αυτονόητο ότι στο Εδιμβούργο « θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη της ελληνικές ανησυχίες όπως επίσης και τον στόχο να αποτραπούν περαιτέρω οι πολεμικές συγκρούσεις στην περιοχή . Βάση της πολιτικής μας και της όποιας λύσης του ' μακεδονικού ζητήματος ' πρέπει να είναι οι αρχές και οι στόχοι του ΟΑΣΕ που αποτελούν τα θεμέλια για την ειρήνη και ασφάλεια στην Ευρώπη» ⁽⁵³⁹⁾.

Όλα τα παραπάνω λάμβαναν χώρα σε μια συγκυρία όπου ήταν πλέον εμφανής η χειροτέρευση των συνθηκών σε όλη την περιοχή της Πρώην Γιουγκοσλαβίας .Ενώ ο φόβος της εξάπλωσης της εκρηκτικής κατάστασης στην Βοσνία, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι κυρίαρχος του παιχνιδιού είχε γίνει ο απρόβλεπτος Μιλόσεβιτς, που

538. Περισσότερες λεπτομέρειες για την επιστολή του Προέδρου Καραμανλή στους ηγέτες της ΕΚ 24 Νοέμβριου 1992 βλέπε *Ελευθεροτυπία*,24 -11-1992.

539. Περισσότερες λεπτομέρειες για την επιστολή του Χέλμουτ Κόλ βλ. *Ελευθεροτυπία* ,12-12-1992,σελ.5.

βρισκόταν στο ζενίθ της εθνικιστικής του επιρροής, είχαν δημιουργήσει μια έντονη αίσθηση ανασφάλειας ⁽⁵⁴⁰⁾ .

Η παντοδυναμία του Μιλόσεβιτς αύξανε κατά πολύ τις πιθανότητες της όξυνσης σύγκρουσης στο Κόσοβο μεταξύ Αλβανών και Σέρβων (που «μύριζε μπαρούτι» ήδη από την δεκαετία του 80) αλλά και στην ΠΓΔΜ, όπου οι εθνικιστικές τάσεις των Αλβανών μπορούσαν ακόμα να εξισοροτηθούν στο σύστημα, λόγω της συνέχισης της ύπαρξης ενός ελάχιστου κοινού παρανομαστή συνεργασίας μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.

Το ενδεχόμενο της εξάπλωσης της συγκρούσεως στην ΠΓΔΜ και κατ' επέκταση ολόκληρης της βαλκανικής φαινόταν πολύ κοντά στα μάτια των έντεκα ευρωπαϊκών κοινοτικών χωρών, στα μάτια των γειτονικών κρατών Αλβανίας, Βουλγαρίας και Τουρκίας, στα μάτια των Ηνωμένων Πολιτειών ⁽⁵⁴¹⁾, της Ρωσίας, του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ, που θεωρούσαν επιτακτική την ανάγκη προληπτικών μέτρων, εκτός από την Ελλάδα.

540. Ενδεικτικό του γεγονότος ότι ο Μιλόσεβιτς ήταν ο κυρίαρχος του παιχνιδιού, μεταξύ των άλλων ήταν και η εξουδετέρωση της στάσης του πρωθυπουργού της Νέας Γιουγκοσλαβίας, Milan Panic ο οποίος είχε εκφράσει πιο μετριοπαθείς θέσεις. Έτσι για παράδειγμα σε σχέση με την ΠΓΔΜ, ο Panic είχε εκφράσει διαφορετικές θέσεις από το Μιλόσεβιτς. Κάτι τέτοιο προκύπτει από την έκθεση της αντιπροσωπίας του αμερικανικού Κογκρέσου που στις 13-15 Νοέμβριου επισκέφτηκε τα Σκόπια στα πλαίσια του ΟΑΣΕ και αναφέρει για τον Panic ότι είχε «επιδιώξει να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Μακεδονίας αν και οι εθνικιστές στο Βελιγράδι μπλόκαραν στη συνέχεια αυτό το βήμα». Για την έκθεση της αντιπροσωπίας του αμερικανικού Κογκρέσου, βλ. *Ποντίκι* 14-1-1993. Υπενθυμίζω ότι ο Milan Panic σε ομιλία του στη Διάσκεψη για την Ειρήνη στην Γιουγκοσλαβία, που ξεκίνησε τις διεργασίες του, τον Αύγουστο του 1992, αναφερόμενος στην ΠΓΔΜ, είχε διερωτηθεί «εάν δεν είναι ντροπή ότι η μόνη Δημοκρατία της πρώην Γιουγκοσλαβίας η οποία είχε την φρονήσει και το κουράγιο να μην εμπλακεί στη διαμάχη δεν αναγνωρίζεται εξαιτίας ενός ονόματος» υποχρεώνοντας τον Παπακωνσταντίνου να ζητήσει εξηγήσεις από τον Μιλόσεβιτς (βλ. *Καθημερινή*, 28-8-1992, σελ.2).

541. Στην έκθεση της, η αντιπροσωπία του Αμερικανικού Κογκρέσου που στις 13-15 Νοέμβριου επισκέφτηκε τα Σκόπια στο πλαίσιο της Ο.Σ.Ο.Ε λέει επίσης ότι «Οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν συμπαθώς το θέμα αλλά συνεχίζουν να ακολουθούν την Ευρώπη, η οποία εξακολουθεί να είναι όμηρος της Ελλάδας. [...] Ασχέτα με τους αντίθετους ιστορικούς ισχυρισμούς η σημερινή πραγματικότητα είναι ότι η μη αναγνώριση αποσταθεροποιεί πολιτικά τη Μακεδονία ενθαρρύνοντας εθνικιστικά στοιχεία να επιτεθούν στους μετριοπαθείς που βρίσκονται στην εξουσία, καθώς και τις αποσχιστικές τάσεις μέσα στον αλβανικό πληθυσμό, στην αντίθετη πλευρά του εθνοπολιτικού φάσματος. Έχει επίσης οδηγήσει στην οικονομική απομόνωση της Δημοκρατίας, η οποία καταστράφηκε από την κατάρρευση τις Γιουγκοσλαβικής οικονομίας από την οποία εξαρτιόταν τόσο πολύ, την εφαρμογή κυρώσεων εις βάρος της Σερβίας (τις οποίες σέβεται παρά τα γεγονότα της άρνησης εισδοχής στον ΟΗΕ..), τις οποίες η Ελλάδα χρησιμοποιεί για να κάνει το δικό της οικονομικό εμπάργκο στην Μακεδονία[...].» (*Ποντίκι*, 14-1-1993).

13.4. ΟΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΟΥΝ ΤΟ ΣΤΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΗ ROBIN O'NEIL

Μέσα σε ένα τέτοιο οξυμένο κλίμα⁽⁵⁴²⁾ ο Πρωθυπουργός και ο Παπακωνσταντίνου μετέβησαν στην σύνοδο κορυφής του Εδιμβούργου. Εκεί ένα από τα βασικά επιχειρήματα του Μητσοτάκη με την οποία έκανε επίκληση στο συναίσθημα ήταν «κάντε το χατίρι σε 25 χιλιάδες Δανούς και αντιδράτε στο αίτημα δέκα εκατομμυρίων Ελλήνων»⁽⁵⁴³⁾.

Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου, κατά την διάρκεια των προκαταρκτικών συναντήσεων πριν τον Εδιμβούργο, είχε συνομιλίες με τον γερμανό υπουργό εξωτερικών Klaus Kinkel. Κατά τον Έλληνα υπουργό, ο Kinkel ακολούθησε τη γραμμή ότι η ελληνική πλευρά θα έπρεπε να βρει « μια συμβιβαστική λύση» ενώ Παπακωνσταντίνου προσθέτει ότι στην στάση του Kinkel παρέμεινε «άκαμπτος» λέγοντας του ότι «δεν είναι δυνατόν να ανατραπεί η Λισαβόνα. Η Ελλάδα δεν θα δεχτεί πότε»⁽⁵⁴⁴⁾.

Ήταν φανερό ότι την Ελλάδα για ακόμη μια φορά δεν την απασχολούσε η ουσία της διένεξης και η επίλυση της (δηλαδή αυτό που η Ελλάδα είχε παρουσιάζει διεθνώς ως ουσία της διένεξης) γιατί κάτι τέτοιο θα απαιτούσε ένα συμβιβασμό στο θέμα της ονομασίας, το οποίο δεν ήταν η επιδίωξη της Αθηνas. Την Ελληνική Κυβέρνηση απασχολούσε η διατήρηση της απόφασης της Λισαβόνας, που θα οδηγούσε (όπως τελικά οδήγησε) σε μια άλλη αναβολή της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ από την Κοινότητα που σήμαινε αυτομάτως, και αποφυγή του συμβιβασμού στο ζήτημα της ονομασίας του νέου κράτους.

Αυτά προκύπτουν από τις θέσεις που εξέφραζε ο Παπακωνσταντίνου στο Εδιμβούργο οι οποίες σε γενικές γραμμές ήταν οι εξής :

542. Στην Αθήνα στις 10-12-1992 εκτός από τις γιγάντιες εθνικιστικές λαοσυνάξεις που ήταν σε εξέλιξη, το κλίμα επιβαρύνθηκε και σε διπλωματικό επίπεδο γιατί κατ' εντολήν του υπουργού εξωτερικών, ο γενικός γραμματέας του υπουργείου, Παναγιώτης Οικονόμου κάλεσε τους πρέσβεις όλων των κοινοτικών χωρών και τους εξέφραζε την έντονη δυσφορία της ελληνικής κυβέρνησης στα όσα αναληθή είχε καταγγείλει εις βάρος της Ελλάδας στο τελευταίο συμβούλιο γενικών υποθέσεων, ο κοινοτικός επίτροπος Matutes ο οποίος είχε κατηγορήσει την Ελλάδα για παραβίαση του εμπάργκο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας του Μιλόσεβιτς, (βλέπε *Ελευθεροτυπία* 11-12-1992,σελ.4).

543. Διευκρινίζουμε ότι οι Δανοί ζητούσαν τότε κάποια τροποποίηση στην συνθήκη του Μάαστριχτ. Για το επιχείρημα Μητσοτάκη βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 11-12-1992,σελ.4.

544. Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*,σελ.209.

1) Το θέμα των Σκοπίων να περιληφθεί στην ανακοίνωση μαζί με το Γιουγκοσλαβικό πρόβλημα γενικότερα . Σε διαφορετική περίπτωση η Ελλάδα θα μπλόκαρε την ανακοίνωση της συνόδου για την γιουγκοσλαβική κρίση , διασπώντας την έως τώρα κοινή πολιτική της Κοινότητας έναντι της Γιουγκοσλαβίας .

2) Εξέφρασε την διαφωνία του διότι δεν υπήρχε αναφορά στην απόφαση της Λισαβόνας .

3) Εξέφρασε την διαφωνία του γιατί ουσιαστικά αγνοήθηκαν οι θέσεις της Ελλάδας και εγκρίθηκε η έκθεση του βρετανού απεσταλμένου Robin ο'Neil, η οποία έκθεση πρότεινε αναγνώριση κράτους με το όνομα « Μακεδονία » έχοντας σε παρένθεση την λέξη Σκόπια.

4) Ζήτησε από τα κράτη μέλη της Κοινότητας να διαφωνήσουν με την χρήση του ονόματος ' Μακεδονία ' σε διεθνούς οργανισμούς (⁵⁴⁵).

Όσον αφορά το περιεχόμενο της έκθεσης Ο'Neil (⁵⁴⁶), στην αρχή περιγράφεται η κατάσταση που επικρατούσε στην ΠΓΔΜ(την οποία την αποκαλεί με το συνταγματικό της όνομα δηλαδή Δημοκρατία της Μακεδονίας) όπου τα κυριότερα σημεία ήταν το εξής :

1) Η απόφαση της Ελλάδας να σταματήσει στις 21 Αύγουστου 1992 όλες τις εξαγωγές πετρελαίου δυσχέρανε περαιτέρω την ήδη επιβεβαυμένη οικονομική κατάσταση που είχε υποστεί η «Δημοκρατία της Μακεδονίας» , από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και από την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στη Σερβία. Προκλήθηκαν κανονικές τριβές ,απεργίες ,διαδηλώσεις εξασθενίζοντας την θέση της Κυβέρνησης

2) Η Κυβέρνηση της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» βρισκόταν αντιμέτωπη και με την εθνοτική βία που είχε ξεσπάσει μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων. Κάτι τέτοιο κορυφώθηκε στις 6 Νοέμβριου 1992 όταν στην πρωτεύουσα της ,Σκόπια, ξέσπασαν επεισόδια και τέσσερα άτομα αλβανικής

545. Για τις θέσεις του Παπακωνσταντίνου , βλ. *Ελευθεροτυπία* 13-12-1992, σελ 4-5 , Σύμφωνα με την ίδια πηγή , επτά υπουργοί διαφορών κοινοτικών χωρών που πήραν τον λόγο στη σύνοδο διαφώνησαν με τις ελληνικές απόψεις για το θέμα των Σκοπίων .Ενώ ο Ολλανδός υφυπουργός Piet Dankert έκανε δυο προτάσεις . Η πρώτη ήταν να σταλούν αμέσως κυανόκρανοι (στρατιωτών του ΟΗΕ) στα Σκόπια για να μην εμπλακεί σε πόλεμο η περιοχή . Και δεύτερον να παύσει η ισχύς της θετικής για την Ελλάδα απόφαση της Λισαβόνας . « Ας μην περιμένει η Ελλάδα επαναβεβαίωση της απόφασης της Λισαβόνας» είπε επί λέξει. Ενώ ο Douglas Hurd (Βρετανός υπουργός εξωτερικών) που πήρε πάλι τον λόγο πρότεινε την αποστολή οικονομικής βοήθειας στη ΠΓΔΜ αφήνοντας αιχμές κατά της Ελλάδας ότι εμποδίζει τη ροή των προϊόντων προς τα Σκόπια . Ο Παπακωνσταντίνου επανέλαβε σε όλους τους τόνους την απόφαση της Ελλάδας να μην υποχωρήσει στο θέμα του ονόματος.(Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 13-12-1992,σελ 4-5).

546. Για το πλήρες κείμενο της έκθεσης ο'Neil βλ. Βαλινάκης & Νταλής ,ό.π.,σελ.111-122.

καταγωγής έχασαν την ζωή τους (Ο'Neil παραπέμπει για τα επεισόδια στο συμπέρασμα της έκθεσης επιτροπής της ΔΑΣΕ στις 9 Νοέμβριου 1992 που μεταξύ των άλλων λέει ότι « αυτό το βίαιο ξέσπασμα αντανakλά την αυξανόμενη ένταση μεταξύ των εθνοτήτων στη χώρα τις τελευταίας εβδομάδες»).

3) Η κατάσταση στα σύνορα μεταξύ «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» και Σερβίας ήταν τεταμένη όπως προέκυπτε από ένα περιστατικό που έλαβε χώρα στις 8 Οκτωβρίου όταν Σέρβοι στρατιώτες άνοιξαν πυρ κατά των πολιτών της πρώτης.

4) Η έκθεση παρατηρεί ότι στο Κόσοβο υπήρξε ένταση τους τελευταίους τρεις μήνες και η πολιτική της Σερβικής Κυβέρνησης μπορούσε να οδηγήσει στο ξέσπασμα σοβαρών και εκτεταμένων συγκρούσεων για τις οποίες δεν υπήρχε καμία βεβαιότητα στο πώς θα αντιδρούσε η Αλβανία. Το μόνο σίγουρο γεγονός που θα μπορούσε να συμβεί θα ήταν ότι μια σύγκρουση μεταξύ Αλβανών και Σέρβων στο Κόσοβο θα είχε ως αποτέλεσμα την εισροή προσφύγων στην «Δημοκρατία της Μακεδονίας» από το Κόσοβο.

Στην συνέχεια η έκθεση Ο'Neil αναφέρεται στα επιχειρήματα της Κυβέρνησης της ΠΓΔΜ, με τα οποία η τελευταία προσπαθεί να εξηγήσει γιατί είναι αδύνατον για αυτήν να βγάλει εντελώς το όνομα Μακεδονία από την ονομασία του κράτους, και γιατί δεν μπορεί να υιοθετήσει μια άλλη ονομασία που να μην έχει σχέση με το όνομα Μακεδονία.

1) Κατά την γνώμη της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας», ο όρος Μακεδονία περιγράφει επακριβώς την εθνική ταυτότητα της πλειοψηφίας του πληθυσμού, περιγράφει επακριβώς την γεωγραφική κατάσταση της δημοκρατίας, ενώ τέλος, το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας», έχει γίνει αποδεκτό και έχει επιλεγεί από όλες της μειονότητες που ζουν εκεί και δεν έχουν μακεδονική προέλευση.

2) Η Κυβέρνηση της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» δεν πιστεύει ότι η πρόταση για αλλαγή της ονομασίας της δημοκρατίας μεσο τροποποίησης του Συντάγματος, για να επιλυθεί το ζήτημα της αναγνώρισης, μπορεί να συγκεντρώσει την υποστήριξη (σε ψήφους) που απαιτείται βάση του άρθρου 131 του συντάγματος. Αυτό οφείλεται στο ότι μια απόφαση για την έναρξη της διαδικασίας τροποποίησης του Συντάγματος απαιτεί έγκριση από τα 2/3 των αντιπροσώπων, κάτι που θα ήταν πολύ δύσκολο για να επιτευχθεί για την περίπτωση της αλλαγής του ονόματος. Εκτός από αυτό, το θέμα θα ήταν δύσκολο να τεθεί προς δημόσια συζήτηση, γιατί ο λαός της ΠΓΔΜ έχει εκφραστεί υπέρ της ονομασίας «Δημοκρατία της Μακεδονίας» όταν αυτή ονομασία χρησιμοποιήθηκε στη διακήρυξη ανεξαρτησίας της δημοκρατίας, που εγκρίθηκε από το λαό με δημοψήφισμα στις 8 Σεπτεμβρίου 1991.

3) Η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ επειδή αναγνωρίζει, ότι το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» έχει λάβει χαρακτήρα πολιτικού προβλήματος για την

Κοινότητα , είχε εκφράσει την επιθυμία να συνεισφέρει στην επίλυση αυτού του προβλήματος, και ήταν έτοιμη να υιοθετήσει το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας (Σκόπια)».

4) Η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ήταν έτοιμη να προχωρήσει στην σύναψη συνθήκης με την ελληνική κυβέρνηση , στην οποία θα επαναβεβαιώνεται το απαραβίαστο των κοινών συνόρων . Ήταν έτοιμη να προχωρήσει σε ανταλλαγή επιστολών με την Δημοκρατία της Ελλάδας για όλα τα ζητήματα στις δυο πλευρές, για τα οποία απαιτούνται διευκρινήσεις, και λέει ότι θα αποδεχόταν , ευχαρίστως, την ολοκλήρωση μιας συνθήκης καλής γειτονίας με την Δημοκρατία της Ελλάδας.

5) Η Κυβέρνηση της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» αναγνώρισε τις πολιτικές ανησυχίες που είχε προκαλέσει το άρθρο 49 του συντάγματος της και για αυτό το λόγο ήταν διατεθειμένη ...να παροτρύνει στο κοινοβούλιο την τροποποίηση της πρώτης πρότασης του άρθρου 49 του συντάγματος ώστε να λέει το εξής : « Η Δημοκρατία της Μακεδονίας ενδιαφέρεται για το καθεστώς και τα δικαιώματα των μακεδόνων που ζουν στο εξωτερικό , υποβοηθά την πολιτιστική τους ανάπτυξη και αναπτύσσει τους δεσμούς της με αυτούς» . Αυτή η τροποποιημένη διάταξη θα συμβάδιζε με τα όσα αναφέρονται στο άρθρο 108 του ελληνικού συντάγματος που αναφέρει ότι : «Το κράτος θα ενδιαφέρεται για τους Έλληνες που κατοικούν στο εξωτερικό και για την διατήρηση των δεσμών τους με την μητέρα πατρίδα. Το κράτος θα φροντίζει , επίσης για τη μορφωτική , κοινωνική και επαγγελματική πρόοδο των Ελλήνων που εργάζονται έξω από το κράτος» ⁽⁵⁴⁷⁾

Από όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι στην λήψη της τελικής απόφασης του Εδιμβούργου θα έπαιζαν ρόλο η χειροτέρευση των συνθηκών στο νέο κράτος αλλά και σε άλλα μέρη της πρώην Γιουγκοσλαβίας , η απόφαση του ΟΗΕ για την προληπτική εγκατάσταση ειρηνευτικού σώματος στην ΠΓΔΜ όπως και η έκθεση Ο'Neil.

Τελικά η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Εδιμβούργου της 11-12 Δεκεμβρίου 1992 έλεγε το εξής : «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέτασε την πολιτική του όσον αφορά στην αναγνώριση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, σε συνάρτηση με τη δήλωση της Λισαβόνας και βάση της έκθεσης του ειδικού εκπροσώπου της προεδρίας του συμβουλίου καλεί τους υπουργούς εξωτερικών να εξακολουθήσουν την μελέτη του θέματος αυτού. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρετίζει το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 795 που εξουσιοδοτεί τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών να εγκαταστήσει προστατευτικές δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών στην εν λόγω δημοκρατία . Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπενθυμίζει τη δήλωση στην οποία είχε προβεί στο Μπέρμιγχαμ, με την οποία δεν πρέπει να επιτραπεί να υποστεί η εν λόγω δημοκρατία τις ανεπιθύμητες συνέπειες των κυρώσεων των Ηνωμένων Εθνών. Στα πλαίσια αυτά

547 . Στο ίδιο, σελ.111-122.

το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι παρέχει πρόσβαση σε χρηματοδότηση από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς καθώς και τακτικό εφοδιασμό σε πετρέλαιο . Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφωνεί ότι η κοινότητα θα πρέπει πέραν τούτου , να διαθέσει στην Πρώην Γιουγκοσλάβικη Δημοκρατία της Μακεδονίας ουσιαστική οικονομική βοήθεια και για αυτό το λόγο προσφέρει προς αυτήν «50 εκατομμύρια ecu ως ανθρωπιστική και τεχνική βοήθεια »⁽⁵⁴⁸⁾.

Έτσι η Κοινότητα, εγκρίνοντας οικονομική βοήθεια προς τα Σκόπια και αναλαμβάνοντας να βοηθήσει την Κυβέρνηση της, να αποκτήσει πρόσβαση στα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα «παρέκαμψε» το πνεύμα της Λισαβόνας όπως τουλάχιστον την αντιλαμβάνονταν η Αθήνα , και «δεν δέσμευσε» για την στάση που θα τηρούσαν τα μέλη της στον ΟΗΕ παρά το σχετικό αίτημα που επέβαλε ο Μητσοτάκης προς τον Μέιτζορ με επιστολή του ⁽⁵⁴⁹⁾.

Ωστόσο παρά το γεγονός της εξουδετέρωσης, εκ μέρους της ΕΚ της στενής ερμηνείας που έδινε η Ελλάδα για την απόφαση της Λισαβόνας , η Ελληνική Κυβέρνηση συνέχισε να επιμένει στο να διατηρηθεί έστω και τυπικά η εν λόγω απόφαση, γιατί αυτό θα την διευκόλυne για να επιτύχει ακόμη μια αναβολή της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, με πρόφαση την διαφωνία για το όνομα.

Αυτό εξηγεί και την επιμονή του Παπακωνσταντίνου στο Εδιμβούργο, σύμφωνα με τον οποίο «και για την περίπτωση των Πορτογάλων που είχαν προτείνει το 'Νέα Μακεδονία ' και για την περίπτωση του Βρετανού μεσολαβητή Ο'Neil που είχε προτείνει

548. Για το κείμενο της απόφασης βλ. Βαλινάκης & Νταλής, στο ίδιο, σελ.123-124 ο οποίος παραπέμπει στην Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα , χρόνος έκτος , τεύχος 19-20, Αθηνά , 18 Δεκεμβρίου 1992., βλέπε επίσης *Ελευθεροτυπία*, 14-12-1992, σελ.5.

549. Μπάμπης Μεταξάς, «Κέρδη και ζημιές», *Ελευθεροτυπία*, 14 -12-1992, σελ.4. Όσον αφορά την επιστολή Μητσοτάκη στον John Major , ως προεδρεύοντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Εδιμβούργο, την οποία επιστολή την κοινοποίησε στους άλλους έντεκα , έλεγε μεταξύ άλλων ότι : «Με την διακήρυξη της Λισαβόνας , το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την προθυμία του να αναγνωρίζει τη δημοκρατία αυτή με ένα όνομα , το οποίο δεν θα περιλαμβάνει τον όρο Μακεδονία . Βάση αυτή της διακήρυξης η κυβέρνηση μου ανέλαβε μια σειρά θετικών πρωτοβουλιών προς τα Σκόπια για να συμβάλει στην μείωση της έντασης και στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ μας . Οι πρωτοβουλίες αυτές περιλαμβάνουν όχι μόνον την προσφορά οικονομικής βοήθειας, αλλά και μια σαφή εγγύηση της εδαφικής τους ακεραιότητας στην οποία συμμετέχουν , μετά από δική μας πρωτοβουλία και όλοι οι γείτονες τους . Δυστυχώς όλες αυτές οι προσπάθειες μας αντιμετωπίστηκαν από τα Σκόπια με κλιμακούμενες προκλήσεις ..Είναι επομένως απαραίτητο να αποδείξουμε ότι παραμένουμε σταθερή στις απόψεις μας επιβεβαιώνοντας εδώ στο Εδιμβούργο , την απόφαση της Λισαβόνας..Είμαστε επίσης πρόθυμοι να συμβάλουμε στην κοινή προσπάθεια παροχής στα Σκόπια, της οικονομικής και ανθρωπιστικής βοήθειας που χρειάζονται..Η βοήθεια αυτή θα πρέπει να αποσταλεί μέσω της Ελλάδας ...Εν ονόματι της κοινοτικής αλληλεγγύης η Ελλάς υποστήριζε πάντοτε με συνέπεια την κοινή πολιτική των δώδεκα ..στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας , ακόμη και όταν η εξοικείωση μας με τα προβλήματα των Βαλκανίων , έκανε δύσκολη την συμμετοχή μας. ..Ζητάμε τώρα και εμείς την ίδια υποστήριξη» (*Ελευθεροτυπία*, 12.12.1992, σελ.4).

το 'Μακεδονία (Σκόπια) ' παρέμεινε η ομόφωνη απόφαση της Λισαβόνας τυπικά τουλάχιστον»⁽⁵⁵⁰⁾.

Όσον αφορά το περιεχόμενο της έκθεσης Ο'Neil, ο Παπακωνσταντίνου μας πληροφορεί ότι την απέρριψε στην συγκριμένη συνάντηση, λέγοντας ότι «η Ελλάδα την απορρίπτει αμέσως και κατηγορηματικά. Ο πρέσβης Ο'Neil ενέργησε έξω από τις εντολές του. Αντί να πείσει για την αποδοχή της απόφασης της Λισαβόνας από την Κυβέρνηση των Σκοπίων[...] αναζήτησε συμβιβαστική λύση»⁽⁵⁵¹⁾.

Ωστόσο, ο Χρήστος Ροζάκης δίνει μια διαφορετική ερμηνεία σε σχέση με την απόφαση της Λισαβόνας και με το θέμα της αναζήτησης συμβιβαστικής λύσης, παρατηρώντας ότι η κοινοτική θέση της Λισαβόνας, επαναφέρει στο προσκήνιο την λογική της κοινοτικής αλληλεγγύης, χωρίς να αναιρεί την θέση της στην Γκιμαράες⁽⁵⁵²⁾. Και η παρατήρηση του Ροζάκη μας βοηθά να κατανοήσουμε καλύτερα την ευρύτερη ερμηνεία που θα μπορούσε να δοθεί σε σχέση με την απόφαση της Λισαβόνας (βλ. παραπάνω σελ.193), και να καταλάβουμε γιατί ο πρέσβης Ο'Neil δεν πήγε να θέσει όρους στα Σκόπια (όπως αφήνει να υπονοηθεί ο Παπακωνσταντίνου), αλλά πήγε να κτίσει κάποια βάση αναζήτησης συμβιβαστικής λύσης. Έτσι, εφόσον στο Γκιμαράες αναγνωρίστηκε η θέση ότι το όνομα του νέου κράτους θα πρέπει να είναι κοινά αποδεκτό τόσο στην ΠΓΔΜ όσο και στην Ελλάδα (βλ. παραπάνω σελ.186), αυτό θα πει ότι η συζήτηση για την εξεύρεση λύσης, έπρεπε να περιστραφεί γύρω από την αναζήτηση μιας σύνθετης ονομασίας. Και η σύνθετη ονομασία για να ήταν κοινό αποδεκτή, έπρεπε να μην είχε την λέξη 'Μακεδονία' σκέτο, αλλά να υπήρχε δίπλα της μια άλλη λέξη, που σε συνάρτηση με την πρώτη, να την κάνει σύνθετη, και να φαίνεται διαφορετική από την λέξη Μακεδονία σκέτο (προς ικανοποίηση της Ελλάδας), ή να μην ήταν μια άλλη λέξη εντελώς άσχετη με την λέξη 'Μακεδονία' ή παραγωγό της (προς ικανοποίηση της ΠΓΔΜ). Υπό την παραπάνω οπτική, της αναζήτησης κάποιας σύνθετης παραλλαγής της λέξης Μακεδονία, που θα αποτελούσε την μόνη λύση κοινής αποδοχής (η θέση που υιοθετείται στο Γκιμαράες), και αποκλεισμού προς χρήση της λέξης Μακεδονία σκέτο, χωρίς σύνθετη μορφή (θέση που υιοθετείται στην Λισαβόνα), μπορούμε να κατανοήσουμε την βάση που έθεσε η Λισαβόνα για τον Ο'Neil, χωρίς την στενή ερμηνεία που δίνει ο Παπακωνσταντίνου⁽⁵⁵³⁾.

550. Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ.206. Για να ανατραπεί δηλαδή από τυπική άποψη χρειαζόταν και η συγκατάθεση της Ελλάδας.

551. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ.220. Σύμφωνα με τον Ταρκα ο άγγλος μεσολαβητής Ο'Neil ταξίδευσε τρεις φορές στα Σκόπια και δύο φορές στην Αθήνα ενώ είχε και άλλη μια συνάντηση με τον Παπακωνσταντίνου στη Βιέννη. Βλ. Τάρκα, ό.π., σελ.347.

552. Χρήστος Ροζάκης, «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία», σελ.54.

553. Αν συγκρίνουμε την ερμηνεία που δίνει ο Παπακωνσταντίνου (ο οποίος κρίνει τον διαμεσολαβητικό ρόλο του Ο'Neil με μοναδικό κριτήριο την άσκηση πίεσης στην ΠΓΔΜ για να μην χρησιμοποιήσει πλέον το όνομα Μακεδονία), με τα θεωρητικά κριτήρια διακρίσεις που περιγράψαμε πιο πάνω (βλ. σελ.187-188, υποσημείωση 429) τότε συμπεραίνουμε ότι ο πρώτος κατανοούσε τον ρόλο του Ο'Neil ως manipulative mediator. Δηλαδή Ο'Neil, έπρεπε να

Όσον αφορά το παρασκήνιο των διεργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Εδιμβούργου, ο Παπακωνσταντίνου μας πληροφορεί ότι ο Solana τον είχε προειδοποιήσει ότι θα είναι «μονός» και αυτό έγινε . Γιατί αμέσως διαπίστωσε ότι «ένδεκα-κυριολεκτικά ,ένδεκα-προσπαθούσαν να πιάσουν ένα» δηλαδή τον ίδιο τον Έλληνα υπουργό ο οποίος , όπως λέει ήταν «αμετάπειστος» απέναντι στα επιχειρήματα των άλλων και προσθέτει ότι η θέση του ««ήταν σαφής και άκαμπτη»⁽⁵⁵⁴⁾.

Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν οι άλλοι έντεκα υπουργοί , για να πείσουν των Έλληνα υπουργό, για την ανάγκη μιας άμεσης συμβιβαστικής λύσης , σύμφωνα με αυτά που αναφέρει ο Παπακωνσταντίνου , θα μπορούσαμε να τις παρουσιάσουμε περιληπτικά ως εξής :

- Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας βρισκόταν «σε οικτρή οικονομική κατάσταση»
- Υπήρχε κίνδυνος «επέκτασης του πολέμου στα νότια Βαλκάνια»
- Η εκκρεμότητα της αναγνώρισης της, λόγω της διένεξης για το ονοματολογικό, δεν μπορούσε « να έχει επ 'άπειρον την σύμπραξη ή την συνοχή της Κοινότητας», και ότι « η Κοινότητα αρκετά βοήθησε ως τώρα» και, «η εμμονή της Ελλάδας» είχε «οδηγήσει σε διαφορετική και άνιση μεταχείριση των Σκοπίων από εκείνη που ακολουθήθηκε για όλες τις χώρες που προέκυψαν από την διάλυση της Γιουγκοσλαβία ή την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως»
- Σχετικά με την απόφαση της Λισαβόνας ζητήθηκε «η μετατροπή της , αν όχι την ανατροπή της» με την λογική ότι «αν μια απόφαση που λήφθηκε για να διευκολύνει την επίλυση μιας διαφοράς δεν είναι αποτελεσματική θα πρέπει να αλλάξει»

λειτουργήσει ως επιτήδειος χειριστής στην διαπραγμάτευση, χρησιμοποιώντας την δική του θέση ως μοχλός πίεσης ,ισχύος ,επιρροής , και πειθούς , για να διαμορφώσει μια πιθανή λύση που λάμβανε υπόψη μόνο την θέση της Ελλάδας και καθόλου την θέση της ΠΓΔΜ. Όμως κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει γιατί στην συγκεκριμένη περίπτωση ο διαμεσολαβητής ο'Neil δεν μεσολαβούσε ανάμεσα στην Ελλάδα και ΠΓΔΜ αλλά ανάμεσα στην ΕΚ και ΠΓΔΜ, και η θέση της Ελλάδας ήταν διατυπωμένη στις αποφάσεις της ΕΚ στο Γκιμαράες και στην Λισαβόνα κάτω από την ευρύτερη ερμηνεία που δώσαμε παραπάνω. Έτσι λοιπόν έχοντας υπόψη της ευρύτερη ερμηνεία που προκύπτει αναφορικά με τις αποφάσεις της ΕΚ στο Γκιμαραες και στην Λισαβόνα, που διαμόρφωναν μια θέση αναζήτησης συμβιβαστικής λύσης, ο διαμεσολαβητής ο'Neil σ'εκείνη τη φάση, έπρεπε να λειτουργήσει μόνο ως formulator και όχι ως manipulative mediator, διατυπώνοντας μόνο συμβιβαστικές προτάσεις χωρίς να ασκήσει πιέσεις στην άλλη πλευρά, για να αποδέχεται την ελληνική θέση όπως την ερμηνεύει ο Παπακωνσταντίνου.

554. Περισσότερες λεπτομέρειες για του διάλογο του Έλληνα υπουργού με τους άλλους 11 υπουργούς εξωτερικών της ΕΚ στο Εδιμβούργο βλ. Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο.*, σελ.227-228.

- Σχετικά με την αποστολή του πρέσβη Ο'Neil και την συμβιβαστική του πρόταση υποστηρίχτηκε ότι «αφού δεν στάθηκε δυνατόν να επιτύχει το μείζον» δηλαδή να πείσει την «Δημοκρατία της Μακεδονίας» να δεχτεί την απόφαση της Λισαβόνας «θα έπρεπε να αναζητήσει μια μέση λύση, μια συμβιβαστική προσέγγιση του θέματος»⁽⁵⁵⁵⁾

Τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο Παπακωνσταντίνου στον αντίλογο του για να αντικρούσει τις θέσεις των άλλων έντεκα υπουργών της ΕΚ ήταν:

- Σχετικά με την απόφαση της Λισαβόνας, αυτή δεν έπρεπε να αλλάξει γιατί η Κοινότητα «δεν μπορεί να αλλάξει τις αποφάσεις της και μάλιστα ομοφώνως παρμένες»

- Σχετικά με την έκθεση Ο'Neil η Ελλάδα την «απέρριψε» για «τους λόγους που αναπτύχθηκαν εκτενώς στις Βρυξέλλες» και όσον αφορούσε το ζήτημα της ονομασίας «εμμένει στην άποψη της να μην υπάρχει ο όρος 'Μακεδονία' στο όνομα του νέου κράτους»⁽⁵⁵⁶⁾.

Στην συνέχεια ο ίδιος ο Παπακωνσταντίνου επικοινωνήσε με τον πρωθυπουργό Μητσοτάκη και μας πληροφορεί ότι «του εξήγησε τι είχε συμβεί» και αποφασίσανε και οι δυο να παραμείνουν «ακλόνητοι» στη θέση τους⁽⁵⁵⁷⁾ δηλαδή στην θέση της αναβολής της διαδικασίας της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ.

Από την άλλη ο Προέδρος της ΠΓΔΜ, Γκλιγκόροφ, για δεύτερη φορά συμβιβάστηκε για να δεχτεί πρόταση της ΕΚ για σύνθετη ονομασία (η πρώτη φορά ήταν πρόταση Pineiro για Νέα Μακεδονία). Κάτι τέτοιο συνέβη όταν ο Γκλιγκόροφ ως έκφραση καλής θέλησης για το συμβιβασμό με την Ελλάδα δέχτηκε την πρόταση του βρετανού απεσταλμένου πρέσβη Ο'Neil' για να ονομαστεί η χώρα του «Δημοκρατία της Μακεδονίας (Σκόπια) παρά το γεγονός ότι δέχτηκε σφοδρές επικρίσεις στη χώρα του για «ενδοτισμό»⁽⁵⁵⁸⁾. Σε συνέντευξη του που δημοσίευσε η Γαλλική εφημερίδα

555. Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ.227-228.

556. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ.227-228.

557. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ.227-228. Κατά τον Παπακωνσταντίνου η μη αποδοχή των ελληνικών θέσεων δεν γινόταν εξαιτίας της επιβάρυνσης των συνθηκών στα δυτικά Βαλκάνια και λόγω του κινδύνου αποσταθεροποίησης και εξαπλώσεως της σύγκρουσης όπως κατανοούσαν την πραγματικότητα εκείνη την στιγμή οι δυτικές και άλλες βαλκανικές χώρες, αλλά κατά τον υπουργό γινόταν εξαιτίας της πίεσης που ασκούσε η κοινή γνώμη των δυτικών χωρών στις κυβερνήσεις τους για να πράξουν εναντίον της Ελλάδας. Σχετικά με αυτό ο Παπακωνσταντίνου αναφέρει: «Απαντούσα σε όλους και ήμουν αμετάπειστος. Τα επιχειρήματα μου ήταν γνωστά. Ένδεκα –κυριολεκτικά, ένδεκα-προσπαθούσαν να πείσουν ένα. Η κοινή γνώμη όλων δεν δέχονταν με κανένα λόγο τη σημασία που εμείς δίναμε στην ονομασία του νέου κράτους και αυτό τους δυσκόλευε να δεχτούν την ελληνική άποψη [...]». Βλ. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ.227-228.

558. *Ελευθεροτυπία*, 10-12-1992, σελ.4.

Liberation, ο Κύρο Γκλιγκόροφ είπε ότι η χώρα του «είναι έτοιμη για συμβιβασμούς γύρω από τους όρους σχετικά με τη διεθνή αναγνώριση της» και επέρριψε όλη την ευθύνη στην Ελλάδα που όπως ανέφερε «ζητεί να σβηστεί η λέξη 'Μακεδονία' από το όνομα του κράτους μας και απορρίπτει κάθε διάλογο». Και συνέχισε ότι «σε περίπτωση που η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μας αναγνωρίζει με το όνομα μας, η Ελλάδα μπορεί να μας αποκαλεί εάν θέλει και στο μέλλον ως Δημοκρατία των Σκοπίων εμείς δεν έχουμε αντίρρηση για αυτό». Υπογράμμισε επίσης ότι σε περίπτωση που η χώρα του «αναγνωριστεί στην επικείμενη διάσκεψη κορυφής της ΕΚ στο Εδιμβούργο δεν θα υπάρξει ανάγκη να αποσταλούν παρατηρητές και κυανόκρανοι του ΟΗΕ». Και έκλεισε λέγοντας ότι «επιθυμώ να αναγνωριστούμε γρήγορα και να βρούμε τη θέση μας στην Ευρώπη και κυρίως να μην συζητάμε επί 18 χρόνια όπως για το θέμα της Κύπρου»⁽⁵⁵⁹⁾.

Όμως παρά την αναβολή που προκάλεσε η Ελλάδα στην διάσκεψη στο ζήτημα της αναγνώρισης, κάτι που η Ελλάδα έκανε και το κατάφερε σε κάθε προηγούμενη διάσκεψη, η τελική απόφαση του Εδιμβούργου είχε μεγάλη σημασία. Και αυτό γιατί σημειώνει την καμπή για την περαιτέρω τύχη της διατήρησης της ενότητας της ΠΓΔΜ ανοίγοντας το δρόμο για την είσοδο αυτού του κράτους στην διεθνή κοινωνία και στους διεθνούς οργανισμούς ⁽⁵⁶⁰⁾.

Ο Douglas Hurd εξήγησε με πολύ ξεκάθαρο τρόπο την λογική της ΕΚ στην εξέλιξη του θέματος λέγοντας στον Παπακωνσταντίνου ότι «Η ευελιξία σας στο θέμα του ονόματος δεν θα θεωρούταν αδυναμία ..αλλά αντίθετα ..ένδειξη αυτοπεποίθησης. Η άποψη σας να τους επιβάλλεται εσείς το όνομα που θέλετε και εκείνοι δεν θέλουν οδηγεί σε αδιέξοδο[.] Το όνομα αυτό αποτελεί το μοναδικό συνδετικό κρίκο των εθνοτήτων που συμβιώνουν σε αυτό το κράτος. Αυτό το όνομα δέχονται όλες οι μειονότητες ακόμη και η πολυπληθέστερη που είναι η αλβανική [.] Οι σχέσεις Αθήνας-Σκοπίων αποτελούν ουσιώδη παράμετρο για την ειρήνη αλλά και την ανάπτυξη των Βαλκανίων [.] Η Κοινότητα έχει εκπληρώσει την αποστολή της σε αυτό το θέμα. Δεν στέφτηκε με επιτυχία η προσπάθεια της». Και τελείωσε ευχόμενος «να πετύχει η επομένη προσπάθεια που δεν μπορεί να είναι άλλο από εκείνη των Ηνωμένων Εθνών»⁽⁵⁶¹⁾.

559. *Ελευθεροτυπία*, 7-12-1992, σελ.5.

560. Η Ελλάδα προκαλούσε την αναβολή κάθε διαδικασίας αναγνώρισης του νέου κράτους συνήθως απειλώντας ότι δεν θα ψήφισε κάποια κοινή απόφαση σημαντική για την Κοινότητα. Και αυτή την φορά στον Εδιμβούργο ο Παπακωνσταντίνου χρησιμοποίησε την ίδια τακτική λέγοντας σε κάποια φάση της συζήτησης ότι: «Μη με αναγκάζεται αυτή τη στιγμή να δηλώσω επίσημα ότι δεν θα υπογράψω την Κοινή Διακήρυξη για την Γιουγκοσλαβία». Ενώ σε ιδιαίτερη συζήτηση με τον άγγλο υπουργό Hurd του είπε ότι «Η Ελλάδα δεν πρόκειται να δεχθεί αυτό το όνομα. Ούτε καν ως επιθετικό προσδιορισμό». Ενώ ο άγγλος του είπε «Άκουσε. Σου μιλάω σαν φίλος. Δεν πρόκειται πότε να εγκαταλείψουν το 'Μακεδονία'. Είναι η ταυτότητα τους, δεν έχουν άλλη. Γενιές μεγάλωσαν με τη συνείδηση πώς το κράτος τους είναι 'Μακεδονία'». (Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*, σελ.231).

561. Παπακωνσταντίνου, στο ίδιο, σελ.234-235.

Και πράγματι η διαμεσολαβητική προσπάθεια της ΕΚ για να βρει μια συμβιβαστική λύση στο θέμα της αναγνώρισης και της ονομασίας της ΠΓΔΜ, δεν στέφτηκε με επιτυχία λόγω της στρατηγικής της αναβολής αναγνώρισης της ΠΓΔΜ που είχε επιλέξει η Ελλάδα, την οποία την είχε επιτύχει ακολουθώντας μια αποτελεσματική τακτική. Δηλαδή η Ελλάδα αποδεχόταν διάφορα διαμεσολαβητικά σχέδια για να κερδίζει χρόνο, οδηγώντας την αναγνώριση της ΠΓΔΜ από αναβολή σε αναβολή, χωρίς να μπει στην ουσία της διαμεσολαβητικής διαδικασίας για την επίλυση της διένεξης, εφόσον η διένεξη για το ονοματολογικό σύμφωνα με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας δεν ήταν διένεξη (για εκείνων η διένεξη ήταν για το μειονοτικό). Και εφόσον επετύγχανε τις πολυπρόθετες αναβολές της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, στο τέλος των διαπραγματεύσεων η Ελλάδα δήλωνε στους Ευρωπαίους εταίρους της, αυτό που η ίδια είχε αποφασίζει από την αρχή, ότι δηλαδή δεν αποδέχεται ούτε το όνομα Μακεδονία σκέτο ούτε κάποια σύνθετη ονομασία.

Δηλαδή το τακτικό σχήμα της Ελλάδας ήταν απλό και αποτελεσματικό :1) εκμετάλλευση κάποιας διπλωματικής πρωτοβουλίας που προερχόταν από την ΕΚ 2) μετατροπή της διπλωματικής πρωτοβουλίας σε διαμεσολάβηση για εξεύρεση συμβιβαστικής ονομασίας, επιδεικνύοντας συμβιβαστική διάθεση, αφήνοντας να αιωρείται κάποια ιδέα ότι η Ελλάδα μπορεί να συμβιβαστεί με ένα σύνθετο όνομα, που μπορεί να εμπεριέχει το όνομα 'Μακεδονία' 3) μετατροπή της διαμεσολάβησης σε αναβολή της αναγνώρισης των «Σκοπίων» 4) μη συμβιβαστική διάθεση δηλώνοντας ότι η Ελλάδα δεν παραδέχεται ούτε τον όρο Μακεδονία ούτε κάθε τι σύνθετο με αυτό όνομα.

Όπως θα εξηγήσουμε αμέσως πιο κάτω, μια τέτοια τακτική που ακολούθησε στην Κοινότητα θα ακολουθήσει η Ελλάδα και στο ΟΗΕ. Όμως στο ΟΗΕ, θα συναντήσει ένα μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, γιατί, στην Κοινότητα η Ελλάδα εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης, ενώ στο ΟΗΕ θα χρειαζόταν μεγαλύτερες διπλωματικές προσπάθειες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΣΤΟ ΟΗΕ ΕΩΣ ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1993

14.1. ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΣΤΟ ΟΗΕ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑ

Την παραπάνω τακτική δηλαδή της εξεύρεσης κάποιας διπλωματικής πρωτοβουλίας και την μετατροπή της σε διαμεσολάβηση, η Ελλάδα θα την ακολουθήσει και στον ΟΗΕ . Και η νέα προσπάθεια ξεκίνησε όταν, το νέο κράτος , αφού εισήλθε το Δεκέμβριο στο ΔΝΤ με το προσωρινό όνομα « Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», κατάφερε να περάσει το αίτημα εισδοχής στο ΟΗΕ , το οποίο ο Boutros-Ghali στις 22 Ιανουαρίου 1993 διαβίβαζε προς το Συμβούλιο Ασφαλείας ⁽⁵⁶²⁾.

Η Κυβέρνηση Μητσοτάκη εκείνες τις ημέρες ήταν πολύ θορυβημένη σχετικά με το αίτημα των Σκοπίων στο ΟΗΕ, την στιγμή που η Δανία που έχει την προεδρία της ΕΚ , είχε ταχθεί υπέρ της άμεσης αναγνώρισης της χώρας αυτής ⁽⁵⁶³⁾. Ενώ στις επαφές που είχε η Ελληνική Κυβέρνηση με τον Ιάπωνα πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας , Hatano , ο τελευταίος είπε ότι «αφού το πρόβλημα δεν είναι νομικό αλλά πολιτικό , πρέπει κανονικά να προστεθεί [στην ατζέντα] το θέμα της εισδοχής»⁽⁵⁶⁴⁾ .

Σε εκείνες τις συνθήκες η Αθήνα συνεχίζει τις προσπάθειες να αποτρέψει την ένταξη των Σκοπίων στον ΟΗΕ, ενώ ο Μητσοτάκης έστειλε μήνυμα στον Μπούς και επιστολή στον Roland Dumas ενώ ο Βαρβιτσιώτης , ύστερα από έκτακτη σύνοδο του ΚΥΣΕΑ δήλωσε ότι «η Ελλάδα παρακολουθεί την κατάσταση σε Βοσνία και Σκόπια και είναι έτοιμη για κάθε ενδεχόμενο» ⁽⁵⁶⁵⁾

Ήταν φανερό ότι η Ελληνική Κυβέρνηση έψαχνε για την εξεύρεση κάποιας διπλωματικής πρωτοβουλίας η οποία ήρθε στην Ελλάδα την κατάλληλη στιγμή, με την πρόταση του Γάλλου Προέδρου Mitterrand. Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη, ο Mitterrand είχε προτείνει παραπομπή του θέματος σε διαιτησία και ο Μητσοτάκης ο οποίος διατηρούσε άριστες σχέσεις με τον Mitterrand , αξιοποίησε αυτή την πρόταση «για να ξεπεράσει την απελπιστική κατάσταση την οποία αντιμετώπισε η Κυβέρνηση στο

562. Για την παραπάνω ημερομηνία βλέπε *Ποντίκι*,28-1-1993,σελ.12.

563. *Ποντίκι*,14-1-1993.

564. *Ποντίκι*,14-1-1993.

565. *Ποντίκι*,14-1-1993.

Συμβούλιο Ασφαλείας» . Για το σκοπό αυτό η Ελληνική Κυβέρνηση ήρθε σε συνεννόηση με την γαλλική πλευρά και εξασφάλισε την μετατροπή της αρχικής ιδέας σε διπλωματική πρωτοβουλία την οποία διατύπωσε επίσημα ο Mitterrand στις 7 Ιανουαρίου του 1993 ⁽⁵⁶⁶⁾ .

Σύμφωνα με τον Σκυλακάκη , έτσι όπως είχαν εξελίχθη τα πράγματα αν η Ελλάδα επέμενε στην στάση την οποία είχε αποφασίσει το συμβούλιο των αρχηγών , ήταν κάτι παραπάνω από βέβαιο ότι το νέο κράτος θα εισερχόταν στα Ηνωμένα Έθνη ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και μόνη πιθανότητα να αποτραπεί η είσοδος τους ήταν να δεχθεί η Ελλάδα να συζητήσει ένα συμβιβασμό⁽⁵⁶⁷⁾. Με άλλα λόγια , η εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης δεν ήταν για την Ελλάδα ζήτημα ουσίας αλλά ζήτημα εικόνας και τακτικής. Δηλαδή αν από εδώ και πέρα η Ελλάδα παρουσιαζόταν στο εξωτερικό αδιάλλακτη, δεν θα είχε κανένα μέσων αναβολής εισόδου του νέου κράτους με το συνταγματικό του όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» στο ΟΗΕ, ενώ εάν παρουσιαζόταν συμβιβαστική είχε πιθανότητες καθυστέρησης.

Για να προωθήσει την τακτική του ο Μητσοτάκης έστειλε τον Παπακωνσταντίνου στην Ουάσιγκτον όπου συναντήθηκε στις 27 Ιανουαρίου του 1993 με τον Warren Christopher .Ο Έλληνας υπουργός του παρέδωσε επιστολή του Μητσοτάκη προς τον Κλίντον με την οποία ζητεί τη διαμεσολάβηση του για να πάει το θέμα του νέου κράτους σε διαιτησία που σήμαινε ένταξη των Σκοπιών στο ΟΗΕ με προσωρινή ονομασία, παραπομπή του ονόματος σε διαιτησία και απευθείας διάλογο Αθήνας-Σκοπίων⁽⁵⁶⁸⁾.

566. Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ.206. Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου, ο Πρόεδρος Mitterrand θεωρούσε ότι το ζήτημα της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ , δεν μπορούσε πλέον να ρυθμιστεί στα πλαίσια της ΕΚ αλλά με κοινή συγκατάθεση , και για αυτό το λόγο είχε συναντηθεί με τον Γκλιγκόροφ στις 15-12- 1992 και του είχε προτείνει ότι η μόνη λύση είναι ένας συμβιβασμός και από τα Σκόπια και από την Κοινότητα . «Αυτή η ασαφής , έστω πρόταση του Mitterrand» λέει ο Παπακωνσταντίνου «μας χρησίμευε κατεξοχήν στο πρώτο στάδιο της διπλωματικής μάχης στα Ηνωμένα Έθνη». Βλ. Παπακωνσταντίνου , *Το Ημερολόγιο* , σελ.244.

567. Σκυλακάκης , ό.π., σελ.207.

568. Ποντίκι, 28-1-1993, σελ.7. Ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου, George Stephanopoulos είχε επιβεβαιώσει ότι ο Κλίντον με τον Mitterrand και Major θα αναλάβουν πρωτοβουλία ενώ ο Dumas είχε επιβεβαιώσει ότι το όνομα του νέου κράτους θα είναι «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» . Από την άλλη ο υπουργός εξωτερικών , Μαλέφσκη είχε δηλώσει στα Σκόπια ότι «ηταν αναγκαίος ο απευθείας διάλογος» και είχε αφήσει ανοιχτό το θέμα του ονόματος με επιθετικό προσδιορισμό κάτι που είχε επαναλάβει και ο Γκλιγκόροφ στις Βρυξέλες στις 27-1-1993. Βλ. Ποντίκι, 28-1-1993, σελ.7. Ενώ ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, Christopher είχε πει για την άφιξη 300 αμερικανών στρατιωτικών στην ΠΓΔΜ ότι « η απόφαση αποστολής τους , που δεν θα είχε ημερομηνία λήξης και θα ήταν στην διάθεση του ΟΗΕ, έγινε ύστερα από διαβουλεύσεις με τον Γκλιγκόροφ και ο σκοπός της θα ήταν η αποτροπή της σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ και η αποτροπή της επέκτασης του πολέμου στο ευρύτερο βαλκανικό χώρο» . Για αυτό το λόγο , σύμφωνα με των Christopher «ήταν σημαντικό να καταλάβει καθένας στην περιοχή ότι η επίθεση εναντίον της Πρώην Γιουγκοσλαβικής

Η μετατροπή της γαλλικής πρότασης περί διαιτησίας σε επίσημη διπλωματική κίνηση ήταν μια ευφυής ενέργεια της ελληνικής διπλωματίας. Η εν λόγω ενέργεια, σε συνδυασμό με την «τίμια έναντι της Ελλάδας στάση του προέδρου Μπούς , ο οποίος παρά τις πιέσεις κράτησε την υπόσχεση που είχε δώσει στον κ. Μησοτάκη το Νοέμβριο του 1992» , τελικά «απέτρεψαν την προώθηση του αιτήματος των Σκοπίων» πριν την 20 Ιανουαρίου του 1993 που ήταν ημερομηνία ανάληψης της εξουσίας από την νέα Κυβέρνηση του Προέδρου Κλίντον⁽⁵⁶⁹⁾.

Έτσι όταν ο πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας πείστηκε να εισαγάγει το θέμα προς συζήτηση , ενώ η ΠΓΔΜ είχε ήδη εξασφαλίσει τις ψήφους που της ήταν απαραίτητες για την αποδοχή τους στον ΟΗΕ , το θέμα αναβλήθηκε, και έτσι η Ελληνική Κυβέρνηση κατόρθωσε κάτι πολύ δύσκολο χάρη στην αποδοχή της γαλλικής πρότασης που άλλαξε το διπλωματικό κλίμα υπέρ της Ελλάδας ⁽⁵⁷⁰⁾.

Ως απόρροια των διπλωματικών κινήσεων της Ελλάδας, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν συγκατάθεσε για την αποδοχή της αίτησης της ΠΓΔΜ , αλλά κυκλοφόρησε ένα σχέδιο απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας από τις τρεις ευρωπαϊκές χώρες που μετείχαν σ' αυτό (Γαλλία , Μ .Βρετανία, και Ισπανία), το οποίο υιοθετούσε την ιδέα της υπό όρους εισόδου του νέου κράτους στον ΟΗΕ ⁽⁵⁷¹⁾.

Δημοκρατίας της Μακεδονίας θα έχει σοβαρές συνέπειες» . Ενώ ο Μησοτάκης ανέφερε ότι «έλαβε ήδη διαβεβαιώσεις από τον Christopher αλλά και από τον Hurd ότι η αποστολή αμερικανικών στρατευμάτων δεν αποτελεί βήμα προς αναγνώριση των Σκοπίων» και ότι «η εξέλιξη αυτή δεν δημιουργεί προβλήματα στις σχέσεις Ελλάδα-Σερβίας.(Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 11-1-1993, σελ.7).

569. Σκυλακάκη ,ό.π.,σελ..208-209.

570. Σκυλακάκη, στο ίδιο, σελ.207. Για να καταλάβουμε το βαθμό της δυσκολίας που θα αντιμετώπιζε η Ελλάδα εάν δεν είχε δεχτεί την γαλλική πρόταση μπορούμε να δούμε την χαρακτηριστική δήλωση του Παπακωνσταντίνου στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας στις 27 Μαρτίου του 1993 οποίος είπε ότι «όταν έφυγα τον Ιανουάριο στην Νέα Υόρκη , ο Boutros-Ghali και ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας μου είπαν : είναι 14 και έχετε μόνο τους γάλλους . Και περνάει» (Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ. 207-208) . Όταν ο Γενικός Γραμματέας είπε στον Παπακωνσταντίνου την λέξη «περνάει» αναφέρεται σε αυτό που ο πρώτος πίστευε εκείνη την στιγμή ότι δηλαδή κατα την άποψη του περνούσε το αίτημα εισδοχής του νέου κράτους στο ΟΗΕ με το συνταγματικό του όνομα , αίτημα την οποία ο ίδιος ο Boutros-Ghali, στις 22 Ιανουαρίου 1993 διαβίβαζε προς το Συμβούλιο Ασφαλείας . Έτσι κατα την άποψη του Boutros-Ghali (σύμφωνα με τα δεδομένα που είχε εκείνη τη στιγμή, δηλαδή στις 22 Ιανουαρίου 1993, δηλαδή πριν ξεκινήσουν οι ελληνικές διπλωματικές ενέργειες) το αίτημα της εισδοχής του νέου κράτους με το συνταγματικό όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» περνούσε (μπορούσε να εγκριθεί) γιατί ήταν πεπεισμένος ότι από τους δεκατέσσερις ψήφους του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεκατρείς ψήφοι θα ήταν υπέρ και μόνο η Γαλλία θα ψήφισε εναντίον. Όμως πολύ γρήγορα, χάρη στις διπλωματικές ενέργειες της Ελλάδας , αποδείχτηκε ότι η εκτίμηση του Boutros-Ghali ήταν λάθος γιατί τελικά το νέο κράτος δεν εισήχθη στον Οργανισμό με το συνταγματικό του όνομα δηλαδή ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας» αλλά με προσωρινό όνομα που ήταν ένα επίτευγμα μοναδικό στην ιστορία του ΟΗΕ (λεπτομέρειες πιο κάτω).

571. Σκυλακάκη, στο ίδιο, σελ. 208-209.

Το αποτέλεσμα εκείνη τη στιγμή ήταν υπέρ της Ελλάδας η οποία κέρδισε έτσι χρόνο. Όταν η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας τελικά κατέθεσε την επίσημη αίτηση της στις 25 Ιανουαρίου 1993, η Αθήνα ήταν καλά προετοιμασμένη, γιατί μπόρεσε να προβάλει το γαλλικό σχέδιο, που βρήκε υποστήριξη και από την Βρετανία και άλλους, και την ίδια στιγμή μπόρεσε και προετοίμασε και ένα απαντητικό υπόμνημα, το οποίο κατέθεσε την ίδια μέρα ⁽⁵⁷²⁾.

14.2. Η ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΞΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΟΗΕ

Με το υπόμνημα που ο Παπακωνσταντίνου έστειλε στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, αφού εγείρει «σοβαρές ανησυχίες ως προς την πραγματική βούληση» της ΠΓΔΜ για «να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», ζήτησε στην συνέχεια επειγόντως την άσκηση της προληπτικής διπλωματίας τονίζοντας το εξής: «το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν έχει μόνο αρμοδιότητα στην επίλυση των διαφόρων αλλά και στην λήψη των απαραίτητων μέτρων για την πρόληψη τους. Αυτή είναι μια σαφής περίπτωση όπου απαιτείται επειγόντως προληπτική διπλωματία. Θα πρέπει να ερευνηθούν όλες οι προσπάθειες και όλες οι προτάσεις προς την κατεύθυνση αυτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν υπάρξει περιπτώσεις όπου το αίτημα εισδοχής έχει εξαρτηθεί από την προηγούμενη εκπλήρωση ορισμένων όρων προς το συμφέρον της ειρήνης και της ασφαλείας. Η Ελλάδα θέλει να επισημάνει ότι η εισδοχή της ΠΓΔΜ στα Ηνωμένα Έθνη πριν από την εκπλήρωση των απαραίτητων προϋποθέσεων, και ειδικότερα πριν από την εγκατάλειψη της χρήσης της ονομασίας “Δημοκρατία της Μακεδονίας” θα διαιώνιζε και θα αύξανε την τριβή και την ένταση και δεν θα συντελούσε στην δημιουργία συνθηκών ειρήνης και σταθερότητας σε μια ήδη δοκιμασμένη περιοχή. κάτω από τις περιστάσεις αυτές, η Ελλάδα με λύπη της, δεν θα ήταν σε θέση να αναγνωρίζει της Δημοκρατία αυτή» ⁽⁵⁷³⁾.

Τελικά η Ελλάδα αφού έφερε τα πράγματα στην κατεύθυνση που επιθυμούσε, δήλωσε ότι «θα ψηφίσει θετικά την εισδοχή των Σκοπίων στον ΟΗΕ με το προσωρινό όνομα Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», και πάντα έχοντας υπόψη μια λύση τύπου πακέτου, ιδέα την οποία υποστήριξε ο

572. Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ.208-209.

573. Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ.129-134.

Παπακωνσταντίνου, λέγοντας ότι « το πακέτο Pineiro μας βοηθά πολύ» ⁽⁵⁷⁴⁾, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί ως πιο μετριοπαθής τοποθέτηση.

Η ανταπόκριση του ΟΗΕ στο αίτημα της Ελλάδας για άμεση ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας δείχνει ότι η επίδραση της «*Ατζέντας για την Ειρήνη*» του Boutros Ghali -που έδινε μεγάλο βάρος στην πρόληψη - είχε επιφέρει μια ουσιαστική επίδραση στην λήψη της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας σε σχέση με την διένεξη της Ελλάδας και ΠΓΔΜ. Και χάρη σε αυτή την επίδραση ,η υπόθεση της εισδοχής του συγκεκριμένου κράτους στο ΟΗΕ, δεν κρίθηκε μόνο από την νομική τυπική εκπλήρωση των όρων του Χάρτη – τους οποίους το υποψήφιο κράτος κάλυπτε απολύτως - αλλά χάρη στην ανάγκη διατήρησης της ειρήνης και της πρόληψης συγκρούσεων, προστέθηκε για πρώτη φορά προς συζήτηση και η πολιτική πτυχή της υπόθεσης, που αφορούσε την διαφορά του υποψηφίου κράτους με την Ελλάδα.

Τελικά χάρη στην ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας , παράλληλα με την εισδοχή της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ, προσδιορίστηκε και ο διαμεσολαβητικός τρόπος της επίλυσης της διένεξης, και μέσα σε αυτά τα πλαίσια δόθηκε για πρώτη φορά μια προσωρινή ονομασία σε ένα κράτος όσο καιρό θα κρατούσε η διαμεσολάβηση.

Και η απόφαση 817/ 7-4-1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την εισδοχή της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ που βασίστηκε στην αίτηση υπ' αριθμ. S/25147 της ΠΓΔΜ έλεγε μεταξύ άλλων το εξής: «Το Συμβούλιο Ασφαλείας [...] παρατηρώντας ότι η αιτούσα πληρεί όλα τα κριτήρια για συμμετοχή στον ΟΗΕ που θέτει το άρθρο 4 του Χάρτη [...] παρατηρώντας όμως ότι έχει προκύψει μια διαφορά γύρω από την ονομασία του κράτους ,που είναι ανάγκη να επιλυθεί για το συμφέρον της διατήρησης σχέσεων ειρήνης και καλής γειτονίας στην περιοχή[...] 1). Παροτρύνει τα μέρη να συνεχίζουν τη συνεργασία με τους συμπροέδρους της συντονιστικής επιτροπής της Διεθνούς Συνδιάσκεψης για την Πρώην Γιουγκοσλαβία ώστε να επιτύχουν ταχεία διευθέτηση της διαφοράς τους 2). Προτείνει στην γενική συνέλευση [...] το [...] κράτος προσωρινά να αναφέρεται για κάθε σκοπό στο πλαίσιο του ΟΗΕ ως « η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» εφόσον εκκρεμεί η διευθέτηση της διαφοράς που έχει προκύψει γύρω από την ονομασία του κράτους. 3). Ζητά από το Γενικό Γραμματέα να υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο για το αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας των συμπροέδρων της συντονιστικής επιτροπής της Διεθνούς Συνδιάσκεψης για την Πρώην Γιουγκοσλαβία» ⁽⁵⁷⁵⁾.

574. Κύρα Αδάμ, « Στην ευθεία για το Συμβιβασμό», *Ελευθεροτυπία*, 8-4-1993.

575. Βαλινάκης & Νταλής, στο ίδιο, σελ.148, βασιζόμενος στο *United Nations , security council, res/817 (1993)*. Ενώ η Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα A/RES/47/225 της 8-4-1993 αναφέρει στην απόφαση της μεταξύ άλλων ότι :«...Decide to admit the state whose application is contained in document A/47/876-S/25147 to membership in the United Nations, this state being provisionally referred to for all purposes within the United Nations as "the former Yugoslav Republic of Macedonia" pending settlement of the difference that has arisen over the name of the state».

Την ίδια στιγμή ο προεδρεύων του Συμβουλίου Ασφαλείας ανέφερε σχετικά με το θέμα της διαμεσολάβησης και της ονομασίας ότι « το Συμβούλιο Ασφαλείας εκφράζει την ελπίδα ότι οι δυο πλευρές θα συνεργαστούν πλήρως με τους μεσολαβητές και μαζί με όλους τους ενδιαφερομένους θα αποφύγουν να προβούν σε ενέργειες που να δυσχεραίνουν την επίλυση του θέματος ... το Συμβούλιο καθιστά σαφές ότι η αναφορά στην απόφαση στην “Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία” δεν έχει καμία σχέση με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία-Μαυροβούνιο) . Απλώς αντανακλά το ιστορικό γεγονός ότι το κράτος που προτείνεται να γίνει δεκτός στο ΟΗΕ ήταν στο παρελθόν Δημοκρατία της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας» (576).

Από την άλλη τα Σκόπια συμφωνούσαν για την διαμεσολαβητική πρόταση συζήτησης για τα μέτρα οικοδόμησης αμοιβαίας εμπιστοσύνης αλλά ζητούσαν στους όρους που επιβάλλει η Αθήνα να προστεθεί η εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων για μειονότητες και ελεύθερη διακίνηση πολιτών και άλλα (577). Όσο για το ζήτημα της προσωρινής ονομασίας η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ πληροφορήθηκε εκείνη την στιγμή από την νομική υπηρεσία του ΟΗΕ ότι το όνομα ΠΓΔΜ ήταν μόνο για την εσωτερική χρήση του ΟΗΕ και δεν εμπόδιζε κανένα κράτος μέλος να αναγνωρίσει το νέο κράτος με το συνταγματικό του όνομα(578). Όσον αφορά το ζήτημα της ανάρτησης της σημαίας της ΠΓΔΜ με το έμβλημα της Βεργίνας , ο προεδρεύων του Συμβουλίου Ασφαλείας, Brian είχε πει ότι «η νομική άποψη είναι ότι κάθε χώρα που εντάσσεται στον ΟΗΕ μπορεί να επιλέξει την σημαία της προτίμησης της , αλλά από πολιτική άποψη η κατάσταση είναι διαφορετική»(579). Τελικά , για την σημαία κατατέθηκε γαλλική πρόταση σύμφωνα με την οποία , μόλις εγκριθεί η εισδοχή των Σκοπίων στο ΟΗΕ με το προσωρινό όνομα , το ΠΓΔΜ είτε να υψώσουν την σημαία που είχαν ως μέρος της Ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας , είτε την σημαία του ΟΗΕ(580). Όμως δεν έγινε ούτε το ένα ούτε το άλλο γιατί συμφωνήθηκε να μπουν στον ΟΗΕ χωρίς σημαία.

576. Κύρα Αδάμ, «Στην ευθεία για το συμβιβασμό», (*Ελευθεροτυπία*, 8-4-1993) . Την αλλαγή στάσης της Ελλάδας την είχε επιβεβαιώσει μερικές μέρες πριν με την δήλωση του και ο Υπ. Εξ των Ηνωμένων Πολιτειών ο οποίος δήλωσε σχετικά ότι «το πρόβλημα των Σκοπίων έχει βελτιωθεί τις τελευταίες μέρες. Οπως γνωρίζεται η ελληνική κυβέρνηση έχει πάρει την θέση πώς δέχεται την εισδοχή της ‘Μακεδονίας’ με την ονομασία Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» (βλέπε ανταπόκριση του Αλέξη Παπαχελά , *Καθημερινή* ,1 -1-1993)

577. *Ελευθεροτυπία* ,27-3-1993.

578. Βλ. Loring M.Danforth, *The Macedonian Conflict.*, σελ.151.

579. *Καθημερινή*,1-1-1993.

580. *Ελευθεροτυπία*,1-4-1993. Ο υπουργός εξωτερικών της Γαλλίας, Alain Juppe για να ερμηνεύσει το μεγάλο ενδιαφέρον της Γαλλίας δήλωσε ότι « είμαστε αντιμέτωποι στο βαλκανικό χώρο με μια κρίση δραματική». Και συνέχισε ότι η Γαλλία «πρέπει να αποφύγει ιδιαίτερα την επέκταση των όσων συμβαίνουν σήμερα στην Βοσνία και [...] πρέπει [...] να επιτύχει την παρέμβαση μιας ειρηνευτικής δύναμης στο Κοσσυφοπέδιο και τη ‘Μακεδονία’» (βλ. *Ελευθεροτυπία*, 1-4-1993). Λίγες μέρες αργότερα ο ίδιος ο Juppe θα μιλήσει πιο συγκεκριμένα λέγοντας ότι « θα πρέπει να επιτευχθεί μια συμφωνία σε ότι αφορά το όνομα και τη σημαία της FYROM , προκειμένου οι 12 να μπορέσουν να αναγνωρίσουν αυτό το κράτος που έχει γίνει

Από την άλλη η Ελλάδα αφού επέτυχε σε εκείνες τις συνθήκες να μπει στο ΟΗΕ το νέο κράτος χωρίς όνομα , χωρίς σημαία και με την υποχρέωση να διαπραγματευτούν με το ελληνικό κράτος τα συστατικά αυτά στοιχεία της υπόστασης τους ⁽⁵⁸¹⁾, υποστήριξε την περιέργη θεωρία ότι η εισδοχή ενός κράτους στο ΟΗΕ δεν συνεπάγεται και *de jure* ή *de facto* αναγνώριση του , ερμηνεία που προφανώς αποσκοπούσε στην παρεμπόδιση των διμερών αναγνώρισεων της ΠΓΔΜ από τα αλλιά κράτη, ειδικά με το συνταγματικό του όνομα.

Αυτός ο σκοπός δηλαδή της παρεμπόδισης των διμερών αναγνώρισεων της ΠΓΔΜ από τα αλλιά κράτη προκύπτει από το τηλεγράφημα που το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών έστειλε στις 7 Απριλίου 1993 προς όλες τις ελληνικές πρεσβείες και μόνιμες αποστολές της , για να κάνουν διαβήματα στις αντίστοιχες κυβερνήσεις των χωρών στις οποίες είναι διαπιστωμένες , για να μην προχωρήσουν σε αναγνώρισεις. Το τηλεγράφημα μεταξύ άλλων σημειώνει : «..συγχρόνως όμως πρέπει υπό την ίδια ανάγκη ασκήσεως πιέσεως να ανασταλεί οποιαδήποτε διμερής αναγνώριση των Σκοπίων , μετα την ένταξη του στα Ηνωμένα Έθνη και προ της ολοκλήρωσης της διαδικασίας . Από ορισμένες πρωτεύουσες ακούγεται το επιχείρημα ότι η ένταξη στα Ηνωμένα Έθνη ισοδυναμεί με δε φάκτο ή ντε ιούρε αναγνώριση μιας χώρας . Πλην όμως η διεθνής νομολογία δεν συμφωνεί προς τούτο . Ήδη ο πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας σε δήλωση του , μετα τη σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας , θα προτρέψει τα ενδιαφερόμενα μέρη , ως και κάθε άλλο κράτος , να απόσχουν από οιαδήποτε ενέργεια η οποία θα δυσχεραίνει την εξεύρεση λύσης στις επίμαχες διάφορες . Μια τέτοια ενέργεια , με ιδιαίτερη επιπλέον βαρύτητα , θα

αποδεκτό από τον ΟΗΕ» και συνέχιζε για την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης υποστηρίζοντας ότι « το πρόγραμμα κοινής δράσης που υιοθετήθηκε στην Ουάσιγκτον περιλαμβάνει μια καινοτομία σε ότι αφορά τη Μακεδονία την ιδέα δηλαδή της ενίσχυσης της εκεί διεθνούς παρουσίας» (*Καθημερινή*, 4-6-1993).

581. Σκυλακάκης, στο ίδιο, σελ. 209. Όσον αφορά το παρασκήνιο, ο Παπακωνσταντίνου μας πληροφορεί ότι προσπαθούσε να μεταφέρει τις θέσεις του στα μόνιμα μέλη που δεν ήταν στην ΕΚ δηλαδή τον Κινέζο και τον Ρώσο όπου ο πρώτος του ξεκαθάρισε ότι « η τελική του θέση θα καθοριστεί αφού τα ευρωπαϊκά μέλη αποφασίσουν». Ενώ ο Ρώσος του έδωσε να καταλάβει του Παπακωνσταντίνου ότι και εκείνος «δεν θα είχε αντίρρηση αν υπάρξει μεταξύ των μόνιμων μελών η τάση ταυτόχρονης εισδοχής των Σκοπίων και της έναρξης διαδικασίας επίλυσης των διαφορών μεταξύ γειτονικών κρατών». «Αυτό ακριβός ήθελα» λέει στη συνέχεια ο Παπακωνσταντίνου. «Αν επιτραπεί η εισδοχή και μόνο και, μάλιστα , με το όνομα που ζητούν , μπαίνουμε σε περίοδο ανωμαλίας . Αν επιτευχθεί η ταυτόχρονη επίλυση των διαφορών εξασφαλίσουμε ειρήνη». «Καταλάβετε επιτέλους» του είπε φιλικά και πολύ σοβαρά ο Ρώσος , «δεν είναι δυνατό επ' άπειρον να μείνει μια χώρα και μάλιστα ευρωπαϊκή και σε ευπαθή περιοχή, έξω από το ΟΗΕ». « Αυτό το αντιλαμβάνομαι» απάντησε ο Παπακωνσταντίνου «και χαιρούμε που και εσείς καταλαβαίνεται πως η εισδοχή πρέπει να συνδυαστεί με διαδικασία επίλυσης διαφορών». Ενώ ο Boutros-Ghali του είπε « Κινδυνέψατε να χάσετε το παιχνίδι . Είναι ανήκουστο να μην γίνει δεκτή μια χώρα που το ζητεί και που όπως φαίνεται πληρεί τις προϋποθέσεις . Η δική σας πρόταση άλλαξε την ατμόσφαιρα.. Μάλλον οι Βάνς και Owen θα δεχτούν να μεσολαβήσουν . Φροντίσετε οι προτάσεις σας να είναι συγκεκριμένες . Όλοι μας θέλουμε ειρήνη και σταθερότητα . Πρέπει όμως και οι δύο πλευρές να συμφωνήσουν στη μεσολάβηση». Βλ. Παπακωνσταντίνου , *Το Ημερολόγιο...*, σελ . 280 , 290.

αποτελούσε η τυχόν αναγνώριση της ΠΓΔΜ από τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά τον χρόνο που διαρκεί η διαδικασία που προβλέπει το Συμβούλιο Ασφαλείας [...]. Η μη πρόωγη αναγνώριση του κράτους αυτού επιβάλλεται έτι μάλλον από το γεγονός ότι το ίδιο το Συμβούλιο Ασφαλείας δέχεται την ύπαρξη διαφοράς, η οποία μπορεί να διαταράξει την ειρήνη στην περιοχή και την καλή γειτονία στην περιοχή. Άλλωστε, αμέσως γεννιέται το ερώτημα υπό πιο όνομα θα αναγνωρίζεται το κράτος αυτό εφόσον το όνομα του αποτελεί επίδικο ζήτημα;»⁽⁵⁸²⁾.

14.3. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ, CYRUS VANCE ΚΑΙ LORD OWEN ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΤΟΥ

Στις 14 Μαΐου 1993, δηλαδή ένα μηνά μετά την απόφαση 817/ 7-4-1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας για την εισδοχή της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ, προτάθηκε το σχέδιο από τους διαμεσολαβητές Cyrus Vance και Lord Owen με τίτλο «*Συνθήκη επιβεβαίωσης τα υπάρχοντα σύνορα και λαμβάνουσα μετρά για οικοδόμηση εμπιστοσύνης, φιλίας και γειτονικής συνεργασίας*» το οποίο είχε 25 άρθρα⁽⁵⁸³⁾. Σύμφωνα με το άρθρο 1, η Ελλάδα θα αναγνώρισε επισήμως την Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία, και τα μέλη έπρεπε να αποκαταστήσουν εγκαίρως διπλωματικές τους σχέσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 3, τα μέλη αναλάμβαναν να σέβονται την κυριαρχία, την ακεραιότητα και την ανεξαρτησία του άλλου και με το άρθρο 5 η Νόβα Μακεδονία θα χρησιμοποιούσε αυτό το όνομα για όλες τις επίσημες ανάγκες της⁽⁵⁸⁴⁾. Στην συνέχεια με το άρθρο 6 ξεκαθαρίζεται ότι η Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία επισήμως διακηρύσσει ότι ουδέν στο Σύνταγμα της, και ειδικότερα στο προοίμιο, συνιστά διεκδίκηση εδάφους ή προστασία καθεστώτος δικαιωμάτων οποιουδήποτε ατόμων σε άλλα κράτη⁽⁵⁸⁵⁾. Ενώ

582. Ποντίκι, 14 -4-1993, σελ.8.

583. Για όλο το κείμενο της προτεινόμενης συνθήκης βλ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 13-1-1994 σελ 26-27-28. Επίσης, Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ.152-161

584. Για την ακρίβεια το άρθρο 1 ανέφερε ότι: «Ευθύς μόλις επικυρωθεί αυτή η συμφωνία, η Δημοκρατία της Ελλάδας θα αναγνωρίζει επισήμως της Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία και τα μέλη πρέπει να αποκαταστήσουν έγκαιρος διπλωματικές σχέσεις σε πρεσβευτικό επίπεδο». Το άρθρο 3 ανέφερε ότι «έκαστος μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να σέβεται την κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα και πολιτική ανεξαρτησία του άλλου μέρους». Το άρθρο 5 ότι «Η Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονίας συμφωνεί να χρησιμοποιεί αυτό το όνομα για όλες της επίσημες ανάγκες». (Βλ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 13-1-1994 σελ 26-27-28, επίσης Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ.152-161.

585. Το Άρθρο 6 /1 ανέφερε το εξής: «η Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία επισήμως διακηρύσσει ότι ουδέν στο σύνταγμα της, και ειδικότερα στο προοίμιο του ή στο άρθρο 3, θα μπορούσε να συνιστά ή θα μπορούσε ποτέ να συνιστά τη βάση οποιαδήποτε διεκδικήσεως εδάφους που δεν είναι εντός των συνόρων της». Άρθρο 6/2: «Η Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονίας επισήμως διακηρύσσει με το παρόν ότι ουδέν στο σύνταγμα της, και ιδιαίτερα στο άρθρο 49 θα μπορούσε να ερμηνεύσει ότι συνιστά ποτέ την βάση οποιαδήποτε διεκδικήσεως από την Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονίας ειδικός για την προστασία του καθεστώτος και τον δικαιωμάτων οποιουδήποτε ατόμων σε άλλα κράτη που δεν είναι πολίτες της». Άρθρο 6/3: « η

σύμφωνα με το άρθρο 7 έκαστο μέρος θα λάμβανε αποτελεσματικά μετρά για να εμποδίζει εχθρικές δραστηριότητες ή προπαγάνδα, αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην χρησιμοποιήσει σύμβολα , ονόματα , σημαίες , μηνύματα ή εμβλήματα της ιστορίας του άλλου ενώ το Nova Makedonija δεν θα χρησιμοποιούσε τον Ήλιο της Βεργίνιας⁽⁵⁸⁶⁾ .

Με την γνωστοποίηση του σχεδίου Vance και Owen στην ΠΓΔΜ, ο Γκλιγκόροφ δεν απέρριψε το σχέδιο συνολικά ,αλλά διατύπωσε τις αντιρρήσεις του σε μερικά σημεία, προτείνοντας συγχρόνως τις τροποποιήσεις τους , με επιστολή του προς το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ στην 29 Μαΐου 1993 λέγοντας μεταξύ άλλων ότι : « [...] έχουμε ωστόσο ,μερικές ειδικές αντιρρήσεις σε σχέση με ορισμένες προτάσεις [...] . Τον απαράδεκτο χαρακτήρα του άρθρου 5 του προτεινόμενου σχεδίου , που βρίσκεται σε άμεση σύγκρουση με το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Μακεδονίας και που θα μπορούσε εάν γινόταν αποδεκτό να συνεπάγεται αλλαγές στο Σύνταγμα με απρόβλεπτες συνέπειες και αποσταθεροποίηση της κατάστασης στη χώρα και στην περιοχή μας . [...] . Τις επιφυλάξεις μας για το περιεχόμενο του άρθρου 7 που θα μπορούσε να αφήσει σοβαρό χώρο για παρανοήσεις και διενέξεις ανάμεσα στις δυο χώρες χάρη στην ευρύτητα και στην ασάφεια της διατύπωσης . Την ανάγκη να προβλεφτούν η μακεδονική και η ελληνική γλώσσα (πέρα από την αγγλική) ως γλώσσες δυο πλευρών που πρόκειται να υπογράψουν μια διεθνή συμφωνία» . Στην

Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία επίσης , επίσημος διακηρύσσει ότι το άρθρο 5 που αναφέρεται στη χρήση αυτού του ονόματος και οι ερμηνείες που δίνονται στους παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 6 αυτής της διεθνής συμφωνίας δεν μπορεί να υπερκαλυφθούν από οποιοδήποτε άλλη ερμηνεία του συντάγματος της» (βλέπε *Οικονομικός Ταχυδρόμος* , 13-1-1994 σελ 26-27-28, επίσης Βαλινάκης & Νταλής, στο ίδιο , σελ 152-161)

586. Το άρθρο 7 /1 ανέφερε το εξής : «έκαστο μέρος πρέπει το ταχύτερο να λάβει αποτελεσματικά μετρά για να εμποδίζει εχθρικές δραστηριότητες ή προπαγάνδα από κρατικά ελεγχόμενες υπηρεσίες και να αποθαρρύνουν πράξεις ιδιωτικών φορέων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν βιαιότητες , μίσος , εχθρότητα του ενός κατά του άλλου και ειδικότερα δραστηριότητες αλυτρωτικής φύσης ενωτίων του άλλου μέρους» . Το άρθρο 7/2 : « έκαστο μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην χρησιμοποιήσει σύμβολα , ονόματα , σημαίες , μηνύματα ή εμβλήματα που αποτελούν μέρος της ιστορίας ή της πολιτιστικής κληρονομιάς του άλλου μέρους . Με αυτό το πνεύμα η Δημοκρατία της Nova Makedonija συμφωνεί ως μέτρο οικοδομήσεως εμπιστοσύνης να μην χρησιμοποιήσει κατά οποιαδήποτε τρόπο τον Ήλιο της Βεργίνιας . Επιπρόσθετα έκαστο μέρος πρέπει να σέβεται τα επίσημα γεωγραφικά ονόματα και τοπωνυμίες της άλλης χώρας ως υποδεικνύεται από την διάσκεψη του ΟΗΕ για τυποποίηση των γεωγραφικών ονομάτων . Άρθρο 13 : « λαμβάνοντας υπόψη ότι η Δημοκρατία της Νόβα Μακεδονία είναι περικλειστο κράτος , τα μέρη πρέπει , όταν θα συναπτών τις συμφωνίες που αναφέρονται στο άρθρο 14 , να λαμβάνουν υπόψη στο μέτρο που είναι εφαρμόσιμο , τις διατάξεις της σύμβασης διαμετακομιστικού εμπορίου των « περικλειστων» κρατών του 1965» . Σύμφωνα με το σχέδιο θα υπέγραφαν ο Μητσotάκης και ο Γκλιγκόροφ ενώ μάρτυρες σύμφωνα με την απόφαση 817 (1993) του Συμβουλίου Ασφαλείας θα ήταν οι Owen και ο Σάιρους Βάνς.(Βλ.*Οικονομικός Ταχυδρόμος* , 13-1-1994 σελ 26-27-28, επίσης Γιάννης Βαλινάκης-Σωτήρης Νταλής, στο ίδιο , σελ 152-161) . Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ , Boutros-Ghali σε επιστολή του 26/5/93 και προ της επιδόσεως των απαντήσεων προς τον προεδρεύοντα του Συμβουλίου Ασφαλείας , Γιούλι Βοροντόφ , επισημαίνει ότι «συμφωνεί με τις απόψεις των δυο μεσολαβητών κατά τους οποίους η ταχεία υιοθέτηση των προτάσεων τους από το Συμβούλιο Ασφαλείας , θα βοηθήσει τις δυο πλευρές να έλθουν σε συμφωνία» (βλέπε *Καθημερινή*, 1 -6-1993, σελ .3)

συνέχεια η επιστολή Γκλιγκόροφ έλεγε ότι προτιμάμε το άρθρο 3 να έχει ως εξής « Τα μέρη θα εγγυηθούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων που είναι μέλη των εθνικών , εθνοτικών και παρόμοιων μειονοτικών ομάδων σε συμφωνία με τα διεθνή πρότυπα ιδίως (κατόπιν ,πέρα από τα ήδη αναφερόμενα κείμενα , το άρθρο 3 θα έπρεπε να περιλαμβάνει : τη διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές , εθνοτικές και γλωσσικές μειονότητες και τη σύσταση της κοινοβουλευτικής συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα των μειονοτήτων)» ⁽⁵⁸⁷⁾ .

Με την γνωστοποίηση του σχεδίου Vance και Owen στην Ελλάδα , ο Μητσοτάκης στις 27 Μαΐου του 1993 ανακοινώσε ότι «απορρίπτει συνολικώς το πακέτο των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και την τελική προτεινόμενη ονομασία ‘Νέα Μακεδονία’» εκφράζοντας έτσι την ελληνική απάντηση στην πρόταση των Vance και Owen, όπως διαμορφώθηκε στην τελική σύσκεψη στο Μέγαρο Μάξιμου και επικυρώθηκε ομοφώνως στην κυβερνητική επιτροπή ⁽⁵⁸⁸⁾ .

Την ίδια μέρα, στις 27 Μαΐου του 1993, στάλθηκε επιστολή από την Ελλάδα υπό την υπογραφή του πρέσβη Γιώργου Παπούλια το οποίο γνωστοποιήθηκε στους Vance

587. *Οικονομικός Ταχυδρόμος* , 3 -2- 1994, σελ 22-23 . Και η επιστολή συνέχισε : «[...] Θα θέλαμε να τονίσουμε την αμετακίνητη πεποίθησή μας ότι το συνταγματικό μας όνομα ‘Δημοκρατία της Μακεδονίας’ δεν συνεπάγεται εδαφική ή άλλες ανάλογες βλέψεις [...] Με λίγα λόγια , θεωρούμε απαραίτητο να συνεχίσει η τωρινή διαδικασία διαπραγματεύσεων σύμφωνα με την προαναφερομένη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας .όσο αυτή δεν εμποδίζει τη προοπτική διμερών συζητήσεων και διαπραγματεύσεων ανάμεσα στη Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην Ελληνική Δημοκρατία σε συνδυασμό με την προαναφερομένη διαδικασία [...] Αυτές [...] θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και στην επίτευξη λύσεων που να είναι αποδεκτές και από τις δυο πλευρές». (*Οικονομικός Ταχυδρόμος* , 3 -2- 1994, σελ 22-23).

588. Βλέπε Κύρα Αδάμ, «Απέρριψε το σχέδιο», *Ελευθεροτυπία* , 28-5-1993 . Από την ίδια πηγή γίνεται κατανοητό ότι η απόφαση του πρωθυπουργού πάρθηκε στις 26 -5-1993 και επικυρώθηκε στην κυβερνητική επιτροπή στις 27 -5- 1993 . Έτσι σύμφωνα με την Κύρα Αδάμ «ο πρωθυπουργός χθες αγωνίστηκε να απορρίψει συνολικώς το πακέτο των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και την τελική προτεινόμενη ονομασία ‘Νέα Μακεδονία’ ..η ελληνική απάντηση στην πρόταση των Βάνς και Owen όπως διαμορφώθηκε προχθές στην τελική σύσκεψη στα μέγαρο Μάξιμου και επικυρώθηκε ομόφωνος χθές στην κυβερνητική επιτροπή (δηλαδή απόρριψη συνομιλιών του πακέτου συμφωνίας με άνοιγμα πόρτας για άμεσες συνομιλίες με τα Σκόπια) . Τη νύχτα έγινε γνωστό από πηγές της Ουάσιγκτον ότι ο Boutros – Ghali παρέδωσε το σχέδιο Vance - Owen με τις παρατηρήσεις του στον Ρώσο προεδρεύων του Συμβουλίου Ασφαλείας , εμφανώς ενοχλημένο από την απόρριψη του από την Αθήνα». Βλ. Κύρα Αδάμ , «Απέρριψε το σχέδιο» , *Ελευθεροτυπία* , 28-5-1993 . Ενώ ο Παπακωνσταντίνου σε σχέση με την παραπάνω απόφαση δίνει την παρακάτω εξήγηση « [...] Η Ελλάδα δέχτηκε τα μέτρα όπως και τα δέχτηκε η πλευρά των Σκοπίων αλλά απέρριψε την ονομασία όπως την απέρριψαν και οι σκοπιοί. Αυτή οι τελευταίοι επανήλθαν ζητώντας μικρές τροποποιήσεις για την βελτίωση των θέσεων τους , αλλά η Ελλάδα απέρριψε κατηγορηματικά κάθε ιδέα οποιαδήποτε τροποποίησης υποστηρίζοντας πως , αφού τα μέτρα είχαν γίνει δεκτά , η διαφορά μεταξύ των δυο χωρών περιοριζόταν στην ονομασία και μόνο. Θα πρέπει να συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις για το όνομα[...]» στο Μιχάλη Παπακωνσταντίνου, «Η κυβέρνηση διαπραγματεύεται ξανά τα ήδη κεκτημένα», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*,13-1-1994,σελ.24-25.

και Owen στις 3 Ιουνίου 1993 απορρίπτοντας την πρόταση των διαμεσολαβητών για το όνομα 'Νόβο Μακεδονία' λέγοντας το εξής “:

«Αν και αυτό το σχέδιο απέχει από τις ελληνικές επιθυμίες , η Ελληνική Κυβέρνηση , παρά μια σειρά επιφυλάξεων , δεν προτίθεται υπό τις παρούσες συνθήκες να εγείρει αντιρρήσεις αν το όνομα του νέου κράτους είναι τέτοιο που να πληρεί τις προϋποθέσεις για απρόσκοπτες μελλοντικές σχέσεις ανάμεσα στις δυο χώρες , που να εγγυώνται μακροπρόθεσμα την ειρήνη και σταθερότητα ...Πράγματι η Ελλάδα θεωρεί χρήσιμο να επαναλάβει την αρχική της θέση ότι το όνομα ' Μακεδονία ' δεν θα πρέπει να περιληφθεί στο όνομα του νέου κράτους – παρόλα αυτά , σε μια επίδειξη γνήσιας επιθυμίας συμβιβασμού η Ελλάδα έχει προτείνει την υιοθέτηση του ονόματος 'Slavomakedonija' το οποίο σε κάποιο βαθμό θα μπορούσε να εκπληρώσει τις ελληνικές απαιτήσεις και αντανακλά πραγματικά την επικρατούσα κατάσταση στα Σκόπια . Οπως έχει εξηγηθεί αναλυτικά , το όνομα ' Nova Makedonija' που προτείνεται από τους κ Vance και Λόρδο Owen δημιουργεί σοβαρές δυσκολίες στην Ελλάδα .»⁽⁵⁸⁹⁾.

Μόλις έλαβε τις επιστολές από τις δυο ενδιαφερόμενες χώρες, ο Boutros- Ghali παρέδωσε το σχέδιο Vance-Owen με τις παρατηρήσεις του στον Ρώσο προεδρεύων του Συμβουλίου Ασφαλείας «εμφανώς ενοχλημένο από την απόρριψη του από την Αθήνα»⁽⁵⁹⁰⁾. Στην συνέχεια εκείνος και η διαμεσολαβητική ομάδα του ΟΗΕ, εξασφάλιζαν μια απόφαση από το Συμβούλιο Ασφαλείας , για την συνέχιση των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ , και την διευθέτηση της διαφοράς τους πριν την έναρξη της τεσσαρακοστής ογδός συνόδου της Γενικής Συνέλευσης, δηλαδή πριν το τέλος Σεπτεμβρίου του 1993⁽⁵⁹¹⁾.

589. *Ποντίκι*, 3-6-1993, σελ.14. Για τις ακριβείς ημερομηνίες αποστολής , βλέπε Γιάννης Βαλινάκης-Σωτήρης Νταλής, στο ίδιο, σελ.169, βασιζόμενο στο United Nations, Security Council, s/25855 .

590. Βλ. Κύρα Αδάμ, «Απέρριψε το Σχέδιο», *Ελευθεροτυπία*, 28-5 1993 , βασιζόμενη από πηγές στην Ουάσινγκτον. Αν συγκρίνουμε τον τρόπο δράσης των δυο διαμεσολαβητών με τα θεωρητικά κριτήρια διαμεσολάβησης που παρουσιάσαμε πιο πάνω (βλ. σελ.187-188, υποσημείωση 429) συμπεραίνουμε ότι οι διαμεσολαβητές Vance και Owen λειτούργησαν κατά την διάρκεια της συγκεκριμένης διαμεσολάβησης ως *formulators*, διατυπώνοντας συμβιβαστικές προτάσεις που αποσκοπούσαν να φέρουν πιο κοντά τις δυο χώρες, διανύοντας ίσως αποστάσεις από τις αρχικές τους θέσεις.

591. Η Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 845/1993 για την συνέχιση των διαπραγματεύσεων έλεγε μεταξύ άλλων το εξής: « [...] Το Συμβούλιο Ασφαλείας [...] . Άρθρο 2 : προτείνει τα μέρη να συνεχίζουν τις προσπάθειες τους υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα για την επίτευξη ταχείας διευθέτησης των υπολοίπων ζητημάτων μεταξύ τους . Άρθρο 3 : ζητεί από το Γενικό Γραμματέα να τηρεί το Συμβούλιο ενήμερο για την πρόοδο αυτών των περαιτέρω προσπαθειών , το αντικείμενο των οποίων είναι η διευθέτηση της διαφοράς μεταξύ των δυο μερών πριν την έναρξη της τεσσαρακοστής ογδός συνόδου της γενικής συνέλευσης και να υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο για το αποτέλεσμα τους σε εύθετο χρόνο, και να αποφασίζει να επανεξετάζει το ζήτημα υπό το φως της έκθεσης» . Βλ. Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ .170 βασιζόμενο στο *United Nations , Security Council, s/res/845*

Είναι φανερό ότι οι παραπάνω εξελίξεις ήταν συνέπεια μιας αποτελεσματικής τακτικής που ακολούθησε η Ελλάδα, γιατί με την πρωτοβουλία της ξεκίνησε η προώθηση της γαλλικής πρότασης περί διαιτησίας. Με ελληνική πρωτοβουλία έγινε στο ΟΗΕ η μετατροπή της γαλλικής πρότασης περί διαιτησίας, σε απόφαση για διαμεσολάβηση, μετατροπή η οποία έγινε με γνώμονα την προληπτική διπλωματία η οποία ενεργοποιήθηκε και πάλι με αίτημα της Ελλάδας (βλ. πιο πάνω επιστολή Παπακωνσταντίνου) και, αφού η διαδικασία του διαμεσολαβητικού σχεδίου ενεργοποιήθηκε, η Ελλάδα το απέρριψε μιλώντας και πάλι περί διαιτησίας⁽⁵⁹²⁾. [Υπενθυμίζω ότι Γκλιγκόροφ δεν απέρριψε το όλο σχέδιο αλλά μόνο μερικά σημεία, και είχε μιλήσει για τροποποιήσεις όπως του άρθρου 3 του σχεδίου Vance και Owen, όπου πρότεινε εγγυήσεις για δικαιώματα μειονοτήτων, ακουμπώντας έτσι στο σημείο που ο Μητσοτάκης το ονόμαζε το κλειδί της διένεξης, δηλαδή ο φόβος περί δημιουργίας μειονοτικού, που ήταν σημείο ανυπόφορο για την Ελλάδα⁽⁵⁹³⁾].

592. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Μητσοτάκης ονομάζει την διαμεσολαβητική προσπάθεια του ΟΗΕ, διαιτησία, λέγοντας στο γαλλικό πρακτορείο ότι «δεχτήκαμε να υποβληθεί το θέμα του ονόματος στη διαιτησία του διαμεσολαβητή δηλαδή τελικά στο Συμβούλιο Ασφαλείας [...] και συνεχίζει ότι «δεν έχουμε δεσμευτεί να σεβαστούμε την απόφαση της διαιτησίας, αλλά ελπίζω ότι η απόφαση που θα ληφθεί τελικά από τους διαιτητές θα είναι μια λύση που θα μπορεί να είναι αποδεκτή». (Βλ. *Ποντίκι*, 20-5-1993 σελ.14). Όμως άμεση διευκρίνηση δίνει στον Μητσοτάκη με δήλωση της, μετά την απόρριψη της πρότασης των διαμεσολαβητών από την Αθήνα και Σκόπια, η εκπρόσωπος του υπουργείου εξωτερικών της Γαλλίας, Κατρίν Κολονά η οποία λέει «ο ρόλος των κ. Βάνς και Owen δεν είναι διαιτητικός αλλά διαμεσολαβητικός. Πρόκειται για μια διευκόλυνση που παρέχεται στις δυο πλευρές. Κατά συνέπεια καταρχάς να συμφωνούν η Αθήνα και τα Σκόπια. Όσο δεν υπάρχει αυτή η συμφωνία θα συνεχίζονται οι διαβουλεύσεις». (Βλ. *Καθημερινή*, 2-6-1993, σελ.3.

593. Ο Γκλιγκόροφ με την επιστολή του στις 29 Μαΐου 1993 προς το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ για το σχέδιο Vance- Owen είχε επιδείξει συμβιβαστική διάθεση γιατί ναι μεν απέρριψε ένα άρθρο (που εμπειρείχε την ουσία της διαφοράς με την Αθήνα) και είχε επιφυλάξεις για έναν άλλον, ωστόσο σιωπηρά αποδέχτηκε πλήρως τα άλλα 23 άρθρα του σχεδίου. Συγκεκριμένα διατύπωσε πλήρη απόρριψη για το άρθρο 5 (αλλαγή ονομασίας) και διατύπωσε επιφυλάξεις για το περιεχόμενο του άρθρου 7/1, όμως δεν είχε επιφυλάξεις στο παράγραφο 2 του άρθρου 7 (αφαίρεση συμβόλων όπως το Αστρο της Βεργίνας και άλλα). Δεν είχε εκφράσει αντίρρηση για το Άρθρο 6/1 (βεβαιώσεις ότι ουδέν στο σύνταγμα της ΠΓΔΜ και ειδικότερα στο προοίμιο ή στο άρθρο 3 δεν συνιστά βάση διεκδικήσεως έδαφους). Αποδεχόταν το άρθρο 6/2 (ότι ουδέν στο σύνταγμα της, και ιδιαίτερα στο άρθρο 49 θα μπόρεσε να συνιστά βάση οποιαδήποτε διεκδικήσεως ειδικός για την προστασία του καθεστώτος και τον δικαιωμάτων οποιοσδήποτε ατόμων σε αλλά κράτη που δεν είναι πολίτες της). Όμως ο Γκλιγκόροφ έκανε ταυτόχρονα και πρόταση τροποποίησης του άρθρου 3 ακουμπώντας στο σημείο που ο Μητσοτάκης θεωρούσε ότι βρισκόταν η ουσία της διένεξης. Ζητούσε δηλαδή από την Ελλάδα να κάνει αυτό που η τελευταία είχε αποφύγει για δεκαετίες, να δεσμεύεται δηλαδή σε μια διεθνή συμφωνία με τα Σκόπια για να εγγυηθούν «τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μειονοτικών ομάδων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, τη διακήρυξη του ΟΗΕ για τις μειονότητες και του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα των μειονοτήτων». Έτσι λοιπόν αν η Ελλάδα αποδεχόταν τα άλλα τα άρθρα που ήταν πολύ συμφέρουσα για αυτήν, θα αποδεχόταν να διαπραγματεύεται και τις επιφύλαξεις αλλά και την πρόταση του Γκλιγκόροφ για το περιεχόμενο του άρθρου 3, που σήμαινε διαπραγματεύσεις για μειονοτικά δικαιώματα σε μια διμερές συμφωνία υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, και έτσι η Ελλάδα απέρριψε συνολικά όλο το σχέδιο. Για την επιστολή Γκλιγκόροφ βλ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 3-2-1994, σελ.22-23.

Επίσης η Ελλάδα εκτός από την ενόχληση που προκάλεσε στο ΟΗΕ , με την απορριπτική της επιστολή , προκάλεσε μεγάλη δυσφορία στους Αλβανούς της ΠΓΔΜ, του Κοσόβου και της Αλβανίας . Η ενόχληση προκλήθηκε γιατί στην επιστολή του προς τον Γενικό Γραμματέα , ο πρέσβης Παπούλιας μαζί με την άρνηση για την προτεινόμενη ονομασία, αντιπρότεινε στους διαμεσολαβητές την ονομασία 'Σλαβομακεδονία', παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη πρόταση ήταν και το ύστατο σημείο υποχώρησης της Ελλάδας τότε.

Όμως η ξαφνική πρόταση της Ελλάδας για την ονομασία των Σκοπίων 'Σλαβομακεδονία' ⁽⁵⁹⁴⁾ δεν μπορούσε να περάσει γιατί προκαλούσε έντονη εσωτερική αποσταθεροποίηση εφόσον αγνοούσε τις εύθραυστες ισορροπίες της περιοχής, και δεν είχε καθόλου υπόψη την θέση του αλβανικού παράγοντα στην ΠΓΔΜ, στην Αλβανία, και στο Κόσοβο . Ο μόνιμος εκπρόσωπος της Αλβανίας στο ΟΗΕ έστειλε αμέσως απορριπτική επιστολή στον πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας λέγοντας : «Έχει γίνει γνωστό από διάφορες πηγές ότι οι συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις με στόχο την εξεύρεση μιας μόνιμης ονομασίας για την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας , θα οδηγήσουν πιθανότατο στην υιοθέτηση του ονόματος 'Σλάβο-Μακεδονία'.Οι Αλβανοί της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας έχουν αντιταχθεί σταθερά στο όνομα 'Σλάβο-Μακεδονία' γιατί αγνοεί την ύπαρξη μιας μεγάλης αλβανικής κοινότητας , που απαρτίζει σχεδόν το 40% του συνολικού πληθυσμού αυτής της χώρας . Στην πραγματικότητα οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ δεν έχουν αντιμετωπιστεί ποτέ , από πολλές πλευρές , ως έχοντες τα ίδια δικαιώματα με το σλάβικο πληθυσμό αυτής της Δημοκρατίας και τώρα γίνονται προσπάθειες αυτό ακριβώς το γεγονός να κατοχυρωθεί στο ίδιο το όνομα της χώρας στην οποία ζουν εδώ και αιώνες ως αυτόχθον λαός .Αυτός είναι ο λόγος που οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ θεωρούν το προτεινόμενο όνομα απαράδεκτο και ταπεινωτικό και οι βουλευτές τους στο κοινοβούλιο της Δημοκρατίας αυτής , καθώς και όλες οι πολιτικές δυνάμεις και τα κόμματα τους το έχουν αποκηρύξει εξαιτίας της ιστορικής ανακρίβειας και των

594. Λέμε ήταν ξαφνική γιατί διαβάζοντας το παρασκήνιο που μας περιγράφει ο Παπακωνσταντίνου σε σχέση με τις διαπραγματεύσεις με τον Vance, πληροφορούμαστε πώς και η πρόταση *Novo Makedonija* που ο δεύτερος εισήγαγε στο σχέδιο του, ήταν στην ουσία πρόταση της Ελλάδας, παρά που η Ελλάδα την απέρριψε αντιπροτείνοντας το Σλαβομακεδονία. Έτσι ο Παπακωνσταντίνου εξηγεί ότι σε συνάντηση που είχε με τον Boutros-Ghali στην Νέα Υόρκη , είχε κάνει με τον τελευταίο το παρακάτω διάλογο: «σκεφτείτε το Νέα Μακεδονία μήπως αποτελεί λύση» του είπε ο πρώτος ενώ ο Παπακωνσταντίνου του είπε «μα αυτό το έχουμε απορρίψει και μάλιστα μόλις είχε προταθεί». Ενώ ο Boutros – Ghali του είπε « δεν έχει σημασία ξανασκεφτείτε το». Την ίδια επιμονή επέδειξε και ο Vance ο οποίος, στα λεγόμενα του Παπακωνσταντίνου ότι δεν δέχεται των όρο Μακεδονία ο Vance του απαντάει « δεν πάτε να λέτε ότι θέλετε . Εγώ έχω αποφασίζει Νέα Μακεδονία». Ενώ ο Παπακωνσταντίνου κάποια στιγμή του λέει « μιλή μόνο θεωρητικά χωρίς να το δέχομαι ..να γράψετε Νοβομακεδονία όλο μαζί». Βλ. Παπακωνσταντίνου , *Το Ημερολόγιο* ., σελ 385-386 . Και έτσι τελικά με την πρόταση της Ελλάδας δηλαδή του Παπακωνσταντίνου, μπήκε στο σχέδιο όχι η προτεινόμενη εκ μέρους του ΟΗΕ, Νέα Μακεδονία , την οποία η Παπακωνσταντίνου την απέρριψε κατηγορηματικά αλλά η *Novo Makedonija* την οποία ο Παπακωνσταντίνου την πρότεινε «θεωρητικά» και ανεπίσημα ,και την οποία λίγο αργότερα την απέρριψε και πάλι πρακτικά και επίσημα, αντιπροτείνοντας το Σλαβομακεδονία.

αρνητικών πολιτικών επιπτώσεων του προτεινομένου ονόματος . Η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Αλβανίας συμφωνεί με τους Αλβανούς της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στην κατηγορηματική απόρριψη του ονόματος 'Σλάβο-Μακεδονία' . Θα σας ήμουν ευγνώμων , κύριε πρόεδρε αν μπορούσατε να διαμοιράζεται την παρούσα επιστολή ως έγγραφο στο Συμβούλιο Ασφαλείας »⁽⁵⁹⁵⁾.

14.4.ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΘΗΝΑΣ-ΣΚΟΠΙΩΝ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Από την πλευρά του ο Boutros Ghali προετοιμάζε την επομένη φάση των διαπραγματεύσεων για το θέμα των Σκοπίων αφήνοντας πλέον όλες τις σχετικές πρωτοβουλίες στο Συμβούλιο Ασφαλείας . Όπως διευκρίνιζε με τις δηλώσεις του στις 3 Ιουνίου , ο εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα Joe Sills στην έκθεση του, ο Boutros-Ghali έλεγε ότι « εάν οι δυο πλευρές (Αθήνα –Σκόπια) δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία με βάση αυτές της προτάσεις (των Vance–Owen) τότε είναι θέμα του Συμβουλίου Ασφαλείας να αποφασίζει τα περαιτέρω βήματα». Και Joe Sills συνέχισε δηλώνοντας ότι « αν οι δυο χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών (όπως είναι η Ελλάδα και τα Σκόπια) επιθυμούν να προχωρήσουν σε απευθείας διάλογο , εμείς δεν έχουμε πρόβλημα» ⁽⁵⁹⁶⁾.

Έτσι λοιπόν ο Boutros-Ghali και τα κράτη μέλη του ΟΗΕ ήταν της άποψης πώς είχε έρθει στιγμή των απευθείας συνομιλιών μεταξύ των δυο κρατών . Και σε αυτή την περίπτωση, η δυσκολία δεν θα ήταν να πειστεί η πλευρά των Σκοπίων, γιατί ήδη ο

595. Για την επιστολή της Αλβανίας βλέπε *Ποντίκι*, 10-6-1993 , σελ 12 Σύμφωνα με τον Poulton η πρόταση της Ελλάδας για το όνομα 'Σλαβομακεδονία' βρήκε την ισχυρή αντίρρηση των Αλβανών μέσα και έξω από την Μακεδονία . Ο Πρόεδρος της Αλβανίας, Σαλί Μπερίσα ξεκαθάριζε στους Owen και Stoltenberg (ο οποίος είχε αντικαταστήσει των Vance) ότι αυτή η ονομασία δηλαδή Σλαβομακεδονία θα ήταν απαράδεκτη για την Αλβανία και τους Αλβανούς . Το ίδιο είχε δηλώσει και ο ηγέτης των Αλβανών του Κοσόβου, Ibrahim Rugova (Ιμπραήμ Ρουγκόβα) ότι «η ελληνική πρόταση είναι απαράδεκτη για τους Αλβανούς». Βλ. Poulton, *Who Are the Macedonians*, σελ.178 οποίος βασίζεται για την δήλωση Μπερίσα στο Albanian Radio ,Tirana , 10 June 1993 in BBC SWB EE/1713 C1/6,12 JUNE 1993. Ενώ για την δήλωση Rugova στο Tanjug , 4 June 1993 in BBC SWB EE/1710 C1/13,9June 1993). Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντίνου στην πρόταση του για το όνομα 'Σλαβομακεδονία' κατά τη διαπραγμάτευση με τον Vance ο τελευταίος του είπε « Δεν το δέχεται ο Γκλιγκόροφ λόγω της αλβανικής μειονότητας στην χώρα του»(Βλ. Παπακωνσταντίνου , Το *Ημερολόγιο* ., σελ 384) . Όμως παρά την κατηγορηματική άρνηση του Vance για την πρόταση 'Σλαβομακεδονία' η ελληνική κυβέρνηση επέμενε . Έτσι , σε έκτακτη συνέντευξη τύπου που έδωσε στις 3 Ιουνίου του 1993 ο Παπακωνσταντίνου υπερασπίστηκε την πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης να ονομαστεί το νέο κράτος Σλαβομακεδονία , (*Καθημερινή*, 4-6 -1993, σελ 3) . Το ίδιο αποφασισμένος ήταν και ο Μητσοτάκης ο οποίος σύμφωνα με την Καθημερινή θα ζητούσε την αποδοχή του ονόματος Σλαβομακεδονία «δοθέντος ότι επί 45 και πλέον έτη το σύνολο της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας αναφέρονταν στους κατοίκους της περιοχής των Σκοπίων με την ονομασία Σλαβομακεδόνες» (βλέπε *Καθημερινή*, 6-6-1993,σελ.5) .

596. Για τις δηλώσεις Joe Sills, του εκπροσώπου του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Boutros-Ghali, βλ.*Καθημερινή*, 4-6-1993,σελ.3.

Γκλιγκόροφ είχε διατυπώσει την επιθυμία του για απευθείας διάλογο με την Αθήνα με επιστολή του προς το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ , όταν είχε εκφραστεί για το σχέδιο Vance - Owen στην 29 Μαΐου 1993 .Η δυσκολία ήταν βέβαια από την πλευρά της Αθηνάς που προσπαθούσε να αποφύγει όσο μπορούσε τις απευθείας συνομιλίες και να παραλείψει όσο μπορούσε την δημιουργία της αίσθησης ότι διαπραγματεύεται το ζήτημα με τα Σκόπια. Η Ελληνική Κυβέρνηση προσπαθούσε να περάσει την αίσθηση ότι διαπραγματεύεται το ζήτημα μόνο με τους διεθνούς οργανισμούς με τους οποίους «υπήρξε πιεστική κατά τις επίμονες και σκληρές διαπραγματεύσεις»⁽⁵⁹⁷⁾.

Όμως ανεξαρτήτως από τον βαθμό των αντιρρήσεων της Ελλάδας και της ΠΓΔΜ , ο Boutros-Ghali είχε ζητήσει από το Συμβούλιο Ασφαλείας να υιοθετήσει την πρόταση των διαμεσολαβητών, Λόρδου Owen και Cyrus Vance , προκειμένου να ασκηθεί πίεση στους δυο αμέσως εμπλεκόμενους. Ο σκοπός ήταν να αποδεχθούν τα προτεινόμενα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και την οριστική ονομασία 'Νέα Μακεδονία', και κυρίως, να ξεκινήσει μια αμέσως απευθείας διάλογος μεταξύ των δυο χωρών ⁽⁵⁹⁸⁾. Σε αυτή την κατεύθυνση οι κοινοτικές χώρες μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας είχαν δυο προτάσεις . Από την μια η πρόταση της Γαλλίας και Ισπανίας που προωθούσε την ιδέα η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας να αναφέρεται σε όσο το δυνατόν ταχύτερη ρύθμιση των εκκρεμοτήτων, αλλά να επιτρέπει την επ'άοριστον παράταση των διμερών συνομιλιών . Και από την άλλη η πρόταση της Βρετανίας που προωθούσε την ιδέα η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας να εμπεριέχει μια επιβολή χρονοδιαγράμματος (γίνεται λόγος για προθεσμία ενός μηνός) που ήταν σαφώς πλησιέστερη προς το πνεύμα του Γενικού Γραμματέα Boutros-Ghali⁽⁵⁹⁹⁾.

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και ο Λόρδος Owen, οποίος συναντήθηκε εκτάκτως στο Παρίσι με τον υπουργό εξωτερικών της Γαλλίας , Alain Juppe, που εκπροσωπούσε μια από της τρεις ευρωπαϊκές χώρες στο Συμβούλιο Ασφαλείας , που είχαν ήδη αναλάβει νέα πρωτοβουλία στο θέμα της διένεξης Αθηνάς-Σκοπίων . Στις δηλώσεις του ο Owen ανέφερε ότι «από την πλευρά των μεσολαβητών δεν πρόκειται να υπάρξει νέα πρόταση» και πρόσθεσε όμως ότι «αν οι δυο πλευρές στο πλαίσιο του απευθείας διαλόγου τους ζητήσουν την βοήθεια μας τότε με μεγάλη ευχαρίστηση να το κάνουμε»⁽⁶⁰⁰⁾. Επίσης για απευθείας διαπραγματεύσεις είχαν εκφραστεί και οι ΗΠΑ, όπως προκύπτει από την συνάντηση που είχε ο Warren Christopher με τον Γκλιγκόροφ , στην συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για ανθρώπινα δικαιώματα στη Βιέννη όπου ο πρώτος είχε δηλώσει ότι «οι ΗΠΑ δεν έχουν λόγους να μην θέλουν να αναγνωρίζουν επίσημα

597. Για την παραπάνω φράση, βλ. Μ. Παπακωνσταντίνου, «Η κυβέρνηση διαπραγματεύεται ξανά τα ήδη κερτημένα», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 13-1-1994, σελ.24-25.

598. *Καθημερινή*, 6-6-1993, σελ.5.

599. *Καθημερινή*, 6-6-1993, σελ.5.

600. *Ελευθεροτυπία*, 8-6-1993, σελ.5 .

τη Μακεδονία. Είναι όμως υποχρεωμένες να περιμένουμε τη λήξη των διαπραγματεύσεων μεταξύ των Σκοπίων και της Αθήνας»⁽⁶⁰¹⁾.

Το θέμα των απευθείας διαπραγματεύσεων αναφέρθηκε και κατά τη διάρκεια της συζήτησης των δώδεκα κοινοτικών υπουργών εξωτερικών στις 8 Ιουνίου του 1993 στο Λουξεμβούργο. Εκεί διατυπώθηκε η άποψη για μια συνάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού με τον πρόεδρο της ΠΓΔΜ, που όπως υποστήριζε ο Λόρδος Owen «θα διευκόλυνε τη λύση του προβλήματος»⁽⁶⁰²⁾. Όμως η Κυβέρνηση Μητσοτάκη δεν δεχόταν να διαπραγματευτεί απευθείας με τα Σκόπια για την διαφορά που είχαν μεταξύ τους. Την ίδια στιγμή συνέχισε να μεγαλώνει η ανησυχία των Δυτικών, βλέποντας την μεγάλη βάση που έδινε η Ελληνική Κυβέρνηση στις σχέσεις της με το καθεστώς Μιλόσεβιτς⁽⁶⁰³⁾. Και η ανησυχία τους γινόταν ακόμη πιο μεγάλη όταν η Ελλάδα

601. Για την δήλωση Christopher βλ. *Ελευθεροτυπία*, 15 -6-1993,σελ.14.

602. *Ελευθεροτυπία*,9-6-1993,σελ.17.

603. Σ'ένα κοινό ανακοινωθέν που ενέκριναν οι 16 υπουργοί εξωτερικών του NATO και οι 22 εκπρόσωποι των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην συνάντησή τους στις 11-6-1993 προειδοποιούσαν το καθεστώς Μιλόσεβιτς «να μην αποτολμήσει καμία εχθρική ενέργεια σε γειτονική της χώρα, ιδιαίτερα στην Αλβανία και Σκόπια» (*Ελευθεροτυπία* 12 -6- 1993,σελ.19). Ενώ ο Μητσοτάκης, στις 15-6-1993 συναντήθηκε στην Αθήνα, σε «ανεπίσημη συνάντηση» με τον Κάρατζιτς ο οποίος σε συγκέντρωση στο στάδιο «Ειρήνης και Φιλίας» μεταξύ των άλλων είπε ότι «όλοι μας λένε να καταθέσουμε τα όπλα γιατί είμαστε μόνοι. Εμείς λέμε ότι όχι, δεν είμαστε μόνοι – έχουμε μαζί μας τους Έλληνες και το θεό» (*Ελευθεροτυπία*,15 -6-1993,σελ.12 -13). Ήταν φανερό ότι ο Κάρατζιτς με τα λόγια του πάσχισε να ενισχύσει περεταίρω την προσπάθεια που έκαναν μερικοί στην Ελλάδα για την ανακύκλωση του μύθου της ελληνοσερβικής φιλίας, το περιεχόμενο του οποίου έχει περιγράψει πολύ περιληπτικά η Έλλη Σκοπετέα η οποία έχει πεί ότι «η αμοιβαία καχυποψία η αμοιβαία χαιρεκακία, και όλα τα βαλκανικά μοτίβα στις ελληνοσερβικές σχέσεις, εκ των υστέρων [...] επισκιάστηκαν από το μύθο της ελληνοσερβικής φιλίας ως συστατικού στοιχείου της ιστορίας των δυο λαών»(Σκοπετέα, 1999, σελ.23). Τα στοιχεία δείχνουν ότι από το 1913 έως το τέλος της δεκαετίας του 80^{τα} την ελληνοσερβική φιλία την διαπερνούσε η δυσπιστία και η αμφισβήτηση. Παραδείγματος χάριν, όταν η Αυστρία στις 28 Ιουλίου 1914 κήρυξε πόλεμο στη Σερβία (Hobsbawm,2006,σελ.38) η τελευταία κατέκρινε την απόφαση της Ελλάδας να παραμείνει ουδέτερη και κατηγορήσε το ελληνικό κράτος για παραβίαση της Ελληνοσερβικής Συνθήκης Συμμαχίας της 1 Ιουνίου του 1913 (George Leon,1974,σελ.17). Το 1916 η Ελλάδα αρνήθηκε στην Σερβία να μεταφέρει το περικυκλωμένο στρατό της από την Αλβανία στην Ελλάδα και η κυβέρνηση Σκουλούδη διαμαρτυρήθηκε έντονα για την αποβίβαση του σερβικού στρατού στην Κέρκυρα και από εκεί στην Θεσσαλονίκη, χωρίς την άδεια του ελληνικού κράτους (Areti Tounda-Fergadi,1991,σελ.29-44). Το 1924 όταν έγινε γνωστό το Πρωτόκολλο Πολίτη-Καλφόφ, ο Σέρβος υπουργός εξωτερικών Μαρίγκοβιτς, απείλησε την Ελλάδα λέγοντας ότι «το δόγμα σύμφωνα με το οποίο οι σλάβοι κάτοικοι της Μακεδονίας είναι Σέρβοι [...] είναι οι βάσεις της δικής μας πολιτικής [...] και εάν η Ελλάδα είναι απρόθυμη να στηρίζει εμάς[...] τότε [...]εμείς θα [...] αναζητήσουμε μια συμφωνία με την Βουλγαρία για να διαιρέσουμε την ελληνική Μακεδονία σε σφαίρες επιρροής» (Πιπινέλη,1948,σελ.28). Στην δεκαετία του 20' η εκκρεμότητα σχετικά με την *Ελευθέρα Σερβική Ζώνη* στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης «επέτεινε την υφισταμένην δυσπιστίαν και ενίσχυε την υποψίαν ότι αι ηυξημένοι σερβικοί απαιτήσεις υπέκρυπταν και μίαν λανθάνουσαν απειλήν εις τα βόρεια ελληνικά σύνορα»(Σβολόπουλος, 1977,σελ.18-19.). Ενδεικτικό της δυσπιστίας της Ελλάδας ήταν η άρνηση του Βενιζέλου το 1929 για την ανανέωση της Ελληνοσερβικής Συνθήκης Συμμαχίας του 1913 (Σβολόπουλος, 1974, σελ.159). Όταν το Οκτώβριο του 1940 έγινε η επίθεση της φασιστικής Ιταλίας στην Ελλάδα προς στιγμήν φάνηκε ότι και η Γιουγκοσλαβία ήταν έτοιμη να εισβάλει προκειμένου να κατέχει την Θεσσαλονίκη γιατί θεωρούσε την

προσπάθησε να εμπλέξει τον Μιλόσεβιτς ως διαμεσολαβητή στην διένεξη της με την ΠΓΔΜ . Σε αυτό το πλαίσιο ο Μιλόσεβιτς , συνάντησε στις 30 Ιουνίου του 1993 στην Αχρίδα τον Πρόεδρο Γκλιγκόροφ , και του εξεδήλωσε την επιθυμία να αναλάβει πρωτοβουλία για τη λύση του προβλήματος μεταξύ Αθηνών και Σκοπίων, ασκώντας συγχρόνως πίεση ζητώντας του να αποκαταστήσει τις σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία και να μετάσχει στη νέα συνομοσπονδία⁽⁶⁰⁴⁾ . Η κατάσταση που δημιούργησε ο Μιλόσεβιτς ήταν τέτοια που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση ανησυχιών του προέδρου της ΠΓΔΜ ως προς τις προθέσεις του Βελιγραδίου και τη δημιουργία κλίματος που δεν επέτρεπε τη διαμεσολάβηση του σέρβου ηγέτη ⁽⁶⁰⁵⁾.

Όσον αφορά την εν λόγω συνάντηση μεταξύ του Μιλόσεβιτς και Γκλιγκόροφ , ο Μητσοτάκης είπε όταν ρωτήθηκε, πώς «είμαστε σε συνεχή και στενή επαφή με τον Μιλόσεβιτς και είναι αυτονόητο ότι έχουμε κουβεντιάζει και το θέμα της ονομασίας των Σκοπίων»⁽⁶⁰⁶⁾, προκαλώντας έτσι την εύλογη ανησυχία των γειτονικών της κρατών και της ΕΚ.

Το ανήσυχο κλίμα το εξέφρασε με πολύ ενδεικτικό τρόπο ο πρωθυπουργός της Βουλγαρίας, Lyuben Beron, κατά την διάρκεια της επίσημης επίσκεψης του στα Σκόπια, σε κοινή συνέντευξη τύπου με τον πρωθυπουργό της ΠΓΔΜ , Branko Crvenkovski. Ο πρώτος είπε στους δημοσιογράφους ότι «η παρουσία αμερικανικών δυνάμεων στα Σκόπια θα δημιουργήσει ένα αμυντικό φράγμα» για την ίδια την ΠΓΔΜ «και παράλληλα θα αποτρέψει τους κινδύνους που προέρχονται από την πλευρά της Σερβίας και της Ελλάδας σε βάρος της Βουλγαρίας , Αλβανίας και της Τουρκίας» ⁽⁶⁰⁷⁾ .

Ενώ ο Γκλιγκόροφ από την πλευρά του σε συνέντευξη του που δημοσιεύτηκε στη εφημερίδα «*Liberation*» ανέφερε ότι «οι κίνδυνοι επέκτασης της διένεξης εξαρτώνται από τρεις παράγοντες . Ο πρώτος είναι η διάρκεια του πολέμου και το γεγονός ότι η διεθνής κοινότητα δεν έχει βρει τα μέσα να τον σταματήσει . Κατόπιν η ακραία ένταση που επικρατεί στο γειτονικό Κοσσυφοπέδιο , σερβική επαρχία με 90% Αλβανούς που

εξασφάλιση ενός διεξόδου προς το Αιγαίο ένα ανοιχτό ζήτημα (Κοφος,1964,σελ .95). Μετά το 1944 στην Γιουγκοσλαβία πήρε την εξουσία ο κομμουνιστής ηγέτης Τίτο, ενώ στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Γιάννη Βούλγαρη, τη νομιμοποιητική βάση του πολιτικού συστήματος του μετεμφυλιακού κράτους(1949-1967) την αποτελούσαν μεταξύ άλλων ο αντικομμουνισμός, ο αντισλαβισμός, η ταύτιση με τη «Δύση» και άλλα συστατικά (Βούλγαρη, 2005, σελ.29). Σε αυτές τις συνθήκες αντικομμουνιστικής και αντισλαβικής έχθρας δεν θα μπορούσε να εξαιρεθεί η ελληνοσερβική φιλία εφόσον η Σερβία ήταν μέρος του κομμουνιστικού γιουγκοσλαβικού κράτους το οποίο σε όλη την περίοδο 1945-1990 δεν έπαυσε να εγείρει θέμα ύπαρξης σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα (βλ. υποσημείωση 292, σελ.135). Έτσι λοιπόν, σε όλη την περίοδο 1913-1990 η ελληνοσερβική φιλία ήταν ένας μύθος που την επισκίαζε συνεχώς ο σλαβικός κίνδυνος που ένιωθε η Ελλάδα για την ελληνική Μακεδονία.

604. Για την συνάντηση Μιλόσεβιτς - Γκλιγκόροφ, βλέπε *Καθημερινή*,1-6-1993, σελ.1.

605. *Καθημερινή*, 1-6-1993, σελ.1.

606. Για την δήλωση Μητσοτάκη, βλέπε *Καθημερινή*,1-6-1993,σελ.3.

607. *Ελευθεροτυπία*,8 -6-1993, σελ. 5.

ζητούν ανεξαρτησία , κάνει να πλανιούνται κίνδυνοι εκρήξεως που αναγκαστικά αποσταθεροποιούν τη μικρή 'Μακεδονία' . Τέλος η πολιτική κατάσταση στη Σερβία , όπου οι εξτρεμιστές δεν είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την ανεξαρτησία της Μακεδονίας». Όσον αφορά τις συνομιλίες με την Ελλάδα, ο ίδιος είπε ότι «δεν είναι απλές ούτε εύκολες .Τα δυο μέρη αρνήθηκαν ήδη ένα πρώτο συμβιβασμό στο όνομα "Σλαβομακεδονία". Ούτε η Ελλάδα ούτε η διεθνής κοινότητα κατάλαβαν ακόμη τι σημαίνει το πρόβλημα [...] Πρέπει να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στη Μακεδονία ως γεωγραφική τοποθεσία και στη Δημοκρατία της Μακεδονίας νόμιμη κρατική οντότητα που έχει ένα Σύνταγμα και δεν συνιστά κανένα κίνδυνο για την Ελλάδα» (608) .

Επίσης η διαπίστωση ότι ο κίνδυνος έκρηξης ενός βαλκανικού πολέμου εντοπίζεται στο Κόσοβο ήταν κοινή για όλες της ευρωπαϊκές χώρες με την τεραστία διαφορά όμως ότι εκτός Ελλάδας , όλες οι άλλες θεωρούσαν αναπόφευκτη την έκρηξη εκεί και μάλιστα λόγω των επεκτατικών σχεδίων των Σέρβων(609). Την άποψη της διεθνής κοινότητας για την αναπόφευκτη έκρηξη σύγκρουσης στο Κόσοβο την ενίσχυε επίσης και η τακτική που είχε εφαρμόσει ο Μιλόσεβιτς να μεταφέρει τον πόλεμο από την Σλοβενία στην Κροατία και από την Κροατία στη Βοσνία . Επιπρόσθετα με όλα αυτά η καταπίεση επί χρόνια των Αλβανών του Κόσοβο από τη σερβική εξουσία και η ανεξέλεγκτη δράση των εθνικιστικών παραστρατιωτικών ομάδων μετέτρεπαν την άποψη αυτή σε πεποίθηση (610) .

Ο κίνδυνος της έκρηξης της σύγκρουσης στο Κόσοβο, απασχόλησε πολύ και το Βορειοανατολικό Συμβούλιο Συνεργασίας, με συμμετέχοντες 16 υπουργοί εξωτερικών του NATO και των 22 εκπροσώπων των χωρών της ανατολικής Ευρώπης , που συνήλθε στις 11 Ιουνίου του 1993, και συζήτησε μεταξύ άλλων και για την αποστολή παρατηρητών στο Κόσοβο , ύστερα μάλιστα και από αίτηση του αλβανού υπουργού εξωτερικών , Alfred Sereqi. Όμως σε σχέση με αυτό το αίτημα , ο Γενικός Γραμματέας του NATO διευκρίνιζε ότι «η ανάπτυξη των δυνάμεων αυτών μπορεί να γίνει ύστερα από διαβουλεύσεις με το Βελιγράδι». Ο ίδιος τόνιζε στην συνέχεια ότι « μερικές χώρες που βρίσκονται σε αυτό το τραπέζι έχουν επιρροή στην Σερβία . Ελπίζω να πείσουν τον Μιλόσεβιτς να δεχτεί τους παρατηρητές» ,κάνοντας μια έμμεση κλήση προς την Ελλάδα για να βοηθήσει. Από την ελληνική πλευρά διευκρινίστηκε αμέσως , μέσω

608. *Ελευθεροτυπία*,12-6-1993,σελ.19. Στην ίδια συνέντευξη αναφέρεται ότι ο Πρόεδρος της Μακεδονίας δέχτηκε την παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων στο έδαφος του παρά την σερβική πίεση. Σε επίσημη ανακοίνωση που εκδόθηκε στις 10 -6-1993 από το υπουργείο πληροφοριών των Σκοπιών αναφέρεται ότι τα Σκόπια αποδέχονται «την άφιξη 300 αμερικανών στρατιωτών που θα προστεθούν στην ήδη υπάρχουσα» εκεί «ειρηνευτική δύναμη 750 ανδρών του ΟΗΕ και η οποία θα συνέχισι να λειτουργήσι με βάση την εντολή που έχει πάρει το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ» .Σε σχέση με αυτό ο πρωθυπουργός Branko Crvenkovski δήλωσε ότι « συμφωνούμε με την πρόταση των ΗΠΑ για την αποστολή 300 ανδρών ώστε να εξασφαλιστεί η αμερικανική παρουσία στην δύναμη του ΟΗΕ που σταθμεύει στα Σκόπια»(βλ.Τάκη Διαμαντή, «Προσυνεννόηση με Γκλιγκόροφ»,*Ελευθεροτυπία*,11-6-1993).

609. Μιχάλη Μορώνη,«Η μοναχική πορεία μας στην Ευρώπη», *Ελευθεροτυπία*, 14-6-1993,σελ.9.

610. Μιχάλη Μορώνη, στο ίδιο.

από τις δηλώσεις του Έλληνα υπουργού εξωτερικών Παπακωνσταντίνου στις 11 Ιουνίου του 1993 ότι «η Ελληνική Κυβέρνηση δεν θα επιδείκνυε καμία προθυμία να μεσολαβήσει για αυτό το θέμα στο Βελιγράδι»⁽⁶¹¹⁾.

Οι διεργασίες του Συμβουλίου της Βορειοατλαντικής Συνεργασίας της 11-6-1993 ήταν πολύ χρήσιμες και οδήγησαν σε σημαντικές αποφάσεις που αφορούσαν όχι μόνο την διατήρηση της ειρήνης στα δυτικά Βαλκάνια αλλά και ευρύτερα. Και αυτό γιατί υιοθετήθηκε η έκθεση της επιτροπής για την κωδικοποίηση της συνεργασίας των ευρωπαϊκών κρατών σε αποστολές, για την διατήρηση της ειρήνης, συμβάλλοντας έτσι στις πολιτικές πρόληψης συγκρούσεων. Όσον αφορά τα δυτικά Βαλκάνια, οι 16 υπουργοί εξωτερικών του NATO κατέληξαν ομόφωνα στην απόφαση τους να προσφέρουν αεροπορική κάλυψη στις δυνάμεις του ΟΗΕ στην Βοσνία, αν αυτό ζητηθεί από τα Ηνωμένα Έθνη, ανταποκρινόμενοι στην απόφαση 836 του Συμβουλίου Ασφαλείας (που αναφέρεται στην προστασία των έξι ζωνών ασφαλείας των μουσουλμάνων στη Βοσνία)⁽⁶¹²⁾.

Όσον αφορά την υιοθετημένη έκθεση της επιτροπής για τη συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών σε αποστολές για την διατήρηση της ειρήνης, προσδιορίστηκε ότι η αποστολή των δυνάμεων εκείνων θα ήταν «ο περιορισμός, η αποκλιμάκωση και ο τερματισμός των εχθροπραξιών μεταξύ ή εντός των κρατών με την παρέμβαση ενός αμερόληπτου τρίτου μέρους»⁽⁶¹³⁾. Προσδιορίστηκε ακόμη ότι οι δυνάμεις διατήρησης της ειρήνης μπορούσαν «να κάνουν χρήση στρατιωτικών δυνάμεων συμπληρωματικός προς τις προσπάθειες για πολιτική επίλυση της κρίσης» και «στις δυνάμεις αυτές ακόμα μπορούν να συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ και της ΟΑΣΕ»⁽⁶¹⁴⁾.

Τα παραπάνω μέτρα που παρθήκαν την άνοιξη του 1993 ήταν αποτέλεσμα της ραγδαίας αλλαγής και επιδείνωσης των συνθηκών στην Βαλκανική. Οι εν λόγω εξελίξεις είχαν ενισχύσει αρκετά την κοινή πεποίθηση των ευρωπαϊκών κοινοτικών χωρών, των ΗΠΑ, της Ρωσίας, των βαλκανικών κρατών εκτός από την Ελλάδα, ότι η σύγκρουση είχε μεγάλες πιθανότητες να εξαπλώνεται από την Βοσνία στο Κόσοβο και από εκεί στα Σκόπια.

Η Ελληνική Κυβέρνηση λοιπόν βρέθηκε στους επόμενους μήνες σε ένα διεθνές περιβάλλον που είχε διαφορετική αντίληψη από εκείνη για τις εξελίξεις στην Βαλκανική, ενώ στο εσωτερικό επικρατούσε ένα έντονο εθνικιστικό ρεύμα στην δημιουργία του

611. Για την αίτηση Σερέκη, τη δήλωση του Γενικού Γραμματέα του NATO και την δήλωση Παπακωνσταντίνου, βλ. *Ελευθεροτυπία*, 12-6-1993, σελ. 19.

612. *Ελευθεροτυπία*, 12-6-1993, σελ. 6. Και μάλιστα λίγο αργότερα διευκρινίστηκε ότι η αεροπορική κάλυψη που θα προσέφερε η νατοϊκή δύναμη θα αφορούσε την προστασία του συνόλου των δυνάμεων του ΟΗΕ στη Βοσνία και όχι μόνο των ζωνών ασφαλείας όπως προβλέπει με στενή ερμηνεία το ψήφισμα 836 (*Ελευθεροτυπία*, 12-6-1993, σελ. 19).

613. *Ελευθεροτυπία*, 12-6-1993, σελ. 19.

614. *Ελευθεροτυπία*, 12-6-1993, σελ. 19.

οποίου είχε συμβάλει κατά πολύ η ίδια . Βρέθηκε επίσης με έναν ισχυρό εσωκομματικό αντίπαλο , που η δημοτικότητα του μεγάλωνε όσο μεγάλωνε η μαξιμαλιστική του θέση σε σχέση με το μακεδονικό ζήτημα , τον Αντώνη Σαμαρά ⁽⁶¹⁵⁾. Ο Μητσοτάκης από την πλευρά του είχε παρουσιάσει εξωτερικά ως ουσία της διένεξης την ονομασία του νέου κράτους, ενεργοποιώντας όλο το διεθνές σύστημα να βρει κάποια λύση σε αυτή την κατεύθυνση . Ενώ εσωτερικά ενεργοποίησε όλες τις δυνάμεις του δουλεύοντας επάνω στην πραγματική κατ'αυτού ουσία της διένεξης, που αποτελούσε και το κοινό μυστικό του ελληνικού συστήματος, δηλαδή το μειονοτικό . Αυτός ο τρόπος αντίληψης και παρουσίας της διένεξης καθόριζε σε μεγάλο βαθμό και τις ενέργειες που έπρεπε να κάνει η Ελληνική Κυβέρνηση για την επίλυση της . Με βάση τις διπλωματικές ενέργειες της Ελλάδας εκείνη την περίοδο προκύπτει ότι η επίλυση της διένεξης για αυτήν δεν ήταν ο συμβιβασμός για την ονομασία του νέου κράτους, γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στην αναγνώριση του νέου κράτους, και στην ομαλή είσοδο του στην διεθνή κοινωνία , χωρίς να υποχρεωθεί να παραιτηθεί από τους ισχυρισμούς του περί μειονότητας στα γειτονικά κράτη. Απεναντίας, ο μη συμβιβασμός για το ονοματολογικό ζήτημα οδηγούσε στην αναβολή της αναγνώρισης του νέου κράτους, που σήμαινε πίεση για να υποχρεωθεί να παραιτηθεί από τους ισχυρισμούς του περί μειονότητας στην Ελλάδα , που θα ήταν επίλυση της διένεξης όπως την αντιλαμβάνονταν στην ουσία ο Μητσοτάκης.

Υπό αυτή την λογική η Αθήνα συμμετείχε σε προσπάθειες επίλυσης του ζητήματος μόνο για λόγους τακτικής (αποφεύγοντας τις απευθείας διαπραγματεύσεις με τα Σκόπια), και όχι με την πρόθεση να συμβιβαστεί, αλλά για επιβολή όρων, που η μη αποδοχή τους από την άλλη πλευρά, σήμαινε για την Ελλάδα , συνέχιση της πολιτικής των αναβολών της αναγνώρισης του νέου κράτους . Από το 1991 που μετέφερε την διένεξη στην Κοινότητα, μέχρι το Σεπτέμβριο του 1993, η Κυβέρνηση Μητσοτάκη ακολούθησε με συνέπεια την εν λόγω τακτική χρησιμοποιώντας διάφορους διπλωματικούς ελιγμούς. Όμως, το ξέσπασμα της σύγκρουσης στην Βοσνία, και οι μεγάλες πιθανότητες που έδινε η Κοινότητα, η ΗΠΑ, η Ρωσία, οι άλλες γειτονικές βαλκανικές χώρες εκτός Ελλάδας, στην εξάπλωση της σύγκρουσης από την Βοσνία στο Κόσοβο, και από εκεί στην ΠΓΔΜ,

615. Είχε προηγηθεί δυο μήνες πριν μια αντιπαράθεση μεταξύ Μητσοτάκη και Σαμαρά . Ο τελευταίος είχε στείλει στις 15-3-1993 μια επιστολή στον Μητσοτάκη στην οποία έλεγε : «Πρώτον, να εγκαταλειφθεί κάθε ιδέα συμβιβασμού στο θέμα των Σκοπιών . Να υλοποιηθεί η άρση όλων των ελληνικών δεσμεύσεων με την ταυτόχρονη δήλωση ότι η Ελλάδα δεν δέχεται και δεν θα δεχτεί πότε μια ξένη 'Μακεδονία' στα σύνορα της. Ενώ το εθνικό δημοψήφισμα που έχω προτείνει προσφέρει το νέο ισχυρό επιχείρημα – έρεισμα επανατοποθέτησης του θέματος έναντι φίλων και συμμάχων». Ενώ στην απαντητική του επιστολή στις 22 -3-1993 ο Μητσοτάκης έλεγε : « [...] με την επιστολή σου θέτεις τελεσιγραφικά όρους στον πρωθυπουργό της χώρας για την αλλαγή της κυβερνήτης πολιτικής . Η κυβερνητική πολιτική όμως προσδιορίζεται – και τυχόν μεταβάλλεται – όχι δια αλληλογραφίας , αλλά από τα αρμόδια όργανα, με εγκριμένες δημοκρατικές διαδικασίες , στις οποίες επί δυο χρονιά αδιαλείπτως μετείχες . Δεν πρόκειται συνεπώς σε καμία περίπτωση να συζητηθεί χάραξη ή διόρθωση της πολιτικής εκτός των αρμόδιων κομματικών και κυβερνητικών οργάνων » , (για τις επιστολές Μητσοτάκη και Σαμαρά, βλ . *Ελευθεροτυπία* , 10-6-1993, σελ . 6-7).

όπως και οι πιέσεις που ασκούσε η προληπτική διπλωματία στην διαμεσολαβητική προσπάθεια για συμβιβασμό , εξάντλησαν την ελληνική τακτική της αναβολής της αναγνώρισης.

Κατ' επέκταση, η Κυβέρνηση Μητσοτάκη βρέθηκε να λειτουργήσει σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Από την μια το διεθνές περιβάλλον της ασκούσε πιέσεις για ένα συμβιβασμό με τα Σκόπια , κάτι που το απέφυγε όσο μπορούσε, παρά το γεγονός ότι κατηγορήθηκε από την διεθνή κοινή γνώμη για αυτό. Και από την άλλη ,το εσωτερικό περιβάλλον, που της ασκούσε πιέσεις για ανατροπή του επιτευγμένου συμβιβασμού, ενός συμβιβασμού που η Κυβέρνηση δεν έκανε πότε , παρά το γεγονός ότι κατηγορήθηκε από την αντιπολίτευση γι'αυτό. Ενδεικτικό του επιβεβαρωμένου κλίματος είναι αυτό που αναφέρει ο Παπακωνσταντίνου , ο οποίος μας πληροφορεί ότι μια μέρα πριν (13-5-1993) από την επίσημη παρουσίαση του σχεδίου Vance-Owen (14-5-1993) στην Νέα Υόρκη δέχτηκε ένα τηλεφώνημα από τον Μητσοτάκη ο οποίος του πρότεινε να μην δεχθεί τίποτε και να επιστρέψει στην Αθήνα γιατί τρεις βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας προέβησαν «σε προνουντσιαμένο»⁽⁶¹⁶⁾. Όλα έδειχναν ότι πίσω ενέργεια των τριών βουλευτών βρισκόταν ο Αντώνης Σαμαράς ο οποίος είχε εκφράσει την αντίθεση του με τελεσιγραφικό τρόπο σχετικά με τις ενέργειες της Κυβέρνησης αναφορικά με το σχέδιο Vance-Owen⁽⁶¹⁷⁾.

Σε τούτες τις συνθήκες, στις 9 Σεπτεμβρίου 1993, η Κυβέρνηση Μητσοτάκη παρατήθηκε. Όμως, πριν προβεί σε αυτή την ενέργεια , επέτυχε και πάλι την τελευταία της αναβολή της επίλυσης του ζητήματος(της διένεξης) με την ΠΓΔΜ. Και αυτό γιατί είχε εξασφαλίσει προηγουμένως , μια άτυπη συμφωνία στις 23 Αυγούστου 1993 , για την καθυστέρηση της διαπραγματεύσεως ,καθώς και μια άλλη στις 28 Σεπτεμβρίου 1993, για την έναρξη των απευθείας διαπραγματεύσεων μετα τις εκλογές.

Τις εν λόγω συμφωνίες η Κυβέρνηση Μητσοτάκη τις πραγματοποίησε αποδεχόμενη για πρώτη φορά τις απευθείας επαφές με τα Σκόπια , γιατί αυτή την φορά, το θέμα των συνομιλιών δεν αφορούσε την διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων, αλλά συζήτηση περί αναβολής των διαπραγματεύσεων για την επίλυση της διένεξης. Και τις συναντήσεις εκείνες η Ελλάδα έπρεπε να τις κάνει αναγκαστικά απευθείας με την άλλη πλευρά, αν ήθελε να καταφέρει μια συμφωνία αναβολής, γιατί η απόφαση 845 του Συμβουλίου Ασφαλείας, ζητούσε από τα ενδιαφερόμενα μέλη και τον Vance, να ολοκληρώσουν την επίλυση των εκκρεμών διαφορών τους, πριν από την έναρξη της γενικής συνέλευσης στις 20 Σεπτεμβρίου ⁽⁶¹⁸⁾. Σύμφωνα με τους αξιωματούχους του

616. Βλ. Παπακωνσταντίνου, *Το Ημερολόγιο*.,σελ.405.

617. Thanos Veremis, *Greece's Balkan Entanglement*,(Athens:ELIAMEP,1995),σελ.84-84

618. Το άρθρο 3 της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας 845/1993 , σε σχέση με την συνέχιση διαπραγματεύσεων ζητούσε να πραγματοποιηθεί «η διευθέτηση της διαφοράς μεταξύ των δυο μερών πριν την έναρξη της τεσσαρακοστής όγδοης συνόδου της γενικής

ΟΗΕ με την άτυπη συμφωνία Αθηνών- Σκοπίων της 23 Αύγουστου για την καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων η Ελληνική Κυβέρνηση επέτυχε τη καθυστέρηση που επιθυμούσε στην διαπραγματευτική διαδικασία⁽⁶¹⁹⁾. Σύμφωνα με το Έθνος για την εν λόγω άτυπη συμφωνία καθυστέρησης πηγές του υπουργείου εξωτερικών έλεγαν την ίδια μέρα, δηλαδή στις 23 Αύγουστου 1993 ότι η πρόθεση της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν η αναβολή στη λήψη απόφασης να είναι τουλάχιστον εξαμήνη⁽⁶²⁰⁾.

Αναβολή των διαπραγματεύσεων επέτυχε η Κυβέρνηση Μητσοτάκη ,και στην δεύτερη συνάντηση μεταξύ του Έλληνα εκπροσώπου Γιώργο Παπούλια, και του ομολόγου του των Σκοπίων, Ιβάν Τοσέβσκι, στις 28 Σεπτεμβρίου 1993, παρουσία του μεσολαβητή Vance . Σύμφωνα με την *Καθημερινή*, ο Vance δήλωσε ότι « εν όψει των επικείμενων εκλογών , οι δυο πλευρές συμφώνησαν πως οι απευθείας συνομιλίες επί τις ουσίας των εκκρεμοτήτων που συνεχίζουν να υπάρχουν μεταξύ τους , θα πρέπει να αναβληθούν μετα τις εκλογές της 10 ης Οκτώβριου» ⁽⁶²¹⁾

συνελευσης και να υποβάλει έκθεση στο συμβούλιο για το αποτέλεσμα τους σε εύθετο χρόνο , και να αποφασίζει να επανεξετάζει το ζήτημα υπό το φως της έκθεσης»

619. Βλέπε *Τα Νέα*,24-9-1993,σελ.7. Σύμφωνα με την ίδια πηγή «οι δυο κυβερνήσεις συμφώνησαν με τον Σάιρους Βάνς στην έναρξη των άμεσων και πιθανότατα πολύτιμων διαπραγματεύσεων στις 28 Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη . Η συμφωνία δημοσιεύτηκε χθες με την έκδοση ανακοινωθέντος μετα την κοινή συνάντηση που είχε ο μεσολαβητής του ΟΗΕ με τον εκπρόσωπο των σκοπιών Ivan Tasevski και των απεσταλμένο της Ελληνικής Κυβέρνησης Γιώργο Παπούλια .[...] Μετα τις συναντήσεις [...] ο Vance αποφάσισε ν'αναβάλει το ταξίδι του στην Αθήνα και τα Σκόπια , το οποίο είχε αρχικά οριστεί για τις 26 Αυγούστου». (βλ.*Τα Νέα*, 24-9-1993,σελ.7). Ενώ το κοινό ανακοινωθέν για τη εν λόγω συνάντηση έλεγε το εξής : « Την 23 Αύγουστου 1993 αντιπροσωπίες της Ελλάδας και Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας , με επικεφαλής τον πρέσβη Γιώργο Παπούλια ,ειδικό απεσταλμένο και τον πρέσβη Ιβάν Τοσέβσκι ,ειδικό απεσταλμένο συναντηθήκαν στην Νέα Υόρκη υπό τις καλές υπηρεσίες του ειδικού εκπροσώπου του Γενικού Γραμματέα Cygus Vance . Έπειτα από πρόταση του Vance, την οποία υποδεχτήκαν θερμά και τα δυο μέρη , συμφώνησαν να αρχίζουν απευθείας συνομιλίες σε συνεχή βάση , παρουσία του Λόρδου Vance στην Νέα Υόρκη στις 28 Σεπτεμβρίου 1993 , τις οποίες θα ακολουθήσει σε εύθετο χρόνο επίσκεψη του κύριου Vance στην Αθήνα και τα Σκόπια . Αυτές οι απευθείας και συνεχές συνομιλίες θα σημαίνουν μια νέα φάση στην προσπάθεια διευθέτησης των διαφορών μεταξύ των μερών , σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 845(1993) Όσο εκκρεμή η έναρξη των συνομιλιών την 28 Σεπτεμβρίου και τα δυο μέρη επιφυλάσσουν τις θέσεις τους οπός ορίζονται στα έγγραφα του ΟΗΕ s/25855/Add.1 και S/25855/Add.2». (βλ.*Ελευθεροτυπία* ,24 -8-1993 ,σελ 3 ,επίσης Βαλινάκης-Νταλής, στο ίδιο σελ.170-171 . Διευκρινίζω ότι το s/25855/Add,1 αντιστοιχεί στην επιστολή του πρέσβη Γιώργου Παπούλια , ενώ το S/25855/Add.2 αντιστοιχεί στην επιστολή Γκλιγκόροφ , με τις οποίες η Αθήνα και Σκόπια εκφράστηκαν επίσημα για το σχέδιο Vance και Owen.

620. *Έθνος*,24-8-1993,σελ.4.

621. *Καθημερινή*,29-9-1993,σελ.3.

Με την παραίτηση του ο Μητσοτάκης κήρυξε εκλογές, οι οποίες διεξήχθησαν στις 10 Οκτωβρίου 1993. Τα λόγια του πρωθυπουργού περί συμβιβασμού στο ζήτημα της ονομασίας, που εισήγαγε στο δημόσιο λόγο, τους προηγούμενους μήνες- χωρίς να συμβιβαστεί τότε στην πράξη - σε συνδυασμό με την κοινωνική δυσπιστία, που επικρατούσε εξαιτίας του οικονομικού προγράμματος λιτότητας που προσπαθούσε να εφαρμόζει τις εκμεταλλεύτηκε υπέρ του ο ηγέτης του ΠΑΣΟΚ, Ανδρέας Παπανδρέου. Ο τελευταίος, παρουσιάζοντας τον εαυτό του ως ασυμβίβαστο στα εθνικά θέματα και γενναιόδωρο στα οικονομικά ζητήματα, την στιγμή που κατηγορούσε των Μητσοτάκη για το αντίθετο, κέρδιζε τις εκλογές, σκληραίνοντας περαιτέρω την στάση του έναντι των Σκοπίων (βλ. επόμενο κεφαλαίο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1993 ΕΩΣ ΤΗΝ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ (1995)

15.1.Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΓΔΜ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο Παπανδρέου ως Πρωθυπουργός, εγκατέλειψε τις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του ΟΗΕ (τις οποίες ο Μητσοτάκης τις είχε δεχθεί αναγκαστικά για να τις αναβάλει), και προσέφυγε στην επίσημη χρήση οικονομικών κυρώσεων (όπως είχε κάνει ανεπίσημα ο Μητσοτάκης). Στην συνέχεια η κυβέρνηση του, κατηγορώντας των Μητσοτάκη για διγλωσσία⁽⁶²²⁾, διεξήγαγε μια ανοιχτή αντιπαράθεση με όποιο κράτος αναγνώριζε την ΠΓΔΜ και σύναπτε διπλωματικές σχέσεις μαζί της. Η διαφορά που παρατηρείται μεταξύ του Μητσοτάκη και του Παπανδρέου είναι ότι ο πρώτος, προσπάθησε να παρουσιάζει την διένεξη με την ΠΓΔΜ όχι ως αποκλειστικά μια διμερή διαφορά, αλλά ως κάτι πολύ πιο ευρύτερο, ενώ ο δεύτερος, μπαίνοντας σε μια πολύ πιο έντονη αντιπαράθεση με την διεθνή κοινότητα, παρουσίασε την διαφορά με την ΠΓΔΜ, ως μια κατεξοχήν διμερή διαφορά. Ο Α. Παπανδρέου σε συνάντηση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 15 Νοεμβρίου 1993 είπε ότι «διπλωματικά η μή αναγνώριση περιέχει ένα φάσμα δυνατοτήτων, από το να έχεις φιλικές σχέσεις μέχρι να κλείσεις τα σύνορα . Είναι όλα δυνατά . Ο κυρίως Γκλιγκόροφ έχει τώρα την ευθύνη να αποδείξει πώς επιθυμεί καλές σχέσεις με την Ελλάδα[.]»⁽⁶²³⁾.

Η νέα στάση της Ελληνικής Κυβέρνησης γνωστοποιήθηκε στο Boutros Ghali με επιστολή του υπουργού εξωτερικών Κάρολου Παπούλια στις 5-11-1993, όπου τον πληροφορεί για την απομάκρυνση της Ελλάδας από την διαμεσολαβητική προσπάθεια.

Τα βασικά σημεία στην επιστολή Παπούλια είναι τα εξής :

- Το Συμβούλιο Ασφαλείας , με το ψήφισμα του 817/1993 έκανε δεκτή την αίτηση του προέδρου Γκλιγκόροφ να αναγνωρισθεί το κράτος του με το προσωρινό όνομα «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ». Ταυτοχρόνως , το Συμβούλιο Ασφαλείας υπογράμμισε ότι « υπάρχει μια διαφορά όσον αφορά στο όνομα του κράτους , η οποία πρέπει να λυθεί για να διατηρηθούν οι ειρηνικές σχέσεις καλής γειτονίας στην περιοχή» . Από το ανώτερο γίνεται σαφές ότι «το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέφρασε την ανησυχία

622. Ο υπουργός εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας σε ομιλία του στην βουλή χαρακτήριζε τη περίοδο διακυβέρνησης της χώρας από την Νέα Δημοκρατία ως «εποχή διγλωσσίας». Για το εν λόγω χαρακτηρισμό βλ. *Καθημερινή*, 7 -11- 1995,σελ.4.

623. Βλ.*Καθημερινή*, 16-11-1993, σελ.3.

του ως προς την πιθανότητα διατάραξης της ειρήνης στα βαλκάνια σε περίπτωση που τα Σκόπια επιμένουν στο όνομα Δημοκρατία της Μακεδονίας».

- Απειλή εναντίον της ειρήνευσης στην περιοχή δεν αποτελεί μόνο ο σφετερισμός του ονόματος της Μακεδονίας αλλά και «η απόπειρα δημιουργίας ενός νέου , ιστορικά ανύπαρκτου έθνους όπως και οι εδαφικές διεκδικήσεις, ιδιαίτερα εναντίον της Μακεδονίας , μίας βόριας επαρχίας της Ελλάδας».

- Η Ελληνική Κυβέρνηση και ο ελληνικός λαός «δε θα αναγνωρίζουν ποτέ ένα κράτος» του οποίου το όνομα θα συμπεριλαμβάνει τη λέξη «Μακεδονία » ή κάποιο παράγωγο της, δεδομένου ότι «η ονομασία αυτή αποτελεί την ρίζα των αιτιών που εμποδίζουν την εγκαθίδρυση φιλικών σχέσεων και προξενεί αποσταθεροποιητικές τάσεις στην περιοχή».

- Θα πρέπει ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ μαζί με τα κράτη μέλη του ΟΗΕ να ασκούν την επιρροή τους στην ηγεσία των «Σκοπίων» «ώστε να συνειδητοποιήσει τα σοβαρά προβλήματα που απορρέουν από την αρνητική της στάση και να εκδηλώσει με απτές χειρονομίες την επιθυμία της να συμβάλλει εποικοδομητικά στη συνέχιση της εξυπηρέτησης του σκοπού για το οποίο το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε τη συγκεκριμένη διαδικασία».

- Εφόσον «συντρέξουν οι ανώτερο προϋποθέσεις» η Ελλάδα «και θέλει και μπορεί να συνεχίσει να συμβάλει στην επίτευξη οριστικής λύσης . Μιας λύσης που θα κατοχυρώνει την ασφάλεια , τη σταθερότητα και την ειρήνη στην περιοχή»⁽⁶²⁴⁾

Έτσι λοιπόν και η νέα Κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου έθεσε και πάλι όρους και προϋποθέσεις (όπως είχε κάνει και η Κυβέρνηση Μητσοτάκη στο παρελθόν) ώστε η Ελλάδα να «θέλει» και να «μπορεί» για «να συνεχίσει στην επίτευξη οριστικής λύσης» (όπως επισημαίνεται χαρακτηριστικά στην παραπάνω επιστολή) .

Επίσης ο Παπούλιας έστειλε επιστολή στον Warren Christopher όπου ζητούσε από τις ΗΠΑ να ασκήσουν πίεση για να αλλάξει στάση η ΠΓΔΜ στο θέμα της ονομασίας. Στην ίδια επιστολή ο ο Παπούλιας έδινε ορισμένες εξηγήσεις για την απόφαση της Ελλάδας να θέσει όρους για την συνέχιση της μεσολαβητικής διαδικασίας στον ΟΗΕ,

624. Για την Επιστολή της 5^{ης} Νοεμβρίου 1993 του Παπούλια στο Boutros- Ghali , βλέπε *Τα Νέα*, 6-11-1993,σελ.7 όπως και Βαλινάκης-Νταλής , στο ίδιο , σελ .178-180 . Από την άλλη στην απαντητική επιστολή του Boutros- Ghali στον Παπούλια ,ο πρώτος έλεγε μεταξύ άλλων ότι: « Η διευθέτηση της διαφοράς μεταξύ των δυο χωρών σας και η συμφωνία σχετικά με τα μετρά διευκόλυνσης του εμπορίου , προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης και διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορούν παρά να αποβούν επωφελές για τους λαούς σας και να προάγουν την ειρήνη και την σταθερότητα της περιοχής ως συνόλου. Από αυτή την άποψη έχω την πεποίθηση ότι συμφωνείτε ότι το σχέδιο συμφωνίας της 14 Μαΐου 1993 που πρότειναν Vance και Λόρδος Owen στα μέρη λαμβάνουν υπόψη των επιφυλάξεων που τα δυο μέρη διατύπωσαν σχετικά με ορισμένες από τις διατάξεις ως χρήσιμη βάση για συζήτηση».Βλ. Βαλινάκης-Νταλής,ό.π.,σελ.181-182.

επαναλαμβάνοντας την απόφαση της Κυβέρνησης να μην αναγνωρίσει κράτος με ονομασία Μακεδονία αυξάνοντας έτσι την ανησυχία των ΗΠΑ⁽⁶²⁵⁾.

Η γνωστοποίηση της θέσης της νέας Ελληνικής Κυβέρνησης για την εγκατάλειψη της διαμεσολαβητικής διαδικασίας που αποσκοπούσε στην διεθνή απομόνωση της ΠΓΔΜ και η περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, την στιγμή που ο τελευταίος είχε προκαλέσει την σύγκρουση στην Βοσνία και μεγάλη καταπίεση στο Κόσοβο, δημιούργησαν μεγάλη ανησυχία και οργή στην Δύση αλλά και στα ισλαμικά κράτη ⁽⁶²⁶⁾ . Λίγες μέρες νωρίτερα ο ηγέτης των Αλβανών του Κοσόβου , Ibrahim Rugova, σε συνέντευξη τύπου στην Πρίστινα είχε πει ότι «θα ζητήσω την σύγκληση διεθνούς διάσκεψης για το Κόσοβο» προσθέτοντας ότι « το πρόβλημα του Κοσόβου έχει διεθνοποιηθεί παρά την προσπάθεια των Σέρβων να το περιορίζουν ως εσωτερικό ζήτημα»⁽⁶²⁷⁾.

Μεγάλη ανησυχία για τις παραπάνω εξελίξεις, εκτός από τις ΗΠΑ , είχαν έκφραση με ένα έντονο τρόπο και ισχυρές κοινοτικές χώρες όπως η Γαλλία , Βρετανία, Γερμανία, Ιταλία, και άλλες χώρες, οι οποίες θεωρούσαν ότι η αναβολή της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, και η διεθνής του απομόνωση ως κράτος, στην συγκυρία που είχε διαμορφωθεί τους τελευταίους μήνες του 1993, ήταν μια αποσταθεροποιητική ενέργεια για την περιοχή . Για να εξισορροπούσαν την κατάσταση , οι παραπάνω κοινοτικές χώρες , έβλεπαν ότι θα ήταν εξαιρετικά σταθεροποιητική ενέργεια , η ανάληψη από κοινού της πρωτοβουλίας μιας μαζικής αναγνώρισης και σύναψης διπλωματικών σχέσεων με την ΠΓΔΜ.

Έτσι, την στιγμή που ο Α. Παπανδρέου έλεγε ότι « η Ελλάδα δεν θα αναγνωρίσει το όνομα Μακεδονία», ο Alain Juppe, ο υπουργός εξωτερικών Γαλλίας δήλωνε ότι « αργά

625. Αλέξης Παπαχελάς, «Επιστολή Παπούλια στον Χρηστόφερ», *Καθημερινή* ,10-11-1993,σελ.4. Σύμφωνα με την ίδια πηγή Αμερικανοί αξιωματούχοι εξέφρασαν την ανησυχία τους γιατί στην επιστολή προς τον Christopher , όπως και προς το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ γίνεται αναφορά για το προηγούμενο της Βοσνίας. Οι ίδιοι αξιωματούχοι τόνισαν ότι η Ελληνική Κυβέρνηση εμφανίζεται στις επιστολές από τη μια να αμφισβητεί τη βιωσιμότητα του κράτους των Σκοπίων , και από την άλλη να απειλεί με γενίκευση της κρίσης αν αγνοηθούν οι ελληνικές θέσεις(Αλέξης Παπαχελάς στο ίδιο, σελ.4).

626. Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας είχε κάνει επίσκεψη στο Βελιγράδι στις 8 Νοέμβριου 1993 όπου συνάντησε των Μιλόσεβιτς. Από την συνάντηση προκύπτει ότι όσον αφορά το Κόσοβο η Ελλάδα και η Σερβία συμφώνησαν ότι «είναι καθαρό εσωτερικό θέμα» όπως είπε ο Μιλόσεβιτς . Ο τελευταίος στην συνάντηση αναφέρθηκε στις αποσχιστικές τάσεις των Αλβανών της «Δημοκρατίας των Σκοπίων» λέγοντας ότι « ασφαλώς δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα της Δημοκρατίας αυτής» και επισημαίνει « η Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίζει όλες αυτές τις εξελίξεις» και τόνισε ότι « στο τέλος δεν θα έχει κανείς τι να αναγνωρίσει» (*Καθημερινή*, 9-11- 1993,σελ 4) .

627. Ενώ σε μια άλλη συνέντευξη στην εφημερίδα *Le Monde*(5-11-1993) ο Rugova είχε πει ότι «οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου , θα συνεχίσουν την πολιτική της παθητικής αντίστασης κατά των σέρβων και δεν θα επιδιώξουν την λαϊκή εξέγερση» και συνέχισε ότι « στην ενιαία Γιουγκοσλαβία υπήρχε κάποια ισορροπία μεταξύ των εθνοτήτων , ισορροπία η οποία ανετράπη μετα την αποχώρηση των δημοκρατιών από την ομοσπονδία» (Για τις δηλώσεις του ηγέτη των Αλβανών του Κοσόβου ,Ibrahim Rugova,βλ.*Καθημερινή*,6-11-1993,σελ.9).

ή γρήγορα θα πρέπει να αποκτήσουμε διπλωματικές σχέσεις με τη μικρή αυτή χώρα που όχι μόνο δεν απειλεί κανέναν , αλλά απειλείται από ορισμένες γειτονικές χώρες[.] Οι λύσεις δεν βρίσκονται με το να κλείνουμε την πόρτα . Η περίπτωση της ΠΓΔΜ δεν έχει καμία σχέση με τις περιπτώσεις Κροατίας, Βοσνίας αφού ήδη έχει γίνει δεκτή στα Ηνωμένα Έθνη»⁽⁶²⁸⁾. Μερικές μέρες αργότερα , σε ερώτηση προς το Juppe σχετικά με το ενδεχόμενο να αφαιρεθεί το έμβλημα από τη σημαία της ΠΓΔΜ, και τη δυνατότητα να διευκολυνθούν έτσι ο διάλογος , ο ίδιος απάντησε « το εύχομαι με όλη μου την καρδιά . Δεν μπορούμε να ελαχιστοποιούμε αυτόν τον διάλογο , είναι σημαντικός . Τέλος πάντων , θα συνεχίσουμε να διατηρήσουμε αυτήν την πληγή στην καρδιά της Ευρώπης για ένα πρόβλημα ονόματος και ένα πρόβλημα σημαίας;» ⁽⁶²⁹⁾.

Όσον αφορά την Βρετανία αυτή εκτιμούσε ότι από το κλίμα αβεβαιότητας σε ότι αφορά την ομαλοποίηση των σχέσεων με την ΠΓΔΜ , εγκυμονούνται σοβαρότατοι κίνδυνοι για την ασφάλεια και σταθερότητα στην περιοχή . Ιδιαίτερα η Κυβέρνηση Major (Μέιτζορ) ανησυχούσε για το ενδεχόμενο να εκδηλωθούν ταραχές στο Κόσοβο (εξέγερση Αλβανών) και οι εχθροπραξίες στην πρώην Γιουγκοσλαβία να εξαπλωθούν στην νότια Βαλκανική . Το Λονδίνο φρονούσε ότι στην περίπτωση κατά την οποία η Κυβέρνηση Παπανδρέου ακολουθεί ακραία πολιτική στο θέμα της ΠΓΔΜ (πχ κλείσιμο των συνόρων) η πολιτική αυτή δεν πρόκειται να συμβάλει στις σταθερότητα στα Βαλκάνια⁽⁶³⁰⁾.

Η Ιταλία ήδη ο από την 1^η Απριλίου 1993, είχε δηλώσει ότι «πρόκειται να αναγνωρίσει τη δημοκρατία αυτή αν καθυστερήσει η εισδοχή της στο ΟΗΕ» , τη στιγμή που ο εκπρόσωπος του υπουργείου εξωτερικών της τότε Κυβέρνησης Μητσοτάκη, αντέδρασε λέγοντας ότι τέτοια ενέργεια θα ήταν «το λιγότερο παράδοξη» και «θα αποτελούσε κατακόρυφη εκτροπή από την κοινοτική αλληλεγγύη»⁽⁶³¹⁾ .

Οι Γερμανοί θα σύναπταν διπλωματικές σχέσεις με την ΠΓΔΜ και από τι φαινόταν , θα προχωρούσαν μαζί τους εκτός από τους Ιταλούς και άλλοι κοινοτικοί εταίροι όπως οι Ολλανδοί και οι Βέλγοι, τους οποίους εμμέσως κατήγγειλε ο αναπληρωτής υπουργός εξωτερικών Θ . Πάγκαλος στο συμβούλιο εξωτερικών υποθέσεων στις 10-Δεκεμβρίου του 1993 στις Βρυξέλλες όταν μιλούσε για συνομωσία ορισμένων Ευρωπαίων εις βάρος της κοινοτικής αλληλεγγύης⁽⁶³²⁾.

Έτσι στις 16 Δεκεμβρίου 1993 η Ιταλία , η Γαλλία, η Βρετανία , η Γερμανία, η Δανία, και η Ολλανδία, ανακοίνωσαν από κοινού ότι αναγνωρίζουν την Πρώην Γιουγκοσλαβική

628. Για τις δηλώσεις Παπανδρέου και Juppe βλέπε *Καθημερινή*,16-11- 1993,σελ.3.

629. *Ελευθεροτυπία*,17 -12-1993,σελ.4.

630. *Καθημερινή*,16-12- 1993,σελ.4.

631. *Ελευθεροτυπία*, 2-4-1993.

632. *Ελευθεροτυπία*,12-12-1993,σελ.4.

Δημοκρατία της Μακεδονίας και θα σύναπταν πλήρες διπλωματικές σχέσεις με εκείνη.⁽⁶³³⁾ .

Ο Helmut Kohl είπε σχετικά ότι «υπήρχε μια συμφωνία με μια σειρά κρατών να αναγνωριστεί σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή η Δημοκρατία της Μακεδονίας» και πρόσθεσε ότι «και άλλες σημαντικές ευρωπαϊκές χώρες είχαν την ίδια αντίληψη» . Και συνέχισε ότι «πιστεύουμε πως για πολλούς λόγους ήγγικεν πλέον η ώρα , επειδή πρέπει να υποστηριχθεί και στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής η μετριοπαθής μακεδονική ηγεσία υπό τον πρόεδρο Γκλιγκόροφ» και αναφερόμενος στη σύναψη διπλωματικών σχέσεων είπε «δεν είναι λύση αμηνανίας ,αλλά αποτέλεσμα της αντίληψης ότι αυτή είναι η σωστή στιγμή»⁽⁶³⁴⁾. Την άποψη της Γερμανίας την ενίσχυσε και η Βρετανία , η οποία πίστευε ότι η σύναψη πλήρων διπλωματικών σχέσεων με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας θα συμβάλει στη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής διευκολύνοντας την ενσωμάτωση της χώρας αυτής στη διεθνή κοινότητα. Στο Foreign Office τόνιζαν ότι η περίπτωση της ΠΓΔΜ είναι σαφώς διαφορετική από αυτή της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης όπου η αναγνώριση οδήγησε στον εμφύλιο⁽⁶³⁵⁾.

Η αντίδραση της Αθήνας ήταν άμεση οδηγώντας σε μια λεκτική αντιπαράθεση με τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, όπου τόνιζε σε κάθε περίπτωση το επιχείρημα περί κοινοτικής αλληλεγγύης που έπρεπε να δείξουν τα κοινοτικά κράτη απέναντι στην Ελλάδα, όπως και το επιχείρημα ότι η αναγνώριση των Σκοπίων δεν συμβάλει στην

633. Η κίνηση τους αυτή σύμφωνα με την Ελευθεροτυπία βασιζόμενη σε εκτίμηση του *Associated Press* γινόταν για δυο λόγους , από τους οποίους ο ένας ήταν για την στήριξη των Σκοπίων και ο άλλος ήταν η αγανάκτηση με την ελληνική κυβέρνηση η οποία έφυγε από τις διαπραγματεύσεις για τη ρύθμιση της διένεξης σχετικά με το όνομα των Σκοπίων (*Ελευθεροτυπία*,17-12-1993,σελ.6).

634. *Ελευθεροτυπία*,17-12-1993,σελ.6.

635. *Ελευθεροτυπία*,17-12-1993,σελ.6. Ενώ από τις βαλκανικές χώρες η Τουρκία και Αλβανία χαιρέτισαν την σύναψη των διπλωματικών σχέσεων των παραπάνω ευρωπαϊκών κρατών με την ΠΓΔΜ . Ο εκπρόσωπος του τουρκικού υπουργείου εξωτερικών δήλωσε ότι «η Τουρκία είναι ικανοποιημένη με την απόφαση των έξι δυτικών κρατών να συνάψουν διπλωματικές σχέσεις με τη Δημοκρατία της Μακεδονίας . Πιστεύουμε ότι είναι μια απόφαση που θα συμβάλει στην ειρήνη και τη σταθερότητα στα Βαλκάνια».(Βλ.*Ελευθεροτυπία*,17-12-1993,σελ.6).Ο εκπρόσωπος του αλβανικού υπουργείου εξωτερικών , Fatmir Cela (Φατμίρ Τσέλα) θεώρησε 'θετική' την σύναψη των διπλωματικών σχέσεων των παραπάνω κοινοτικών χωρών με την ΠΓΔΜ τονίζοντας ότι «η Αλβανία έχει ένα διπλωματικό αντιπρόσωπο στα Σκόπια και αναγνώρισε την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία πριν από ένα χρόνο».(Βλ.*Ελευθεροτυπία*,18-12-1993,σελ.11). Λίγες μέρες αργότερα η Αλβανία προχώρησε στην σύναψη διπλωματικών σχέσεων σε επίπεδο πρεσβευτών με την ΠΓΔΜ στις 27 Δεκέμβριου 1993. (*Καθημερινή* ,28-12- 1993) . Όσον αφορά το καθεστώς Μιλόσεβιτς , ο υπουργός εξωτερικών Vladislav Jonanovic είπε για την αναγνώριση της ΠΓΔΜ από τις χώρες της ΕΕ ότι « αυτή η αναγνώριση έρχεται σαν επιβράβευση από την πλευρά αυτών των χωρών της ΕΕ που υποστήριξαν με μεγαλύτερη θέρμη την απόσχιση αυτής της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας από την Ομοσπονδία». Ο Γιουγκοσλάβος υπουργός είπε ότι «η σύναψη διπλωματικών σχέσεων με τα Σκόπια θα δημιουργήσει ακόμη μεγαλύτερα προβλήματα στην περιοχή ιδιαίτερα λαμβανομένης υπόψη της ελληνικής αντίστασης» .Ο υπουργός απέρριψε οποιαδήποτε ενδεχόμενο αναγνώρισης των Σκοπίων από τη Γιουγκοσλαβία. (*Ελευθεροτυπία* 17-12-1993, σελ .5).

ειρήνη στα Βαλκάνια . Έτσι ο Παπανδρέου παρενέβη με επιστολή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελών για το θέμα των «Σκοπίων» στις 10 Δεκεμβρίου 1993. Σχετικά με την επικείμενη απόφαση της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ από τις παραπάνω κοινοτικές χώρες, ο Παπανδρέου τόνιζε μεταξύ άλλων ότι «η πράξη αυτή θα δημιουργούσε έντονη απογοήτευση στην ελληνική κοινή γνώμη» . Και συνέχισε ότι «έχουμε την εντύπωση ότι οι κινήσεις αυτές κλονίζουν τη μεταξύ μας εμπιστοσύνη και αλληλεγγύη» . Η επιστολή έλεγε επίσης ότι «η Ελληνική Κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να δεχθεί όνομα της χώρας αυτής που να περιέχει τον όρο Μακεδονία» γιατί «κάτι τετοίο θα ερχόταν σε αντίθεση με το δημόσιο αίσθημα στην Ελλάδα για πολιτικούς, γεωστρατηγικούς και ιστορικούς λόγους»⁽⁶³⁶⁾ .

Τα ίδια επιχειρήματα επαναλήφθηκαν με την επίσημη ελληνική κυβερνητική δήλωση για την αναγνώριση της ΠΓΔΜ στις 15 Δεκεμβρίου 1993 όπου μεταξύ άλλων τονιζόταν ότι «Η εξέλιξη αυτή [...] είναι αντίθετη με την κοινοτική αλληλεγγύη και ότι δεν βοήθα στην διατήρηση της ειρήνης στην περιοχή[...]. Η Ελλάδα όμως παραμένει το μοναδικό οικονομικό παράθυρο των Σκοπίων προς τη Δύση και οικονομική επιβίωση αυτού του νέου κράτους εξαρτάται απόλυτος από τις καλές γειτονικές σχέσεις μαζί μας» ⁽⁶³⁷⁾.

Από την άλλη, η δυτική κοινή γνώμη αξιολογούσε τις κινήσεις και τις διαμαρτυρίες της Ελλάδας ως επικίνδυνες, όπως προκύπτει από απόσπασμα άρθρου έγκυρης δυτικής εφημερίδας η οποία λέει « κανένα λόγο δεν έχει η Ελλάδα να διαμαρτύρεται για τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών με τη Μακεδονία αφού η χώρα είναι μέλος του ΟΗΕ από τις αρχές Απριλίου» . Και συνεχίζει ότι « όμως αληθινό κίνδυνο αποτελεί η συμπαιγνία Ελλάδας και Σερβίας. Ανάμεσα

636. Βαλινάκης & Νταλής,ό.π., σελ.183-184.

637. Βαλινάκης & Νταλής,ό.π.,σελ.188-189 . Την ίδια μέρα δηλαδή στις 15 Δεκεμβρίου 1993 ο Έλληνας επιτετραμμένος επέδωσε ρηματική διακοίνωση της Αθήνας στο γερμανικό υπουργείο εξωτερικών στην οποία αναφερόταν ότι με την απόφαση της, η Βόννη υπονόμει την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης και τονιζόταν ότι η σύναψη διπλωματικών σχέσεων θα αποσταθεροποιήσει την περιοχή.(Βλ.*Καθημερινή*,16-12-1993,σελ.4). Ενώ μεγάλη αρνητική εντύπωση προκάλεσε η δήλωση του υπουργού Θεοδώρου Πάγκαλου ο οποίος για να διακωμωδήσει την απόφαση της γερμανικής κυβέρνησης για την σύναψη των διπλωματικών σχέσεων με την ΠΓΔΜ είπε ότι « η Γερμανία μοιάζει με το γίγαντα του Ραμπιέ στο παραμύθι του Πανταγρουέλ . Οτι δηλαδή έχει μεγάλο σώμα και μυαλό πεδίου» . (Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 12-12-1993, σελ. 4). Η αλήθεια είναι ότι λίγο αργότερα ο Πάγκαλος ζήτησε δημοσίως συγγνώμη για την παραπάνω δήλωση . Σε σχέση με αυτό βλέπε *Ελευθεροτυπία* ,11 -12-1993 , η οποία στο πρωτοσέλιδο της γράφει « Όταν οι 'γίγαντες' εκβιάζουν οι Πάγκαλοι ζητούν συγγνώμη». Ενώ όσον αφορά την ΠΓΔΜ ο υφυπουργός εξωτερικών Βίκτωρ Γκάμπερ δήλωσε για την σύναψη διπλωματικών σχέσεων ότι «η πραγματικότητα της ύπαρξης της Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους στα Βαλκάνια σαν παράγοντας σταθερότητας [...] εξουδετερώνει την επέκταση της έντασης στο νότο κάτι που έχει ήδη επιβεβαιωθεί και από την διεθνή κοινότητα» . Ο Γκάμπερ σχολιάζοντας επίσης τις απειλές ότι η οικονομική επιβίωση της χώρας του εξαρτάται άμεσα από την Ελλάδα δήλωσε ότι «και η Ελλάδα θα υποστεί ζημίες από ένα πιθανό κλείσιμο των συνόρων» και τόνισε « πιστεύομαι ότι και σε αυτή την περίπτωση η Μακεδονία θα επιβιώσει ..» (*Ελευθεροτυπία* ,15-12-1993,σελ.4).

τους βρίσκεται σφηνωμένη η Μακεδονία και αν κάποια από τις δυο χώρες άπλωνε χέρι επάνω της κανείς δεν θα μπορούσε να τη βοηθήσει...»⁽⁶³⁸⁾.

Τη στιγμή λοιπόν που η Δύση είχε σχηματίσει την παραπάνω αρνητική εντύπωση για την απομάκρυνση της Αθήνας από την διαμεσολάβηση του ΟΗΕ, και την άρνηση της να κάνει απευθείας διαπραγματεύσεις με τα Σκόπια, ο Έλληνας κυβερνητικός εκπρόσωπος, Ευάγγελος Βενιζέλος, κατηγόρησε την ΠΓΔΜ για αδιαλλαξία. Ο τελευταίος έλεγε ότι «περιμένει από τα Σκόπια έμπρακτες και γραπτές δεσμεύσεις ότι κάμπτεται η προκλητικότητα και η αδιαλλαξία τους»⁽⁶³⁹⁾.

Από την άλλη, ο Γκλιγκόροφ μέσω της *La Repubblica* έκανε έκκληση προς τον Έλληνα Πρωθυπουργό για επείγουσα συνάντηση ώστε να αρχίζουν διαπραγματεύσεις λέγοντας « είμαι έτοιμος να τον συναντήσω οποιαδήποτε στιγμή».⁽⁶⁴⁰⁾ Η δήλωση Γκλιγκόροφ έγινε μερικές μέρες αφού είχε προηγηθεί η δήλωση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, ο οποίος στις 11 Ιανουαρίου του 1994 δήλωσε ότι «ο διαμεσολαβητής του ΟΗΕ Vance θα ζητούσε τις προσεχείς μέρες συνάντηση μεταξύ των εκπροσώπων της Ελλάδας και ΠΓΔΜ στα Ηνωμένα Έθνη»⁽⁶⁴¹⁾.

Η Ελλάδα αφού είδε ότι είχε εξαντλήσει στο έπακρο το επιχείρημα περί της αρχής της κοινοτικής αλληλεγγύης με τις κοινοτικές χώρες, χρησιμοποιώντας την για επιβολή όρων στην ΠΓΔΜ, προσπάθησε στη συνέχεια να ζητήσει την βοήθεια των ΗΠΑ. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Παπανδρέου, στις 18 Δεκεμβρίου 1993, συναντήθηκε με τον Αμερικανό πρέσβη Thomas Niles, και του είπε «να μεταφέρει στον υπουργό εξωτερικών των ΗΠΑ, Christopher, πώς η Ελλάδα περιμένει την στήριξη των ΗΠΑ»⁽⁶⁴²⁾.

Το ίδιο επανέλαβε ο Παπανδρέου και στην συνάντηση που είχε με τον Κλίντον στις Βρυξέλλες, στο περιθώριο συνάντησης του ΝΑΤΟ, στις 11 Ιανουαρίου του 1994. Ο Παπανδρέου του είπε ότι:« αποτελεί τραγική ειρωνεία ότι η Ελλάς που δεν έχει εδαφικές βλέψεις, που είναι εύρωστη οικονομικά, μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, πιέζεται από ορισμένους για το θέμα των Σκοπίων[.]Να αναληφθεί επιτέλους μια

638. Απόσπασμα άρθρου της *Frankfurter Allgemeine Zeitung* που αναφέρεται στην *Ελευθεροτυπία*, 20-12-1993,σελ.4.

639. *Ελευθεροτυπία*,18-12-1993,σελ.11.

640. Όταν ρωτάται από την εφημερίδα στην ίδια συνέντευξη πιο θα είναι το μέλλον της πολυεθνικής «Μακεδονίας» αν διαμελιστεί και η Βοσνία, σύμφωνα με εθνικά κριτήρια, ο Γκλιγκόροφ απαντά ότι «η «Μακεδονία» είναι διαφορετική καθ'οσον έχει μια παλιά παράδοση σλάβο-αλβανικής συμβίωσης» και στην συνέχεια χαρακτηρίζει «μεμονωμένο το επεισόδιο» το παραστρατιωτικό αποσχιστικό αλβανόφωνο δίκτυο, που αποκαλύφθηκε το Δεκέμβριο του 1993. (*Καθημερινή*, 15-1-1994,σελ.5).

641. *Καθημερινή*, 12-1-1994,σελ.3. Μερικές μέρες νωρίτερα και ο Μητσοτάκης είχε κάνει έκκληση στην κυβέρνηση να επιστρέψει αμέσως στη διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών. Ενώ ο Λεωνίδας Κύρκος είχε χαρακτηρίζει την πολιτική της κυβέρνησης στο σκοπιανό «πολιτική λεονταρισμού» (*Ελευθεροτυπία*, 17-12-1993,σελ.4).

642. *Ελευθεροτυπία*, 19-12-1993,σελ.4.

πρωτοβουλία και προς την άλλη πλευρά, ώστε να υπάρξουν πιέσεις και να γίνουν οι ανάλογες κινήσεις από τη Δημοκρατία των Σκοπίων» (643).

Όμως οι ΗΠΑ είχαν τις ίδιες ανησυχίες με τον ΟΗΕ, και την ΕΚ, δηλαδή η καθυστέρηση της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ ήταν αποσταθεροποιητική, τη στιγμή που συνεχιζόταν με μεγάλη ένταση ο πόλεμος στην Βοσνία, και ήταν ορατός ο κίνδυνος της μεταφοράς της σύγκρουσης από εκεί στο Κόσοβο και από το Κόσοβο στην ΠΓΔΜ και στην ευρύτερη περιοχή. Και για τους λόγους αυτούς, ανακοινώσε την αναγνώριση της ΠΓΔΜ στις 9 Φεβρουαρίου 1994 (644). (Όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων η αναγνώριση και η σύναψη των διπλωματικών σχέσεων των δυτικών χωρών με την ΠΓΔΜ εκείνη την χρονική στιγμή ήταν μια από τις πιο σταθεροποιητικές ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας για την εξασφάλιση της ειρήνης στο βαλκανικό χερσόνησο).

Η Ελλάδα επιμένοντας στην εφαρμογή πιεστικής διπλωματίας αντέδρασε αμέσως στην αμερικανική ανακοίνωση για την αναγνώριση της ΠΓΔΜ. Η Ελληνική Κυβέρνηση, στις 16 Φεβρουαρίου του 1993, αποφάσισε τον οικονομικό αποκλεισμό του νέου κράτους και την διακοπή της λειτουργίας του Ελληνικού Γενικού Προξενείου στα Σκόπια. Την απόφαση του ελληνικού εμπάργκο έναντι της ΠΓΔΜ, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, Ευάγγελος Βενιζέλος την δικαιολόγησε λέγοντας ότι «το εμπάργκο είναι κυριαρχικό δικαίωμα της Ελλάδας» (645).

Λίγες μέρες αργότερα, το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών επιχειρηματολόγησε ότι «τα περιοριστικά μέτρα διακίνησης εμπορευμάτων από και προς το λιμάνι Θεσσαλονίκης με κατεύθυνση τα Σκόπια δεν αποτελούν αντίποινα». Κατά την ελληνική πλευρά «πρόκειται περί μέτρων εθνικής κυριαρχίας που χαρακτηρίζεται ως αντίμετρα κατά το διεθνές δίκαιο» και που κατά την άποψη της βασιζόταν «στο εθιμικό διεθνές δίκαιο». Σύμφωνα με τον ελληνικό ισχυρισμό αυτά τα μέτρα «λαμβάνονται εις βάρος άλλου κράτους όταν αντιμετωπίζει φαινόμενα κακής πίστης και κατάχρησης

643. *Καθημερινή*, 12-1-1994, σελ.3.

644. Η ανακοίνωση του Λευκού Οίκου σε γενικές γραμμές έλεγε ότι «οι ΗΠΑ προχώρησαν στην τυπική αναγνώριση και στην σύναψη των διπλωματικών σχέσεων με την ΠΓΔΜ επειδή κάτι τέτοιο θα ενθάρρυνε την ευελιξία στην αντιμετώπιση των θεμάτων [...] που χωρίζουν την Ελλάδα με την ΠΓΔΜ» (*Βλ. Ποντίκι*, 10-2-1994). Είχε προηγηθεί η πλήρως αποκατάσταση στις 3-2-1994 των σχέσεων Ρωσίας με την ΠΓΔΜ που την αναγνώριζαν με το όνομα Μακεδονία και όχι με τη Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ενώ η ελληνική κυβέρνηση από την πλευρά της εξέφρασε «την έντονη δυσαρέσκεια της για την απόφαση αυτή της Ρωσίας». (*Βλ. Ελευθεροτυπία* 4-2-1994). Την ίδια στιγμή ο Γκλιγκόροφ στέλνει επιστολή προς το Πρόεδρο Κλίντον που έλεγε: «Η Μακεδονία αποδέχεται πλήρως τις δημοκρατικές αξίες και τις ειδικές διατάξεις του Χάρτη των ΟΗΕ, της Χάρτης του Παρισιού, της τελικής πράξης του Ελσίνκι και όλα τα αλλά ντοκουμέντα του ΟΑΣΕ [...] Η Μακεδονία θα σέβεται την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και τα σύνορα όλων των χωρών –μελών του ΟΑΣΕ [...]. Δεσμεύεται να σέβεται τα δικαιώματα των πολιτών της που ανήκουν σε μειονότητες». (*Ποντίκι*, 17-2-1994).

645. Για την δήλωση του Ευάγγελου Βενιζέλου υπό την ιδιότητα του κυβερνητικού εκπροσώπου βλ. *Καθημερινή*, 17-2-1994, σελ.4. Οι ΗΠΑ-Ευρώπη εξέφρασαν δυσφορία και επιφύλαξη. Για την εν λόγω απόφαση βλ. *Καθημερινή*, 17-2-1994, σελ.4.

δικαιώματος εκ μέρους αυτού του κράτους (οικειοποίηση εθνικών συμβόλων , ύπαρξη επεκτατικών βλέψεων στις διατάξεις του ισχύοντος συντάγματος ,συνεχής προπαγάνδα)». Και για να ενισχύσει ακόμα περισσότερο το παραπάνω επιχείρημα, η Ελληνική Κυβέρνηση υποστήριζε ότι «ανάλογα μετρα περιορισμένων οικονομικών κυρώσεων αυτοτελούς χαρακτήρα έχουν υιοθετήσει στο παρελθόν από τις ΗΠΑ κατά του Ιράν , της Ε.Σ.Σ.Δ, της Πολωνίας , της Νικαράγουα, της Λιβύης , καθώς και από το Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη Αργεντινής» (646).

Σε σχέση με το παραπάνω, διευκρινίζουμε ότι ναί μόν τα παραδείγματα είναι υπαρκτά , δηλαδή είναι αλήθεια ότι εξαιτίας του Ψυχρού Πολέμου αλλά και λόγω άλλων αιτιών οι ΗΠΑ είχαν επιβάλει εμπάργκο στο Ιράν , στη Σοβιετική Ένωση , στην Πολωνία , Νικαράγουα , Λιβύη , καθώς και το Ηνωμένο Βασίλειο στην Αργεντινή, όμως η περίπτωση της επιβολής εμπάργκο εκ μέρους της Ελλάδας στην ΠΓΔΜ δεν ήταν η ίδια με τις παραπάνω περιπτώσεις .

Στην περίπτωση των αντιμέτρων που επέβαλαν οι ΗΠΑ εναντίον του Ιράν, η αιτία δεν ήταν η αντιμετώπιση φαινομένων κακής πίστης και κατάχρησης δικαιώματος (όπως ισχυρίστηκε η Ελληνική Κυβέρνηση για την επιβολή των δικών της αντιμέτρων εναντίον της ΠΓΔΜ). Η αιτία ήταν μια σοβαρότατη παραβίαση του διεθνούς δικαίου από το Ιράν που διαπράχτηκε με την εισβολή στο κτήριο της αμερικανικής πρεσβείας στις 4 Νοέμβριου του 1979 και την ομηρία 80 υπαλλήλων της(647).

646. Για τα παραπάνω επιχειρήματα του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών βλ. *Ποντίκι* ,24-2-1994 . Τα ίδια επιχειρήματα ότι δηλαδή τα μέτρα που έλαβε η Ελλάδα δεν είναι αντίθετα με το διεθνές και το κοινοτικό δίκαιο επαναλαμβάνονται και στο υπόμνημα ελληνικής κυβέρνησης προς την επιτροπή της ΕΕ (βλ.*Μακεδονία*,1-3-1994).

647. Πιο συγκεκριμένα , η περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων εκ μέρους των ΗΠΑ στο Ιράν, με την περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων από την ελληνική κυβέρνηση εναντίον της ΠΓΔΜ, διαφέρει σε τρία στοιχεία: 1) Οι ΗΠΑ , προέβηκαν στα αντίμετρα αφού πρώτα το Ιράν (που διέπραξε μια σοβαρότατη παραβίαση του διεθνούς δικαίου με την ενέργεια της ομηρίας) δεν δέχτηκε να συζητήσει την υπόθεση στο Συμβούλιο Ασφαλείας (την οποία παρέπεμψαν οι ΗΠΑ στις 9 Νοεμβρίου 1979). Ενώ η ΠΓΔΜ (που δεν διέπραξε καμία ενέργεια που να κατατάσσεται στο ίδιο βαθμό παραβίασης δ. δικαίου) υπέστη τα αντίμετρα από την Ελλάδα αφού πρώτα δέχτηκε να συζητήσει την διαφορά στο Συμβούλιο Ασφαλείας, την οποία παρέπεμψε εκεί προς επίλυση το ελληνικό κράτος 2) Η απόφαση 475 /4-12-1979 του Συμβουλίου Ασφάλειας που αφορούσε το Ιράν, έκανε λόγο για άμεση απελευθέρωση των ομήρων δηλαδή για άμεση επίλυση του ζητήματος που σήμαινε άμεση ικανοποίηση του αιτήματος των ΗΠΑ από το Ιράν. Ενώ στην περίπτωση της διένεξης Ελλάδας - ΠΓΔΜ , η απόφαση 817/7-4-1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν απαιτούσε την άμεση ικανοποίηση των αιτημάτων της Ελλάδας από την ΠΓΔΜ, αλλά καθόριζε μια συγκεκριμένη διαμεσολαβητική διαδικασία , από την οποία η Ελλάδα απομακρύνθηκε 3) Οι ΗΠΑ , δηλαδή η χώρα που επέβαλε τα μέτρα , στις 29 Νοεμβρίου του 1979 μεταβίβαζαν την υπόθεση στο διεθνές δικαστήριο ενώ η Ελλάδα που ήταν η χώρα που επέβαλε τα μέτρα στην ΠΓΔΜ δεν το έκανε . Το Διεθνές Δικαστήριο στην απόφαση του (24-5-1980) δεν κατέκρινε τα μέτρα που έλαβαν οι ΗΠΑ αλλά τα δικαιολόγησε υπό την οπτική της αντίδρασης σε μια πράξη που διέπραξε το Ιράν ,που κατα την άποψη των ΗΠΑ ήταν μια σοβαρή και προφανής παραβίαση του διεθνούς δικαίου (μέτρα τα οποία δεν έφεραν τις ΗΠΑ σε αντιπαράθεση με την διεθνή κοινότητα) .Δηλαδή το Διεθνές Δικαστήριο δεν δικαιολόγησε τα μέτρα, υπενθυμίζοντας την ύπαρξη κάποιου εθιμικού κανόνα όπως επικαλέστηκε η Ελλάδα στην περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων εναντίον της ΠΓΔΜ (μέτρα τα οποία έφεραν σε αντιπαράθεση την Ελλάδα με την διεθνή κοινότητα και με την ευρωπαϊκή επιτροπή η οποία

Ούτε στην περίπτωση των αντιμέτρων που επέβαλαν οι ΗΠΑ εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και της Πολωνίας υπάρχει κάποια ομοιότητα με την περίπτωση των μέτρων που υποστήριξε η Αθήνα εναντίον της ΠΓΔΜ γιατί τα μέτρα της Κυβέρνησης των ΗΠΑ κινήθηκαν στην λογική του Ψυχρού Πολέμου και καμία σχέση δεν είχαν ούτε με την χρονική συγκυρία στην οποία η Ελλάδα έλαβε τα μέτρα εναντίον της ΠΓΔΜ ούτε με την αιτιολόγησή τους ⁽⁶⁴⁸⁾.

Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του εμπάργκο που επέβαλαν οι ΗΠΑ εναντίον της Νικαράγουα, όπου κρίνοντας από τα αίτια, των τρόπων δράσης που εκδηλώθηκε

οδήγησε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο). Αλλά τα δικαιολόγησε διαπιστώνοντας μια σοβαρή παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο δράσης των ΗΠΑ στην υπόθεση της ομηρίας, την απόφαση Διεθνούς Δικαστηρίου και τα ψηφίσματα του Σ. Ασφαλείας του ΟΗΕ βλ. Omer Yousif Elagab, *The Legality of Non-Forcible Counter-Measures in International Law*, (Oxford:Clarendon Press,1988) σελ.48,69 ο οποίος παραπέμπει στο *ICJ Reports*,1980,σελ.25,28.παράγ.47,53. Επίσης Hossein Alikhani, *Sanctioning Iran. Anatomy of a Failed Policy*. (London- New York I.B.Tauris Publishers,2000) σελ.72-73,108-130. Επίσης Geoff Simons, *Imposing Economic Sanctions. Legal Remedy or Genocidal Tool?* (London-Sterling-Virginia:Pluto Press,1999),σελ.147-149.

648. Στην περίπτωση των μέτρων που έλαβε η Αμερικανική Κυβέρνηση εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και Πολωνίας, όλα ξεκίνησαν όταν στις 13-12-1981 η πολωνική κυβέρνηση ανακοίνωσε την επιβολή του στρατιωτικού νόμου και την διάλυση της συνδικαλιστικής οργάνωσης SOLIDARITY. Ο Αμερικανικός Πρόεδρος Ronald Reagan, στις 23-12-1981 ανακοίνωσε την αναβολή της πλειοψηφίας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Πολωνίας. Λίγες μέρες αργότερα, στις 29-12-1981, ο Αμερικανός Πρόεδρος ανακοίνωσε την επιβολή οικονομικών κυρώσεων εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, καταλογίζοντας στην τελευταία ότι έχει την άμεση και την βαριά ευθύνη για την καταπίεση στην Πολωνία. Ενώ στις 22-6-1982 προστέθηκε από τις ΗΠΑ, η επέκτασή του πεδίου εφαρμογής κυρώσεων και στο τεχνολογικό τομέα, κυρίως εκείνο που αφορούσε την εξαγωγή εξοπλισμού που χρησιμοποιείται στην εκμετάλλευση πετρελαίου και φυσικού αερίου, και αυτό το μέτρο επεκτάθηκε και στις δυτικό ευρωπαϊκές χώρες, και στην Ε. Κοινότητα. Και η αιτία για κάτι τέτοιο ήταν η αντίρρηση των ΗΠΑ στο σχέδιο του ευρω-σιβηρικού αγωγού που είχαν συμφωνήσει να υλοποιήσουν η Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο με την Σοβιετική Ένωση. Η περίπτωση των μέτρων στην Πολωνία και Σ.Ενωση είναι διαφορετική από εκείνη της Ελλάδας στην ΠΓΔΜ, γιατί στην πρώτη περίπτωση η κυβέρνηση που επέβαλε τα μέτρα, δηλαδή οι ΗΠΑ, δεν μεταβίβαζαν την υπόθεση στο Συμβούλιο Ασφαλείας ζητώντας διαμεσολάβηση και στην συνέχεια να απομακρυνθούν από την διαμεσολαβητική διαδικασία επιβάλλοντας εμπάργκο. Κατ'επέκταση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, δεν έβγαλε καμία απόφαση που να έκανε λόγο για διαμεσολάβηση, όπως έκανε λόγο η απόφαση 817/7-4-1993 του ίδιου οργάνου για την διαφορά μεταξύ Ελλάδας – ΠΓΔΜ, την οποία διαφορά μεταβίβαζε εκεί η Ελλάδα, και στην συνέχεια η τελευταία απομακρύνθηκε από την διαμεσολαβητική διαδικασία. Στην περίπτωση της επιβολής εμπάργκο από των ΗΠΑ στην Πολωνία και Σοβιετική Ένωση, τα συμβαλλόμενα μέρη στο σχέδιο του ευρω-σιβηρικού αγωγού δηλαδή Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο, δεν δικαιολόγησαν των ΗΠΑ με την ύπαρξη κάποιου εθίμου, αλλά θεώρησαν ότι θίγεται η κυριαρχία τους στο πεδίο της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής. Επίσης η ΕΚ εξέδωσε διάβημα διαμαρτυρίας (14-7-1982) προς το αμερικανικό υπουργείο εξωτερικών, με το οποίο εκτός από τη διατύπωση «αυστηρών επιφυλάξεων» ζητήθηκε η ανάκληση του εμπάργκο. Μερικά χρόνια αργότερα η ΕΚ και τα κράτη μέλη δεν δικαιολόγησαν την Ελλάδα με την ύπαρξη κάποιου εθίμου, αλλά ζήτησαν να άρει τα αντίμετρα εναντίον της ΠΓΔΜ. Για περισσότερες λεπτομέρειες για τα παραπάνω γεγονότα βλ. Γεώργιος Κ. Παπαστάμκος, *Διεθνείς Οικονομικές Κυρώσεις. Θεωρία και Πρακτική*. (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1990), σελ.150-156,175-198. M.S.Daoudi & M.S. Dajani, *Economic Sanctions. Ideals and Experience*. (London,Boston,Melbourne and Henley :Routledge&Kegan Paul,1983),σελ.148-155. Hossein Alikhani, *Sanctioning Iran.*, σελ.375-377.

μερικές φορές με την σχεδόν ανοικτή επέμβαση των ΗΠΑ στις εσωτερικές υποθέσεις της Νικαράγουα, φτάνοντας ακόμα και στο σημείο της παραβίασης της κυριαρχίας της τελευταίας, συμπεραίνουμε ότι η παραπάνω περίπτωση διαφέρει κατά πολύ από εκείνη της Ελλάδας στην ΠΓΔΜ ⁽⁶⁴⁹⁾.

Κάτι τέτοιο διαφαίνεται και στην περίπτωση των αντιμέτρων που επέβαλαν οι ΗΠΑ εναντίον της Λιβύης (7 Ιανουαρίου 1986) , τα οποία διαφέρει από την περίπτωση της επιβολής μέτρων από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ ,και ως προς την αιτία, και ως προς την δικαιολογία, και ως προς το τρόπο δράσης . Όσον αφορά την αιτία, αυτό δεν είχε να κάνει με την αντιμετώπιση φαινομένων κακής πίστης και κατάχρησης δικαιώματος (ο ισχυρισμός της Ελλάδας κατα της ΠΓΔΜ) .Είχε να κάνει με το γεγονός ότι οι ΗΠΑ κατηγορούσαν τη Λιβύη, για τις ταυτόχρονες τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 27 Δεκεμβρίου του 1985 στα αεροδρόμιο της Ρώμης και της Βιέννης, σκοτώνοντας μεταξύ άλλων και Αμερικανούς πολίτες . Όσον αφορά το τρόπο δράσης, η Ελλάδα δεν χρησιμοποίησε ένα συνδυασμό των αντιμέτρων με στρατιωτικές ενέργειες εναντίον της ΠΓΔΜ, όπως έκαναν οι ΗΠΑ εναντίον της Λιβύης, όπου στις 15-4-1986 , η στρατιωτική αεροπορία των ΗΠΑ βομβάρδιζε την πρωτεύουσα της Λιβύης ,Τρίπολι ,και την Βεγγάζη . Οι ΗΠΑ προσπάθησαν να θεμελιώσουν την δικαιολογία των ενεργειών τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας (όπου οδηγήθηκε η αμερικανικό-λιβυκή κρίση), με επίκληση του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας του άρθρου 51 του Χάρτη

649. Πιο συγκριμένα οι δυο περιπτώσεις διαφέρουν στα παρακάτω σημεία : 1) Στην περίπτωση της Νικαράγουα , η κυβέρνηση που της επέβαλε τα μέτρα , δηλαδή οι ΗΠΑ, είχε ως βασικό σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης του Ντανιέλ Ορτέγκα (που πήρε την εξουσία χάρη στην επανάσταση του αριστερού κινήματος των Sandinista) , και για αυτό το λόγο οι ΗΠΑ, όχι μόνο υποστήριζαν με χρήμα και όπλα τους επονομαζόμενους Somocistas , αλλά επέβαλαν και οικονομικές κυρώσεις , για να επαναφέρουν και πάλι στην εξουσία το δικτατορικό καθεστώς του Anastasio Somoza Garcia . Ενώ η αιτία της επιβολής των αντιμέτρων από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ, δεν είχε ως σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ και την αντικατάσταση της με μια άλλη 2) Από το 1982-1985, οι ΗΠΑ άσκησαν πέντε φορές βέτο για να μην συζητηθεί η διαφορά τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και το τελευταίο να μην βγάλει καμία απόφαση σχετικά με το θέμα. Ενώ στην περίπτωση της ΠΓΔΜ, η κυβέρνηση που της επέβαλε τα αντίμετρα δηλαδή η Ελλάδα , κατέφυγε σε αυτή την πράξη αφού η ίδια και η ΠΓΔΜ είχαν αποδεχτεί να συζητήσουν το ζήτημα της διαφωνίας τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ζήτημα το οποίο είχε μεταβιβάζει εκεί η ελληνική κυβέρνηση 3) οι ΗΠΑ δικαιολόγησαν την επιβολή του εμπάργκο ως απάντηση στις «επιθετικές ενέργειες της Νικαράγουα» , και για αυτό το «λόγο» συνδύαζαν το εμπάργκο με μια σειρά ενεργειών που κρίθηκαν από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (27-6-1986) ως παραβίαση της εσωτερικής κυριαρχίας της Νικαράγουα. Ενώ η Ελλάδα, δικαιολόγησε την επιβολή των αντιμέτρων, για να αντιμετωπίσει φαινόμενα κακής πίστης, χωρίς να συνδυάζει τα αντίμετρα με άλλες ενέργειες που παραβίαζαν την κυριαρχία της ΠΓΔΜ 4) Το διεθνές δικαστήριο δεν δικαιολόγησε των ΗΠΑ στην επιβολή του εμπάργκο, επικαλώντας κάποιο έθιμο. αλλά απεναντίας, έκρινε ότι με την επιβολή του εμπάργκο στην Νικαράγουα , οι ΗΠΑ είχαν παραβίαση το άρθρο 19 της διμερούς Συνθήκης φιλίας, εμπορίου και ναυσιπλοΐας της 21-1-1956. Ενώ η Ελλάδα δικαιολόγησε την επιβολή των αντιμέτρων στην ΠΓΔΜ, επικαλώντας το Εθιμικό Δίκαιο , παρά το γεγονός ότι η ΠΓΔΜ ήταν άνευ ακτών κράτος και ήταν διάδοχο κράτος της συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας- Γιουγκοσλαβίας του 1975, που της εξασφάλισε ελεύθερη διέλευση και πρόσβαση στο Λυμένα της Θεσσαλονίκης. Περισσότερες λεπτομέρειες για τα παραπάνω γεγονότα όπως και για την απόφαση του Δ. Δικαστηρίου της Χάγης της 27-6-1986 βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Nicaragua_v._United_States . Επίσης, Γεώργιος Κ. Παπαστάμκος, *Διεθνείς Οικονομικές Κυρώσεις.*, σελ.166-178.

ΟΗΕ , και οι δυο χώρες δεν συμφώνησαν για κάποια διαμεσολαβητική διαδικασία για την επίλυση της διένεξης τους, όπως συμφώνησε η Ελλάδα για την επίλυση της διένεξης της με την ΠΓΔΜ⁽⁶⁵⁰⁾.

Παρομοίως, και στην περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων από το Ηνωμένο Βασίλειο εναντίον της Αργεντινής, παρατηρείται ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά σε σχέση με τα αίτια , την δικαιολογία και τον τρόπο δράσης ,που διαμόρφωσαν μια αλληλουχία γεγονότων, που σε πολλά σημεία δεν μοιάζει καθόλου με την περίπτωση της επιβολής μέτρων από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ⁽⁶⁵¹⁾.

650. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ.Γεώργιος Κ. Παπαστάμκος, στο ίδιο, σελ.170-175. Επίσης Hossein Alikhani,*In the Claw of the Eagle:A Guide to U.S. Sanctions against Libya*, (London: Centre For Business Studies,1995)σελ.235-237.

651. Τα βασικά σημεία των διαφορών που παρατηρούνται στην περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων από το Ηνωμένο Βασίλειο εναντίον της Αργεντινής από την περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ , είναι τα παρακάτω 1) Η Αργεντινή , είχε υποστεί τα αντίμετρα του Ηνωμένου Βασιλείου , αφού διέπραξε πρώτα μια επιθετική ενέργεια, παραβιάζοντας το άρθρο 2/4 του χάρτη του ΟΗΕ. Κάτι τέτοιο προκύπτει από το περιεχόμενο της απόφασης 502(3-4-1982) του Συμβουλίου Ασφαλείας που έκανε λόγο για « εισβολή αργεντινών στρατιωτικών δυνάμεων», καθώς και για «διατάραξη της ειρήνης στην περιοχή», όταν οι δυνάμεις της Αργεντινής στις 2-4-1982 ,κατέλαβαν τα νησιά Φώκλαντ(Malvinas) τα οποία συνέχισαν να ήταν μέρος της εδαφικής επικράτειας της Βρετανίας . Ενώ στην περίπτωση της ΠΓΔΜ , το συγκεκριμένο κράτος , είχε υποστεί τα αντίμετρα από την Ελλάδα ,χωρίς να προβεί σε καμία επιθετική ενέργεια εναντίον της 2) Στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου η απόφαση 502(3-4-1982) του Συμβουλίου Ασφαλείας ,να μεν έκανε λόγο για την ακολούθηση της διπλωματικής οδού, ωστόσο απαιτούσε την άμεση αποχώρηση του αργεντινικού στρατού από το νησί ,που θα πει ότι ζητούσε την άμεση ικανοποίηση του βασικού αιτήματος του Ηνωμένου Βασιλείου. Ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας η απόφαση 817/7-4-1993 που αφορούσε την διαφορά που η ίδια παρέπεμψε στο Συμβούλιο Ασφαλείας, δεν έκανε λόγο για άμεση ικανοποίηση του αιτήματος της ,αλλά καθόριζε μια συγκεκριμένη διαμεσολαβητική διαδικασία . 3) Στην περίπτωση της Βρετανίας, την ευθύνη για την ανεπιτυχής έκβαση των μεσολαβητικών ειρηνευτικών προσπαθειών που ανέλαβαν οι ΗΠΑ και ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ,την είχε η Αργεντινή. Και για αυτό το λόγω, όλη η πίεση ασκήθηκε σε εκείνη, εφόσον αρνιόνταν να εφαρμόζει την απόφαση 502(3-4-1982) του Συμβουλίου Ασφαλείας για την απομάκρυνση του στρατού της από το νησί που ήταν και βασική προϋπόθεση για την ειρηνική επίλυση της διαφοράς, μια διαφοράς που κρίθηκε βάση του άρθρου 2/4 του Χάρτη του ΟΗΕ . Ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας, η διπλωματική πίεση των διαμεσολαβητών δεν ασκήθηκε στην ΠΓΔΜ αλλά ασκήθηκε στο ελληνικό κράτος , για να επιστρέψει και πάλι στην διαμεσολαβητική διαδικασία του ΟΗΕ, από την οποία απομακρύνθηκε αφού πρώτα την είχε ζητήσει η ίδια . 4) Στην περίπτωση των μέτρων που επέβαλε το Ηνωμένο Βασίλειο στην Αργεντινή, ήταν αλληλέγγυα και η ΕΚ, η οποία και αυτή επέβαλε κυρώσεις εναντίον της Αργεντινής, όχι με την δικαιολογία της ύπαρξης κάποιου εθίμου (όπως δικαιολόγησε η Ελλάδα τα μέτρα), αλλά επειδή θεώρησε ότι Ηνωμένο Βασίλειο είχε υποστεί μια επιθετική ενέργεια από την Αργεντινή . Ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας η ευρωπαϊκή επιτροπή την οδήγησε στο ευρωπαϊκό δικαστήριο για τα αντίμετρα που επέβαλε στην ΠΓΔΜ . Βλ.Περισσότερα Γεώργιος Κ. Παπαστάμκος,στο ίδιο,σέλ.157-166 . M.S.Daoudi and M.S.Dajani, *Economic Sanctions.*, σελ.113-115. Lisa L.Martin, "Institutions and Cooperation: Sanctions during the Falkland Islands Conflict," *International Security*, (16) (4) (Spring 1992), σελ.143-178.

Έτσι λοιπόν, κρίνοντας από την διαφορετική διαδρομή που ακολουθήθηκε στην επιβολή των οικονομικών κυρώσεων εναντίον των προαναφερθέντων χωρών συμπεραίνουμε ότι η περίπτωση της επιβολής αντιμέτρων από την Ελλάδα στην ΠΓΔΜ δεν είναι ανάλογη (όπως υποστήριζε η Ελλάδα) αλλά είναι διαφορετική από τις άλλες. Γιατί σε καμία από τις παραπάνω περιπτώσεις, δεν υπήρχε κάποια διαμεσολαβητική διαδικασία επίλυσης καθορισμένη με απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, την οποία να την είχαν ζητήσει προηγουμένως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο (δηλαδή οι χώρες που επέβαλαν το εμπάργκο), και την είχαν αποδεχτεί το Ιράν, η Σοβιετική Ένωση, η Πολωνία, η Νικαράγουα, η Λιβύη, η Αργεντινή (δηλαδή οι χώρες που είχαν υποστεί τις κυρώσεις). Και στην συνέχεια, αφού να την είχαν ζητήσει και να την είχαν προσδιορίσει με απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι ΗΠΑ και Βρετανία με πρόφαση την ίδια την συνέχεια της διένεξης από τα εν λόγω κράτη, να εγκατέλειπαν την διαδικασία του Συμβουλίου Ασφαλείας, επιβάλλοντας σε αυτά κυρώσεις υπενθυμίζοντας τον εθιμικό κανόνα.

Μόνο στην περίπτωση της Ελλάδας καθορίστηκε μία διαμεσολαβητική διαδικασία από το Συμβούλιο Ασφαλείας, την οποία είχε ζητήσει προηγουμένως το κράτος που επέβαλε το εμπάργκο (δηλαδή η Ελλάδα) και την είχε αποδεχτεί η χώρα που είχε υποστεί τα μέτρα (δηλαδή η ΠΓΔΜ), και στην συνέχεια η πρώτη, με πρόφαση την ίδια την διένεξη, την εγκατέλειψε, επιβάλλοντας κυρώσεις υπενθυμίζοντας στην ΠΓΔΜ τον εθιμικό κανόνα.

Εν τω μεταξύ την στιγμή που το ελληνικό κράτος απομακρύνθηκε από το διάλογο και την διαμεσολαβητική διαδικασία, επιβάλλοντας αντίμετρα στην ΠΓΔΜ, ο Γκλιγκόροφ έστειλε επιστολή στον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Γκλιγκόροφ, κάνει έκκληση για διάλογο λέγοντας μεταξύ άλλων ότι: «θέλω να επιβεβαιώσω την ετοιμότητα μας για την υπογραφή συμφωνίας με την χώρα σας η οποία θα εγγυάται το απαραβίαστο των υπαρχόντων συνόρων μεταξύ των δυο χωρών. Εφόσον είναι αναγκαίο εμείς είμαστε σύμφωνοι τα Ηνωμένα Έθνη και η Ε.Ε να εγυηθούν τη συμφωνία αυτή». Και συνεχίζει κάνοντας έκκληση να ξεκινήσει ο διάλογος όσο το δυνατόν γρηγορότερα «χωρίς προηγούμενους όρους», σε θέματα που αφορούν «τις αμοιβαίες σχέσεις», αλλά και «για τα θέματα για τα οποία υπάρχουν διάφορες», συμπεριλαμβανομένων και των ζητημάτων «για τη χρήση των σύμβολων, του ονόματος και τα παρόμοια», στα πλαίσια του ΟΗΕ και με την μεσολάβηση του, Cyrus Vance⁽⁶⁵²⁾.

Επιστολές στον πρωθυπουργό Παπανδρέου έστειλε και ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Delors, ο οποίος, βλέποντας τα πράγματα από την οπτική

652. Και η επιστολή Γκλιγκόροφ συνεχίζει: «[...] θα ήθελα να εκφράσω την ανησυχία μας για την κατάσταση που δημιουργήθηκε με τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση σας στις 16 Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους. Η διατήρηση και η συνέχιση της κατάστασης αυτής θα παρακαλέσει ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην ειρήνη και στη σταθερότητα στο τμήμα αυτό της βαλκανικής, πράγμα που οδηγεί αναπόφευκτα στην ανάγκη να απευθυνθούμε στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Επίσης λόγω της ευρωπαϊκής διάστασης του προβλήματος είναι αναγκαίο να ασχοληθεί με αυτό και η διάσκεψη για την ευρωπαϊκή ασφάλεια και συνεργασία». Βλ. Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ.204-205.

γωνία των συμφερόντων της ΕΚ εξέφρασε την ανησυχία της επιτροπής. Ο Delors με την πρώτη επιστολή του στις 22 Φεβρουαρίου 1994 έκανε συστάσεις στην Ελληνική Κυβέρνηση, εφιστώντας την προσοχή της «στις συνέπειες από πλευράς κοινοτικού δικαίου των μέτρων που αποφασιστήκαν» από την τελευταία κατά της ΠΓΔΜ, «και ιδιαίτερα της διακοπής του εμπορίου μεσο του λυμένα της Θεσσαλονίκης για τα προϊόντα που προέρχονται ή έχουν προορισμό την εν λόγω Δημοκρατία». Και η επιστολή συνέχισε εκφράζοντας τις σοβαρές ανησυχίες της Κομισιόν για την συμβατότητα των μέτρων με το κοινοτικό δίκαιο. Σε αυτό το σημείο τόνιζε ότι «ίδια η αρχή της τελωνιακής ενώσεως και της κοινής εμπορικής πολιτικής καθώς και της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, αντιβαίνει στη μονομερή απόφαση μιας χώρας μέλους να προχωρήσει στο κλείσιμο των συνόρων της»⁽⁶⁵³⁾.

Με την πρώτη επιστολή ζήτησε από την Ελλάδα να δικαιολογήσει αυτά τα μετρά υπό το πρίσμα των συνθηκών, καθιστώντας γνωστές τις σοβαρές ανησυχίες της ως προς της συμβατότητα τους με το κοινοτικό δίκαιο, ιδιαιτέρως στον τομέα της τελωνιακής ενώσεως και της κοινής εμπορικής πολιτικής. Ο Jacques Delors έστειλε και δεύτερη επιστολή στον Παπανδρέου. Η επιστολή έλεγε μεταξύ άλλων ότι «εφόσον η Ελληνική Κυβέρνηση επικαλείται πολιτικά επιχειρήματα για να δικαιολογήσει αυτά τα μετρά, η επιτροπή είναι της γνώμης πώς είναι επείγων για τους υπουργούς να δώσουν την εκτίμηση τους επί των επιχειρημάτων αυτών στο πλαίσιο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και Ασφαλείας»⁽⁶⁵⁴⁾.

15.2. ΟΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΤΥΧΟΥΝ ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΠΓΔΜ

Εν τω μεταξύ ο Boutros-Ghali έστειλε την αναφορά του προς τον πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπου περιγράφει την κατάσταση μέχρι την 31 Μαρτίου του 1994 που αφορούσε την διαφορά μεταξύ Ελλάδας και Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, και αναφέρει, εκτός από τις προσπάθειες των

653. Και η επιστολή συνεχίζει ότι: «[...] οι κοινοτικοί κανονισμοί δεν επιτρέπουν μονομερείς ενέργειες των χωρών μελών, παρά μόνο σε όλος εξαιρετικές περιπτώσεις σαφώς προβλεπόμενες [...] οι οποίες ερμηνεύονται στενά, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ευρωδικαστηρίου, δεν φαίνεται να πληρούνται στην προκείμενη περίπτωση, όποιες και αν θα μπορούσαν να είναι οι πολιτικές δυσκολίες που υπάρχουν την παρούσα στιγμή μεταξύ Ελληνικής Δημοκρατίας και της FYROM». (*Ποντίκι*, 24-2- 1994, επίσης Βαλινάκης & Νταλής, στο ίδιο, σελ. 206-207).

654. Η επιστολή έλεγε επίσης ότι «Εις απάντησαν, η Ελληνική Κυβέρνηση μνημόνευσε την απειλή που αντιπροσωπεύει η συμπεριφορά των Σκοπίων για την δημόσια τάξη και την ασφάλεια της Ελλάδος, και την σοβαρή διεθνή ένταση η οποία προκύπτει εκ αυτής και η οποία συνιστά αφ'εαυτής απειλή πολέμου. Επικαλείται επομένως, τη ρήτρα γενικής ασφαλείας του άρθρου 224 της συνθήκης της Ε.Κ. που εξουσιοδοτεί σε τέτοιες περιστάσεις να λαμβάνει μονομερή μετρά αντίθετα προς το κοινοτικό δίκαιο». (βλέπε *Βήμα*, 27-3- 1994, επίσης Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ 234-235).

διαμεσολαβητών, και τις θέσεις της νέας Ελληνικής Κυβέρνησης όπως και της ΠΓΔΜ⁽⁶⁵⁵⁾.

Ο Boutros-Ghali αναφέρει ότι ο διαμεσολαβητής Cyrus Vance είχε «διατηρήσει την επαφή του με τα δυο μέρη με στόχο να καθορίσει τα κατάλληλα βήματα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην κατεύθυνση επίτευξης λύσης», και ύστερα από πρόσκληση του τελευταίου, «οι πλευρές συναντηθήκαν χωριστά μαζί του στη Γενεύη στις 10 Μάρτιου 1994». Ο Γενικός Γραμματέας αναφέρει ότι κατά την διάρκεια της συνάντησης ο Παπούλιας είχε προτείνει στον Vance μια διαδικασία δυο σταδίων για να ξεκινήσει η Ελλάδα τις συνομιλίες υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Δηλαδή, να προχωρούσε η ΠΓΔΜ στα έμπρακτα δείγματα τα οποία είχαν επισημανθεί από την Ελληνική Κυβέρνηση και σε αντάλλαγμα «η Αθήνα θα ήταν πρόθυμη να κάνει επίσης ορισμένες χειρονομίες»⁽⁶⁵⁶⁾.

Από την άλλη πλευρά, σε σχέση με τον υπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ, Crvenkovski, ο Boutros-Ghali αναφέρει ότι πρότεινε στον Vance «την επανέναρξη των απευθείας συνομιλιών υπό την αιγίδα του ΟΗΕ» αφού «η Ελλάδα άρει πρώτα τα μέτρα». Λέει επίσης για τον υπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ ότι ήταν της άποψης ότι «όλα τα εκκρεμή ζητήματα θα έπρεπε να συζητηθούν ταυτόχρονα, καθώς μόνο έτσι θα μπορούσε να επιτευχθεί ένας συμβιβασμός»⁽⁶⁵⁷⁾.

Όσον αφορά τον Vance, ο Boutros-Ghali αναφέρει ότι είπε και στις δυο πλευρές ότι «η κατάσταση αποκτά ολοένα και μεγαλύτερης διαστάσεις» και ότι «ο χρόνος έχει μεγάλη σημασία» και ότι «αν δεν καταστεί δυνατή η επίτευξη μιας κοινά αποδέκτης συμφωνίας από τις δυο πλευρές, η ειρήνη στην περιοχή μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο». Και με στόχο για να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση, ο Boutros-Ghali, λέει ότι ο Vance «υπέβαλε ένα σχέδιο συμφωνίας» που καθιστούσε «τα υφιστάμενα κοινά σύνορα ως απαραβίαστα διεθνή σύνορα και καθιέρωνε μετρά Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης Φιλίας και Συνεργασίας». Το σχέδιο αυτό «βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στο σχέδιο συμφωνίας που είχε προταθεί στις δυο πλευρές στις 14 Μαρτίου 1993». Και κλείνοντας ο Boutros-Ghali αναφέρει ότι συμφωνήθηκε ότι ο κ. Vance «να συνεχίσει να βρίσκεται σε στενή επαφή με τις δυο πλευρές και θα είναι έτοιμος να τις υποβοηθήσει στις προσπάθειες τους να καταλήξουν σε μια ρύθμιση»⁽⁶⁵⁸⁾.

655. Για το περιεχόμενο της αναφοράς Boutros-Ghali προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας βλ. *Ποντίκι*, 6-4-1994 όπως και Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ. 236-237.

656. Βλ. Αναφορά Boutros-Ghali προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας, στο ίδιο.

657. Βλ. Αναφορά Boutros-Ghali, στο ίδιο.

658. Ο Boutros-Ghali αναφέρει επίσης ότι ο υπουργός εξωτερικών της FYROM, Crvenkovski είχε πει στον Vance ότι «η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ δεν επιθυμεί την ενεργοποίηση άλλου μεσολαβητή πλην του ΟΗΕ, με έμενα και τον κ. Βάντς να ενεργούμε υπό την καθοδήγηση του Συμβουλίου Ασφαλείας». Βλ. *Ποντίκι*, 6-4-1994 όπως και Βαλινάκης & Νταλής, ό.π., σελ. 236-237.

Όμως παρά της προσπάθειες του Boutros-Ghali και των διαμεσολαβητών , η ελληνική κυβέρνηση συνέχισε να έχει αντίρρηση για την άρση του εμπάργκο ⁽⁶⁵⁹⁾, όπως και αντίρρηση στην επιστροφή στις διαπραγματεύσεις , μια στάση την οποία διατήρησε σε όλη την διάρκεια του 1994 μέχρι το φθινόπωρο του 1995 .

Όστόσο , σε όλο αυτό το διάστημα η Ελληνική Κυβέρνηση διαπίστωνε μέρα με την ημέρα ότι το εμπάργκο, όχι μόνο δεν απομόνωνε διπλωματικά και οικονομικά την ΠΓΔΜ, και δεν μετακίνησε ούτε στο ελάχιστο την θέση της για το ονοματολογικό, αλλά απεναντίας, απομόνωνε διπλωματικά την Ελλάδα φέρνοντας την σε μια πολύ δεινή διπλωματική θέση .

Η επιτροπή της ΕΚ μήνυσε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο⁽⁶⁶⁰⁾. Ενώ πολλές ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες προσπάθησαν να παρακάμπτουν την Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι η τελευταία είχε την προεδρία της Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 1994, ενώ το αμερικανικό κογκρέσο πρότεινε την μείωση 25% της αμερικανικής βοήθειας προς την Ελλάδα ⁽⁶⁶¹⁾.

Συνειδητοποιώντας την πολύ δύσκολη κατάσταση που προκάλεσε το εμπάργκο, η ελληνική κυβέρνηση επέστρεψε στις διαπραγματεύσεις του ΟΗΕ και άρχισε να προετοιμάζει σταδιακά το έδαφος για την άρση των μέτρων. ⁽⁶⁶²⁾ .

659. Ο Παπανδρέου είπε ότι «ακόμη και αν η Ελλάδα χάσει τη δίκη δεν πρόκειται να άρει τα μέτρα» , (*Ποντίκι* ,26-2-1994,σελ.17) [Ο Παπανδρέου εννοούσε την δίκη στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο] . Όσον αφορά το εμπάργκο σύμφωνα με την *Καθημερινή* το λιμάνι της Θεσσαλονίκης έπαψε πλέον « να αποτελεί τον 'ομφάλιο λώρο' για τα Σκόπια ..αφού το 70% των εισαγωγών–εξαγωγών του γειτονικού κρατιδίου εξυπηρετείται μέσω του λυμένου της μακεδονικής πρωτεύουσας». (*Καθημερινή*,17-2-1994,σελ.4).

660. Για το περιεχόμενο της μηνυτήριας αναφοράς (22-4-1994) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο βλ. Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, «Η Προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Ελληνικά Αντίμετρα κατά της ΠΓΔΜ. Υπόθεση C-120/94. Τεκμηρίωση» στο *Κείμενα Επικαιρότητας* (5) (Αθήνα – Κομοτηνή :Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλα,1996) σελ.13-35 . Όσον αφορά την εκδίκαση της εν λόγω προσφυγής , αυτή θα δικαζόταν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στις 1 Φεβρουαρίου 1995 (βλ. *Ποντίκι* , 26-1-1995, σελ.17).

661. Όσον αφορά τις προσπάθειες διπλωματικής παραγκώνισης της Ελλάδας , ενδεικτικό παράδειγμα ήταν οι παρασκηνακές ενέργειες διαφόρων χωρών για να αποφύγουν την συμμετοχή της Ελλάδας υπό την ιδιότητα της προεδρευούσας χώρας της ΕΕ, στην συνάντηση της ομάδας επαφής με θέμα την Βοσνία ,όπου έπαιρναν μέρος Ηνωμένες Πολιτείες , Ρωσία, και η τριάντα της ΕΕ ,αποτελούμενη από Βρετανία, Γαλλία, και Γερμανία. (Για την απόπειρα της αποφυγής της συμμετοχής της Ελλάδας στις διεργασίες της ομάδας επαφής για την Βοσνία βλέπε *Το Βήμα* 15 -5- 1994 ,σελ 25. Για την πρόταση του αμερικανικού κογκρέσου βλέπε *Το Βήμα*, 29-5-1994,σελ.20).

662. Σε σχέση με το εμπάργκο και τις διαπραγματεύσεις , ο Boutros-Ghali στο ερώτημα του δημοσιογράφου Αλέξη Παπαχελά « τι είναι αυτό που εμποδίζει την Αθήνα και τα Σκόπια να έχουν απευθείας διάλογο; - Απαντάει : «– Πιστεύω για άλλη μια φορά ότι πρόκειται για κλασική διαμάχη [...] Συναντήθηκα με τον Σάιρους Βάνς μέσα στην εβδομάδα και συζήτησα το θέμα . Άρχιζε νέος γύρος διαπραγματεύσεων . Αυτός είναι σε συνεχή επαφή με τα δυο μέρη .. συνομιλεί

Η Ελλάδα και ΠΓΔΜ διαπραγματεύτηκαν μυστικά, σε ένα χρονικό διάστημα πριν το μηνά Ιούνιο του 1995 ένα κείμενο που προέβλεπε και ρύθμιζε την διακίνηση εμπορευμάτων μεταξύ των δυο χωρών, και έτσι να παρακάμπτεται ο σκόπελος του εμπάργκο⁽⁶⁶³⁾. Το σχετικό κείμενο ήταν του Matthew Nimetz, του αμερικανού προεδρικού απεσταλμένου στο Σκοπιανό, σε συνεργασία με το Cyrus Vance, τον μεσολαβητή του ΟΗΕ, και ήταν καταρτισμένο στα πρότυπα συμφωνιών μεταξύ χωρών που δεν έχουν μεταξύ τους διπλωματική αναγνώριση, όπως ήταν για παράδειγμα η περίπτωση της Κίνας με την Ταιβάν που έχουν ανάλογη συμφωνία⁽⁶⁶⁴⁾.

Η διαμεσολαβητική προσπάθεια για να έρθουν οι δυο πλευρές σε ένα ελάχιστο κοινό παρανομαστή, συνεχίστηκε εντατικά άλλες περίπου τριάμισι μήνες και, ολοκληρώθηκε με επιτυχία στις 13 Σεπτεμβρίου 1995 με την υπογραφή μιας συμφωνίας από τον Παπούλια και Crvenkovski ενώπιων των διαμεσολαβητών, που έγινε γνωστή με το όνομα Ενδιάμεση Συμφωνία ⁽⁶⁶⁵⁾

Ενεργό ρόλο για την συμφωνία έπαιξαν ο διαμεσολαβητής του ΟΗΕ, Cyrus Vance, ο ειδικός απεσταλμένος του Κλίντον, Nimetz, ο αμερικανός υφυπουργός Χόλμπρουκ (Richard Holbrooke) οι οποίοι ειδικά τις δυο μέρες που προηγήθηκαν της υπογραφής, έπαιξαν μαζί με τους εκπροσώπους τις Ελλάδας και ΠΓΔΜ «ένα ολόκληρο διπλωματικό θρίλερ με αλλεπάλληλες διαβουλεύσεις μεταξύ τους» ⁽⁶⁶⁶⁾.

με τους υπουργούς εξωτερικών .. Πιστεύω ότι χρειάζεται χρόνος [...] . Εξαιτίας του εμπάργκο και η Ελλάδα και το FYROM υποφέρουν». (Βλ. Συνέντευξη Boutros Boutros – Ghali στον Αλέξη Παπαχελά, *Καθημερινή*, 27-6-1995, σελ.4).

663. *Ελευθεροτυπία*, 1-6-1995, σελ.16.

664. *Ελευθεροτυπία*, 1-6-1995, σελ.16. Στην ίδια πηγή αναφέρεται επίσης ότι « το ζήτημα αυτό ολοκληρώθηκε κατά τη συνάντηση που είχαν στη Ρώμη με τον Πρόεδρο Κύρο Γκλιγκόροφ την περασμένη εβδομάδα οι Vance και Nimetz . Τις διαπραγματεύσεις που λέγεται ότι ολοκλήρωσαν πρόσφατα , έκαναν από ελληνικής πλευράς ο μόνιμος αντιπρόσωπος .στο ΟΗΕ πρέσβης Χρ.Ζαχαράκη και από σκοπιανής πλευράς ο ομόλογος του στο ΟΗΕ»(*Ελευθεροτυπία* ,1-6-1995, σελ.16).

665. Ο Παππούλιας είπε ότι « ταυτόχρονα με την άρση των αντίμετρων , τα Σκόπια θα κατεβάζουν τα σύμβολα και θα δηλώσουν για το σύνταγμα . Η αμερικανική πλευρά συνέβαλε αποφασιστικά στην άρση της εμπλοκής». (Βλ. *Καθημερινή*, 14-9-1995, σελ.1).

666. *Καθημερινή*, 14 -9-1995, σελ.5 . Ο Holbrooke σε ένα από τα βιβλία του μας πληροφορεί ότι για την επίλυση της διαφοράς μεταξύ Ελλάδας και FYROM είχαν δουλέψει παράλληλα «δυο ανυποχώρητοι διαμεσολαβητές» ο Cyrus Vance εκπρόσωπος των ΟΗΕ και ο Matthew Nimetz ως αμερικανικός διαμεσολαβητής. Στην συνέχεια ο Holbrooke εξηγεί ότι ξεκίνησε την διαμεσολαβητική του πρωτοβουλία επειδή - όπως λέει κατά λέξι – «ενθαρρυνθήκαμε σημαντικά σε αυτή την επικίνδυνη προσπάθεια από τη συμβουλή του πρέσβη της Ελλάδας στην Ουάσιγκτον Λουκά Τσίλα» . Και μετά εν συντομία περιγράφει ότι «στην πρώτη Σεπτεμβρίου δυο αμερικανοί διπλωμάτες συνάντησαν στα Σκόπια τον Γκλιγκόροφ ο οποίος τους είπε ότι ήταν έτοιμος να εγκατάλειψη την μακρόχρονη εμμονή του ότι οι Έλληνες πρέπει πρώτα να άρουν το εμπάργκο πριν οι δύο πλευρές καθίσουν στο τραπέζι για να συζητήσουν μια τελική συμφωνία» . Αφού πήρε την εν λόγω υπόσχεση του Γκλιγκόροφ, ο Holbrooke πήγε στην Αθήνα όπου συνάντησε των Κάρολο Παππούλια ο οποίος δεν πίστευε ότι ο Γκλιγκόροφ ήταν έτοιμος να

15.3. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΠΓΔΜ

Σύμφωνα με τον Ροζάκη η μεταβατική συμφωνία της 13 Σεπτεμβρίου του 1995 βασίστηκε στο πρότυπο του σχεδίου Vance-Owen και στηρίζεται σε δυο δεδομένα. Ότι κατα πρώτον τα δυο κράτη δεν ήταν έτοιμα να υιοθετήσουν μια τελική συμφωνία στο ζήτημα του ονόματος και δεύτερον ότι ήταν ώριμα για να δεχθούν τη λήψη μιας σειράς μέτρων που θα βοηθούσε για την επίτευξη μιας συμβιβαστικής λύσης στο όνομα. Υπό αυτό το πνεύμα οι δυο χώρες απέρριψαν τη συνολική λύση όλων των προβλημάτων (το μεγάλο πακέτο) που είχε προτείνει το σχέδιο Vance –Owen και υιοθέτησαν το μικρό πακέτο που αφήνει εκτός ρυθμίσεως το ζήτημα του ονόματος⁽⁶⁶⁷⁾.

Κατά τον Ροζάκη η μεταβατική συμφωνία έχει μεταβατικό χαρακτήρα και έχει αμφοτεροβαρή χαρακτηριστικά. Έχει μεταβατικό χαρακτήρα γιατί ρυθμίζει κάτι προσωρινό και στόχευε στο οριστικό. Ο χρόνος όμως της μεταβατικής από το προσωρινό στο οριστικό δεν ορίζεται με συγκεκριμένες ημερομηνίες αλλά υπάρχει μια προϋπόθεση ότι κανένα από τα δυο μέρη δεν θα καταγγείλουν τη συμφωνία μετα από

κάνει κάποια κίνηση λέγοντας στον Holbrooke ότι «ποτέ δεν μπορεί να εμπιστευτεί αυτούς τους ανθρώπους, ποτέ». Στην συνέχεια ο Holbrooke συνάντησε των Παππούλια και των Παπανδρέου. Ο Παπούλιας μπροστά στον Παπανδρέου του είπε και πάλι «πότε είδατε για τελευταία φορά τον Γκλιγκόροφ» ρωτώντας « επειδή αν αυτό έγινε πριν από είκοσι τέσσερις ώρες ο λόγος του δεν έχει καμία αξία». Ο Holbrooke είπε « κύριε πρωθυπουργέ ο υπουργός σας των εξωτερικών δεν πιστεύει ότι μπορείτε να δεχτείτε το λόγο της ηγεσίας των Σκοπίων. Όμως αφήστε τις Ηνωμένες Πολιτείες να ενεργήσουν ως εγγυητής της υπόσχεσης των Σκοπίων. Αφήστε μας να κρατήσουμε την υπόσχεση του Γλιγοροφ ως εγγύριο προς τρίτους ..δεν χρειάζεται να δεχτείτε το λόγο του Γκλιγκόροφ για οτιδήποτε ..Θα πετάξουμε τώρα στα Σκόπια, θα ακούσουμε τι έχει να πει ο Γκλιγκόροφ και θα σας τηλεφωνήσουμε από το γραφείο του». Και ο Holbrooke μας πληροφορεί ότι αφού ο Παπανδρέου δέχτηκε να γίνει έτσι, πήγε και πάλι στην ΠΓΔΜ συνάντησαν τον Γκλιγκόροφ ο οποίος αφού διατύπωσε και εκείνος τις αντιρρήσεις του «τελικά υποχώρησε» δηλαδή συμφώνησε να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις και ο Holbrooke λέει για εκείνη την στιγμή ότι « και εγώ σηκώθηκα βιαστικά για να τηλεφωνήσω στον Παπανδρέου». Βλ. Richard Holbrooke, *Σταματήστε Τον Πόλεμο* (Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα, 1998), σελ. 193-194, 196-197, 198). Αν συγκρίνουμε τον τρόπο δράσης του Holbrooke με τα θεωρητικά κριτήρια που παρουσιάσαμε πιο πάνω (βλ. σελ. 187-188, υποσημείωση 429) συμπεραίνουμε ότι σ'εκείνη την φάση λειτούργησε ως manipulative mediator. Δηλαδή, ο Holbrooke λειτούργησε ως επιτήδειος χειριστής στην συγκεκριμένη διαπραγμάτευση, χρησιμοποιώντας την δική του θέση ως μοχλός πίεσης, ισχύος, επιρροής, και πειθούς, για να οδηγήσει τις δυο χώρες στην αποδοχή της λύσης που είχαν προτείνει οι διαμεσολαβητές Cyrus Vance και Matthew Nimetz.

667. Χρήστος Ροζάκης, *Πολιτικές Και Νομικές Διαστάσεις Της Μεταβατικής Συμφωνίας Της Νέας Υόρκης Μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ* (Αθήνα:Ι.ΣΙΔΕΡΗΣ, 1996),σελ.17.

την πάροδο επτά χρόνων εφαρμογής της . Αλλά και σε μια τέτοιου περίπτωση – της καταγγελίας – ο minimum χρόνος απρόσκοπτης εφαρμογής είναι οκτώ χρόνια⁽⁶⁶⁸⁾.

Η συμφωνία έχει αμφοτεροβαρή χαρακτηριστικά καθώς δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις και στις δυο πλευρές⁽⁶⁶⁹⁾ εμπεριέχοντας διατάξεις που αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων , εκείνες που εξυπηρετούν κυρίως συμφέροντα της ΠΓΔΜ και τέλος διατάξεις κοινού συμφερόντων⁽⁶⁷⁰⁾.

Τα ευεργετικά άρθρα για την ΠΓΔΜ είναι το άρθρο 1 που εξασφαλίζει την αναγνώριση της από την Ελλάδα . Το άρθρο 8/1 που εξασφαλίζει την άρση των κυρώσεων εις βάρος της αλλά και την μη επανάληψη τους στο μέλλον . Το άρθρο 10 που τις εξασφαλίζει την ανάπτυξη ομαλών σχέσεων με τη γείτονα της. Το άρθρο 11 που υποχρεώνει την Ελλάδα να μην εναντιώνεται σε αιτήσεις εισόδου της ΠΓΔΜ σε διεθνείς πολυμερείς και περιφερικούς οργανισμούς στους οποίους η Ελλάδα είναι ήδη μέλος . Η Ελλάδα επιφυλάσσεται να εναντιώνεται σε συμμετοχή της ΠΓΔΜ σε τέτοιους διεθνείς μηχανισμούς μόνο στην περίπτωση που η ΠΓΔΜ αναφέρεται σε αυτούς τους οργανισμούς με όνομα διαφορετικό από αυτό , που έχει υιοθετήσει η παράγραφος 2 της απόφασης 817 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ δηλαδή το όνομα ΠΓΔΜ ⁽⁶⁷¹⁾.

Όσον αφορά τα ευεργετικά άρθρα για την Ελλάδα , είναι μεγάλης σημασίας το άρθρο 7 ⁽⁶⁷²⁾ . Επίσης το παράγραφο 2 του άρθρου 2 που έδινε στην Ελλάδα κάτι από

668. Ροζάκης, στο ίδιο , σελ.18 . Σύμφωνα με τον ίδιο « ο χρόνος της εφαρμογής που αναφέρεται καθορισμένο εκ των προτέρων [...] αποτελεί μια εγγύηση τόσο για την Ελλάδα τόσο και για την FYROM ότι ανεξάρτητος διεθνών ή εσωτερικών μεταβολών και ανακατατάξεων , οι δεσμεύσεις της συμφωνίας θα ισχύουν για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα και δεν θα αναιρεθούν από δυσχέρειες που θα προκύψουν είτε στο θέμα του ονόματος είτε στο γενικότερο περιβάλλον των σχέσεων [...] Ο μεταβατικός χαρακτήρας της συμφωνίας επιτρέπει και την παράκαμψη της οδού της κοινοβουλευτικής κύρωσης . Σε αντίθεση με το σχέδιο Vance –Owen που ρητά προέβλεπε ως σχέδιο οριστικής συμφωνίας , την επικύρωση (αυτό το έλεγε η παράγραφος 1 του άρθρου 25 του σχεδίου Vance - Owen)». Βλ. Ροζάκης, στο ίδιο , σελ.18-19. Για το χαρακτηρισμό “αμφοτεροβαρή χαρακτηριστικά” στο ίδιο , σελ.7.

669. Ροζάκης , στο ίδιο , σελ.7

670. Ροζάκης, στο ίδιο , σελ.19.

671. Ροζάκης, στο ίδιο, σελ.23-27. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 11 αναφέρει επακριβώς ότι η Ελλάδα έχει αναλάβει την υποχρέωση «να μην αντιπαχθεί σε αίτηση εισδοχής ή ως προς τη ιδιότητα μέλους του Δευτέρου Μέρους [η ΠΓΔΜ] σε διεθνείς , πολυμερείς και περιφερικούς οργανισμούς και θεσμούς στους οποίους το Πρώτο μέρος [η Ελλάδα] είναι μέλος».

672. Σύμφωνα με τον Ροζάκη, το 7/1 ορίζει ότι τίποτε στο σύνταγμα της FYROM και ειδικότερα στο προοίμιο ή στο άρθρο 3 μπορεί πότε να συστήσει τη βάση οποιαδήποτε διεκδίκησης από την ΠΓΔΜ πάνω σε οποιαδήποτε έδαφος που δεν βρίσκεται μέσα στα υπάρχοντα σύνορα της . Το ίδιο παράγραφο ορίζει επίσης ότι «κάθε μέρος – και όχι αποκλειστικά η ΠΓΔΜ – θα λάβει αποτελεσματικά μέτρα στο άμεσο μέλλον , για να απαγορεύσει εχθρικές ενέργειες η προπαγάνδα από όργανα ελεγχόμενα από το κράτος , και για να αποθαρρύνει πράξεις ιδιωτών που μπορεί να προκαλέσουν βία , μίσος η εχθρότητα ανάμεσα στα δυο κράτη». Το άρθρο 7/2 καλύπτει το ζήτημα της σημαίας της ΠΓΔΜ που έφερε το σύμβολο της Βεργίνας και ορίζει ότι

αυτό που ο Μητσοτάκης θεωρούσε «το κλειδί της διαφοράς» δηλαδή την εξασφάλιση αποχής μελλοντικών ισχυρισμών για μειονοτικά ζητήματα . Σύμφωνα με τον Ροζακη το άρθρο 2/2 της συμφωνίας διακηρύσσει επισήμως ότι τίποτε στο Σύνταγμα της ΠΓΔΜ και ειδικότερα το άρθρο 49 θα μπορούσε να ερμηνευθεί ότι συνιστά ή θα μπορούσε πότε να συστήσει τη βάση μιας επέμβασης της ΠΓΔΜ στις εσωτερικές υποθέσεις ενός άλλου κράτους με σκοπό την προστασία του καθεστώτος και των δικαιωμάτων οποιοδήποτε ατόμων σε αλλά κράτη που δεν είναι πολίτες της ΠΓΔΜ ⁽⁶⁷³⁾ .

Τα άρθρα 2,3,4,5, κανονίζουν γενικά κοινά συμφέροντα ενώ το άρθρο 12 και 13 εμπεριέχουν ρυθμίσεις συνεργασίας των δυο χωρών στη μεταβατική συμφωνία ενώ τα άρθρα 15 ως και 19 περιέχουν γενικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη καθημερινών πραγματικών σχέσεων ⁽⁶⁷⁴⁾

Το άρθρο 21 εμπεριέχει ρήτρα επίλυσης διαφορών όπου η πρώτη παράγραφος του αναφέρεται σε όλες τις διάφορες που μπορούν να αναδυθούν στο μέλλον ανεξάρτητα αν άπτονται ή όχι των ρυθμίσεων της μεταβατικής συμφωνίας συμπεριλαμβανομένου και του θέματος του ονόματος .Ενώ οι τρόποι επίλυσης των διαφορών που επιτάσσει είναι τα ειρηνικά μέσα που προβλέπει ο καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ , δηλαδή τα διπλωματικά και τα νομικά μέσα όπου προβλέπονται από το άρθρο 33. Από την λογική των μελλοντικών διαφορών εξαιρείται αρχικά το ζήτημα του ονόματος το οποίο ως ήδη υπάρχουσα διαφορά , θα πρέπει να λυθεί με τις διαπραγματεύσεις που προβλέπει το άρθρο 5. Σε αντίθεση με το αρχικό σχέδιο του Vance –Owen ,που προέβλεπε διάταξη με συγκεκριμένη λύση για τα θέμα του ονόματος το νέο άρθρο 5 της μεταβατικής συμφωνίας μεταθέτει στο μέλλον την επίλυση του. Έτσι στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 5 τα δυο μέρη συμφωνούν να συνεχίσουν διαπραγματεύσεις κάτω από την αιγίδα του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών , σύμφωνα με την απόφαση (resolution) 845 του 1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας , με

«Με τη θέση σε ισχύ της Μεταβατικής Συμφωνίας ,η ΠΓΔΜ θα σταματήσει να χρησιμοποιεί με οποιονδήποτε τρόπο το σύμβολο , σε όλες τις μορφές που εμφανιζόταν στην εθνική σημαία της πριν από τη θέση σε ισχύ της (συμφωνίας)». Τέλος η παράγραφος 3 «προβλέπει μια διαδικασία ‘εξαρισμού’ πιθανόν διαφορών γύρω από αλλά σύμβολα των δυο χωρών που μπορεί να προκληθούν στο μέλλον». (Βλ. Ροζάκης, στο ίδιο , σελ.19-21).

673. Σύμφωνα με τον Ροζακη η διατύπωση της παραγράφου αυτής ανταποκρίνεται στην επιθυμία της ελληνικής πλευράς να αποκλείσει οποιαδήποτε πιθανότητα από την ΦΥΡΟΜ να θέσει « θέμα ύπαρξης μακεδονικής μειονότητας στο ελληνικό έδαφος να αναζητήσει την άσκηση έλεγχου πάνω στη συμπεριφορά του ελληνικού κράτους απέναντι σε αυτήν και τελικά να τη χρησιμοποιήσει τη μειονότητα αυτή για λυτρωτικούς επικλήσεις . Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 49 του συντάγματος του ΠΓΔΜ είχε τροποποιηθεί ώστε να ανταποκρίνεται στις επιταγές της επιτροπής Μπαντέντερ και στις ελληνικές υποδείξεις , αναφέρεται έξαλλου και στην συμφωνία». (Βλ. Ροζάκης ,στο ίδιο,σελ .20-21).

674. Ροζάκης,στο ίδιο,σελ.29-30.

στόχο την επίτευξη συμφωνίας στη διαφορά που περιγράφεται σε εκείνη την απόφαση και στην απόφαση (resolution) 817 του 1993⁽⁶⁷⁵⁾.

Στην συνέχεια η παράγραφος 2 του άρθρου 21 αναφέρεται στις διάφορες που μπορεί να προκύψουν ανάμεσα στα μέρη σχετικά με τη ερμηνεία και την εφαρμογή της μεταβατικής συμφωνίας . Σε τέτοια περίπτωση το μέρος που θεωρεί ότι υπάρχει διαφορά μπορεί να προσφύγει μονομερώς στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης με εξαίρεση της διαφοράς του ονόματος (άρθρο 5) .

Κατά τον Ροζάκη η διάταξη της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 21 «αποτελεί μια σοβαρή εγγύηση για την επιτυχία της μεταβατικής συμφωνίας . Το γεγονός ότι δίνει τη δυνατότητα μονομερούς προσφυγής στο διεθνές δικαστήριο χωρίς την ανάγκη να προηγηθεί η αποδοχή ύπαρξης μιας διαφοράς από τα μέρη και χωρίς τη σύνταξη συνυποσχετικού- που αυτή καθεαυτή είναι χρονοβόρα και προβληματική - με τη συμφωνία να αποτελεί τη νομική βάση της αρμοδιότητας δικαστηρίου [...] αποτελεί μια διαδικαστική υποστήριξη της ομαλής εφαρμογής της συμφωνίας [...] Αποτελεί ακόμα μια ένδειξη της καλόπιστης προσπάθειας των δυο μερών να καθιερώσουν φιλικές και παραγωγικές σχέσεις ανάμεσα τους» ⁽⁶⁷⁶⁾.

15.4. Η ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΔΙΕΝΕΞΗ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΠΓΔΜ

Με την Ενδιάμεση Συμφωνία , η προληπτική διπλωματία πραγματοποίησε ένα μεγάλο επίτευγμα παρά το γεγονός ότι δεν λύθηκε η διαφορά στο ζήτημα της ονομασίας .

Με μια πιο προσεκτική παρατήρηση μπορούμε να δούμε ότι η προληπτική διπλωματία κατάφερε να μετατρέψει την διαφορά στο ονοματολογικό από διαφορά που θα μπορούσε να θέτει σε κίνδυνο την ειρήνη στα Βαλκάνια σε μια διαφορά στο

675. Ροζάκης, στο ίδιο, σελ.35-36.

676. Ροζάκης, στο ίδιο, σελ.35-36. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία της ανάλυσης των ευεργετικών άρθρων για κάθε χώρα χωριστά και τα κοινά ευεργετικά άρθρα βλέπε Ροζάκης , στο ίδιο , σελ 17-37. Για το πλήρες κείμενο της ενδιάμεσης συμφωνίας βλέπε <http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.htm> και <http://faq.macedonia.org/politics/interim.accord.htm> .

πεδίο των διμερών σχέσεων. Δηλαδή σε διαφορά που θα μπορούσαν οι δυο χώρες ίσως στο μέλλον να την λύσουν είτε μόνες τους με απευθείας διαπραγματεύσεις είτε με την βοήθεια του ΟΗΕ.

Η προληπτική διπλωματία με την επίτευξη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας άλλαξε την θέση της Ελλάδας, από μια κατεύθυνση που οδηγούσε σε λύση αρνητικού πρόσημου, σε μια λύση θετικού πρόσημου. Υποχρεώνοντας την ελληνική πλευρά, να αναγνωρίσει το νέο κράτος με την ονομασία Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, και μαζί με αυτό να αποδέχεται εξ αντανάκλασως δυο σημαντικά γεγονότα. Πρώτον, να αποδέχεται το ιστορικό γεγονός ότι η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι μια Δημοκρατία της πρώην Γιουγκοσλαβίας (δηλαδή δεν είναι απλά έδαφος αλλά ένα από τα διάδοχα κράτη της πρώην Γιουγκοσλαβίας). Και δεύτερον, να αποδέχεται ότι αυτή η Δημοκρατία της πρώην Γιουγκοσλαβίας λέγεται Δημοκρατία της Μακεδονίας. Και όλο αυτό έγινε χωρίς να γίνουν στους δρόμους της Ελλάδας τα μαζικά συλλαλητήρια διαμαρτυρίας του 1992, αποδεικνύοντας ακόμη μια φορά αυτό που είχε πεί ο Μητσοτάκης ότι δηλαδή το κλειδί της διαφοράς για την Ελλάδα δεν ήταν η ονομασία του νέου κράτους, αλλά να υποχρεωθεί η άλλη πλευρά να δηλώσει ότι δεν έχει μειονότητα στην Ελλάδα).

Με την αναγνώριση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας από την Ελλάδα, η προληπτική διπλωματία επέτυχε σε πολύ μεγάλο βαθμό τον σκοπό της γιατί άνοιξε προοπτικές για βελτίωση της διεθνούς θέσης της ΠΓΔΜ, προλαμβάνοντας έτσι την επέκταση του πολέμου από την Βοσνία στην ΠΓΔΜ, ελαχιστοποιώντας τις πιθανότητες επίθεσης από το καθεστώς Μιλόσεβιτς, και αύξησε την δύναμη της ενότητας του νέου κράτους.

Επίσης, με την Ενδιάμεση Συμφωνία, η προληπτική διπλωματία άνοιξε δρόμο για την βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας – ΠΓΔΜ.

Η πρώτη εφαρμογή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας και ειδικά το άρθρο 11 /1 εφαρμόστηκε στις 27 Σεπτεμβρίου του 1995 όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποδέχτηκε το αίτημα της ΠΓΔΜ για να γίνει υποψήφιο μέλος. Στην συνέχεια, στις 12 Οκτωβρίου του 1995 η Ελλάδα αφαίρεσε το βέτο που είχε επιβάλει για την είσοδο της ΠΓΔΜ στην Οργάνωση για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Ενώ ένα μήνα αργότερα στις 15 Νοεμβρίου του 1995 έγινε μέλος της πρωτοβουλίας του ΝΑΤΟ Συνεργασία για την Ειρήνη⁽⁶⁷⁷⁾.

Στις 28 Νοέμβριου 1997 η ΠΓΔΜ σύναψε μια συμφωνία μεταφορών με την ΕΕ όπου το ΠΓΔΜ έγινε μάλιστα την 1 Ιανουαρίου 2000 ευνοημένο κράτος ενώ στις 9 Απριλίου 2001 ύστερα από τρεις γύρους διαπραγματεύσεων το ΠΓΔΜ υπέγραψε με την

677. Nikos Zaikos, "The Interim Accord: Prospects and Developments in Accordance With International Law" Evangelos Kofos – Vlasis Vlasidis (επιμ.), *Athens – Skopje : An Uneasy Symbiosis (1995-2002)*, (Athens: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2005) σελ.42

ΕΕ το Stabilization an Association Agreement ενώ από το Ιούνιο του 2000 έγινε υποψήφιο μέλος της ΕΕ ⁽⁶⁷⁸⁾ .

Έτσι λοιπόν με την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας η προληπτική διπλωματία απομάκρυνε μια από τις αιτίες που θα μπορούσε να προκαλέσει ανάφλεξη στην υπόλοιπη περιοχή των Βαλκανίων , που ήταν η διεθνής απομόνωση της ΠΓΔΜ. Μετά την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας η ΠΓΔΜ μπορούσε να εισέρθει πιο ομαλά στην διεθνή κοινωνία γιατί μπορούσε να συνεταιριστεί χωρίς εμπόδια με πόλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς. Με την παρουσία τους στην ΠΓΔΜ οι εν λόγω οργανισμοί απομάκρυναν τις πιθανότητες εξωτερικής αποσταθεροποιητικής ενέργειας από το καθεστώς Μιλόσεβιτς και εσωτερικής αποσταθεροποιητικής ενέργειας που θα μπορούσε να προκληθεί από την ριζοσπαστικοποίηση των Αλβανών.

Όσον αφορά τις περαιτέρω σχέσεις Ελλάδας-ΠΓΔΜ στις 13 Οκτώβριου 1995 όταν τέθηκε σε ισχύ η Ενδιάμεση Συμφωνία, την ίδια μέρα Ελλάδα και ΠΓΔΜ υπέγραψαν μνημόνιο κατανόησης που αφορούσε την εφαρμογή πρακτικών μέτρων που προέκυπταν από την εν λόγω συμφωνία . Οι δυο χώρες συνεννοηθήκαν να ιδρύσουν liaison offices στην Αθήνα και Σκόπια τα οποία άνοιξαν ταυτοχρόνως στις 17 Ιανουαρίου 1996 ⁽⁶⁷⁹⁾ .

Στις 14 Δεκεμβρίου 1999 έγινε συμφωνία Ελλάδας-ΠΓΔΜ για στρατιωτική συνεργασία . Ενώ στις 10 Ιουλίου 2000 σύναψαν συμφωνία για την συμμετοχή τους στην Multinational Peace Support Operations Training Centre .Στο τέλος της ίδιας χρονιάς (10-12-2000) οι δυο χώρες υπέγραψαν συμφωνία για ανταλλαγή στρατιωτικών πληροφοριών και μνημόνιο για αμοιβαία συνεργασία στο πεδίο της τεχνολογίας εξοπλισμών και άμυνας ⁽⁶⁸⁰⁾.

Επίσης η Ελλάδα μετα το 1995 προσπάθησε να κάνει ένα μεγάλο οικονομικό άνοιγμα στην ΠΓΔΜ . Το εγχείρημα συμπεριλάμβανε στρατηγικής φύσης επενδύσεις όπως ήταν η αγορά του διυλιστηρίου των Σκοπίων, ο αγωγός πετρελαίου που συνδέει Σκόπια με Θεσσαλονίκη (που εγκαινιάστηκε το 2002) όπως και επενδύσεις σε άλλους κλάδους όπως των μεταλλίων, άνοιγμα αλυσίδων σουπερμάρκετ , επεξεργασίας κρεάτων , ζυθοποιίας , τσιμεντοβιομηχανίας, και άλλα ⁽⁶⁸¹⁾. Η Ελλάδα 'από το 1995-2005

678. Nikos Zaikos, στο ίδιο, σελ.44

679. Nikos Zaikos, στο ίδιο, σελ. 45, 48.

680. Στην συνέχεια, στις 9 Δεκεμβρίου 2003 ο Λομβέρδος ως υφυπουργός εξωτερικών της Ελλάδας και Χασάνοβιτς ως μέρος του δευτέρου μέρους (δηλαδή FYROM) υπέγραψαν συμφωνία για ίδρυση γραφείων για προξενικές , οικονομικές και εμπορικές υποθέσεις . Για όλες τις παραπάνω λεπτομέρειες βλέπε Nikos Zaikos,στο ίδιο, σελ. 49.

681. Αριστοτέλης Κ. Τζιαμπήρης , *Διεθνείς Σχέσεις & Μακεδονικό Ζήτημα.*,σελ.104 ο οποίος για τα παραπάνω στοιχεία μας παραπέμπει στις εφημερίδες *Το Βήμα* , «Επιχειρηματικά Καρδιοχτύπια στα Σκόπια» , 25-3- 2002 , όπως και *Επενδυτής* , 25-26 ,Μαΐου 2002, σελ.10.

αποτελούσε το 20,8% των αμέσων επενδύσεων στην ΠΓΔΜ και εκτός από τους παραπάνω τομείς επένδυσε και σε άλλους όπως ορυχεία, μάρμαρα, τράπεζες, κινητή τηλεφωνία και σε τομείς που γινόταν ιδιωτικοποιήσεις ⁽⁶⁸²⁾ .

Εντυπωσιακό και πολύ φιλόδοξο ήταν και το Ελληνικό σχέδιο για την οικονομική ανοικοδόμηση των Βαλκανίων που το 1999 είχε επεξεργαστεί το υπουργείο οικονομικών της Ελλάδας. Ο στόχος του σχεδίου ήταν η δημιουργία, η διατήρηση, η επισκευή των υποδομών, στην υπό μετάβαση οικονομίες των Βαλκανίων, και να διευκόλυνε τις απευθείας ελληνικές επενδύσεις σε εκείνες τις χώρες όπου το ΠΓΔΜ θα έπαιρνε 13,6 % δηλαδή 74,84 εκατομμύρια ευρώ⁽⁶⁸³⁾.

Όσον αφορά το ζήτημα της διαφοράς περί ονομασίας, μετά την επίτευξη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, δεν ήταν πλέον και τόσο παρόν στις προτεραιότητες της Ελλάδας, και δεν εμφανιζόταν στο δημόσιο λόγο με την ίδια ένταση και την ίδια συχνότητα, του προηγούμενου διαστήματος 1991-1995 .

Όταν ήρθε στην εξουσία ο Κώστας Σημίτης, η κυβέρνηση του, παρά το γεγονός ότι είχε δηλώσει ότι δεν θα επιθυμούσε για την ονομασία του κράτους της ΠΓΔΜ, ούτε το όνομα Μακεδονία και ούτε παράγωγα αυτού του ονόματος ⁽⁶⁸⁴⁾, ωστόσο έκανε προσπάθειες για την εξεύρεση μιας σύνθετης ονομασίας. Έτσι λίγο πριν από το ξέσπασμα της εθνοτικής διαμάχης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ, δηλαδή στα τέλη του 2000 και στις αρχές του 2001, διαφαινόταν ελπίδες για μια συμφωνία που θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ονομασία Gorna Makedonija (Άνω Μακεδονία), σε συνδυασμό με τη παροχή σημαντικής ελληνικής βοήθειας και εγγυήσεων ασφαλείας ⁽⁶⁸⁵⁾. Στην συνέχεια έως 2007 η Ελλάδα δεν έκανε τίποτα παρά

682. Ritsa A. Panagiotou, *FYROM's Transition: From Yugoslavia to the European Union?* (Reports 55) (Athens:Center for Planning and Economic Research, 2008),σελ.75.

683. Σύμφωνα με την Panagiotou «το 2002 η Ελληνική Βουλή πέρασε νόμο για την επίσπευση της εφαρμογής του σχεδίου» και σύμφωνα με το νόμο 550 εκατομμύρια ευρώ θα είχε ο προϋπολογισμός την περίοδο 2003-2007». Ωστόσο το σχέδιο αυτό «ξεκίνησε να εφαρμόζεται όχι νωρίτερα από το 2004. Οι καθυστερήσεις οφείλονται στις σκληρές δημοσιονομικές ευθύνες σχετικά με τις προσπάθειες της Ελλάδας να γίνει μέρος της νομισματικής ένωσης». Από το προϋπολογισμό αυτού του σχεδίου εκτός από το FYROM που «θα έπαιρνε 13,6 % δηλαδή 74,84 εκατομμύρια ευρώ» θα έπαιρναν βοήθεια και άλλες χώρες όπως «Αλβανία 49,89 εκατομμύρια δηλαδή 9,1%» και «η Σερβία θα έπαιρνε 232,50 εκατομμύρια ευρώ δηλαδή 42,3%». Βλ. Panagiotou, στο ίδιο, σελ. 67, 68, 100.

684. Βλέπε *Καθημερινή*, 8-2-1997. *Ελευθεροτυπία*, 25-7-1997.

685. Ο τότε πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης αναφέρει ότι σε πρώτη φάση έκανε προσπάθειες να διευθετηθεί το θέμα του ονόματος της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ όπου ο πρέσβης της Ελλάδας είχε επανειλημμένες συναντήσεις με τον ομόλογο του, όμως οι συζητήσεις ανακυκλώνονταν χωρίς αποτέλεσμα. Στην συνέχεια ο ίδιος, επιδίωξε μετά την εκλογή νέας Κυβέρνησης στην ΠΓΔΜ τον Νοέμβριο του 1998, να υπάρξει απευθείας συνεννόηση μαζί της. Το καλοκαίρι του 1999 ο Σημίτης συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό της ΠΓΔΜ, Georgievski, ξεκινώντας έναν διάλογο το οποίο συνεχίστηκε για δυο χρόνια (1999 -2001), και είχε συμφωνήσει με τον δεύτερο ότι

μόνο να διατηρήσει το διάλογο με την άλλη πλευρά . Ενώ το 2007 επί κυβέρνησης Καραμανλή εκφράστηκε η θέση μια ονομασία έναντι πάντων , με γεωγραφικό προσδιορισμό που να διαφοροποιεί την χώρα από την ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας (τότε τα κόμματα της ελληνικής Βουλής πλην του κόμματος Λαός ήταν έτοιμες για να συναινέσουν) ⁽⁶⁸⁶⁾

έπρεπε να επιδιώξουν μια ονομασία *erga omnes*, το τελικό περιεχόμενο της οποίας θα προέκυπτε από την πρόταση του διαμεσολαβητή του ΟΗΕ προς τα μέρη. Ο Σημίτης μας πληροφορεί ότι εκ μέρους της ελληνικής πλευράς είχαν γίνει διάφορες προτάσεις όπως *Gorna Macedonia*, όμως αυτή η λύση δεν προχώρησε γιατί κατά την άποψη του, επαναλήφθηκε το σενάριο της υπεκφυγής λόγω των επικείμενων στην ΠΓΔΜ εκλογών. Βλ. Κώστας Σημίτης, *Πολιτική Για Μια Δημιουργική Ελλάδα 1996-2004* (Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις,2005),σελ.151-153 . Για τις αντιδράσεις που προκλήθηκαν την περίοδο που προτάθηκε η ονομασία *Gorna Makedonija* βλ . *Το Βήμα* , «Επιτυγχάνεται συμφωνία για το όνομα των Σκοπιών» 26 -1-2001, *Ελευθεροτυπία* «Πρόταση Αθηνάς στα Σκόπια με προσφορές και όνομα», 9 Φεβρουαρίου 2001, *Καθημερινή* «Το ζήτημα του ονόματος σε κρίσιμο σταυροδρόμι»,11-2- 2001, *Καθημερινή* «Και το όνομα αυτής 'Gornamakedonia' (Άνω Μακεδονία) . Ο Boris Trajkovski, Πρόεδρος της FYROM δήλωσε ρητά ότι «Το όνομα μας σαν έκφραση ταυτότητας του έθνους μας , είναι θέμα ύψιστου εθνικού συμφέροντος και στοιχειώδους αξιοπρεπείας , ταυτόχρονα όμως είναι και ένα σημαντικό θέμα για τη σταθερότητα του κράτους».Βλ.*Ελευθεροτυπία*«Σάλος στα Σκόπια από την ελληνική πρόταση για όνομα» 10 Φεβρουαρίου 2001.

686. Μαριλένα Κοππά : «ΠΓΔ Μακεδονίας. Οι δυσκολίες δεν τελείωσαν ακόμη...» στο Ιωάννης Αρμακόλας-Θάνος Π. Ντόκος (επιμ.):*Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές στο 21 Αιώνα* , (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης,2010) σελ.122.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΔΙΕΝΕΞΗ ΑΘΗΝΑΣ-ΣΚΟΠΙΩΝ

Από το σύνολο των στοιχείων που παρουσιάσαμε έως τώρα γίνεται φανερό ότι η υπόθεση της πρόληψης των συγκρούσεων στην περίπτωση του Γιουγκοσλαβικού Ζητήματος έφερε αντιφατικά αποτελέσματα .

Η προληπτική προσπάθεια μέχρι το Δεκέμβριο του 1991 που την είχε αναλάβει σχεδόν εξ ολοκλήρου ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας εκ μέρους της ΕΚ , βάση του ψηφίσματος 713 (25-9-1991) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ «για την αποκατάσταση της ειρήνης και διαλόγου στην Γιουγκοσλαβία» ⁽⁶⁸⁷⁾ με απώτερο σκοπό την διατήρηση της ενότητας της , δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τρεις λόγους :

Πρώτον , υπήρχαν ισχυροί εσωτερικοί παράγοντες (εθνικιστικοί ηγέτες και αυξανόμενα εθνικιστικά ανταντακλαστικά στις ευρύτερες λαϊκές μάζες) που εμπόδιζαν στο μέγιστο κάθε εξωτερική προληπτική προσπάθεια.

Δεύτερον , η σχεδόν μονομερής ανάληψη της προληπτικής προσπάθειας από τον θεσμό της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας δεν ήταν επαρκής , αποδεικνύοντας ακόμη μια φορά ότι η αποτελεσματικότητα της προληπτικής διπλωματίας αυξάνεται όχι όταν ασκείται σαν μια μονομερής δράση αλλά σαν μια πολυμερής δραστηριότητα ⁽⁶⁸⁸⁾.

Τρίτον , η εμπλοκή ενός περιφερειακού οργανισμού σε μια διαδικασία επιβολής κριτηρίων αναγνώρισης κρατών με την οποία μέχρι τότε ήταν επιφορτισμένο μόνο ο ΟΗΕ, αποδείχτηκε ότι ήταν ένα πολύ μεγαλύτερο βάρος από όσο μπορούσε να σηκώσει στους ώμους της η ΕΚ, και ίσως συνέβαλε σε ένα σημαντικό βαθμό στην αποτυχία της προληπτικής διπλωματίας στην πρόληψη των περαιτέρω συγκρούσεων στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Σύμφωνα με τους Economides και Taylor το μεγάλο πρόβλημα ήταν ότι η ΕΚ αναγνώρισε της δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας σαν διάδοχα κράτη της χωρίς να κάνει προηγουμένως μια συμφωνία για τα σύνορα ή να εξασφαλίσει τα δικαιώματα των μειονοτήτων

687. Το ψήφισμα 713 (25-9-1991) έλεγε μεταξύ άλλων ότι « the efforts undertaken by the European Community and its member States [...] to restore peace and dialogue in Yugoslavia». Βλ. Spyros Economides & Paul Taylor, "Former Yugoslavia", στο Mats Berdal & Spyros Economides (επιμ.) *United Nations Interventionism 1991-2004* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), σελ.73.

688. Σύμφωνα με τον Lund οι βασικοί δρώντες της προληπτικής διπλωματίας είναι τα κράτη, οι διεθνείς οργανισμοί, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και άτομα. Σύμφωνα με τον ίδιο, κανένα από τους εν λόγω δρώντες δεν μπορεί να μονοπωλήσει την άσκηση της προληπτικής διπλωματίας γιατί η άσκηση της δεν είναι μια μονομερής δράση αλλά μια πολυμερής δραστηριότητα που ασκείται από τον συνδυασμό των ενεργειών όλων των παραπάνω δρώντων. Βλ. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflicts.*, σελ.78.

συμπεριλαμβανομένης και της μειονοτικής ομάδας των Σέρβων στην Βοσνία⁽⁶⁸⁹⁾. Επίσης σύμφωνα με τους ίδιους, η εμπλοκή ενός περιφερειακού οργανισμού σε μια διαδικασία επιβολής κριτηρίων αναγνώρισης κρατών, εμπειρείχε το ρίσκο να τεθεί η εφαρμογή των γενικών αρχών αναγνώρισης κράτους, υπό την ομηρία των τοπικών εξαρτήσεων ή ακόμα και στο έλεος των κρατικών συμφερόντων μέσα στον περιφερειακό οργανισμό ⁽⁶⁹⁰⁾. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι παρόλο που η επιτροπή διαιτησίας (Μπαντίντερ) ήταν της γνώμης ότι η Κροατία δεν συμπληρώνει τα κριτήρια αναγνώρισης, ενώ η ΠΓΔΜ τις συμπλήρωνε, τελικά η ΕΚ χάρη των συμφερόντων της Γερμανίας, αποφάσισε να αναγνωρίσει την Κροατία, και χάρη των συμφερόντων της Ελλάδας, αποφάσισε να μην αναγνωρίσει την ΠΓΔΜ.

Από την άλλη η πολυμερή προσπάθεια που εφαρμόστηκε από την προληπτική διπλωματία για την μείωση της έντασης που προκαλούσε η Ελλάδα με την διεθνή απομόνωση της ΠΓΔΜ, εξ αιτίας του ονόματος της τελευταίας, ήταν ενδεδειγμένη για τους παρακάτω λόγους :

Πρώτον, η άσκηση της προληπτικής διπλωματίας στην περίπτωση της ΠΓΔΜ δεν έγινε με μονομερή αλλά με πολυμερή τρόπο, με την ενεργή συμμετοχή του ΟΗΕ, της ΕΚ, μεγάλων και μεσαίων κρατών, και ισχυρών προσωπικοτήτων .

Δεύτερον, υπήρχε έγκαιρη διάγνωση του προβλήματος, όταν έγινε αντιληπτό ότι ο αποκλεισμός της διεθνούς αναγνώρισης της ΠΓΔΜ εκ μέρους της Ελλάδας, λόγω της διαφοράς για το όνομα όχι μόνο ωθούσε την ΠΓΔΜ στο «στόμα» του Μιλόσεβιτς αλλά θα μπορούσε να προκαλέσει και ένα βαλκανικό πόλεμο .

Τρίτον, χρησιμοποιήθηκαν με αποτελεσματικό τρόπο τα εργαλεία που ο Boutros Ghali απαριθμεί για την επίτευξη των σκοπών της προληπτικής διπλωματίας, όπως είναι μεταξύ άλλων, τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης η έγκαιρη προειδοποίηση, η προληπτική ανάπτυξη δυνάμεων, και άλλα ⁽⁶⁹¹⁾ .

Έτσι, όσον αφορά την πρόληψη της εισβολής του σερβικού στρατού, οι ΗΠΑ έδωσαν μια έγκαιρη και δυναμική προειδοποίηση στον Μιλόσεβιτς, για να μην κάνει ούτε βήμα προς την αμφισβήτηση της εδαφικής ακεραιότητας της ΠΓΔΜ γιατί αυτό θα ισοδυναμούσε με πόλεμο . Επίσης κινητοποιήθηκε ο ΟΗΕ ο οποίος ανταποκρίθηκε άμεσα στο αίτημα της ΠΓΔΜ και εγκατέστησε στο έδαφος της τελευταίας αποστολή προληπτικής ανάπτυξης δυνάμεων.

689. Economides & Taylor, ό.π., σελ .95.

690. Economides & Taylor, στο ίδιο, σελ.95. Επίσης σύμφωνα με τους ίδιους το μεγάλο πρόβλημα ήταν ότι η ΕΚ αναγνώρισε της δημοκρατίες της Πρώην Γιουγκοσλαβίας σαν διάδοχα κράτη της Γιουγκοσλαβίας χωρίς να κάνει προηγούμενος μια συμφωνία για τα σύνορα ή να εξασφαλίσει τα δικαιώματα των μειονοτήτων συμπεριλαμβανομένης και της μειονοτικής ομάδας των Σέρβων στην Βοσνία, στο Economides & Taylor, στο ίδιο, σελ.95.

691. Boutros Boutros – Ghali, *Agenda for Peace*, παράγραφος 23.

Όσον για τη διαφορά της Ελλάδας με τη ΠΓΔΜ, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές διαμεσολαβητικές πρωτοβουλίες από το θεσμό της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας και από τον ΟΗΕ, με σκοπό την εξεύρεση ενός συμβιβασμού και την ανοικοδόμηση μέτρων εμπιστοσύνης. Πρωτοβουλίες τέτοιας φύσης ήταν :

1) Η παρότρυνση εκ μέρους τη ΕΚ για απευθείας διαπραγματεύσεις μεταξύ Αθηνas-Σκοπίων όπως ήταν η συνάντηση στην Αθήνα (4-1-1992) των εμπειρογνομόνων των δυο χωρών που διακόπηκε με την πρωτοβουλία της Ελλάδας.

2) Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες της ΕΚ διαμέσω του «πακέτου Pineiro».

3) Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες της ΕΚ διαμέσω του πρέσβη Robin O'Neil

4) Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες του ΟΗΕ διαμέσω των διαμεσολαβητών του , Cyrus Vance και Lord Owen

5) Οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες του ΟΗΕ που οδήγησαν στην Ενδιάμεση Συμφωνία

Οι παραπάνω πρωτοβουλίες βρήκαν μεγάλη υποστήριξη από όλα τα κράτη της ΕΚ, από τις ΗΠΑ, από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ όπως η Ρωσία , Κίνα , και άλλες, που οδήγησαν τελικά στην επίτευξη του σκοπού της προληπτικής διπλωματίας

Η ενασχόληση της προληπτικής διπλωματίας με την διαφορά μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχής γιατί ναι μεν δεν έλυσε το ζήτημα της ονομασίας , ωστόσο συνειδητοποίησε την διεθνή κοινωνία για την σοβαρότητα της κατάστασης , και έφερε την Ελλάδα σε τέτοιο σημείο ώστε με την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας (1995), να μην προκαλέσει περαιτέρω την απομόνωση της πρώτης. Με την αποφυγή της διεθνούς απομόνωσης που απομάκρυνε κατά πολύ τον κίνδυνο της εσωτερικής αποσταθεροποίησης και τον κίνδυνο μιας επίθεσης από το καθεστώς Μιλόσεβιτς , η προληπτική διπλωματία, επέτυχε στο διάστημα 1991-1995 το βασικό της σκοπό που ήταν η διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας ΠΓΔΜ και η μη χρήση ένοπλης βίας από αλλά κράτη εναντίον της, προλαμβάνοντας έτσι μια βαλκανική σύγκρουση .

Όσον αφορά την συμπεριφορά της Ελλάδας ως ο ισχυρότερος πόλος στην διένεξη, στο διάστημα 1991-1995, αυτή ήταν όχι μόνο μαξιμαλιστική , αλλά σε μερικά σημεία, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς αν ήταν σε πλήρης ευθυγράμμιση με το διεθνές δίκαιο . Το αναφέρουμε αυτό γιατί όπως προκύπτει, η Ελλάδα εκτός από τα θεμιτά

μέσα, χρησιμοποίησε και αθέμιτα μέσα όπως την απόπειρα δωροδοκίας, διενέργεια κατασκοπίας, απειλές και επιβολή ανεπίσημου και επίσημου εμπάργκο⁽⁶⁹²⁾. Οι ενέργειες αυτές δεν συμβαδίζουν με την Διακήρυξη της 24 Οκτώβριου 1970 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για τις Αρχές του Διεθνούς Δικαίου που αφορούν τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ κρατών σύμφωνα με το Χάρτη του ΟΗΕ⁽⁶⁹³⁾ όπως και τη Διακήρυξη (της Μανίλα) για τον Ειρηνικό Διακανονισμό των Διεθνών Διαφορών⁽⁶⁹⁴⁾.

692. Όσον αφορούσε την δωροδοκία , βλέπε την καταγγελία που έκανε ο Προέδρος Γκλιγκόροφ στον δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά για το στρατηγό Γριλάκη , στο Βήμα , 17-6-2001 , σελ.Α 24. Όσον αφορούσε την διενέργεια κατασκοπίας , υπενθυμίζω την υπόθεση Λάλα. (Βλ. Καθημερινή ,25-5-1993,σελ.3 . Ελευθεροτυπία , 15-6-1993 , σελ.5) . Όσον αφορούσε τις απειλές υπάρχει μαρτυρία του Ταρκα ο οποίος εκείνη την εποχή ήταν σύμβουλος στο υπουργείο εξωτερικών(το βιβλίο του οποίου προλόγισε ο Σαμαράς) ο οποίος λέει ότι παρόλο που η Αθήνα δεν επιθυμούσε ασφαλώς την ανάληψη στρατιωτικής δράσης ωστόσο το υπουργείο εξωτερικών έβλεπε με καλό μάτι τον πολιτικό και ψυχολογικό εκβιασμό των Σκοπίων από το Βελιγράδι (Τάρκας,ο.π.,σελ.146). Επίσης αίσθηση απειλής δημιουργούσε και η δήλωση Μητσοτάκη στον γερμανό δημοσιογράφο Βίκτωρ Μάγιερ της *Frankfurter Allgemeine Zeitung* ότι ο «Μιλόσεβιτς του πρότεινε να μοιράζουν η Ελλάδα και Σερβία τα Σκόπια». (Βλ. Ποντίκι 18 Ιουνίου 1992 σελ 8). Την ίδια αίσθηση προκαλούσε και η δήλωση του Έλληνα υπουργού εθνικής αμύνης περί παράτασης της θητείας από την ελληνική πλευρά η οποία προβλέπεται μόνο αν η Κυβέρνηση αποφασίζει να προχωρήσει σε κλείσιμο των συνόρων (Βλ .*Ελευθεροτυπία* , 28 -4-1992 , σελ 5) . Για το κλείσιμο των συνόρων μιλάει και ο Κ. Καραμανλής ο οποίος με επιστολή του που είχε στείλει στους ηγέτες των 11 κοινοτικών χωρών έλεγε μεταξύ άλλων ότι «.....[...] η απομάκρυνση από την απόφαση της Λισαβόνας μπορεί να φέρει την Ελλάδα[...] να κλείσει τα σύνορα της , με αποτέλεσμα τα οδυνηρά για τα Σκόπια και δυσάρεστα για την Ελλάδα και την Κοινότητα» (Βλ. Ελευθεροτυπία 24-11- 1992).

693. Πρόκειται για την Απόφαση 2625 (XXV)ΓΣ/ΗΕ (24-10-1970). Η ακριβής διατύπωση της συγκεκριμένης αρχής , όπως προκύπτει από την Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ της 24 Οκτώβριου για τις αρχές του διεθνούς δικαίου που αφορούν τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ κρατών σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών , είναι : « Τα κράτη θα απέχουν στις διεθνείς σχέσεις τους από την απειλή ή χρυσή βίας κατά εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους ή κατά οποιουδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».Βλ. Στέλιος Περράκης,,*Θεμελιώδεις Πράξεις της Διεθνούς Δικαιοταξίας*,τόμος 17,Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 2006, σελ.165. Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης 2625 (XXV)ΓΣ/ΗΕ (24-10-1970) βλ.στο ίδιο, σελ.163-172.

694. Στην συγκεκριμένη διακήρυξη διακηρύσσεται ότι : 1) Όλα τα κράτη θα ενεργούν με καλή πίστη και σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών με σκοπό την αποτροπή των διαφορών μεταξύ τους , οι οποίες είναι ενδεχόμενο να επηρεάσουν τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των κρατών , συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας . 2) κάθε κράτος θα διακανονίζει τις διαφορές του αποκλειστικά με ειρηνικά μέσα κατά τρόπο που να μη κινδυνεύει η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια και δικαιοσύνη 3) Οι διεθνείς διάφορες θα διακανονίζονται με βάση την κυριαρχική ισότητα των κρατών , σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης επιλογής των μέσων , με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το χάρτη [...] 4) τα κράτη που έχουν μεταξύ τους μια διαφορά θα τηρούν συνεχώς στις αμοιβαίες σχέσεις τους τις υποχρεώσεις τους που προκύπτουν από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου σχετικά με την κυρίαρχη ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα των κρατών [...] 5) τα κράτη θα αναζητούν με καλή πιστή και με πνεύμα συνεργασίας έγκαιρο διακανονισμό των διεθνών διαφορών σύμφωνα με τα παρακάτω μέσα : διαπραγμάτευση , ερέυνα , μεσολάβηση κτλ[...] 6) τα κράτη που μετέχουν

Ειδικότερα , η επιβολή του εμπάργκο εναντίον της ΠΓΔΜ [στην οποία το ΣΑ του ΟΗΕ με το ψήφισμα 795 (11-12-1992) είχε αποφασίσει την εγκατάσταση προληπτικής ειρηνευτικής αποστολής στο έδαφος της, με το σκεπτικό ότι βρισκόταν σε τέτοιο κίνδυνο, που θα μπορούσε να προκαλέσει την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή] έφερε την Ελλάδα σε κάποια ασυμφωνία με συγκεκριμένα σημεία του Χάρτη του ΟΗΕ.

Καταρχήν με την χρησιμοποίηση του εμπάργκο ως μέσον για επίλυση διαφορών η Ελλάδα δεν ήταν σε πλήρη ευθυγράμμιση με το άρθρο 2 παράγραφος 3 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το οποίο λέει ότι: «*Πάντα τα Μέλη οφείλουν να διακανονίζωσι τας διεθνείς των διαφοράς δι'ειρηνικών μέσον , κατα τοιούτον τρόπον , ώστε η διεθνής ειρήνη , ασφάλεια και δικαιοσύνη να μη τίθενται εν κινδύνο*»⁽⁶⁹⁵⁾. Το ίδιο και με το άρθρο 33 του Χάρτη που θεμελιώνει της αρχή της ελεύθερης επιλογής των μέσων διευθέτησης των διαφορών , και οπωσδήποτε σε αυτά τα μέσα που στο συγκεκριμένο άρθρο καθορίζονται επακριβώς, δεν αναφέρει καθόλου το εμπάργκο⁽⁶⁹⁶⁾. Με την εφαρμογή του εμπάργκο η Ελλάδα δεν ήταν επίσης σε πλήρη ευθυγράμμιση με το άρθρο 39 και 41 του Χάρτη που καθορίζει ότι την εξουσία να επιβάλει εμπάργκο το έχει μόνο το Συμβούλιο Ασφάλειας του ΟΗΕ⁽⁶⁹⁷⁾ . Ενώ με την απομάκρυνση το Δεκέμβριο του 1993 από την διαμεσολαβητική διαδικασία του ΟΗΕ, την οποία είχε καθορήσει με απόφαση του το Συμβούλιο Ασφάλειας (απόφαση 817/ 7-4-1993 του Συμβουλίου

σε περιφερειακές διευθετήσεις ή οργανισμούς θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να επιτύχουν ειρηνικό διακανονισμό των τοπικών διαφορών τους [...] . 7) σε περίπτωση αποτυχίας μιας έγκαιρης επίλυσης , με οποιαδήποτε από τα παραπάνω μέσα διακανονισμού , τα μέρη που είναι μπλεγμένα στη διαφορά θα εξακολουθούν την αναζήτηση μιας ειρηνικής λύσης και θα διαβουλεύονται για αμοιβαία συμφωνημένες μεθόδους ειρηνικού διακανονισμού της διαφοράς τους [...] Τα κράτη που είναι μπλεγμένα σε μια διεθνή διαφορά , καθώς και όλα τα κράτη , θα απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια , η οποία μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση κατά τρόπο που να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνής ειρήνης και ασφαλείας και να καταστήσει περισσότερο δυσχερή ή να παρεμποδίσει των ειρηνικό διακανονισμό της διαφοράς [...] κτλ (βλέπε Περράκης,ο.π., σελ.174-176).

695. Για το συγκεκριμένο άρθρο βλέπε Περράκης,στο ίδιο ,σελ.16..

696. Το άρθρο 33 αναφέρει ότι τα μέλη του ΟΗΕ «θα επιζητούν πρωτίστως την λύσιν της διαφοράς δια διαπραγματεύσεων , ερέυνης , μεσολαβήσεως , συνδιαλλαγής , δικαστικού διακανονισμού, προσφυγής εις τοπικάς οργανώσεις ή διευθετήσεις ή άλλων ειρηνικών μέσων της εκλογής των» (Περράκης, στο ίδιο ,σελ.23-24).

697. Έτσι το άρθρο 39 λέει ότι : « Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται περί της υπάρξεως απειλής κατά της ειρήνης , διαταράξεως της ειρήνης ή επιθετικής πράξεως και θα προβαίνει εις συστάσεις ή θα αποφασίζει περί των ληπτέων μέτρων σύμφωνος προς τα άρθρα 41 και 42 προς διατήρησιν ή αποκατάστασιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας» . Το άρθρο 41 λέει ότι :« Το Συμβούλιο Ασφαλείας δύναται αποφασίζει τίνα μέτρα , μη συνεπαγόμενα την χρήση της ενόπλου βίας δέον να χρησιμοποιηθώσι προς επιβολήν των αποφάσεων του και δύναται να προκαλή τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να θέσωσιν εις εφαρμογήν τα τοιαύτα μέτρα . Ταύτα δύναται να περιλαμβάνουν διακοπήν πλήρη ή μερικήν των οικονομικών σχέσεων , των σιδηροδρομικών , θαλασσίων , εναερίων , ταχυδρομικών , τηλεγραφικών και λοιπών μέσων συγκοινωνίας και την διακοπήν των διπλωματικών σχέσεων (Περράκης,στο ίδιο,σελ.25).

Ασφάλεια του ΟΗΕ) η Ελλάδα δεν συμβάδιζε με το άρθρο 25 του Χάρτη του ΟΗΕ⁽⁶⁹⁸⁾.

Επίσης με την επιβολή του εμπάργκο, η Ελλάδα ήταν αντίθετη με το άρθρο 26 της Σύμβασης περί του Δικαίου των Συνθηκών, γιατί δεν εφάρμοζε την συμφωνία μεταξύ Ελλάδας - Γιουγκοσλαβίας του 1975, που εξασφάλισε στην δεύτερη, ελεύθερη διέλευση και πρόσβαση στο Λιμένα της Θεσσαλονίκης . Η εν λόγω Σύμβαση καταγγέλλθηκε από την Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 9 της σύμβασης, στις 6 Οκτώβριου 1993, και η καταγγελία θα επέφερε τα αποτελέσματα της ,δηλαδή της οριστικής λήξης της ισχύς της σύμβασης, δυο χρόνια μετά την καταγγελία δηλαδή στις 9 Οκτωβρίου 1995. Επομένως η ΠΓΔΜ μέχρι το 1995, είχε το δικαίωμα Ελεύθερης διαμετακόμισης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης , ως διάδοχο κράτος της Σύμβασης του 1975 . Ενώ η Ελλάδα με το εμπάργκο παραβίασε την εν λόγω Σύμβαση παρεμποδίζοντας στην ΠΓΔΜ, να ασκήσει το δικαίωμα της ελεύθερης διαμετακόμισης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, που προέκυπτε από την εν λόγω Σύμβαση ⁽⁶⁹⁹⁾

Το μεγάλο επίτευγμα της προληπτικής διπλωματίας στην περίπτωση της Ελλάδας δεν ήταν ότι πρόλαβε μια στρατιωτική σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας – FYROM , γιατί αυτή η πιθανότητα ήταν σχεδόν αδύνατη, αφού η Ελλάδα συνέχισε να ήταν μια ευνομούμενη πολιτεία που συμμετείχε στους πιο δημοκρατικούς δυτικούς οργανισμούς της τότε εποχής, όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ, που παρείχαν αρκετούς δικλίδες ασφαλείας. Το επίτευγμα της προληπτικής διπλωματίας είναι ότι με την Ενδιάμεση Συμφωνία δεν επέτρεψε το ελληνικό κράτος να αποσταθεροποιεί περαιτέρω την ΠΓΔΜ, μέσω του

698. Η μη συμμορφώσει της Ελλάδας με την εφαρμογή απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας [res/817 (1993)] έφερε την Ελλάδα σε αντίθεση με το άρθρο 25 του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που υπενθυμίζει ότι τα κράτη έχουν την τυπική υποχρέωση να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας λέγοντας ότι : «Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών συμφωνούν ότι όπως αποδέχονται και εκτελούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας συμφώνως προς τον παρόντα Χάρτη» (βλέπε Περράκης, στο ίδιο, σελ.22).

699. Το επιχείρημα ότι η Ελλάδα είχε την πλήρη ελευθερία να λάβει μέτρα εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν είχε αναγνωρίσει το συγκεκριμένο κράτος , είναι ανεπαρκής γιατί η μη αναγνώριση δεν επαρκεί από μόνο του για την ακύρωση διεθνής σύμβασης με διάδοχο κράτος . Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι στο κείμενο της καταγγελίας της 17 Δεκεμβρίου 1993 , που δημοσίευσε η Ελλάδα και που είχε τίτλο : « Καταγγελία Ελλήνο –Γιουγκοσλαβικής ρύθμισης για τη διαμετακόμιση εμπορευμάτων της Πρώην Γιουγκοσλαβίας μέσω της Ελεύθερης Ζώνης του Λιμένος Θεσσαλονίκης» αναφέρεται ότι : « σας γνωρίζουμε ότι η ανώτερο Ελλήνο – Γιουγκοσλαβική ρύθμιση κατηγγέλλθη και τούτο έχει γνωστοποιηθεί στην Κροατία , Σλοβενία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη , και Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας . Η εν λόγω καταγγελία θα τεθεί σε ισχύ , σύμφωνα με το άρθρο 9 της ρύθμισης στις 9 Οκτάβριου 1995» . Κατ'επέκταση η Ελλάδα είχε αναγνωρίσει σιωπηρά μέχρι την ημερομηνία της καταγγελίας της σύμβασης ότι η FYROM ήταν διάδοχο μέρος της σύμβασης ,την οποία η Ελλάδα παραβίασε συστηματικά από το 1991 μέχρι της λήξης της ισχύς της το 1995 .Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Πέτρος Π. Σιούσιουρας , *Ελλάδα ,Γιουγκοσλαβία, Π.Γ.Δ.Μ . Στρατηγικές Επιδιώξεις στο Λιμένα της Θεσσαλονίκης και Διεθνές Δίκαιο*, (Αθήνα –Θεσσαλονίκη:Ηρόδοτος 2003),σελ. 139-142.

εμπάργκο και της διεθνής απομόνωσης που της προκάλούσε, αυξάνοντας τις πιθανότητες διάλυσης του νέου κράτους και διευκολύνοντας τον κίνδυνο της στρατιωτικής επέμβασης από το καθεστώς Μιλόσεβιτς.

Έτσι μόλις απομακρύνθηκε ο κίνδυνος της εξωτερικής αποσταθεροποίησης της ακεραιότητας της ΠΓΔΜ, αποφορτίσθηκε η ένταση της διαφοράς, η οποία χάρη στην προληπτική διπλωματία μετατράπηκε εκ των πραγμάτων, από διαφορά που θα μπορούσε να διακινδυνεύσει την ειρήνη και την σταθερότητα στην περιοχή, σε μια διαφορά στο επίπεδο διμερών σχέσεων. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι από το 1995 και μετά δεν υπήρχαν ούτε οι λαοσυνάξεις μεγέθους ενός εκατομμύριου στις κεντρικές ελληνικές πόλεις, ούτε ο εθνικιστικός αναβρασμός και οι εντάσεις στις διμερές διακρατικές σχέσεις που χαρακτήρισαν το διάστημα 1991-1995. Απεναντίας η Ελλάδα, παρά την ύπαρξη διαφοράς στο ονοματολογικό, λειτούργησε πλέον σε πλήρη συμφωνία με τις αρχές του διεθνούς δικαίου και του Χάρτη του ΟΗΕ, συμβάλλοντας ενεργητικά και με πολύ θετικό πνεύμα στην ανοικοδόμηση της οικονομίας και της σταθερότητας της ΠΓΔΜ.

Όσον αφορά την ουσία της διαφοράς (είτε την ομολογούμενη δηλαδή το ζήτημα της ονομασίας είτε την ανομολόγητη δηλαδή ο φόβος περί μειονοτικού) αυτή ήταν ζήτημα εθνικής ιδεολογικής φύσης αποδεικνύοντας αυτό που έχουν πει ο Burton, ο Kriesberg, ο Miall, και άλλοι (όπως είδαμε στο θεωρητικό μέρος), ότι οι διάφορες τέτοιας φύσης είναι πολύ δύσκολες να επιλυθούν.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΛΒΑΝΩΝ –ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ (1991-2001)

Σ' αυτό το μέρος διερευνάται ο ρόλος της προληπτικής διπλωματίας στην εσωτερική σύγκρουση Αλβανών–Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ. Δίνονται λεπτομέρειες για όλα τα συγκρουσιακά γεγονότα που έλαβαν χώρα μεταξύ των δυο εθνοτίτων στην ΠΓΔΜ το διάστημα 1991-2001 όπως: το παράνομο δημοψήφισμα των Αλβανών υπέρ της απόσχισής , η αποκάλυψη το 1993 μιας αλβανικής παραστρατιωτικής οργάνωσης που προετοίμασε ένοπλη σύγκρουση , η υπόθεση της ίδρυσης ενός αλβανικού πανεπιστήμιου, το θέμα της παράνομης ανάρτησης αλβανικής σημαίας, και το ζήτημα της ένοπλης σύγκρουσης του 2001. Εξετάζονται οι ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας για την επίλυση των εν λόγω συγκρουσιακών ζητημάτων όπως και η στρατηγική που εκείνη ακολούθησε για να φτάσει στο θετικό αποτέλεσμα της πρόληψης της επέκτασης της ένοπλης σύγκρουσης του 2001 που οδήγησε τελικά στην επίτευξη της Συμφωνίας της Αχρίδας (13-9-2001). Διερευνώνται πώς λειτούργησαν τα μέσα της προληπτικής διπλωματίας που αναφέρει ο Boutros-Ghali στην «*Ατζέντα για την Ειρήνη*» όπως τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης, η έγκαιρη προειδοποίηση , η εξεύρεση και η συλλογή δεδομένων', η προληπτική ανάπτυξη δυνάμεων . Υπό αυτή την οπτική δύνονται λεπτομέρειες που περιγράφουν τον τρόπο με το οποίο λειτούργησαν πολύ σημαντικοί παράγοντες όπως UNPROFOR(United Nations Protection Force) που μετατράπηκε στην συνέχεια σε UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment) που ήταν η μόνη μέχρι τότε διευρυμένης κλίμακας προληπτική ειρηνευτική δύναμη⁽⁷⁰⁰⁾, ο ΟΑΣΕ, διεθνείς και εσωτερικές ΜΚΟ , το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η ΕΕ ,το ΝΑΤΟ, και άλλοι παράγοντες.

700. Edward Moxon-Browne (επιμ.), *A Future for Peacekeeping?* (London: Macmillan Press LTD, 1998),σελ.34.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΚΑΙ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ 1945 ΕΩΣ ΤΟ 1990

17.1. Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ

Με την απογραφή του 1948, που έγινε μετά την ανακήρυξη της ΠΓΔΜ ως ομόσπονδο κράτος στην κομμουνιστική Γιουγκοσλαβία του Τίτο , την πρώτη εθνική ομάδα την αποτελούσαν οι Σλαβομακεδόνες με ποσοστό 68,49% του πληθυσμού. Ενώ την δεύτερη, την αποτελούσαν οι Αλβανοί με ποσοστό 17,12% ⁽⁷⁰¹⁾ , και το υπόλοιπο το αποτελούσαν μικρότερες ομάδες όπως Σέρβοι, Τούρκοι, Βούλγαροι, Βλάχοι, Αθίγγανοι και άλλοι.

Όμως με την επιβολή του κομμουνιστικού συστήματος , οι δυο μεγαλύτερες εθνικές ομάδες στην ΠΓΔΜ δηλαδή οι Σλαβομακεδόνες και οι Αλβανοί δεν έτρεφαν τα ίδια συναισθήματα για την νέα εξουσία. Αυτό γινόταν εξαιτίας του γεγονότος ότι έβλεπαν με διαφορετικό τρόπο, την εκπλήρωση των προσδοκιών τους μέσα στο τιποίκο κομμουνιστικό καθεστώς.

Έτσι, με τον ερχομό του κομμουνιστικού συστήματος η σλαβομακεδονική ομάδα ένωθε κερδισμένη γιατί ανεξαρτητοποιήθηκε από την ηγεμονία της Σερβίας. Από το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων η περιοχή της Μακεδονίας και του Κοσόβου που είχε λάβει η Σερβία αναφερόταν από τους Σέρβους ως Νότια Serbia ή Παλιά Σερβία ενώ από 1929 (με την διοικητική διαίρεση που έκανε ο Βασιλιάς Αλέξανδρος) έως την αρχή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ονομάστηκε Επαρχία Βαρδάσκα (Μπανοβίνα Βαρδάσκα στην σερβική γλώσσα). Όποτε , η ανάληψη του συγκεκριμένου εδάφους στα χέρια των Σλαβομακεδόνων, σε συνδυασμό με την προώθηση και την ενίσχυση της σλαβομακεδονικής γλώσσας, εκπαίδευσης, και άλλων πολιτισμικών στοιχείων, βοήθησαν για την ενοποίηση του έθνους τους . Κατ'επέκταση η σλαβομακεδονική εθνοτική ομάδα , έβλεπε ότι υλοποιούνται κατά κάποιο τρόπο οι εθνικές προσδοκίες της, στην νέα Γιουγκοσλαβία του Τίτο .

Όσον αφορά τους Αλβανούς της Μακεδονίας, αλλά και του Κοσόβου όπως και του Μαυροβούνιου , ή όπου υπήρχαν αλβανικές κοινότητες σε όλη την Γιουγκοσλαβία , υπήρχε μια αίσθηση απογοήτευσης από τις νέες συνταρακτικές εξελίξεις της επιβολής του κομμουνιστικού συστήματος .Το αίσθημα απογοήτευσης το προκαλούσε το γεγονός ότι τα προηγούμενα χρόνια , κατα τη διάρκεια του φασιστικού καθεστώτος που επικράτησε την περίοδο του Β Παγκοσμίου Πολέμου , οι Αλβανοί του Κοσόβου είχαν

701. Vasil Tupurkofski, "The Balkan Crisis.", σελ.137.

βιώσει την εμπειρία της ένωσης τους με την Αλβανία ,ένα προηγούμενο που θα παρέμεινε ανεξίτηλο στην μνήμη τους⁽⁷⁰²⁾. Ενώ τώρα ένιωθαν απογοητευμένοι και από την Αλβανία, και από την νέα Γιουγκοσλαβία. Από το αλβανικό κομμουνιστικό σύστημα του Ενβέρ Χότζα ένιωθαν προδομένοι εξαιτίας του ότι όχι μόνο δεν ζητούσε την ένωση του Κοσόβου με την Αλβανία, αλλά προετοίμαζε την Αλβανία να ενσωματωθεί με την Γιουγκοσλαβία ως έβδομη Δημοκρατία της Ομοσπονδίας⁽⁷⁰³⁾. Από το τιτοϊκό σύστημα ένιωθαν αδικημένοι επειδή η πολιτική που ακολούθησε το Κομμουνιστικό Γιουγκοσλαβικό καθεστώς από την ανάληψη της εξουσίας σε σχέση με εκείνους ήταν μια πολιτική καχυποψίας και διακρίσεων παρά μια πολιτική επανένταξης στην νέα Γιουγκοσλαβική κοινωνία ⁽⁷⁰⁴⁾ .

Η πολιτική που εφάρμοσε το Γιουγκοσλαβικό κομμουνιστικό καθεστώς σε σχέση με τους αλβανικούς πληθυσμούς διακρίνεται σε δυο περιόδους . Η πρώτη περίοδος περιλαμβάνει το διάστημα 1948-1966 η οποία θα μπορούσε να ονομαστεί η καταπιεστική πολιτική Rankonic (Ράνκοβιτς) . Η δεύτερη περίοδος περιλαμβάνει το διάστημα 1966 -1980, η οποία ήταν η προσωπική πολιτική του Τίτο, δηλαδή της αδερφοσύνης και ενότητας, που όσον αφορά τους Αλβανούς αποσκοπούσε στην πρόληψη των συγκρούσεων που θα μπορούσαν να προκληθούν λόγω των

702. Λόγω του γεγονότος ότι την περίοδο 1941-1944 με τη βοήθεια των δυνάμεων του Άξονα δηλαδή της φασιστικής Ιταλίας και της ναζιστικής Γερμανίας, πραγματοποιήθηκε η επανομαζόμενη «Μεγάλη Αλβανία», τα σύνορα της οποίας περιελάμβαναν όλο το Κόσοβο και τη δυτική Μακεδονία , ο αλβανικός λαός του Κοσόβου, τους θεωρούσε ως «απελευθερωτές» . Όσο περίεργο και αν φαίνεται, εκείνη την περίοδο ,δηλαδή το 1941-1944, οι Αλβανοί του Κοσόβου απέκτησαν μια σειρά από δικαιώματα που επί προηγούμενου σερβικού καθεστώτος δεν είχαν . Έτσι σύμφωνα με τους Σπυριδωνα Σφέτα και Κυριάκο Κεντρώτη, την περίοδο του φασιστικού καθεστώτος στο Κόσοβο «η αλβανική γλώσσα επιβλήθηκε ως επίσημη ,η πολιτική διοίκηση ,η αστυνομία, και τα δικαστήρια στελεχώθηκαν από τους Αλβανούς που μεταφέρθηκαν από την Αλβανία ,οι οδοί απέκτησαν αλβανικά ονόματα, τέθηκε σε ισχύ η αλβανική νομοθεσία και στα δημόσια κτίρια κυμάτιζε η αλβανική σημαία». Βλ. Σπυριδωνα Σφέτα & Κυριάκο Κεντρώτη, *Οι Αλβανοί Των Σκοπίων. Θέματα εθνικής συνύπαρξης*, (Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1995) σελ.45-47.

703. Λεπτομέρειες για την τότε πολιτική της προετοιμασίας της ένωσης της Αλβανίας με την Γιουγκοσλαβία του Τίτο δίνει ο αλβανός κομμουνιστής ηγέτης Ενβέρ Χότζα στο Enver Hoxha , *Titistet. Shenime istorike*. (Tirana: Shtepia Botuese « 8 Nentori»,1982) (Ενβερ Χότζα, *Οι Τιτοϊκοί. Ιστορικές σημειώσεις*, αλβανική έκδοση υπό την επιμέλεια του Ινστιτούτου Μαρξιστικών και Λενινιστικών μελετών της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας).

704. Για την καχυποψία και για την δυσμενή μεταχείριση του κομμουνιστικού καθεστώτος του Τίτο εκείνη την εποχή έπαιζαν ρόλο κατά πρώτον, η μεγάλη εξέγερση των Αλβανών Κοσσοβάρων το 1944-1945 εναντίον της επιβολής του κομμουνιστικού καθεστώτος στην περιοχή τους , και δεύτερον η χειροτέρευση των σχέσεων της Γιουγκοσλαβίας με την Αλβανία . Σε σχέση με το τελευταίο ο Ευάγγελος Κωφός αναφέρει ότι οι Αλβανοί συνέχιζαν να υποφέρουν κάτω από το σκληρό κομμουνιστικό καθεστώς, το οποίο, μετά την ρήξη Τίτο-Στάλιν είχε γίνει εξαιρετικά καχύποπτο απέναντι στο φιλοσταλινικό καθεστώς των Τιράνων και τους Αλβανούς γενικότερα. Βλ. Ευάγγελος Κωφός, *Το Κοσσυφοπέδιο και η Αλβανική Ολοκλήρωση*, (Αθήνα: Παπαζήσης,1998) σελ.34.

αποσχιστικών τάσεων τους, λαμβάνοντας θετικά μέτρα για την ενσωμάτωση της αλβανικής εθνοτικής ομάδας στην γιουγκοσλαβική πολυεθνική κοινωνία.

Την περίοδο 1948-1966 η ανάγκη της επιβολής έλεγχου στις περιοχές που κατοικούσε ο αλβανικός πληθυσμός άφησε ελεύθερο πεδίο στον αρχηγό των μυστικών υπηρεσιών και υπουργό εσωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Alexander Rankovic. Ο τελευταίος κατάφερε να εγκαταστήσει έναν ισχυρό κατασταλτικό μηχανισμό για να ελέγχει τα πάντα σχετικά με τους Αλβανούς στο Κόσοβο και στην Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας, εφαρμόζοντας μια σκληρή πολιτική καταπιέσεων και αρνητικών διακρίσεων⁽⁷⁰⁵⁾. Οι Αλβανοί βίωναν μια περίεργη κατάσταση όπου στην επίσημη συνταγματική νομοθεσία απολάμβαναν όλα τα δικαιώματα που τους είχε εγγυηθεί το γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα, ενώ στην πραγματικότητα το Βελιγράδι εφαρμόσε μια σκληρή πολιτική καταστράτηγησης των δικαιωμάτων τους. Όσον αφορά την αλβανική γλώσσα, αυτή είχε ένα υποβαθμισμένο στάτους σε σχέση με την σερβοκροατική και την σλαβομακεδονική. Συγχρόνως, απαγορεύτηκε ο εορτασμός των αλβανικών εθνικών γιορτών, η χρήση κάθε αλβανικού εθνικού συμβόλου ενώ η διδασκαλία της αλβανικής ιστορίας, παράδοσης και λογοτεχνίας θεωρήθηκε ως μια εθνικιστική δραστηριότητα⁽⁷⁰⁶⁾.

Όσον αφορά τις προσπάθειες επανένταξης της αλβανικής ομάδας στην γιουγκοσλαβική κοινωνία, το τιτοϊκό κομμουνιστικό σύστημα, κατά την περίοδο 1948-1966, δεν έκανε αρκετές ενέργειες για να βελτιώσει την κατάσταση και να διευκολύνει την αύξηση της συμμετοχής των Αλβανών στο κομμουνιστικό κόμμα και στην διοίκηση. Ενδεικτικό μίας τέτοιας πολιτικής είναι μια αναφορά του 1958 της τοπικής οργάνωσης της ΚΚ Γιουγκοσλαβίας στην επαρχία του Κοσόβου η οποία μας φανερώνει το γεγονός ότι στο Κόσοβο, παρά που το 27,4% του πληθυσμού ήταν Σέρβοι και Μαυροβούνιοι, και το υπόλοιπο ήταν Αλβανοί, οι Σέρβοι και Μαυροβούνιοι αποτελούσαν το 49,7% των μελών του κομμουνιστικού κόμματος στην περιοχή⁽⁷⁰⁷⁾.

705. Βλέπε Lenard Cohen, *Serpent in the Bosom: The Rise and Fall of Slobodan Milošević*. (Boulder: Oxford Westview Press, 2002) σελ.65. Για την άποψη της σέρβικης πλευράς για την περίοδο Rankovic βλέπε : Louis Sell, *Slobodan Milošević and the Destruction of Yugoslavia* (Durham and London: Duke University Press, 2002), σελ.41-42. Σύμφωνα με την Κατερίνα Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη στα πλαίσια αυτής της εκστρατείας σχηματιστήκαν από την μυστική αστυνομία 120.000 περίπου «φάκελοι» υπόπτων Αλβανών, ενώ σε πολλές περιπτώσεις και κυρίως κατά τη διάρκεια της επιχείρησης «συλλογής των όπλων», το 1956, χρησιμοποιήθηκε βία και τρομοκρατία και πολλοί Αλβανοί, ύποπτοι για «εθνικιστικές δραστηριότητες» δολοφονήθηκαν. Βλ. Κατερίνα Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, *Σύγχρονα προβλήματα μειονοτήτων στα Βαλκάνια, παράγων έντασης στις σχέσεις των κρατών* (Αθήνα: Εκδόσεις Ειρήνη, 1989), σελ.78-79, Elez Biberaj, Kosovë: "The Struggle for Recognition, The Albanian Problem in Yugoslavia: Two Views". (London: Institute for the Study of Conflict, 1982), σελ.29.

706. Ali Hadri, "The National and Political Development of Albanians in Yugoslavia", *Klasno i Nacionalno U Suvremenom Socijalizmu*. (Zagreb: Nase Teme 1970) vol.1, σελ.551.

707. Miranda Vickers, *Between Serbs and Albanians*, (London: Hurst & Company, 1998), σελ.149.

Όσον αφορά την συμμετοχή των Αλβανών του Κοσόβου σε δημόσιες θέσεις από τα στατιστικά στοιχεία της απογραφής του 1961 προκύπτει ότι το 1958 παρά το γεγονός ότι σε πληθυσμό 963.008 οι 646.631, το 67,1% δηλαδή, ήταν Αλβανοί, από εκείνους που εργάζονταν στο δημόσιο τομέα μόνο το 44% ήταν Αλβανοί οι υπόλοιποι 56% ήταν Σέρβοι και Μαυροβούνιοι (708).

Όμως μετά τη ρήξη του Rankovic με τον Τίτο, στη μέση της δεκαετίας του '60, ο πρώτος απομακρύνθηκε από την ηγεσία του υπουργείου εσωτερικών και ο ίδιος τιμωρήθηκε για τις αυθαίρετες πράξεις του (709). Η απομάκρυνση του Rankovic ήταν το ξεκίνημα της αλλαγής της γιουγκοσλαβικής πολιτικής σε σχέση με την αλβανική εθνοτική ομάδα. Η νέα πολιτική, για την οποία όλα έδειχναν ότι αποσκοπούσε στην πραγματική ενσωμάτωση των Αλβανών στην γιουγκοσλαβική κοινωνία, άρχιζε να διαφαίνεται με πιο καθαρό τρόπο προς το τέλος της δεκαετίας του 60^α (710)

708. Βλ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, ο.π., σελ.79-80 βασιζόμενη στο *Institute of Economics in Belgrade*, "The Long-term Development of S.A.R.Kosovo", Studija, Belgrade, 1970.

709. Η ρήξη του Τίτο με τον Rankovic έγινε σε μια χρονική περίοδο όπου στην γιουγκοσλαβική πολιτική σκηνή κορυφώθηκε η πολιτική αντιπαράθεση με επίκεντρο την οικονομία, που είχε ξεκινήσει στις αρχές της δεκαετίας του 60^α μεταξύ δυο πολιτικών τάσεων. Η μια τάση την οποία προωθούσε ο ίδιος ο Τίτο, υποστήριζε ότι η γιουγκοσλαβική οικονομία έπρεπε να κάνει μια μεγάλη μεταρρύθμιση και να κριθεί με περισσότερα οικονομικά κριτήρια και με λιγότερα πολιτικά. Η άλλη τάση υποστήριζε ότι έπρεπε να διατηρηθεί ο πολιτικός έλεγχος της οικονομίας αλλά, έπρεπε να μεταφερθεί αυτός ο έλεγχος όσο γίνεται από την κεντρική ομοσπονδιακή εξουσία στην αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των ομόσπονδων δημοκρατιών. Τελικά η Τιτοϊκή ηγεσία το 1964 υιοθέτησε την μεταρρυθμιστική άποψη της αυτοδιαχείρισης των παραγωγικών μονάδων την οποία άρχισε να την εφαρμόσει το 1965. Το επιχείρημα της Τιτοϊκής ηγεσίας βασίστηκε στην λογική ότι ήταν προς το συμφέρον όλων των συντελεστών που συμμετείχαν στις παραγωγικές μονάδες αλλά και προς το συμφέρον της ενότητας της χώρας η διαχείριση της οικονομίας με κριτήρια αγοράς και όχι πολιτικού κεντρικού σχεδιασμού δεδομένου ότι οι μηχανισμοί της αγοράς σε επίπεδο επιχειρησιακών επενδύσεων θα μπορούσαν να αγνοήσουν τα πολιτικά σύνορα των ομόσπονδων δημοκρατιών και θα βοηθούσαν στην ενσωμάτωση ολόκληρης της χώρας. Ενώ αν υιοθετούσαν την άποψη της άλλης τάσης που ζητούσε την ενίσχυση αρμοδιοτήτων πολιτικού έλεγχου των τοπικών οικονομιών και παραχώρηση μηχανισμών οικονομικού κεντρικού σχεδιασμού στην καθεμία από τις ομόσπονδες κυβερνήσεις κάτι τέτοιο θα ενίσχυε την αυταρχικότητα των ομόσπονδων δημοκρατιών και των ανταγωνισμό μεταξύ τους, για την εξασφάλιση περισσότερων οικονομικών πόρων με σκοπό την καλύτερη υπεράσπιση των τοπικών συμφερόντων. Τελικά οι υποστηρικτές αυτής της τάσης που κατείχαν υψηλές θέσεις στην κομμουνιστική νομενκλατούρα έκαναν προσπάθειες για να εμποδίσουν την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης, και το 1965, ήρθαν σε ανοιχτή ρήξη με την τιτοϊκή ηγεσία με αποτέλεσμα να απομακρυνθούν από τις θέσεις τους. Για τα παραπάνω στοιχεία βλ.. V.P.Gagnon Jr. "Historical Roots of the Yugoslav Conflict", Milton J.Esman and Shibley Telhami (επιμ.), *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London: Cornell University Press, 1995),σελ.185

710. Ο ίδιος ο Τίτο αναγνώρισε πως «ορισμένοι δογματικοί όπως, π.χ. ο Rankovic, και οι υποστηρικτές του, έχτισαν ένα φρούριο γύρω απ'το Κοσσυφοπέδιο, όπου εγκαταλείφθηκαν τα ενδιαφέροντα των Αλβανών και όπου οι αυθαίρετες και αδιαπέραστες γραφειοκρατικές διαδικασίες στράφηκαν εναντίον τους». Βλ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, στο ίδιο, σελ.80 η οποία έχει πάρει το απόσπασμα από ομιλία του Τίτο στο 9^ο Συνέδριο της Ένωσης Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών στο *IX Kongres, SKJ, Beograd, 1969*, σελ.11.

Εκείνη την περίοδο έγιναν μεγάλες ανοικτές δημόσιες συζητήσεις ανάμεσα στην αλβανική εθνότητα και το γιουγκοσλαβικό κράτος, όπου η αλβανική πλευρά για πρώτη φορά διαπίστωσε διάθεση να ακουστούν και να συζητηθούν τα αιτήματα της. Τα βασικά αιτήματα της ήταν: α) η αλλαγή του ονόματος της περιοχής από Κόσοβο-Μετόχι σε Kosova β) ένα δικό τους ομόσπονδο Σύνταγμα, όπως είχαν οι άλλες ομόσπονδες δημοκρατίες γ) το δικό τους συνταγματικό δικαστήριο δ) την ισότητα του στάτους της αλβανικής γλώσσας με τις άλλες γλώσσες σε ομοσπονδιακό επίπεδο ε) περισσότερες αυτόνομες αρμοδιότητες, με το βασικό επιχείρημα ότι δεν μπορεί να υπάρχει και να πετυχαίνει η πολιτική της αυτοδιαχείρισης του Τίτο χωρίς μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας⁽⁷¹¹⁾.

Οι έντονες συζητήσεις και ο ελεύθερος διάλογος για το νέο Σύνταγμα, οι οποίες κράτησαν από 1968-1972, αύξησαν τη συμμετοχή των Αλβανών στη δημόσια ζωή ξεκινώντας μια φάση αλβανοποίησης της πολιτικής ζωής στο Κόσοβο και στην Γιουγκοσλαβία⁽⁷¹²⁾. Ήταν φανερό ότι τα δημοκρατικά μέτρα που εφαρμόζε το τιποϊκό σύστημα αποσκοπούσαν στην πραγματική επανένταξη των Αλβανών στη γιουγκοσλαβική κοινωνία. Έτσι, από το 1971 έως το 1981 οι Αλβανοί του Κοσόβου αποκτούσαν με προοδευτικό τρόπο δικαιώματα και θετική εμπειρία χωρίς προηγούμενο στα πεδία της εκπαίδευσης και του πολιτισμού. Με το άνοιγμα του πανεπιστημίου της Πρίστινα το 1969 είχαν πρόσβαση στα μαθήματα στην αλβανική γλώσσα στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, άνοιξαν ινστιτούτα για την αλβανική φιλολογία και τον πολιτισμό, επιτραπήκαν πολιτισμικές συνδέσεις ανάμεσα στην Αλβανία και το Κόσοβο, που οδήγησαν σε μια εισροή βιβλίων από την Αλβανία στο Κόσοβο και ανταλλαγή καθηγητών⁽⁷¹³⁾.

Οι ελευθερίες που απέκτησαν οι Αλβανοί του Κοσόβου κορυφώθηκαν με το Σύνταγμα του 1974, με το οποίο το Κόσοβο απέκτησε *de facto* όλα τα δικαιώματα που απολαμβάνουν όλες οι ομόσπονδες δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας. Χάρη στα δικαιώματα που τους εξασφάλισε το Σύνταγμα του 1974, η αλβανική εθνότητα είδε τον εαυτό της να συμμετέχει πιο δραστικά όσο ποτέ μέσα στο γιουγκοσλαβικό σύστημα, στην πολιτική ζωή, στην οικονομική ζωή και στην κρατική διοίκηση. Για τους λόγους

711. Ana Lalaj, *Kosova-rruga e gjate e vetvendosjes (1948-1981)*, (Tirane: Mesonjtoria e Pare, 2000), σελ.188-189.

712. Mary Motes, *Kosova/Kosovo: Prelude to War 1966–1999*. (Homestead, Florida: Redland Press, 1999.) σελ.111-198. Επίσης Tim Judah, *The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia*. (New Haven and London: Yale University Press, 2000), σελ.151-153.

713. Julie A. Mertus, *Kosovo: How Myths and Truths started a War* (California: University of California Press, 1999) σελ.17. Αυτές οι επαφές, οι οποίες επαναλήφθηκαν πολλές φορές σε διευρυμένη κλίμακα, θα φέρουν πολύ πιο κοντά τους Αλβανούς του Κοσόβου και τους Αλβανούς της Αλβανίας, οι οποίοι από το 1948 είχαν χάσει κάθε επαφή μαζί τους. Σε σχέση με αυτό βλέπε Ana Lalaj,ό.π.,σελ.283.

αυτούς η περίοδος 1974-1981 έφτασε στο σημείο να χαρακτηριστεί «η άνοιξη του Κόσοβου» (714).

Με την *de facto* παραχώρηση των εξουσιών μιας Δημοκρατίας, ο Τίτο εκπλήρωνε ένα βασικό αίτημα που η αλβανική κοινωνία του Κοσόβου το είχε ζητήσει δυναμικά από την πτώση του Rankovic το 1966 και ύστερα, με μαζικές διαδηλώσεις στο σύστημα. Σύμφωνα με τον Poulton, οι μαζικές αυτές διαδηλώσεις που εξέφραζαν ανοιχτά την αλβανική δυσαρέσκεια κορυφώθηκαν με τις διαδηλώσεις του 1968. Σ'εκείνες τις διαδηλώσεις, οι Αλβανοί του Κοσόβου ζητούσαν το στάτους της ομόσπονδης δημοκρατίας για το Κόσοβο, την ίδια στιγμή που οι Αλβανοί στο Τέτοβο στις διαδηλώσεις τους ζητούσαν να ενωθεί με το Κόσοβο το αλβανικό κομμάτι της Μακεδονίας (715). Από τότε, αλλά και πιο πριν, είχε γίνει φανερό ότι κάθε αντίδραση στο σύστημα που πραγματοποιούσαν οι Αλβανοί του Κοσόβου, επηρέαζε άμεσα τους Αλβανούς της ΠΓΔΜ (716).

Το αίτημα των Αλβανών της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας να ενωθούν με το Κόσοβο προέκυπτε από το γεγονός ότι με την πιοϊκή ομοσπονδοποίηση ένιωθαν ότι υπέστησαν έναν ανεπιθύμητο διαχωρισμό. Γιατί θεωρούσαν ότι διαχωρίστηκαν γεωγραφικά εφόσον μέχρι πρότινος πίστευαν ότι αποτελούσαν το ανατολικό έδαφος του Κόσοβου, και ξαφνικά έγιναν το δυτικό μέρος της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ σε όλη την διάρκεια της διαδικασίας της σλαβομακεδονικής εθνογένεσης ένιωθαν παραμελημένοι, παραγκωνισμένοι και πιο κακομεταχειρισμένοι από τους συμπατριώτες τους στο Κόσοβο. Γιατί οι τελευταίοι, εξαιτίας του γεγονότος ότι αναγνωρίστηκαν ως εθνότητα απολάμβαναν μια σχετική αυτονομία ενώ στους Αλβανούς της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας θα τους επιβάλλεται μόνο το στάτους της μειονότητας χωρίς αυτονομία.

714. Χ.Κ. Γιαλλουρίδη-Β. Δ. Κεφαλά, *Κόσοβο: Η Εικόνα του Πολέμου* (Αθήνα: Σιδέρης, 2001) σελ.22.

715. Hugh Poulton, *Who Are the Macedonians.*, σελ.126.

716. Σύμφωνα με την Κοππά μετά από τις ταραχές στην Πρίστινα, την άνοιξη του 1981, καταπιεστικά μέτρα εφαρμόστηκαν και στην «Μακεδονία», όπου 300 πολίτες της αλβανικής εθνικότητας, στάλθηκαν στην φυλακή. Κατα την άποψη της η τύχη των δυο περιοχών, του Κοσόβου και της «Μακεδονίας», ήταν αλληλοσυνδεμένο δηλαδή εάν το Κόσοβο επρόκειτο να αποκτήσει ένα αυξημένο στάτους, τότε και οι Αλβανοί της «Μακεδονίας» σίγουρα θα ασκούσαν πίεση για την βελτίωση του δικό τους στάτους. Σύμφωνα με την ίδια το Κόσοβο ανέκαθεν είχε τον ηγετικό ρόλο στις εξελίξεις γύρο από τα αλβανικά ζητήματα ενώ ο ρόλος του πανεπιστημίου της Πρίστινα στην διαμόρφωση μιας εθνικιστικής ελίτ και στις δυο πλευρές των μακεδονικών συνόρων δεν πρέπει να αγνοηθεί. Βλ. Maria-Eleni Korpa, "Ethnic Albanians in the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Between nationality and citizenship", *Nationalism & Ethnic Politics*, 7(4) (Winter 2001), σελ.52.

Έτσι λοιπόν το Τιτοϊκό σύστημα δημιούργησε ένα καθεστώς δικαιωμάτων δυο ταχυτήτων, όπου οι Αλβανοί του Κοσόβου αναγνωρίστηκαν ως εθνότητα και οι Αλβανοί της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως μειονότητα. Το αποτέλεσμα ήταν οι τελευταίοι να υποστούν μια διπλή καταπίεση που προερχόταν από τα γιουγκοσλάβικα ομοσπονδιακά όργανα και από την Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας, και να προσδοκούν να είναι τουλάχιστον ίσοι με τους Αλβανούς του Κοσόβου⁽⁷¹⁷⁾.

17.2. ΟΙ ΣΥΜΠΑΓΕΙΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΩΝ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η εφαρμογή εκείνης της πολιτικής με την εδαφική απομόνωση από την μια και τον πολιτικό διαχωρισμό από την άλλη θα κάνει την αλβανική εθνοτική ομάδα στην ΠΓΔΜ, να είναι πιο εσωστρεφής και πιο δύσπιστη απέναντι στους Σλαβομακεδόνες, εμβυθύνοντας έτσι όλο και περισσότερο τις διαχωριστικές γραμμές. Το αποτέλεσμα θα είναι η ομάδα που έχει την πλειοψηφία, δηλαδή η σλαβομακεδονική, να νιώθει ότι έγινε έθνος επειδή το κράτος κτίστηκε μόνο για αυτήν και για αυτό το λόγο έπρεπε να κρατήσει μακριά από το πυρήνα της κυριαρχίας του κράτους της, την άλλη εθνική ομάδα, την αλβανική, για να μπορέσει να ελέγξει τις σχέσεις ανάμεσα στις δυο εθνότητες⁽⁷¹⁸⁾.

Οι διαχωριστικές γραμμές και η δυσπιστία παρέμειναν, παρά το γεγονός ότι η θέση των Αλβανών και στην ΠΓΔΜ καλυτέρευσε από νομικής άποψης με το Σύνταγμα του 1974. Και η αιτία ήταν η εφαρμογή της γενικότερης πολιτικής «της αδελφοσύνης και ενότητας» που εφάρμοζε ο Τίτο και εμπεριείχε μεταξύ άλλων και την βελτίωση της θέσης των αλβανικών πληθυσμών στην ΠΓΔΜ⁽⁷¹⁹⁾. Στο «μακεδονικό» Σύνταγμα του

717. Η καταπίεση του αλβανικού πληθυσμού στα Σκόπια αυξήθηκε πολύ μετά την ρήξη της Αλβανίας με την Γιουγκοσλαβία και την Σοβιετική Ένωση προκαλώντας έτσι την εσωστρέφεια του αλβανικού πληθυσμού και την καχυποψία τους στα ομοσπονδιακά όργανα. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε το R.R.King, *Minorities under Communism: nationalities as a source of tension among Balkan communist states*, (Harvard University Press, 1973).

718. Οι Σλαβομακεδόνες υποστηρίζουν ότι «όλο το έδαφος μέσα στο κράτος τους είναι των Μακεδόνων. Πολλοί από αυτούς βλέπουν τους Αλβανούς σαν ανεπιθύμητους επί μακρόν καταπατητές (squatters). Οι Αλβανοί βλέπουν τους Μακεδόνες σαν καταπιεστές (oppressors) που ήταν απρόθυμοι να τους χορηγήσουν ίσα δικαιώματα». Βλ. Duncan Perry, "Macedonia: Melting pot or Meltdown?", *Current History*, ProQuest Politics Collection, Nov 2001, σελ.363.

719. Η πολιτική της αδελφοσύνης και ενότητας που προσπάθησε να εδραιώσει ο Τίτο για να ιδρύσει το γιουγκοσλαβικό λαό ωστόσο απέτυχε. Ίσως σε αυτό να συνέβαλε (εκτός των άλλων) και το γεγονός ότι το τιτοϊκό καθεστώς δεν επέλεξε ως θεμέλιο του κράτους, ένα ισχυρό δημοκρατικό σύστημα αντιπροσωπείας, βασιζόμενο στις φιλελεύθερες αρχές της εξασφάλισης των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων. Αντί αυτού επέλεξε την εθνική αρχή, δηλαδή την αρχή που βασίζεται στην εθνικότητα, στην φυλή, στην περιοχή, στην γλώσσα, στην θρησκεία ενώ την συγκολλητική υλη όλων αυτών των τόσο διαφορετικών στοιχείων ανέλαβε να την προσφέρει το κομμουνιστικό τιτοϊκό σύστημα, το οποίο μέσω της εμπέδωσης της τιτοϊκής κομμουνιστικής ιδεολογίας θα στόχευε στην δημιουργία μιας νέας ταυτότητας δηλαδή της ταυτότητας του γιουγκοσλάβου πολίτη. Όμως παρά το γεγονός ότι όλες οι ενέργειες έγιναν επάνω

1974 αναβαθμίζεται το στάτους των Αλβανών από μειονότητα σε εθνότητα όπως προκύπτει από το προοίμιο του εν λόγω Συντάγματος το οποίο έλεγε ότι: «Η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι το εθνικό κράτος του λαού της Μακεδονίας και κράτος της Αλβανικής εθνότητας και Τουρκικής εθνότητας ,βασιζόμενο στην κυριαρχία του λαού, της εξουσίας και της αυτοκυβέρνησης της εργατικής τάξης ,[...]του λαού της Μακεδονίας και ήσσαν με αυτόν, της Αλβανικής εθνότητας και της Τουρκικής»⁽⁷²⁰⁾.

Ωστόσο, παρά την συνταγματική τροποποίηση, η θέση των Αλβανών της Μακεδονίας δεν καλυτέρευσε τόσο πολύ όσο καλυτέρευσε η θέση των Αλβανών στο Κόσοβο και δεν μειώθηκαν όσο πρέπει ούτε οι αρνητικές διακρίσεις εις βάρος των Αλβανών, και ούτε η ανασφάλεια και ο φόβος των Σλαβομακεδόνων.

Ήταν φανερό ότι το σλαβομακεδονικό έθνος λειτουργούσε υπό την πεποίθηση ότι η θέση του, ισχυροποιείται περισσότερο όσο λιγότερο συμμετέχει η αλβανική εθνότητα στο πυρήνα της κυριαρχίας του μακεδονικού κράτους. Δηλαδή, η σλαβομακεδονική ομάδα όσο δεν επέτρεπε την αύξηση της συμμετοχής των μελών της αλβανικής εθνικότητας στην μακεδονική κρατική διοίκηση και στις ένοπλες δυνάμεις ένιωθε πιο σίγουρη και πιο ισχυρή. Ήταν τόσο ισχυρή αυτή η πεποίθηση που ακόμα και μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας , μετα την ανεξαρτησία του «μακεδονικού» κράτους, και την σύγκρουση και την διεθνής διαμεσολάβηση που οδήγησε στην Συμφωνία της Αχρίδας (2001), υπήρχε και πάλι μεγάλη αντίδραση για την πιθανή αύξηση της συμμετοχής των Αλβανών στην διοίκηση. Για να σχηματίσουμε μια ιδέα των μεγεθών , η συμμετοχή των Αλβανών το 2003 στην κρατική διοίκηση έφτασε 5,62% των συνολικών θέσεων. Ενώ η συμμετοχή των Αλβανών ως αξιωματικοί στις μακεδονικές ένοπλες δυνάμεις το έτος 2001 ήταν το 2,03% , την στιγμή που οι εκ των σερβικής καταγωγής αξιωματικοί ήταν 2,90 % , και των Σλαβομακεδόνων ήταν 91,58% των θέσεων . Τα στοιχεία αυτά γίνονται πιο κατανοητά αν έχουμε υπόψη ότι σύμφωνα με τα δημογραφικά

σε αυτή την βάση , η κομμουνιστική γιουγκοσλαβική ομοσπονδία άφησε σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο το εθνοτικό εθνικισμό που χαρακτήριζε τα έθνη της ,πριν την δημιουργία του σοσιαλιστικού κράτους .Τα μέτρα που προσπάθησε να πάρει ο Τίτο για να μειώσει τις εθνικιστικές τάσεις ήταν, κυρίως, διοικητικής φύσεως. Η επιβολή της κομμουνιστικής γιουγκοσλαβικής ταυτότητας επηρέαζε τις εθνικές ταυτότητες επιφανειακά σε μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού . Απόδειξη αυτού είναι για παράδειγμα μια έρευνα που έγινε το 1981, όπου το 85,4% του πληθυσμού στην Σερβία και το 77,7% του πληθυσμού στο Κόσοβο δήλωναν ως πρωταρχική την σερβική και την αλβανική ταυτότητα αντιστοίχως και όχι την ταυτότητα του γιουγκοσλάβου πολίτη. Σε σχέση με αυτή την έρευνα βλέπε Dusko-Massey Sekulic & Rnady Garth-Hodson, "Who were the Yugoslavs?Failed sources of a common identity in the former Yugoslavia" , *American Sociological Review*, 59(1),1994,σελ.85.

720. Gorgi J Caca, *Skopje. Služben vesnik na SR Makedonija*. 1983, σελ.78.

στοιχεία του 2002 οι Αλβανοί αποτελούσαν το 25,17% του πληθυσμού, ενώ η Σέρβικη μειονότητα αποτελούσε το 1,77% του πληθυσμού (⁷²¹).

Ο φόβος και η ανασφάλεια της σλαβομακεδονικής ομάδας μεγάλωσε πιο πολύ όταν ξέσπασαν τα αιματηρά επεισόδια μεταξύ Αλβανών και Σέρβων στο Κόσοβο την άνοιξη του 1981. Τα συγκεκριμένα επεισόδια προήλθαν από το γεγονός ότι μετά τον θάνατο του Τίτο (του εγγυητή της ενότητας της Γιουγκοσλαβίας) αυξήθηκε η πίεση των Σέρβων και των Αλβανών για την αλλαγή του συντάγματος του 1974. Από τη μια, οι Σέρβοι ζητούσαν να μειωθεί ο βαθμός της αυτονομίας του Κόσοβου και να περάσουν οι αρμοδιότητες της στην Σερβία. Από την άλλη, οι Αλβανοί ζητούσαν να αυξηθεί ο βαθμός της αυτονομίας τους στην περιοχή και να δοθεί στο Κόσοβο το στάτους της ομόσπονδης δημοκρατίας. Οι διαμετρικά αντίθετες απαιτήσεις που εκφράστηκαν από τις δυο εθνικές ομάδες σε σχέση με την αλλαγή του συντάγματος, θα αύξησαν περαιτέρω τις εθνικιστικές τάσεις των Σέρβων και των Αλβανών. Όλοι αυτοί οι παράμετροι σε συνδυασμό με τη χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης που επιδεινώθηκε από το τέλος της δεκαετίας του '70, και αρχές της δεκαετίας του '80, οδήγησαν στις βίαιες διαδηλώσεις της άνοιξης του 1981. Το αλβανικό σλόγκαν που επικράτησε στις διαδηλώσεις ήταν: «Kosova Republika» (Το Κόσοβο Ομόσπονδη Δημοκρατία). Από τότε, το σλόγκαν αυτό ήταν παρόν στη δημόσια πολιτική ζωή της Γιουγκοσλαβίας και θα εγκαινίασε μια νέα περίοδο δηλαδή την αρχή του τέλους της ενσωμάτωσης των Αλβανών του Κόσοβου στη γιουγκοσλαβική κοινωνία που είχε ξεκινήσει με τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις του συντάγματος του 1974(⁷²²).

Η κυβέρνηση της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Μακεδονίας, από το φόβο μην εξαπλωθούν τα επεισόδια από το Κόσοβο στην «Μακεδονία», έλαβε αυστηρά αντισεπαραριστικά προληπτικά μέτρα, τα οποία δεν ήταν προσωρινά, αλλά αυξήθηκαν όλο και περισσότερο σε όλη την διάρκεια της δεκαετίας του 80°. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας τούτης οι «μακεδονικές» αρχές διατείνονταν ότι ο μηχανισμός της αλβανικής εκπαίδευσης, τα ραδιοφωνικά προγράμματα, και το λογοτεχνικό υλικό, που κυκλοφορούσε στα μέλη του αλβανικού πληθυσμού, ήταν αλυτρωτικής φύσης(⁷²³).

721. Τα στοιχεία για συμμετοχή των Αλβανών στην κρατική διοίκηση όπως και για την συμμετοχή τους και την συμμετοχή των Σέρβων ως αξιωματικοί στις μακεδονικές ένοπλες δυνάμεις έχουν παρθεί από Marina Mitrevska, "Marrveshja e Ohrit. Pikat kryesore dhe implementimi" στο Marina Mitrevska & Anton Grizold & Vllado Buckovski & Enton Vanis, (επιμ.), *Parandalimi dhe Menaxhimi I Konflikteve. Rasti I Maqedonis*, (Shkup: Bomat Grafiks, 2009), σελ. 147). Τα δημογραφικά στοιχεία του 2002 έχουν παρθεί από το : Toni Mileski, *Maqedonia, Kubi I Rubikut ne Ballkan*. (Shkup: Fakulteti Filozofik, 2005), σελ.235.

722. Περισσότερα βλ. Christopher Bennett, *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences* (New York: New York University Press, 1995), σελ.89. Επίσης Julie A .Mertus,ό.π.,σελ.29-46.

723. Hugh Poulton, *The Balkans: Minorities and States in Conflict*, (London: Minority Right Group), 1991, σελ.34. Πάντα σύμφωνα με τον Poulton ακόμα και μετά το 1990 οι αναμνήσεις της πολιτικής των διακρίσεων εναντίον των δάσκαλων, το κλείσιμο των λυκείων στην αλβανική γλωσσά και ενίσχυση της εκμάθησης της μακεδονικής γλωσσάς, η απαγόρευση αλβανικών

Ήταν τόσο μεγάλη η ανασφάλεια της σλαβομακεδονικής εθνότητας που το 1989 έκανε τροποποίηση του Συντάγματος του 1974. Στην τροποποίηση εκείνη το μακεδονικό σύστημα αφαίρεσε από το προοίμιο του συντάγματος την φράση «Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι το εθνικό κράτος του λαού της Μακεδονίας και κράτος της Αλβανικής εθνότητας και Τουρκικής εθνότητας», και την αντικατέστησε με την φράση «ένα κράτος έθνος του Μακεδονικού λαού», χωρίς να γίνει ξεχωριστή αναφορά στην Αλβανική και στην Τουρκική εθνότητα⁽⁷²⁴⁾.

Στην συνέχεια, το κράτος της ΠΓΔΜ, εντατικοποίησε περαιτέρω την δραστηριότητα του για να υπερασπιστεί την ταυτότητα του μακεδονικού έθνους. Δηλαδή το κράτος συνέχισε να θεωρεί ότι θα ήταν λογικό όλες οι κρατικές πολιτικές να έτειναν στο να ενδυναμώσουν τη «μακεδονική ταυτότητα»⁽⁷²⁵⁾. Έτσι, η αρχή της δεκαετίας του 90 βρήκε το νέο κράτος σε τέτοιες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, που όχι μόνο ήταν υπό την επίδραση της διάλυσης του ανατολικού μπλοκ και της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, αλλά και υπό τον φόβο της διάλυσης της ενότητας της ίδιας της ΠΓΔΜ. Και τούτες οι εξελίξεις λάμβαναν χώρα υπό την προβολή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης που είχε εκφράσει η σλαβομακεδονική πλειονότητα για την αποχώρηση από την Γιουγκοσλαβία, αλλά και η αλβανική μειοψηφία, που ήθελε να αυτοπροσδιοριστεί ως συστατικό έθνος, και ένα μέρος της απειλούσε με αποχώρηση από το μακεδονικό κράτος⁽⁷²⁶⁾.

ονομάτων σαν εθνικιστικά ονόματα, η καταστροφή των τοίχων των παραδοσιακών αλβανικών σπιτιών το 1988-1989, και άλλες, ήταν αναμνήσεις ακόμα ζωντανές. Βλ. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.191.

724. Σύμφωνα με τον Poulton η τροποποίηση του συντάγματος το 1989 που έκαναν οι μακεδονικές αρχές και που όριζε την Μακεδονία ως « ένα κράτος έθνος του μακεδονικού λαού» αντανάκλούσε «την δυσκολία των μακεδονικών αρχών να αντιμετωπίζουν την αύξηση του αλβανικού εθνικισμού», αλλά αντανάκλούσε επίσης και αυξανόμενη τάση του μακεδονικού εθνικισμού που πίστευε δυναμικά στην «πιθανότητα της διάσπασης από την Γιουγκοσλαβία» μια τάση που το αντιπροσώπευε περισσότερο η « νέα ομάδα VMRO-DPMNE». Βλ. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.133.

725. Μαριλένα Κοππά:« ΠΓΔ Μακεδονίας Οι δυσκολίες δεν τελείωσαν ακόμη..» στο Ιωάννης Αρμακόλας & Θάνος Π. Ντόκος (επίμ) :*Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές στο 21 Αιώνα*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερής,2010), σελ.122.

726. Όλα έδειχναν δηλαδή ότι ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων που το πιοϊκό σύστημα το κρατούσε παγωμένο σε αρκετές δεκαετίες άρχισε να θερμαίνεται με γρήγορους ρυθμούς κατά τη περίοδο του σχηματισμού ενός ανεξαρτήτου σλαβομακεδονικού κράτους. Σύμφωνα με τους Sally και Fraenkel, οι Αλβανοί κατηγορούσαν τους Μακεδόνες ότι προσπαθούσαν να επιβάλουν μονομερώς το μακεδονικό εθνικό πολιτικό χαρακτήρα στο κράτος, ενώ οι Μακεδόνες κατηγορούσαν τους Αλβανούς ότι ζητούσαν auto-determination irredentism, βλέπε Sally Broughton&Eran Fraenkel "Macedonia'Extreme Challenges..σελ.265.

Όλα αυτά, έγιναν στα πλαίσια της γενικότερης απαίτησης της ανατροπής του μονοκομματικού συστήματος, και την δημιουργία ενός πολυκομματικού, με όλες τις απαραίτητες συνταγματικές αλλαγές που θα οδηγούσαν τελικά στην μετάβαση από ένα πρώην κομμουνιστικό κράτος, σε ένα δημοκρατικό κράτος δυτικού τύπου. Και το κράτος της ΠΓΔΜ είχε την διάθεση να αλλάξει και να προσαρμοστεί στις νέες διεθνείς συνθήκες δίνοντας άμεση προτεραιότητα στις συνταγματικές αλλαγές.

Όμως το Σύνταγμα και διάφοροι οργανικοί νομοί έγιναν πολύ βιαστικά χωρίς να προηγηθεί ένας δημόσιος διάλογος. Ενώ το δημοκρατικό έλλειμμα καλύφθηκε με την απομίμηση των δυτικών θεσμών και αρχών, όπου εστιάστηκε στο μέγιστο στην δημοκρατική νομιμοποίηση δίνοντας έμφαση στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, αντιγράφοντας την διεθνή νομοθεσία και προσκολλώντας την στο Σύνταγμα μετατρέποντας την τελευταία μια λίστα προθέσεων παρά προϊόν κοινωνικής πραγματικότητας⁽⁷²⁷⁾.

Και αυτό συνέβη επειδή στην ΠΓΔΜ η ελίτ της εξουσίας συμπεριφέρθηκε είτε σαν να μην υπήρχε εθνικό ζήτημα, είτε σαν το εθνικό ζήτημα επιλύθηκε μέσω της επιβολής ενός σχήματος που η πλειονότητα είχε επιλέξει να επιβάλει στην μειονότητα. Και όλο αυτό ανεξαρτήτως από τις εθνικές εντάσεις -ειδικά αυτές που σχετίζονται με την αλβανική εθνοτική ομάδα - οι οποίες απειλούσαν να τοποθετήσουν την χώρα στην άκρη μιας σοβαρής εσωτερικής και εξωτερικής σύγκρουσης⁽⁷²⁸⁾.

727. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ.284.

728. Vasil Tupurkofski, "The Balkan Crisis.", σελ.148.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΤΩΝ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1990 ΕΩΣ 1999

18.1. ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΤΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΥΠΟΝΟΜΕΥΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΠΓΔΜ

Ήταν φανερό ότι οι δυο μεγαλύτερες εθνοτικές ομάδες στην ΠΓΔΜ, οι Σλαβομακεδόνες και οι Αλβανοί, θεωρούσαν ότι η αναβάθμιση του συνταγματικού στάτους τους μέσα στις νέες συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί θα μπορούσε να περιλαμβάνει όχι μόνο πρόνοιες για την εξασφάλιση των κεκτημένων, αλλά και άρθρα στο Σύνταγμα που να ωθήσουν τις προσδοκίες των εθνικά όμοιων, και τον περιορισμό των προσδοκιών των εθνικά άλλων. Υπό μια τέτοια λογική, αντιλαμβανόμαστε ότι η ομάδα που κατείχε την πλειοψηφία, μέσω της χρησιμοποίησης συγκεκριμένων σημείων του Συντάγματος, θα προσπαθούσε να ελαχιστοποιήσει όσο γίνεται εκείνα τα στοιχεία που θεωρούνται σημαντικά για την ταυτότητα της μειοψηφίας ενώ η μειοψηφία από την πλευρά της θα προσπαθούσε κάνει το ακριβώς αντίθετο. Έτσι, το Σύνταγμα του νέου κράτους ήταν από την αρχή μια πηγή τριβής. Τα πιο καυτά σημεία που η σλαβομακεδονική πλειοψηφία θα επιβάλει, και που η αλβανική μειοψηφία θα τα αντιλαμβάνεται ως άρθρα που αποσκοπούν στην υποβάθμιση της, και αναβάθμιση της πλειοψηφίας, ήταν το Προοίμιο και τα άρθρα 7, 19, και 48.

Κατά το Προοίμιο του Συντάγματος του 1991 :« Η Δημοκρατία της Μακεδονίας συνιστά το εθνικό κράτος του μακεδονικού λαού, μέσα στο οποίο προστατεύονται η αναπόσπαστη κοινωνική ισότητα και η διαρκής συνύπαρξη του μακεδονικού λαού με τους Αλβανούς, Τούρκους, Βλάχους, Ρομά και άλλες εθνικότητες που κατοικούν στην Δημοκρατία της Μακεδονίας»⁽⁷²⁹⁾. Η εν λόγω διατύπωση προκάλεσε τη μαζική αντίδραση της αλβανικής κοινότητας γιατί θεώρησαν ότι υποβαθμίζεται σημαντικά, από το στάτους της εθνότητας που προέβλεπε το Σύνταγμα του 1974 στο στάτους της μειονότητας, και ζήτησαν από την σλαβομακεδονική ηγεσία, αλλά και από τον διεθνή παράγοντα, την άμεση αποκατάσταση τους.

Το άρθρο 7 του νέου Συντάγματος του 1991, αναγνώρισε ως την μόνη επίσημη γλώσσα την «μακεδονική», προκαλώντας την ζωντανή αντίδραση της αλβανικής εθνότητας. Η τελευταία θεωρούσε ότι στο νέο κράτος, η μη αναγνώριση της αλβανικής γλώσσας ως δεύτερης επίσημης γλώσσας, την οποία την ομιλεί παραπάνω από 20% του πληθυσμού της ΠΓΔΜ, υποβαθμίζει ένα από τα βασικά στοιχεία της ταυτότητας της αλβανικής εθνότητας. Επιπλέον, η αλβανική εθνότητα είχε μεγάλη αντίρρηση και για το άρθρο 19 του Συντάγματος που καθόριζε ως επίσημη θρησκεία την ορθόδοξη

729. Το σύνταγμα δημοσιεύτηκε στο αριθ.52 της εφημερίδας της κυβερνήσεως στις 22-Νοεμβρίου 1991. Για το προοίμιο και για τα άλλα άρθρα και για το πλήρες κείμενο του συντάγματος βλέπε το http://www.hri.org/docs/fyrom/fyrom-const.html#.gazzetta.vol_52.preamble

μακεδονική εκκλησία, αγνοώντας την μουσουλμανική που οι πιστοί της ξεπερνούσαν το 20% του πληθυσμού. Η αντίρρηση των Αλβανών ήταν έντονη και για το άρθρο 48 του Συντάγματος το οποίο το θεωρούσαν ένα πολύ ελλιπές άρθρο. Γιατί να μην προωθούσε τα εκπαιδευτικά δικαιώματα των Αλβανών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δεν προέβλεπε όμως δικαιώματα στην μητρική γλώσσα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ⁽⁷³⁰⁾.

Κατόπιν αυτών, τα μέλη της αλβανικής εθνοτικής ομάδας, θεώρησαν ότι θα έπρεπε να διαμορφώσουν μια στρατηγική που θα περιλάμβανε την υπονόμευση του πολιτικού συστήματος και δεν θα απέκλειε και το ενδεχόμενο της ριζοσπαστικοποίησης. Στην προώθηση μιας τέτοιας στρατηγικής, την κινητήρια δύναμη την έδιναν τα αλβανικά πολιτικά κόμματα. Η αλβανική εθνοτική ομάδα μέχρι το 1990 μπορούσε να εκφράσει τους προβληματισμούς μόνο μέσω των μηχανισμών του κομμουνιστικού Κόμματος, όμως με την υιοθέτηση του πλουραλιστικού συστήματος στην ΠΓΔΜ μέσα σε ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα γεννήθηκε μια πληθώρα πολιτικών κομμάτων. Μερικά από αυτά τα νέα κόμματα εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα των Σλαβομακεδόνων και μερικά αλλά τα συμφέροντα των Αλβανών και άλλων μειονοτήτων.

Όσον αφορά τα αλβανικά κόμματα το 1990 ιδρύθηκε το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα (Partia Demokratike Popullore). Ο κυρίως άξονας του εν λόγω κόμματος ήταν ο ισχυρισμός ότι, εφόσον οι Αλβανοί αποτελούν το 40 % του πληθυσμού της Μακεδονίας, το κράτος θα πρέπει να ομοσπονδοποιηθεί και να μοιρασθεί μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων, όπου η δυτική πλευρά της Μακεδονίας να περάσει υπό τον έλεγχο των Αλβανών, που θα έπρεπε να είναι συστατικό έθνος, και η ανατολική πλευρά στους Σλαβομακεδόνες. Το ίδιο διάστημα ιδρύθηκε και το Κόμμα Δημοκρατικής Ευημερίας (Partia e Prosperitetit Demokratik). Το κόμμα αυτό ιδρύθηκε στην πόλη του Τετόβου το 1990 από τον δάσκαλο Nevzat Halili. Ο βασικός στόχος του κόμματος ήταν η καλύτερευση της θέσης των Αλβανών, και η ίση συμμετοχή τους στον «μακεδονικό» κράτος. Το κόμμα πήρε μέρος στο κυβερνητικό συνασπισμό, ενώ το ριζοσπαστικό της τμήμα απεχώρησε το 1994 και δημιούργησε το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας των Αλβανών υπό την προεδρία του Arben Xhaferri (Αρμπεν Τζαφέρη). Το εν λόγω κόμμα κατά καιρούς είχε διατυπώσει κάποιες πιο σκληρές θέσεις, όπως η ομοσπονδοποίηση της ΠΓΔΜ. Όμως κατά καιρούς είχε διατυπώσει και μετριοπαθέστερες θέσεις αλλά δεν απομακρύνθηκε από την θέση ότι θα αγωνίζονταν πολιτικά για μια δίκαιη αντιπροσώπευση των Αλβανών σε όλους τους θεσμούς του κράτους στην δημόσια διοίκηση, στην κεντρική κυβέρνηση, στην Βουλή και στην

730. Η αλήθεια είναι ότι στο νέο Σύνταγμα, παρά το γεγονός ότι οι Αλβανοί είχαν τονίσει τα αρνητικά για τα συμφέροντα τους σημεία, υπήρχαν και άλλες πολύ σημαντικές προβλέψεις με θετικά στοιχεία, που συμβάδιζαν με τα δυτικά πρότυπα. Όπως π.χ. εκείνες που εξασφαλίζουν την ελεύθερη αγορά και την ατομική ιδιοκτησία, τα ατομικά δικαιώματα, την διάκριση των εξουσιών, τις ελεύθερες εκλογές και άλλες. Για περισσότερα βλ. <http://www.oecd.org/puma/sigmaweb/profiles/maced/mac-1.htm> όπως και <http://www.hri.org/docs/fyrom/fyrom-const.htm#preamble>

τοπική αυτοδιοίκηση, με βασικό κριτήριο την πληθυσμιακή ποσόστωση της αλβανικής εθνότητας. Θα αγωνίζονταν για το ισότιμο στάτους της αλβανικής γλώσσας, για την δημιουργία αλβανόγλωσσου πανεπιστημίου, για την συνταγματική αναβάθμιση της αλβανικής εθνότητας από μειονότητα σε συστατικό έθνος, και θα διεθνοποιούσε τούτες τις θέσεις. Το κόμμα αυτό το 1997 συνενώθηκε με το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα και σχημάτισαν και οι δυο το νέο κόμμα με την ονομασία Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα (⁷³¹).

Για να ασκήσουν πίεση για την προώθηση των παραπάνω αιτημάτων τα αλβανικά πολιτικά κόμματα, από την γέννηση του πολυκομματικού συστήματος στο νέο ανεξάρτητο κράτος, ξεκίνησαν να εκφράζουν την υπονομευτική τους στάση σε όλα τα βήματα που διάνυσε η ΠΓΔΜ, για την εδραίωση της ανεξαρτησίας και των θεσμών του. Και η αρχή έγινε με την υπονόμηση που εκδήλωσαν τα αλβανικά κόμματα απέναντι στο κείμενο της διακήρυξης της ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ για το οποίο από την μια είχαν ζωηρές αντιρρήσεις για το περιεχόμενο του και, από την άλλη δεν πήραν μέρος στο δημόσιο διάλογο για την διαμόρφωση του, αξιολογώντας το διακηρυκτικό κείμενο σαν ένα άχρηστο κείμενο χωρίς νομική αξία. Για παράδειγμα το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας δήλωσε ότι: «το κείμενο της διακήρυξης της ανεξαρτησίας θα πρέπει να το χειριστούμε σαν μια πολιτική πράξη και ουδέποτε ως νομική συνταγματική πράξη. Η διακήρυξη δεν εμπεριέχει κάποιες αρχές και δεν είναι μια απόφαση. Η διακήρυξη δε δίνει δικαίωμα στον Μακεδονικό λαό να αποφασίζει για τους άλλους λαούς της Μακεδονίας, και ειδικά για τους Αλβανούς» (⁷³²).

Όμως πολύ γρήγορα αποδείχτηκε ότι όλες οι περαιτέρω πράξεις στο νέο μακεδονικό ανεξάρτητο κράτος έγιναν με βάση το κείμενο της διακήρυξης της ανεξαρτησίας το οποίο ψηφίστηκε από την Βουλή που προήλθε από τις πρώτες πλουραλιστικές εκλογές (⁷³³). Στο άρθρο ένα του κειμένου αυτού αναφέρεται ότι: «Με

731. Περισσότερα για τα αλβανικά κόμματα στην ΠΓΔΜ βλ. Στέλιος Αλειφαντής, *Η Κρίση της FYROM. Τα Βαλκάνια σε Αναζήτηση Σταθερότητας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Φλώρος, [200-]), σελ. 86-95. Το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα το 1998 συνεργάστηκε με το σλαβομακεδονικό κόμμα VMRO-DPMNE και σχημάτισε κυβέρνηση συνεργασίας προκαλώντας ένα πολύ ενδιαφέρον γεγονός γιατί έχουμε την συνεργασία δυο ακραίων εθνικιστικά αντίθετων κομμάτων.

732. Πρόκειται για την δήλωση του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας της 19 Μάιου 1991 δημοσιευμένο στην αλβανόγλωσσα εφημερίδα *Koha*, "Konferenca e Dhjetë e Partisë për Prosperitet Demokratik", Pristinë, 22 maj, 1991, σελ. 23.

733. Στις εκλογές που έγιναν στο Δεκέμβριο του 1990 τα σλαβομακεδονικά εθνικιστικά κόμματα δημιούργησαν ένα συνασπισμό τεσσάρων κομμάτων με την ονομασία Macedonian national front - που την ηγεσία το είχε το κόμμα VMRO-DPMNE. Αυτό το κόμμα κέρδισε 37 θέσεις από τις 120 θέσεις της Βουλής (31.7%). Η κέντρο αριστερή πτέρυγα του Κομμουνιστικού Κόμματος δηλαδή το Κόμμα των Δημοκρατικών Αλλαγών κέρδιζε τριάντα θέσεις (25,8%) . Ενώ σε αντίθεση με το μακεδονικό συνασπισμό, τα εθνικά αλβανικά κόμματα πήραν μέρος στις εκλογές όχι ενωμένα αλλά διαιρεμένα . Το μεγαλύτερο από αυτές το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας κέρδιζε 24 θέσεις . Βλ. Janie Leatherman & William DeMars & Patrick D. Gaffney & Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence.*, σελ. 156.

αυτή τη διακήρυξη εκφράζεται η κυριαρχία της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας σε συμφωνία με τους συνταγματικούς όρους για την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα του μακεδονικού κράτους, όπως και [σε συμφωνία] με το δικαίωμα του Μακεδονικού λαού για αυτοδιάθεση, να εφαρμόσει το δικαίωμα για αποχώρηση»⁽⁷³⁴⁾. Έτσι λοιπόν παρόλο που με το κείμενο της ανεξαρτησίας με τις φράσεις «η εδαφική ακεραιότητα του Μακεδονικού κράτους» και «το δικαίωμα του Μακεδονικού λαού για αυτοδιάθεση», αποκλείονταν από την αρχή η θέληση των αλβανικών κομμάτων και των Αλβανών για την ίδρυση ενός πολυεθνικού κράτους, και υιοθετήθηκε η σλαβομακεδονική εθνική πλατφόρμα της ίδρυσης του Μακεδονικού κράτους έθνους, τα αλβανικά κόμματα το απέρριψαν αυτό το γεγονός. Την ίδια απροθυμία συνεργασίας έδειξαν τα αλβανικά κόμματα και για την διαδικασία του δημοψηφίσματος της ανεξαρτησίας, αλλά και για την συζήτηση για το Σύνταγμα⁽⁷³⁵⁾.

Τα σλαβομακεδονικά κόμματα με την σειρά τους, απάντησαν και εκείνα αναλόγως, ενισχύοντας έτσι την απροθυμία συνεργασίας με τα αλβανικά πολιτικά κόμματα. Κάτι τέτοιο φάνηκε για παράδειγμα και κατά τη διαδικασία της εκλογής του Πρόεδρου της ΠΓΔΜ στις 27 Ιανουαρίου 1991. Ο Γκλιγκόροφ δεν έγινε προέδρος με εκλογές, αλλά έγινε προέδρος μέσω πολιτικών συμφωνιών που έκαναν τα σλαβομακεδονικά κόμματα ανάμεσα τους αδιαφορώντας για την άποψη των αλβανικών κομμάτων. Τα αλβανικά κόμματα δεν κλήθηκαν καν, για να εκφράσουν την άποψη τους για αυτή τη διαδικασία, ανεξαρτήτως αν εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα μιας μεγάλης μερίδας του πληθυσμού της ΠΓΔΜ.

Στην συνέχεια τα αλβανικά κόμματα προκάλεσαν περισσότερο χάσμα αφού πρωταγωνίστησαν στην οργάνωση παράνομου δημοψηφίσματος στην αλβανική εθνότητα της ΠΓΔΜ στις 12 Ιανουαρίου 1992, για την εδαφική αυτονομία της περιοχής τους. Στο παράνομο δημοψήφισμα ψήφησαν το 99% των Αλβανών της επικράτειας, που αντιστοιχούσε στο 362000 Αλβανούς από τους οποίους αρνητική ψήφο έριξε 0,1% ⁽⁷³⁶⁾ ενώ το 99% του αλβανικού πληθυσμού εκφράστηκε υπέρ της εδαφικής

734. *Flaka e vëllazërimit*, "Deklaratë për sovranitetin e Republikës së Maqedonisë", Shkup, 27 janar, 1991, σελ. 2.

735. Το δημοψήφισμα που έγινε στις 8 Σεπτεμβρίου 1991 έγινε βάση του νόμου για το δημοψήφισμα άρθρο 26 παράγραφος 1 που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της κυβέρνησης των Σκοπίων αρ.29/73. Από το 72,16 του συνόλου που ψήφισε, μόνο 2.65% των ψήφων ήταν όχι. Βλ. Βαλληνάκης & Νταλής, *Το Ζήτημα των Σκοπίων*, σελ.39 που βασίζεται ως πηγή σε δημοσίευση στο *Balkan Forum* και εκδόθηκε από την *Nova Makedonija*, Σκόπια, Νοέμβριος 1992 (Μετάφραση ΕΛΙΑΜΕΠ).

736. *Ελευθεροτυπία*, 15-1-1992 σελ 18. Σύμφωνα με την ίδια πηγή η «Σκοπιανή» Κυβέρνηση παρόλο που καταδίκασε ως παράνομο το δημοψήφισμα απέφυγε να πάρει αστυνομικά μέτρα για να το εμποδίσει. Όσον αφορά την ηγεσία των Αλβανών στα Σκόπια, σύμφωνα με το ρεπορτάζ σκόπευε να παρουσιάσει το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος σε διεθνούς οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ, η ΕΟΚ, η Ο.Σ.Σ.Ε και το Συμβούλιο της Ευρώπης. (*Ελευθεροτυπία* 15-1-1992 σελ 18). Ενώ η εφημερίδα *Καθημερινή* βασιζόμενο σε τηλεγράφημα του Γιουγκοσλάβικου πρακτορείου ειδήσεων *Τανιουγκ* μας δίνει ένα διαφορετικό αριθμό των

αυτονομίας των αλβανικών περιοχών του νέου κράτους ⁽⁷³⁷⁾. Όπως ήταν αναμενόμενο η Κυβέρνηση δεν αναγνώρισε το δημοψήφισμα . Οι αρχές τόνιζαν την αντισυνταγματικότητα του , ενώ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δήλωσε ότι «οι μονομερείς πράξεις των μειονοτήτων οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη της πλειοψηφίας οδηγούν στη βία» ⁽⁷³⁸⁾ .

Η πλειοψηφία, δηλαδή η κυρίαρχη στην χώρα αυτή σλαβομακεδονική εθνότητα ήταν απόλυτα πεπεισμένη ότι η αλβανική εθνότητα ήθελε αυτονομία ίσως και απόσχιση. Οπότε από την δική τους πλευρά η θέση των Σλαβομακεδόνων ήταν να μην τους δώσουν συνταγματικές παραχωρήσεις γιατί αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα οι Αλβανοί να ζητήσουν ακόμα περισσότερα στα πλαίσια του γνωστού συνδρόμου ότι θα τους ανοίξει όρεξη και στο τέλος θα μπορούσαν ενδεχομένως να ζητήσουν και απόσχιση .Και οι ανησυχίες της σλαβομακεδονικής εθνότητας γίνονταν πιο μεγάλες όταν διαπίστωνε ότι σε όλη την φάση της προετοιμασίας και της διεξαγωγής του παράνομου δημοψηφίσματος που διέπραξε η αλβανική εθνότητα οι πρωταγωνιστές ήταν τα αλβανικά κόμματα. Τα αλβανικά κόμματα ήταν όχι μόνο εκείνα που το οργάνωσαν, αλλά και εκείνα που είχαν εκφράσει την πιό ένθερμη υποστήριξη στην αυτονομία, παρά το γεγονός ότι δήλωναν υπέρ της διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας του νέου κράτους.

18.2 Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΩΣ ΠΗΓΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η στάση υπονόμησης που ακολούθησαν τα αλβανικά πολιτικά κόμματα για το σύστημα και τους θεσμούς του νέου κράτους, εκφραζόταν αντιφατικά. Δηλαδή, μετριοπάθεια, όταν εξέφραζαν υποστήριξη στη εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ , και αδιαλλαξία , όταν υποστήριζαν την ίδια στιγμή και ομοσπονδοποίηση ή μερικές φορές ακόμα και την απόσχιση. Φαινόταν τόσο αντιφατική και μπερδεμένη η θέση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων στην ΠΓΔΜ που έκαναν τον ευρωπαϊκό απεσταλμένο για τις μειονότητες Geert Ahrens να δηλώσει ότι « δε μου είναι ξεκάθαρο τι ζητά η αλβανική πλευρά» ⁽⁷³⁹⁾.

συμμετεχόντων στο δημοψήφισμα ότι δηλαδή έλαβαν μέρος 276000 Αλβανόφωνοι και ψήφισαν υπέρ 99,9% , και μας πληροφορεί ότι «άλλοι 60000 συμπατριώτες τους εμποδιστήκαν από τα όργανα της σκοπιανής κυβέρνησης». (*Καθημερινή* ,16 -1-1992 , σελ. 7).

737. Βλ. Μαριλένα Κοτπά, *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια. Πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις* (Αθήνα: «Νέα Σύνορα»-Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη,1997), σελ. 151 . Επίσης Vankovska & Wiberg, ο.π. σελ .281.

738. *Foreign Broadcast Information Service*, (FBIS), 13 January 1992, σελ.58.

739. Βλ. την αλβανική εφημερίδα που εκδίδεται στην ΠΓΔΜ, *Flaka e Vllazerimit*,Shkup,19-9-1993, σελ.8-9.

Ωστόσο η αντιφατικότητα των αλβανικών πολιτικών κομμάτων είχε μια εργαλειακή χρησιμότητα στο επίπεδο της πολιτικής ρητορικής αλλά και πρακτικής. Από άποψη ρητορικής ήταν χρήσιμη γιατί εξασφάλισε ένα σταθερό εκλογικό ακροατήριο (εφόσον η ρητορική περί ομοσπονδοποίησης και αυτονομίας των αλβανικών περιοχών ήταν πολύ δημοφιλής στα αυτιά του αλβανικού εκλογικού ακροατηρίου) και αύξησε έτσι την δυναμική της αντιπαράθεσης με τα σλαβομακεδονικά κόμματα⁽⁷⁴⁰⁾. Από την άλλη, από πρακτική άποψη η αντιφατικότητα ήταν χρήσιμη γιατί επέτρεπε τα αλβανικά πολιτικά κόμματα και να συμμετέχουν σε κυβερνητικές θέσεις αλλά και να δώσουν το μήνυμα ότι συμμετέχουν υπό όρους στο πολιτικό σύστημα⁽⁷⁴¹⁾. Η αντιφατικότητα δηλαδή έκανε πιο εύκολο την είσοδο και την έξοδο των αλβανικών κομμάτων από τις κυβερνήσεις όταν το θεωρούσαν σκόπιμο, γιατί μειωνόταν ο πολιτικός κόστος που προκαλούσε η συμμετοχή τους στις κυβερνητικές θέσεις, διατηρώντας έτσι σταθερές σχέσεις με τις αλβανικές εθνικιστικές πυρήνες αλλά και με το αλβανικό εκλογικό ακροατήριο γενικά.

Εκτός από την εργαλειακή χρήση, η αντιφατική στάση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων, θα μπορούσε να εξηγηθεί και μέσα στα πλαίσια της αλληλοεπίδρασης με την γενικότερη στάση που κρατούσε ο αλβανικός πληθυσμός της ΠΓΔΜ, ως μειοψηφία. Σύμφωνα με την Μαριλένα Κοτπά, η αλβανική ομάδα στην εν λόγω Δημοκρατία ανήκει

740. Όσον αφορά τα σλαβομακεδονικά κόμματα με την γέννηση του πολυκομματικού συστήματος ιδρύθηκε το Κόμμα της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης. Το Κόμμα αυτό προερχόταν από την αναθεώρηση και την εγκατάλειψη της ιδεολογίας του πρώην Κομμουνιστικού Κόμματος. Από το 1993 εκλέχτηκε ως πρόεδρος του συγκεκριμένου Κόμματος, ο Branko Crvenkovski. Ενώ την ίδια χρόνια αποχώρησε από το κόμμα αυτό μια μερίδα που υπό την ηγεσία του Petar Joseph ίδρυσε το Δημοκρατικό Κόμμα του Κέντρου που προωθούσε περισσότερο εθνικιστικές θέσεις. Το Φιλελεύθερο Κόμμα των Μεταρρυθμιστικών Δυνάμεων ιδρύθηκε το φθινόπωρο του 1990 από τον πρώην γιουγκοσλάβο Πρόεδρο, Μαρκοβιτς, και τοποθετούσε τον εαυτό του στο χώρο του κέντρου, πρεσβεύοντας δυτικές μεταρρυθμίσεις. Σε εκείνο το διάστημα ιδρύθηκε και το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Ο Πρόεδρος του εν λόγω Κόμματος ήταν ο Ποπόφσκι, ο οποίος προσπαθούσε να προωθήσει ένα κομματικό προφίλ σοσιαλισμού, δυτικό ευρωπαϊκού τύπου. Ιδρύθηκε επίσης το VMRO-DPMNE (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Επιτροπή- Δημοκρατικό Κόμμα Μακεδονικής Εθνικής Ενότητας) Ήταν φανερό ότι η ονομασία του κόμματος είχε μια σκοπιμότητα, γιατί το κόμμα με την ονομασία VMRO στις αρχές του 20 αιώνα ήταν αυτή που οργάνωσε την εξέγερση του Ηλιντεν, που τόσο ανεξίτηλα χάραξε στην εθνική μνήμη των Σλαβομακεδόνων, και με αυτό το τρόπο οι σύγχρονοι ήθελαν να δώσουν την εντύπωση της συνέχειας του εθνικού αγώνα. Το κόμμα αυτό είχε ακραίες εθνικιστικές θέσεις για την μεταχείριση της αλβανικής εθνότητας, πρεσβεύοντας τον αποκλεισμό τους από δημόσιες θέσεις. Ενώ ως βάση εξωτερικής πολιτικής πρέσβευε την δημιουργία της μεγάλης «Μακεδονίας» δηλαδή την ένωση της Μακεδονίας του Αιγαίου και του Πυρίν με την μητέρα πατρίδα τους την μητέρα Μακεδονία. Για την πολιτική και την εκλογική βάση του κόμματος αυτού βλέπε περισσότερο στο Μ.Κοτπά, *Μια Εύθραυστη Δημοκρατία. Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον* (Αθήνα: Παπαζήσης, 1994). Περισσότερα για τα σλαβομακεδονικά κόμματα βλ. Αλειφαντής, ό.π., σελ. 86-95.

741. Τα δυο αλβανικά κόμματα δηλαδή το Κόμμα για την Δημοκρατική Ευημερία και το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα, συμμετείχαν στην κυβέρνηση συνασπισμού που σχηματίστηκε το Σεπτέμβριο του 1992 με τέσσερις υπουργούς και έναν αντιπρόεδρο της κυβέρνησης.

σε αυτές τις περιπτώσεις όπου η μειονότητα συμμετέχει στο πολιτικό σύστημα με στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της, όμως αυτό δεν σημαίνει πλήρη αποδοχή των επιλογών της κεντρικής εξουσίας αλλά σημαίνει πολιτική συμμετοχή υπό όρους, και η πολιτική της κεντρικής εξουσίας είναι καταλύτης στην ριζοσπαστικοποίηση ή μη της μειονότητας⁽⁷⁴²⁾. Κατά την Κοππά η απάντηση της αλβανικής μειονότητας στην πολιτική της σλαβομακεδονικής ηγεσίας επηρεάζεται από τους παρακάτω παράγοντες :

- Από τον εθνικό κατακερματισμό που χαρακτηρίζει το κράτος αυτό.
- Από τις συνεχές διασπάσεις των αλβανικών κομμάτων, επακόλουθο της ριζοσπαστικοποίησης τους
- Από την στάση της Αλβανίας καθώς η χώρα αυτή εμφανίζεται ως ο προστάτης της μειονότητας, υποστηρίζοντας όμως τα πιο ριζοσπαστικά στοιχεία στα αλβανικά κόμματα
- Από την στάση των ακροεθνικιστικών σλαβομακεδονικών κύκλων (με κύριο εκπρόσωπο το κόμμα VMRO και τις παραφυάδες του) καθώς η αλβανική αντίδραση αποτελεί σε μεγάλο βαθμό απάντηση στην πολιτική και ρητορική των εν λόγω κύκλων⁽⁷⁴³⁾

Όσον αφορά την στάση της Αλβανίας σε σχέση με τα αλβανικά κόμματα στην ΠΓΔΜ, ενδεικτική περίπτωση είναι η ανοιχτή επέμβαση της Αλβανικής Κυβέρνησης το Φεβρουάριο του 1994, η οποία ζήτησε την αλλαγή ηγεσίας στο Κόμμα για την Δημοκρατική Ευημερία με την δικαιολογία της ανάγκης μιας πιο δυναμικής πολιτικής για την προώθηση των δικαιωμάτων των Αλβανών. Με την καθοριστική επέμβαση λοιπόν της Αλβανίας, απομακρύνθηκε από την ηγεσία ο ιδρυτής του κόμματος Nevzat Halili, ο οποίος αντιπροσώπευε την μετριοπαθή πτέρυγα, και τοποθετήθηκε ως ηγέτης Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας, Arben Xhaferri, ο οποίος αντιπροσώπευε την ριζοσπαστική πτέρυγα δηλαδή την ομάδα που θεωρούσε την συνεργασία με τα σλαβομακεδονικά κόμματα ως αντεθνική θέση. Με την τοποθέτηση Xhaferri, με το χρίσμα τον Τιράνων, προκλήθηκε οριστική διαίρεση στο κόμμα. Η ριζοσπαστική ομάδα υπό την ηγεσία του ίδρυσε το 1995, το Αλβανικό Κόμμα για την Δημοκρατική Ευημερία ενώ το 1997 ίδρυσε το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα εκφράζοντας πιο ριζοσπαστικές θέσεις⁽⁷⁴⁴⁾. Όπως ο ίδιος έχει πει «ο πρωταρχικός σκοπός» του κόμματος του ήταν «η καταπολέμηση της εθνικής πολιτικής παθητικότητας των Αλβανών» προειδοποιώντας ότι «στο μέλλον οι πολιτικές διαδικασίες στη Μακεδονία θα εξαρτηθούν και από τον

742. Κοππά, *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια*, σελ.150.

743. Κοππά, στο ίδιο, σελ.150.

744. Για την υποστήριξη των Τιράνων στην προώθηση του Xhaferri, βλ. «Quo vadis Shqiperi» στο *"Flaka e Vllazërimit"*, Σκόπια, 18-2-1994 (Αλβανική εφημερίδα που εκδίδεται στα Σκόπια στην αλβανική γλώσσα). Για την διαίρεση του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας σε μετριοπαθείς και ριζοσπάστες όπως και για την διάσπαση του σε δυο κόμματα βλ. Μ. Κοππά, ο.π., σελ.152-153. Για την ίδρυση το 1997 του Αλβανικού Δημοκρατικού Κόμματος αλλά και για την εξέλιξη των άλλων αλβανικών κομμάτων βλ. Αλειφαντής, ο.π., σελ.86-95.

αλβανικό παράγοντα». Το κόμμα του Xhaferri αναγνώριζε «εξωτερικά το δικαίωμα του λαού του Κοσόβου για αυτοδιάθεση» και αναγνώριζε εσωτερικά «το δικαίωμα του αλβανικού λαού στη Μακεδονία για αυτοδιάθεση». Το κόμμα του «απορρίπτει αποφασιστικά τη μέχρι τώρα διαδικασία της θεμελίωσης του μακεδονικού κράτους που βασίζεται μόνο στον σεβασμό της θέλησης του μακεδονικού λαού και αδιαφορεί επικίνδυνα για τις προσδοκίες των άλλων λαών[...]. Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας αντικειμενικά νομιμοποίησε το δικαίωμα κάθε λαού για αυτοδιάθεση ,δηλαδή και του αλβανικού λαού»⁽⁷⁴⁵⁾.

Η φράση του Xhaferri ότι το κόμμα του απέρριπτε αποφασιστικά τη διαδικασία της θεμελίωσης του «μακεδονικού κράτους» σχετίζεται με την γενικότερη υπονομευτική στάση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων αναφορικά με την συνεργασία τους με το πολιτικό σύστημα .Η υπονομευτική τους στάση είτε όταν απουσίασαν από την συνεργασία με το σύστημα (όπως ήταν η απουσία τους από τις συστατικές πράξεις της ίδρυσης του νέου μακεδονικού κράτους) , είτε όταν ήταν παρόντες στις κυβερνήσεις συνασπισμού είχε ως συνισταμένη την πρόκληση μιας τάσης για περεταίρω ριζοσπαστικοποίηση για δύο λόγους:

Πρώτον , η αποχή των αλβανικών πολιτικών κομμάτων από τις διεργασίες της ίδρυσης του νέου κράτους διευκόλυνε το έργο των σλαβομακεδονικών κομμάτων τα οποία χάρη στην αποχή των πρώτων δημιούργησαν τελικά ένα κράτος όπου η κυρίαρχη εθνική πλειοψηφία είχε επιβάλει όλους τους όρους της στην αλβανική μειοψηφία ,ενώ η τελευταία δεν είχε περάσει ούτε ένα, με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι πιθανότητες αναζήτησης ριζοσπαστικών λύσεων.

Δεύτερον , η παρουσία των αλβανικών πολιτικών κομμάτων στις κυβερνήσεις συνασπισμού δεν ήταν αρκετή για να καλύψει το πραγματικό χάσμα που υπήρχε μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων, και δεν μείωνε την αμοιβαία απροθυμία συνεργασίας μεταξύ τους , παρόλο που η παρουσία τους δημιουργούσε εξισορροπητικές ελπίδες, ότι δηλαδή θα μπορούσαν να περάσουν τα αιτήματα της αλβανικής πλευράς . Κάτι τέτοιο συνέβαινε επειδή , παρά την συμμετοχή των Αλβανών στην Κυβέρνηση (συνήθως σε θέσεις υφυπουργών χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες),

745. Για τις δηλώσεις Xhaferri βλ. την αλβανική εφημερίδα *Tema* (04.05.2003). Από την άλλη ο ίδιος σε συνάντηση που είχε με τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ, Carl Bildt , τις ημέρες που είχε ξεσπάσει η κρίση του 1999 στο Κόσοβο, δήλωνε μια άλλη θέση που αποδεικνύει και πάλι την αντιφατικότητα που χαρακτήριζε την αλβανική πολιτική ελίτ στην ΠΓΔΜ . Ο Xhaferri δήλωνε ότι η ειρήνη στην «Μακεδονία» εξαρτάται από τη αποκατάσταση της ειρήνης στο Κόσοβο και από την επίλυση της κρίσης που είχε ξεσπάσει εκεί και θεωρούσε ότι η κατάσταση στην «Μακεδονία» και η κατάσταση στο Κόσοβο ήταν σε αλληλεξάρτηση. Τόνιζε την ανάγκη συνταγματικών τροποποιήσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί η ειρήνη στο πολυεθνικό κράτος της «Μακεδονίας» υποστηρίζοντας ότι οι εθνικά Αλβανοί της «Μακεδονίας» δεν επιθυμούσαν ούτε την ομοσπονδοποίηση του κράτους τους ούτε την απόσχιση ορισμένων περιοχών του, αλλά επιθυμούν την ύπαρξη μηχανισμών που να εγγυηθούν την ανάπτυξη των εθνικών και πολιτισμικών τους αξιών μέσα στα πλαίσια της μακεδονικής κοινωνίας . Για τις εν λόγο δηλώσεις βλ. Koppa, "Ethnic Albanians in the Former Yugoslav Republic of Macedonia...", σελ.54-55.

αυτό δεν φαινόταν αρκετό ώστε να μειώσει την έκδηλη δυσπιστία των Σλαβομακεδόνων και την εθνικιστική στάση μιας μεγάλης μερίδας των Αλβανών. Επίσης η συμμετοχή των Αλβανών στην Κυβέρνηση δεν φαινόταν αρκετή ώστε να μειώσει την καχυποψία των Αλβανών για τους Σλαβομακεδόνες και να εμποδίσει τους Αλβανούς πολιτικούς από την ακραία ρητορική και από τις διασυνδέσεις με ριζοσπαστικά στοιχεία της αλβανικής εθνότητας.

Σε αυτή την κατεύθυνση μεγάλη ανησυχία προκαλούσαν στην χώρα κάποιες ενδείξεις που ενίσχυαν την υποψία, ότι υπήρχαν διασυνδέσεις μεταξύ κάποιων στελεχών του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας που συμμετείχαν στην Κυβέρνηση, με μυστικές εθνικιστικές αλβανικές πυρήνες που προωθούσαν την ένοπλη σύγκρουση με το κράτος⁽⁷⁴⁶⁾. Και αποδείχτηκε ότι οι υποψίες αυτές δεν ήταν χωρίς βάση. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός της αποκάλυψης ότι δυο Αλβανοί, ανώτερα στελέχη του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας, που ήταν μέλη της Κυβέρνησης Civenkonski, ήταν και μέλη μιας μυστικής αλβανικής παραστρατιωτικής οργάνωσης. Τα δυο αυτά κυβερνητικά στελέχη ήταν ο υφυπουργός αμύνης της Κυβέρνησης Hysen Haskaj και, ο υφυπουργός υγείας Ymer Ymeri, οι οποίοι συνελήφθησαν μαζί με άλλους έξι Αλβανούς στο Γκόστιβαρ και Τέτοβο, και στην κατοχή τους βρέθηκαν τεράστιες ποσότητες όπλων⁽⁷⁴⁷⁾.

Οι συλληφθέντες κατηγορήθηκαν από τις αρχές «για συνομοσία και σύσταση ένοπλης παραστρατιωτικής ομάδας» η οποία είχε στόχο την απόσχιση αλβανόφωνων περιοχών από την ΠΓΔΜ⁽⁷⁴⁸⁾. Όμως η Κυβέρνηση υποβάθμισε το γεγονός, ενώ η Αλβανία αρνήθηκε κάθε εμπλοκή χαρακτηρίζοντας το συμβάν «επιχείρηση σκευωρίας που είχε ως στόχο την αποδυνάμωση των σχέσεων Σκοπίων -Τιράνων⁽⁷⁴⁹⁾».

Επίσης για τα εν λόγω γεγονότα αντέδρασε η εθνικιστική αντιπολίτευση, όπως το VMRO-DPMNE και άλλα κόμματα, που ζητούσαν την λήψη αυστηρών μέτρων, όπως (α) έκτακτη σύνοδο της Βουλής, (β) να διαλυθούν τα τοπικά συμβούλια στις περιοχές που κατοικούν Αλβανοί γ) να τεθούν εκτός νόμου τα αλβανικά κόμματα (δ) να γίνει έρευνα στα σπίτια όλων των Αλβανών που κατέχουν καίριες θέσεις στο κρατικό μηχανισμό (ε) να διακοπούν οι συνομιλίες της Κυβέρνησης με τους Αλβανούς που

746. Το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας υπεράσπιζε τα συμφέροντα της αλβανικής εθνότητας.

747. Πιο συγκεκριμένα στην κατοχή των συλληφθέντων βρέθηκαν 300 αυτόματα όπλα αλβανικής προέλευσης και 20000 ονόματα Αλβανών κατοίκων της ΠΓΔΜ, τα οποία πιθανότατα αποτελούσαν μέλη ή οπαδούς της παραστρατιωτικής αποσχιστικής αλβανικής οργάνωσης. Οι συλλήψεις πραγματοποιήθηκαν στις 5,6,7,8, Νοεμβρίου. Ενώ ένας ακόμη καταζητούμενος αλβανικής εθνικότητας, πολίτης της ΠΓΔΜ, διέφυγε στο εξωτερικό πιθανότητα στην Αλβανία. (Καθημερινή, 11-11-1993, σελ.9).

748. Καθημερινή, 11-11-1993, σελ.9.

749. Καθημερινή, 12-11-1993, σελ.1

διεξάγονται στη Γενεύη υπό την αιγίδα του Ahrens , προέδρου της επιτροπής για τα προβλήματα των μειονοτήτων της Διάσκεψης για το γιουγκοσλαβικό⁽⁷⁵⁰⁾.

Η εμφάνιση τέτοιων συμβάντων ήταν μια κλιμάκωση των έντονων βίαιων αντιπαραθέσεων που είχαν ξεκινήσει να εκδηλώνονται μαζικά από τις αρχές του 1990. Όπως, για παράδειγμα, συνέβη στην πρώτη Φεβρουαρίου 1990, όταν οργανώθηκε μια μεγάλη διαδήλωση στο Τέτοβο, όπου οι συμμετέχοντες φώναζαν ανοιχτά συνθήματα υπέρ της μεγάλης Αλβανίας και διασκορπιστήκαν μετά την δυναμική επέμβαση της αστυνομίας. Από εκείνη την ημέρα και μετά υπήρχαν μια σειρά βίαιων επεισοδίων τα οποία συνέχισαν να προκαλούνται και κατά την διάρκεια του επόμενου έτους και θα κορυφωθούν το Νοέμβριο του 1992, όταν βίαιες συγκρούσεις μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων στην αλβανική συνοικία Ντιπ Παζάρ στα Σκόπια, προκάλεσαν τον θάνατο τριών Αλβανών και ενός Σλαβομακεδόνα ⁽⁷⁵¹⁾. Είχαν προηγηθεί και ένας αριθμός αποσταθεροποιητικών συνοριακών επεισοδίων, ειδικά στα σύνορα μεταξύ βορειοδυτικής «Μακεδονίας» και Κόσοβου, με το πιο αιματηρό, τη δολοφονία επτά ατόμων αλβανικής εθνικότητας ⁽⁷⁵²⁾.

Η αλήθεια είναι ότι οι ανησυχίες για την κατάσταση ασφαλείας των συνόρων είχαν αυξηθεί πολύ κατά την διάρκεια του 1992, κυρίως κατά μήκος των συνόρων με την Σερβία ,μετα το κλείσιμο τους λόγω του εμπάργκο που επέβαλε το ΟΗΕ στο καθεστώς Μιλόσεβιτς ,ειδικότερα στο κομμάτι που αντιστοιχούσε στο μήκος των συνόρων του Κοσόβου με την δυτική «Μακεδονία», όπου υπάρχουν από τις δυο πλευρές των συνόρων συμπαγές πληθυσμιακές ομάδες Αλβανών κατοίκων. Η κατάσταση της ασφάλειας σ' εκείνη την περιοχή των συνόρων, αποδείχτηκε ότι ήταν πολύ δύσκολη στη διαχείριση , γιατί το κλείσιμο των συνόρων με τη Σερβία, εξαιτίας του εμπάργκο του ΟΗΕ, δεν έπληττε μόνο τους Σέρβους, αλλά δυσκόλευε περαιτέρω την ζωή των Αλβανών, κυρίως στο κομμάτι που αντιστοιχούσε στο μήκος των συνόρων του Κοσόβου με την δυτική «Μακεδονία». Και τούτο συνέβαινε επειδή από ανθρωπιστική άποψη, απομόνωνε κυρίως τις αλβανικές οικογένειες που είχαν συγγενείς στις δυο

750. *Καθημερινή*, 11 -11-1993,σελ.9

751. Για την διαδήλωση της πρώτης Φεβρουαρίου 1990 και για τα γεγονότα του Νοέμβριου 1992 βλ. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.133,199. Επίσης ενδεικτικό της χειροτέρευσης της κατάστασης είναι και το γεγονός ότι το 1992, σύμφωνα με τον Duncan Perry, δρούσε στην «Μακεδονία» μια αλβανική τρομοκρατική οργάνωση με το όνομα Unicom που ζητούσε την επίλυση του αλβανικού ζητήματος δια της βίας, αν και το κύριο ρεύμα των αλβανικών πολιτικών κομμάτων είχαν πάρει απόσταση από την παραπάνω οργάνωση. Όμως μερικοί από τους Αλβανούς πολιτικούς, κρατούσαν επαφές με τους ηγέτες τούτης της τρομοκρατικής οργάνωσης. Βλ. Duncan M. Perry, *Macedonia: A Balkan Problem and a European Dilemma*, RFE/RL Research Report 1/25, June 19, 1992, σελ.35-36.

752. Janie Leatherman & William DeMars & Patrick D. Gaffney & Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence.*, σελ .164.

πλευρές των συνόρων , ενώ από οικονομική άποψη διάκοπτε τους παραδοσιακούς εμπορικούς δρόμους που χρησιμοποιούσαν οι αλβανικοί πληθυσμοί στις δυο πλευρές των συνόρων . Έτσι σε τέτοιες συνθήκες, σύμφωνα με την ΔΑΣΕ, η ενίσχυση της φύλαξης των δυτικών συνόρων της ΠΓΔΜ με ένα στρατό που το κύριο σώμα θα ήταν Σλάβοι, σε μια περιοχή όπου πλειοψηφία ήταν αλβανικής καταγωγής, θα μπορούσε να προκαλέσει ταραχές και απαιτούσε επίβλεψη των συνόρων από διεθνείς παρατηρητές⁽⁷⁵³⁾.

Όλα έδειχναν ότι τα μεθοριακά επεισόδια ήταν μόνο μικρό μέρος των συνθηκών διαίρεσης που επικρατούσε μεταξύ των εθνοτήτων στην ΠΓΔΜ. Στην μεγάλη εικόνα της διαίρεσης, επικρατούσε το γεγονός ότι η αλβανική εθνότητα και τα αλβανικά κόμματα, είχαν εκφράσει την αντίρρηση τους στο νέο κράτος, μέσω της υπονόμευσης , αποχής και απειλής προς ριζοσπαστικότερες θέσεις, εάν δεν λαμβάνονταν υπόψη τα αιτήματα τους, ενώ η σλαβομακεδονική πλειοψηφία έδειχνε αδιαφορία. Το αποτέλεσμα ήταν η επικράτηση μιας αμοιβαίας απροθυμίας συνεργασίας και σκόπιμης αγνόησης της κατάστασης χωρίς να γίνονται προσπαθείς για να ερευνηθούν οι ρίζες της συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Φαινόταν δηλαδή ότι προς το παρόν η κατάσταση ήταν βολική γιατί η σλαβομακεδονική πλευρά έδειχνε βολεμένη, εφόσον είχε καταφέρει να δημιουργήσει ένα κράτος επιβάλλοντας όλους τους όρους στην άλλη πλευρά, ενώ η αλβανική εθνότητα ομάδα, αν και έδειχνε αποφασισμένη, ότι ή θα εκπληρωθούν τα αιτήματα της ή θα ριζοσπαστικοποιηθεί, προς στιγμήν δεν το είχε καταφέρει και ήθελε χρόνο.

Η φαινομενική συνεργασία λοιπόν που πρόεκυπτε από την συμμετοχή Αλβανών στην κυβέρνηση , κυρίως σε κάποιες θέσεις υφυπουργών δεν ήταν ικανή να αλλάξει την εσωτερική πραγματικότητα που την αποτελούσε μια υποβόσκουσα κατάσταση εσωτερικής σύγκρουσης που περιλάμβανε κοινωνικό-πολιτικές, πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές . Και όπως είπαμε πιο πάνω, οι διάφορες προέκυπταν από τις δυο αντιφατικές αντιλήψεις που επικρατήσαν από τις πεποιθήσεις των δυο μεγαλύτερων εθνοτικών ομάδων, χωρίς την επεξεργασία ενός δημόσιου και δημοκρατικού διαλόγου μεταξύ τους. Όπου, από την μια η ελίτ και η πλειοψηφία της σλαβομακεδονικής εθνότητας, που ήταν πεπεισμένη ότι το κράτος πρέπει να ανήκει αποκλειστικά στο δικό τους έθνος, και από την άλλη, η ελίτ και η πλειοψηφία της αλβανικής εθνότητας, που ήταν πεπεισμένη ότι η εθνότητα τους θα πρέπει να είναι συστατικό έθνος με την εδαφική του αυτονομία, αλλιώς να αποσχιστεί . Αυτές οι αντιφατικές αντιλήψεις θα βάλουν το νέο κράτος από την αρχή κάτω από ένα βασικό δίλλημα που θα το συνοδεύει σε όλη την δεκαετία 1991-2001, και θα αποτελέσει το βασικό του διακύβευμα. Το δίλλημα ήταν εάν η ΠΓΔΜ θα είναι ένα εθνικό κράτος για το

753. Βλ. Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) .1992. CSCE Spillover Monitor Mission to Skopje. CSCE Communication No .282 Secretariat of the CSCE, Prague, 16 September, 1992.

έθνος της πλειοψηφίας (μια επιλογή με αυξημένες συγκρουσιακές πιθανότητες) ή θα είναι ένα κράτος που θα λειτουργούσε ως consociational democracy (μια επιλογή με μεγάλες πιθανότητες ειρηνικής συνύπαρξης).

Οι δυο αντιφατικές αντιλήψεις της αλβανικής και της σλαβομακεδονικής εθνοτικής ομάδας εξαπλώθηκαν σε πολλούς τομείς , και εκφράστηκαν με τον πιο έντονο τρόπο στο πεδίο της εφαρμογής των ανθρώπινων δικαιωμάτων όπου έλαβε χώρα μια έντονη αντιπαράθεση, ειδικά για εκείνα τα δικαιώματα που θα εξασφάλιζαν την ενίσχυση της αλβανικής εθνικής ταυτότητας .Έτσι λοιπόν η αλβανική εθνότητα και τα αλβανικά κόμματα, συγκρούσθηκαν για την αναβάθμιση της αλβανικής γλώσσας ως επίσημης, και την εκπαίδευση σε αυτήν την γλώσσα σε όλες της βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιπαρατέθηκαν επίσης για την επέκταση της χρήσης των εθνικών συμβόλων, όπως η χρήση της αλβανικής σημαίας σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες όπου ο αλβανικός πληθυσμός αποτελεί την πλειοψηφία . Αγωνίστηκαν για να υπάρξει περισσότερη διαφάνεια, και για συμμετοχή στον έλεγχο και την επεξεργασία των δημογραφικών δεδομένων στις επίσημες απογραφές της επικρατείας. Επιπλέον η αλβανική εθνότητα και τα αλβανικά κόμματα ήρθαν σε ρήξη για την αλλαγή του νόμου περί ιθαγένειας.

Η σύγκρουση αυτή σε όλα αυτά τα πεδία στόχευε στο βασικό αντικειμενικό σκοπό που ήταν η αναδιανομή της εξουσίας για τον έλεγχο της διοίκησης και του εδάφους, σε εκείνες τις περιοχές που ζούσε η αλβανική εθνοτική ομάδα, προκαλώντας την μόνιμη ανασφάλεια της σλαβομακεδονικής πλειοψηφίας η οποία έβλεπε σε όλες αυτές τις ενέργειες προετοιμασία βημάτων για απόσχιση. Έτσι λοιπόν για να προλάβουν την απόσχιση (ο σκοπός της σλαβομακεδονικής ομάδας)και να προλάβουν μια βίαια αφομοίωση (σκοπός της αλβανικής ομάδας), οι δυο πλευρές ήρθαν σε αντιπαράθεση σε όλα τα πεδία που αναφέραμε(βλ. παρακάτω).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΔΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΒΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

19.1 Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αν έχουμε υπόψη μας τον ορισμό του Frederik Barth σύμφωνα με τον οποίο, η εθνική ομάδα είναι μια κατηγορία περιγραφής και ταυτοποίησης που διαφοροποιεί τα μέλη της από τους άλλους (⁷⁵⁴), μπορούμε να κατανοήσουμε γιατί η αλβανική εθνοτική ομάδα στην ΠΓΔΜ, ήταν τόσο ευαίσθητη στο βασικό της στοιχείο διαφοροποίησης που ήταν η γλώσσα, και τόσο επίμονη στην εδραίωση της σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης.

Οι απαιτήσεις της αλβανικής εθνοτικής ομάδας έγιναν πιο έντονες μετά την ανεξαρτησία του νέου κράτους, ειδικά στην διεύρυνση της πρόσβασης στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση στα αλβανικά(⁷⁵⁵). Η ανάγκη για περισσότερο πρόσβαση στην εκπαίδευση είχε προκύψει ήδη την δεκαετία του 80 (για την ακρίβεια το 1985) όταν το τότε κομμουνιστικό καθεστώς της ΠΓΔΜ έκλεισε την παιδαγωγική ακαδημία στην αλβανική γλώσσα. Το αποτέλεσμα ήταν να μειωθούν οι δάσκαλοι στην αλβανική γλώσσα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το ζήτημα να λάβει συγκρουσιακές διαστάσεις, γιατί κάτι τέτοιο συνέβη παρά το γεγονός ότι το τότε κομμουνιστικό καθεστώς της ΠΓΔΜ είχε διαπιστώσει την αύξηση του αλβανικού πληθυσμού (⁷⁵⁶). Είναι ενδεικτικό ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του Macedonian Information and Liaison Service το ακαδημαϊκό έτος 1992 -1993 , το 23,4% όλων των μαθητών που είχαν τελειώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν Αλβανοί (⁷⁵⁷), την

754. Frederik Barth, *Ethnic Groups and Boundaries*, (Boston: Little, Brown, 1969), σελ.10.

755. Για τις απαιτήσεις της αλβανικής εθνικής ομάδας για μεγαλύτερη πρόσβαση στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, βλέπε Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) .1993. Report of the CSCE Rapporteur Mission to the Former Yugoslav Republic of Macedonia.CSCE Communication No .183.Secretariat of the CSCE, Prague, and June 24. σελ. 6.

756. Hugh Poulton, *The Balkans: Minorities and States in Conflict*, (London: Minority Right Group), 1991, σελ. 63 και 80, 81.

757. Macedonian Information and Liaison Service. *Certain Aspects on the Status of the Albanian Minority in the Republic of Macedonia*. May (1993).

στιγμή που από 10 σχολεία μέσης εκπαίδευσης που είχαν στην κομμουνιστική περίοδο στην αλβανική γλώσσα είχε παραμείνει μόνο ένα αλβανόγλωσσο σχολείο⁽⁷⁵⁸⁾.

Όσον αφορά την ανώτατη εκπαίδευση, στο σύνολο των φοιτητών που φοιτούσαν στα ανώτατα ιδρύματα του ίδιου έτους (1992-1993) 7.7% ήταν Αλβανοί, ενώ το 1991 στο πανεπιστήμιο των Σκοπίων και στην Μπίτολα το 1,5% το αποτελούσαν οι Αλβανοί φοιτητές ενώ 87,9% το αποτελούσαν οι Σλαβομακεδόνες⁽⁷⁵⁹⁾. Ο χαμηλός αριθμός της συμμετοχής των Αλβανών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας εξηγείται από το γεγονός ότι μέχρι το 1990 πολλοί από εκείνους σπούδαζαν στο πανεπιστήμιο της Πρίστινα, στο Κόσοβο, όπου τα μαθήματα γίνονταν στην αλβανική γλώσσα. Όμως μαζί με την αφαίρεση της αυτονομίας του Κοσόβου το 1990, το καθεστώς Μιλόσεβιτς έκλεισε την πόρτα του πανεπιστημίου της Πρίστινα για όλους τους Αλβανούς φοιτητές από το Κόσοβο και από την ΠΓΔΜ, μετατρέποντας το ίδρυμα για σπουδές στην σερβική γλώσσα. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθούν οι ανάγκες του αλβανικού πληθυσμού στην ΠΓΔΜ για το άνοιγμα ενός αλβανόγλωσσου πανεπιστημίου στην χώρα αυτή⁽⁷⁶⁰⁾.

Οι αρχές της ΠΓΔΜ έδωσαν αρνητική απάντηση στο αίτημα με το δικαιολογητικό ότι αντιβαίνει προς τις προβλεπόμενες διατάξεις του Συντάγματος για την διαδικασία της ίδρυσης πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, αλλά και ως προς τα μειονοτικά δικαιώματα. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, το Σύνταγμα της χώρας προβλέπει ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να εγκριθεί από την Βουλή και να προηγείται εκ των προτέρων η νόμιμη ύπαρξη τουλάχιστον δυο πανεπιστημιακών σχολείων. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, το Σύνταγμα δεν προέβλεπε για τις μειονότητες παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην μητρική τους γλώσσα, αλλά μόνο στην δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια εκπαίδευση⁽⁷⁶¹⁾. Επίσης η ίδια πρόβαλε το επιχείρημα ότι εάν ιδρύσουν ένα αλβανικό πανεπιστήμιο, τότε αυτό θα φαίνεται ως μια δυσαναλογία ως προς την ίση μεταχείριση προς στις άλλες μειονότητες, κυρίως την τουρκική και την βλάχικη μειονότητα⁽⁷⁶²⁾.

758. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ. 185, βασιζόμενος στο Qemal Hajdini in *Flaka e Vllazerimit, Skopje*, ATA, 14 May 1993.

759. Macedonian Information and Liaison Service. *Certain Aspects on the Status of the Albanian Minority in the Republic of Macedonia*, May (1993). Για τα ποσοστά συμμετοχής των άλλων εθνοτικών ομάδων στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα για το έτος 1991-1992 βλέπε Aleksander Soljakovski "An Education in Ethnic Complexity" *Balkan War Report*, London (n.15) (October 1992).

760. Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, ό.π., σελ.152.

761. Risto Lazarov, "The Albanians in Macedonia: Co-Citizenship or..?" *Balkan Forum* (3) (2) (1995) σελ.36.

762. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.185.

Όμως παρά τις αντιρρήσεις της Κυβέρνησης , οι Αλβανοί ίδρυσαν το πανεπιστήμιο στην περιοχή Male Rechitsa, πολύ κοντά στο Τέτοβο , και το άνοιξαν προς το τέλος του 1994 . Στο άνοιγμα του πανεπιστημίου, οι αρχές αντέδρασαν βίαια, στέλνοντας στις πρωινές ώρες της 14^{ης} Δεκεμβρίου 1994 συνεργία που είχαν την κάλυψη αστυνομικών , για να κατεδαφίσουν το αυθαίρετο πανεπιστήμιο συλλαμβάνοντας τον πρόεδρο της επιτροπής πρωτοβουλίας για το πανεπιστήμιο Abdyl Sulejmani (Αμπντούλ Σουλειμάνι) ⁽⁷⁶³⁾.

Το βίαιο κλείσιμο του πανεπιστημίου προκάλεσε εκδηλώσεις διαμαρτυρίας των Αλβανών και συγκρούσεις με την αστυνομία . Κατά την διάρκεια των επεισοδίων σκοτώθηκε ένας αλβανικής καταγωγής διαδηλωτής και συνελήφθηκαν και φυλακιστήκαν μερικοί Αλβανοί ακαδημαϊκοί , με την κατηγορία της υποκίνησης βίας ⁽⁷⁶⁴⁾. Άμεση ήταν και η αντίδραση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων. Ο πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος των Αλβανών, Xhaferrri, δήλωσε ότι «η αναγνώριση και η νομιμοποίηση του αλβανόγλωσσου πανεπιστημίου είναι ένας ελάχιστος όρος που απαιτείται από την Κυβέρνηση, για την ομαλή συμμετοχή των Άλβανών στην πολιτική ζωή της χώρας»⁽⁷⁶⁵⁾. Ο πρόεδρος του κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας, Abdurahman Haliti (Αμπδουραχμάν Χαλίτι), από την μια κατηγορούσε τον πρόεδρο Γκλιγκόροφ και την Κυβέρνηση, για την κρίση που δημιουργήθηκε εξαιτίας της αδικαιολόγητης καθυστέρησης ενεργειών για τις εκπαιδευτικές απαιτήσεις των Αλβανών, και από την άλλη , διαχώριζε την θέση του από τον Πρύτανη Sulejmani , που έκανε έκκληση στους Αλβανούς για να υπερασπίσουν το αλβανικό πανεπιστήμιο ⁽⁷⁶⁶⁾

Η Κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα των Σλαβομακεδόνων θεωρούσαν ότι το αλβανικό πανεπιστήμιο θα έπρεπε να κλείσει γιατί έχει ιδρυθεί παράνομα⁽⁷⁶⁷⁾. Επίσης κατηγορούσαν τους Αλβανούς ότι η ίδρυση ενός ξεχωριστού πανεπιστημίου είναι μέρος της κρυφής τους ατζέντας, για να κάνουν ακόμα ένα βήμα περαιτέρω για την απόσχιση από τη χώρα ⁽⁷⁶⁸⁾.

763. Τάκη Διαμαντή, «Κατεδάφισαν το “αυθαίρετο πανεπιστήμιο”» , *Ελευθεροτυπία* , 15-12-1994, σελ.11.

764. Poulton, στο.ίδιο, σελ.185.

765. Στέλιος Αλειφαντής , *Η Κρίση της FYROM.*, σελ.129 . Ενώ ο Πρόεδρος του Κόμματος της Λαϊκής Ενότητας , Nevzat Halili, συνελήφθηκε μαζί με τέσσερεις άλλους αλβανικής καταγωγής.

766. L. Panov, “Making Sense of a Confusing Situation: MPO Urges Support of Loyalty”. *Macedonian Tribune*, March 9: 1ff (1995), σελ.7.

767. Ενώ οι αλβανοί θεωρούσαν ότι η νομιμότητα του πανεπιστημίου πηγάζει από την απόφαση τριών δημοτικών συμβουλίων σε δήμους , όπου οι αλβανοί έχων τη συντριπτική πλειοψηφία. Βλ. Κοππά, *Οι Μειονότητες στα Μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια.*,σελ.156.

768. Στέλιος Αλειφαντής,ό.π.,σελ.129.

Το κλείσιμο του πανεπιστημίου προκάλεσε και την δημόσια αντιπαράθεση μεταξύ της Αλβανίας και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Το υπουργείο εξωτερικών της Αλβανίας, με ανακοίνωση του, υποστήριξε την δημιουργία πανεπιστημίου και κατηγόρησε την κυβέρνηση της άλλης πλευράς «για καταπιεστική συμπεριφορά έναντι των Αλβανών», και από την άλλη η Κυβέρνηση της ΠΓΔΜ με ανακοίνωση του υπουργείου εξωτερικών της που μετεδόθη στις 20 Δεκεμβρίου 1994 τόνισε ότι «οποιαδήποτε υποστήριξη ριζοσπαστικών διεκδικήσεων είναι μη αποδεκτή»⁽⁷⁶⁹⁾.

Το συμβάν με το πανεπιστήμιο θορύβησε και τον αρμόδιο για θέματα μειονοτήτων της Διεθνούς Διάσκεψης για την Γιουγκοσλαβία, Geert Ahrens, ο οποίος από τις 20 Νοεμβρίου 1994 έκανε επίσκεψη στα Σκόπια και συναντήθηκε με εκπροσώπους όλων των αλβανικών κομμάτων. Συναντήθηκε δηλαδή με τον ηγέτη του Κόμματος Δημοκρατικής Ευημερίας, καθώς και εκπροσώπους της ομάδας ριζοσπαστών, Memdu Thaci (Μεμντού Θάτσι) και Xhaferri, και κυρίως συζήτησε το θέμα του αλβανικού πανεπιστημίου ⁽⁷⁷⁰⁾.

Με την προβολή του ζητήματος που προήλθαν από τα βίαια γεγονότα του Δεκεμβρίου του 1994, αλλά και με την αποφασιστικότητα της αλβανικής πλευράς, το θέμα του πανεπιστημίου ήρθε και πάλι στο προσκήνιο στις 15 Φεβρουάριο του 1995, γιατί εκείνη την ημέρα το αλβανικό πανεπιστημίου άνοιξε και πάλι υπό την επίβλεψη μιας ισχυρής ομάδας ανδρών της ειρηνευτικής δύναμης UNPROFOR η οποία βρισκόταν κοντά στην περιοχή του πανεπιστημίου ⁽⁷⁷¹⁾.

Το ραδιόφωνο των Σκοπίων σε σχόλιο του επέκρινε τους Αλβανούς για την εκδήλωση αυτή, ενώ παρατηρητές στα Σκόπια εκτιμούσαν ότι η Κυβέρνηση, η οποία είναι αποφασισμένη να μην επιτρέψει τη λειτουργία του αλβανικού πανεπιστημίου απέφυγε οποιαδήποτε αντίδραση από το φόβο μήπως αυτό επισύρει κακές κριτικές και σχόλια από το εξωτερικό όπως έγινε το περασμένο Δεκέμβριο⁽⁷⁷²⁾. Γιατί όλα αυτά συνέβησαν την ίδια στιγμή που στα Σκόπια είχε επιστρέψει ο αρμόδιος για θέματα

769. *Ελευθεροτυπία*, 22-12-1994,σελ.15.

770. *Ελευθεροτυπία*, 22-12-1994,σελ.15.

771. *Ελευθεροτυπία*,16-2-1995,σελ.13. Σύμφωνα με την ίδια πηγή ο κεντρικός ομιλητής σε ένα πλήθος 2000 ατόμων ήταν ο πρύτανης, Sulejmani, ο οποίος τις μέρες αυτές επέστρεψε από τις Η.Π.Α όπου είχε μεταβεί ύστερα από πρόσκληση της επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων του αμερικανικού κογκρέσου. Το κτήριο που έγινε η τελετή ήταν από εκείνα που είχαν γκρεμίσει τον περασμένο Δεκέμβριο οι αρχές ως αυθαίρετο και το οποίο οι Αλβανοί κατασκεύαζαν πάλι από την αρχή. Ανάμεσα στους παρισταμένους εκτός από τις αντιπροσωπείες πολιτικών κομμάτων και οργανώσεων των Αλβανών των Σκοπίων, εκπροσώπους της Βουλής και δήμων και κοινοτήτων, ξεχώριζαν και τέσσερεις Αμερικανοί επίσημοι. (Βλ.*Ελευθεροτυπία*, 16-2-1995,σελ.13).

772. *Ελευθεροτυπία*,16-2-1995,σελ.13.

μειονοτήτων της Διεθνούς Διάσκεψης για την Γιουγκοσλαβία, Geert Ahrens, οπότε ήταν δύσκολη μια ανοικτή παρέμβαση της αστυνομίας ⁽⁷⁷³⁾.

Όμως, παρά την λήψη μέτρων, στις 17 Φεβρουαρίου 1995 ξέσπασαν και πάλι βίαια επεισόδια στο Τέτοβο, αποδεικνύοντας ακόμη μια φορά ότι η υπόθεση του αλβανικού πανεπιστημίου ήταν ένα θέμα συγκρουσιακό. Κάτι τέτοιο φαίνεται από το γεγονός ότι προκάλεσε και πάλι όχι μόνο την αντίδραση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων και της αλβανικής εθνοτικής ομάδας αλλά και της Αλβανίας η οποία ήρθε ακόμη μια φορά σε δημόσια αντιπαράθεση με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας κάνοντας ένα έντονο διάβημα στον ΟΗΕ, σημειώνοντας ότι θα επανεξέταζε τη στάση της απέναντι στο νέο κράτος ⁽⁷⁷⁴⁾.

Χάρη στην συνεχή πίεση των Αλβανών, η «μακεδονική» Βουλή υιοθέτησε το Ιανουάριο του 1997 έναν νόμο που ρύθμιζε το ζήτημα. Με βάση την νέα ρύθμιση στην παιδαγωγική σχολή του Πανεπιστημίου των Σκοπίων, θα λειτουργούσε τμήμα εκπαίδευσης δάσκαλων για την αλβανική γλώσσα, ενώ στην συνέχεια, όταν το 1998 ήρθε στην εξουσία η νέα Κυβέρνηση του Ljubco Georgievski, το αλβανικό πανεπιστήμιο αναγνωρίστηκε ⁽⁷⁷⁵⁾.

Την φόρμουλα της επίλυσης του ζητήματος του πανεπιστημίου, την έστειλε με την προσωπική του παρέμβαση, ο ύπατος αρμοστής του ΟΑΣΕ για τις εθνικές μειονότητες Max van der Stoep. Η πρόταση του τελευταίου περιλάμβανε και την ίδρυση ενός ιδιωτικού πανεπιστημίου εντός του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, το οποίο τα πρώτα στάδια της λειτουργίας του θα μπορούσε να χρηματοδοτείται από ξένους χορηγούς, ενώ η διδασκαλία θα γινόταν στην αγγλική, αλβανική και σλαβομακεδονική γλώσσα ⁽⁷⁷⁶⁾.

Το ζήτημα του πανεπιστημίου προκαλούσε φόβους στην σλαβομακεδονική πλευρά που έβλεπε την απαίτηση των Αλβανών για αλβανόγλωσσο πανεπιστήμιο σαν κάτι που

773. *Ελευθεροτυπία*, 16-2-1995, σελ.13.

774. Για τα παραπάνω στοιχεία βλ. Κοππά, ο.π., σελ.158-159, η οποία για το διάβημα της Αλβανίας παραπέμπει στο «Albanian Government condemns the brutal interference of the Macedonian police in the University of Tetovo», Permanent Mission of the Republic of Albania to the United Nations, Press release, 21.2.1995.

775. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.185-186.

776. Στέλιος Αλειφαντής, ο.π., σελ.130. Χάρη στην πίεση που άσκησαν η Αλβανική εθνοτική ομάδα και στις συμβουλές της διεθνούς προληπτικής διπλωματίας, τελικά καλυτέρευσαν οι ενδεικτικοί αριθμοί εισαγωγής των μειονοτικών ομάδων στα πανεπιστήμια. Έτσι ενδεικτικά ο αριθμός των φοιτητών μειονοτικών καταγωγής που εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 1998 προσέγγισε το 16% τον εισακτέων στα πανεπιστήμια. Βλ. US Department of State, *The Former Yugoslav Republic of Macedonia. Country report on Human Rights Practices for 1998*. US Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 26 February 1999.

δεν είχε να κάνει τόσο με την εκπαίδευση, όσο με την πολιτική τους ατζέντα, δηλαδή σαν μια προσπάθεια δημιουργίας παράλληλων θεσμών όπως στο Κόσοβο ⁽⁷⁷⁷⁾. Όμως κρίνοντας από την δραστήρια συμμετοχή του αρμόδιου για θέματα μειονοτήτων της Διεθνούς Διάσκεψης για την Γιουγκοσλαβία, Geert Ahrens και του ύπατο αρμοστή του ΟΑΣΕ για τις μειονότητες Max van der Stoep συμπεραίνουμε ότι τα παράπονα για τη μη εκπαίδευση στην αλβανική γλώσσα είχαν βάση. Όπως είχαν βάση και τα παράπονα για την επέκταση των ΜΜΕ στην αλβανική γλώσσα και αυτό γιατί όσον αφορούσε τα οπτικοακουστικά μέσα, το 1993 η δημόσια τηλεόραση της χώρας εξέπεμπε μόνο 55 λεπτά στην αλβανική γλώσσά κάθε μέρα, ενώ από τις 64 ώρες που εξέπεμπαν κάθε μέρα τα αλλά κανάλια μόνο έξι ώρες ήταν στην αλβανική. Η κατάσταση αυτή είχε προκαλέσει την δυσαρέσκεια της αλβανικής πλευράς η οποία πρόβαλε το αίτημα της αύξησης του χρόνου της μετάδοσης στην αλβανική γλώσσα, ένα κενό το οποίο τον συμπλήρωνε η αλβανική Ράδιο Τίρανα, που εξέπεμπε κάθε μέρα πέντε ώρες ειδικά για τους Αλβανούς στο Κόσοβο και στην «Μακεδονία» ⁽⁷⁷⁸⁾.

Όσον αφορά τα έντυπα μέσα, στην ΠΓΔΜ εκδίδονταν στην αλβανική γλώσσα η εφημερίδα *Flaka e Vllazerimit* (η Φλόγα της Αδελφοσύνης) η οποία λειτουργούσε επί κομμουνιστικής περιόδου με κρατική επιχορήγηση. Η ίδια εφημερίδα συνέχισε να έχει επιχορηγήσεις και μετά την ανεξαρτητοποίηση της χώρας, και εκδιδόταν τρεις φορές την εβδομάδα, ενώ οι Αλβανοί ζητούσαν να εκδίδεται κάθε μέρα.

Τις ανάγκες για την πρόσβαση της αλβανικής γλώσσας στα ΜΜΕ την κάλυπτε σε μεγάλο βαθμό, η ιδιωτική πρωτοβουλία. Έτσι στα Σκόπια υπήρχαν τρεις ιδιωτικοί αλβανικοί ραδιοσταθμοί και δυο ιδιωτικά αλβανικά κανάλια τηλεόρασης, στο Τέτοβο υπήρχαν τέσσερεις ιδιωτικοί αλβανικοί ραδιοσταθμοί και δυο ιδιωτικά αλβανικά κανάλια τηλεόρασης στο Κίτσεβο ένα ιδιωτικό αλβανικό ραδιοσταθμό και ένα ιδιωτικό κανάλι τηλεόρασης και στην Στρούγκα και στο Κουμάνοβο από ένα ιδιωτικό αλβανικό κανάλι τηλεόρασης ⁽⁷⁷⁹⁾. Όμως και οι λειτουργία των ιδιωτικών σταθμών προκάλεσε μεγάλη αντιπαράθεση γιατί λειτουργούσαν κάτω από τις πιέσεις της κεντρικής κρατικής διοίκησης, η οποία λόγω της έλλειψης ενός ξεκάθਾਰου νομικού καθεστώτος για τις άδειες λειτουργίας άσκουσε πιέσεις ότι θα τις έκλεινε. Κάτι τέτοιο έγινε για παράδειγμα με τον βίαιο κλείσιμο της ERA TV το 1995 που εδρεύει στα Σκόπια και μετέδιδε στην αλβανική γλώσσα το οποίο όμως συνέχιζε να εκπέμπει παρά το κλείσιμο. Το ίδιο έγινε και με το TV. Tosca που μετέδιδε καθημερινά τα νέα για δυο ώρες στην αλβανική γλώσσα, το οποίο ύστερα από απειλές ότι θα ανακληθεί η άδεια του, έπαψε να

777. Αυτή η δημόσια θέση σε σχέση με το θέμα του αλβανικού πανεπιστημίου είχε διατυπωθεί από τον τότε υπουργό εσωτερικών της ΠΓΔΜ Ljubomir Frckovski, ο οποίος πίσω από την ατζέντα της εκπαίδευσης έβλεπε μια πολιτική ατζέντα. Σε σχέση με τον ισχυρισμό του βλέπε Risto Lazarov, "The Albanians in Macedonia.", σελ.36.

778. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.188, ο οποίος μας παραπέμπει στο Albanian Radio, Tirana 12 June 1993.

779. High Poulton, ό.π., σελ.188.

μεταδίδει στα αλβανικά ⁽⁷⁸⁰⁾. Τελικά, οι Αλβανοί επέτυχαν μια συμφωνία με τις αρχές για την επέκταση των προγραμμάτων στην αλβανική γλώσσα, τρεις ώρες την ημέρα από την Δευτέρα ως το Σάββατο στην κρατική τηλεόραση, και μια ώρα την Κυριακή και οχτώ ώρες την ημέρα στο ραδιόφωνο, ενώ συνέχιζαν να εκπέμπουν και πολλά ιδιωτικά κανάλια και έντυπα μέσα ⁽⁷⁸¹⁾.

Όλη η παραπάνω έντονη αντιπαράθεση αποδεικνύει πώς η μάχη για την διατήρηση της εθνικής ταυτότητας των Αλβανών – και πιο ειδικά η διατήρηση ενός από τα πιο βασικά της στοιχεία όπως ήταν η γλώσσα – συνεχίστηκε με αμείωτο ρυθμό. Η αντιπαράθεση για την γλώσσα μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων επέτεινε την έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ τους. Σύμφωνα με την Violeta Petroska ένα ενδεικτικό παράδειγμα της έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ των δυο πλευρών ήταν οι σχέσεις μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων σπουδαστών. Οι σπουδαστές προσπαθούσαν να κάνουν μάθημα ξεχωριστά και κάθε ομάδα μάθαινε στην δική της μητρική γλώσσα και δεν υπήρχε επικοινωνία μεταξύ τους κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ενώ τα ακροατήρια μεικτής εθνικότητας είναι σπάνια. Σύμφωνα με την ίδια, ο φυλετικός διαχωρισμός είχε επεκταθεί επίσης και σε άλλα πεδία του δημόσιου χώρου όπως στους ποδοσφαιρικές αγώνες μεταξύ των ομάδων με διαφορετική εθνικότητα όπου συνέβαιναν σχεδόν πάντοτε βίαια επεισόδια μεταξύ τους ενώ στα καταστήματα και εστιατόρια όπου αν οι ιδιοκτήτες είναι Μακεδόνες σπάνια μπαίνουν Αλβανοί και αντιστρόφως. Σε αυτό το κλίμα της μη ανεκτικότητας και της έλλειψης επικοινωνίας, κατα την Petroska, είχαν συμβάλει και τα ιδιωτικά μέσα, όπως οι εφημερίδες και τα τηλεοπτικά κανάλια και τα ραδιοφωνικά προγράμματα γιατί χάρη στα μέσα στην μητρική γλώσσα, οι Αλβανοί επέλεγαν να παρακολουθούν ότι μεταδίδεται στην μητρική τους γλώσσα και οι σλαβομακεδόνες στην δική τους. Με τον τρόπο αυτό τα ΜΜΕ της κάθε πλευράς απεικόνιζαν τα γεγονότα με προκατάληψη για την άλλη πλευρά, υπερασπίζοντας τους δράστες όταν είναι μέλη της δικής της εθνοτικής ομάδας και κατηγορώντας τα θύματα όταν ήταν μέλη της άλλης εθνοτικής ομάδας. Κατα την Petroska το αποτέλεσμα ήταν τα ιδιωτικά ΜΜΕ να συμβάλουν στην εχθρική ατμόσφαιρα και όταν ξεκινούσε μια διένεξη μεταξύ των κομμάτων να μετατρέπóταν σε σύγκρουση μεταξύ των δυο μεγάλων εθνοτικών ομάδων ⁽⁷⁸²⁾.

Στην διατήρηση του εθνικού ρήγματος είχαν συνεισφέρει τα μέγιστα από πριν, τα αλβανικά και τα σλαβομακεδονικά πολιτικά κόμματα, τα οποία παρά την συγκυριακή συνεργασία τους, συνέχισαν να δίνουν προτεραιότητα στην υπεράσπιση των συμφερόντων των εθνοτήτων τους. Συνεχιστήκαν έτσι να διατηρούνται οι ιστορικές,

780. Στέλιος Αλειφαντής,ό.π.,σελ.131. Ενώ η αφαίρεση των αδειών του TV KOHA στο Τέτοβο, του TV-2 στο Γκόστηβαρ, το 1998, αποδίδεται στον ενδοαλβανικό ανταγωνισμό συμφερόντων, βλ. στο ίδιο,σελ.132.

781. High Poulton, ό.π., σελ.188.

782. Violeta Petroska Beska, “NGO, Early Warning.,”σελ.137-138.

κοινοτικές και θρησκευτικές διαφορές μεταξύ των εθνικά «Μακεδόνων» (κυρίως Ορθόδοξοι) και των εθνικά Αλβανών (κυρίως Μουσουλμάνοι) ενισχύοντας την μη ανεκτικότητα και την αμοιβαία δυσπιστία που έχει ρίζες στο παρελθόν με αποτέλεσμα την μη επικοινωνία σε πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής⁽⁷⁸³⁾ .

Σε τέτοιες συνθήκες διαίρεσης ήταν φυσικό επακόλουθο η εξάπλωση της διαμάχης και στα αλλά συστατικά στοιχεία της αλβανικής εθνικής ταυτότητας, όπως ήταν η χρήση των αλβανικών εθνικών συμβόλων, η διαμάχη για τα δημογραφικά στοιχεία και για το ζήτημα της ιθαγένειας.

19.2 Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑ

Η σύγκρουση για την ανάρτηση της αλβανικής σημαίας ήταν ένα επιπλέον γεγονός που αποδεικνύει ότι συνέχιζε να ξοδεύεται πολύ ενέργεια από τους παράγοντες του πολιτικού συστήματος για να διατηρήσουν οι δυο εθνότητες (οι Σλαβομακεδόνες και οι Αλβανοί) υψίστη σχέση με την εθνική τους ταυτότητα ,και ελάχιστη σχέση με την ιδιότητα του πολίτη, που εξασφαλίζεται στην βάση της ισότητας των δικαιωμάτων.

Οι αναταραχές για την ανάρτηση της αλβανικής σημαίας στα δημόσια κτίρια ξεκίνησε το Ιούλιο του 1997 στο Τέτοβο και στο Γκόστιβαρ. Σε αυτές τις πόλεις οι δήμαρχοι ήταν αντιστοίχως δυο αλβανικής καταγωγής πολίτες της ΠΓΔΜ , οι οποίοι με τις πράξεις τους έφεραν σε ευθεία αντιπαράθεση την αλβανική τοπική κοινωνία και την τοπική αυτοδιοίκηση με τις κεντρικές κρατικές αρχές. Παρά το γεγονός ότι βάση σχετικής απόφασης του συνταγματικού δικαστηρίου η αλβανική σημαία θα μπορούσε να αναρτηθεί μόνο στις εθνικές εορτές και πάντα δίπλα στην σημαία της ΠΓΔΜ ⁽⁷⁸⁴⁾, σε εκείνες τις δυο πόλεις όπου τις πλειοψηφίες στα δημοτικά συμβούλια τις είχαν οι Αλβανοί, οι δήμαρχοι ανάρτησαν στα δημαρχία τους μόνο την αλβανική σημαία και αυτό όχι σε εθνική εορτή αλλά σε καθημερινή βάση . Οι κρατικές αρχές, βάση της εν λόγω δικαστικής απόφασης που έκρινε παράνομη και προκλητική την ανάρτηση της αλβανικής σημαίας, ζήτησαν σε πρώτη φάση να προβούν οι ίδιες οι δημοτικές αρχές στην αφαίρεση της αλβανικής σημαίας - κάτι που οι τελευταίες το αρνήθηκαν – και τελικά, η αστυνομία εξήγγειλε ότι θα προβεί στην βίαια αφαίρεση της αλβανικής σημαίας .

Στην υπεράσπιση των αποφάσεων των δημάρχων του Γκόστιβαρ και Τετόβου να μην συμμορφωθούν για την αφαίρεση της σημαίας, βγήκαν στους δρόμους πολλοί αλβανικής εθνότητας πολίτες. Στο πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου του 1997 η αστυνομία επιχείρησε τη βίαια αφαίρεση της αλβανικής σημαίας από το δημαρχείο της

783. Petroska Beska, στο ίδιο, σελ.135, 137.

784. Η απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου είχε παρθεί το Ιούνιο και είχε εγκριθεί και από το κοινοβούλιο της ΠΓΔΜ (*Ελευθεροτυπία*, 14-7-1997 , σελ 14) . Η εν λόγω απόφαση εγκρίθηκε από το κοινοβούλιο στις 9 Ιουλίου 1997 και επέτρεπε στις μειονότητες των Αλβανών και τούρκων να αναρτούν τις σημαίες τους μόνο στα σπίτια τους ή μόνο στις εθνικές εορτές (*Καθημερινή*,11-7-1997,σελ.9)

πόλης του Γκόστιβαρ, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν εκεί διαμαρτυρίες και συγκρούσεις . Ο απολογισμός , σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, ήταν 213 τραυματίες και τουλάχιστον 320 συλλήψεις ⁽⁷⁸⁵⁾. Ο δήμαρχος του Γκόστιβαρ και ο δήμαρχος του Τετόβου συνελήφθησαν και καταδικαστήκαν 13 χρόνια και 8 μήνες και δύομνη χρόνια αντιστοίχως. Η Κυβέρνηση υπό την πίεση των αλβανικών κομμάτων συνέστησε μια κοινοβουλευτική ερευνητική επιτροπή η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αστυνομία χρησιμοποίησε υπερβολική βία αλλά δεν τιμωρήθηκε κανείς ⁽⁷⁸⁶⁾.

Τα αλβανικά κόμματα και σύσσωμη η αλβανική κοινότητα που βγήκε στους δρόμους σε μαζικές διαδηλώσεις σε όλες τις πόλεις της ΠΓΔΜ όπου κατοικούσαν Αλβανοί, συμπεριλαμβανόμενης και της πρωτεύουσας Σκοπιά, ζήτησαν να οδηγηθεί η υπόθεση των δημάρχων στο συνταγματικό δικαστήριο με αίτημα την αναίρεση της απόφασης. Η απόρριψη του αιτήματος για την αναίρεση της ποινής από το συνταγματικό δικαστήριο , με το δικαιολογητικό ότι είχαν παραβιάξει τα συνταγματικά άρθρα περί εθνικών συμβόλων , το Απρίλιο του 1998, προκάλεσε και πάλι μαζικές διαδηλώσεις στα Σκόπια και σε άλλες πόλεις όπως στο Τέτοβο, στο Ντέμπαρ, και αλλού ⁽⁷⁸⁷⁾.

Τελικά όταν το Δημοκρατικό Κόμμα των Αλβανών , μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου του 1998 συμμετείχε στην κυβέρνηση συνασπισμού με το VMRO-DPMNE (με πρωθυπουργό τον Ljubco Georgievski και αντιπρόεδρο της κυβέρνησης τον Xhaferrri), η νέα κυβέρνηση ανακοίνωσε την αμνηστία για 800 φυλακισμένους, που συμπεριλάμβανε και τους δημάρχους που είχαν πρωταγωνιστήσει στο επεισόδιο της ανάρτησης της αλβανικής σημαίας ⁽⁷⁸⁸⁾ .

785. *Καθημερινή*, 11-7-1997, σελ.9. Ο Poulton αναφέρει ότι σκοτωθήκαν τρεις αλβανικής καταγωγής πολίτες όμως ανεβάζει τον αριθμό των συλληφθέντων στην πόλη του Γκόστιβαρ σε 400 άτομα, και μας πληροφορεί ότι η πλειοψηφία τους ήταν «στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος των Αλβανών», ενώ όσον αφορά τους νεκρούς ήταν όλοι αλβανικής καταγωγής .Βλ. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.189. Σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία* «ένας από τους νεκρούς και ορισμένοι τραυματίες αποδείχτηκε ότι ήταν Αλβανοί που είχαν έρθει από την Αλβανία και τα Τίρανα έκαναν διάβημα στα Σκόπια» . Η ίδια πηγή μας πληροφορεί ότι οι Αλβανοί ριζοσπάστες κινητοποιήθηκαν «επίσης στο Τέτοβο, στο Ντέμπαρ , στο Κίτσεβο και άλλου όπου Αλβανοί δήμαρχοι έχουν κρεμάσει αλβανικές σημαίες στα δημαρχεία».Βλ.*Ελευθεροτυπία*, 14-7-1997, σελ.14.Επίσης τον θάνατο των τριών αλβανικής καταγωγής τον αναφέρει και ο Αλειφαντής , ο ίδιος όμως μειώνει τον αριθμό των τραυματισμών σε 200 άτομα , βλ. Στέλιος Αλειφαντής, *Η Κρίση της FYROM.*, σελ.147.

786. Στέλιος Αλειφαντής, στο ίδιο, σελ.147.

787. Στέλιος Αλειφαντής , στο ίδιο, σελ.148.

788. High Poulton, *Who are the Macedonians.*, σελ.199.

Η διαφωνία για τα δημογραφικά στοιχεία είχε μεγάλη πολιτική σημασία και για τις δυο εθνότητες, γιατί ο ισχυρισμός για μια μεγαλύτερη ή μια μικρότερη ποσοτικά εθνοτική ομάδα είχε άμεση σχέση, όχι μόνο με την επέκταση και την εφαρμογή των δικαιωμάτων, αλλά και με τον προσδιορισμό των σχέσεων εξουσίας των δυο εθνοτικών ομάδων μέσα στο κράτος. Η πολιτικοποίηση των δημογραφικών στοιχείων μπορούσε να μετατραπεί εύκολα σε εστία σύγκρουσης αφού ο κυρίως πολιτικός στόχος της αλβανικής εθνοτικής ομάδας στην ΠΓΔΜ, ήταν να γίνει συστατικό έθνος στο κράτος. Και ένα από τα βασικά επιχειρήματα της ως προς αυτό ήταν βέβαια ο ισχυρισμός ότι ο πληθυσμός της αλβανικής εθνοτικής ομάδας είναι πολύ μεγαλύτερος από αυτό που επισήμως παρουσιαζόταν από το κράτος. Και επειδή ο πληθυσμός της είναι πολύ μεγαλύτερος, κατά την αλβανική εθνοτική ομάδα δικαιούταν να ζητήσει, ανάλογο αριθμό σχολείων, ανάλογο αριθμό τηλεοπτικού χρόνου στην δημόσια τηλεόραση και στα αλλά ΜΜΕ, ανάλογη ποσοτική συμμετοχή στην δημόσια διοίκηση και στα κρατικά όργανα, ανάλογο δικαίωμα χρήσης των εθνικών συμβόλων και ανάλογο στάτους της αλβανικής γλώσσας.

Όπως εξηγήσαμε πιο πάνω τα αλβανικά πολιτικά κόμματα υπονόμειαν κάθε βήμα ίδρυσης του νέου κράτους, με την απαίτηση της αναβάθμισης του στάτους της αλβανικής εθνότητας σε συστατικό έθνος. Η αλβανική εθνότητα ανταποκρίθηκε στην έκκληση των αλβανικών πολιτικών κομμάτων και μποϊκόταρε και εκείνη την συμμετοχή στην ίδρυση του νέου μακεδονικού κράτους ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την μη εκπλήρωση του αιτήματος να είναι συστατικό έθνος στην χώρα. Το αποτέλεσμα ήταν, όπως είπαμε, να απέχουν από το δημοψήφισμα της ανεξαρτησίας και από το δημοψήφισμα για την έγκριση του Συντάγματος όπως και από την απογραφή του πληθυσμού του 1991. Η αλβανική πλευρά και τα πολιτικά της κόμματα ισχυρίζονταν ότι τα στοιχεία που παρουσίαζε το κράτος σε σχέση με τα δημογραφικά ποσοστά των Αλβανών ήταν σκοπίμως παραποιημένα. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της αλβανικής εθνοτικής ομάδας, οι Αλβανοί στην χώρα αποτελούσαν περίπου το 40 % του πληθυσμού και ζητούσαν να απογραφούν από διεθνείς οργανισμούς.

Οι διαμαρτυρίες των Αλβανών τελικά οδήγησαν το κράτος να διοργανώσει και πάλι μια νέα απογραφή το 1994. Η εν λόγω απογραφή έγινε με την επίβλεψη και την τεχνική υποστήριξη του ΕΕ και βάση αυτής στο πληθυσμό των δυο εκατομμυρίων, 65.5% ήταν Σλαβομακεδόνες και το 22.9% ήταν Αλβανοί, ένας αριθμός δηλαδή που ήταν πολύ μακριά από το 40% που ισχυριζόταν η αλβανική πλευρά⁽⁷⁸⁹⁾. Οι κρατικές αρχές δήλωναν ότι πολλοί Αλβανοί μετακόμισαν από το Κόσοβο στην Μακεδονία, μετά της διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, και αυτό το γεγονός αύξησε των αριθμό εκείνων που δήλωναν Αλβανοί. Και κατά την άποψη των αρχών, επειδή οι τελευταίοι

789. Violeta Petroska Beska, ό.π., σελ.135.

θεωρούνται ως νεοφερμένοι κρίνονται από τις αρχές ακατάλληλοι για να αποκτήσουν την «μακεδονική» υπηκοότητα, με αποτέλεσμα αυτό να είναι ένα από τα αίτια του μπόϊκοταρίσματος της απογράφης από τους Αλβανούς . Οι Αλβανοί ανταπαντούν σε αυτό ότι στο παρελθόν πολλοί Αλβανοί διανοούμενοι μετακόμισαν από την «Μακεδονία» στο Κόσοβο , λόγω των καταπιεστικών μέτρων που εφάρμοσαν οι «μακεδονικές» αρχές εναντίον τους . Επίσης υπήρχαν πολλοί Αλβανοί «Μακεδόνες» που είχαν μεταναστεύσει σε άλλα ομοσπονδιακά κράτη της πρώην Γιουγκοσλαβίας, κυρίως στην Κροατία, και αυτός ο αριθμός προσεγγίζει περίπου τους 130000 που τώρα, με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας επέστρεψαν στην πατρίδα τους δηλαδή στην ΠΓΔΜ⁽⁷⁹⁰⁾. Η μη απόκτηση της «μακεδονικής» υπηκοότητας από αυτή την κατηγορία πολιτών αλβανικής εθνικότητας στόχευε, κατά την άποψη της αλβανικής πλευράς στην μείωση του πραγματικού αριθμού των αλβανικής εθνικότητας στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Ο νέος νομός περί ιθαγένειας εγκρίθηκε από την Βουλή της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στις 12 Οκτώβριου 1992 , και κατα το νόμο αυτό την ιθαγένεια θα μπορούσε να αποκτήσει κάποιος με βάση την καταγωγή, την γέννηση στο έδαφος της Δημοκρατίας , με την εγγραφή στα δημοτολόγια , και με βάση τις διεθνείς συμφωνίες. Όσον αφορά την απόκτηση της ιθαγένειας με πολιτογράφηση ο νομός προέβλεπε ότι ο υποψήφιος έπρεπε να είναι τουλάχιστον 18 χρονών, και να έχει παραμείνει στην Δημοκρατία αυτή τουλάχιστον 15 χρόνια, και εκτός από την φυσική και ψυχική υγεία , τους επαρκείς πόρους συντήρησης , και του λευκού ποινικού μητρώου, έπρεπε να ομιλεί τη «μακεδονική» γλωσσά, και να μην θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια της χώρας και να αποπονηθεί την ξένη ιθαγένεια. Ο εθνικός χαρακτήρας του νόμου και η βαρύτητα στο *jus sanguinis* φαινόταν κυρίως σε δυο σημεία : Πρώτον , ο νόμος προέβλεπε ότι για να αποκτήσει την ιθαγένεια με την γέννηση κάποιου στο έδαφος της χώρας, έπρεπε να έχει έναν από τους δυο γονείς «μακεδονικής» καταγωγής . Και δεύτερον , ο νόμος ευνοούσε εκείνους που είχαν γεννηθεί στο εξωτερικό και είχαν «μακεδονική» καταγωγή και από τους δυο γονείς, για τους οποίους το άρθρο 11 προέβλεπε την απόκτηση ιθαγένειας με σύντομες διαδικασίες ⁽⁷⁹¹⁾. Αυτό το σημείο του νόμου έφερνε σε μεγάλη δυσκολία και ανισότητα, τους χιλιάδες αλβανικής εθνικότητας πολίτες που είχαν γεννηθεί στην ΠΓΔΜ, και επί του καθεστώ του Τίτο που λόγω της γιουγκοσλαβικής υπηκοότητας είχαν μετακομίσει σε άλλα μέρη της Γιουγκοσλαβίας και ήθελαν να επιστρέψουν και πάλι στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Χάρη στο παραπάνω νόμο αυτή η κατηγορία ανθρώπων, είχε δυσκολίες απόκτησης της ιθαγένειας και κινδύνευε με απέλαση .Το Ιούνιο του 1994 το υπουργείο εσωτερικών επιβεβαίωσε ότι περίπου 150000 άνθρωποι που προέρχονται από την πρώην Γιουγκοσλαβία και είχαν κάνει αίτηση ιθαγένειας είχαν αποτύχει να αποκτήσουν

790. High Poulton, ό.π., σελ.186. Για τον αριθμό των 130000 Αλβανών που επέστρεψαν από άλλα μέρη της Γιουγκοσλαβίας στο FYROM βλέπε επίσης Janie Leatherman & William DeMars & Patrick D. Gaffney & Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence.*, σελ.160.

791. High Poulton, ό.π.,σελ.186

την «μακεδονική» ιθαγένεια γιατί δεν μπορούσαν να συγκεντρώσουν όλα τα παραπάνω προαπαιτούμενα και οι περισσότεροι από αυτούς ήταν αλβανικής καταγωγής⁽⁷⁹²⁾.

Η αλβανική εθνότητα έβλεπε σε όλα αυτά τα μέτρα σκοπιμότητα, δηλαδή την απόκρυψη και αλλοίωση των πραγματικών δημογραφικών στοιχείων που αφορούσαν το πληθυσμιακό της μέγεθος. Η ένταση μεταξύ των δυο εθνοτήτων αυξήθηκε και πάλι ακόμη περισσότερο, όταν το υπουργείο εσωτερικών της ΠΓΔΜ προέβη σε απελάσεις Αλβανών προερχομένων από το Κόσοβο, στους οποίους είχε απορριφθεί η αίτηση τους, για ιθαγένεια. Οι απελάσεις εντατικοποιήθηκαν κυρίως το δεύτερο εξάμηνο του 1994 κατά τη διάρκεια του οποίου, το υπουργείο εσωτερικών της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας είχε απελάσει πάνω από 660 άτομα προς τη σερβική επαρχία του Κοσόβου, και σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές υπήρχαν και άλλοι 1600 άτομα που ζούσαν παρανόμως στην ΠΓΔΜ⁽⁷⁹³⁾. Η ένταση της αλβανικής εθνότητας πήρε τότε διακρατικές διαστάσεις όταν στις 29 Δεκεμβρίου 1994 το κοινοβούλιο των Τιράνων διαμαρτυρήθηκε για τις παραπάνω απελάσεις, χαρακτηρίζοντας τις τελευταίες ως «παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αλβανικής καταγωγής πολιτών της Δημοκρατίας της Μακεδονίας»⁽⁷⁹⁴⁾.

Οι παραπάνω εξελίξεις ενίσχυσαν ακόμα περαιτέρω την πεποίθηση της αλβανικής πλευράς ότι οι κυβερνητικές πολιτικές σε σχέση με τα δημογραφικά αποσκοπούσαν στην μη ενίσχυση της πολιτικής θέσης της αλβανικής κοινότητας, στην μείωση της αντιπροσωπευτικής της δύναμης στην Βουλή, ώστε να μην είναι σε θέση να πραγματοποιήσει καμία συνταγματική αλλαγή υπέρ της. Από την άλλη η «μακεδονική» κοινότητα έβλεπε με μεγάλη ανησυχία την αλματώδη αύξηση του πληθυσμού της αλβανικής εθνοτικής ομάδας⁽⁷⁹⁵⁾. Και η ανησυχία τους μετατράπηκε σε εφιάλη, όταν ξέσπασε η σύγκρουση στο Κόσοβο και πραγματοποιήθηκε η Νατοϊκή παρέμβαση την άνοιξη του 1999, όταν διαπίστωναν ότι ανατρέπονταν οι δημογραφικές ισορροπίες μεταξύ των δυο εθνοτήτων.

792. High Poulton, στο ίδιο, βασιζόμενος στο *Macedonian Information Centre, Skopje*, 14 June 1994.

793. *Ελευθεροτυπία*, 30-12-1994, σελ.11.

794. *Ελευθεροτυπία*, 30-12-1994, σελ.11.

795. Ενδεικτικό της αλματώδους αύξησης του πληθυσμού της αλβανικής εθνότητας είναι τα στοιχεία της απογραφής του 1953 όπου ο αριθμός των αλβανικής καταγωγής στην FYROM ήταν 12,5%, ενώ με την απογραφή του 2002 οι αλβανικής εθνικότητας πολίτες ανέρχονται σε 25,17% του πληθυσμού (δηλαδή μέσα σε 50 χρόνια 100% πληθυσμιακή αύξηση), που αντιστοιχεί σε 505,083 άτομα, έναντι του 64,17% της σλαβομακεδονικής εθνικότητας, που αντιστοιχεί σε 1297,981 άτομα (για τα εν λόγω στοιχεία, αναφορά στο Anton Grizold, Marina Mitrevska "Analiza dhe konkluzione për konfliktin në Maqedoni" στο Marina Mitrevska, Anton Grizold, Vllado Buçkovski, Entoni Vanis, ό.π., σελ.176.

Εκείνη την χρονική περίοδο, την άνοιξη του 1999, χάρη στις εθνικές εκκαθαρίσεις του Μιλόσεβιτς , 379523 πρόσφυγες από το Κόσοβο ζήτησαν άσυλο στην ΠΓΔΜ. Από αυτούς 287423 άτομα παρέμειναν στην ΠΓΔΜ σε όλη την διάρκεια της κρίσης ενώ 92100 μεταφερθήκαν σε άλλα κράτη, αυξάνοντας (με την μέτρηση της 15 Ιουνίου 1999), τον πληθυσμό της ΠΓΔΜ κατά 14,77% οδηγώντας των αριθμό των αλβανικής εθνικότητας στην «Μακεδονία» σε 728,527 (32,62%) και τους Μακεδόνες σε 1.295,964 (58,03%). Ένας μεγάλος αριθμός από εκείνους επέστρεψαν και πάλι στο Κόσοβο με την βοήθεια του διεθνούς παράγοντα , όμως ένα μέρος τους χρησιμοποιούσαν διάφοροι τρόποι για να παραμείνουν στο έδαφος της ΠΓΔΜ όπως σύναψη γάμων και άλλους τρόπους ⁽⁷⁹⁶⁾ .

Ο ερχομός των προσφύγων προκάλεσε τριβές και εκατέρωθεν άνοδο του εθνικισμού, γιατί σλαβομακεδονική εθνότητα ήταν απρόθυμη να τους δεχθεί από τον φόβο της δημογραφικής αλλοίωσης ενώ η αλβανική εθνότητα ένθερμη . Όμως εκτός από αυτό, με τον ερχομό των Αλβανών προσφύγων από το Κόσοβο, η ΠΓΔΜ επιβαρύνθηκε και οικονομικά . Κάτι τέτοιο προκύπτει από την επιβάρυνση του προλογισμένου για το έτος 1999 με ένα ποσό που άγγιζε τα 101.669800 ευρώ (το οποίο μοιράστηκε σε διαφορά υπουργεία για να ανταποκριθούν στις έκτακτες ανάγκες που πρόεκυψαν), και από την αύξηση της ανεργίας, η οποία κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κόσοβο , αυξήθηκε στην ΠΓΔΜ κατά 70% ⁽⁷⁹⁷⁾.

Ο πόλεμος του Κοσόβου το 1999 έθεσε με πιο έντονο τρόπο το βασικό δίλλημα που συνόδευε το κράτος της ΠΓΔΜ από την αρχή της δημιουργίας του. Ότι δηλαδή εάν η «Μακεδονία» είναι ένα έθνος κράτος με μια μακεδονική εθνικότητα πλειοψηφίας και εθνικές μειονότητες ή είναι ένα πολυπολιτισμικό κράτος που πρέπει να λειτουργήσει στο πλαίσιο μιας consociational democracy. Και η ανάγκη εξεύρεσης μιας ικανοποιητικής απάντησης στο παραπάνω δίλλημα που προκαλούσε τις τριβές και τις συγκρούσεις έκανε απαραίτητο την ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας για την δράση της οποίας θα μιλήσουμε πιο κάτω.

796. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία , αναφορά στην Marina Mitreska, “Origjina e Tensioneve Mes Bashkësisë Shqiptare dhe Maqedonase në Republikën e Maqedonisë” στο Marina Mitrevska, Anton Grizold, Vllado Buckovski, Entoni Vanis, ό.π.,σελ. 95,97.

797. Για τα στοιχεία της επιβάρυνσης του προϋπολογισμού βλ. Marina Mitrevska “Origjina e Tensioneve.., ό.π., σελ.98. Για τα στοιχεία της αύξησης της ανεργίας βλ. Sally Broughton&Eran Fraenkel, “Macedonia’Extreme Challenges...”, σελ.266.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1992-1999

20.1. Η ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ UNPROFOR - UNPREDEP ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ

Ο πόλεμος του Κοσόβου με τη μαζική εκτόπιση των αλβανικών πληθυσμών προς την ΠΓΔΜ ήταν ένα αποσταθεροποιητικό γεγονός που από μόνος του θα μπορούσε να προκαλέσει ανάφλεξη στην ΠΓΔΜ. Στην συνέχεια πολλά γεγονότα που θα σχετίζονταν με τις εξελίξεις στο Κόσοβο οδήγησαν στην περιορισμένη ένοπλη σύγκρουση του 2001, επιβεβαιώνοντας τους συνεχείς φόβους της σλαβομακεδονικής πλευράς αλλά και του διεθνούς παράγοντα σύμφωνα με τους οποίους ότι συμβαίνει με τους Αλβανούς στο Κόσοβο επηρεάζει άμεσα και τους Αλβανούς στην ΠΓΔΜ.

Όμως από το διάστημα 1991 έως το 2001 πολλά συγκρουσιακά συμβάντα, θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση της κοινωνίας και του κράτους της ΠΓΔΜ, και να προκαλέσουν μια μαζική ένοπλη εθνοτική σύγκρουση. Τέτοια ήταν η οργάνωση του παράνομου δημοψηφίσματος, όπου οι Αλβανοί εκφράστηκαν υπέρ της απόσχισης από την ΠΓΔΜ, όπως και η αποκάλυψη αλβανικής παραστρατιωτικής οργάνωσης του 1993, που προετοίμαζε ένοπλη σύγκρουση. Ήταν επίσης οι μαζικές βίαιες διαδηλώσεις για το αλβανικό πανεπιστήμιο όπως και η σύγκρουση για την αλβανική σημαία. Είναι φανερό ότι μια από τις βασικές αιτίες της καθυστέρησης της κλιμάκωσης και της ανάφλεξης της ένοπλης σύρραξης στην ΠΓΔΜ παρά την εμφάνιση των παραπάνω αποσταθεροποιητικών συμβάντων, ήταν η παρουσία εκεί του διεθνούς προληπτικού παράγοντα. Η διεθνής προληπτική διπλωματία χρησιμοποιήθηκε με επιτυχία προλαμβάνοντας την εκδήλωση μίας βίαιης μαζικής σύγκρουσης σε όλο το διάστημα 1991-2001, ενώ όταν το 2001 η ένοπλη σύγκρουση ξέσπασε εμπόδιζε αποτελεσματικά την περαιτέρω επέκταση της και έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στον τερματισμό της.

Σε όλη αυτή την μεγάλη προληπτική προσπάθεια λειτούργησαν, σε ικανοποιητικό βαθμό, πολύ σημαντικοί παράγοντες, όπως η UNPROFOR και UNPREDEP, ο ΟΑΣΕ, διεθνείς και εσωτερικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η ΕΕ, και ορισμένοι άλλοι διεθνείς οργανισμοί.

Η UNPROFOR (United Nations Protection Force) ξεκίνησε την αποστολή της με βάση το ψήφισμα 743 (21 Φεβρουαρίου 1992) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο κυρίως σκοπός του ήταν « η δημιουργία συνθηκών ειρήνης και ασφάλειας που απαιτούνται για την διαπραγμάτευση ενός γενικότερου διακανονισμού της Γιουγκοσλαβικής

κρίσης»⁽⁷⁹⁸⁾ και μετέπειτα επεκτάθηκε πολλές φορές η εντολή του. Το Δεκέμβριο του 1992 το UNPROFOR έλαβε εντολή να εγκαταστήσει δυνάμεις στην ΠΓΔΜ με βάση το ψήφισμα 795 της 11 Δεκεμβρίου 1992 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το οποίο μεταξύ των άλλων έλεγε :

«[...] Έχοντας υπόψη το κεφάλαιο Viii του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

1. Εγκρίνει την έκθεση του Γενικού Γραμματέα (s/24923)

2. Εξουσιοδοτεί το Γενικό Γραμματέα να εγκαταστήσει την παρουσία της δύναμης προστασίας των Ηνωμένων Εθνών UNPROFOR (United Nations Protection Force) στην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας , όπως ο ίδιος συνέστησε στην έκθεση του (s/24923) και να ενημερώσει σχετικά τις αρχές της Αλβανίας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας τη Γιουγκοσλαβίας (Σερβία και Μαυροβούνιο)

3. Ζητάει από το Γενικό Γραμματέα να τοποθετήσει αμέσως το στρατιωτικό πολιτικό και διοικητικό προσωπικό που συνέστησε στην αναφορά του και να τοποθετήσει τους παρατηρητές αμέσως μόλις λάβει τη σχετική συναίνεση της κυβέρνησης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

4. Προτρέπει την παρουσία των δυνάμεων προστασίας των Ηνωμένων Εθνών στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας να συνεργαστεί με την αποστολή της ΔΑΣΕ.

5. Ζητάει από το Γενικό Γραμματέα να ενημερώσει τακτικά το Συμβούλιο για την υλοποίηση της απόφασης αυτής.

6. Αποφασίζει να συνεχίζει να ασχολείται με το ζήτημα ⁽⁷⁹⁹⁾.

Από την πρακτική άποψη το προληπτικό μέρος όσον αφορούσε την στρατιωτική πτυχή της εντολής είχε να κάνει με την καθιέρωση της παρουσίας της UNPROFOR κατά μήκος των 240 χιλιομέτρων της γραμμής των συνόρων με την Σερβία και κατά μήκος των συνόρων με την Αλβανία (ενώ δεν αναπτύχθηκε καμία ομάδα κατά μήκος των συνόρων με την Ελλάδα και την Βουλγαρία) . Επίσης έπρεπε να παρατηρεί , να επιβλέπει και να αναφέρει όλες τις δραστηριότητες που θα μπορούσαν να υπονομήσουν την εμπιστοσύνη και την σταθερότητα στην «Μακεδονία» ή θα μπορούσαν να απειλήσει το έδαφος της . Συγχρόνως έπρεπε να έχει επαφές με τις πολιτικές και στρατιωτικές αρχές της ΠΓΔΜ και με τις ανθρωπιστικές οργανώσεις του

798. Βλέπε , UN Security Council Resolution 743 , 21 Feb.1992.

799. *United Nations News*, PR 209/92, 14 Δεκεμβρίου 1992.

ΟΗΕ και να συνδυάζει τις ενέργειες της με το United Nations Civil Police ,ΟΑΣΕ, the Macedonian Sanctions Monitoring Mission , και άλλων κέντρων στην περιοχή⁽⁸⁰⁰⁾

Αργότερα , το Μάρτιο του 1994 η UNPROFOR στην ΠΓΔΜ απέκτησε με το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας 908 της 31 Μαρτίου 1994 και πολιτική διοίκηση , εκτός από την στρατιωτική που έτσι και αλλιώς την είχε από την αρχή .

Βάση του εν λόγω ψηφίσματος κλήθηκε ο Hugo Anson ως πληρεξούσιος του Yarushi Akashi (ειδικού εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα για την Πρώην Γιουγκοσλαβία) να συνεργαστεί με τις πολιτικές και τις διοικητικές αρχές της χώρας και να προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες για να συνεισφέρει στην διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην «Μακεδονία»⁽⁸⁰¹⁾.

Η πολιτική διοίκηση εστίασε τις προσπάθειες της σε τρία επίπεδα ζητημάτων :

1) Στα εσωτερικά εθνικά και πολιτικά προβλήματα, όπως οι απαιτήσεις των Αλβανών , η απουσία της VMRO από την Βουλή, η απογραφή του πληθυσμού, οι εκλογές, και τα συγκρουσιακά περιστατικά στο πανεπιστήμιο του Τετόβου.

2) Στα οικονομικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής και της διανομής των οικονομικών στοιχείων και μελετών, επίβλεψη των αναγκών , της εξωτερικής βοήθειας και των κυρώσεων εναντίον της Σερβίας.

3) Στους εξωτερικούς πολιτικούς παράγοντες όπως το εμπόργκο εμπορίου και οι εντάσεις στο Κόσοβο , τις σχέσεις με την Βουλγαρία και άλλα.⁽⁸⁰²⁾

Με το ψήφισμα 983 (31 Μαρτίου του 1995) το σώμα της UNPROFOR που είχε αποσπαστεί στην ΠΓΔΜ στα πλαίσια της Γιουγκοσλαβικής κρίσης, μετατράπηκε σε UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment), η οποία βάση του ψηφίσματος 983 του 31 Μαρτίου του 1995 του Συμβουλίου Ασφαλείας θα λειτουργούσε επιχειρησιακά ως μια μονάδα που έχει αναπτύχθει αποκλειστικά για την ΠΓΔΜ . Στην

800. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence.*, σελ.165. Για να εκπληρώσει αυτούς τους στόχους η αποστολή διεξήγαγε περιπολίες στις κοινότητες, ανακρίσεις για συμβάντα στα σύνορα , συμπεριλαμβανομένης και εκείνων που εμπλέκονταν ο μακεδονικός στρατός, συλλογή των πληροφοριών για να διευκολύνει την διεθνή ανθρωπιστική βοήθεια.Βλ.στο ίδιο,σελ.165.

801. Στο ίδιο,σελ.165.

802. Στο ίδιο, σελ.165. Η αποστολή της UNPROFOR είχε πολύ καλά αποτελέσματα όπως προκύπτει από πληροφόρηση που έδωσε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ του 22 Μαρτίου 1995. Σύμφωνα με την οποία «Η UNPROFOR δρώντας σύμφωνα με την εντολή ...έδωσε μια ... σημαντική συνεισφορά βοήθειας στις αρχές και στις διάφορες εθνικές ομάδες για την διατήρηση της σταθερότητας και της ειρήνης και για την ανοικοδόμηση ενός κοινού μέλλον. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι σε αυτή την πρώτη προληπτική αποστολή για της διατήρηση της ειρήνης , η κυβέρνηση και οι ηγέτες των εθνοτικά Αλβανών εκφράζουν την ευγνωμοσύνη στην UNPROFOR για την ξεκάθαρη ,αντικειμενική και ωφέλιμη δράση του» στο Mitrevska, “Origjina e tenseveve...ό.π.,σελ.91-92.

ουσία το UNPREDEP ήταν μια συνέχεια της UNPROFOR όσον αφορά τον κύριο στόχο της αποστολής του, που δεν ήταν άλλο από την διαφύλαξη των συνόρων και τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης στα εσωτερικά του κράτους και θα συνέχιζε επίσης την ενασχόληση του και με άλλα πεδία .

Σύμφωνα με τον πολιτικό προϊστάμενο της UNPREDEP, Henryk Sokalski, η αποστολή θα εστίαζε την προσοχή της «στην επιβλέψει των βόριων και δυτικών συνοριακών περιοχών της ΠΓΔΜ» και «θα πληροφορούσε τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ» για «κάθε απειλητικό συμβάν» όπως «και στην αποτροπή κάθε συγκρουσιακού συμβάντος μεταξύ των δυνάμεων του ΠΓΔΜ και κάθε εξωτερικού στοιχείου» ενισχύοντας «την ασφάλεια και την εμπιστοσύνη στο κράτος». Επίσης , η UNPREDEP θα συνεργαζόταν με τις αρχές της ΠΓΔΜ «για την διατήρηση της ειρήνης και ασφαλείας» και θα λητουργούσε, έχοντας επίγνωση ότι στις πιο πολλές περιπτώσεις, «η θεμελιώδης αιτία των συγκρούσεων είναι η φτώχεια και όχι η μη ανεκτικότητα» και ότι «πάντα υπάρχουν οικονομικό-κοινωνικές περιπλοκές που απαιτούν επιπλέον εξισορρόπηση» . Υπό αυτή την λογική η UNPREDEP δεν θα περιοριζόταν μόνο στην επιβλέψει των συνόρων αλλά και στην «εντόπιση ενδεικτικών στοιχείων για πιθανές εθνικές κρίσεις» την προώθηση «των θεσμικών μεταρρυθμίσεων , την βελτίωση του αστυνομικού και δικαστικού συστήματος , την προώθηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, μεταρρυθμίσεις στο εκλογικό σύστημα και στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη»⁽⁸⁰³⁾

Το ίδιο επιβεβαιώνουν και οι Grizold και Mitrevska, σύμφωνα με τους οποίους η UNPREDEP , ταυτόχρονα με την προληπτική του παρουσία , τις καλές πρακτικές , την οικοδόμηση εμπιστοσύνης , τα συστήματα της έγκαιρης προειδοποίησης , τις αναφορές για την διεκπεραίωση των ειδικών κοινωνικών σχεδίων , τις αναλύσεις για γεγονότα που θα μπόρεσαν να αποσταθεροποιούσαν την χώρα, έκανε επίσης και πολλά αλλά. Το UNPREDEP ενδιαφερόταν για την εφαρμογή των θεσμικών μεταρρυθμίσεων , την ενίσχυση του αστυνομικού και δικαστικού συστήματος , τον σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων , την μεταρρύθμιση του εκλογικού συστήματος και την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης ΠΓΔΜ ⁽⁸⁰⁴⁾.

Σύμφωνα με τον Stephen Ryan μια από τις βασικές αρχές των επιχειρήσεων peacekeeping είναι ότι οι μεγάλες δυνάμεις δεν πρέπει να στέλνουν τις δυνάμεις τους σε αυτές για να διατηρήσουν την ουδετερότητα των εν λόγω επιχειρήσεων. Ωστόσο στην περίπτωση της «Μακεδονίας» η προληπτική ανάπτυξη ωφέλησε με την ενσωμάτωση 300 ανδρών από τις ΗΠΑ γιατί βοήθησε στην ικανότητα αποτροπής,

803. Henryk J. Sokalski, “Drejtë epokës së prevencionit: Pikëpamja e praktikentit.” στο Lidija Georgieva (επιμ), *Prevencioni i Konfliktëve: nga idea drejt kulturës së prevencionit të konfliktëve në Maqedoni*, (Σκόπια: Fondacioni “Fridrih Ebert”, 2004) σελ.58-59 (έκδοση στην αλβανική γλώσσα).

804. Anton Grizold , Marina Mitrevska “Analiza dhe konkluzione për konfliktin në Maqedoni” στο Marina Mitrevska, Anton Grizold , Vllado Buçkovski, Entoni Vanis ,ό.π.,σελ.177.

ενισχύοντας την άποψη εκείνων των αναλυτών που υποστηρίζουν ότι η πρόληψη είναι μια δραστηριότητα που απαιτεί μια ισχυρή επιρροή επάνω στους δρώντες⁽⁸⁰⁵⁾.

Το UNPREDEP λοιπόν είχε ένα πολυλειτουργικό χαρακτήρα που δεν ήταν μόνο μια δύναμη ασφαλείας που θα επέβλεπε τα σύνορα μεταξύ Γιουγκοσλαβίας, Αλβανίας και «Μακεδονίας» αλλά συγχρόνως και μια σταθεροποιητική δύναμη που ασκούσε επιρροή και στην εσωτερική κατάσταση της χώρας και έπρεπε να δουλέψει στενά με το OSCE spillover mission στα Σκόπια του οποίου ο ρόλος ήταν η επίβλεψη και οι αναφορές⁽⁸⁰⁶⁾. Εξυπακούεται ότι η επίβλεψη αυτή και οι αναφορές αφορούσαν την εφαρμογή των δικαιωμάτων σε όλες τις εθνοτικές ομάδες, αλλά ο κυρίως στόχος των παρατηρητών ήταν η αλβανική εθνότητα, γιατί ο ΟΑΣΕ θεωρούσε την κατάσταση των δικαιωμάτων της αλβανικής εθνότητας ως κύριο ζήτημα εσωτερικής σταθερότητας που οπωσδήποτε έπρεπε να ήταν μέρος της πρόληψης⁽⁸⁰⁷⁾.

Σύμφωνα με τον Michael Lund τα προληπτικά μέτρα που αναλήφθηκαν στην ΠΓΔΜ αποσκοπούσαν από την μια να αποκλείσουν κάθε αποσταθεροποιητική ενέργεια εκ μέρους της Σερβίας, είτε άμεσα υπονοώντας μια επιθετική ενέργεια είτε έμμεσα αυξάνοντας για παράδειγμα την καταπίεση εναντίον των Αλβανών του Κόσοβου κάτι που θα αποσταθεροποιούσε έμμεσα και την «Μακεδονία». Και από την άλλη αναλήφθηκαν μέτρα με σκοπό να επιβλέπουν και να ενθαρρύνουν την συνέχιση της εσωτερικής συνεργασίας των δυο κοινοτήτων στην Μακεδονία δηλαδή της αλβανικής και αλαβομακεδονικής. Και όλα αυτά τα μέτρα παρήχθησαν πρωτού μια δύναμη εντός ή εκτός της «Μακεδονίας» έχει την ευκαιρία να επιβάλει στην άλλη την θέληση μέσω της ισχύς της. Επιπλέον, τα μέτρα συνοδεύθηκαν και με τις κατά καιρούς προειδοποιήσεις από τους προέδρους των ΗΠΑ, Μπους και Κλίντον, στον Μιλόσεβιτς ότι κάθε κίνηση ή λήψη στρατιωτικής δράσης εναντίον των Αλβανών του Κοσόβου ή εναντίον της Μακεδονίας θα συναντούσε τη σκληρή απάντηση των ΗΠΑ⁽⁸⁰⁸⁾.

805. Stephen Ryan, "United Nations Peacekeeping: A Matter of Principles?" στο Tom Woodhose & Oliver Ramsbotham (επιμ.) *Peacekeeping and Conflict Resolution* (London: Frank Cass Publishers, London, 2002), σελ.35. Για περισσότερες λεπτομέρειες για την συμμετοχή της αμερικανικής στρατιωτικής μονάδας στην UNPREDEP βλέπε "US force for Macedonia comes from Berlin brigade", *The Washington Post* (25-5-1993) επίσης "US troops arrive in Macedonia: goals is to contain Balkan conflict", *Baltimore Sun* (6.7.1993) επίσης "US peacekeeping troops begin patrols on Macedonia border", *The Washington Post* (21-8-1993).

806. Sally Broughton&Eran Fraenkel "Macedonia'Extreme Challenges...", σελ. 270-271.

807. Susan L.Woodward, "Redrawing Borders..." σελ.217.

808. Michael S.Lund, *Preventing Violent Conflict..*, σελ.87-88. Σύμφωνα με τους Leatherman και συνεργάτες της η απόφαση των Ηνωμένων Πολιτειών της 18 Ιουνίου 1993 να στείλει στρατιωτικούς για να ενσωματωθούν με τους 700 άνδρες από τις βορειοευρωπαϊκές χώρες στην προληπτική δύναμη UNPREDEP στην Μακεδονία έστειλε ένα μήνυμα στους Σέρβους ότι «κρατάτε τα χέρια μακριά από την Μακεδονία», στο Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence..*, σελ. 165. Επίσης για τους φόβους

Η αποστολή της UNPROFOR-UNPREDEP λειτούργησε στο παραπάνω πλαίσιο και πραγματοποιήθηκε όχι μόνο όταν ήταν αναγκαία η πρόληψη κάποιας επίθεσης από την Σερβία, αλλά και σε όλη την διάρκεια που οι διαμεσολαβητές της International Conference on the Former Yugoslavia είχαν αναλάβει την διαμεσολάβηση της διαμάχης μεταξύ Αθήνας και Σκοπίων⁽⁸⁰⁹⁾. Δηλαδή πρόλαβε τις αρνητικές συνέπειες που προέκυπταν από το γεγονός ότι η Αθήνα είχε μπλοκάρει την αναγνώριση της ανεξαρτησίας του νέου κράτους και είχε αφήσει το στάτους της ΠΓΔΜ θολό και ασταθές.

Έτσι η διεθνής παρουσία στα πλαίσια των εργαλείων της προληπτικής διπλωματίας, βοήθησε εκτός των άλλων την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, και ως προς μια κατεύθυνση που ίσως δεν είχε υπολογιστεί εκ των προτέρων που ήταν το ζήτημα της διεθνούς της αναγνώρισης. Και τούτο συνέβη επειδή η κυβέρνηση των Σκοπίων, χρησιμοποίησε την διεθνή παρουσία για πολιτικούς και διπλωματικούς σκοπούς, εφόσον με την εγκατάσταση της UNPROFOR - UNPREDEP, η πολιτική ηγεσία επέτυχε στην ουσία την *de facto* αναγνώριση της ΠΓΔΜ στην διεθνή κοινότητα⁽⁸¹⁰⁾.

20.2 Η ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΑΣΕ, ΤΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ, ΤΩΝ ΜΚΟ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ

Όλα τα στοιχεία δείχνουν λοιπόν ότι UNPROFOR-UNPREDEP έπρεπε να δράσει συγχρόνως σε πολλά πεδία για να λειτουργήσει σταθεροποιητικά και προληπτικά, μειώνοντας τις εντάσεις.

Όσον αφορά τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ, ο οποίος ήταν υπεύθυνος της πολιτικής διοίκησης της UNPREDEP, έκανε τακτικές συναντήσεις με πολιτικά κόμματα και συγκεντρώσεις με εθνοτικές νεολαίες των Αλβανών και των Σλαβομακεδόνων

ξεσπάσματος μιας εθνικής σύγκρουσης στο Κόσοβο που θα μπορούσε να οδηγήσει στο domino effect αποσταθεροποιώντας την Μακεδονία, την Αλβανία, και τον κίνδυνο ενός βαλκανικού πόλεμου στην οποία Τουρκία και Ελλάδα θα έμπαιναν σε αντίθετες πλευρές, και για τις προειδοποιήσεις Μπους και Κλίντον στην Σερβία βλέπε Hugh Miall & Oliver Ramsbotham & Tom Woodhose, *Contemporary Conflict Resolution*, στο ίδιο, σελ.121. Σε επιστολή που παραδόθηκε στα τέλη Δεκεμβρίου του 1992 στον Μιλόσεβιτς, και στον διοικητή του γιουγκοσλαβικού στρατού, στρατηγού Zivota Panic, ο Πρόεδρος Τζορτζ Μπους δήλωνε ότι «σε περίπτωση διένεξης στο Κόσοβο που θα προέρθει από σερβική ενέργεια, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι έτοιμες να χρησιμοποιήσουν στρατιωτική βία εναντίον των σέρβων στο Κόσοβο και στην Σερβία» (βλ. John M. Goshko, "Bush threatens 'military force' if Serbs attack Kosovo province". *The Washington Post* (29.12.1992).

809. Susan L.Woodward, "Redrawing Borders..." σελ.217.

810. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ.283.

αναλαμβάνοντας συγχρόνως μια σειρά από projects για να κτίσει γέφυρα μεταξύ τους. Επίσης σχημάτισε διάφορα ΜΚΟ τα οποία θα έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Όσον αφορά τον ΟΑΣΕ, η ΠΓΔΜ τον κάλεσε για να συμμετάσχει σε αυτές τις συναντήσεις και να επιβλέπει την εσωτερική και περιφερειακή πολιτική κατάσταση ⁽⁸¹¹⁾. Παρά το γεγονός ότι οι UNPROFOR-UNPREDEP ήταν πάντα επικεντρωμένες στον κύριο άξονα της αποστολής τους (δηλαδή στις στρατιωτικές ευθύνες και στην επίβλεψη ασφάλειας), η ενασχόληση τους με αλλά πεδία έκανε απαραίτητη την στενή συνεργασία με τον ΟΑΣΕ, το οποίο συνέχισε να εστιάζει την προσοχή του σε πολιτικούς στόχους ⁽⁸¹²⁾. Οι πολιτικοί στόχοι της αποστολής του ΟΑΣΕ στην ΠΓΔΜ ήταν (α) η προώθηση διαλόγου με τις κυβερνητικές αρχές, (β) η εδραίωση επαφών με εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων και άλλων οργανώσεων και απλών πολιτών, (γ) η εκτίμηση του επιπέδου της σταθερότητας και της πιθανότητας σύγκρουσης και εξέγερσης, δ) η διευθέτηση των άτυχων περιστατικών ⁽⁸¹³⁾.

Επειδή το πιο ανησυχητικό σημείο όσον αφορά το ζήτημα του κίνδυνου εσωτερικής σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ είχε να κάνει με τις σχέσεις ανάμεσα στις εθνότητες, ενεργητικό ρολό θα έπαιζε ο Ύπατος Αρμοστής για τις Εθνικές Μειονότητες του ΟΑΣΕ, Max van der Stoep. Ο ίδιος είχε αναλάβει τη διαμεσολάβηση όπου υπήρχαν εμπόδια, και εστίασε την προσοχή του κυρίως στα εκπαιδευτικά ζητήματα ,και στη διεύρυνση της συμμετοχής των εθνικά Αλβανών στην «μακεδονική» κοινωνία⁽⁸¹⁴⁾. Ο Ύπατος Αρμοστής εκτός από τις διαπραγματεύσεις για τα εκπαιδευτικά ζητήματα συζητούσε και τις πολιτικές πτυχές, το ζήτημα της ιθαγένειας και τοπικής αυτοδιοίκησης, και η κυβέρνηση είχε υιοθετήσει μερικές από αυτές τις προτάσεις. Συνέβαλε επίσης στην οργάνωση στρογγυλής τραπέζης με εκπροσώπους από όλες τις εθνότητες ενώ η επίσκεψη του στην ΠΓΔΜ το Φεβρουάριο του 1995 αφού είχαν χαθεί ζωές στη διαδήλωση για την μη εξουσιοδοτημένο πανεπιστήμιο στο Τέτοβο, μείωσε τις εντάσεις⁽⁸¹⁵⁾.

811. Hugh Miall, Oliver Ramsbotham, Tom Woodhose, *Contemporary Conflict Resolution.*, στο ίδιο, σελ.120- 121.

812. Όσον αφορά το FYROM , το OSCE Spillover Mission εγκαταστάθηκε εκεί και άρχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του από το Σεπτέμβριο του 1992 . Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Conference on Security and Cooperation in Europe(CSCE) 1994. The CSCE Mission to Skopje, CSCE Facts, CSCE Secretariat, Department for Chairman-in-Office Support, Vienna, Austria , October 7, 1994: 37.

813. Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence.*, σελ.166.

814. Στο ίδιο, σελ.166.

815. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Hugh Miall & Oliver Ramsbotham & Tom Woodhose, *Contemporary Conflict Resolution.*, σελ.120-121.

Η φύση των προβλημάτων λοιπόν απαιτούσε πάντα μια στενή συνεργασία όλων των συντελεστών του ΟΑΣΕ και της UNPREDEP, ανεξαρτήτως καταστάσεων και του βαθμού των δυσκολιών που συναντούσαν στην διεκπεραίωση των απαραίτητων ενεργειών για την πραγμάτωση της αποστολής τους, κυρίως σε κάποιες πτυχές, όπως για παράδειγμα της έγκαιρης προειδοποίησης. Σύμφωνα με τον Frankel υπάρχει μια δυσκολία στην έγκαιρη προειδοποίηση γιατί η ίδια η πράξη μπορεί να ερμηνεύεται σαν μεροληπτική και προκατάληψη, από ένα μέρος ή πολλά μέρη στην σύγκρουση, κάτι που συνέβη για παράδειγμα στα γεγονότα του μη εξουσιοδοτημένου αλβανικού πανεπιστήμιου του Τέτοβου. Σύμφωνα με τον ίδιο ο συναγερμός που εκφράστηκε από την UNPREDEP και από τους παρατηρητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ, προς την «μακεδονική» κυβέρνηση σχετικά με την ανάπτυξη των ενόπλων αστυνομικών δυνάμεων στο Τέτοβο, το οποίο ήταν δηλαδή μια πράξη προειδοποίησης, παρεξηγήθηκε και από τις δυο κοινότητες. Δηλαδή παρεξηγήθηκε με την έννοια ότι λέγοντας στην κυβέρνηση ότι η επέμβαση των ενόπλων αστυνομικών δυνάμεων στην περιοχή θα χειροτέρευε την κατάσταση καταγγέλθηκε από την κυβέρνηση «σαν μια πράξη υπέρ των Αλβανών» ενώ οι αλβανοί ήθελαν μια πιο σκληρή αντίδραση εκ μέρους της UNPREDEP και των παρατηρητών του OSCE έναντι της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ και όχι μια απλή προειδοποίηση για τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε η επέμβαση των αστυνομικών δυνάμεων στην περιοχή τους⁽⁸¹⁶⁾.

Στη στενή συνεργασία της UNPREDEP με το OSCE Spillover Mission στην ΠΓΔΜ αναφέρονται και οι Broughton και Fraenkel. Και εκείνοι μας πληροφορούν επίσης ότι ο Υπάτος Αρμοστής του ΟΑΣΕ για τις μειονότητες, ο Max van der Stoel, στο διάστημα 1993-2001 επισκέφτηκε τα Σκόπια περισσότερες από 50 φορές και μεταξύ των άλλων ασχολήθηκε με την υπόθεση της ανώτερης εκπαίδευσης των Αλβανών και υποστήριξε το άνοιγμα του South East European University⁽⁸¹⁷⁾.

Το ίδιο επισημαίνει και ο Gallagher, ο οποίος κατατάσσει τις διαμεσολαβητικές ενέργειες του Max van der Stoel και του Geert Ahrens ως δυο ουσιαστικές ασκήσεις της προληπτικής διπλωματίας που έγιναν κάτω από την αιγίδα του ΟΑΣΕ στην ΠΓΔΜ. Σύμφωνα με τον ίδιο η πρώτη χρήσιμη εξάσκηση προληπτικής διπλωματίας στην ΠΓΔΜ ήταν από το Working Group υπό την προεδρία του γερμανού διπλωμάτη Geert Ahrens ο οποίος απέρριψε τις εδαφικές απαιτήσεις των εθνικά Αλβανών (είτε για αυτονομία είτε για ομοσπονδopoίηση), υποστηρίζοντας ότι το μικρό μέγεθος της Μακεδονίας δεν επέτρεπε μια τέτοια σαρωτική αποκέντρωση. Παράλληλα εκείνος έχοντας την εμπιστοσύνη των υπό σύγκρουση ομάδων από την μια βοήθησε να διπλασιαστούν οι τάξεις στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην αλβανική γλώσσα και από την άλλη κατάφερε να κάνει την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ να συμφωνήσει να γίνει

816. Eran Frankel, "International NGOs in Preventive Diplomacy..." σελ.124.

817. Sally Broughton & Eran Fraenkel, "'Macedonia' Extreme Challenges..." σελ.271.

«Μακεδονία» κράτος των πολιτών ⁽⁸¹⁸⁾. Σύμφωνα με τον Gallagher η δεύτερη ουσιαστική άσκηση προληπτικής διπλωματίας έγινε μέσω του Max van der Stoel. Εκείνος από το 1993 είχε τοποθετήσει τον εαυτό του ανάμεσα σε αποξενωμένες μειονότητες και ανυπάκουες κυβερνήσεις που είχαν προκύψει από εθνικές πλειοψηφίες σε μια σειρά από μετακομμουνιστικά κράτη και αναζητούσε τρόπους ενσωματώσεις της εθνοτικής ποικιλίας μέσα στις δομές του κράτους⁽⁸¹⁹⁾.

Ο Max van der Stoel με τις τακτικές του επισκέψεις στην ΠΓΔΜ συνέβαλε στον περιορισμό των εντάσεων, ειδικά σε εκείνες που προκληθήκαν για το ζήτημα αλβανικού πανεπιστημίου του Τετόβου το 1995 και για το ζήτημα της αλβανικής σημαίας στο Γκοστιβάρ το 1997, επισκέπτοντας τις δυο αντίστοιχες πόλεις αμέσως μετά το ξέσπασμα των συγκρούσεων. Όσον αφορά το ζήτημα του πανεπιστημίου, οι προσπάθειες του να πείσει τις αρχές να πραγματοποιήσουν την προσδοκία των Αλβανών για ένα αλβανόγλωσσο πανεπιστήμιο, το οποίο θα εκπαίδευε δάσκαλους, φοιτητές στην διοίκηση επιχειρήσεων και δημόσια διοίκηση, τον έφεραν σε σύγκρουση με την συντηρητική πτέρυγα της Ακαδημίας Επιστημόνων και Τεχνών της ΠΓΔΜ⁽⁸²⁰⁾.

Σύμφωνα με τη Leatherman και τους συνεργάτες της, ο Ύπατος Αρμοστής της ΟΑΣΕ και ο πρέσβης Geert Ahrens επενέβηκαν σε διάφορα άλλα ζητήματα δίνοντας σημαντική βοήθεια, όπως έκαναν για παράδειγμα στην μείωση της τριβής μεταξύ Αλβανών και της κυβέρνησης για τον τρόπο της απογράφης του πληθυσμού. Και οι δυο συνέβαλαν στην οργάνωση της απογράφης του 1994, βοηθώντας τα μέρη να συμβιβαστούν. Δηλαδή βοήθησαν πχ. από την μια τους εθνικά Αλβανούς για να συμμετέχουν στην απογραφή και στις εκλογές. Και από την άλλη βοήθησαν τις αρχές στην εξεύρεση αποδεκτών τρόπων για την διεξαγωγή της απογράφης και στην

818. Tom Gallagher, *The Balkans in the New Millennium.*, σελ.89-90. Σύμφωνα με τον Gallagher, παρά τις προσπάθειες, ο Geert Ahrens, δεν μπόρεσε να φέρει σε μια συμφωνία κυρίων τους Αλβανούς ηγέτες και το υπουργείο εσωτερικών της FYROM, που διαφωνούσαν σχετικά με το ζήτημα ανάρτησης των εθνικών σύμβολων, δηλαδή την ανάρτηση της αλβανικής σημαίας στα δημόσια κτήρια. Μια διφωνία που οδήγησε στην μεγαλύτερη σοβαρή σύγκρουση στην Μακεδονία πριν την εμφάνιση της αλβανικής εξέγερσης το 2001. Όσον αφορά τις τακτικές επισκέψεις του Max van der Stoel, και ο Gallagher μας επιβεβαιώνει ότι ο ανώτερος επίτροπος επισκέφτηκε τα Σκοπιά «πάνω από 50 φορές». Σε σχέση με τα παραπάνω βλέπε Gallagher, στο ίδιο, σελ.90-91.

819. Gallagher, ό.π., σελ.90.

820. Gallagher, στο ίδιο, σελ.90-91. Για περισσότερες λεπτομέρειες για τις υπηρεσίες του ανώτερου επίτροπου βλέπε R.Zaagman & J.Thorburn, *The Role of the High Commissioner on National Minorities in OSCE Conflict Prevention.* (The Hague: Foundation on Inter-Ethnic Relations, 1997), σελ.56-59.

εξασφάλιση των ειδικών διορισμών από το Συμβούλιο της Ευρώπης για να επεξεργαστούν τα στοιχεία της απογράφης⁽⁸²¹⁾.

Όσον αφορά το τρόπο λειτουργίας του ΟΑΣΕ βοήθησε εκτός των άλλων και στον συντονισμό των ενεργειών, γιατί το 'Spillover mission' του Οργανισμού έφερνε σε επαφή όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Έφερνε δηλαδή σε επαφή της UNPROFOR, ΜΚΟ, διεθνές οργανώσεις και άλλους, λειτουργώντας σαν «πολυεθνική πρεσβεία», σχηματίζοντας σχέσεις επικοινωνίας⁽⁸²²⁾, σχέσεις απαραίτητες, ειδικά αν έχουμε υπόψη τον μεγάλο αριθμό των ΜΚΟ στην ΠΓΔΜ.

Είναι γεγονός ότι ο ΟΑΣΕ έχει μεγάλη παράδοση συνεργασίας την οποία προωθούσε με κάθε ευκαιρία, είτε με τις διεθνείς κυβερνητικές οργανώσεις⁽⁸²³⁾, είτε με τις μη κυβερνητικές, όπου ειδικά για τις τελευταίες, είχε υιοθετήσει την θέση υπέρ της ενίσχυσης του ρόλου τους σε πολλά σημαντικά πεδία. Η συγκεκριμένη θέση υιοθετήθηκε και επίσημα στο Charter for European Security στην σύνοδο υπουργών εξωτερικών του ΟΑΣΕ στην Κωνσταντινούπολη το 1999 με την εξής διατύπωση: «Non-Governmental Organizations (NGOs) can perform a vital role in the promotional human rights, democracy and the rule of law. We pledge ourselves to enhance the ability of NGO to make their full contribution to the further development of civil society and respect for human rights and fundamental freedoms»⁽⁸²⁴⁾. Η εν λόγω ισχυροποίηση του ρόλου των ΜΚΟ από τον ΟΑΣΕ, ήταν μια συνέχεια της ώθησης που είχε δώσει σε αυτές λίγα χρόνια νωρίτερα ο Boutros-Ghali, στην «Ατζέντα για την Ειρήνη»⁽⁸²⁵⁾.

821. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles.*, σελ.170-171.

822. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles.*, σελ.170-171.

823. Παραδείγματος χάριν μια κατηγορία οργανώσεων κυβερνητικής φύσεως που έδρασε στην ΠΓΔΜ ήταν η United States Agency for International Development (USAID) η οποία βοηθούσε στην διευκόλυνση δημιουργίας ενός δικτύου συνεργασίας ανάμεσα στις μη κυβερνητικές οργανώσεις και διαφόρων οργανισμών όπως η ΕΕ και το UN High Commissioner on Refugees. Βλ.περισσότερα στο Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, ό.π., σελ.167.

824. Βλέπε OSCE, Charter for European Security, Istanbul, November 1999, par.27, στο http://www.OSCE.org/docs/english/1990-1999/Summits/istachart_99e.htm. > 14 march 2001

825. Βλέπε τους παραγράφους 16, 29, 52, 84 της «Ατζέντας για την Ειρήνη» όπου ο Boutros - Ghali θεώρει τον ρόλο των ΜΚΟ απαραίτητος για τις διευρυμένες δραστηριότητες του ΟΗΕ στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καλής διακυβέρνησης, κοινωνίας πολιτών και πρόληψης των συγκρούσεων. Σύμφωνα με την Pamela Aall μετά από την ενίσχυση της σημασίας του ρόλου των ΜΚΟ που δόθηκε στην «Ατζέντα για την Ειρήνη» είναι χαρακτηριστικό ότι μεγαλώνει ο αριθμός τους. Όσον αφορά τις προληπτικές δραστηριότητες σύμφωνα με την ίδια υπάρχουν περίπου 83 οργανώσεις που ασχολούνται με την πρόληψη των συγκρούσεων και την επίλυση τους συνεισφέροντας είτε μέσω λήψης προληπτικών μέτρων είτε μέσω της δράσης τους ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στα μέρη, διευκολύνοντας τις διαπραγματεύσεις και το διάλογο μεταξύ των μερών. Βλ. Pamela Aall, "NGOs, Conflict Management and Peacekeeping"

Λειτουργώντας σε αυτό το αναγνωρισμένο πλαίσιο ενίσχυσης του ρόλου τους , πολλές ΜΚΟ που έκαναν την εμφάνιση τους στην ΠΓΔΜ δραστηριοποιήθηκαν σε πολλά πεδία. Από διάφορες μελέτες που έγιναν, όπως του Eran Fraenkel, της Sally Broughton και της Violeta Petroska Beska, προκύπτει ότι οι δραστηριότητες των διαφόρων ΜΚΟ στην ΠΓΔΜ κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα , από το να προσπαθήσουν να παρέχουν ανακουφιστικές υπηρεσίες οικονομικού και κοινωνικού περιεχομένου έως την προσπάθεια προώθησης μίας κουλτούρας problem –solving workshops , πρόληψης συγκρούσεων και συμφιλιώσεων. Σύμφωνα με τον Frankel τα ΜΚΟ στην ΠΓΔΜ μπορούσαν να παρέχουν μια πανοραμική όψη της μακεδονικής κοινωνίας. Υπήρχαν αρκετά ΜΚΟ που είχαν μακροπρόθεσμα ανθρωπιστικά ή αναπτυξιακά προγράμματα όπως π.χ. η United States Agency for International Development (USAID) και η European Community Humanitarian Organization (ECHO). Αλλά υπήρχαν και άλλες ΜΚΟ με μικρότερους προϋπολογισμούς που είχαν εστιάσει κυρίως στο πεδίο επιλύσεις συγκρούσεων αλλά και στην μεταμόρφωση των κοινωνικών , πολιτικών και πολιτισμικών δυνάμεων όπως η Search for Common Ground ή Swedish Transnational Foundation for Peace and Future Research , National Democratic Institute, Catholic Relief Services, Search for Common Ground, , The International Research and Exchanges Board (IREX) , The Institute for Sustainable Communities, και άλλες⁽⁸²⁶⁾.

Οι Broughton και Fraenkel αναφέρουν επίσης μια σειρά από ΜΚΟ που δρούσαν στην ΠΓΔΜ σε πιο ειδικευμένους στόχους όπως 1) Nansen Dialogue Center για την προώθηση το διαλόγου 2) Interethnic Programme Gostivar για να προωθήσει διεθνικά προγράμματα 3) Multicultural Youth Information Center Macedonia που προωθούσε στο Τέτοβο την ανεκτικότητα και την κατανόηση σε ζητήματα μεταξύ των εθνοτήτων στους φοιτητές 4) Center for International Cooperation που προωθούσε την ανάπτυξη υποδομών σε αγροτικές περιοχές 5) Search for Common Ground in Macedonia που δρούσε στο πεδίο της πρόληψης των συγκρούσεων εστιάζοντας στις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων και συνεργαζόταν με το Ethnic Conflict Resolution Project στο πανεπιστήμιο Κύριλλου και Μεθοδίου⁽⁸²⁷⁾. Σύμφωνα με την Violeta Beska οι ΜΚΟ στην ΠΓΔΜ είχαν προβεί σε κοινές δραστηριότητες με σκοπό την αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ των εθνικών ομάδων και μπόρεσαν να παρέχουν βοήθεια στα μέλη της μιας εθνικής ομάδας στο να κατανοήσουν τις ανάγκες και τους φόβους της άλλης εθνικής ομάδας με σκοπό την διάλυση των στερεοτύπων και των παρεξηγήσεων συμβάλλοντας στην πρόληψη της εθνικής έντασης⁽⁸²⁸⁾.

στο Tom Woodhose and Oliver Ramsbotham (επιμ.) *Peacekeeping and Conflict Resolution*, (London: Frank Cass Publishers, 2002), σελ.123-124,129.

826. Βλ. Eran Fraenkel, “International NGOs in Preventive Diplomacy and Early Warning: Macedonia” στο Robert I.Rotberg, (επιμ.), *Vigilance and Vengeance.*, σελ.116, 120.

827. Βλ. Sally Broughton & Eran Fraenkel, “‘Macedonia’ Extreme Challenges...” σελ.274-275.

828. Βλ. Violeta Petroska Beska, “NGO, Early Warning., σελ.144.

Σύμφωνα με τον Lund η προληπτική διπλωματία δεν είναι μια μονομερής δράση αλλά είναι μια πολυμερής δραστηριότητα . Που σημαίνει ότι καμία χώρα , καμία διεθνή οργάνωση , η μη κυβερνητική οργάνωση η άτομο (δηλαδή αυτοί που είναι οι συνήθεις δρώντες της προληπτικής διπλωματίας) δεν μπορεί να δράσει προληπτικά μόνη της και να την μονοπωλήσει ⁽⁸²⁹⁾. Με αυτή την λογική εφαρμόστηκε η προληπτική διπλωματία στην ΠΓΔΜ όπου συνεισέφεραν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ , ισχυρά και μεσαία κράτη όπως οι ΗΠΑ , η Γαλλία και η Βρετανία που ήταν και μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας ,αλλά και κράτη με κυρός όπως η Ιταλία και η Γερμανία. Και όπως αναφέραμε έγινε ένας συνδυασμός ενεργειών μέσω της διεθνούς προληπτικής ανάπτυξης,διεθνείς ΜΚΟ, ο ΟΑΣΕ και άλλους σημαντικούς παίκτες όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και η ΕΕ.

Όσον αφορά το ΔΝΤ, η είσοδος της ΠΓΔΜ σε αυτό το Δεκέμβριο του 1993 είχε πολιτική σημασία γιατί το ΔΝΤ ήταν, όπως είπαμε, ο πρώτος διεθνής οργανισμός που δέχτηκε την ΠΓΔΜ με το προσωρινό όνομα Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ,προτού γίνει η εισδοχή του ως μέλος του ΟΗΕ. Επίσης από πολιτική άποψη το ΔΝΤ λειτουργούσε και προληπτικά γιατί συνέβαλε στην αποφυγή της αποσταθεροποίησης αυτής της νέας οντότητας που μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας βρέθηκε χωρίς πρόσβαση στις διεθνές πιστοληπτικές πηγές , κάτι που θα μπορούσε να προκαλέσει την παράλυση των οργάνων του κράτους, εξαιτίας έλλειψης χρηματοδότησης. Όσον αφορά το οικονομικό σκέλος, σύμφωνα με την Panagiotou, το ΔΝΤ ξεκίνησε αμέσως να σχεδιάζει ένα πρόγραμμα σταθερότητας το οποίο ξεκίνησε να το υλοποιήσει το 1993 . Και τα κύρια σημεία του ήταν η επιβολή μιας δημοσιονομικής πειθαρχίας και αυστηρής χρηματιστηριακής πολιτικής όπως και μέτρα για τον έλεγχο του ελλείμματος του προϋπολογισμού και την επίσπευση της διαδικασίας των ιδιωτικοποιήσεων. Έτσι λοιπόν από οικονομική άποψη το ΔΝΤ λειτούργησε ευεργετικά για τα δημόσια οικονομικά του νέου κράτους όπως προκύπτει και από τα στοιχεία του πληθωρισμού που είχε φτάσει 1691% το 1992 έπεσε στο 230% το 1993 και στο 15,9%το 1995 και στο 3% το 1996 ⁽⁸³⁰⁾.

Όσον αφορά την ΕΕ , ήδη με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου (12-12-1992) είχε επισημάνει ότι δεν έπρεπε να επιτραπεί να υποστεί η ΠΓΔΜ τις ανεπιθύμητες συνέπειες των κυρώσεων του ΟΗΕ . Είχε υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη πρόσβασης της σε διεθνούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, και

829. Michael S.Lund *Preventing Violent Conflicts.*, σελ.78.

830. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Ritsa A. Panagiotou, *FYROM's Transition.*, σελ.43. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα του ΔΝΤ είχε μεγάλη σημασία, αν έχουμε υπόψη ότι το εγχώριο ακαθάριστο προϊόν (gross domestic product) έπεσε 9,9 % το 1990, έπεσε 12.1% το 1991 , έπεσε 14% το 1992 , έπεσε 21.1% το 1993 , έπεσε 8.4% το 1994, και έπεσε 0,4% το 1995. (Βλ. για αυτά τα στοιχεία Duncan Perry, "The Republic of Macedonia : finding its way" στο Dawisha ,Karen and Parrot , Bruce (επιμ.) , *Politics, Power, and the Struggle for Democracy in South-East Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), σελ.262.

εφοδιασμός σε πετρέλαιο, και είχε χαιρετίσει την απόφαση της επιτροπής να παραχωρήσει στην ΠΓΔΜ 50 εκατομμύρια ecu⁽⁸³¹⁾.

Όσον αφορά τις επενδύσεις, ειδικά την δύσκολη περίοδο 1991-1996 σχεδόν το 90% των επενδυτικών κεφαλαίων στην ΠΓΔΜ ήταν από ευρωπαϊκές χώρες. Από εκείνες, η πρώτη ήταν η Ιταλία με 36% του συνολικού των απευθείας ξένων επενδύσεων. Στην δεύτερη θέση ήταν η Γερμανία με 35% του συνόλου. Αυστρία και Τουρκία ήταν η τρίτη και η τέταρτη με 6%. Η πέμπτη η Γαλλία με 5%. Αυτές οι πέντε χώρες αποτελούσαν το 89% των απευθείας ξένες επενδύσεων, ενώ υπό την μορφή οικονομικής βοήθειας, η ΠΓΔΜ έλαβε μεταξύ του διαστήματος 1992-2005 συνολικά 767 εκατομμύρια ευρώ⁽⁸³²⁾.

Όλα όσα προαναφέραμε σχετικά με την δραστηριότητα της ΕΚ ήταν μόνο ένα μέρος των προσπαθειών της. Γιατί αυτό που ενίσχυσε κατά πολύ την προληπτική δραστηριότητα στην ΠΓΔΜ, ήταν η ενεργοποίηση εκείνου που ο Paul Eavis και ο Stuart Kefford ονομάζουν το κύριο εργαλείο για την εφαρμογή των πολιτικών στην πρόληψη των συγκρούσεων, που είναι ο θεσμός της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)⁽⁸³³⁾. Σύμφωνα με τους ίδιους η ΚΕΠΠΑ ανέλαβε την πρωτοβουλία που υιοθετήθηκε από την ΕΚ για να ενθαρρύνει τις χώρες της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης να επιλύσουν τις αμοιβαίες ιστορικές τους αδικίες με τις εθνικές μειονότητες και με τα σύνορα προωθώντας τις καλές γειτονικές σχέσεις μέσω ενός χρήσιμου εργαλείου, το Σύμφωνο Σταθερότητας⁽⁸³⁴⁾. Κατά την Panagiotou το Σύμφωνο Σταθερότητας ήταν η πρώτη σοβαρή προσπάθεια από την διεθνή κοινότητα για να αντικαταστήσει τις προηγούμενες επεμβατικές πολιτικές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Και ήταν μια αντίδραση στις κρίσεις με μια ολοκληρωμένη μακροπρόθεσμη στρατηγική πρόληψης συγκρούσεων μέσω της δημιουργίας για τις χώρες αυτές της προοπτικής της ενσωμάτωσης τους στην ΕΕ. Ο συνδετικός κρίκος των χωρών των

831. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 11-12-1992, βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 14 Δεκεμβρίου 1992,σελ.5, επίσης Γιάννης Βαλινάκης-Σωτήρης Νταλής, στο ίδιο,123-124.

832. Ritsa A. Panagiotou, στο ίδιο, σελ. 51,83.

833. Paul Eavis & Stuart Kefford, "Conflict Prevention and the European Union: A Potential Yet to be Fully Realized" στο Paul van Tongeren, Hans van de Veen, and Juliette Verhoeven, *Searching for Peace in Europe and Eurasia. An Overview Of Conflict Prevention And Peace building Activities* (London: Lynne Rienner Publishers,2002) σελ.4 Ο συγκεκριμένος θεσμός με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, 1999, ενισχύθηκε: (α) με την δημιουργία της θέσης του ανώτερου εκπροσώπου, που αναλήφθηκε από τον Javier Solana, (β) με την ίδρυση της Policy Planning and Early Warning Unit (PPEWU) με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητας της διαχείρισης και επίβλεψης των δυνητικών καταστάσεων conflict, (γ) την ενίσχυση της άμυνας μεταξύ της ΕΕ και της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (Western European Union (WEU), και (δ) την εντολή WEU (Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης) να αναλάβει αποστολές ανθρωπιστικές, peacekeeping, peacemaking και άλλες .Βλ. Paul Eavis & Stuart Kefford.,ό.π., σελ.4.

834. Στο ίδιο, σελ.5.

δυτικών Βαλκάνιων, δηλαδή η Αλβανία, η Βοσνία, η Κροατία , η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και η ΠΓΔΜ , με το Σύμφωνο Σταθερότητας, το 'The Stabilization and Association Process' είχε ένα ξεκάθαρο σύνολο στόχων και προϋποθέσεων για αυτές τις χώρες⁽⁸³⁵⁾. Σε όλους αυτούς τους διακανονισμούς δεν θα μπορούσε να λείπει η ΠΓΔΜ , της οποίας - σύμφωνα με τους Broughton και Fraenkel - οι εσωτερικές συγκρούσεις είναι επηρεασμένες από τις εξωτερικές εξελίξεις (είτε τις περιφερειακές είτε του κάθε συνοριακού κράτους με αυτήν) . Η εν λόγω διαπίστωση είναι μια σημαντική αιτία που κάνει την διεθνή κοινότητα να θεωρήσει της είσοδο του κράτους της ΠΓΔΜ στους ευρωπαϊκούς περιφερικούς θεσμούς ως την μονή σταθερή βάση για την μακροπρόθεσμη σταθερότητα της περιοχής⁽⁸³⁶⁾ .

Από όλη την παραπάνω περιγραφή προκύπτει ότι ο συνδυασμός όλων των ενεργειών του ΟΗΕ μέσω της UNPREDEP - UNPROFOR , του ΟΑΣΕ μέσω του Spill Over Mission και του Ύπατου Αρμοστή για τις Μειονότητες , της ΕΕ μέσω της ΚΕΠΠΑ και πολλών ΜΚΟ, συνέβαλαν στην εφαρμογή όλων των εργαλείων της προληπτικής διπλωματίας(που αναφέρει ο Boutros-Ghali στην «Ατζέντα») και έφεραν ως αποτέλεσμα την πρόληψη της ένοπλης συγκρούσεις στην ΠΓΔΜ στο διάστημα 1991-2001. Στην συνέχεια μια σειρά από επιπρόσθετες παράγοντες ,για τους οποίους θα μιλήσουμε αμέσως παρακάτω , συνέβαλαν στην ανάφλεξη της ένοπλης σύγκρουσης του 2001, στην οποία και πάλι η προληπτική διπλωματία θα επέμβει ταχύτατα για να προλάβει την περαιτέρω επέκταση της.

835. Το Σύμφωνο Σταθερότητας εγκρίθηκε στις 10 Ιουνίου 1999 στην Κολωνία και εμπεριείχε τρία βασικά πεδία που έπρεπε να εκπληρώσουν οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης : (α) ο εκδημοκρατισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, (β) οικονομική ανοικοδόμηση , ανάπτυξη και συνεργασία, (γ) ζητήματα ασφάλειας συμπεριλαμβανομένης της δικαιοσύνης και των εσωτερικών ζητημάτων. Ενώ όσον αφορά 'The Stabilization and Association Process' που εγκρίθηκε στην σύνοδο κορυφής της Ζάγκρεμπ το Νοέμβριο του 2000 , αυτό είχε 6 βασικούς στόχους : 1) ανάπτυξη των υπαρχόντων οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με την περιοχή και μέσα στην περιοχή. 2) απόκτηση και εν μέρη αναπροσανατολισμό της οικονομικής και χρηματοπιστηριακής βοήθειας .3) αύξηση βοήθειας για τον εκδημοκρατισμό , την κοινωνία πολιτών, την εκπαίδευση και οικοδόμηση θεσμών 5) συνεργασία στα πεδία της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων , ανάπτυξης πολιτικού διαλόγου συμπεριλαμβανομένου και εκείνου στο περιφερειακό επίπεδο 6) ανάπτυξη των Development of Stabilization and Association Agreement που ήταν ξεχωριστές συμφωνίες και ο σκοπός τους ήταν να προετοιμάζει τις χώρες μέσα σε μια μεταβατική περίοδο για την εκπλήρωση των στόχων της Διαδικασίας Σταθερότητας και Σύνδεσης που θα οδηγούσε στην εκπλήρωση των κριτηρίων της Συμφώνου Σταθερότητας και εν' τέλη στην ενσωμάτωση στην ΕΕ . Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Ritsa A. Panagiotou, ό.π., σελ.78-80.

836. Sally Broughton&Eran Fraenkel, "Macedonia' Extreme Challenges..." σελ.272.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΝΟΠΛΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΟΥ 2001 ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ (ΟΥΤΣΕΚΑ) ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ

21.1. ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΟΞΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΒΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Οι περαιτέρω εξελίξεις έδειξαν ότι όλες οι προληπτικές ενέργειες που είχε αναλάβει η διεθνής κοινότητα για την αποφυγή της σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ - που όπως εξηγήσαμε στα προηγούμενα κεφάλαια ήταν μια μόνιμη ανάγκη, εξ αιτίας της σημασίας που παρουσίαζε η διατήρηση της ενότητας της -για την ειρήνη της περιοχής - δεν θα μπορούσαν να ήταν πανάκεια για όλες τις παθολογίες της κοινωνίας και των θεσμών της ΠΓΔΜ.

Έτσι για παράδειγμα , παρά τις διάφορες παρεμβάσεις από την ΕΕ για να απαλύνουν οι συνέπειες που είχε για την ΠΓΔΜ η επιβολή του εμπάργκο στην Σερβία, το εν λόγω εμπάργκο κόστισε στο νέο κράτος τρία δισεκατομμύρια δολάρια ⁽⁸³⁷⁾. Επιπλέον , η ανεργία παρέμεινε σε όλη την δεκαετία 1991-2001 σε πολλά υψηλά ποσοστά , ενώ το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων ήταν αδιαφανείς και δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έως την μέση του 1999 ιδιωτικοποιήθηκαν 1467 κρατικές επιχειρήσεις. Από αυτές 228 ήταν μεγάλες επιχειρήσεις, 281 μεσαίες και 958 ήταν μικρές . Παρόλα αυτά το κράτος παρέμεινε σημαντικός ιδιοκτήτης και χορηγός της οικονομίας . Όσον αφορά την ανεργία κατά μέσον όρο , το 1991 ήταν 23,5 . Το 1992 ήταν 24,8 . Το 1993 ήταν 29,0 % . Το 1994 ήταν 30,0% . Το 1996 ήταν 35,0% . Το 1998 ήταν 34,5% . Το 2000 ήταν 32,2 . Το 2001 ήταν 30,5% ⁽⁸³⁸⁾. Κατά την διάρκεια του πολέμου του Κοσόβου η ανεργία αυξήθηκε κατά 70 % . Τον Ιανουάριο του 2001 η ανεργία ήταν περίπου στα ίδια ποσοστά μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων. Για την ακρίβεια 46.3% ήταν Σλαβομακεδόνες άνεργοι, και 47.2% ήταν Αλβανοί⁽⁸³⁹⁾.

Έως το τέλος του 2001 ιδιωτικοποιήθηκαν 1678 κρατικές εταιρίες με αποτέλεσμα οι εθνικά «Μακεδόνες» που κυριαρχούσαν στο δημόσιο τομέα και δεν είχαν πια την πρωτοκαθεδρία ένιωθαν οικονομικά ανασφαλείς και πολιτικά ανίσχυροι⁽⁸⁴⁰⁾.

837. Βλέπε Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence*, σελ.158 βασιζόμενος στο United States Agency for International Development (USAID) 1995. *Development Strategy for Macedonia, 1995-1997*. Draft. Photocopy, σελ.1. Για περισσότερα από τρία δις δολάρια ζημία στο εμπορικό ισοζύγιο της ΠΓΔΜ κάνει λόγο και ο Αλειφαντής ο οποίος αναφέρει ότι το 60% του προπολεμικού εμπορίου της ΠΓΔΜ γινόταν με την Πρώην Γιουγκοσλαβία . Βλ. Στέλιος Αλειφαντής , *Η Κρίση της FYROM*, σελ.119.

838. Βλ. Panagiotou, στο ίδιο, σελ.44, 92.

839. Για την ανεργία στην περίοδο του πολέμου του Κόσοβου, βλ. Sally Broughton & Eran Fraenkel " 'Macedonia' Extreme Challenges", σελ.266 . Για τα στοιχεία του Ιανουαρίου του 2001 βλ. Robert Hislope, "Crime and honor in a weak state: paramilitary forces and violence in Macedonia", *Problems of Post-Communism*, 51(3) (May/June, 2004) σελ.137.

840. Gallagher, ό.π., σελ.96.

Την ίδια στιγμή εμφανίστηκε μια καινούρια κοινωνική τάξη που αντλούσε την περιουσία της από το λαθρεμπόριο (παραβιάζοντας το ελληνικό εμπάργκο, ή το εμπάργκο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας ή από τον διεφθαρμένο τρόπο ιδιωτικοποίησης της κρατικής περιουσίας). Η πλειονότητα του πληθυσμού έχασε κατα πολύ την αγοραστική του δύναμη στα προηγούμενα δέκα χρόνια. Από την άλλη, οι Αλβανοί που κυριαρχούσαν στο αγροτικό τομέα βλέποντας ότι ο τομέας τους είχε αδυνατήσει πολύ κατηγορούσαν την κυβέρνηση ότι δεν ενδιαφερόταν για την ύπαιθρο ενώ οι Σλαβομακεδόνες κατηγορούσαν τους Αλβανούς για αθέμιτες δραστηριότητες και παραεμπόριο όπλων οξύνοντας έτσι περαιτέρω τις εθνοτικές τριβές⁽⁸⁴¹⁾. Όλες αυτές οι τριβές μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων προστεθήκαν στα ήδη υπάρχοντες οξύνσεις που είχαν δημιουργηθεί μεταξύ τους στα προηγούμενα χρόνια (1991-2001), δηλαδή από την γέννηση του νέου κράτους, και είχαν να κάνουν με τα πάγια αιτήματα της αλβανικής εθνοτικής ομάδας τα οποία δεν είχαν ακόμα εκπληρωθεί. Έτσι σε όλο αυτό το διάστημα τα αιτήματα για την εκπλήρωση των γλωσσικών δικαιωμάτων, όπως η αναγνώριση της αλβανικής γλώσσας ως δεύτερης επίσημης γλώσσας και η χρησιμοποίηση της στους θεσμούς του κράτους, όπως η εκπαίδευση σε αυτήν την γλώσσα σε όλες τις βαθμίδες στις περιοχές με αλβανική πλειοψηφία, ήταν αιτήματα που παρέμειναν. Επίσης παρέμειναν σταθερά τα αιτήματα των Αλβανών για αποκεντρωμένη διακυβέρνηση και ενίσχυση της δημοτικής εξουσίας, για αναλογική εκπροσώπηση στην Βουλή, και για αλλαγή του σχήματος πλειοψηφίας μειοψηφίας όταν τα νομοθετήματα αφορούσαν υποθέσεις δικαιωμάτων και την καθημερινή ζωή της αλβανικής εθνότητας.

Το διάστημα 1999 - 2000 παρατηρείται μια περεταίρω όξυνση των σχέσεων μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων για τα παραπάνω ζητήματα, και σε αυτήν την όξυνση συνέβαλαν εκτός των άλλων τρεις επιπρόσθετοι παράγοντες (α) η μη ανανέωση της εντολής της UNPREDEP, (β) η αποχώρηση από τα δημόσια καθήκοντα του Κίρο Γκλιγκόροφ (γ) και οι παρενέργειες από την σύγκρουση των Αλβανών και Σέρβων στο Κόσοβο.

Όσον αφορά την UNPREDEP, ως δύναμη προληπτικής ανάπτυξης λειτούργησε με πολυμορφικό τρόπο στην ΠΓΔΜ και ήταν αποτελεσματική στην αποφυγή των συγκρούσεων. Βοήθησε δηλαδή όσο γινόταν δυνατή η ομαλή ανάδειξη των αιτημάτων των Αλβανών στο πολιτικό σύστημα της χώρας, προετοιμάζοντας σταδιακά τους πολιτικούς παράγοντες να μην αντιδρούν με δυσανάλογο τρόπο στα αιτήματα αυτά,

841. Sally Broughton & Eran Fraenkel "Macedonia Extreme Challenges.", σελ.266-267. Για την επίδραση του χαμηλού ρυθμού των ιδιωτικοποιήσεων και ελεύθερης αγοράς, την εισροή των προσφύγων, και την αρνητική επίδραση των εξτρεμιστικών στοιχείων στον τουρισμό, στις ξένες επενδύσεις, και στην οικονομία, βλέπε Τίνα Μαυρίκου-Αδάμου, «Αναπτύσσοντας την κοινωνία των πολιτών στη νοτιοανατολική Ευρώπη» στο Γεώργιος Α. Κουρβετάρης, Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ-Κλεομένης Σ. Κουτσουκής, Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.), *Τα Νέα Βαλκάνια. Η Γεωπολιτική Της Διεθνούς Ασφαλείας Και Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009) σελ.414.

αποτρέποντας έτσι την βία. Η εντολή της UNPREDEP έληξε στις 31 Αυγούστου του 1998 αλλά ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Kofi Annan , ζήτησε παράταση εξαιτίας των συνεχιζόμενων απειλών κατά της ασφάλειας της ΠΓΔΜ⁽⁸⁴²⁾. Όμως μια εβδομάδα πριν πάρει απόφαση το Συμβούλιο Ασφαλείας για μια άλλη εντολή η ΠΓΔΜ αναγνώριζε την Ταιβάν με αποτέλεσμα να μπει το βέτο της Κίνας στο Συμβούλιο Ασφαλείας και να μπλοκάρει την ανανέωση της εντολής ⁽⁸⁴³⁾ . Η μη ανανέωση της εντολής της UNPREDEP στέρησε ένα από τα βασικά εργαλεία της εφαρμογής της προληπτικής διπλωματίας στην ΠΓΔΜ και θα μπορούσε να είναι μια από τις αιτίες της περαιτέρω όξυνσης των σχέσεων μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων που οδήγησαν εν τέλει στην ένοπλη σύγκρουση του 2001.

Ένας άλλος παράγοντας σύμφωνα με την Mitrevska , ήταν το γεγονός ότι ο συνασπισμός που ηγείτο ο Σοσιαλδημοκρατικός Σύνδεσμος της Μακεδονίας, που ήταν το κόμμα του Γκλιγκόροφ, έχασε τις εκλογές του 1998. Η νέα κυβέρνηση που δημιουργήθηκε προέκυψε από έναν απρόβλεπτο συνασπισμό μεταξύ ενός εθνικιστικού αλβανικού κόμματος όπως ήταν το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα και ενός εθνικιστικού σλαβομακεδονικού κόμματος όπως ήταν το VMRO-DPMNE . Από το συγκεκριμένο κυβερνητικό συνασπισμό για κάποιο διάστημα ικανοποιηθήκαν μερικά αλβανικά αιτήματα ,όμως η συνεργασία τους, αύξησε τις καχυποψίες ότι προσπαθούσαν να μοιράσουν την Μακεδονία σε εθνικές ζώνες επιρροής , αυξάνοντας έτσι την όξυνση ⁽⁸⁴⁴⁾. Παρά την συνεργασία των δυο εθνικιστικών κόμματος, οι Αλβανοί κατηγορούσαν το αλβανικό κόμμα που έπαιρνε μέρος σε κυβερνητικό συνασπισμό, ότι ξεπουλούσε τα συμφέροντα των Αλβανών, ενώ οι Σλαβομακεδόνες κατηγορούσαν το VMRO, για εγκατάλειψη των εθνικών τους συμφερόντων κάνοντας υποχωρήσεις στα αιτήματα των Αλβανών⁽⁸⁴⁵⁾.

Στην συνέχεια, μετά την απομάκρυνση του Γκλιγκόροφ από όλα τα δημόσια αξιώματα, άρχισε η μετα Γκλιγκόροφ εποχή που σύμφωνα με το Gallagher, ξεκίνησε με την εγκατάλειψη της πολιτικής του, δηλαδή την πολιτική της εθνικής συνύπαρξης, και την προώθηση μιας νέας πολιτικής την οποία πρόβαλε για πρώτη φορά ο διάδοχος του Γκλιγκόροφ, στο κόμμα του, ο Tito Pterovski, στις εκλογές της 31 Οκτωβρίου 1999. Ο τελευταίος βίαζε την προεκλογική του στρατηγική εκστρατεία επάνω στην αντιπαράθεση με τους Αλβανούς και κέρδισε τις εκλογές με 32,71% , οξύνοντας όμως περαιτέρω το κλίμα⁽⁸⁴⁶⁾. Να υπογραμμίζουμε σε αυτό το σημείο ότι μόνο και μόνο η

842. Στέλιος Αλειφαντής, *Η Κρίση της FYROM*,σελ.114.

843. Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, ό.π., σελ.292.

844. Marina Mitrevska, "Origjina e tensioneve mes bashkësisë shqiptare dhe maqedonase në Republikën e Maqedonisë" στο Marina Mitrevska, Anton Grizold , Vllado Buçkovski,Entoni Vanis,ό.π.,σελ.94.

845. Sally Broughton & Eran Fraenkel "Macedonia'Extreme Challenges..." σελ.269.

846. Gallagher, ό.π., σελ 93.

απομάκρυνση του Γκλιγκόροφ ήταν ένας σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στην περαιτέρω όξυνση ,γιατί η παρουσία του και μόνο που συμβόλιζε την μετριοπάθεια , την συμβίωση, και τον αγώνα για μια ανεξάρτητη ενωμένη «Μακεδονία», ασκούσε την κατάλληλη επιρροή και στους Σλαβομακεδόνες και στους Αλβανούς. Σύμφωνα με τη Leatherman και τους συνεργάτες της, μια από τις πιο σημαντικές πτυχές της επιτυχίας της προληπτικής διπλωματίας στην ΠΓΔΜ , ήταν ότι έλαβε χώρα με διεθνή υποστήριξη και με μια μετριοπαθής ηγεσία , ειδικά του Προέδρου Γκλιγκόροφ που με την εμπειρία του, είχε αποκτήσει μια διευρυμένη λαϊκή υποστήριξη στη χώρα , ακόμα και σε πολλούς εθνικά Αλβανούς. Ο Γκλιγκόροφ που εξασκούσε μια μετριοπαθής επίδραση στις πολιτικές εξελίξεις και στις διακοινοτικές σχέσεις στην χώρα, ηγήθηκε της χώρας σε συνθήκες σοβαρών οικονομικών κρίσεων, και αρκετών εσωτερικών εντάσεων και προσπάθησε να ενθαρρύνει το διάλογο και να βοηθήσει στην ανοικοδόμηση της συναίνεσης. Η εθνική του στρατηγική ήταν να δρά προσεκτικά και σπάνια να λαμβάνει ριζοσπαστικά βήματα, είτε στα εξωτερικά είτε στα εσωτερικά ζητήματα, προωθώντας την ανάπτυξη των κανόνων του κράτους δικαίου και της κοινωνίας πολιτών και τις σταθερές εθνοτικές σχέσεις μέσα στην χώρα⁽⁸⁴⁷⁾.

Η απουσία του Γκλιγκόροφ, και μια άλλη σειρά από άλλους παράγοντες, όπως η απουσία ευκαιριών εργασίας και οικονομικής ανάπτυξης , η απουσία διαφάνειας από τις ιδιωτικοποιήσεις , και η απουσία της UNPREDEP, όξυναν τις σχέσεις μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων . Το 1999 σε αυτούς τους παράγοντες προστέθηκε και το ξέσπασμα του πολέμου του Κοσόβου με τους Νατοϊκούς βομβαρδισμούς και με τις εθνικές εκκαθαρίσεις του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, προκαλώντας ένα μεγάλο «τσουνάμι» προσφύγων που ήρθαν στην ΠΓΔΜ κατά χιλιάδες, αυξάνοντας την περαιτέρω όξυνση των σχέσεων μεταξύ των Αλβανών και Σλαβομακεδόνων . Σύμφωνα με την Mitrevska, η Αλβανική κοινότητα στην «Μακεδονία» άσκησε πιέσεις για να μείνουν όλοι οι Αλβανοί Κοσοβάροι προσφυγές στην ΠΓΔΜ, κατηγορώντας τους Σλαβομακεδόνες για έλλειψη συμπαθείας. Την ίδια στιγμή τα αλβανικής καταγωγής μέλη του κοινοβουλίου δήλωναν ότι ήταν οι νόμιμοι εκπρόσωποι των προσφύγων, ενώ οι Σλαβομακεδόνες έβλεπαν μια μερίδα των προσφύγων ως πιθανά μέλη του UÇK δηλαδή Ushtria Çlirimtare Kosoves (ΟΥΤΣΕΚΑ –Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσόβου) . Οι αντιλήψεις αυτές οδήγησαν στην μεγαλύτερη εθνική συσπείρωση των κοινωνικών ομάδων στην «Μακεδονία» μετα την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της το 1991 , οξύνοντας έτσι περαιτέρω τις σχέσεις μεταξύ των δυο εθνοτήτων ⁽⁸⁴⁸⁾.

847. Janie Leatherman, William DeMars, Patrick D. Gaffney, Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence*,σελ 174. Επίσης σύμφωνα με τους Leatherman .et.al , όσον αφορούσε τις σχέσεις με την Ελλάδα η ηγεσία του Γλιγοροφ ήταν αποφασιστικής σημασίας για την επίτευξη της συμφωνίας του 1995,στο ίδιο, σελ. 174.

848. Marina Mitrevska, στο ίδιο σελ.97-99. Επίσης για τους αλβανικής καταγωγής πολίτες της ΠΓΔΜ που πολέμησαν στο Κόσοβο βλέπε Iso Rusi “ From Army to Party : the Politics of the NLA” στο *Ohrid and Beyond: A Cross –Ethnic Investigation into the Macedonia Crisis* , (London : Institute for War and Peace Reporting,2002)σελ.30. Οι Σλαβομακεδόνες έλεγαν ότι το ζήτημα του Κοσόβου θα προκαλέσει ιρεντεντισμό στους Αλβανούς της Μακεδονίας λόγω ιστορικών σχέσεων των Αλβανών της Μακεδονίας και Αλβανίας . Η «Μακεδονία» κατηγορούσε και την

21.2. Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΥΤΣΕΚΑ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ ΚΑΙ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ .

Κατά τη διάρκεια του 1999 -2000 έλαβε χώρα η ένοπλη σύγκρουση στην κοιλάδα του Πρεσέβου, που είναι μια περιοχή στην Νότια Σερβία, κυρίως κατοικημένη από Αλβανούς , που γειττονεί με το βορειοδυτικό κομμάτι της «Μακεδονίας». Την εν λόγω κρίση την διευκόλυνε και το γεγονός ότι με την απομάκρυνση των στρατευμάτων του καθεστώσ Μιλόσεβιτς από το Κόσοβο, το ΝΑΤΟ επέβαλε μια αποστρατικοποιημένη ζώνη μεταξύ Σερβίας και Κοσόβου που είχε εύρος πέντε χιλιομέτρων και ένα μέρος της κοιλάδας του Πρεσέβου (περιοχή που κατοικείται από αλβανική εθνότητα στην νότια Σερβία) περιλαμβανόταν στην συγκεκριμένη ζώνη. Δημιουργήθηκε έτσι ένα κενό ασφαλείας την οποία εκμεταλλεύθηκαν τα πιο εξτρεμιστικά στοιχεία της πτέρυγας του ΟΥΤΣΕΚΑ, που σχημάτισαν τον Απελευθερωτικό Στρατό του Πρεσέβου και της Μεντβέντας . Ο τελευταίος άρχισε να πυκνώνει τις επιχειρήσεις εναντίον σερβικών δυνάμεων κυρίως μετά την απομάκρυνση του Μιλόσεβιτς και τον ερχομό στην εξουσία του Vojislav Kostunica , ο οποίος άρχισε να διαμαρτύρεται έντονος ότι η διεθνής ειρηνευτική δύναμη ΚFOR (Kosovo Force) δεν κάνει όσα πρέπει για να υπερασπίσει την περιοχή (⁸⁴⁹).

Το αίτημα των εξτρεμιστών του ΟΥΤΣΕΚΑ για την ένωση της περιοχής του Πρεσέβου με το Κόσοβο ξεπερνούσε τα εσκεμμένα, και το μόνο που επέτυχε ήταν να υποχρεώσει το ΝΑΤΟ να συνεργαστεί με τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις εναντίον των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ στο Πρέσεβο , υποχρεώνοντας το ΟΥΤΣΕΚΑ να διαλυθεί (⁸⁵⁰). Μια ομάδα όμως του ΟΥΤΣΕΚΑ υποχώρησε από το Πρέσεβο(νότια Σερβία) στην κοιλάδα γύρω από το χωριό Τανούσεβτσι (χωριό της ΠΓΔΜ) (⁸⁵¹) . Η κατάληψη αυτού

Αλβανία για ιρεντεντισμό.Βλ. Sally Broughton&Eran Fraenkel,“Macedonia’ 'Extreme Challenges., σελ .268.

849. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Αλειφαντής , *Η Κρίση της FYROM.*,σελ 134-138 . Ο Vojislav Kostunica ήταν πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος της Σερβίας και αναδείχτηκε ο νικητής των προεδρικών εκλογών που έγιναν στις 24 Σεπτεμβρίου 2000 στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλάβας (όπως λεγόταν τότε το κράτος που το αποτελούσε η Σερβία και Μαυροβούνιο) Ο Kostunica είναι ο πρώτος Πρόεδρος της Σερβίας που ξεκίνησε την μετά Μιλόσεβιτς εποχή και έχασε το αξίωμα του στις 3 Μαρτίου 2003 όταν το συγκεκριμένο κράτος αντικαταστάθηκε από την Ένωση Σερβίας Μαυροβούνιο.

850. Η εν λόγω συνεργασία θα επισφραγιστεί με τη δήλωση της 10ης Ιανουαρίου 2001 του υπουργού εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας: «το ΝΑΤΟ και η Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας δεν είναι πλέον εχθροί», καθώς και τη δήλωση του Λόρδου Robertson : «το ΝΑΤΟ και η Γιουγκοσλαβία εργάζονται σε καθημερινή βάση προς έναν κοινό σκοπό: να αποτρέψουν τους εξτρεμιστές από την πρόκληση περισσότερης βίας στην κοιλάδα του Πρεσέβου». Βλ. Lord George Robertson, «European security in the 21st century» στο <http://www.nato.int/docu/speech/2001/s10125b.htm> (10.v.2001).

851. Βλέπε Tom Gallagher , *The Balkans in the New Millennium.*,2005, σελ.95.

του χωριού, που βρισκόταν σε μια στρατηγική τοποθεσία σε υψόμετρο 1050 μέτρα στην κορυφογραμμή Κόσοβο-ΠΓΔΜ, εξέθετε σε μεγάλο κίνδυνο την ασφάλεια των συνόρων της ΠΓΔΜ, που με την απουσία της UNPREDEP, είχαν γίνει διάτρητα, οξύνοντας περαιτέρω την κατάσταση.

Η απάντηση που δόθηκε στο ζήτημα του Κοσόβου ήταν μια εξέλιξη που ευνοούσε τις ριζοσπαστικές λύσεις γιατί αυτό που δεν κατάφερε ο Ibrahim Rugova για μια δεκαετία με την πολιτική της μη βίας, βασιζόμενος στην στρατηγική της παθητικής αντίστασης και των παράλληλων θεσμών, το κατάφερε ο ΟΥΤΣΕΚΑ μέσα σε μερικούς μήνες, με την δύναμη των όπλων. Την ίδια στρατηγική ακολούθησε ο ΟΥΤΣΕΚΑ και στην κοιλάδα του Πρεσέβου, όπου με την ένοπλη σύγκρουση, υποχρέωσε τους διεθνείς παράγοντες να διαμεσολαβήσουν για να πιέσουν το Βελιγράδι να διαπραγματευτεί υπογράφοντας συμφωνία με τους αντάρτες, βάση της οποίας το Βελιγράδι υποσχέθηκε ότι θα ικανοποιούσε τα περισσότερα αιτήματα της αλβανικής μειονότητας που ζούσε εκεί⁽⁸⁵²⁾. Είχε έρθει η στιγμή και είχαν δημιουργηθεί όλες οι προϋποθέσεις να ακολουθηθεί από τον ΟΥΤΣΕΚΑ, η ίδια στρατηγική της ένοπλης σύγκρουσης και στην ΠΓΔΜ. Και η αφορμή που έδωσε τον έναυσμα της ένοπλης σύγκρουσης ήταν το χωριό Τανούσεβτσι (Tanusevci). Με την συμφωνία της 22^{ης} Φεβρουαρίου 2001 για τον ορισμό των συνόρων μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και ΠΓΔΜ, το συγκεκριμένο μεθοριακό χωριό βρίσκεται στην κυριότητα της ΠΓΔΜ, παρά την αντίρρηση των αλβανικής καταγωγής κατοίκων του, που θεώρησαν ότι η επιβολή των συνόρων ήταν ένα ψεύτικο δημιούργημα που τους απορύθμισε τον τρόπο ζωής τους⁽⁸⁵³⁾. Οι αλβανικής καταγωγής κάτοικοι της περιοχής θεωρούσαν ότι δεν είχαν καμία σχέση με την ΠΓΔΜ, απεναντίας είχαν πάντα σχέση μόνο με το Κόσοβο⁽⁸⁵⁴⁾. Ο ηγέτης του Κόσοβου, Ibrahim Rugova (Ιμπραχίμ Ρουγκόβα) χαρακτήριζε την συμφωνία Σκοπίων-Βελιγραδίου για την διευθέτηση των συνόρων «προβοκάτσια». Το δε μεγαλύτερο αλβανικό κόμμα στην ΠΓΔΜ, το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας που βρισκόταν στην αντιπολίτευση είχε δηλώσει ότι «έτσι και αλλιώς η περιοχή που βρίσκεται το Τανούσεβτσι ανήκει στο Κόσοβο»⁽⁸⁵⁵⁾.

852. Για περισσότερα βλ. International Crisis Group: *Peace in Presevo: Quick Fix or Long-Term Solution?* International Crisis Group Balkans Report Nr.116, Belgrade/Brussels, 10.08.2001, σελ.3-4.

853. Anton Grizold & Marina Mitrevska, "Analiza dhe konkluzione për konfliktin në Maqedoni" στο Marina Mitrevska, Anton Grizold, Vllado Buçkovski, Entoni Vanis (επιμ.), ό.π., σελ.181. Σύμφωνα με International Crisis Group κατά τη διάρκεια του 2000 σε εκείνη την περιοχή συνέβησαν επεισόδια με ανταλλαγή πυροβολισμών μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας της ΠΓΔΜ και λαθρέμπορων. Βλ. International Crisis Group: *The Macedonian Question: Reform or Rebellion?* International Crisis Group Balkans Report 109, (April 2001), σελ.1-3.

854. Ο Gallagher, μας αναφέρει μια δημόσια μαρτυρία του αλβανικής καταγωγής καθηγητή Abdylhenaf Bexheti (Αμπντουλχενάφ Μπετζέτη) ο οποίος από την μέση της δεκαετίας του 1990, όταν ήταν υπουργός μεταφορών της ΠΓΔΜ, είχε αποκαλύψει ότι «οι κάτοικοι του χωριού Τανούσεβτσι δεν είχαν προμηθευτεί ποτέ ταυτότητες μακεδονικές, και για όλα, από εκπαίδευση, υγεία, εμπορικά και επιχειρηματικά ζητήματα, ήταν συνδεδεμένοι με το Κόσοβο». Βλ. Gallagher, ό.π., σελ.97

855. *Ελευθεροτυπία*, 6-3-2001, σελ.6.

Έτσι λοιπόν οι αντιδράσεις των πολιτικών αλβανικών ελίτ του Κοσόβου και της ΠΓΔΜ, με τον ισχυρισμό ότι η εν λόγω περιοχή ανήκει στο Κόσοβο και όχι στη ΠΓΔΜ, έκανε δημοφιλές το χωριό Τανούσεβτσι ,το οποίο εκείνες τις ημέρες επισκέφθηκε ένα συνεργείο της κρατικής τηλεόρασης της ΠΓΔΜ, για να κάνει ρεπορτάζ. Σύμφωνα με τον Perry, η αιχμαλώτιση αυτού του τηλεοπτικού συνεργείου στις 16 Φεβρουαρίου 2001, έκανε δημοφιλή τα μέλη της μέχρι πρωτινός άγνωστης ομάδας -παρακλάδι του ΟΥΤΣΕΚΑ- που αποκαλούσε των εαυτό του Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό , και ο σκοπός της εν λόγω ομάδας ήταν δικαιοσύνη και ισότητα για όλους τους Αλβανούς της Μακεδονίας ⁽⁸⁵⁶⁾. Σύμφωνα με τον Αλειφαντή οι απαγωγείς που φορούσαν στολές και διακριτικά του ΟΥΤΣΕΚΑ, απελευθέρωσαν το συνεργείο αφού τους πήραν όλα τα δημοσιογραφικά ντοκουμέντα και το τηλεοπτικό υλικό, και ειδοποίησαν την αστυνομία να τους παραλάβει . Όμως η αστυνομία στην προσπάθεια της να βρει τους ενόχους και να τους συλλάβει, σκότωσε έναν άοπλο Αλβανό χωρικό, προκαλώντας το ξέσπασμα των μεγάλων διαταραχών . Οι Αλβανοί χωρικοί έλεγαν ότι οι μεθοριακοί φύλακες δεν έπρεπε να χτυπήσουν τον νεαρό Αλβανό εφόσον δεν δέχτηκαν πυρά , ενώ τα αλβανικά κόμματα κράτησαν το θέμα ψηλά στην πολιτική ατζέντα .Την θέση των χωρικών την ενίσχυσε και ο αλβανικής καταγωγής υφυπουργός εσωτερικών της ΠΓΔΜ, οποίος και αυτός ανακοινώσε ότι συμφωνούσε με την άποψη των Αλβανών χωρικών ότι οι σκοπιανοί μεθοριακοί φύλακες δεν έπρεπε να σκοτώσουν τον νεαρό αλβανό. Από την άλλη τα σλαβομακεδωνικά κόμματα θεώρησαν ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να πάρει πιο δραστικά μέτρα εναντίον των Αλβανών κακοποιών. Με το ξεκίνημα των πυροβολισμών στο χωριό Τανούσεβτσι ξεκίνα και η ένοπλη σύγκρουση του 2001 στην ΠΓΔΜ⁽⁸⁵⁷⁾. Από εκεί και πέρα υπήρχαν καθημερινά ανταλλαγή πυροβολισμών και η

856. Duncan Perry, "Macedonia: Melting pot or Meltdown?" σελ.362. Είχε προηγηθεί μια επίθεση των αλβανών εξτρεμιστών στα τέλη Ιανουαρίου 2001 σε ένα αστυνομικό τμήμα, την οποία καταδίκασαν τα σλαβομακεδονικά κόμματα αλλά και το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα του Arben Xhaferri. Ο τελευταίος είπε ότι άσχετα από το ποιος βρίσκεται πίσω από το συμβάν το κόμμα του το καταδικάζει έντονα και, το θεωρεί όχι μόνο ενέργεια κατά του κράτους αλλά και μια πράξη κατά των συμφερόντων των Αλβανών στα Σκόπια.Βλ. περισσότερες λεπτομέρειες στο International Crisis Group,ό.π.,σελ. 4-6. Λεπτομέρειες όσον αφορά την επίθεση, μας δίνει και η Ελευθεροτυπία η οποία μας πληροφορεί επίσης ότι στις 22 Ιανουαρίου σκοτώθηκαν ένας αστυνομικός και τραυματιστήκαν άλλοι τρεις. Την ευθινή την ανέλαβε το ΟΥΤΣΕΚΑ της ΠΓΔΜ, με μια ανακοίνωση όπου προειδοποιούσε ότι θα κτυπήσει τον στρατό «των μακεδόνων κατακτητών» μέχρι να «απελευθερωθεί ο αλβανικός λαός» κάνοντας ταυτόχρονα έκκληση στους αστυνομικούς «να επιστρέψουν στις οικογένειες τους , για να μη χάνουν άσκοπα τη ζωή τους στο βωμό των ματαίων μακεδονικών σχεδίων για επικράτηση στην αλβανική πλειοψηφία» . Βλέπε *Ελευθεροτυπία*, «Ανέλαβε την ευθινή ο 'άλλος' UCK», 26-1-2001.

857. Για περισσότερα βλ. Αλειφαντής Στέλιος, *Η Κρίση της FYROM* ,σελ.150-155 . Επίσης ένα πολύ σοβαρό μεθοριακό επεισόδιο είχε γίνει στο φυλάκιο Γκόσιντσε (20 χμ Βόρεια της περιοχής Κουμάνοβο), όπου σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου αμύνης της ΠΓΔΜ , ομάδα ενόπλων Αλβανών προερχόμενοι από το Πρέσεβο , επιχείρησε να εισέρθει στο έδαφος της ΠΓΔΜ , με αποτέλεσμα στρατιωτική περιπολία να ανοίξει πυρ . (*Απογευματινή*,31-1-2001, σελ.39).

ένοπλη σύγκρουση στην ΠΓΔΜ πήρε το δρόμο του, ανεβάζοντας την εθνοτική ένταση σε μια άλλη διάσταση, προκαλώντας και πάλι τον συναγερμό στην διεθνή κοινότητα.

Την επίθεση στο χωριό Τανούσεβτσι και την κατάληψη του από τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ την καταδίκασαν ο Αλβανός Πρωθυπουργός Ilir Meta , ο Πρόεδρος της Βουλγαρίας ο οποίος πρότεινε στον Trajkovski(Πρόεδρο της FYROM) να στείλει βουλγαρικές ένοπλες δυνάμεις , ο Έλληνας κυβερνητικός εκπρόσωπος Ρέππας , η ΕΕ δια του Javier Solana .Την καταδίκασαν επίσης η Ρωσία και οι ΗΠΑ . Η Ρωσία μέσω του προέδρου Πούτιν έκανε έκκληση για άμεση λήψη μέτρων στην ΠΓΔΜ για να αποτραπεί το ενδεχόμενο επέκτασης των συγκρούσεων . Ενώ ο εκπρόσωπος του State Department καταδίκασε τις επιθέσεις λέγοντας ότι «καταδικάσουμε έντονα τις ενέργειες βίας των εξτρεμιστών που επιδιώκουν να υπονομεύουν τη σταθερότητα στη Μακεδονία , στο Κοσσυφοπέδιο και στην περιοχή .Οι ΗΠΑ υποστηρίζουν τη συγκρατημένη απάντηση της κυβέρνησης της Μακεδονίας σε αυτές τις εγκληματικές ενεργήσεις και θα συνεχίζουν να παρακολουθούν την κατάσταση πολύ προσεκτικά» . Από την άλλη το ΟΥΤΣΕΚΑ με την επιστολή του προς το *Doiche Vele* προειδοποιούσε ότι « μια πιθανή στρατιωτική επιχείρηση εναντίον Αλβανών του Τανούσεφτσι θα σήμαινε το τέλος για την ειρήνη και σε άλλες περιοχές των Σκοπίων»⁽⁸⁵⁸⁾

Όσον αφορά την ονομασία της ένοπλης ομάδας, τα αρχικά της ήταν και πάλι **УÇК** (ΟΥΤΣΕΚΑ) προερχόμενες από τις αλβανικές λέξεις **Ushtria Çlirimtare Kombetare** (Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός). Και τα αρχικά αυτά είχαν επιλεγεί επίτηδες για να είναι τα ίδια αρχικά με του **УÇК** (ΟΥΤΣΕΚΑ) του Κοσόβου που προερχόταν από τις αλβανικές λέξεις **Ushtria Çlirimtare e Kosoves** (Ο Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσόβου). Η λέξη 'εθνικός' στην ονομασία του ΟΥΤΣΕΚΑ που δρούσε στην ΠΓΔΜ είχε την σημασία του, γιατί έδινε την ιδέα της συνέχειας και το μήνυμα ότι ο σκοπός του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού, ήταν να εκπληρώσει τα ιδανικά του αλβανικού έθνους πέρα από τους αλβανικούς πληθυσμούς του Κόσοβου.

Σύμφωνα με την Mitrevska, ο ΟΥΤΣΕΚΑ της ΠΓΔΜ σε ένα ανακοινωθέν που απέστειλε στο αλβανικό πρόγραμμα της *Doiche Vele* , διευκρινίζει ότι : « Το γενικό επιτελείο του ΟΥΤΣΕΚΑ ήταν υποχρεωμένο να μεταφέρει ένα περιορισμένο αριθμό στρατιωτών του στο χωριό Τανούσεβτσι και στα αλλά γύρω χωριά , με σκοπό να απελευθερώσει την περιοχή και να υπερασπίσει την αξιοπρέπεια του πληθυσμού..» . Συγχρόνως έκανε έκκληση προς ένοπλες δυνάμεις τις ΠΓΔΜ «να είναι συγκρατημένες γιατί σε περίπτωση επίθεσης θα ανταπαντήσουν με το ίδιο τρόπο». Όσον αφορά τον σκοπό του ΟΥΤΣΕΚΑ, στην ανακοίνωση του διευκρινίζεται ότι βασικός σκοπός του ήταν «η ελευθερία , η ισότητα και η δικαιοσύνη» . Ενώ στην ανακοίνωση αριθμ.6 του ΟΥΤΣΕΚΑ διευκρινίζεται ότι «ο σκοπός του αγώνα της οργάνωσης είναι η μεγαλύτερη

858. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε *Ελευθεροτυπία*,6-3-2001, σελ.6-7.

απόκτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τον αλβανικό πληθυσμό στην ΠΓΔΜ» . Κατά την άποψη της Mitrevska ο αληθινός σκοπός του ΟΥΤΣΕΚΑ στην ΠΓΔΜ δεν ήταν η εξασφάλιση των δικαιωμάτων των Αλβανών αλλά «η μετατόπιση του μη αλβανικού πληθυσμού» και η δημιουργία «εθνικών καθαρών περιοχών» ⁽⁸⁵⁹⁾ .

Κατά την άποψη μας αυτός ο ισχυρισμός της Mitrevska δεν επαληθεύεται από την περαιτέρω εξέλιξη των γεγονότων . Και η απόδειξη περί αυτού είναι ότι η οργάνωση ΟΥΤΣΕΚΑ (που αυτοδιαλύθηκε και δεν διαλύθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις της ΠΓΔΜ) δεν έκανε καμία ενέργεια μετά την Συμφωνία της Αχρίδας της 13 Αύγουστου 2001 , που να δείχνει ότι ο σκοπός του ήταν η τρομοκράτηση του μη αλβανικού πληθυσμού και η μετατόπιση του . Απεναντίας οι ηγέτες της οργάνωσης διέλυσαν την οργάνωση τους μόλις είδαν ότι η Συμφωνία της Αχρίδας εξασφάλισε όλες τις απαιτήσεις του ΟΥΤΣΕΚΑ σε σχέση με το στάτους των δικαιωμάτων του αλβανικού πληθυσμού (οι οποίες σημειωτέων συνέπιπταν και με τα αιτήματα των νόμιμων αλβανικών κομμάτων στην ΠΓΔΜ) και το ΟΥΤΣΕΚΑ δεν εμφανίστηκε πότε ξανά στην ΠΓΔΜ .

859. Marina Mitrevska, “Zhvillimi i Konfliktit në Republikën e Maqedonisë (nga faza latente deri në fazën aktive)” στο Marina Mitrevska, Anton Grizold , Vllado Buçkovski, Entoni Vanis (επιμ.), ό.π.,σελ.110 .Επίσης , λεπτομέρειες για την ανακοίνωση του ΟΥΤΣΕΚΑ βλέπε International Crisis Group, ό.π.,σελ.6.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

Η ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ ΤΟ 2001

22.1. Η ΑΜΕΣΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ

Η επίθεση του ΟΥΤΣΕΚΑ στο χωριό Τανούσεβτσι καταδικάστηκε από την διεθνή κοινότητα ,ενώ ο Γενικός Γραμματέας του NATO, George Robertson, έστειλε στην ΠΓΔΜ τον ειδικό απεσταλμένο τον Daniel Speckhard μετά το θάνατο των τριών στρατιωτικών στα σύνορα ΠΓΔΜ - Κόσοβου. Η εφημερίδα *Wall Street Journal* ανέφερε ότι «το NATO αναλαμβάνει ενεργό ρόλο διαμεσολαβητή για την ειρήνη στην περιοχή» μια πρωτοβουλία που η εφημερίδα χαρακτήρισε ως « ασυνήθιστη» ⁽⁸⁶⁰⁾. Όμως παρά τον χαρακτηρισμό «ασυνήθιστη» , η δραστηριοποίηση του NATO για την πρόληψη μιας αιματοχυσίας, όπως στην ΠΓΔΜ, θα έπρεπε να θεωρηθεί από τον διεθνή παράγοντα, συνηθισμένη, αν έχουμε υπόψη μας ότι σε όλους είχε γίνει κατανοητό και πασιφανές, ειδικά μετά από τα συγκλονιστικά γεγονότα στην Βοσνία και στο Κόσοβο , ότι η επέμβαση σε εκείνες τις περιοχές έπρεπε να γίνει πριν την αιματοχυσία και τις εθνοκαθάρσεις. Έτσι και αλλιώς όλα τα δημοκρατικά κράτη , οι οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ, ο ΟΑΣΕ , αλλά και η ΕΕ όπως θα δούμε παρακάτω, θεώρησαν πολύ φυσιολογικό να συμμετέχει στην διαμεσολαβητική προσπάθεια της πρόληψης της επέκτασης των εχθροπραξιών στην ΠΓΔΜ, και το NATO⁽⁸⁶¹⁾.

860. Για το σχόλιο της *Wall Street Journal* βλέπε *Ελευθεροτυπία*, 6-3-2001,σελ.7.

861. Υπάρχουν διάφορες διακηρύξεις υπογεγραμμένες από τους ηγέτες των κρατών μελών του NATO που έχουν υιοθετήσει μια σειρά από αρχές σχετικά με τις προληπτικές δραστηριότητες του οργανισμού. Διακηρύξεις τέτοιας φύσης είναι (α) *The Comprehensive Concept of Arms Control and Disarmament* (Μάιο 1989), (β) *London Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance* (Ιούλιο 1990), (γ) *Alliance Strategic Concept* (Rome Νοέμβριο 1991) (d) *Rome Declaration on Peace and Cooperation* (Rome, Νοέμβριο 1991) και άλλες. Στο *Alliance Strategic Concept*, σχετικά με την πρόληψη των συγκρούσεων και την διαχείριση των κρίσεων διακηρύσσεται ότι : « The success of the Alliance's policy of preserving peace and preventing war in the new political and strategic environment in Europe depends even more than in the past on the effectiveness of preventive diplomacy and successful management of crises affecting the security of its members». Το NATO το Δεκέμβριο του 1991 ίδρυσε το επονομαζόμενο NACC (North Atlantic Cooperation Council). Ο σκοπός αυτού του συμβουλίου ήταν η διαχείριση κρίσεων μέσω της προώθησης της συνεργασίας και του διαλόγου ,όπως και παροχής εμπειρογνομώνων , στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ εστιάζοντας κυρίως στα ζητήματα της ασφάλειας και της άμυνας, βοηθώντας αυτές τις χώρες να μετασχηματίζονται όσο πιο ομαλά γίνεται στο δρόμο προς τον εκδημοκρατισμό . Σύμφωνα με τον Barret, δρώντας με ένα τέτοιο τρόπο το NATO συνεισφέρει στην πρόληψη των συγκρούσεων (Βλ. John Barrett, "Conflict Prevention and Crisis Management: The NATO approach", Werner Bauwens & Luc Reyckler

Αυτή η ενισχυμένη συνεργασία συνέπεσε και με το γεγονός της θεσμικής θωράκισης, που είχε πραγματοποιήσει η ΕΕ στο πεδίο της πρόληψης των συγκρούσεων, ειδικά μετά τα γεγονότα του Κοσόβου. Έτσι με την Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1999, είχε ενισχυθεί περαιτέρω το καθεστώς της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, το CFSP (Common Foreign and Security Policy) με τα παρακάτω μέτρα: (α) την δημιουργία της θέσης του ανώτερου εκπροσώπου του CFSP, που αναλήφθηκε από την Javier Solana, (β) την ίδρυση της Policy Planning and Early Warning Unit (PPEWU) με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητας της διαχείρισης και επίβλεψης των δυνητικών καταστάσεων συγκρούσεων, (γ) την ενίσχυση της άμυνας της ΕΕ μέσω της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης WEU (Western European Union), (δ) την εντολή στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση να αντιμετωπίζει τις επονομαζόμενες Petersburg tasks of humanitarian and rescue missions, peacekeeping, and crisis management including peacemaking⁽⁸⁶²⁾. Επίσης, στην σύνοδο κορυφής Fiera Summit τον Απρίλιο του 2000 κατά τη διάρκεια της Πορτογαλικής προεδρίας της ΕΕ, προσδιοριστήκαν τέσσερα πεδία για την αντιμετώπιση των κρίσεων όπως (α) αστυνόμευση (policing), (β) το κράτος δικαίου (rule of law), (γ) δημόσια διοίκηση (civilian administration) και (δ) πολιτική προστασία (civil protection). Σημαντική συνεισφορά στην πρόληψη των συγκρούσεων θα είχε και το Rapid Reaction Force (RRF) (Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης), που θα μπορούσε να παίξει δυο ρόλους: (1) την εφαρμογή προγραμμάτων για την ενίσχυση τοπικής αστυνομίας και (2) την βοήθεια της σε ασταθείς καταστάσεις⁽⁸⁶³⁾.

Όσον αφορά την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, στις 19 Ιουνίου 1992 υιοθετήθηκε μια ισχυρή agenda που έθεσε στόχους σε ένα μετα-Μάαστριχτ πλαίσιο. Αυτό οδήγησε στην Petersburg Declaration (Petersburg ήταν ένα κάστρο κοντά στην Βόννη) που περιλάμβανε κατηγορίες επιχειρήσεων που είναι γνωστές ως Petersburg tasks, και περιλάμβανε ανθρωπιστικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις διάσωσης, δραστηριότητες peace keeping, δραστηριότητες επιβολής ειρήνης (peace enforcement) και διαχείριση γενικών κρίσεων. Τον Ιανουάριο του 1994 δημιουργήθηκε από το NATO το Combined Joint Task Force που ο σκοπός της ήταν να διευθύνει επιχειρήσεις εκτός της περιοχής της στην μεταψυχροπολεμική εποχή. Αυτή η νέα δομή, ήταν μια πολυεθνική δύναμη όπου θα την αποτελούσαν μέλη του NATO και μη μέλη του NATO που θα ήταν σε θέση να διεξαγάγει περιορισμένες ειρηνευτικές επιχειρήσεις πέρα από τα σύνορα της

(επιμ.), *The Art of Conflict Prevention* (London, New York: Brassey's, 1994), σελ.113-136. Ειδικότερα για το απόσπασμα σχετικά με την πρόληψη στην διακήρυξη του Alliance Strategic Concept βλ. στο ίδιο, σελ.115. Για τον τρόπο λειτουργίας του NACC βλ. στο ίδιο, σελ. 117. Για το πλαίσιο της συνεργασία του NATO με την ΕΕ, τον ΟΑΣΕ, τον ΟΗΕ και τον τρόπο συνεισφοράς της σε διάφορες φάσεις της προληπτικής δραστηριότητας όπως η έγκαιρη προειδοποίηση (early warning), διατήρηση της ειρήνης (peacekeeping), εδραίωση της ειρήνης (peacebuilding), και προληπτικής διπλωματικής δραστηριότητας (preventive diplomacy), βλ. στο ίδιο, σελ.121-133.

862. Paul Eavis & Stuart Kefford, "Conflict Prevention and the European Union..." σελ.4.

863. Βλ. Eavis & Kefford, στο ίδιο, σελ.5.

Συμμαχίας κάτω από το έλεγχο του NATO ή κάτω από την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση⁽⁸⁶⁴⁾

Η άμεση αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στην περίπτωση της σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ⁽⁸⁶⁵⁾ του 2001 δείχνει πώς οι διεθνείς παράγοντες είχαν πάρει το μάθημα τους και δεν ήθελαν να ζήσουν και πάλι αυτό που μόλις είχαν ζήσει στο Κόσοβο το 1999. Και για να το προλάβουν αυτό είχαν και τα κατάλληλα όργανα και την κατάλληλη θέληση που πρόεκυπτε από την κοινή οπτική γωνία από την οποία έβλεπαν το μεγάλο κίνδυνο του spillover. Έτσι, σε πρώτη φάση, η προληπτική διπλωματία επέκρινε ως τρομοκρατικές ενέργειες «τις επιχειρήσεις» της οργάνωσης ΟΥΤΣΕΚΑ στην ΠΓΔΜ, και δεν θεώρησε πρότερον να διαπραγματευθεί μαζί της το ζήτημα των δικαιωμάτων της αλβανικής εθνότητας, επιμένοντας στην άποψη ότι η υποστήριξη της κυβέρνησης και του πρόεδρου της ΠΓΔΜ για την διεξαγωγή ενός πολιτικού διαλόγου με τα αλβανικά πολιτικά κόμματα για το στάτους της αλβανικής εθνότητας θα εξασφάλιζε μια ειρηνική λύση. Όμως, όταν διαπιστώθηκε ότι η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ από την μια αρνιότανε το διάλογο με τα αλβανικά κόμματα και από την άλλη δεν μπορούσε να διακόψει την προέλαση του ΟΥΤΣΕΚΑ τότε κινήθηκε διαφορετικά. Και αυτό γιατί ο ΟΥΤΣΕΚΑ συνέχισε να είχε υπό το έλεγχο του το 10% των εδαφών της ΠΓΔΜ, και κρατούσε εκτός από την Τέτοβο, και το Αρασινοβο, που βρισκόταν δέκα χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα και πολύ κοντά στο διεθνές αεροδρόμιο, και το μοναδικό διυλιστήριο της χώρας⁽⁸⁶⁶⁾.

Η προληπτική διπλωματία βλέποντας ότι η κατάσταση είχε οδηγηθεί σε μια δεύτερη φάση, πιο επικίνδυνη, διαπραγματεύτηκε χωρίς δογματισμούς με τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ, ζητώντας από εκείνους να ξεκαθαρίσουν ότι δεν μάχονται για την υλοποίηση κάποιου αποσχιστικού σχεδίου αλλά αγωνίζονται για την αναγνώριση των δικαιωμάτων της αλβανικής εθνότητας, και να απομακρυνθούν ειρηνικά από τις περιοχές που είχαν υπό τον έλεγχο τους, με αντάλλαγμα το ξεκινήματα των διαπραγματεύσεων για το στάτους των δικαιωμάτων των Αλβανών. Από την άλλη

864. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Hilaire McCoubrey & Justin Morris, *Regional Peacekeeping in the Post-Cold War Era* (Kluwer Law International, 2000), σελ. 78-79.

865. Ο πρωθυπουργός Ljubco Georgievski ανακοινώσε ότι στις 7 Μάρτιου σε έκτακτη σύνοδο του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ θα ζητούσε την δημιουργία μιας ζώνης ασφαλείας 5 χλμ κατά μήκος των συνόρων από την πλευρά του Κόσοβου. Επίσης, ο ίδιος ο Georgievski μίλησε τηλεφωνικός με τον Κώστα Σημίτη, τον Ιβάν Κοστοφ (πρωθυπουργό Βουλγαρίας), τον Ilir Meta (πρωθυπουργό Αλβανίας), οι οποίοι και αυτοί, εξέφρασαν την πλήρη συμπαράσταση τους και την πρόθεση να βοηθήσουν την ΠΓΔΜ. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 6-3-2001, σελ. 6.

866. Για το έλεγχο των 10% των εδαφών της ΠΓΔΜ από τον ΟΥΤΣΕΚΑ, βλ. *Καθημερινή*, 1-8-2001, σελ. 8. Για την πληροφορία ότι ο ΟΥΤΣΕΚΑ βρισκόταν σε απόσταση 10 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα και πολύ κοντά στο διεθνές αεροδρόμιο των Σκοπίων και στο μοναδικό κρατικό διυλιστήριο. Βλ. Gallagher, ό.π., σελ. 103.

ζητήθηκε από την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ να μην επιμένει άλλο στην επιλογή της στρατιωτικής λύσης, αλλά στην αναζήτηση της πολιτικής επίλυσης, με αντάλλαγμα τις εγγυήσεις για την απομάκρυνση των ανταρτών, την ανάπτυξη διεθνούς δύναμης για τον αποπλισμό τους, την εξασφάλιση της οικονομικής βοήθειας και την εδραίωση οικοδόμησης μέτρων εμπιστοσύνης.

22.2. Η ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ

Έτσι λοιπόν, στην πρώτη φάση, οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας κράτησαν μια σκληρή στάση έναντι των αλβανικών πολιτικών κομμάτων, και επέκριναν ως τρομοκρατικές τις ενέργειες της οργάνωσης ΟΥΤΣΕΚΑ στην ΠΓΔΜ με απώτερο σκοπό την πολιτική υποστήριξη των θεσμών, του κράτους, και του πρόεδρου της ΠΓΔΜ. Αυτή την γραμμή υποστήριξαν ένθερμα ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια, ο υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, ο επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματικής αποστολής στην Πρίστινα, ο Βρετανός πρέσβης στα Σκόπια, η Σύνοδος του Εκτάκτου Συμβουλίου των Ηγετών της ΕΕ, ο Υπάτος Εκπρόσωπος της ΕΕ, Javier Solana και άλλοι.

Ακολουθώντας την παραπάνω γραμμή, το ΝΑΤΟ στην αρχική φάση αναζητούσε κοινό έδαφος και κοινή γλώσσα με την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ για να καταδικάζουν τους στασιαστές. Την ίδια στιγμή, ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, George Robertson κατήγγειλε την σκιάδη στρατιωτική δύναμη που είχε ξεκινήσει να γίνεται γνώστη με το όνομα ΟΥΤΣΕΚΑ σαν « μια χούφτα δολοφόνων, και κακοποιών»⁽⁸⁶⁷⁾. Ο Βρετανός πρέσβης στα Σκόπια, Mark Dickinson θεωρούσε τα μέλη του ΟΥΤΣΕΚΑ σαν «απατεώνες τρομοκράτες». Ενώ ο Christopher Dell, ο επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματικής αποστολής στην Πρίστινα, επέπληξε τους Αλβανούς του Κοσόβου για « violation of our trust ». Την ίδια στιγμή ο Marty Ahtisaari προειδοποιούσε ότι η διεθνής συμπάθεια για τους Αλβανούς μειωνόταν⁽⁸⁶⁸⁾. Ο Carl Bildt, ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια, στις 16 Μαρτίου 2001 εξέφρασε τη μεγάλη του ανησυχία για τις εξελίξεις, προειδοποιώντας ότι «αυτό που διακυβεύεται εδώ δεν είναι μόνο η “Μακεδονία” αλλά «το καθετί που εμείς έχουμε προσπαθήσει να κάνουμε στα Βαλκάνια: δημοκρατία, κοινή συμβίωση ανθρώπων, συνεργασία εθνοτήτων»⁽⁸⁶⁹⁾.

Συνεχίζοντας στην ίδια γραμμή, η ΕΕ, οργάνωσε στην Στοκχόλμη, Σύνοδο του Εκτάκτου Συμβουλίου των αρχηγών των κρατών μελών της ΕΕ, όπου εκφράστηκε η

867. Gallagher, ό.π., σελ.100 ο οποίος παραπέμπει στο Robert Hislope, “Crime and honor in a weak state: paramilitary forces and violence in Macedonia”, *Problems of Post-Communism*, (51) (3) (May/June, 2004), σελ.143.

868. Gallagher, στο ίδιο, σελ.99-100.

869. Στο ίδιο, σελ.99. Επίσης Karina Johansen, “West should step up Macedonia support”, *IWPR, Balkan Crisis Report*, No.228, Part 1, 21 March 2001.

προσήλωση στις αρχές του απαραβίαστου των συνόρων και τις εδαφικής ακεραιότητας των χωρών της περιοχής . Ο τύπος της εποχής αναφέρει ότι ο τότε Έλληνας Πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης δήλωσε σχετικά με το Συμβούλιο ότι «οι 15 αποφάσισαν την ενίσχυση των τεχνικών μέσων προς τη κυβέρνηση της ΠΓΔΜ για τη αντιμετώπιση της κατάστασης»⁽⁸⁷⁰⁾. Σύμφωνα με την ίδια πηγή , στην τελική ανακοίνωση επισημαίνεται η δέσμευση της ΕΕ για σταθερότητα και ειρήνη στην περιοχή η οποία εξακολουθεί να αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα της Ένωσης. Επίσης καλείται ο Υπάτος Εκπρόσωπος Javier Solana να παρακολουθήσει την κατάσταση στην περιοχή, να παραμείνει σε στενή επαφή με τους ηγέτες της περιοχής και να υποβάλει συστάσεις στο Συμβούλιο⁽⁸⁷¹⁾.

Έτσι μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο Solana δήλωσε στο *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, σε σχέση με την πολιτική την Ένωσης στην ΠΓΔΜ, ότι «θα ενισχύσουμε την ανάμιξη μας, οι Αμερικανοί αντιθέτως μείωσαν σιγά σιγά την παρουσία τους» και όπως είπε «κάτι τέτοιο ήταν λογικό δεδομένου της εγγύτητας των Βαλκανίων στη ΕΕ» και συνέχισε ότι «δεν μιλάμε για την Ταιβάν ή για την Λατινική Αμερική. Για αυτο αναλαμβάνουμε την ευθύνη». Ενώ σε άλλη συνέντευξη στην εφημερίδα *Die Welt* ο Solana προσπάθησε να μειώσει τη σημασία της κρίσης στην ΠΓΔΜ λέγοντας ότι «εδώ μιλάμε για 300-400 αντάρτες. Αυτό το πράγμα δεν μπορεί να συγκριθεί με τις συγκρούσεις στα Βαλκάνια στη δεκαετία του 90'», προσθέτοντας «έχω την εντύπωση ότι έχουμε ξεπεράσει το κρίσιμο σημείο της έντασης»⁽⁸⁷²⁾.

Την ίδια στιγμή, ο υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ , Colin Powell, εξέφρασε τηλεφωνικά στον Πρόεδρο Trajkovski την υποστήριξη της Ουάσιγκτον λέγοντας ότι «θα είμαστε έτοιμοι να βοηθήσουμε στη βελτίωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων όπου χρειάζεται και να υποστηρίξουμε τις προσπάθειες εδραίωσης ενός δημοκρατικού πολυεθνικού κράτους». Στην συνέχεια ο Colin Powell κάλεσε την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ «να προσεγγίσει την αλβανική μειονότητα προκειμένου να στερήσει τους εξτρεμιστές από πρόσφορο έδαφος» ⁽⁸⁷³⁾ .

870. *Ελευθεροτυπία*,26-3-2001,σελ.14-15.

871. *Ελευθεροτυπία*,26-3-2001,σελ.14-15. Σύμφωνα με την ίδια πηγή , η Σύνοδος του Εκτάκτου Συμβουλίου των Ηγετών ολοκλήρωσε τις διεργασίες το μεσημέρι του Σαββάτου ,24 Μαρτίου 2001.

872. Για την δήλωση του Solana στο *Frankfurter Allgemeine Zeitung* και στο *Die Welt* ,βλ. *Ελευθεροτυπία* 26-3-2001,σελ.12.

873. *Ελευθεροτυπία* , 26-3-2001,σελ.12.

22.3. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ ΤΟΥ ΟΥΤΣΕΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ

Όσον αφορά τον Πρόεδρο Τραϊκονσκι, έλαβε στις 25-3-2001 την απόφαση «να επιτίθεται ο στρατός της ΠΓΔΜ εναντίον των εξτρεμιστών στα υψώματα γύρω από την πόλη Τέτοβο»⁽⁸⁷⁴⁾. Η στρατιωτική επιχείρηση, σύμφωνα με επίσημη ανακοίνωση αποσκοπούσε την «κατάληψη 45 σημείων που είχαν καταλάβει οι εξτρεμιστές» και που είχε «την υποστήριξη της Δύσης»⁽⁸⁷⁵⁾. Όμως τα δυτικά κράτη να μιν επέδειξαν ετοιμότητα στο να παράσχουν στρατιωτικές πληροφορίες για τις επιχειρήσεις κατά τον ανταρτών ή να παράσχουν τεχνικό υλικό, όπως έκαναν οι ΗΠΑ που παρείχαν ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά συστήματα και ένα αεροσκάφος αναγνώρισης, ωστόσο τα μέλη του ΝΑΤΟ απέφυγαν να προσφέρουν όπλα⁽⁸⁷⁶⁾. Έτσι η Δύση και τα κράτη μέλη του ΝΑΤΟ έδωσαν έντονη διπλωματική υποστήριξη στην κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ενώ από άποψη στρατιωτικής συμπαράστασης ήταν πιο συγκρατημένοι. Και αυτό γιατί η συμπαράσταση τους στηριζόταν στη θέση ότι δεν έπρεπε να δοθεί στρατιωτική λύση αλλά πολιτική λύση στην κρίση⁽⁸⁷⁷⁾.

Η εναλλακτική της στρατιωτικής λύσης είχε μια σειρά από μειονεκτήματα γιατί η μετωπική πολεμική σύγκρουση μεταξύ των ένοπλων δυνάμεων της ΠΓΔΜ και των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ, θα μπορούσε να ηρωτοποιήσει την συγκεκριμένη οργάνωση στα μάτια του αλβανικού πληθυσμού της ΠΓΔΜ και, ίσως διέυρυνε την υποστήριξη του πληθυσμού αυτού στο ΟΥΤΣΕΚΑ. Κάτι τέτοιο θα νομιμοποιούσε το Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό, δηλαδή το ΟΥΤΣΕΚΑ, ως την μόνη δύναμη που θα μπορούσε να προωθήσει και να υπερασπίσει τα δικαιώματα του αλβανικού πληθυσμού, με αποτέλεσμα να υπήρχε μεγάλη πιθανότητα μετωπικής σύγκρουσης της αλβανόφωνης με την σλαβόφωνη εθνότητα. Αυτό θα προκαλούσε την απαξίωση των αλβανικών

874. *Ελευθεροτυπία*, 26-3-2001, σελ.12.

875. *Ελευθεροτυπία*, 26-3-2001, σελ.12. Διευκρινίζουμε ότι από τις αρχές Μαρτίου οι αντάρτες είχαν καταλάβει διάφορα σημεία γύρω από το Τέτοβο. Από της 14 Μαρτίου 2001 που ήταν η στιγμή που οι αρχές έδωσαν τελεσίγραφο στο ΟΥΤΣΕΚΑ είτε να αποπλιστεί είτε να αφήσει την χώρα, για περίπου δέκα μέρες επικράτησε γαληνή, μέχρι τις 25 Μαρτίου, όταν οι κυβερνητικές δυνάμεις ξεκίνησαν για να χτυπήσουν τα χωριά γύρω από το Τέτοβο, δημιουργώντας 11000 προσφυγές, χωρίς να μετατοπίσει τον ΟΥΤΣΕΚΑ. Βλ. Tom Gallagher, ο.π., σελ.100. Η επίθεση που οργάνωσε ο στρατός της ΠΓΔΜ στα τέλη Μαρτίου συνέπεσε και με το γεγονός ότι το ίδιο μήνα η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ξεκίνησε ένα εντατικό πρόγραμμα ενίσχυσης της ισχύος πυρός των στρατιωτικών μονάδων. Η Ουκρανία ανέκρινε άμεσα την παράδοση τεσσάρων επιθετικών ελικοπτέρων και τεσσάρων μεταφορικών θωρακισμένων ελικοπτέρων. Η Βουλγαρία έδωσε μια ποσότητα πυρομαχικών και τανκ ενώ η Ελλάδα έδωσε δυο ελικόπτερα Bell UH-1H για εκκένωση τραυματιών. Βλ. Αλειφαντής, στο ίδιο, σελ.164.

876. Αλειφαντής, ό.π., σελ.164.

877. Στο ίδιο, σελ.164-165.

κόμματος που στα μάτια του αλβανικού πληθυσμού θα ήταν υποχρεωμένα να ξεφεύγουν από τον θεσμικό τους ρόλο που ήταν η προώθηση των προβλημάτων των Αλβανών στο πολιτικό σύστημα και να υποστηρίζουν ριζοσπαστικές λύσεις. Οι Αλβανοί εξτρεμιστές απειλούσαν ότι θα συνέχισαν τις πολεμικές τους δραστηριότητες εάν δεν άρχιζε ο διάλογος μαζί τους. Ενώ οι ηγέτες των Αλβανικών Κομμάτων στην ΠΓΔΜ και Κόσσοβο προέβλεπαν «τρομερό πόλεμο» στα Βαλκάνια και επισήμαιναν ότι «μόνον εάν σκοπιανή ηγεσία αποφασίζει να κάνει διάλογο και να αποχωρήσει δικαιώματα στη αλβανική μειονότητα, τα χειρότερα μπορεί να αποφευχθούν»⁽⁸⁷⁸⁾.

Κατόπιν αυτού η προληπτική διπλωματία έπρεπε να πάρει πρωτοβουλίες ώστε καμία πλευρά να μην νιώθει στρατιωτικά πολύ ισχυρή. Συγχρόνως έπρεπε να ενισχύσει την πολιτική λύση που θα προσέφεραν τα θεσμικά συνταγματικά όργανα του κράτους, με τα δύο βασικά κέντρα εξουσίας, τον πρόεδρο και τον πρωθυπουργό, αλλά και με τα σλαβομακεδονικά και τα αλβανικά κόμματα. Η προώθηση της πολιτικής λύσης με έναν διευρυμένο διάλογο για τα δικαιώματα και το στάτους των Αλβανών μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και κυβέρνησης, με την εγγύηση της Δύσης, θα αύξανε το κύρος των αλβανικών πολιτικών κομμάτων, θα αναδείκνυε τις τελευταίες ως ικανές για να προωθήσουν τα αιτήματα των Αλβανών, συγκρατώντας τις εκλογικές τους βάσεις, χωρίς να θίγει το πολιτικό σύστημα της ΠΓΔΜ, και ο πολιτικός ρόλος του ΟΥΤΣΕΚΑ θα μειωνόταν.

Με την ένοπλη παρουσία των αλβανών ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ, μειώθηκε πολύ γρήγορα το κύρος των αλβανικών κομμάτων και κυρίως του μεγαλύτερου, δηλαδή του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας το οποίο εμφανιζόταν πλέον απλά σκιά των ριζοσπαστικών ιδεών οι οποίες το έφεραν στην εξουσία. Με την εμφάνιση του ΟΥΤΣΕΚΑ αυτό το κόμμα όχι μόνο αδυνατούσε να προβάλλει και πάλι τον εαυτό του, ως τον κύριο υπερασπιστή των αλβανικών δικαιωμάτων αλλά, είχε πάρει και την όψη ενός συντηρητικού κόμματος που έμοιαζε εγκλωβισμένη στον κυβερνητικό συνασπισμό στο οποίο συμμετείχε από το Νοέμβριο του 1999, και ο κύριος σκοπός του σαν να ήταν διατήρηση των κυβερνητικών θέσεων που είχε λάβει⁽⁸⁷⁹⁾.

Είχε δημιουργηθεί λοιπόν μια κατάσταση όπου από την μια ο Πρωθυπουργός Ljubco Georgievski βρισκόταν κάτω από την πίεση των αδιάλλακτων του κόμματος VMRO που ήθελαν μια στρατιωτική λύση, και από την άλλη, ο Αλβανός συνεταιίρος του στην κυβέρνηση συνασπισμού Arben Xhaferrri, ο οποίος βρισκόταν κάτω από την πίεση των αδιάλλακτων του κόμματος του που ασκούσαν πίεση για μεγαλύτερη υποστήριξη των αλβανικών αιτημάτων. Σε εκείνες τις συνθήκες το εξισορροπητικό βάρος έπεσε στον Πρόεδρο της ΠΓΔΜ, Trajkovski. Ο τελευταίος ανέλαβε να γεφυρώσει το χάσμα αξιοποιώντας το θεσμικό του ρόλο και προσπάθησε να

878. *Ελευθεροτυπία*, 26-3-2001,σελ. 12.

879. Για την δύσκολη θέση στην οποία βρέθηκε με την εμφάνιση του ΟΥΤΣΕΚΑ, το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας και ιδιαίτερος ο ηγέτης αυτού του κόμματος, Arben Xhaferrri βλ. περυσότερα στο Αλειφαντής, ο.π., σελ. 168.

δημιουργήσει ένα ανανεωμένο πλαίσιο συνεννόησης μεταξύ σλαβομακεδονικών και αλβανικών πολιτικών δυνάμεων το οποίο θα καθίστατο το διαπραγματευτικό θεσμικό πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου και πέτυχε, στις 21 Μαρτίου 2001, την πρώτη συνάντηση των πολιτικών κόμματος⁽⁸⁸⁰⁾.

Η σλαβομακεδονική πολιτική κινήθηκε σε τρεις αλληλένδετους άξονες: Πρώτον, ξεκίνησε μια έντονη διπλωματική εκστρατεία που στόχευε στην διεθνή απομόνωση του ΟΥΤΣΕΚΑ. Στόχευε επίσης στην πολιτική, στρατιωτική, και οικονομική ενίσχυση της ΠΓΔΜ. Σε αυτή την κατεύθυνση βρήκε την υποστήριξη της Ουκρανίας, της Ρωσίας, της Γαλλίας, της Βρετανίας, και το σύνολο των κρατών της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, που τοποθετήθηκαν άμεσα υπέρ των κυβερνητικών θέσεων. Η δράση των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ θεωρήθηκε από όλους τους παραπάνω απαράδεκτη και κανείς δεν έδειχνε προθυμία για την αναγνώριση του ως εταίρου στην προσεχή διαπραγμάτευση. Δεύτερον, η κυβέρνηση επέμενε να απορρίπτει κάθε πολιτικό διάλογο άμεσα η έμμεσα με το ΟΥΤΣΕΚΑ. Και θεωρούσε αναγκαία την καταστολή της ένοπλης δράσης του ως προϋπόθεση για την ανάκτηση της πρωτοβουλίας για την δημιουργία αισθήματος ασφαλείας στον πληθυσμό και την προώθηση ενός πολιτικού διαλόγου στο συνταγματικό πλαίσιο. Τρίτον, ο στόχος της κυβέρνησης ήταν να καταφέρει να κλείσει τις διόδους των ανταρτών και των εφόδων τους στην χώρα⁽⁸⁸¹⁾.

Ωστόσο οι κυβερνητικές δυνάμεις που είχαν εξαπολύσει επίθεση εναντίον του ΟΥΤΣΕΚΑ σε πολλά σημεία γύρω από το Τέτοβο στις 25 Μαρτίου 2001 δεν κατάφεραν να μετατοπίσουν τις δυνάμεις του ΟΥΤΣΕΚΑ ενώ προκάλεσαν τη φυγή 11000 προσφύγων που ήταν κυρίως κάτοικοι από τα χωριά γύρω από το Τέτοβο⁽⁸⁸²⁾. Στην συνέχεια, στο μήνα που ακολούθησε, η κατάσταση στο στρατιωτικό επίπεδο παρέμεινε περίπου η ίδια, ενώ στο πολιτικό επίπεδο ήταν ένας μήνας σκληρών διαπραγματεύσεων με εντατικές παροτρύνσεις από το Robertson του ΝΑΤΟ και του Solana για την δημιουργία ενός μεγάλου συνασπισμού που σχηματίστηκε τελικά στις αρχές Μαΐου του 2001. Επίσης, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ έδειξαν περισσότερη κατανόηση στα ζητήματα της αλβανικής εθνότητας και έστειλαν ισχυρά μηνύματα στην κυβέρνηση Georgievski για την ανάγκη πραγματοποίησης μεταρρυθμίσεων στο πολιτικό σύστημα⁽⁸⁸³⁾. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και οι ΗΠΑ. Ο υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, απευθυνόμενος στην ΠΓΔΜ, είπε ότι «είναι η στιγμή να δείξετε τι μπορεί να

880. Στο ίδιο,σελ.168-169.

881. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. στο ίδιο,σελ.168-169.

882. Gallagher, ό.π., σελ.100.

883. Στο ίδιο, σελ.100.

κάνει μια πολυεθνική κυβέρνηση και να αρχίζει να βλέπει εκείνα τα σημεία όξυνσης που υπάρχουν μέσα στην κοινωνία σας»⁽⁸⁸⁴⁾.

Η κατάσταση παρέμεινε σχετικά ήρεμη, σχεδόν όλο το Απρίλιο του 2001, αν και ο ΟΥΤΣΕΚΑ συνέχισε να κρατάει υπό το έλεγχο τις θέσεις του, χωρίς να σημειωθεί κανένα σοβαρό συμβάν έως στις έξι το απόγευμα του Σαββάτου, 28 Απριλίου 2001 όπου έλαβε χώρα ένα επεισόδιο το οποίο ήταν το χειρότερο αφότου ξέσπασε η κρίση στη χώρα στα τέλη του περασμένου Φεβρουαρίου. Το επεισόδιο αυτό το προκάλεσαν οι Αλβανοί αντάρτες που επιτεθήκαν με ρουκέτες και αυτόματα όπλα εναντίον μιας μικτής περιπόλου του στρατού και της αστυνομίας στην περιοχή Μπεζοβίτσα κοντά στο χωριό Βέιτσε, σε απόσταση 20 χιλιόμετρα βορείως του Τετόβου και σε μικρή απόσταση από το Κόσοβο, προκαλώντας τον θάνατο οκτώ και τον τραυματισμό τεσσάρων στρατιωτικών⁽⁸⁸⁵⁾.

Αμέσως ξέσπασαν βίαιες αντιδράσεις εναντίον του αλβανικού πληθυσμού όπως συνέβη στην πόλη Μοναστήρι. Εκεί μετά την κηδεία τριών εκ των οκτώ στρατιωτών, ομάδες νεαρών Σλαβομακεδόνων κατέστρεψαν σαράντα καταστήματα Αλβανών και κατά την διάρκεια των επιθέσεων τραυματίστηκαν τρία άτομα ενώ ένας τέταρτος τραυματίστηκε σοβαρά από πυροβολισμό που δέχτηκε όταν η ομάδα στην οποία άνηκε προσπάθησε να επιτεθεί σε μια αλβανική καφετέρια⁽⁸⁸⁶⁾.

884. Jane Perlez, "Powell, On Balkan Trip, Warns Against Fresh Violence", *The New York Times*, 14 April 2001.

885. *Ελευθεροτυπία*, 30-4-2001, σελ.14. *Απογευματινή*, 30-4-2001, σελ.16. *Αδέσμευτος Τύπος*, 30-4-2001, σελ.13.

886. Περισσότερες λεπτομέρειες για τα παραπάνω επεισόδια, τα οποία εκτός από την 30 Απριλίου, επανελήφθησαν και στην πρώτη και στην δυο Μαΐου βλ. *Αδέσμευτος Τύπος*, 2-5-2001, σελ.10. *Απογευματινή*, 2-5-2001, σελ.18. *Βήμα*, 3-5-2001, σελ.Α9. *Ελευθεροτυπία*, 2-5-2001, σελ.14. *Ελευθεροτυπία*, 3-5-2001, σελ.14. Βλέπε επίσης International Crisis Group, *Macedonia: The Last Chance for Peace*, Brussels, ICG, Balkan Report, No .113, 20 June 2001, σελ.14. Επίσης πυροβολισμοί ερρίφθησαν και κατά της αλβανικής πρεσβείας στα Σκόπια και, τα Τίρανα απεύθυναν ήδη διάβημα διαμαρτυρίας προς την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ (*Βήμα*, 3-5-2001, σελ. Α9). Την ίδια στιγμή έκανε την εμφάνιση της και μια οργάνωση αποτελούμενο από ομάδες νεαρών Σλαβομακεδόνων με την επωνυμία « Σωτήρια της Μακεδονίας από τους Εξτρεμιστές ». Ορισμένα μέλη από αυτούς, σε δήλωση προς τους δημοσιογράφους, προειδοποίησαν τα αλβανικά κόμματα να αποκηρύξουν τους εξτρεμιστές για να μπορέσει να αρχίζει ο διάλογος με την κυβέρνηση, αλλιώς, θα συνεχίζουν τις επιθέσεις (βλ. *Αδέσμευτος Τύπος*, 3-5-2001, σελ.11. *Απογευματινή*, 3-5-2001 σελ. 18. *Ελευθεροτυπία*, 3-5-2001, σελ. 14) .Η κυβέρνηση δια του εκπροσώπου της, Αντόνιο Μυλοσόφσκη, «έκανε έκλυση για αυτοσυγκράτηση». Ο Xhaferrri οποίος είχε χαρακτηρίσει τη νύχτα της 30 Απριλίου 2001 ως «νύχτα των κρύσταλλων» παραπέμποντας στις γνωστές πράξεις εναντίον των Εβραίων από τους Γερμανούς πριν το Β Παγκόσμιο Πόλεμο, έκρουσε το κώδωνα του κίνδυνου. Ο ίδιος τόνιζε την «επικίνδυνη αύξηση της εθνικής πόλωσης» και πρόσθεσε ότι «είναι επικίνδυνη η δημιουργία της τάσης για γενικευμένη καταδίκη όλων των Αλβανών, εξ αιτίας όσον συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό». (βλ. *Ελευθεροτυπία*, 3-5-2001, σελ.14. *Αδέσμευτος Τύπος*, 3-5-2001, σελ.11. *Απογευματινή*, 3-5-2001, σελ.18).

Περισσότερο λαδί στην φωτιά έριξε και ο Ali Ahmeti , ο φερόμενος ως πολιτικός εκπρόσωπος του ΟΥΤΣΕΚΑ, ο οποίος δήλωσε μεταξύ άλλων από τα Τίρανα, αναφορικά με τη δολοφονία των οκτώ στρατιωτικών ότι «οι άνδρες του ΟΥΤΣΕΚΑ βρισκόντουσαν σε κίνδυνο και έπρεπε να αμυνθούν» και κατα την άποψη του ήταν «πρόκληση το γεγονός ότι οι δυνάμεις ασφαλείας των Σκοπίων εμφανίζονται ως θύματα»⁽⁸⁸⁷⁾ .

Από την πλευρά των αρχών της ΠΓΔΜ συνεδρίασε εκτάκτως το Υπουργικό Συμβούλιο ενώ ο προέδρος Trajkovski ματαίωσε την προγραμματισμένη του επίσκεψη στη Ρουμανία. Ο ίδιος τηλεφώνησε στο Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ, George Robertson ο οποίος εξέφρασε δημοσίως την οργή του, χαρακτηρίζοντας «άνανδρη» την επίθεση της 28 Απριλίου που διέπραξαν οι εξτρεμιστές και ετάχθη στο πλευρό της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ, επιρρίπτοντας την ευθύνη για τις συγκρούσεις στους Αλβανούς αντάρτες⁽⁸⁸⁸⁾ .

Την επίθεση την καταδίκασαν η ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπως και Ύπατος Αξιωματούχος για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας, Solana. Ο τελευταίος κάλεσε την ηγεσία της ΠΓΔΜ να προωθήσουν την ειρηνική συνύπαρξη των εθνοτήτων, και πρόσθεσε ότι «τα πρώτα θετικά βήματα που έγιναν στο πλαίσιο της προώθησης του διαλόγου υπό την ηγεσία του προέδρου Trajkovski δείχνουν το δρόμο»⁽⁸⁸⁹⁾. Τις συντονισμένες αυτές ενέργειες της προληπτικής διπλωματίας για την αποφυγή της επέκτασης της βίας την συμπλήρωσε η καταδίκηση εκ μέρους των ΗΠΑ της δολοφονίας των οκτώ στρατιωτικών και το κάλεσμα συγχρόνως προς όλα τα πολιτικά κόμματα και τις ομάδες στην ΠΓΔΜ να συνεχίζουν των πολιτικό διάλογο για την επίλυση των προβλημάτων⁽⁸⁹⁰⁾ . Ο δε υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, Colin Powell εξέφρασε την αλληλεγγύη της αμερικανικής κυβέρνησης προς την κυβέρνηση της

887. *Ελευθεροτυπία*,2-5-2001,σελ.14.

888. *Ελευθεροτυπία*,30 -4-2001,σελ.14.*Βήμα*, 4-5- 2001,σελ.Α8.

889. *Ελευθεροτυπία*,30 -4-2001,σελ.14. *Αδέσμευτος Τύπος*,30-4-2001,σελ.13. Η σουηδική προεδρία ανακοίνωσε ότι η επίθεση « δεν είναι παρά μια ακόμα προσπάθεια των εξτρεμιστών να πλήξουν τον διάλογο μεταξύ των δημοκρατικά εκλεγμένων εκπροσώπων του λαού της ΠΓΔΜ». Ενώ ο επίτροπος Chris Patten, αρμόδιος για τις εξωτερικές σχέσεις, πίεσε όλους τους πολιτικούς ηγέτες συμπεριλαμβανόμενων των κοσοβάρων «να εκφραστούν εναντίον της βίας και να καταδικάσουν αυτούς που τη συνεχίζουν».(*Βλ.Ελευθεροτυπία*, 30-4-2001,σελ .14. *Αδέσμευτος Τύπος*,30-4-2001,σελ.13) . Την δολοφονία των οκτώ στρατιωτών καταδίκασε επίσης ο πρωθυπουργός της Αλβανίας, Ilir Meta, δηλώνοντας ότι «τέτοιες πράξεις υπονομεύουν τον διάλογο για την επίλυση των προβλημάτων των Αλβανών» (*Βλ.Απογευματινή*,2-5-2001,σελ.18).

890. *Ελευθεροτυπία*,30 -4-2001,σελ.14.*Αδέσμευτος Τύπος*,30-4-2001,σελ.13.

ΠΓΔΜ, τονίζοντας όμως στην συνέχεια ότι « υπάρχει μεγάλη αναστάτωση στην περιοχή. Η βία δεν παράγει τίποτα. Μόνο κατεστραμμένα σπίτια και νεκρούς»⁽⁸⁹¹⁾.

Ο αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους συνάντησε στις 3 Μαΐου 2001 στο Λευκό Οίκο τον πρόεδρο Τραϊκόνσκι και του υποσχέθηκε ότι «οι ΗΠΑ θα βοηθήσουν την ΠΓΔΜ να τερματίσει τον κύκλο βίας» και έκανε λόγο για ενίσχυση της οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας για το έτος 2002. Ο Αμερικανός πρόεδρος δήλωσε επίσης ότι στηρίζει τις προσπάθειες της κυβέρνησης για προστασία της εδαφικής ακεραιότητας της ΠΓΔΜ από τους Αλβανούς εξτρεμιστές και τόνισε τη σπουδαιότητα του διαλόγου και της εξερεύνησης πολιτικής λύσης και παρακίνησε τον Τραϊκόνσκι να κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση⁽⁸⁹²⁾.

Όμως η επανάληψη αιματηρών επεισοδίων δεν βοηθούσαν στην κατεύθυνση της ενίσχυσης του διαλόγου που παρότρυναν οι ΗΠΑ, ο ΟΗΕ, η ΕΕ και ο ΟΑΣΕ και έβαλαν την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, το πολιτικό σύστημα και την κοινωνία σε ένα σοβαρό δίλλημα: αν έπρεπε να τεθεί χώρα σε κατάσταση πολέμου ή όχι; Αυτό το δίλλημα βγήκε με μεγάλη ένταση ειδικά μετά τα γεγονότα που συνέβησαν στις αρχές Ιουνίου όπου σκοτώθηκαν και πάλι στρατιώτες της ΠΓΔΜ, και επανελήφθησαν οι ταραχές και οι

891. *Βήμα*, 2-5-2001, σελ. α10. Ο εκπρόσωπος του State Department δήλωσε για τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ ότι «θα ήταν απαράδεκτο να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων την στιγμή που υπάρχουν οι νόμιμες πολιτικές δυνάμεις που αντιπροσωπεύουν τους Αλβανούς». Ο Πρόεδρος της ΠΓΔΜ ζήτησε από τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών να καταγράψει τον ΟΥΤΣΕΚΑ στην λίστα των τρομοκρατικών οργανώσεων, προκειμένου να σταματήσει η χρηματοδότηση του και η έκδοση αμερικανικής βίζας στα μέλη του. Από την άλλη ο υπ.εξ των ΗΠΑ, Colin Powell, διαβεβαίωσε τον Τραϊκόνσκι για την αμερικανική υποστήριξη, αλλά προέτρεπε την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ στον πολιτικό διάλογο με τους εκπροσώπους της αλβανικής κοινότητας της χώρας. Ο ίδιος, προσέφερε οικονομική βοήθεια και υποστήριξη της ασφάλειας της ΠΓΔΜ όπως και την εκπαίδευση της στρατιωτικής μηχανής. (Βλ. *Απογευματινή*, 3-5-2001, σελ 18. *Αδέσμευτος Τύπος*, 3-5-2001, σελ. 11. *Βήμα*, 3-5-2001, Α9).

892. *Ελευθεροτυπία*, 4-5-2001, σελ. 11. *Απογευματινή*, 9-5-2001, σελ. 20. *Αδέσμευτος Τύπος*, 4-5-2001, σελ. 18. Την στιγμή που ο Πρόεδρος Τραϊκόνσκι βρισκόταν στις ΗΠΑ, τα επεισόδια στην ΠΓΔΜ συνεχίζονταν. Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ έδωσε τελεσίγραφο στους Αλβανούς του ΟΥΤΣΕΚΑ να εγκαταλείψουν την χώρα, ωστόσο μια ώρα πριν τη λήξη του, οι εξτρεμιστές έβαλαν με όλμους στις δυνάμεις ασφαλείας, οι οποίες ανταπάντησαν αρχικά με την χρήση μαχητικών ελικοπτέρων και ακολούθησε η επέμβαση δυνάμεων πεζικού. Η κυβέρνηση απεύθυνε έκκληση στους κατοίκους εννέα χωριών να φύγουν μέχρι στις 18 Μαΐου από τα χωριά τους και, απαγόρευσε την κυκλοφορία σε όλη την περιφέρεια του Κουμάνοβου συμπεριλαμβανομένης και της πόλης του Κουμάνοβου. Από την άλλη νωρίς το πρωί της 3^{ης} Μαΐου οι Αλβανοί εξτρεμιστές είχαν κηρύξει «ελεύθερη περιοχή» τη μισή περίπου περιφέρεια του Κουμάνοβου, και είχαν επιτεθεί σε περίπολο του στρατού αποτελούμενη από πέντε άνδρες και είχαν σκοτώσει δυο από αυτούς, παίρνοντας αιχμάλωτο έναν τρίτο. Το συγκεκριμένο επεισόδιο της 3^{ης} Μαΐου το καταδίκασε αμέσως ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, George Robertson που εξέφρασε την υποστήριξη του στις αρχές, αναφέροντας σε σχετική ανακοίνωση ότι «το ΝΑΤΟ δεν θα επιτρέψει τη χρήση βίας κατά των αρχών και της δημοκρατικής κυβέρνησης στα Σκόπια». Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 4-5-2001, σελ. 11. *Αδέσμευτος Τύπος*, 4-5-2001, σελ. 18. *Απογευματινή*, 4-5-2001, σελ. 20.

επιθέσεις εναντίον αλβανικής καταγωγής πολιτών στην πόλη Μοναστήρι (Μπίτολα) ⁽⁸⁹³⁾ .

Έτσι , στις 6 Ιουνίου 2001 ο Ljubco Georgievski επανέφερε την παλιότερη πρόταση του για κήρυξη κατάστασης πολέμου⁽⁸⁹⁴⁾ ενώ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Antonio Milosovski δήλωσε ότι «η κήρυξη κατάστασης πολέμου είναι μοναδική απάντηση στην σοβαρή απειλή κατά της κυριαρχίας , της ακεραιότητας και της ασφάλειας της χώρας». Ο ίδιος προειδοποίησε επίσης ότι « μετα από τέτοιες βιαιότητας είναι πολύ δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι είναι δυνατόν να υπάρξει ειρηνική συνύπαρξη των Αλβανών και των μη Αλβανών , ενώ είναι βέβαιο ότι κάτω από αυτές τις συνθήκες δεν μπορεί να υπάρξει οποιασδήποτε πολιτικός διάλογος» ⁽⁸⁹⁵⁾. Ωστόσο διαφώνησε αμέσως ο υπουργός αμύνης Vlado Buckovski που προερχόταν από την Ένωση Σοσιαλδημοκρατών, ο οποίος είπε ότι «χρειάζεται μια συντονισμένη στρατιωτική και πολιτική δράση», προσθέτοντας ότι «η μάχη δεν πρόκειται να κερδηθεί με την κήρυξη κατάστασης πολέμου»⁽⁸⁹⁶⁾ .

Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα δια του αρχηγού του, είχε εκφραστεί εναντίον της κήρυξης της κατάστασης πολέμου, ενισχύοντας την θέση του πρόεδρου Τραϊκόφσκι, ο οποίος και αυτός είχε εκφραστεί εναντίον, απομονώνοντας έτσι τον πρωθυπουργό Georgievski. Ο τελευταίος , πέραν των αντιδράσεων που δέχτηκε εκ των έσω από τον πρόεδρο Τραϊκόφσκι και του υπουργού αμύνης , δέχτηκε ισχυρές πιέσεις τόσο από την ΕΕ όσο και από τις ΗΠΑ , για να μην προχωρήσει στην κήρυξη κατάστασης πολέμου ⁽⁸⁹⁷⁾ .

893. Το βραδύ της 5 Ιουνίου 2001 στην περιοχή του Τετόβου σκοτωθήκαν πέντε στρατιώτες και άλλοι δέκα τραυματίστηκαν , ενώ στις 6 Ιουνίου επανελήφθησαν σοβαρές ταραχές και επιθέσεις εναντίον Αλβανών στο Μοναστήρι από όπου κατάγονταν τρεις από τους νεκρούς. Κατά τη διάρκεια των ταραχών περισσότερα από εκατό σπίτια και πολλά καταστήματα Αλβανών παραδόθηκαν στις φλόγες, ενώ δεκατρία άτομα τραυματίστηκαν ελαφρά. Οι Σλαβομακεδόνες κατέστρεψαν και την οικία του αλβανικής εθνικότητας υφυπουργού υγείας , Μουχαρέμ Ρετζέπι και πυρπόλησαν ένα μουσουλμανικό τέμενος. Η κυβέρνηση κήρυξε την 7 Ιουνίου μέρα εθνικού πένθους. Εντωμεταξύ, το Κουμάνοβο, μια πόλη με 135000 κατοίκους βρισκόταν χωρίς νερό καθώς η τεχνική λίμνη από την οποία τροφοδοτούνται βρισκόταν για ένα μηνά στα χέρια των εξτρεμιστών. Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης ζήτησε από την κυβέρνηση και από τους αντάρτες να κηρύξουν 48 ώρη εκεχειρία προκειμένου να βοηθηθούν οι κάτοικοι της περιοχής . Έτσι η κυβέρνηση αποφάσισε να στείλει βυτιοφόρα με νερό κυρίως για τα σχολεία και τα νοσοκομεία.(Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 7-6-2001,σελ. 13. *Απογευματινή* , 8-6-2001, σελ19. *Αδέσμευτος Τύπος* ,7-6-2001,σελ.9).

894. *Απογευματινή* ,8 -6- 2001,σελ.19. *Ελευθεροτυπία*, 7 – 6 2001,σελ.13 .*Αδέσμευτος Τύπος* , 7-6-2001,σελ.9.

895. *Ελευθεροτυπία*, 7- 6-2001,σελ.13. *Αδέσμευτος Τύπος* , 7-6-2001 ,σελ.9. *Απογευματινή* , 8 -6-2001,σελ.19.

896. *Ελευθεροτυπία*,7-6-2001,σελ.13.

897. *Καθημερινή* ,9-6-2001 ,σελ.8.*Απογευματινή* , 9 -6- 2001, σελ 22 . Η ΕΕ και ΗΠΑ κάλεσαν την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ « να δήξει αυτοσυγκράτηση» (*Ελευθεροτυπία* ,10-6-2001, σελ.20) . Οι

Υπό το βάρος των πιέσεων ο Georgievski ανακάλεσε τελικά την προηγούμενη πρόταση του για να τεθεί η χώρα σε κατάσταση πολέμου , λέγοντας ότι : «αντιλαμβάνομαι ότι δεν υπάρχει επιθυμία μεταξύ των πολιτικών κομμάτων για κήρυξη της χώρας σε κατάσταση πολέμου και για το λόγο αυτό δεν θα επιμένω άλλο»⁽⁸⁹⁸⁾.

Οι επίσημες θέσεις του πρωθυπουργού της ΠΓΔΜ που απέρριπταν το διάλογο και ήταν υπέρ του πολέμου, προκάλεσαν μεγάλη ανησυχία στο θεσμό της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας της ΕΕ , το οποίο στις 8 Ιουνίου 2001 έστειλε στα Σκόπια τον υπεύθυνο του θεσμού ,Javer Solana. Ο βασικός σκοπός της επίσκεψης του ήταν για να συναντηθεί με όλους τους πολιτικούς παράγοντες της χώρας σε μια προσπάθεια να πιέσει να επιταχύνει τον πολιτικό διάλογο σχετικά με τα αιτήματα των Αλβανών⁽⁸⁹⁹⁾ .

Από την πλευρά του ο πολιτικός εκπρόσωπος του ΟΥΤΣΕΚΑ , Ali Ahmeti, δήλωνε ότι «θα κηρύσσουν μονομερή κατάπαυση του πυρός» η οποία «θα άρχιζε στις 8 Ιουνίου» .Και διευκρίνιζε ότι «θα χρησιμοποιούσαν πυρά μόνο αν δεχόταν επίθεση» και έκανε έκκληση στις αρχές της χώρας «να συμβάλουν στη διακοπή της βίας αποδεχόμενη την εκεχειρία»⁽⁹⁰⁰⁾ . Η απόφαση του ΟΥΤΣΕΚΑ για κατάπαυση του πυρός, σύμφωνα με τον ο Ali Ahmeti είχε παρθεί «για να δημιουργηθούν συνθήκες διαλόγου»⁽⁹⁰¹⁾ και υποστήριξε ότι «ο ΟΥΤΣΕΚΑ σέβεται την εδαφική ακεραιότητα της ΠΓΔΜ και ότι δεν μάχεται για το διαμελισμό της»⁽⁹⁰²⁾ .

Ήταν φανερό ότι , παρά το γεγονός της επιβάρυνσης με τις δολοφονίες των στρατιωτών , η ηγεσία του ΟΥΤΣΕΚΑ πάσχιζε να εμφανίσει ένα πιο μετριοπαθές προφίλ και να πείσει ότι η καταφυγή στα όπλα ήταν μια λύση ανάγκης . Κάτι τέτοιο προκύπτει όχι μόνο από τις τελευταίες δηλώσεις του αλλά και από την επιστολή που έστειλαν προηγουμένως , στις 24 Απριλίου 2001 , ο Ahmeti και οι άλλοι ηγέτες του ΟΥΤΣΕΚΑ στους διεθνείς οργανισμούς .

Στην εν λόγω επιστολή μεταξύ των άλλων έλεγαν ότι «εμείς πολεμάμε επειδή όλες οι άλλες ειρηνικές πρακτικές για την αποφυγή του διαχωρισμού , διακρίσεων και

υπουργοί εθνικής αμύνης του NATO καταδίκασαν τις επιθέσεις εναντίον των Αλβανών πολιτών και ζήτησαν από τις δυο πλευρές να επιστρέψουν στο διάλογο(Απογευματινή,8 -6- 2001,σελ .19).

898. Απογευματινή, 9 -6- 2001, σελ .22.

899. Ελευθεροτυπία,9-6-2001,σελ.16.Εθνος,11-6-2001,σελ.25.Απογευματινή,9-6-2001,σελ.22.

900.Ελευθεροτυπία,9-6-2001,σελ.16.Απογευματινή,8-6-2001,σελ.19.Απογευματινή,9-6-2001,σελ. 22

901. Βήμα, 16-6-2001,σελ.Α13.

902. Απογευματινή, 8 -6-2001,σελ.19.

καταπίεσης , είχαν εξαντληθεί»⁽⁹⁰³⁾. Και εξηγούσαν στην συνέχεια ότι η οργάνωση τους «επιθυμεί την έναρξη των συνομιλιών με την κυβέρνηση των Σκοπίων» ζητώντας επίσης «την μεσολάβηση των ηγετών των Δυτικών χωρών»⁽⁹⁰⁴⁾.

Σχέδιο ειρηνευτικής συμφωνίας είχε παρουσιάζει και ο Πρόεδρος Τραϊκόνσκι το οποίο προέβλεπε την κατάπαυση του πυρός, μερική αμνησία για τους αντάρτες που παραδίδουν εθελοντικά τα όπλα και καλύτερη εκπροσώπηση της αλβανικής μειονότητας στα κρατικά όργανα και ιδρύματα της χώρας . Για το σχέδιο του είχε εκφράζει την υποστήριξη του ο Τζέιμς Σβίγκερτ, βοηθός του υπουργού εξωτερικών της ΗΠΑ ⁽⁹⁰⁵⁾ .

903. Βλ. περισσότερα στο Iso Rusi ,“ From army to party : the politics of the NLA ‘ στο *Ohrid and Beyond: A Cross –Ethnic Investigation into the Macedonia Crisis* , (London : Institute for War and Peace Reporting,2002) σελ .23.

904. *Βήμα* ,2-5- 2001,σελ.Α10.

905. *Βήμα*,16-6-2001,σελ.Α13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΑΧΡΙΔΑΣ

23.1. Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΞΗΣ

Εντωμεταξύ, το Αρατσίνοβο που ελεγχόταν από την 8 Ιουνίου 2001 από Αλβανούς αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ έγινε πεδίο ανταλλαγής πυρών ανάμεσα στην αστυνομία της ΠΓΔΜ και Αλβανών ανταρτών⁽⁹⁰⁶⁾. Ενώ στις 22 Ιουνίου 2001 οι κυβερνητικές δυνάμεις ανέπτυξαν γύρω από την περιοχή πυροβολικό, τανκς και ελικόπτερα με σκοπό να τον ανακαταλάβουν⁽⁹⁰⁷⁾, οδηγώντας τα πράγματα προς την στρατιωτική λύση, κάτι που η Δύση ήθελε να αποφύγει.

Το ΝΑΤΟ η ΕΕ και οι ΗΠΑ συνέχισαν να επιμένουν, με μεγαλύτερη ένταση, στην αποφυγή της στρατιωτικής λύσης, όχι μόνο για τους πολιτικούς λόγους που είχαν προβάλλει από την αρχή, αλλά πλέον και για στρατιωτικούς λόγους, γιατί κρίνοντας από την επιχειρησιακή δυνατότητα που είχαν επιδείξει οι δυνάμεις ασφαλείας της ΠΓΔΜ μέχρι στιγμής, ήταν φανερό ότι θα ήταν δύσκολο για τις κυβερνητικές δυνάμεις να καταλαμβάνουν το Αρατσίνοβο. Αλλά και στην περίπτωση που το καταλάμβαναν ο μόνος τρόπος θα ήταν να προκαλέσουν μεγάλο αριθμό θυμάτων πολιτών και στρατιωτικών και μεγάλο αριθμό εκτοπισμένων. Σε αυτό το συμπέρασμα είχαν φτάσει και από το γεγονός ότι το μόνο που επέτυχαν οι κυβερνητικές δυνάμεις ήταν να εμποδίζουν τους Αλβανούς αντάρτες να δημιουργήσουν μια ελεύθερη ζώνη κατά μήκος των συνόρων με το Κόσοβο και σε ένα μέρος των συνόρων με την Σερβία⁽⁹⁰⁸⁾.

Οι πολεμικές επιχειρήσεις γύρω από το Κουμανοβο το Ιούνιο, και οι πολεμικές επιχειρήσεις στο Τέτοβο από το Μάρτιο οδήγησαν στην μετατόπιση μεγάλης μερίδας ανθρώπων και όλα έδειχναν ότι υπήρχε μεγάλος κίνδυνος ανθρωπιστικής κρίσης. Ο «μακεδονικός» Ερυθρός Σταυρός κατάγραψε 37000 αρχικά εκτοπισμένους, ενώ από την μέση Ιουλίου περίπου 70000 έφυγαν από την «Μακεδονία», από τους οποίους 62000 πήγαν στο Κόσοβο. Σχεδόν όλοι οι τελευταίοι ήταν Αλβανοί, όμως το ΟΥΤΣΕΚΑ υποχρέωσε και Σλαβομακεδόνες να φύγουν έξω από τα χωριά τους γύρω από το

906. *Βήμα*, 16-6-2001, σελ. Α13.

907. Gallagher, ό.π., σελ. 103.

908. Βλ. περισσότερα Gallagher, στο ίδιο, σελ. 103. Επίσης Saso Ordanoski, "Lions and tigers: the militarization of the Macedonian right", στο Agim Fetahu, Gordana Igric, Anrew Stroehlein (επιμ.), *Ohrid and beyond: A Cross-Ethnic Investigation into the Macedonian Crisis* (London: Institute for War and Peace Reporting, 2002), σελ. 38.

Τέτοβο , αλλά και από το Αρατσινοβο που είναι λιγότερο από 10 χιλιόμετρα από τα Σκόπια, πολύ κοντά στο διεθνές αεροδρόμιο, και στο μοναδικό διυλιστήριο της χώρας⁽⁹⁰⁹⁾.

Όλα αυτά λάμβαναν χώρα τη στιγμή που τα αιματηρά επεισόδια ξέσπασαν και πάλι. Τέτοια ήταν η ένοπλη σύγκρουση της 19 Ιουνίου 2001 μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας της ΠΓΔΜ και των Αλβανών ανταρτών γύρω από το Τέτοβο , όπου σύμφωνα με ενημέρωση του υπουργού εσωτερικών της ΠΓΔΜ, προκάλεσαν το θάνατο ενός αστυνομικού και τον τραυματισμό άλλων τριών⁽⁹¹⁰⁾

Βλέποντας ότι τα πράγματα οδηγούνται προς την στρατιωτική λύση και διαπιστώνοντας ότι ο ΟΥΤΣΚΑ κρατούσε σταθερά στρατηγικές περιοχές της χώρας, οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας άλλαξαν στάση. Ξεκίνησαν δηλαδή να διαπραγματεύονται όχι μόνο με τις κυβερνητικές δυνάμεις αλλά και με τους εκπροσώπους των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ , αποσκοπώντας πάντα στην πρόληψη της αιματοχυσίας και της ανθρωπιστικής κρίσης .

Την αρχή την είχε κάνει λίγο πιο πριν ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΑΣΕ, Robert Frowick . Ο ίδιος πιστεύοντας ότι για να επιτύχει η ειρηνιστική διαδικασία «πρέπει οι Αλβανοί να εκφράζουν ενιαία αιτήματα και θέσεις», διαμεσολάβησε στο να φέρνει κοντά τα δυο κυβερνητικά αλβανικά κόμματα και το ΟΥΤΣΕΚΑ . Υπό αυτή την λογική συνέβαλε στην μυστική διαμόρφωση μιας «κοινής μεταρρυθμιστικής πλατφόρμας» την οποία υπέγραψαν στην Πριζρένη, στις 24 Μαΐου 2001, τα δυο αλβανικά κόμματα που συμμετείχαν στην κυβέρνηση συνασπισμού και το ΟΥΤΣΕΚΑ, και έγινε γνωστή ως η Συμφωνία της Πριζρένης⁽⁹¹¹⁾ .

Η εν λόγω συμφωνία, την οποία καταδίκασαν απερίφραστα όλα τα σλαβομακεδονικά κόμματα, περιλάμβανε τα αιτήματα και τις προτάσεις που συζητούσε η κυβέρνηση με τα αλβανικά κόμματα. Δηλαδή (α) την παραχώρηση μεγαλύτερων εξουσιών στην τοπική αυτοδιοίκηση, (β) την μεγαλύτερη εκπροσώπηση των Αλβανών στο κρατικό μηχανισμό, (γ) την ίδρυση τηλεοπτικού δικτύου στην αλβανική γλώσσα και την εισαγωγή της στη δημόσια εκπαίδευση,⁽⁹¹²⁾ δ) την αλλαγή του προοιμίου του

909. Βλ. περισσότερα στο Gallagher ,ό.π.,σελ. 103

910. *Βήμα*, 20 -6-2001,σελ.α.12.

911. Σχετικά με τον ρόλο του Robert Frowick , στην υπογραφή της Συμφωνίας της Πρίζρεν , προκαλώντας «σεισμό», βλέπε περισσότερα στο Αλειφαντής , *Η Κρίση της FYROM.*, σελ.175 . Επίσης Iso Rusi, ό.π.,σελ.45.

912. *Ελευθεροτυπία* ,10-6-2001 σελ.20 . Όσον αφορά τις ενδοκυβερνητικές διαφωνίες , αυτές κατα ένα τρόπο διαιώνιζαν το αδιέξοδο καθώς η κυβέρνηση αρνιόνταν « να αναγνωρίζει τα αιτήματα των Αλβανών τα οποία όμως στη συνέχεια αναγκαζόταν να τα παραδεχτεί όταν βρισκόταν υπό την πίεση της ΕΕ ή των ισχυρών της διεθνούς Κοινότητας». (*Ελευθεροτυπία* 10-6-2001 σελ.20) . Επίσης την ίδια στιγμή μεγάλη αντιπαράθεση στους κόλπους των Σλαβομακεδόνων προκάλεσαν οι ιδέες που παρουσίασε ο Πρόεδρος της Ακαδημίας

Συντάγματος ώστε η ΠΓΔΜ να είναι κράτος του μακεδονικού και του αλβανικού λαού και άλλων εθνοτήτων, (ε) την θέσπιση θέσης αντιπροέδρου που θα επιτρέπεται να ήταν και Αλβανός, (ζ) την καθιέρωση της αλβανικής ως δεύτερης γλώσσας του κράτους, και (η) την απόσυρση του άρθρου 19 του συντάγματος που καθιστούσε την ορθόδοξη εκκλησία ως επικρατούσα και την τροποποίηση του άρθρου 48 του συντάγματος ώστε να επιτρέπεται η χρήση εθνικών συμβόλων των εθνοτήτων⁽⁹¹³⁾.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, George Robertson, είχε αφήσει να εννοηθεί ότι γίνονται κινήσεις στα Σκόπια προκειμένου να δοθεί στους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ η ευκαιρία να αποσυρθούν από το έδαφος της ΠΓΔΜ, έχοντας προηγουμένως παραδώσει τα όπλα τους⁽⁹¹⁴⁾.

Σε αυτό το κλίμα στις 23 Ιουνίου 2001 ήρθε στα Σκόπια ο Solana ο οποίος άσκησε πιέσεις για κατάπαυση του πυρός και κατάφερε να σταματήσουν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις από το μεσημέρι της 24 Ιουνίου, μετά από τρεις μέρες σφοδρών συγκρούσεων μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας της ΠΓΔΜ και Αλβανών ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ στο Αρατσίνβοβο⁽⁹¹⁵⁾.

Ο Solana μετά την επίτευξη της κατάπαυσης του πυρός δήλωσε ότι «η διακοπή των συγκρούσεων αποτελεί θετικό βήμα» αφού πρώτα είχε ανακοινώσει ότι «τουλάχιστον δεν κινδυνεύει πλέον η πόλη των Σκοπίων». Και συνέχισε ότι «αναμένεται εκεχειρία η οποία ελπίζω να επεκταθεί σε όλη την χώρα» και πληροφόρησε ότι «το επόμενο βήμα είναι ο θετικός διάλογος που θα πρέπει να αρχίσει το συντομότερο»⁽⁹¹⁶⁾. Ο ίδιος, έστειλε μια αναφορά στο Συμβούλιο των υπουργών εξωτερικών της ΕΕ το οποίο συνεδρίαζε στις 25 Ιουνίου 2001 στο Λουξεμβούργο όπου το ενημέρωνε «για τα φτωχά αποτελέσματα του πολιτικού διαλόγου». Η διαπίστωση αυτή προκάλεσε την χρησιμοποίηση μιας «σκληρής γλώσσας κατά των αρχών των Σκοπίων» από τους

Επιστημόνων των Σκοπίων για ανταλλαγή εδαφών και πληθυσμών με τη γειτονική Αλβανία. (*Ελευθεροτυπία*, 10-6-2001, σελ.20).

913. *Έθνος*, 24-6-2001, σελ.14. Ακριβώς τα ίδια αιτήματα όπως περιγράφονται πιο πάνω το ΟΥΤΣΕΚΑ είχε παρουσιάζει και πιο πριν από την συμφωνία με τα Αλβανικά Κόμματα (βλ. περισσότερο Laura Rozen, "NLA Autonomy Goal", *IWPR, Balkan Crisis Report*, No .228, Part 1, 21 March 2001)

914. *Καθημερινή*, 9-6-2001, σελ.8. *Απογευματινή*, 9-6-2001, σελ.22.

915. *Έθνος*, 25-6-2001, σελ.26.

916. *Ελευθεροτυπία*, 25-6-2001, σελ. 17. *Έθνος*, 25-6-2001, σελ.26. Επίσης, ο Solana έκρινε αναγκαία μια διεθνή παρουσία στην ΠΓΔΜ προκειμένου να βοηθήσει στις διαπραγματεύσεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος της. (*Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ.14). Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο Γραμματέας του ΝΑΤΟ, Robertson, ο οποίος μαζί με τον Solana, ζήτησε «να ξαναρχίζουν επειγόντως ο διάλογος μεταξύ Σλαβομακεδόνων και Αλβανών και να καταλήξει σε συμφωνία» καθώς «η πολιτική λύση» ήταν «ο μονός δυνατός δρόμος». *Ελευθεροτυπία*, 27-6-2001, σελ.11.

υπουργούς εξωτερικών των 15 «οι οποίοι δεν έκρυψαν την απογοήτευση τους»⁽⁹¹⁷⁾. Η σκληρή στάση της ΕΕ και του ΝΑΤΟ με την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, προήρθε και από το γεγονός ότι η τελευταία με τις πράξεις της φάνηκε το ίδιο επιθετική με το ΟΥΤΣΕΚΑ, και σε μερικές περιπτώσεις έβλεπαν ότι οι κυβερνητικές δυνάμεις ήταν εκείνες που έσπασαν πρώτες την εκεχειρία ⁽⁹¹⁸⁾.

Στα πλαίσια της σκληρής γραμμής, η Anna Lindh η προεδρεύουσα του Συμβουλίου, δήλωσε ότι «περιμένουμε μια έκθεση για την πρόοδο των πολιτικών διαπραγματεύσεων στην ΠΓΔΜ αλλά δυστυχώς ελάχιστα πράγματα έχουν γίνει». Η ίδια υπενθύμισε ότι «κατά την υπογραφή του Συμβολαίου Σύνδεσης ΕΕ-ΠΓΔΜ στις αρχές Απριλίου η πολιτική ηγεσία της ΠΓΔΜ είχε δεσμευτεί ενώπιον των υπουργών εξωτερικών των δεκαπέντε ότι θα υπάρξουν αποτελέσματα μέχρι τον Ιούνιο στο πολιτικό διάλογο με τους Αλβανόφωνους, σήμερα όμως διαπιστώνουμε ότι η κατάσταση έχει επιδεινωθεί» και συγχρόνως η ίδια απέρριψε τη στρατιωτική λύση των διαφορών ⁽⁹¹⁹⁾. Στην συνέχεια η Lindh, σε κοινή δήλωση με τον Solana και με τον ειδικό επίτροπο για τις εξωτερικές σχέσεις, Chris Patten, δήλωσε ότι «υπάρχουν ακόμα όλες οι πιθανότητες να αποκατασταθεί η ειρήνη αλλά θα απαιτηθεί θάρρος και αποφασιστικότητα εκ μέρους όλων των πολιτών της ΠΓΔΜ για να αποφύγουν το χείλος του γκρεμού και να αρπάξουν όλες τις πιθανότητες ειρήνης που απομένουν, βασιζόμενες στο διάλογο»⁽⁹²⁰⁾.

Στην συνέχεια ο Patten, ο ειδικός επίτροπος για τις εξωτερικές σχέσεις, είπε στην υπουργό εξωτερικών της ΠΓΔΜ, Ilinka Miltreva, στην ίδια συνάντηση στο Λουξεμβούργο, στις 25 Ιουνίου ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα παράσχει περισσότερη βοήθεια στην Μακεδονία μέχρι να υπάρχει μια πολιτική διευθέτηση της σύγκρουσης» ⁽⁹²¹⁾. Τη θέση που εξέφρασε ο Patten την ενίσχυσαν οι 15 υπουργοί εξωτερικών της ΕΕ, στην συνάντησή τους στις Βρυξέλλες. Οι 15 υπουργοί απείλησαν με διακοπή κοινοτικής χρηματοδότησης προς τη χώρα εάν δεν υπήρχε πρόοδος στον πολιτικό διάλογο με τους Αλβανόφωνους τη στιγμή που η ΠΓΔΜ ανάμενε το πόσο 42

917. *Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ. 14.

918. Βλ. Gallagher, ό.π., σελ. 104, ο οποίος παραπέμπει στο Ahto Lobjakos "Macedonia, EU taking a tougher diplomatic line" RFE/RL, 25 Ιουνίου 2001.

919. *Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ. 14. Από την άλλη πλευρά η υπουργός εξωτερικών της ΠΓΔΜ, Ilinka Miltreva στις δηλώσεις της, απέρριψε την κριτική που άσκησαν οι κοινοτικοί την οποία χαρακτήριζε «πολύ σκληρή» και κατά την ίδια «υπάρχει επαρκής εκπροσώπηση των Αλβανών στην κρατική διοίκηση της ΠΓΔΜ». (*Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ. 14. *Έθνος*, 26-6-2001, σελ. 22). Ένας από τους πολιτικούς αναπληρωτές εκπροσώπους του ΟΥΤΣΕΚΑ δήλωνε στις 25-6-2001 ότι «είμαστε διατεθειμένοι να δεχτούμε ότι μας προτείνουν και εγγυώνται η ΕΕ και ΚFOR». Βλ. *Απογευματινή*, 26-6-2001, σελ. 18.

920. *Ελευθεροτυπία*, 27-6-2001, σελ. 11.

921. Gallagher, ό.π., σελ. 104.

εκατομμύριων από τις Βρυξέλλες⁽⁹²²⁾. Οι υπουργοί κατέστησαν σαφές στα Σκόπια ότι θα πρέπει να θεωρούν απίθανη την παροχή οικονομικής βοήθειας από την Ένωση εάν συνεχίσει η κυβέρνηση να επιζητεί τη στρατιωτική νίκη σε βάρος των εξτρεμιστών , εμμένοντας στην άποψη ότι μόνο η πολιτική λύση μπορεί να υπάρξει⁽⁹²³⁾.

Έτσι χάρη στις πιέσεις που ασκηθήκαν, ο Solana όχι μόνο επέτυχε μια συμφωνία εκχειρίδας , αλλά και μια συμφωνία με την κυβέρνηση να επιτρέψει την αποχώρηση των ανδρών του ΟΥΤΣΕΚΑ από την περιοχή του Αρατσίνοβο, και την μεταφορά τους στο Κόσοβο⁽⁹²⁴⁾. Η μεταφορά των ανδρών του ΟΥΤΣΕΚΑ ξεκίνησε στις 25 Ιουνίου στις πέντε το απόγευμα, με πέντε λεωφορεία των Σκοπίων και αλλά τόσα περίπου της διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης KFOR (Kosovo Force) , καθώς και δυο φορτηγά στα οποία έβαλαν των οπλισμό τους , με την συνοδεία παρατηρητών του ΟΑΣΕ, και της ΕΕ , αλλά και της αστυνομίας των Σκοπίων ⁽⁹²⁵⁾ .

Μόλις διακοπήκαν οι πολεμικές επιχειρήσεις στο Αρατσίνοβο, και έγινε γνωστό ότι η κυβέρνηση επέτρεψε στους Αλβανούς αντάρτες να απομακρυνθούν με λεωφορεία, διαδηλώσεις ξέσπασαν στα Σκόπια με τους διαδηλωτές να περικυκλώνουν και να εισβάλουν στη Βουλή⁽⁹²⁶⁾. Την ίδια στιγμή έντονες διαδηλώσεις ξέσπασαν στο Τέτοβο και στο Κουμάνοβο. Τα επεισόδια είχαν τέτοια ένταση, που έδιναν την εντύπωση ότι η

922. *Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ.14. *Απογευματινή*, 26-6-2001, σελ.18. *Έθνος*, 26-6-2001, σελ.22.

923. *Έθνος*, 26-6-2001, σελ.22. *Απογευματινή*, 26-6-2001, σελ.18.

924. Σύμφωνα με την Μαριλένα Κοππά αυτό που είναι ενδιαφέρον σε αυτήν την περίπτωση είναι ο ρόλος της διεθνούς κοινότητας και πιο συγκεκριμένα ο ρόλος της KFOR και της EUMM (European Union Monitoring Mission). Το EUMM πραγματοποίησε την επίβλεψη της υποχώρησης του ΟΥΤΣΕΚΑ από το χωριό Αρατσίνοβο ενώ το KFOR βοήθησε στην μεταφορά του ΟΥΤΣΕΚΑ . Σύμφωνα με την ίδια, η διαπραγμάτευση της διεθνής κοινότητας με τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ για τους όρους τις μεταφοράς τους, «νομιμοποίησε» τον ΟΥΤΣΕΚΑ . Βλ. Maria-Eleni Korpa, "Ethnic Albanians in the Former Yugoslav Republic of Macedonia.", σελ.56-57.

925. *Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001, σελ.14. *Απογευματινή*, 26-6-2001 σελ .18. *Έθνος*, 26-6-2001 , σελ 22. Σε τηλεφωνική επικοινωνία του με ξένους δημοσιογράφους, ο εκπρόσωπος των ανταρτών που έκανε τις διαπραγματεύσεις ανακοίνωσε ότι είχαν μεταφερθεί περίπου 190 άνδρες. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 26-6-2001 σελ.14.

926. Σύμφωνα με την Κοππά οι Σλαβομακεδόνες τις μέρες που επακολούθησαν έκαναν μεγάλες διαδηλώσεις στην πρωτεύουσα διαδηλώνοντας εναντίον των ΗΠΑ και του πρόεδρου της χώρας τους γιατί ένιωθαν προδομένοι κυρίως από τις ΗΠΑ που με την συμφωνία αποχώρησης του ΟΥΤΣΕΚΑ κατα την άποψη των Σλαβομακεδόνων είχαν υπονομέψει την κυριαρχία της χώρας τους και είχαν δήσει μια ανοικτή υποστήριξη για τους Αλβανούς εξτρεμιστές . Βλ. Korpa, ο.π., σελ.57.

ΠΓΔΜ απειλείτο με κατάλυση του κράτους (⁹²⁷), και ότι η χώρα κρέμεται μια κλώστη από το εμφύλιο πόλεμο(⁹²⁸).

Για να ηρεμήσει τα πνεύματα ο εκπρόσωπος του NATO , Iv. Bronder είπε ότι «δεν είναι ακριβές ότι βοηθήσαμε τους Αλβανούς να φύγουν» και ότι το «NATO ενέργησε με αίτηση των αρχών και με την υποστήριξη του συνόλου της κυβέρνησης εθνικής ενότητας» (⁹²⁹). Ενώ η ΕΕ, δια στόματος Lindh ανακοίνωσε ότι «ο έλεγχος παραμένει στα χέρια της κυβέρνησης και ότι δεν τίθεται θέμα αμφισβήτησης του Προέδρου Trajkovski»(⁹³⁰).

Από την πλευρά του ο Trajkovski προέβη σε διάγγελμα λέγοντας ότι ο στόχος της κυβέρνησης του είναι «η εξολόθρευση των τρομοκρατών» και συνέστησε ψυχραιμία και υποστήριξη από το σλαβόφωνο πληθυσμό . Και στην συνέχεια είπε : « θέλουν να μας οδηγήσουν σε εμφύλιο πόλεμο . Δεν αντέχουμε να συρθούμε σε διχασμό . Μπορώ να σας προσφέρω την ειρήνη και ζητώ την υποστήριξη σας»(⁹³¹).

Ο Πρωθυπουργός Georgievski από την μεριά του δήλωσε για την κατάπαυση του πυρός στο Αρασίνοβο, ότι «υπήρξε αφόρητη πίεση από τη διεθνή κοινότητα» και ότι «οι δυνάμεις ασφαλείας είχαν θέσει υπό έλεγχο μόνο το ένα τρίτο της πόλης και για να ολοκληρωθεί η κατάληψη της» . Και συνέχισε ότι η στρατιωτική ηγεσία του είχε πει ότι «θα χρειαζόταν οκτώ με δέκα ημέρες , όποτε δεν υπήρχε άλλη λύση για να αδειάσει η πόλη από τους εξτρεμιστές , χωρίς να υπάρξουν περισσότερα θύματα» (⁹³²) .

Ο αντιπρόσωπος της ΕΕ , Francois Leotard , υποστήριξε ότι «δεν υπάρχει θέμα να αμφισβητηθούν τα σημερινά σύνορα τις ΠΓΔΜ» και «δεν υπάρχει θέμα να αμφισβητηθεί η νομιμότητα της μακεδονικής κυβέρνησης» . Και στην συνέχεια πρότεινε στην κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ως επόμενο βήμα ότι «πρέπει να συζητήσει με τους Αλβανούς αντάρτες» και με «τους ηγέτες του αλβανοφώνου τμήματος της χώρας ώστε να υπάρξει συναίνεση» και να μπορέσει «να αποκατασταθεί η ειρήνη»(⁹³³).

927. Περισσότερες λεπτομέρειες για τα επεισόδια βλ. *Ελευθεροτυπία*,26-6-2001,σελ.14. *Έθνος*, 27-6-2001,σελ.19.*Αδέσμευτος τύπος* , 26-6- 2001, σελ.18.

928. Η παραπάνω φράση ανήκει στον συντονιστή του Συμφώνου Σταθερότητας για τα Βαλκάνια, σε συνέντευξη στον γερμανικό τηλεοπτικό δίκτυο ZDF. Βλ.*Ελευθεροτυπία* ,28-6-2001,σελ.14.

929. *Ελευθεροτυπία*,27-6-2001,σελ.11.

930. *Έθνος*, 27-6-2001,σελ.19.*Απογευματινή*,27-6- 2001,σελ.18.

931. *Απογευματινή*, 27-6- 2001,σελ.18.

932. *Ελευθεροτυπία* ,28 -6-2001, σελ.14.

933. Ο Leotard δήλωσε επίσης ότι «θα επιχειρήσουμε να πείσουμε τις αρχές των Σκοπίων πώς μέσω ενός Συντάγματος που διαφυλάγει τα δικαιώματα όλων μπορούν να ενταχθούν σε μια Ευρώπη αξιών» (*Ελευθεροτυπία* ,28-6-2001 , σελ.14). Διευκρινίζουμε ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ , με τον διορισμό στις 25 Ιουνίου 2001 του Francois Leotard, ως ειδικό απεσταλμένο της πρώτης,

23.2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΩΝ , ΤΟΥ ΝΑΤΟ , ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΜΨΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΩΝ ΠΛΕΥΡΩΝ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ 13^{ης} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2001

Όσον αφορά το ρόλο του ΝΑΤΟ στις διαπραγματεύσεις με τους Αλβανούς αντάρτες, αξιωματούχος του δήλωσε ότι «η συμμαχία διευκόλυνε την πολιτική κατάσταση στην ΠΓΔΜ έστω και εάν δεν συμμετείχε , στις διαπραγματεύσεις». ίσως για να «απαλύνει τις επιπτώσεις από την έμμεση κατά το ΝΑΤΟ εμπλοκή του Αμερικανού Peter Faith (Πίτερ Φέιθ) (στις συνομιλίες ως εκπρόσωπος της συμμαχίας». Το ΝΑΤΟ δήλωσε επίσης ότι «είχε έτοιμα τα σχέδια της επιχείρησης για την αποστολή δυνάμεων αφοπλισμού των ανταρτών στην ΠΓΔΜ»⁽⁹³⁴⁾.

Σύμφωνα με τον Gallagher , οι εκπρόσωποι της ΕΕ και ΝΑΤΟ ,Solana και Robertson , είχαν σχηματίσει την πεποίθηση ότι η αποφυγή του εμφύλιου πολέμου και η επίτευξη μιας εσωτερικής συμφωνίας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο εάν μια διεθνή δύναμη τοποθετηθεί ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές ⁽⁹³⁵⁾ . Και μέσα σε αυτό το πλαίσιο στις 27 Ιουνίου το ΝΑΤΟ συμφώνησε να σταλεί μια αποστολή 3000 ανδρών για να επιβλέψει των αφοπλισμό των Αλβανών στασιαστών , που θα επακολουθούσε ύστερα από μια συμφωνία την οποία όλα τα μέρη στην σύγκρουση θα είχαν κίνητρο να την αποδεχθούν⁽⁹³⁶⁾.

Την επίτευξη μιας τέτοιας συμφωνίας που θα επέτρεπε την επίσπευση της πολιτικής διαδικασίας για την έξοδο των Σκοπίων από την κρίση ανακοίνωσε στις 4 Ιουλίου του 2001 ο πρόεδρος της ΠΓΔΜ , Trajkovski. Η εν λόγω συμφωνία ήρθε ύστερα από εντατικές συνομιλίες με τους αρχηγούς των μεγαλύτερων κόμματος της χώρας και τους απεσταλμένους της ΕΕ, Leotard και James Pardew . Ο Trajkovski υπογράμμισε ότι «επιδιώκεται μια λύση η οποία θα είναι σύμφωνη με τις αρχές τις μακροπρόθεσμης σταθερότητας και ασφαλείας της χώρας , της αξιοπρεπείας των πολιτών και της αντίληψης περί κοινωνίας πολιτών». Προσθέτοντας στην συνέχεια ότι «όλοι είμαστε αφοσιωμένοι στην επίτευξη μιας γρήγορης προόδου ώστε να καταστεί εφικτός ο αφοπλισμός των ενόπλων εξτρεμιστών» ⁽⁹³⁷⁾.

και με τον διορισμό στις 29-6-2001 του James Pardew, σαν τον ειδικό απεσταλμένο της δεύτερης , ενίσχυσαν περαιτέρω το επεμβατικό τους προληπτικό ρόλο στην ΠΓΔΜ (για τις ημερομηνίες του διορισμού τους βλέπε Gallagher, ό.π.,σελ. 105).

934. *Ελευθεροτυπία*,28 -6-2001,σελ.14.

935. Gallagher, στο ίδιο, σελ.105.

936. Στο ίδιο, σελ.105.

937. *Ελευθεροτυπία*,5 -7-2001,σελ.13.*Απογευματινή* ,5-7-2001,σελ.19.

Από την άλλη οι αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ είχαν διευκρινίσει ότι πρώτου αποδεχθούν οποιαδήποτε σχέδιο της κυβέρνησης ζητούσαν «πλήρη ανάπτυξη Νατοϊκών ειρηνευτικών δυνάμεων», αίτημα την οποία είχε διατυπώσει και ο Arben Xhaferri, λέγοντας ότι «το NATO πρέπει να διαδραματίσει ένα σιδηρούν ρόλο στην ΠΓΔΜ»⁽⁹³⁸⁾.

Τη στρατιωτική συνδρομή του NATO για τη συγκρότηση ειρηνευτικής δύναμης είχε ζητήσει με επιστολή του και ο Πρόεδρος Trajkovski για την επίβλεψη του αποπλισμού των ανταρτών, μετά την επίτευξη του σχεδίου ειρηνευτικής συμφωνίας που είχε επεξεργαστεί ο ίδιος⁽⁹³⁹⁾.

Στις διαπραγματεύσεις της 3-4 Ιουλίου 2001 μεταξύ των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων και τους ειδικούς απεσταλμένους Francois Leotard και James Pardew, οι ηγέτες των κόμματος αποδέχτηκαν καταρχήν την αναθεώρηση του Συντάγματος στην βάση των προτάσεων του Γάλλου συνταγματολόγου Badinder⁽⁹⁴⁰⁾, και άνοιξαν έτσι το δρόμο για περαιτέρω συνομιλίες, έχοντας όμως επίγνωση της δυσκολίας τους⁽⁹⁴¹⁾.

Η συμφωνία για την συνταγματική αναθεώρηση που ήταν μια υποχώρηση της σλαβομακεδονικής πλευράς ήρθε ύστερα από πιέσεις, αφού η ΕΕ φρόντιζε να υπενθυμίσει στα Σκόπια ότι «η παροχή της οικονομικής βοήθειας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική διαδικασία εξεύρεσης λύσης» και να επισημάνει επίσης – δίνοντας έμφαση στη αλβανική μειονότητα- ότι «το μεγαλύτερο μέρος της βοήθειας αυτής αφορούσε ακριβώς τους Αλβανοφώνους της ΠΓΔΜ»⁽⁹⁴²⁾.

Όσον αφορά τους ηγέτες των αλβανικών κομμάτων, Arben Xhaferri και Ymer Ymeri, τα κόμματα των οποίων συμμετείχαν στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας, στην

938. *Βήμα*, 16-6-2001, σελ. Α13.

939. *Βήμα*, 16-6-2001, σελ. Α13.

940. *Ελευθεροτυπία*, 8-7-2001, σελ. 22. *Βήμα*, 5-7-2001, σελ. Α10.

941. Για τις δυσκολίες στις διαπραγματεύσεις και ειδικά για το καυτό σημείο της αλλαγής του στάτους της αλβανικής γλώσσας και της ανάδειξης της ως επίσημης γλώσσας, όπως και της συμμετοχής των Αλβανών στην αστυνομία βλ. *Βήμα*, 17-7-2001, σελ. Α2. *Απογευματινή*, 21-7-2001, σελ. 18. Η εκπρόσωπος των διαμεσολαβητών τονίζοντας τις δυσκολίες στις διαπραγματεύσεις είπε ότι «δεν έχει χαθεί κάθε ελπίδα, αλλά είναι πολύ δύσκολο» (*Βήμα*, 17-7-2001).

942. *Ελευθεροτυπία*, 8-7-2001, σελ. 22. Ωστόσο, σε σχέση με την επίτευξη της συμφωνίας για την συνταγματική αναθεώρηση, ο υπουργός εξωτερικών της Βελγίου, Λουί Μισέλ, εν όψη της βελγικής προεδρίας είπε ότι «ο σκοπός της ΕΕ είναι με την επίτευξη της συμφωνίας να συμφιλιώσουν όλους τους πολίτες της ΠΓΔΜ». Βλ. *Απογευματινή*, 5-7-2001, σελ. 19.

συνάντηση τους με τον πρόεδρο και τους άλλους αρχηγούς κομμάτων εμφανιστήκαν αρκετά επιφυλακτικοί. Οι δυο Αλβανοί κομματικοί ηγέτες παρουσίασαν μια πλατφόρμα που επανέφερε πολλά από τα αιτήματα που περιλαμβάνονταν στην συμφωνία που είχαν υπογράψει το Μάιο με τον πολιτικό εκπρόσωπο του ΟΥΤΣΕΚΑ, Ali Ahmeti, δηλαδή, να δοθούν στην τοπική αυτοδιοίκηση μεγάλες αρμοδιότητες να επιβληθεί η αλβανική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και άλλα⁽⁹⁴³⁾.

Βλέποντας την επιφυλακτικότητα της αλβανικής πλευράς οι δυο διαμεσολαβητές Francois Leotard και James Pardew πραγματοποίησαν μια σειρά μαραθώνιων συναντήσεων μαζί της. Και τελικά επέτυχαν μια τελική συμφωνία που όπως διευκρίνισε ο αντιπρόεδρος του Αλβανικού Δημοκρατικού Κόμματος αφορούσε την επίσημη χρήση της αλβανικής γλώσσας και την αναλογική συμμετοχή των Αλβανών στην αστυνομία την οποία απέρριπτε η σλαβομακεδονική πλευρά ως απαράδεκτη⁽⁹⁴⁴⁾.

Λίγο μετά οι ηγέτες του Δημοκρατικού Κόμματος, εξέφρασαν την ικανοποίηση τους για τις διαβουλεύσεις με τους διαμεσολαβητές που υιοθέτησαν τη πρόταση των δυτικών εμπειρογνομόνων η οποία προέβλεπε αναλογική –βάση πληθυσμού – εκπροσώπηση Αλβανών στη Βουλή, στα σώματα ασφαλείας καθώς και στους τομείς της παιδείας και της δικαιοσύνης⁽⁹⁴⁵⁾.

Αντιμέτωποι με τις ανησυχίες της σλαβομακεδονικής πλευράς ο Pardew και ο Leotard διευκρίνισαν ότι «με τη συμφωνία που επέτυχαν με τους Αλβανούς δεν απειλείται η ανεξαρτησία, η εδαφική ακεραιότητα και η κυριαρχία της χώρας». Για το θέμα της αλβανικής γλώσσας ως επίσημης είπαν ότι «είναι μια δύσκολη απόφαση για του πολιτικούς ηγέτες της χώρας αλλά είναι επίσης στο χέρι τους να αποφασίσουν για το μέλλον της χώρας»⁽⁹⁴⁶⁾. Στην συνέχεια οι διαμεσολαβητές πήραν μέρος στην

943. *Ελευθεροτυπία*, 5-7-2001,σελ.13.

944. *Ελευθερωτυπία*,18-7-2001,σελ.12. Η παραπάνω δήλωση ανήκει στον αντιπρόεδρο του Αλβανικού Δημοκρατικού Κόμματος, Iliaz Halimi. Όσον αφορά τις λεπτομέρειες της συνάντησης των δυο διαμεσολαβητών, εκείνοι πραγματοποίησαν ξεχωριστές συναντήσεις πρώτα με τον Arben Xhaferrî του αλβανικού Δημοκρατικού Κόμματος, και ύστερα με τον Ymer Ymeri του Κόμματος της Δημοκρατικής Ευημερίας, στο γραφείο της αποστολής του ΟΑΣΕ στα Σκόπια. Στα κυριότερα σημεία που επέμεναν οι δυο Αλβανοί ηγέτες ήταν, η επίσημη αναγνώριση τη αλβανικής ως δεύτερης επίσημης γλώσσας και, η δημιουργία ενός μηχανισμού με το οποίο οι Αλβανοί θα μπορούσαν να ασκούν βέτο στις αποφάσεις που τους αφορούν άμεσα ή έμμεσα. Παρά την αντίδραση της σλαβομακεδονικής πλευράς μετά τη συνάντηση με τους διεθνούς διαμεσολαβητές, ο Ymeri δήλωσε ότι «το κόμμα του δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να υποχωρήσει στα θέματα αυτά που θεωρούνται ως καθοριστικής σημασίας για τη συμβίωση των δυο εθνοτήτων».Για όλα τα παραπάνω στοιχεία. Βλ. *Ελευθεροτυπία*,17-7-2001,σελ.12.

945. *Βήμα*, 18-7-2001, σελ.Α9.

946. *Ελευθεροτυπία*,19-7-2001,σελ.13.*Απογευματινή*,19-7-2001,σελ.20.Τη στιγμή που οι δυο διαμεσολαβητές είχαν εκφράσει την ικανοποίησή τους για την επίτευξη συμφωνίας με τα αλβανικά κόμματα, για το πλαίσιο των αιτημάτων που μπορούσαν να εκπληρωθούν, η Αθήνα εξέφρασε «τη δυσφορία της» μέσω του εκπρόσωπου του υπουργού εξωτερικών λέγοντας: «βεβαίως, υπάρχουν από την πλευρά των αλβανικών πολιτικών κομμάτων υπερβολές στα αιτήματα τους

συνάντηση των ηγετών των σλαβομακεδονικών κομμάτων που συναντήθηκαν στις 18 Ιουλίου 2001 στο γραφείο του Προέδρου Trajkovski ⁽⁹⁴⁷⁾.

Όμως, η συμφωνία με την αλβανική πλευρά δεν ήταν αρεστή καθόλου στον πρωθυπουργό Georgievski ⁽⁹⁴⁸⁾, ο οποίος κατηγορήσε ανοικτά τους δυο διαμεσολαβητές ότι τους κορόιδεψαν, διότι κατά την άποψη του, οι πρώτοι «επέμεναν ότι ασκούν πιέσεις στους Αλβανούς, ενώ συνέβαινε εντελώς το αντίθετο» δηλαδή ασκούσαν πίεση στην σλαβομακεδονική πλευρά⁽⁹⁴⁹⁾. Ο Georgievski χαρακτήριζε τον τρόπο που έδρασαν ο James Pardew και ο Francois Leotard ως «καουμπόικο» και το πακέτο συμφωνίας που παρουσιάζουν οι τελευταίοι ως «ωμή παρέμβαση στο εσωτερικό της χώρας»⁽⁹⁵⁰⁾. Ο ίδιος προέβλεψε ότι «θα ασκούν πιέσεις εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας» και πρόσθεσε «ελπίζω παντός ότι δεν θα μας βομβαρδίζουν, όπως έκαναν με τη Γιουγκοσλαβία»⁽⁹⁵¹⁾.

Στις δηλώσεις Georgievski αντέδρασαν άμεσα ο Solana και ο Robertson που ματαίωσαν την επίσκεψή τους στα Σκόπια. Και οι δυο χαρακτήριζαν τις δηλώσεις του πρώτου ως «απρεπείς» που «δεν άρμοζαν σε ένα πρωθυπουργό» ενώ τόνιζαν ότι «οι ειδικοί απεσταλμένοι βρίσκονται στα Σκόπια ύστερα από πρόσκληση της κυβέρνησης πολιτικής ενότητας προκειμένου να βοηθήσουν στην εξεύρεση μιας πολιτικής λύσης»⁽⁹⁵²⁾.

που εκφέυγουν του πλαισίου που έχει χαράξει η διεθνής κοινότητα [...] Δεν πιστεύουμε ότι μέσα από τα αιτήματα της αλβανικής πλευράς για τη δημιουργία ενός κράτους δυο εθνοτήτων στη Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας μπορούν να υπάρξουν προοπτικές πολιτικής λύσης στο πρόβλημα αυτό». Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 20-7-2001, σελ. 17.

947. *Απογευματινή*, 19-7-2001, σελ. 20. Ο James Pardew, δήλωσε μερικές μέρες αργότερα ότι «αυτό που κυριαρχεί στις διαπραγματεύσεις είναι το ζήτημα της αλβανικής γλώσσας που είναι ένα πρόβλημα που έπρεπε να λυθεί». Βλ. *Αδέσμευτος τύπος*, 26-7-2001, σελ. 18).

948. Οι εκπρόσωποι του Κόμματος VMRO του πρωθυπουργού Georgievski σε δήλωση του τόνισε ότι «το Κόμμα του δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να δεχτεί επίσημη αναγνώριση της αλβανικής γλώσσας και την χρήση της στο κοινοβούλιο». Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 17-7-2001, σελ. 12.

949. *Ελευθεροτυπία*, 19-7-2001, σελ. 13.

950. *Ελευθεροτυπία*, 19-7-2001, σελ. 13.

951. *Ελευθεροτυπία*, 19-7-2001, σελ. 13. Επίσης ο Georgievski ισχυρίστηκε ότι «οι απαράδεκτες προτάσεις των δυο διαμεσολαβητών αποδεικνύουν ότι υπάρχει σχέδιο της Δύσης για μοσπονοδοποίηση της χώρας». Βλ. *Βήμα*, 19-7-2001, Α12.

952. *Ελευθεροτυπία*, 20-7-2001, σελ. 12, *Βήμα*, 20-7-2001, σελ. Α12. Ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, νωρίτερα είχε τόνισε ότι «η διαδικασία του διαλόγου στα Σκόπια» βρίσκεται «σε ένα σταυροδρόμο» και ότι «η τελική συμφωνία χρειάζεται δύσκολες αποφάσεις από όλες τις πλευρές». Επίσης έκανε έκκληση σε όλα τα πολιτικά κόμματα «να διπλασιάσουν τις προσπάθειες για ειρηνική συμφωνία και ιδιαίτερα στην χρήσιμη αυτή στιγμή να διατηρήσουν την εκεχειρία». *Ελευθεροτυπία*, 17-7-2001, σελ. 12.

Η όξυνση στο πολιτικό επίπεδο είχε συνέπειες και στο στρατιωτικό τομέα με κίνδυνο να πάψει η ισχύς της εκεχειρίας. Κάτι τέτοιο προκύπτει και από τα λεγόμενα του εκπροσώπου του υπουργείου αμύνης, Marian Jurovski, ο οποίος δήλωσε ότι «η εκεχειρία τηρείται πλέον πολύ δύσκολα» και πρόσθεσε ότι «έχει δοθεί εντολή στις δυνάμεις ασφαλείας να πυροβολούν εναντίον των εξτρεμιστών όταν πλησιάζουν τις θέσεις τους σε απόσταση 200 μέτρων»⁽⁹⁵³⁾.

Από την άλλη αυξήθηκε και η στρατιωτική πίεση των Αλβανών εξτρεμιστών έναντι των δυνάμεων ασφαλείας στην περιοχή γύρω και μέσα στο Τέτοβο⁽⁹⁵⁴⁾. Έτσι οι Αλβανοί εξτρεμιστές συνέχισαν, στις 24 Ιουλίου όλη την ημέρα επίθεση σε διαφορά χωριά της περιοχής του Τετόβου, ενώ το απόγευμα επανήλθαν στην ίδια την πόλη που διεξήχθησαν σφοδρές μάχες και σκοτώθηκαν τρεις πολίτες και τραυματίστηκαν τριαντάνα άτομα προκαλώντας μαζικές αντιδράσεις από τους Σλαβομακεδόνες⁽⁹⁵⁵⁾.

Η αλήθεια είναι ότι η αυξανόμενη κλιμάκωση εκ μέρους μιας μερίδας Σλαβομακεδόνων είχε φανεί από τις αρχές Ιουλίου όταν είχε κάνει την εμφάνιση της μια παραστρατιωτική σλαβομακεδονική ομάδα με το όνομα «Παραστρατιωτικοί 200» η οποία είχε προειδοποιήσει τους Αλβανούς των Σκοπίων να κλείσουν τα καταστήματα τους για να μην τα κάψουν. Σύμφωνα με Αλβανό καταστηματούχο, η αστυνομία είχε πει σε εκείνον και στους άλλους ότι «οι Αλβανοί που εργάζονται εδώ πρέπει να πάρουν τα εμπορεύματα τους και να φύγουν από την περιοχή»⁽⁹⁵⁶⁾. Από την άλλη πλευρά ένας

953. *Ελευθεροτυπία*, 19-7-2001, σελ.13. *Απογευματινή*, 19-7-2001, σελ.20

954. Την ένταση τροφοδότησαν περισσότερο δυο βομβιστικές ενέργειες στις 18 Ιουλίου σε δυο συνοικίες του Τετόβου όπου τραυματίστηκε μια γυναίκα. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 20-7-2001, σελ.12.

955. *Ελευθεροτυπία* 25/7/2001 σελ 14-15. Στις 24 Ιουλίου, μετά τις προειδοποιήσεις προς τα Τίρανα να μην βοηθούν τους αντάρτες και, το κλείσιμο των συνόρων με το Κόσοβο, η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ήρθε σε απευθείας αντιπαράθεση με το Νάτο (*Απογευματινή*, 25-7-2001, σελ.37) την στιγμή που «ξέσπασε και πάλι θύελλα στην μακεδονική βουλή με αντίδικη ρητορική». (Βλ. Gallagher, ό.π., σελ. 107). Ο εκπρόσωπος της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ, Milosovski, αφού κατηγόρησε την ΕΕ και τις ΗΠΑ, δηλαδή τους απεσταλμένους τους, ότι «σκόπιμος υποστήριξαν το ΟΥΤΣΕΚΑ», στην συνέχεια κατηγόρησε το ΝΑΤΟ λέγοντας ότι «το ΝΑΤΟ δεν είναι ο δικός μας εχθρός όμως είναι φίλος των εχθρών μας». (Βλ. Gallagher, ό.π., σελ. 37). Την ίδια ημέρα στις 24 Ιουλίου «οι πρεσβείες και τα προξενία των δυτικών χωρών, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των ΗΠΑ, και των διεθνών οργανισμών, δέχτηκαν επίθεση από νεαρούς». (Βλ. Tom Gallagher, στο ίδιο, σελ.107. Επίσης για τα επεισόδια βλ. *Απογευματινή*, 25-7-2001, σελ.37. *Ελευθεροτυπία*, 25/7/2001, σελ.14-15. *Αδέσμευτος τύπος*, 26-7-2001, σελ.18). Κατά τη διάρκεια των επεισοδίων, οι διαδηλωτές έκαψαν και την ελληνική σημαία και ο Έλληνας πρέσβης στα Σκόπια προέβη σε έντονο διάβημα. Βλ. *Απογευματινή*, 25-7-2001, σελ.37. *Ελευθεροτυπία*, 25-7-2001, σελ.14-15. Οι διαδηλώσεις οργανώθηκαν, μετά από τις κατηγορίες της ηγεσίας της ΠΓΔΜ ότι η Δύση βοηθάει τους αντάρτες να προκαλέσουν το διαμελισμό της χώρας. Βλ. *Αδέσμευτος τύπος*, 26-7-2001, σελ.18.

956. *Ελευθεροτυπία*, 8-7-2001, σελ.22.

διοικητής των Αλβανών εξτρεμιστών είχε δηλώσει ότι «οι δυνάμεις του, που βρίσκονται στις γύρω περιοχές είναι έτοιμες να υπερασπιστούν τους συμπατριώτες τους αν δεχτούν επίθεση»⁽⁹⁵⁷⁾. Ο εκπρόσωπος του γενικού επιτελείου δήλωσε σε συνέντευξη ότι «οι Αλβανοί αντάρτες το τελευταία διάστημα έχουν υιοθετήσει νέα τακτική και πλησιάζουν σε μικρή απόσταση από τους άντρες των δυνάμεων ασφαλείας, χωρίς να ανοίξουν πυρ εναντίον τους, και στην συνέχεια υποχωρούν στις αρχικές τους θέσεις με στόχο να τους προκαλέσουν»⁽⁹⁵⁸⁾.

Η κατάσταση οξύνθηκε περαιτέρω από τον πρωθυπουργό Georgievski ο οποίος ρίχνοντας λαδί στη φωτιά κατηγόρησε ανοιχτά την ίδια μέρα τη διεθνή κοινότητα και ειδικότερα τους διαμεσολαβητές Leotard και Pardew ότι «με τη στάση τους ενίσχυσαν τους εξτρεμιστές»⁽⁹⁵⁹⁾ και συγχρόνως έβρισε το ΝΑΤΟ, προκαλώντας τη δυσφορία του διπλωματικού αντιπροσώπου του ΝΑΤΟ στα Σκόπια, Χάνς Γκίον Αιφ⁽⁹⁶⁰⁾.

Την ίδια στιγμή ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, Ρομπερστον, έκανε έκκληση προς τους εξτρεμιστές «να αποσυρθούν στις επί κατάπαυσης του πυρός θέσεις τους»⁽⁹⁶¹⁾. Ενώ το υπουργείο εξωτερικών της Βρετανίας τονίζει την ανάγκη «να σταματήσει κάθε πράξη βίας» και να «αποκατασταθεί ο πολιτικός διάλογος» για τις οποίες έκανε έκκληση και η Ουάσιγκτον ⁽⁹⁶²⁾.

Ο αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους, από το Κόσοβο όπου είχε κάνει επίσκεψη, ζήτησε από τους αντάρτες τους ΟΥΤΣΕΚΑ και από τους Σλαβόφωνους «να βαδίσουν και πάλι στο οδό της ειρήνης» ζητώντας από τους πολιτικούς ηγέτες των δυο πλευρών «να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων»⁽⁹⁶³⁾. Ο Μπους είπε επίσης στους Αλβανοφώνους που βοηθούσαν τους αντάρτες ότι «στην ουσία βλάπτουν τα συμφέροντα των Αλβανοφώνων στην ευρύτερη περιοχή» ⁽⁹⁶⁴⁾.

957. *Ελευθεροτυπία*, 8-7-2001,σελ.22.

958. *Απογευματινή*,19-7- 2001,σελ.20.

959. *Ελευθεροτυπία*, 25/7/2001 σελ 14-15 . Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ φαίνεται ότι δυσαρεστήθηκε από το γεγονός ότι ο Αμερικανός απεσταλμένος James Pardew και ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής Φρανσουά Λεοτάρ κατηγόρησαν τις δυνάμεις της ΠΓΔΜ ότι έσπασαν την εκεχειρία στο Τέτοβο. «Πρόκειται για ένα μεγάλο ψέμα. Το μεγαλύτερο που έχουμε ακούσει. Δεν αφήνει καμία αμφιβολία ότι οι άνθρωποι αυτή δεν είναι αντικειμενικοί». υποστήριξε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Milosovski. Βλ.*Απογευματινή*, 25 -7-2001,σελ.37.

960. *Ελευθεροτυπία*,26/7/2001,σελ.12.

961. *Ελευθεροτυπία*,25-7-2001,σελ.14-15.

962. *Ελευθεροτυπία*, 25-7-2001,σελ.14-15.

963. *Απογευματινή*,25 -7-2001,σελ.37.

964. *Απογευματινή* ,25 -7-2001,σελ.37.

Η αμερικανική κυβέρνηση, πιστή στην πολιτική της μη στρατιωτικής λύσης, θεωρούσε ότι δεν έπρεπε να επιτραπεί η ενίσχυση με όπλα ούτε των εξτρεμιστών του ΟΥΤΣΕΚΑ αλλά και ούτε της κυβέρνησης των Σκοπίων γιατί ανακόπτοντας τις προμήθειες όπλων θα ήταν πιο εύκολο να σταματήσουν τις επιθετικές τάσεις που είχαν εκδηλωθεί και από τους Αλβανούς εξτρεμιστές και από την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ⁽⁹⁶⁵⁾. Υποστηρίζοντας πάντα αυτή την ιδέα ότι οι προμήθειες όπλων «θέτουν σε κίνδυνο τις προσπάθειες ειρήνευσης» στην ΠΓΔΜ, και με δεδομένο ότι η Ουκρανία ήταν από τους κυριότερους προμηθευτές όπλων στη ΠΓΔΜ, η συμβουλος ασφαλείας του αμερικανού προέδρου Condoleezza Rice, ταξιδέψα εκεί και δήλωσε από το Κίεβο ότι «η Ουκρανία υποσχέθηκε να σταματήσει τις προμήθειες όπλων στη ΠΓΔΜ»⁽⁹⁶⁶⁾.

Ο ΓΓ του ΝΑΤΟ, Robertson, ο εκπρόσωπος της ΕΕ, Solana, και ο εκπρόσωπος του ΟΑΣΕ, Ρουμάνος υπουργός εξωτερικών, Mircea Geoana (Μιρτσέα Τζιοάνα), είχαν στις 26 Ιουλίου πολύωρες εντατικές συνομιλίες με όλους τους πολιτικούς ηγέτες της χώρας. Οι συνομιλίες τους συμπεριλάμβαναν και τους ηγέτες των αλβανικών κόμματος και είχαν ως κύριο θέμα τη διατήρηση της εκεχειρίας και την επανέναρξη του πολιτικού διαλόγου. Οι ίδιοι μετά το πέρας των συνομιλιών τους, εξήγγειλαν «την συνέχιση του πολιτικού διαλόγου και την επίτευξη συμφωνίας μέσα στις επόμενες μέρες»⁽⁹⁶⁷⁾. Ο Robertson και ο Solana δήλωσαν μετά την συνάντηση ότι «το 95% των διαφορών έχουν λυθεί και μένει ένα 5% προς επίλυση το οποίο να μην ήταν σημαντικό αλλά με καλή θέληση ευελιξία και με την βοήθεια των διεθνών διαμεσολαβητών θα μπορέσει να βρει λύση»⁽⁹⁶⁸⁾. Από την πλευρά του ΟΑΣΕ ο Μιρτσέα Τζιοάνα δήλωσε ότι «ο πολιτικός διάλογος είναι η μόνη λύση για το μέλλον της ΠΓΔΜ» και πρόσθεσε

965. Σύμφωνα με τον Gallagher, ο Πρόεδρος Τραϊκονσκι χαιρέτισε ήδη την πρωτοβουλία των ΗΠΑ να απαγορεύουν Αλβανούς μετανάστες στην Αμερική να στέλνουν εμβάσματα στους Αλβανούς πολεμιστές και να απαγορεύουν τους ηγέτες των στασιαστών να επισκεφτούν τις ΗΠΑ. Βλ. Gallagher, ό.π., σελ.105, ο οποίος μας παραπέμπει στο Ahto Lobjakos "Macedonia, EU taking a tougher diplomatic line RFE/RL, 25 June 2001.

966. *Ελευθεροτυπία*, 26/7/2001, σελ.12. Ήταν φανερό ότι η θέση των ΗΠΑ για την μη στρατιωτική λύση αλλά για την πολιτική λύση μέσω του διαλόγου, ήταν αντίθετη με την θέση της Ρωσίας, το υπουργείο εξωτερικών της οποίας κατηγορήσε τους Αλβανούς ενόπλους για τις νέες εχθροπραξίες και κάλεσε τη διεθνή κοινότητα να υποστηρίξει την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, στην προσπάθεια της να καταστείλει τη δράση τους. Για τις ενέργειες της Ρωσίας, βλ. *Ελευθεροτυπία*, 25/7/2001, σελ.14-15.

967. *Ελευθεροτυπία*, 27-7-2001, σελ.14. *Απογευματινή*, 27-7-2001, σελ.19. Από την πλευρά της ΠΓΔΜ, αργά το βράδυ της 26 Ιουλίου και ο Πρόεδρος Τραϊκονσκι ανακοίνωσε την επανάληψη των συνομιλιών μεταξύ των Αλβανών και Σλαβόφωνων. Βλ. *Αδέσμευτος τύπος*, 27-7-2001, σελ.16.

968. *Απογευματινή*, 27-7-2001, σελ.19. Ο Solana ανήγγειλε μάλιστα ότι «η επόμενη συνάντηση πολιτικών αρχηγών με τον Πρόεδρο Τραϊκονσκι θα πραγματοποιηθεί στο Τέτοβο» το οποίο ανακήρυξε « σύμβολο συνύπαρξης διαφορετικών εθνοτήτων, θρησκείας, πολιτισμών, και παραδόσεων». Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 27-7-2001, σελ.14.

ότι «ΟΑΣΕ πρόκειται να συμβάλει στην επίλυση του υπόλοιπου 5% των διαφορών καθώς και σε Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης»⁽⁹⁶⁹⁾.

Ως προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή της αποκλιμάκωσης και της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης, συνέβαλε κατά πολύ και η συμφωνία που υπέγραψαν στις 25 Ιουλίου 2001 ο πολιτικός εκπρόσωπος του ΟΥΤΣΕΚΑ Ali Ahmeti με τον ειδικό απεσταλμένο του ΝΑΤΟ, Peter Faith. Η συμφωνία αυτή αφορούσε την απομάκρυνση των ανταρτών από τις περιοχές και τα χωριά που κατέλαβαν στη διάρκεια της εκχειρίδας ώστε να καταστεί δυνατή η επιστροφή των προσφύγων στα χωριά του Τέτοβου ⁽⁹⁷⁰⁾.

Το ΝΑΤΟ έδειξε την ικανοποίησή του για την αποχώρηση των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ, οι οποίοι από τις 26 Ιουλίου εγκατέλειψαν ειρηνικά τις θέσεις τους που είχαν καταλάβει γύρω από το Τέτοβο. Οι αντάρτες επίσης διέλυσαν τα οδοφράγματα που είχαν στήσει στο δρόμο που οδηγεί στο μεθόριο με το Κόσοβο, με αποτέλεσμα να επιστρέψουν στα σπίτια τους εκατό πρόσφυγες σλαβομακεδονικής καταγωγής δημιουργώντας γενικά ένα καλό κλίμα⁽⁹⁷¹⁾.

Εκμεταλλεύοντας την θετική συγκυρία που προσήλθε από την επανέναρξη του πολιτικού διαλόγου μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, την εκχειρίδα που είχε επιτευχθεί, και την επιστροφή των εκατό Σλαβομακεδόνων εκτοπισμένων, ο James Pardew και ο Francois Leotard επισκέφτηκαν στις 27 Ιουλίου τον Πρόεδρο Trajkovski με σκοπό την επίλυση και του 5% των άλυτων διαφορών. Στις συζητήσεις επικρατούσαν και πάλι τα ζητήματα της αναβάθμισης του στάτους της αλβανικής γλώσσας και της αναλογικής συμμετοχής των Αλβανών στα σώματα ασφαλείας. Επικρατούσαν επίσης και άλλα ζητήματα, για τα οποία η σλαβομακεδονική πλευρά συνέχισε να είναι ανυποχώρητη, όπως προκύπτει και από την δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου, ο οποίος είπε ότι «οι Αλβανοί αντάρτες προβάλουν αιτήματα που δεν μπορούν να γίνουν αποδεχτά» ⁽⁹⁷²⁾.

Ανυποχώρητη ήταν και η πλευρά των Αλβανών, όπως προκύπτει από τα λεγόμενα του Xhaferri αλλά και του πολιτικού εκπροσώπου του ΟΥΤΣΕΚΑ, Ahmeti. Ο πρώτος είχε πει ότι δεν θέλουμε να στραφούμε εναντίον των Σλαβόφωνων αλλά δεν θα

969. *Απογευματινή*, 27-7- 2001,σελ.19.

970. *Αδέσμευτος τύπος*, 27-7- 2001,σελ.16. *Ελευθεροτυπία*, 27-7-2001,σελ.14.

971. *Απογευματινή*,27-7- 2001,σελ.19. *Αδέσμευτος τύπος*,27-7-2001,σελ.16. *Ελευθεροτυπία*, 27-7-2001,σελ.14. Η φάλαγγα με λεωφορεία που μετέφεραν τους συνολικά 100 προσφύγες αναχώρησε για την περιοχή του Τέτοβου με τη συνοδεία παρατηρητών της ΕΕ και του ΟΑΣΕ και επικεφαλής τον ίδιο τον Peter Faith και τον υπουργό αμύνης Vlado Buckovski. Βλ.*Ελευθεροτυπία*,27-7-2001,σελ.14.

972. Για την επίσκεψη των Pardew και Leotard στον Πρόεδρο Trajkovski βλ. *Απογευματινή*,28 -7-2001,σελ.20. Για την δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου της ΠΓΔΜ βλέπε *Καθημερινή*, 1-8- 2001,σελ.8.

υποχωρήσουμε και από τα αιτήματα μας. Ενώ ο δεύτερος είχε ξεκαθαρίσει ότι οι Αλβανοί αντάρτες δεν μπορούν να δεχθούν περιορισμένη χρήση της γλώσσας τους όπως επιθυμούν οι Σλαβομακεδόνες⁽⁹⁷³⁾.

Την ίδια ώρα οι αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ, για να δείξουν ότι παρά την υποχώρηση τους ήταν ακόμα εκεί, και μπορούσαν να χτυπήσουν όποτε ήθελαν, πραγματοποίησαν μια επίθεση σε σλαβομακεδονική αυτοκινητοπομπή, που μετέφερε έναν υπουργό της κυβέρνησης σε χωριά του Τετόβου, θέτοντας σε κίνδυνο την ζωή αμάχων. Για την εν λόγω πράξη οι αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ έλαβαν στις 30 Ιουλίου μια αυστηρή επίπληξη από το State Department που με ανακοίνωση αναγνώριζαν την πλήρη ευθύνη των ανταρτών για παραβίαση της εκεχειρίας. Την ανακοίνωση του State Department ο κυβερνητικός εκπρόσωπος της ΠΓΔΜ, Antonio Milosovski την έκρινε «θετική» και εξέφρασε την ελπίδα ότι «οι Αλβανοί θα λάβουν το μήνυμα»⁽⁹⁷⁴⁾.

Ο εκπρόσωπος του υπουργείου εθνικής αμύνης της ΠΓΔΜ προειδοποίησε ότι αν αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις η βία θα κλιμακωθεί. Κατα την άποψη του υπήρχε «συντονισμός μεταξύ των Αλβανών πολιτικών και αντάρτικων δυνάμεων και όταν η αλβανική πολιτική ηγεσία δεν είναι ικανοποιημένη στρέφεται προς τις αντάρτικες δυνάμεις οι οποίες με την δύναμη των όπλων έχουν την δυνατότητα να τις μεταβάλουν με αποτέλεσμα το ΟΥΤΣΕΚΑ να έχει εξελιχτεί σε βασικό παίχτη στη ΠΓΔΜ»⁽⁹⁷⁵⁾.

Όμως, παρά τις απαισιόδοξες προβλέψεις και τις ανησυχίες σε σχέση με την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί, η προληπτική διπλωματία είχε λάβει τα μέτρα της, και είχε στείλει την στιγμή που πρέπει όλα τα μηνύματα της, και τις είχαν κατανοήσει όλες οι πλευρές. Στον ΟΥΤΣΕΚΑ είχε σταλεί το μήνυμα ότι από την στιγμή που τα αιτήματα τους, όπως η αναλογική συμμετοχή των Αλβανών στα όργανα του κράτους και η αναβάθμιση της αλβανικής ως επίσημης γλώσσας, περιλαμβανόταν στο σχέδιο Badinter που προωθούσαν οι ΗΠΑ, ΕΕ, ΟΑΣΕ, και που οι διαμεσολαβητές το διαπραγματευόντουσαν με τις νόμιμες πολιτικές δυνάμεις της ΠΓΔΜ, οι αντάρτες δεν είχαν πλέον κανένα λόγο ύπαρξης. Πέρα από αυτό το οριακό σημείο, κάθε έντονη ενέργεια προερχόμενη από τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ, θα έφερνε σε ανοικτή μετωπική σύγκρουση την αλβανική εθνότητα με την σλαβόφωνη, κόβοντας κάθε γέφυρα ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των δυο εθνοτήτων. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, είχε ξεκαθαριστεί, ότι αυτό θα προκαλούσε την δυναμική αντίδραση της διεθνούς

973. Για την δήλωση του Τζαφερί βλ. *Απογευματινή*, 28 -7- 2001, σελ .20, ενώ για την δήλωση του Ahmeti βλ. *Καθημερινή*, 1 -8-2001, σελ.8.

974. Για την επίθεση του ΟΥΤΣΕΚΑ στο κομβόι, για την ανακοίνωση του State Department και, για την δήλωση Milosovski βλ. *Καθημερινή*, 1-8- 2001, σελ. 8

975. *Καθημερινή*, 1-8- 2001, σελ. 8.

κοινότητας, και του NATO , και θα καθιστούσαν τους αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ υπεύθυνους για το πιθανό ξέσπασμα της αιματοχυσίας (⁹⁷⁶).

Από την άλλη στην σλαβομακεδονική πλευρά δόθηκε το μήνυμα ότι από την ώρα που αποδεδειγμένα οι δυνάμεις ασφαλείας της ΠΓΔΜ δεν μπορούσαν να πολεμήσουν τους αντάρτες , χωρίς να έρχονται σε ανοικτή σύγκρουση με την αλβανική εθνότητα, είχε έρθει η ιστορική στιγμή των σκληρών αποφάσεων. Δηλαδή από την στιγμή που οι αντάρτες , τα αλβανικά κόμματα και η αλβανική εθνότητα είχαν μια ταύτιση ως προς το πλαίσιο των αιτημάτων τους και θεωρούσαν ότι η προώθηση των συγκριμένων αιτημάτων ήταν βασική προϋπόθεση για την μελλοντική τους ειρηνική συμμετοχή στο κράτος , εναπόκειτο στους Σλαβομακεδόνες να διασφαλίσουν την μελλοντική ενότητα, και να αποφύγουν την διάλυση του κράτους , και την αιματοχυσία. Και εφόσον τα συγκεκριμένα αλβανικά αιτήματα όπως η αναλογική συμμετοχή των Αλβανών σε όλα τα όργανα του κράτους όπως και η αναβάθμιση της αλβανικής ως επίσημης γλώσσας, δεν ήταν σε αντίθεση με το καθεστώς των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων, που τόσο σταθερά προωθούσε η ΕΕ, είχε έρθει η στιγμή η σλαβομακεδονική πλευρά να σκεφτεί πιο ορθολογικά και πιο συμφιλιωτικά.

Έτσι λοιπόν χάρη στην συντονισμένη προσπάθεια των διεθνών παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας, που με την άμεση επέμβαση, και με την άσκηση της κατάλληλης πίεσης, έθεσε τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές μπροστά στην μεγάλη ιστορική ευθύνη τους . Έτσι παρακάμφθηκαν και οι τελευταίες αντιστάσεις τον πιο σκληροπυρηνικών και επήλθε η υπογραφή της ιστορικής Συμφωνίας της Αχρίδας, της 13^{ης} Αύγουστου 2001(⁹⁷⁷).

Ήταν τόσο ισχυρό το πλαίσιο που η προληπτική διπλωματία είχε θέσει στο δρόμο προς την συμφωνία , που ακόμα και όταν λίγες ώρες πριν την υπογραφή της, ξέσπασαν σφοδρές συγκρούσεις σε περιοχές του Τετόβου, Αρασίνοβο, Ραντούσα και σκοτώθηκαν από έκρηξη νάρκης εννέα στρατιώτες σε απόσταση δέκα χιλιομέτρων από

976. Ωστόσο οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας είχαν επίγνωση του καθοριστικού ρόλου που έπαιζε σε εκείνη την συγκυρία ο ΟΥΤΣΕΚΑ . Σύμφωνα με την Κοππά σε όλη την διαδικασία των διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στην Συμφωνία της 13 Αυγούστου του 2001 ο ΟΥΤΣΕΚΑ παρέμεινε ένας αόριστος δράστης που ναι μεν δεν συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις ωστόσο καμία συμφωνία δεν μπορούσε να ισχύ εάν δεν την είχε αποδεκτή προηγουμένως ο ΟΥΤΣΕΚΑ. Βλ. Κορρα, ο.π., σελ.57.

977. Αν συγκρίνουμε τον τρόπο δράσης των διαμεσολαβητικών παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας με τα θεωρητικά κριτήρια που παρουσιάσαμε πιο πάνω (βλ. σελ.187-188, υποσημείωση 429) συμπεραίνουμε ότι σ'εκείνη την φάση η προληπτική διπλωματία λειτούργησε ως manipulative mediator. Δηλαδή, ο λειτούργησε ως επιτήδειος χειριστής στην συγκεκριμένη διαπραγμάτευση, χρησιμοποιώντας την δική του θέση ως μοχλός πίεσης ,ισχύος ,επιρροής , και πειθούς , για να οδηγήσει τις δυο πλευρές στην αποδοχή της συγκεκριμένης συμβιβαστικής λύσης που εμπειρείχη η Συμφωνία της Αχρίδας (13 Αύγουστου 2001).

την πρωτεύουσα , αυτές οι προκλήσεις δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν την υπογραφή της συμφωνίας ⁽⁹⁷⁸⁾.

Ο Τραϊκόφσκι, για το τραγικό αυτό συμβάν, επικοινωνήσε με τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Kofi Annan, με τον Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ, Robertson, τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών Colin Powell. Ενώ η υπουργός εξωτερικών Ilinka Mitreva έστειλε επιστολή σε όλους τους αξιωματούχους των διεθνών οργανισμών, οι οποίοι και πάλι παρότρυναν την ολοκλήρωση της συμφωνίας ⁽⁹⁷⁹⁾ .

Το παραπάνω αιματηρό συμβάν δεν λειτούργησε υπέρ εκείνων που αποσκοπούσαν στην αναβολή της Συμφωνίας . Αλλά λειτούργησε ως μια παραπάνω απόδειξη ότι κάθε καθυστέρηση στην ειρηνική διαδικασία, που είχαν υποδείξει οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας, θα μπορούσε να προκαλέσει ανά πάσα στιγμή μια ανάφλεξη. Και μια ανάφλεξη εκείνη την χρήσιμη στιγμή , δύσκολα μπορούσε να συγκρατηθεί, γιατί θα έθετε σε μεγάλο κίνδυνο την υπαρξιακή ενότητα του κράτους της ΠΓΔΜ .

Έτσι λοιπόν , όλες οι πλευρές συνειδητοποιημένες για την χρησιμότητα της στιγμής, κατέληξαν στις 13 Αύγουστου 2001 σε συμφωνία, και έδωσαν ένα τέλος στη σύγκρουση.

978. *Ελευθεροτυπία*, 13-8-2001, σελ.12.

979. *Ελευθεροτυπία*, 13-8- 2001, σελ.12.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΑΧΡΙΔΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΓΔΜ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ

Η τελετή υπογραφής της Συμφωνίας της 13^{ης} Αύγουστου 2001 έλαβε χώρα στην Αχρίδα στην επίσημη κατοικία του Πρόεδρου Trajkovski. Παρέστησαν ο Robertson, ο Solana, ο υπουργός εξωτερικών του Βελγίου Jean Louis Michel, της Ρουμανίας Mircea Geoana, ο Francois Leotard, James Pardew ⁽⁹⁸⁰⁾ και άλλοι, κάτι που έδειχνε το μεγάλο ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας.

Το περιεχόμενο της συμφωνίας το είχαν επεξεργαστεί με μεγάλη προσοχή όχι μόνο οι πολιτικοί και οι διαμεσολαβητές αλλά και Δυτικοί εμπειρογνώμονες. Ειδικά στα σημεία που αφορούσαν την διαμόρφωση των νέων σχέσεων μεταξύ των Σλαβομακεδόνων και Αλβανών, αλλά και άλλων μειονοτήτων, και απαιτούσαν συνταγματική αναθεώρηση, υιοθετήθηκαν οι προτάσεις του γνωστού συνταγματολόγου Badinter ⁽⁹⁸¹⁾

Τα βασικά σημεία της Συμφωνίας ήταν τα εξής :

α) Η διόρθωση του προοιμίου του Συντάγματος έτσι ώστε να επαλειφθεί η αναφορά στο κυρίαρχο λαό και να μετατραπεί η χώρα σε κοινωνία όλων των πολιτών.

β) Η δημιουργία στο κοινοβούλιο ενός συστήματος διπλής πλειοψηφίας, βάση της οποίας για να εφαρμοστεί ένα μέτρο πρέπει οι μισοί βουλευτές που ψηφίσουν να προέρχονται από μια ή περισσότερες μειονότητες.

γ) Η ανακήρυξη της αλβανικής γλώσσας ως δεύτερης επίσημης γλώσσας και να αναγνωρίζεται επισήμως η χρήση της στην Βουλή .

δ) Η χρηματική κρατική χρηματοδότηση για ανώτερη εκπαίδευση Αλβανών όπου ο πληθυσμός του είναι 20 % και πάνω .

980. *Ελευθεροτυπία*, 14-8-2001, σελ.12.

981. *Ελευθεροτυπία*, 8-7-2001, σελ.22. *Βήμα*, 5-7-2001, σελ.Α.10.

ε) Η αναλογική εκπροσώπηση Αλβανών αλλά και άλλων μειονοτήτων στο συνταγματικό δικαστήριο, το οποίο θα έχει και την τελευταία λέξη σε νομοθετικά θέματα.

ζ) Ο διορισμός Αλβανών αστυνομικών διοικητών στις περιοχές όπου οι Αλβανοί αποτελούν την πλειοψηφία . Και αυτό να ισχύει και για άλλες ομάδες όπως οι Τούρκοι, οι Βλάχοι, οι Σέρβοι, και άλλοι, οι οποίοι και αυτοί για πρώτη φορά θα απολαμβάνουν δικαίωμα αναλογικής συμμετοχής στην αστυνομία.

η) Μεγαλύτερη εξουσία στις περιφέρειες.

θ) Η απογραφή του πληθυσμού .

ι) Η Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία, η Καθολική Χριστιανική Θρησκεία και το Ισλαμικό Θρήσκευμα αναγνωρίζονται ως ισότιμες επίσημες θρησκείες .

κ) Ο αποπλισμός ανταρτών από το ΝΑΤΟ το οποίο θα έστελνε νατοϊκές δυνάμεις σε χρονικό διάστημα 30 ημερών .

λ) Χορηγία αμνηστίας στους Αλβανούς αντάρτες που δεν διέπραξαν εγκλήματα κατα της ανθρωπότητας ⁽⁹⁸²⁾ .

Την υπογραφή της συμφωνίας χαιρέτησε η ΕΕ, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ , Μπους , ο Πρόεδρος Τραϊκοφσκι και άλλοι . Ο Πρόεδρος Τραϊκονσκι δήλωσε ότι «κάναμε μια δίκαιη συμφωνία» και πρόσθεσε ότι «δεν πρόκειται μόνο για μια πολιτική συμφωνία αλλά για μια συμφωνία για την ειρήνη . Κάναμε ένα μεγάλο βήμα μπροστά αλλά πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά»⁽⁹⁸³⁾. Η ΕΕ υποσχέθηκε να διοργανώσει «μια διάσκεψη δωρητών για συγκέντρωση κεφαλαίων , για την ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας», ενώ ο πρόεδρος των ΗΠΑ πρόσθεσε ότι «είναι η ώρα για όλες τις πλευρές να αφήσουν τα όπλα τους και να εφαρμόσουν ότι προβλέπει η συμφωνία » ⁽⁹⁸⁴⁾ .

Την υπογραφή συμφωνίας χαιρέτησε ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ Robertson. Ο Robertson αφού χαρακτήριζε την συμφωνία «σημαντική στιγμή στην ιστορία της χώρας» , ξεκαθάρισε ότι «για να γίνει ανάπτυξη των 3500 στρατιωτών του ΝΑΤΟ στην ΠΓΔΜ προηγουμένως πρέπει να επιτευχθεί μια ανθεκτική κατάπαυση του πυρός»⁽⁹⁸⁵⁾ .

982. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε *Ελευθεροτυπία* ,14-8-2001,σελ.12. *Βήμα*, 14 -8-2001, σελ .Α3 . *Καθημερινή*,14-8-2001,σελ.9,14. *Έθνος*,14-8- 2001,σελ.4.

983. *Καθημερινή*,14-8-2001,σελ.9.

984. *Βήμα*,14-8- 2001,σελ.α3.

985. *Καθημερινή*,14-8-2001,σελ.9. *Βήμα* ,14-8- 2001,σελ.α3.

Τη συμφωνία την χαιρέτησε και ο Έλληνας πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης ο οποίος δήλωσε ότι «η συμφωνία ανοίγει το δρόμο για να σταματήσει ο κύκλος του αίματος στην ΠΓΔΜ» και επανέλαβε την θέση της Ελλάδας για την προστασία των συνόρων της ΠΓΔΜ και την μη αλλαγή των συνόρων στην περιοχή, ενώ ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Γιώργος Παπανδρέου είπε ότι «ήρθε η στιγμή να σταματήσει το κεφάλαιο των συγκρούσεων στα Βαλκάνια»⁽⁹⁸⁶⁾.

Αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας ανέλαβαν οι Νατοϊκές δυνάμεις που άρχισαν να πραγματοποιήσουν όλο το υπόλοιπο Αύγουστο, την επιχείρηση αφοπλισμού των Αλβανών ανταρτών γνωστή ως Essential Harvest Operation που ολοκληρώθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου. Ενώ την ίδια μέρα ο Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός, δηλαδή ο ΟΥΤΣΕΚΑ κήρυξε τη διάλυση του καθώς είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία του αφοπλισμού⁽⁹⁸⁷⁾.

Για την διατήρηση της τάξης μετά τον αφοπλισμό των Αλβανών ανταρτών, οι Νατοϊκές δυνάμεις της επιχείρησης Essential Harvest αντικαταστάθηκαν από νέες Νατοϊκές δυνάμεις υπό γερμανική διοίκηση γνωστή ως Amber Fox Operation. Η αντικατάσταση έγινε με το πρόσχημα της παροχής προστασίας στους εκπρόσωπους του ΟΑΣΕ. Στη διάρκεια του 2003 οι Νατοϊκές δυνάμεις εγκατέλειψαν τη χώρα, στην οποία εγκαταστάθηκαν δυνάμεις του νέου Ευρωστρατού. Στις 15 Δεκεμβρίου 2003 ο Ευρωστρατός αντικαταστάθηκε από Ευρωπαϊκές αστυνομικές δυνάμεις, ενώ ισχυρή διεθνής στρατιωτική παρουσία δεν κρίθηκε πλέον απαραίτητη, διότι μια νέα πολεμική ανάφλεξη μετά τον αφοπλισμό των Αλβανών ανταρτών, θεωρήθηκε απίθανη⁽⁹⁸⁸⁾.

Στις 3 Οκτώβριου 2001 η επιτροπή της ΕΕ αποφάσισε να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα ανοικοδόμησης μέτρων εμπιστοσύνης με την ΠΓΔΜ. Το πρόγραμμα θα λειτουργούσε κάτω από το Rapid Reaction Mechanism που θα είχε προϋπολογισμό

986. *Έθνος*, 14 -8-2001,σελ.4. Ο Κώστας Σημίτης αναφέρει ότι για την υπογραφή της Συμφωνίας της Αχρίδας υπήρχε ενεργό παρέμβαση της ΕΕ. Σχετικά με αυτό ο ίδιος μας πληροφορεί ότι η Ελλάδα διαδραμάτισε ένα σημαντικό ρόλο γιατί έδρασε όχι μόνο υποστηρίζοντας σταθερά την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, τον απαραβίαστο των συνόρων και την ενότητα της ΠΓΔΜ παρά τα προβλήματα που υπήρχαν με την ονομασία της χώρας αυτής, αλλά η Ελλάδα φρόντισε για την παρέμβαση της Ένωσης όταν άρχισαν οι συγκρούσεις με τους αλβανόφωνους. Βλ. Σημίτης, *Πολιτική Για μια Δημιουργική Ελλάδα*.,σελ.151.

987. Σπυρίδων Σφέτας, «Ο αλβανικός παράγοντας στην Π.Γ.Δ.Μ και η προβληματική της συμβίωσης Σλαβομακεδόνων και Αλβανών μετά τη συμφωνία της Αχρίδας» στο Γεώργιος Α. Κουρβετάρης, Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ- Κλεομένης Σ. Κουτσούκης, Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.), *Τα Νέα Βαλκάνια. Η γεωπολιτική της διεθνούς ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* .(Αθήνα: Ηρόδοτος,2009, σελ. 741-742) . Βλέπε επίσης Κορρα,, *Ethnic Albanians in the former Yugoslav republic of Macedonia*.,σελ.57-58.

988. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλ. Σφέτας, στο ίδιο ,σελ.743.

10.3 εκατομμύρια Εύρο και αποσκοπούσε στην παροχή άμεσης υποστήριξης για την εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας⁽⁹⁸⁹⁾.

Παρά την κωλυσιεργία του προέδρου της Βουλής που τελικά υποχώρησε μετά από την πίεση του NATO και της ΕΕ, η ΠΓΔΜ προχώρησε στην συνταγματική αλλαγή δυο επίμαχων σημείων, δηλαδή την αλλαγή του προοιμίου του Συντάγματος, και την αλλαγή του άρθρου 19 για το στάτους της Ορθόδοξου Μακεδονικής Εκκλησίας. Όσον αφορά τη σύνθεση των πολιτών που αποτελούσαν τον λαό, το προοίμιο αναφερόταν όχι μόνο σε πολίτες που ανήκουν στον μακεδονικό λαό αλλά και σε πολίτες που ανήκαν σε τμήματα άλλων λαών, δηλαδή σε τμήματα του αλβανικού λαού, του σερβικού λαού, του βλάχικου λαού, του βοσνιακού λαού, και σε άλλους. Όσον αφορά την Ορθόδοξη Εκκλησία, δεν θα είχε ένα προνομιακό καθεστώς έναντι των άλλων θρησκειών. Με την τροποποίηση του άρθρου 19 του Συντάγματος προβλεπόταν ότι «η μακεδονική ορθόδοξη εκκλησία, η ισλαμική ένωση και άλλες εκκλησίες είναι ανεξάρτητα από το κράτος και ισότιμες ενώπιον του νόμου»⁽⁹⁹⁰⁾.

Μετά από αυτές τις αλλαγές η Συμφωνία της Αχρίδας επικυρώθηκε από την Βουλή τα μεσάνυχτα της 17 Νοέμβριου 2001. Ενώ στις 7 Μαρτίου 2002 η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ψήφισε στην Βουλή το νομοσχέδιο για την χορήγηση αμνηστίας στους Αλβανούς πρώην αντάρτες του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού και μόνο μετά την ψήφιση αυτού του νομού κατέστη δυνατή η χορήγηση οικονομικής βοήθειας από την διάσκεψη των δωρητριών χωρών⁽⁹⁹¹⁾

Με την επικύρωση από την Βουλή της ΠΓΔΜ της Συμφωνίας της Αχρίδας άρχισαν να εκπληρώνεται τα βασικά αιτήματα της αλβανικής κοινότητας, αλλά και για άλλες μειονότητες, με την βασικότερη την πρόβλεψη ειδικών κοινοβουλευτικών διαδικασιών στην Βουλή, που αφορούσαν ζητήματα μειονοτήτων. Το άρθρο 5 της Συμφωνίας της Αχρίδας προέβλεπε ότι « οι νομοί που σχετιζόταν με το πολιτισμό, την χρήση της γλώσσας, παιδείας, ταυτοτήτων, την χρήση των σύμβολων όπως και ο νομός για την χρηματοδότηση τοπικής αυτοδιοίκησης, τις τοπικές εκλογές... πρέπει να εγκρίνονται με την πλειοψηφία των βουλευτών που ανήκουν σε κοινότητες που δεν αποτελούν πλειοψηφία στην Μακεδονία»⁽⁹⁹²⁾.

989. Reinhardt Rummel, "Advancing the European Union's Conflict Prevention Policy" στο John J. Kirton & Radoslava N. Stefanova (επιμ.), *The G8, the United Nations and Conflict Prevention*, (England: Ashgate, 2004), σελ. 131.

990. Σπυριδων Σφέτας, ό.π., σελ. 741-742.

991. Σπυριδων Σφέτας, ό.π., σελ. 742-743. Βλέπε επίσης Koppa, *Ethnic Albanians in the former Yugoslav Republic of Macedonia*, σελ. 57.

992. Περισσότερες λεπτομέρειες για το κείμενο και για την εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας βλέπε www.soifa.go.mk

Επίσης με την πρόβλεψη της Συμφωνίας της Αχρίδας σύμφωνα με την οποία «την γλώσσα που την μιλάει τουλάχιστον το 20% του πληθυσμού είναι επίσημη γλώσσα» οι Αλβανοί επέτυχαν ένα από τα βασικά τους αιτήματα . Και αυτό γιατί με την κατάλληλη νομική τροποποίηση η αλβανική γλώσσα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην Βουλή, στην έκδοση των νόμων, στις ταυτότητες , στα δικαστήρια, στην τοπική αυτοδιοίκηση και άλλου ⁽⁹⁹³⁾.

Το Ιούλιο του 2003 εκδόθηκε κυβερνητική απόφαση για τη νομιμοποίηση και την κρατικοποίηση του Πανεπιστημίου του Τετόβου με αποτέλεσμα στην πόλη να υπάρχουν δυο πανεπιστήμια, το κρατικό στην αλβανική γλώσσα και το ιδιωτικό Ευρωπαϊκό το South –East European University . Το Οκτώβριο του 2003 η κυβέρνηση μείωσε σε δέκα χρονιά από τα δεκαπέντε έτη, τον απαιτούμενο χρόνο παραμονής στην ΠΓΔΜ, προκειμένου να αποκτήσει κάποιος την ιθαγένεια ⁽⁹⁹⁴⁾.

Όσον αφορά τις προβλέψεις της Συμφωνίας της Αχρίδας για την τοπική αυτοδιοίκηση, υπήρχαν και πάλι τριβές και αντιδράσεις παρά το γεγονός ότι το κράτος της ΠΓΔΜ εξέδωσε μια σειρά από νόμους ⁽⁹⁹⁵⁾. Την μεγαλύτερη αντίδραση την προκάλεσε ο νόμος του 2004 για την διοικητική οργάνωση των ορίων των δήμων και κοινοτήτων που έδινε αρκετές εξουσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση . Ο συγκεκριμένος νόμος προκάλεσε την ανάδραση της σλαβομακεδονικής αντιπολίτευσης που κατά την άποψη της «έδινε τόσες εξουσίες όσο σε ένα κοινοβούλιο, απειλώντας την εδαφική ακεραιότητα της χώρας» και για αυτό το λόγο, ζητούσαν «την ακύρωση του νέου νόμου με δημοψήφισμα»⁽⁹⁹⁶⁾.

Η συζήτηση του συγκεκριμένου νομοσχεδίου στην Βουλή άρχισε στις 11-Φεβρουαρίου 2004 όμως δεν ολοκληρώθηκε εξαιτίας του θανάτου του Προέδρου Trajkovski σε αεροπορικό δυστύχημα. Στις 13 Μαΐου 2004 ο Branko Crvenkovski ανέλαβε τα καθήκοντα του Προέδρου . Ενώ στα τέλη Μαΐου 2004 έγινε πρωθυπουργός ο Harry Kostov ο οποίος στις 11 Αυγούστου 2004 , πέρασε στην Βουλή με οριακή πλειοψηφία 61 ψήφων σε σύνολο 120 βουλευτών , το νομοσχέδιο για τους δήμους . Η ψήφιση του νομοσχεδίου χαιρετήθηκε από την ΕΕ και από το NATO ως θετικό βήμα για την ένταξη της ΠΓΔΜ σε αυτούς τους οργανισμούς . Ωστόσο συνεχίστηκαν οι δυναμικές κινητοποιήσεις της αντιπολίτευσης που συγκέντρωσε

993. Marina Mitrevska, “Marrëveshja e Ohrit: pikat kryesore dhe implementimi” στο Marina Mitrevska & Anton Grizold & Vllado Buçkovski & Entoni Vanis.,ό.π.,σελ. 154 . Με την απογραφή που έγινε το Νοέμβριο του 2002 , καταγράφηκαν Μακεδόνες 64,18% ενώ Αλβανοί 25,17% , βλέπε Mitrevska,στο ίδιο, σελ.155.

994. Σπυριδων Σφέτας ,ό.π., σελ .746.

995. Βλέπε Marina Mitrevska, ό.π.,σελ.156-157.

996. Anton Grizold & Marina Mitrevska, “Analiza dhe konkluzione për konfliktin në Maqedoni”στο Marina Mitrevska, Anton Grizold , Vllado Buçkovski, Entoni Vanis ,ό.π., σελ.188.

180000 υπογραφές για διεξαγωγή δημοψηφίσματος με σκοπό την ακύρωση του νόμου για την τοπική αυτοδιοίκηση που μόλις ψηφίστηκε στις 11 Αυγούστου . Η κυβέρνηση αναγκάστηκε τελικά στις αρχές Σεπτεμβρίου να κάνει αποδεκτό το αίτημα της αντιπολίτευσης για διεξαγωγή δημοψηφίσματος και όρισε την 7 Νοεμβρίου 2004 ως μέρα διεξαγωγής του δημοψηφίσματος. Οι Αλβανοί απείλησαν ότι σε περίπτωση επιτυχίας του δημοψηφίσματος που ζήτησε η σλαβομακεδονική αντιπολίτευση, θα διοργάνωναν και αυτοί δημοψήφισμα για την απόσχιση από την ΠΓΔΜ ⁽⁹⁹⁷⁾ .

Η διεθνής κοινότητα και ο κυβερνητικός συνασπισμός έκαναν έκκληση στους Σλαβομακεδόνες για αποχή από το δημοψήφισμα της 7 Νοεμβρίου 2004, και διευκρίνισαν ότι η διεξαγωγή του θα ενίσχυε τις εθνικιστικές τάσεις, και θα εμπόδιζε την διαμόρφωση των σχέσεων της ΠΓΔΜ με την ΕΕ , και ΝΑΤΟ. Την ίδια στιγμή οι ΗΠΑ για να ενισχύσει περαιτέρω το ρεύμα της αποχής των Σλαβομακεδόνων από το εν λόγω δημοψήφισμα, στις 4 Νοέμβριου 2004 αναγνώρισε την ΠΓΔΜ με το συνταγματικό της όνομα ⁽⁹⁹⁸⁾ όμως το δημοψήφισμα έγινε τελικά στις 7 του ίδιου μήνα ⁽⁹⁹⁹⁾ .

Όσον αφορά τις εσωτερικές εξελίξεις ,τα γεγονότα του 2001 και η Συμφωνία της Αχρίδας, ανέτρεψαν το εσωτερικό πολιτικό σκηνικό στην ΠΓΔΜ . Και αυτό γιατί το εθνικιστικό σλαβομακεδονικό κόμμα VMRO-DPMNE κατηγορήθηκε από τη Σοσιαλδημοκρατική Ένωση ότι απέτυχε να αποτρέψει την κρίση και να τη διαχειριστεί με βάση τα εθνικά συμφέροντα της χώρας , με αποτέλεσμα η Σοσιαλδημοκρατική Ένωση ενόψει των βουλευτικών εκλογών του 2002. να έχει ανοδική πορεία . Στον αλβανικό πολιτικό χώρο , ο Ali Ahmeti ήταν ο αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος του παιχνιδιού καθώς μπορούσε να ισχυριστεί ότι με την ένοπλη αντίσταση σε λίγους μήνες εξασφάλισε στους Αλβανούς όσα σε δέκα χρόνια δεν κατάφεραν το Δημοκρατικό Κόμμα των Αλβανών και το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας. Μετα την χορήγηση της αμνηστίας προσπάθησε να ενοποιήσει τα αλβανικά κόμματα ιδρύοντας ένα συντονιστικό συμβούλιο Αλβανών , θεωρητικά με σκοπό την επιτάχυνση των προσπαθειών για την εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας . Στην ουσία όμως με την ίδρυση του Συντονιστικού Συμβουλίου Αλβανών , ο Ali Ahmeti σκόπευε να ελέγχει

997. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία βλέπε Σπυρίδων Σφέτας ,ό.π.,, σελ.749- 750.

998. Anton Grizold & Marina Mitrevska ,ό.π.,, σελ.188.

999. Σπυρίδων Σφέτας , ό.π.,, σελ.749- 750 . Στο δημοψήφισμα της 7 Νοεμβρίου 2004 ψήφισαν εναντίον του νόμου για τους δήμους 409886 και συμμετείχαν 436202 πολίτες . Όμως για να ήταν έγκυρο το δημοψήφισμα έπρεπε να ψηφίσουν τουλάχιστον 50% των ψηφοφόρων που αντιστοιχούσε σε 854769 ψηφοφόρους . Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Σπυρίδων Σφέτας, *Οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ: Το ιστορικό υπόβαθρο του ζητήματος και η προοπτική της ενωτικής συνύπαρξης Σλαβομακεδόνων και Αλβανών μετα τη συμφωνία της Αχρίδας* www.anixneuseis.gr , 29-4-2017.

τον αλβανικό πολιτικό χώρο .Ενώ στην συνέχεια ο ίδιος ίδρυσε στις 5 Ιουνίου 2002, στο Τέτοβο, το Κόμμα της Δημοκρατικής Ένωσης για τη Ολοκλήρωση (¹⁰⁰⁰).

Στις εκλογές του 2002 το κόμμα του Ali Ahmeti κέρδιζε το 11,9% τον ψήφων, το Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα που είχε εκφραστεί ανοιχτά υπέρ της υποστήριξης της ένοπλης πάλης του ΟΥΤΣΕΚΑ κέρδιζε το 2,1% , το Αλβανικό Δημοκρατικό Κόμμα κέρδιζε το 5.2% και το Κόμμα της Δημοκρατικής Ευημερίας κέρδιζε 2,3% (¹⁰⁰¹).

Με το πέρασμα το Ali Ahmeti από την παρανομία στην νομιμότητα , και με την κοινή διακήρυξη του 2004 όλων των κοινοβουλευτικών πολιτικών κομμάτων για την επιλογή της ευρωπαϊκής οδού (¹⁰⁰²), όπως και με την απόφαση της ΕΕ στις 16 Δεκεμβρίου του 2005 ,να δώσει στην ΠΓΔΜ τα στάτους της υποψήφιας χώρας, σημειώνεται το τέλος της σύγκρουσης. .

Η ΠΓΔΜ επέβαλε αίτηση για να γίνει μέλος στην ΕΕ το Μάρτιο του 2004 ενώ στις 9 Νοέμβριου 2005 η επιτροπή υιοθέτησε μια αναφορά γνώμης (opinion on FYROM's application) η οποία απαντούσε στο ερώτημα εάν η ΠΓΔΜ συμπληρώνει τα κριτήρια εισδοχής στην ΕΕ. Σύμφωνα με την εν λόγω αναφορά η ΠΓΔΜ συμπλήρωνε τα πολιτικά κριτήρια εισδοχής στην ΕΕ επειδή είχε «λειτουργική δημοκρατία με σταθερούς θεσμούς που γενικά εγγυούνται το κράτος δικαίου και σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων»(¹⁰⁰³) .Επίσης είχε «επιτυχημένα συμπληρώσει την νομοθετική ατζέντα του συμφώνου πλαισίου της Αχρίδας» και είχε «κάνει σημαντικά βήματα στην οικονομία της αγοράς» (¹⁰⁰⁴).

Στις 8 Νοέμβριου 2006 η επιτροπή επέβαλε μια αναφορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Βουλή που επιβεβαίωνε την πρόοδο της ΠΓΔΜ ως προς την συμπλήρωση των πολιτικών , οικονομικών κριτηρίων, και την ικανότητα της χώρας να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους της ΕΕ . Όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα η αναφορά επιβεβαίωνε ότι «η εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας συνέβαλε όχι μόνο στην σταθερότητα της χώρας και στην εδραίωση της δημοκρατίας

1000. Σπυρίδων Σφέτας, «Ο αλβανικός παράγοντας στην Π.Γ.Δ.Μ., σελ.743-744 . Ο Ali Ahmeti προσπάθησε με επιτυχία να πείσει τον διεθνή παράγοντα και ιδιαίτερα τους αμερικανικούς ότι η δράση του ΟΥΤΣΕΚΑ είναι «ελεγχόμενη». (βλέπε Αλειφαντής ,στο ίδιο , σελ 161) . Το βασικό του επιχείρημα ήταν ότι «η οργάνωση του δεν ενδιαφέρεται ούτε για μια μεγάλη Αλβανία ούτε για ένα μεγάλο Κόσσοβο . Το ΟΥΤΣΕΚΑ το μόνο που θέλει είναι ίσια δικαιώματα για τους Αλβανούς στην Μακεδονία». Βλ.Perry, Duncan, "Macedonia: Melting pot or Meltdown...",σελ.364.

1001. Αλειφαντής,ό.π.,σελ.197.

1002. Anton Grizold & Marina Mitrevska ,ό.π., σελ.188.

1003. Ritsa A. Panagiotou, *FYROM's Transition.*, σελ.84.

1004. Στο ίδιο, σελ.84.

και του κράτους δικαίου , αλλά επίσης συνέβαλε και στην βελτίωση στις εθνικές σχέσεις μέσα στην χώρα» (1005)

Για να φτάσουν τα πράγματα σε αυτό το θετικό σημείο, δηλαδή στην διατήρηση της ενότητας του κράτους της ΠΓΔΜ και στην πρόληψη της επέκτασης της εθνοτικής σύγκρουσης και της αποφυγής εκτεταμένης ένοπλης εθνοτικής σύγκρουσης, όπως και στην δημιουργία συνθηκών ειρηνικής συμβίωσης, χρειάστηκε μια σταθερή ενασχόληση της προληπτικής διπλωματίας. Οι παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας ασχολήθηκαν εντατικά με τα συγκρουσιακά θέματα της ΠΓΔΜ για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα (1991-2001) γιατί οι δύσκολες συνθήκες στις οποίες αυτό το κράτος γεννήθηκε και άργησε να ορθοποδήσει, όπως και το περιβάλλον μέσα στο οποίο τα συγκρουσιακά ζητήματα λάμβαναν χώρα, δεν μπορούσαν να αλλάξουν σχετικά γρήγορα για τους παρακάτω λόγους :

Πρώτον , εξαιτίας του γεγονότος ότι είχε προκληθεί ένα δίλημμα που αφορούσε θέματα ασφάλειας της χώρας , μια παθογένεια που είχε δημιουργηθεί σε όλες τις χώρες του πρώην σοσιαλιστικού μπλοκ μετά την ανατροπή των κομμουνιστικών καθεστώτων. Σύμφωνα με τον Barry Posen , με την διάλυση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η πρωταρχική ανησυχία που προκλήθηκε στις διάδοχες οντότητες , είτε κράτη είτε εθνικές οντότητες που φιλοδοξούσαν να γίνουν κράτη, ήταν η ασφάλεια . Και επειδή το κλειδί της ασφάλειας είναι η ισχύς, αυτές οι οντότητες ωθούνται σε ένα φυσικό ανταγωνισμό για ισχύ, που με την σειρά της δημιουργεί μεγάλη ανασφάλεια και μπορεί να προκαλέσει οποτεδήποτε μια εθνοτική σύγκρουση μεταξύ των διαδοχών οντοτήτων(1006). Έτσι και στην ΠΓΔΜ, με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας η εθνοτική ομάδα της πλειοψηφίας δηλαδή η σλαβομακεδονική ,δημιούργησε ένα κράτος μόνο για το δικό της έθνος ,το οποίο έθνος για λόγους ασφάλειας και απόκτησης ισχύς, προσπαθεί να έχει υπό το έλεγχο του όλο το κράτος. Η λειτουργία του κράτους της ΠΓΔΜ σε τέτοιες συνθήκες, αύξανε τις πιθανότητες να εμφανιστεί μια βίαια εθνοτική σύγκρουση, που θα μπορούσε να βάλει σε κίνδυνο την ειρήνη σε όλο το βαλκανικό χερσόνησο ,κάτι που έκανε απαραίτητο τη συνεχές ενασχόληση των παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας, δηλαδή του ΟΗΕ,ΕΕ,ΟΑΣΕ και άλλων.

1005. Panagiotou,στο ίδιο,σελ.87 η οποία για τα παραπάνω στοιχεία μας παραπέμπει στο Communication from the commission to the European parliament and the council – enlargement strategy and main challenges 2006-2007 (Annex 2) SEC 2006-1383,COM/2006/0649.

1006. Barry R.Posen, “The Security Dilemma and Ethnic Conflict,” *Survival* (35) (1) (Spring 1993), σελ. 27-29. Επίσης για το δίλημμα ασφάλειας που δημιουργείται από το γεγονός ότι οι ομάδες προσπαθούν να έχουν υπό τον έλεγχο τους το κράτος, μειώνοντας την ασφάλεια των άλλων ομάδων και, μειώνοντας εν τέλει την ικανότητα του κράτους να παρέχει ασφάλεια για οποιαδήποτε ομάδα , βλ. Stephen M.Saideman, “The Dual of Disintegration: Ethnic Politics and Security dilemmas in Eastern Europe,” *Nationalism and Ethnic Politics*, 2(1) (Spring 1996) σελ.23.

Δεύτερον , εξαιτίας του γεγονότος ότι στο νέο κράτος της ΠΓΔΜ, η ομάδα της μειοψηφίας, δηλαδή των Αλβανών, βρισκόταν σε τέτοιες συνθήκες, που υπενθυμίζουν την κατάσταση εκείνων των ομάδων που ο Ηρακλείδης τις περιγράφει ως εξής : «the more a group can be characterized as an ethnic group or nation ,the more secondary is the role played by the factor of inequality or disadvantage in spurring active separatism (or , put differently , the lesser the degree of inequality necessary to spawn secession) . Conversely, the more a group lacks the trappings of ethnic or national identity, the more decisive is the role of inequality, and the higher the degree of inequality required. Most, but not all, separatist movements conform to one or other of the two variants of this hypothesis» (¹⁰⁰⁷). Η υπόθεση που ακολουθεί ο Ηρακλείδης σχετίζεται με την περίπτωση της αλβανικής ομάδας για τους παρακάτω λόγους : Πρώτον, η αλβανική ομάδα στην ΠΓΔΜ έχει όλα τα γνωρίσματα που την χαρακτηρίζουν σαν μια εθνοτική ομάδα , δηλαδή έχει ένα υπολογίσιμο μέγεθος που αποτελεί παραπάνω από 25% του συνολικού πληθυσμού του κράτους, που ζει και δραστηριοποιείται σε ένα συμπαγή έδαφος ,με ένα υψηλό βαθμό εθνικής συνειδησης και μια ευδιάκριτη εθνική ταυτότητα την οποία τα μέλη της ομάδας την υπερασπίζονται και την προβάλλουν . Δεύτερον, τα στοιχεία δείχνουν ότι η αλβανική εθνοτική ομάδα δεν ήταν και τόσο σε δυσμενέστερη θέση όσον αφορά το μειονέκτημα ή την ανισότητα σε σχέση με την ομάδα της πλειοψηφίας . Έτσι από οικονομική άποψη η αλβανική εθνοτική ομάδα όχι μόνο δεν ήταν σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους Σλαβομακεδόνες αλλά σε μερικά σημεία θα μπορούσε να πει κανείς ότι μετα το 1990 ήταν σε πλεονεκτική θέση. Κάτι τέτοιο προκύπτει από το γεγονός ότι τα μέλη της αλβανικής εθνοτικής ομάδας είχαν περισσότερη εμπειρία στο ιδιωτικό τομέα, ενώ οι Σλαβομακεδόνες επειδή οι συντριπτική πλειοψηφία τους είχαν απασχόληση στο δημόσιο τομέα ,με την κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος βρέθηκαν οικονομικά σε δυσμενέστερη θέση από τους Αλβανούς (¹⁰⁰⁸). Αυτό το στοιχείο , σε συνδυασμό με το γεγονός ότι πολλά από τα αιτήματα της αλβανικής εθνοτικής ομάδας (όπως για παράδειγμα το άνοιγμα του αλβανικού πανεπιστημίου) με τις παρεμβάσεις του ύπατου αρμοστή του ΟΑΣΕ για τις μειονότητες Max van der Stoel και άλλων παραγόντων , είχαν εκπληρωθεί(¹⁰⁰⁹), και

1007. Alexis Heraclides, *The Self-Determination of Minorities in International Politics*. (London: Frank Cass,1991),σελ.19.

1008. Σύμφωνα με την Κοππά, η αλβανική ομάδα στην ΠΓΔΜ ,παρέμεινε καθ'όλη τη διάρκεια της κομμουνιστικής περιόδου αποκλεισμένη από τη δημόσια διοίκηση με αποτέλεσμα μια σημαντική μερίδα να στρέψει τις δραστηριότητες της στο εμπόριο και στις μικρές επιχειρήσεις , γεγονός που της επέτρεψε να συγκεντρώσει σημαντικά κεφάλαια ,και μια άλλη μερίδα αλβανών μετανάστευσαν στις ΗΠΑ ,όπου συγκέντρωσαν αρκετά χρήματα τα οποία έστειλαν πίσω στην πατρίδα τους . Αυτό είχε ως συνέπεια στις δυτικές επαρχίες της ΠΓΔΜ δηλαδή στις περιοχές που κατοικούσε η αλβανική εθνοτική ομάδα να παρατηρείται μια σημαντική ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.Βλ. Κοππά, *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια*.,σελ.150-151. Το ίδιο ισχυρίζεται και ο Poulton ο οποίος είχε παρατηρήσει εκτός των άλλων και το μεγάλο αριθμό των καινούριων και μοντέρνων σπιτιών που χτιζόντουσαν στα αλβανικά χωριά γύρο από το Τέτοβο. Βλ.Poulton, *Who are the Macedonians*.,σελ.195.

1009. Σύμφωνα με την Κοππά, κατα τη διάρκεια της κυβέρνησης του Branko Crvenkovski το 1994 υπήρχε μια αυξημένη παρουσία των αλβανικής εθνικότητας πολιτών στην διπλωματική

παρ'όλαυτά η αλβανική ομάδα δεν είχε αποκλείσει την επιλογή της απόσχισης, μας κάνει να συμπεραίνουμε ότι ισχύει αυτό που περιγράφει ο Ηρακλείδης στην παραπάνω υπόθεση. Η επικράτηση μιας τέτοιας κατάστασης στην ΠΓΔΜ, όπου η δεύτερη από ποσοτική άποψη εθνική ομάδα, δηλαδή η αλβανική εθνοτική ομάδα, απειλούσε με απόσχισή βρισκόμενη σε συνθήκες που υποθέτει παραπάνω ο Ηρακλείδης, αύξανε τις πιθανότητες να εμφανιστεί οποτεδήποτε μια βιαία μαζική σύγκρουση με αποσχιστικές τάσεις, και γι'αυτό το λόγω απαιτούσε μια σταθερή και διαρκής προσπάθεια της προληπτικής διπλωματίας

Τρίτον, λόγω του ότι στην ενίσχυση της ιδέας της απόσχισης συνέβαλε και το γεγονός ότι η αλβανική εθνότητα στην ΠΓΔΜ, επηρεαζόταν όχι μόνο από το Κόσοβο (όπου οι Αλβανοί είχαν ανακηρύξει την περιοχή ως ανεξάρτητη στο τέλος της δεκαετίας του 1980, και δεν αναγνώριζαν την εξουσία του Βελιγραδίου), αλλά και από το αλβανικό κράτος, όπου οι μετακομμουνιστικές κυβερνήσεις χρησιμοποιούσαν μια αλυτρωτική ρητορική. Αυτή η κατάσταση υπενθυμίζει την περιγραφή που κάνει ο Myren Weiner, ο οποίος εξηγεί ότι σε τέτοιες συνθήκες όπου το αλυτρωτικό κράτος πιέζει για τους ισχυρισμούς του και εκφράζει ανησυχίες για τις συνθήκες της εθνικής συγγενικής του ομάδας που μπορεί να είναι μειονότητα στο γειτονικό της κράτος αυτό αυξάνει τις προσδοκίες της μειονότητας. Η μειονότητα δηλαδή δραστηριοποιείται με την ελπίδα ότι μπορεί να ενσωματωθεί με το συγκεκριμένο κράτος ή τουλάχιστον με την υποστήριξη του να σχηματίσει μια μορφή ανεξάρτητου κράτους⁽¹⁰¹⁰⁾. Την επαύξηση τέτοιων προσδοκιών την βοηθούσαν και τα αλβανικά πολιτικά κόμματα στην ΠΓΔΜ τα οποία για να εξασφαλίσουν ένα σταθερό εκλογικό ακροατήριο, την ίδια στιγμή που εισέρχονταν στο σύστημα εκφράζοντας υπέρ της σταθερότητας και της εδαφικής ακεραιότητας του νέου κράτους, συγχρόνως το υπονόμειαν με ριζοσπαστικά συνθήματα⁽¹⁰¹¹⁾.

Έτσι λοιπόν η ύπαρξη τέτοιων συνθηκών αύξανε κατα πολύ τις πιθανότητες να ξεσπάσει οποτεδήποτε μια εσωτερική εθνοτική σύγκρουση στην ΠΓΔΜ που θα μπορούσε να την διαλύσει και να προκαλέσει ανεξέλεγκτες αλυσιδωτές

υπηρεσία της Μακεδονίας, στο στρατό της και στην αστυνομία. Υπήρχε αύξηση των όρων μετάδοσης στην αλβανική γλώσσα από ραδιο-τηλεοπτικούς σταθμούς. Εκδόθηκε μια καθημερινή αλβανική εφημερίδα. Προσφέρθηκαν αρκετές θέσεις σε αλβανικής εθνικότητας πολίτες στο συνταγματικό δικαστήριο και στο ανώτατο δικαστήριο της ΠΓΔΜ. Ενώ το 1995 διορίστηκε ο πρώτος αλβανικής εθνικότητας στρατηγός στο στρατό αυτού του κράτους. Βλ. Maria-Eleni Korpa, *Ethnic Albanians in the former Yugoslav republic of Macedonia.*, σελ.47-48.

1010. Myron Weiner, "The Macedonian Syndrome: An Historical Model of International Relations and Political Development" στο *World Politics*, (23) (4) (July 1971), σελ.673.

1011. Για το ρόλο των πολιτικών ελίτ και των πολιτικών εργολάβων μέσα στην εθνική ομάδα που για να στεριώνουν την βολεμένη θέση τους αναπαράγουν τους φόβους της ανασφάλειας και πόλωσης της κοινωνίας βλέπε περισσότερο στο David A.Lake & Donald Rothchild, "Spreading Fear: The Genesis of Transnational Ethnic Conflict", David A.Lake & Donald Rothchild (επιμ.) *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988), σελ.7.

αποσταθεροποιητικές συνέπειες για την ειρήνη στην περιοχή της βαλκανικής, κάτι που έκανε απαραίτητο την παρουσία της προληπτικής διπλωματίας σε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα .

Σε όλη αυτή τη διαδρομή που περιγράψαμε , το κράτος της ΠΓΔΜ , με την βοήθεια των εργαλείων της προληπτικής διπλωματίας όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την «*Ατζέντα για την Ειρήνη*» , όχι μόνο κατάφερε να διατηρήσει την ενότητα του , περιορίζοντας την εκδήλωση της εθνικής σύγκρουσης και την επέκτασή της όταν ξέσπασε, αλλά πολύ γρήγορα κατάφερε να επουλώσει τις πληγές και να γίνει υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ.

Έτσι λοιπόν κρίνοντας εκ του αποτελέσματος το εγχείρημα στην περίπτωση της ΠΓΔΜ επέτυχε και μπορούμε να βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα για το ρόλο που μπορεί να παίξει η προληπτική διπλωματία στην διατήρηση της ενότητας των κρατικών οντοτήτων, απομακρύνοντας τις αρνητικές συνέπειες που θα είχε η διάλυση τους στην ειρηνική συνύπαρξη της διεθνούς κοινωνίας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΛΒΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Η προληπτική διπλωματία στην περίπτωση της εσωτερικής σύγκρουσης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ έπρεπε να κάνει ένα τριπλό έργο το οποίο αφορούσε (α) την πρόληψη του ξεσπάσματος της σύγκρουσης, (β) την επέκταση της, (γ) να δημιουργήσει σταθερές συνθήκες για την εξασφάλιση της ενότητας του νέου κράτους. Και για να επιτύχει αυτό το τριπλό δύσκολο έργο έπρεπε να λύσει το βασικό δίλλημα που διαπερνούσε το νέο κράτος, δηλαδή αν η ΠΓΔΜ θα παρέμεινε ενωμένη χάρη στην επιβολή της βούλησης της μιας εθνικής ομάδας στην άλλη, ή θα παρέμεινε ενωμένο στην βάση μιας συναινετικής σύνδεσης βουλήσεων υπό την φόρμουλα ενός κράτους «εθνοτικά συναινετικής δημοκρατίας».

Στην πρώτη περίπτωση του διλήματος δηλαδή αν παρέμεινε ενωμένη χάρη στην επιβολή της βούλησης της μιας εθνικής ομάδας στην άλλη, τότε είτε επικρατούσε η βούληση των Σλαβομακεδόνων (δημιουργία κράτους-έθνους), είτε επικρατούσε η βούληση των Αλβανών (ομοσπονδοποίηση του νέου κράτους ή απόσχιση), η ΠΓΔΜ θα παρέμεινε σε δυνητική συγκρουσιακή κατάσταση, και η ενότητα του θα διακινδύνευε συνεχώς.

Στην δεύτερη περίπτωση του διλήματος, δηλαδή αν παρέμεινε ενωμένη χάρη στην συναινετική σύνδεση βουλήσεων των δυο εθνοτικών ομάδων, τότε η ΠΓΔΜ θα βρισκόταν υπό την επίδραση μιας φόρμουλας εθνοτικά συναινετικής δημοκρατίας. Αν πραγματοποιούσε αυτή την επιλογή τότε το πολυπολιτισμικό κράτος της, θα μπορούσε να λειτουργήσει ενιαία μέσω της δημιουργίας ενός συναινετικού θεσμικού πλαισίου που θα εξασφάλισε την συμμετοχή όλων των τμημάτων μιας πλουραλιστικής κοινωνίας (plural society). Σε μια τέτοια πλουραλιστική κοινωνία, τα μέλη της θα μπορούσαν εξασφαλίσουν την κοινωνική συνοχή στην βάση των ίσων δικαιωμάτων που του εξασφάλιζε η ιδιότητα του πολίτη, ενώ οι πλειοψηφίες και οι μειοψηφίες θα έβρισκαν την ισότητα που τους αναλογεί μέσω μηχανισμών αναλογικού μοιράσματος της εξουσίας, με αποτέλεσμα η ΠΓΔΜ να απομακρυνθεί από την συγκρουσιακή πορεία, εξασφαλίζοντας την ενότητα.

Στο πλαίσιο αυτού του διλήματος τίθενται όλα τα συγκρουσιακά γεγονότα, όπως το παράνομο δημοψήφισμα των Αλβανών υπέρ της απόσχισης, η αποκάλυψη αλβανικής παραστρατιωτικής οργάνωσης που προετοίμασε ένοπλη σύγκρουση και που συμμετείχαν ακόμη και μέλη της κυβέρνησης, το ζήτημα του αλβανικού πανεπιστημίου και της αλβανικής σημαίας, όπως και η ένοπλη σύγκρουση του 2001.

Σε όλη την διάρκεια που έλαβαν χώρα τα παραπάνω γεγονότα, δηλαδή σε όλο το διάστημα 1991-2001, αποδείχτηκε ότι ήταν πολύ θετικό το γεγονός ότι το εγχείρημα της προληπτικής διπλωματίας για την διατήρηση της ενότητας τη ΠΓΔΜ, εξασκήθηκε όχι

ως μονομερής αλλά ως πολυμερής δραστηριότητα, αυξάνοντας έτσι κατα πολύ τις δυνατότητες , την ευελιξία και την αποτελεσματικότητα της.

Όσον αφορά την περίοδο 1992-1999 η πιο σημαντική προληπτική δραστηριότητα που πραγματοποιήθηκε στην ΠΓΔΜ ήταν από την UNPROFOR και UNPREDEP. Το εν λόγω σώμα συνεργάστηκε αργά με τον ΟΑΣΕ και με ένα μεγάλο αριθμό μη κυβερνητικών οργανώσεων, και συνέβαλλαν με πολύ θετικό τρόπο στα ζητήματα ασφάλειας, και στην επίλυση των εθνικών, πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων. Η φύση των προβλημάτων απαιτούσε συνεργασία της UNPROFOR-UNPREDEP με τον ΟΑΣΕ σε πολλά πεδία. Κυρίως με το OSCE Spillover Mission στις περιπτώσεις έγκαιρης προειδοποιήσεις, όπως και τον Υπάτο Αρμοστή της ΟΑΣΕ, Max van der Stoep, και με τον απεσταλμένο της ΕΕ για τις μειονότητες Geert Ahrens. Έτσι ο ΟΑΣΕ, είχε μια πολύ σημαντική λειτουργία στην προληπτική προσπάθεια γιατί βοήθησε εκτός των άλλων και στον συντονισμό των ενεργειών, γιατί η Spillover Mission έφερε σε επαφή όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, η UNPROFOR, ΜΚΟ, διεθνείς οργανώσεις, λειτουργώντας σαν «πολυεθνική πρεσβεία», σχηματίζοντας σχέσεις επικοινωνίας.

Εκτός από την πολυμερή δράση, στην ΠΓΔΜ μεγάλη συνεισφορά είχαν και πιο ειδικό παράγοντες που, σύμφωνα με τον Lund, παίζουν ρόλο στην επιτυχία της προληπτικής διπλωματίας. Τέτοιοι παράγοντες είναι το timing της προληπτικής επέμβασης, η υποστήριξη της από σημαντικούς διεθνείς δρώντες, η ύπαρξη μιας μετριοπαθούς ηγεσίας και ο βαθμός της αυτονομίας του κράτους από κάθε πλευρά που παίρνει μέρος στην διένεξη⁽¹⁰¹²⁾.

Όσον αφορά το timing, οι δρώντες της προληπτικής διπλωματίας δρούσαν πάντα πριν η μια, ή η άλλη πλευρά, κατάφερε να επιβάλει την θέληση της στην αντίπαλη ομάδα χρησιμοποιώντας τα βίαια μέσα. Το 2001 όταν ξέσπασε η ένοπλη σύγκρουση, η παρέμβαση των παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας ήταν και πάλι στην σωστή στιγμή, γιατί πρόλαβαν σχετικά γρήγορα την επέκταση του. Απόδειξη αυτού είναι το γεγονός ότι χάρη στην άμεση διεθνή επέμβαση, ο αριθμός των θυμάτων που προκάλεσαν οι αντίπαλες πλευρές ήταν πάρα πολύ μικρός σε σχέση με την σύγκρουση στο Κόσοβο, με αποτέλεσμα να μην χαθεί το «ηθικό πλεονέκτημα» σε καμία από τις αντιμαχόμενες πλευρές, κάτι που βοήθησε μετά στην ομαλή ένταξη των στασιαστών⁽¹⁰¹³⁾.

1012. Lund, *Preventing Violent Conflicts.*, σελ.86.

1013. Η ένοπλη σύγκρουση στην ΠΓΔΜ είχε πολύ μικρό μέγεθος αν λάβουμε υπόψη την ταξινόμηση των Wallensteen και Sollenberg, οι οποίοι ταξινομούν τις ένοπλες συγκρούσεις με βάση τον αριθμό των θυμάτων. Εκείνοι είναι της άποψης ότι μια ένοπλη σύγκρουση που προκαλεί συνολικά από την αρχή έως το τέλος, ένα αριθμό μικρότερο των χιλίων θυμάτων, τότε είναι μικρής κλίμακας σύγκρουση. Ενώ όταν μια σύγκρουση προκαλεί πάνω από χίλια θύματα κάθε χρόνο (δηλαδή όχι συνολικά αλλά κάθε χρόνο) τότε η σύγκρουση είναι στον κλίμακα ενός γενικευμένου πολέμου (βλέπε περισσότερο στο Peter Wallensteen & Margareta Sollenberg, "Armed Conflict, 1989-1998" *Journal of Peace Research*(36) (1999),σελ.593-606). Με βάση τα

Όσον αφορά αυτό που ο Lund αναφέρει ως υποστήριξη της προληπτικής δράσης από μεγάλους παίκτες, ως παράγοντες στην θετική έκβαση του προληπτικού εγχειρήματος, ήδη την προληπτική προσπάθεια στην ΠΓΔΜ την υποστήριξαν από την αρχή οι ΗΠΑ , η Ρωσία , μεσαία κράτη μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας όπως Γαλλία , Μ. Βρετανία , και αλλά όπως ο Καναδάς , Δανία Σουηδία όπως και άλλες χώρες της ΕΕ .

Όσον για την ύπαρξη μιας μετριοπαθούς ηγεσίας , έτυχε την κατάλληλη στιγμή, να βρίσκεται στην ΠΓΔΜ στην κατάλληλη θέση ένας μεγάλος πολιτικός με διπλωματικές δεξιότητες , ο Κίρο Γκλιγκόροφ. Εκείνος σε αντίθεση με τον Μιλόσεβιτς, χρησιμοποίησε ένα πολύ εξισορροπημένο πολιτικό λόγο, και με τις πολιτικές του πράξεις, συνέβαλε στα μέγιστα στην αποφυγή των ακραίων θέσεων από τις δυο πλευρές. Όσον αφορά το βαθμό αυτονομίας του κράτους από κάθε μέρος που συμμετείχε στην διένεξη , και εδώ πάλι η συνεισφορά του Γκλιγκόροφ ήταν μεγάλη. Γιατί εκείνος παρά τις πιέσεις που δεχόταν δεν έστρεψε το κράτος εναντίον της αλβανικής εθνοτικής ομάδας, διαχωρίζοντας τις εξτρεμιστικές ενέργειες από τον αλβανικό πληθυσμό, και αποφεύγοντας τα μέτρα συλλογικής ευθύνης (όπως έκανε ο Μιλόσεβιτς).

επίσημα στοιχεία του υπουργείου εσωτερικών και υπουργείου αμύνης της ΠΓΔΜ, σε όλη την διάρκεια της σύγκρουσης του 2001 σκοτώθηκαν 38 άνδρες των ενόπλων δυνάμεων (του στρατού και της αστυνομίας), και τραυματιστήκαν 220. Ενώ ο αριθμός των Αλβανών ανταρτών που σκοτώθηκαν δεν δημοσιεύτηκε επίσημα αλλά με ανεπίσημους υπολογισμούς υπολογίζεται ότι σκοτώθηκαν 74 αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ, και 35 αλβανικής καταγωγής πολίτες, όπως και απηχθήκανε 20 πολίτες από τους οποίους 12 αγνοήθηκε η τύχη τους [αναφορά στο Veton Latifi, "Roli i Prevecionit në Ndërtimin Postkonfliktuoz të Paqës dhe Involvimi Ndërkombëtarë" , στο Lidija Georgieva (επιμ.), *Prevecioni i konflikteve: Nga Idea Drejt Kulturës së Prevecionit të konfliktevenë Maqedoni* (Shkup: Fondacioni "Fridrih Ebert", 2004), σελ.98]. Αυτός ο αριθμός θυμάτων φαίνεται πάρα πολύ μικρός εάν το συγκρίνουμε με τον αριθμό των θυμάτων που προκλήθηκαν από την σύγκρουση στο Κόσσοβο (Μάρτιο-Ιούνιο,1999) όπου ο αριθμός των αλβανικής καταγωγής αμάχων που σκοτωθήκαν από τις σερβικές δυνάμεις ανέρχεται σε 10000-12000, και σε 863000 Αλβανούς εκτοπισμένους δια της βίας από τα σπίτια τους , δηλαδή περίπου το 90% του αλβανικού πληθυσμού του Κοσόβου [αναφορά στο Taylor B. Seybolt, *Humanitarian Military Intervention.The Condition for Success and Failure* (Sipri.Oxford University Press, 2008), σελ.83]. Επίσης στο Κόσσοβο βρέθηκαν 345 ομαδικοί τάφοι όπου ανακαλύφθηκαν 2788 πτώματα και δηλώθηκαν 3.000 αγνοούμενοι Αλβανικής καταγωγής το μεγαλύτερο μέρος των οποίων ήταν γυναίκες και παιδιά [αναφορά στο The independent International Commission on Kosovo ,*The Kosovo report,conflict,international response ,lessons learned*, (Oxford: Oxford University Press.2000),σελ.90-91]. Από τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς σκοτώθηκαν 400-600 σερβικής καταγωγής άμαχοι [αναφορά στο Amnesty International, "Collateral damage or unlawful killings?" στο K.Coates (επιμ.)*The Spokesman*, no.69 (Nottingham: Bertrand Russell Peace Foundation, 2000, σελ. 31, 78]. Ενώ από το Ιούνιο του 1999 όταν εγκαταστάθηκε η δύναμη Κ.Φ.Ο.Ρ έως το τέλος του έτους, υπολογίζεται ότι σκοτώθηκαν στο Κόσσοβο για λόγους εκδίκησης , περίπου 700 άτομα σερβικής καταγωγής (αναφορά στο International Crisis Group(ICG),*Violence in Kosovo:Who's Killing Whom?*,Balkans Report no.78 (ICG: Brussels, 2 Nov, 1999).

Επίσης , ο Lund αναφέρει και άλλους παράγοντες που συμβάλουν στην επιτυχή έκβαση ενός εγχειρήματος προληπτικής διπλωματίας όπως είναι η χρησιμοποίηση εκείνων που ο ίδιος ονομάζει μεταφορικά «το καρότο και το μαστίγιο» έχοντας υπόψη του την χρησιμοποίηση τέτοιων εργαλείων όπως επιβράβευση , ποινές, και τις καλές υπηρεσίες. Με την λέξη «καρότο» εννοεί την προσφορά απόκτησης ιδιότητας μέλους σε μια κοινοτική περιφερειακή οργάνωση , οικονομικές συμφωνίες , οικονομική υποστήριξη, διπλωματική αναγνώριση όταν είναι νέο κράτος .Με την λέξη «μαστίγιο» εκείνος εννοεί την ηθική τιμωρία της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλων διεθνών στάνταρ. Εννοεί επίσης την απειλή επιβολής οικονομικών κυρώσεων ή την επιβολή τους , την απόσυρση διπλωματικής αναγνώρισης, την προειδοποίηση για ανάληψη στρατιωτικής δράσης και αποτροπή μέσω προληπτικών ειρηνευτικών δυνάμεων (¹⁰¹⁴).

Όσον αφορά τις επιβραβεύσεις σχεδόν όλα τα παραπάνω εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία στην περίπτωση της πρόληψης της σύγκρουσης στην ΠΓΔΜ. Όμως η μεγαλύτερη επιβράβευση ήταν η δημιουργία προσδοκίας απόκτησης ιδιότητας μέλους σε περιφερειακές οργανώσεις, όπως ήταν η προοπτική της εισδοχής της ΠΓΔΜ στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ. Η προώθηση αυτής της προσδοκίας συνέβαλε πολύ στην προληπτική προσπάθεια. Γιατί έκανε τις δυο αντίπαλες πλευρές, δηλαδή Αλβανούς και Σλαβομακεδόνες, να κοιτούν στην ίδια κατεύθυνση ,εφόσον την επιθυμία για να εισέλθουν σε αυτούς τους οργανισμούς την είχαν εκφράσει και οι Αλβανοί και οι Σλαβομακεδόνες . Η εκπλήρωση της κοινής επιθυμίας απαιτούσε κοινή προσπάθεια, που σήμαινε κοινές υποχωρήσεις από τις εθνικιστικές τάσεις, υιοθέτηση ευρωπαϊκών στάνταρ, και κοινός αγώνας για την εκπλήρωση πολλών κριτηρίων . Τελικά , χάρη στην κοινή προσπάθεια , οι παραπάνω ενέργειες οδήγησαν την ΠΓΔΜ από ένα κράτος που στο διάστημα 1991-2001 ήταν στο χείλος του γκρεμού , με κορύφωση την ένοπλη σύγκρουση του ΟΥΤΣΕΚΑ με το κράτος , στην απόκτηση το 2006 του στάτους της υποψήφιας χώρας μέλους στην ΕΕ .

Όλα τα παραπάνω αφορούσαν τα εργαλεία επιβραβεύσεις που ο Lund τα αναφέρει μεταφορικά ως «καρότο». Όμως στην επιτυχία της προληπτικής διπλωματίας στην ΠΓΔΜ συνέβαλαν και οι απειλή επιβολής ποινών που ο Lund τις ονομάζει μεταφορικά «μαστίγιο». Τα στοιχεία δείχνουν ότι και σε αυτή την κατεύθυνση, συνέβαλαν οριστικά η ΕΕ και ΝΑΤΟ, αλλά και οι ΗΠΑ.

Έτσι, άμεση ήταν η αντίδραση των παραγόντων της προληπτικής διπλωματίας μόλις έγιναν γνωστές οι ενέργειες των ανταρτών του ΟΥΤΣΕΚΑ στην ΠΓΔΜ, τις οποίες τις χαρακτηρίστηκαν ως τρομοκρατικές. Δόθηκε στην οργάνωση αυτή αυστηρή προειδοποίηση να μην επεκταθούν περαιτέρω στη κατάληψη εδάφους, και να μετριάσουν κατα πολύ τα αποσχιστικά αιτήματα τους.

1014. Lund ,*Preventing Violent Conflicts.*, σελ.79-80.

Μόλις το ΟΥΤΣΕΚΑ , χάρη στις πιέσεις, άλλαξε κατα πολύ τα αιτήματα του από εξτρεμιστικά και αποσχιστικά, σε αιτήματα που μπορούσαν να εκπληρωθούν μέσα στο πολιτικό σύστημα της χώρας, χωρίς να διακινδυνεύει η εδαφική ακεραιότητα , και μόλις τα αιτήματα αυτά συμβάδισαν με εκείνα που είχαν εκφράσει σε όλη την δεκαετία του 1990 τα αλβανικά πολιτικά κόμματα , τότε η προληπτική διπλωματία άρχισε να ασκήσει πίεση στην άλλη πλευρά. Κατ αρχήν ασκήθηκε πίεση για να μην επιτραπεί στην κυβέρνηση της ΠΓΔΜ, να δώσει στρατιωτική λύση στην σύγκρουση (που θα οδηγούσε σε μαζική αιματοχυσία) .

Στην συνέχεια ασκήθηκε πίεση για αναζήτηση μίας πολιτικής λύσης , κάνοντας συνεχείς διαπραγματεύσεις για εκεχειρία , και βάζοντας φρένο στον εξοπλισμό και των δυο πλευρών . Η προώθηση της πολιτικής λύσης μέσω ενός διευρυμένου διαλόγου για τα δικαιώματα των Αλβανών αύξησε το κύρος των θεσμών, αλλά και το κύρος των αλβανικών πολιτικών κομμάτων . Και αυτό γιατί αναδείκνυε ως κατάλληλα τα αλβανικά πολιτικά κόμματα για να προωθήσουν τα αιτήματα των Αλβανών, συγκρατώντας έτσι εκείνα και τις εκλογικές τους βάσεις μέσα σε ένα πλαίσιο συνεργασίας με το πολιτικό σύστημα της ΠΓΔΜ . Έτσι λοιπόν η προληπτική διπλωματία δημιούργησε τέτοιες προϋποθέσεις ώστε καμία πλευρά να μην νιώθει στρατιωτικά πολύ ισχυρή , την στιγμή που ένιωθαν ολοένα και περισσότερο την επιθυμία εξεύρεσης πολιτικής λύσης μέσα στα θεσμικά συνταγματικά όργανα του κράτους ⁽¹⁰¹⁵⁾.

Η εφαρμογή της παραπάνω στρατηγικής από την προληπτική διπλωματία έφερε ως αποτέλεσμα την πρόληψη της επέκτασης της σύγκρουσης και οδήγησε τελικά στην επίτευξη της Συμφωνίας της Αχρίδας. Η εν λόγω Συμφωνία έβαλε τις βάσεις για την ειρηνική συμβίωση των δυο εθνοτήτων και έδωσε μια κατεύθυνση στο βασικό δίλλημα που διαπερνούσε το νέο κράτος από την αρχή της ανεξαρτησίας του. Δηλαδή στο νέο κράτος έπρεπε να μετακινηθούν από τις θέσεις τους και οι δυο κοινότητες, και να προετοιμάζονται για να αποδέχονται η μια την άλλη, σε ένα κράτος που δεν θα ήταν στο

1015. Έτσι με αυτό τον τρόπο η προληπτική διπλωματία ξεπέρασε εκτός των άλλων και δυο σημαντικά προβλήματα που δυσκολεύουν την επίλυση μιας αποσχιστικής σύγκρουσης, αυτό της δημιουργίας ασυμμετρίας και το πρόβλημα της προκατάληψης που υπάρχει συνήθως από την πλευρά του κράτους όσον αφορά την διαπραγμάτευση μιας πολιτικής διευθέτησης με τους αντάρτες. Όπως έχει παρατηρήσει ο Ηρακλείδης «The question of asymmetry between the opponents in separatist war – asymmetry in terms of power, international law, and , more generally, structure – is also a difficult problem. The “underdog” is not prepared to negotiate its future from a position of weakness, while the “top-dog” –almost by definition the state – is not prepared to talk on an equal basis with ethnic rebels, which would legitimize their cause and compromise the position of the state [...]. Furthermore, most states faced with a separatist movement strongly believe that a political settlement with the separatist insurgents will backfire precipitating rather than preventing the separation of region in question [...]. The state regards accommodative policies, at best, as naïve, foolish, or, at worst, as “treasonous”. In this respect, democracies are equally vulnerable to “political costs” (e.g., loss of internal support, erosion of internal legitimacy, and fall of government) [...]. Within this context, mediation by official third parties (states or IGOs) is rejected as undue interference in the internal affairs of the state, as according legitimacy to the secessionist movement, and as tampering with the cardinal principle of unity and territorial integrity». Στο Alexis Heraclides, “The Ending of Unending Conflicts: Separatist Wars” *Millennium-Journal of International Studies*. 26 (1997), σελ.697-698.

μέλλον μόνο για ένα έθνος ,αλλά σε ένα κράτος πολυεθνικό με περισσότερα χαρακτηριστικά μιας εθνοτικά συναινετικής δημοκρατίας. .

Τελικά από όλη την παραπάνω περιγραφή προκύπτει ότι ο συνδυασμός των ιδεών που προσέφερε η θεωρία με την στρατηγική και τα εργαλεία που προτείνει ο Boutros Boutros-Ghali στην «Ατζέντα για την Ειρήνη» λαμβάνοντας μέτρα στην προσυγκρουσιακή, στην συγκρουσιακή και στην μετασυγκρουσιακή φάση , ήταν οι βασικές αιτίες που οδήγησαν στο επιθυμητό αποτέλεσμα . Που οδήγησε δηλαδή στην διατήρηση της ενότητας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, αναδεικνύοντας κατα πολύ το ρόλο της προληπτικής διπλωματίας στην διατήρηση της ενότητας ενός κράτους, χάρη στην διατήρηση της ειρήνης και της ασφαλείας μιας ευρύτερης περιοχής .

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ, ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΟΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΔΙΕΝΕΞΗ ΑΘΗΝΑΣ-ΣΚΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΛΒΑΝΩΝ-ΣΛΑΒΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ μέχρι σήμερα έχουν περάσει 29 χρόνια, και είναι γεγονός ότι η προληπτική διπλωματία δεν θα μπορούσε να είναι πανάκεια για όλα τα προβλήματα της ΠΓΔΜ. Έτσι, το ζήτημα της διαφωνίας στο ονοματολογικό με την Ελλάδα, σε όλο αυτό το διάστημα συνέχισε να υπάρχει. Όπως συνεχίζει να υπάρχει και το ζήτημα της πλήρους εφαρμογής της Συμφωνίας της Αχρίδας, που κατα καιρούς έχει προκαλέσει τριβές μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων. Όμως κάτι τέτοιο δεν μειώνει το τεράστιο έργο της προληπτικής διπλωματίας η οποία κατάφερε να εξισορροπήσει και να μειώσει τις συνέπειες της διεθνούς απομόνωσης που προκάλεσε στην ΠΓΔΜ, η εξωτερική διένεξη με το ελληνικό κράτος, και να απομακρύνει τον κίνδυνο της εσωτερικής διάσπασης που προερχόταν από την μετωπική εθνοτική σύγκρουση μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων. Έτσι, η προληπτική διπλωματία έδειξε το δρόμο που πρέπει να επακολουθήσει η ΠΓΔΜ αλλά και η Ελλάδα

Κατά την διάρκεια αυτού του μεγάλου διαστήματος των 29 χρόνων ο διεθνής παράγοντας κατέστησε σαφές στην Ελλάδα ότι μπορούσε να κατανοήσει τις ανησυχίες της σε σχέση με την ονομασία του νέου κράτους (για αυτό το λόγο άλλωστε έγινε αποδεκτό η εισδοχή του νέου κράτους στο ΟΗΕ με προσωρινό όνομα), υπενθυμίζοντας ωστόσο ότι η αντίδραση της Αθηνάς την περίοδο 1991-1995, ήταν δυσανάλογη και προκαλούσε σοβαρούς κινδύνους για την ειρήνη στην περιοχή. Όποτε έπρεπε να γίνει κατανοητό ότι η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να επιστρέψει πίσω, και να εφαρμόζει και πάλι την πολιτική που εφάρμοζε εκείνη την περίοδο, εφόσον οι αρνητικές επιλογές εκείνης της εποχής, φαίνονται πιά ξεκάθαρα.

Αυτό ενίσχυσε την πεποίθηση ότι το ελληνικό κράτος δεν θα συνέχιζε να βλέπει το ζήτημα της διεθνούς αναγνώρισης ενός κράτους, το οποίο εμπεριέχει στην ονομασία του την λέξη Μακεδονία, ως την αιτία που θέτει σε κίνδυνο την εσωτερική πραγματικότητα που η ελληνική πολιτεία επί δεκαετίες έχει ορίσει, ότι δηλαδή δεν υπάρχει σλαβομακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα. Δηλαδή, ο φόβος της Ελλάδας, μήπως το στάτους της διεθνούς ύπαρξης ενός κράτους, ενός έθνους και μιας γλώσσας, που θα εμπεριείχαν στην ονομασία τους την λέξη Μακεδονία ή παράγωγο της, θα επηρέαζε την κατάσταση της «ανυπαρξίας» μιας σλαβομακεδονικής μειονότητας, θα έπρεπε να ξεπεραστεί. Αν υπάρχει ή δεν υπάρχει στην Ελλάδα τέτοια μειονοτική ομάδα, αυτό δεν το ορίζει ούτε το κράτος της ΠΓΔΜ, ούτε η ίδια η Ελλάδα. Αυτό το ορίζουν μόνο τα μέλη της ομάδας, αν υπάρχουν, όπως ορίζουν τα διεθνή κείμενα και το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο, στο τομέα των μειονοτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όποτε αν η Ελλάδα ξεπερνούσε σε κάποιο βαθμό τον φόβο της περί μειονοτικού, τότε το ζήτημα της ονομασίας τοποθετείται στην πραγματική του διάσταση, και η ανησυχία της Ελλάδας στο ονοματολογικό μπορούσε να κατανοηθεί διεθνώς με θετικό πνεύμα . Ότι δηλαδή δεν μπορεί η άλλη πλευρά, στις εξωτερικές της σχέσεις , να μονοπωλήσει το όνομα μια ολόκληρης γεωγραφικής περιοχής , στο ιστορικό πυρήνα της οποίας εμπεριέχει έναν αρχαίο ελληνικό πολιτισμό παγκόσμιας κληρονομιάς με την ίδια ονομασία. Υπό αυτή τη λογική ,η εξεύρεση μιας σύνθετης ονομασίας για τις εξωτερικές σχέσεις της ΠΓΔΜ με τα άλλα κράτη, που να υπενθύμιζε σε εκείνα ότι αυτό το κράτος που εμπεριέχει την λέξη Μακεδονία , αποτελεί μόνο ένα μέρος της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας , θα ήταν μια δίκαια και εφικτή λύση, η οποία επιτεύχθηκε τελικά με την Συμφωνία των Πρεσπών της 13 Ιουνίου 2018 .

Με την εν λόγω συμφωνία τερματίζεται η Ενδιάμεση Συμφωνία της 13 Σεπτεμβρίου 1995 (άρθρο 1/1) και το οριστικό όνομα του κράτους θα είναι Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας (άρθρο 1/3) . Επίσης αναγνωρίζονται η Μακεδονική ιθαγένεια (άρθρο 1/3 σημείο β) και η Μακεδονική γλώσσα (άρθρο 1/3.γ) για την οποία διευκρινίζεται ότι ανήκει στην ομάδα των Νότιων Σλαβικών γλωσσών και δεν έχει σχέση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό ,κουλτούρα και κληρονομιά (άρθρο 7/4). Όσον αφορά την εσωτερική χρήση του ονόματος Μακεδονία και Μακεδόνες, είναι δικαίωμα των πολιτών του συγκεκριμένου κράτους βάση του οικουμενικού ανθρώπινου δικαιώματος του αυτοπροσδιορισμού, να συνεχίζουν την παράδοση τους (όπως αυτή η παράδοση διαμορφώθηκε κατά την διάρκεια του εικοστού αιώνα), και να αισθανθούν τον εαυτό τους Μακεδόνες όπως και να ονομάζουν την χώρα τους Μακεδονία. Ως προς αυτό τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν επιτέλους το αυτονόητο ότι δηλαδή η εκατέρωθεν αντίληψη τους ως προς τους όρους «Μακεδονία» και «Μακεδόνας» αναφέρεται σε διαφορετικό ιστορικό πλαίσιο και πολιτισμική κληρονομιά (άρθρο 7/1) . Αναφορικά με την Ελλάδα με τους όρους «Μακεδονία» και «Μακεδόνες» νοούνται η βόρεια περιοχή και ο πληθυσμός της, αλλά και τα χαρακτηριστικά τους , καθώς και ο Ελληνικός πολιτισμός , η ιστορία, η κουλτούρα και κληρονομιά αυτής της περιοχής από την αρχαιότητα έως σήμερα(άρθρο 7/1 και 7/2). Αναφορικά με το Μακεδονικό κράτος με τους όρους «Μακεδονία» και «Μακεδόνες» νοούνται η επικράτεια, η γλώσσα, ο πληθυσμός και τα χαρακτηριστικά τους , με τη δική τους ιστορία, πολιτισμό και κληρονομιά,διακριτώς διαφορετικά από τα χαρακτηριστικά της ελληνικής Μακεδονίας (άρθρο 7/3) (¹⁰¹⁶).

Έτσι λοιπόν εφόσον αναγνωρίζονται αμοιβαίως και με καλή τη πίστη , από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη , οι δυο διαφορετικές βάσεις από τις οποίες προκύπτουν για αυτούς οι όροι «Μακεδονία» και «Μακεδόνας», που ήταν και η εστία της διένεξης τους , τότε ανοίγονται νέοι ορίζοντες στις φιλικές σχέσεις των δυο χωρών παρά την ισχυρή αντίδραση και τις επιφυλάξεις που παρατηρούνται και από τις δυο πλευρές. Το σχετικά χαμηλό ποσοστό της συμμετοχής στο δημοψήφισμα της 30 Σεπτεμβρίου 2018 που

1016. Για το περιεχόμενο του πρωτότυπου κειμένου της Συμφωνίας των Πρεσπών στα αγγλικά και μεταφρασμένο στα ελληνικά βλ. «Η συμφωνία Αθηνών –Σκοπίων», *Καθημερινή*, 14-6-2018, (Ειδική έκδοση).

διεξάχθηκε στο γειτονικό κράτος όπου το ποσοστό συμμετοχής ανήλθε στο 37% στο σύνολο εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους είναι ενδεικτικό των επιφυλάξεων. Όμως ο συμβουλευτικός χαρακτήρας του δημοψηφίσματος στο οποίο υπέρ της Συμφωνίας των Πρεσπών ψήφισε το 91,5% των συμμετεχόντων και κατά το 5,6%, έδειξε την σωστή κατεύθυνση στην κυβέρνηση της ΠΓΔΜ και δημιούργησε μια θετική δυναμική ανοίγοντας το δρόμο της συνταγματικής αναθεώρησης από το κοινοβούλιο, το οποίο ψήφισε στις 19 Οκτωβρίου για την αλλαγή του ονόματος της χώρας με την ψήφιση των 2/3 υπέρ της συνταγματικής αναθεώρησης⁽¹⁰¹⁷⁾. Με την ψήφιση για την αλλαγή *erga omnes* του ονόματος της χώρας μέσω της συνταγματικής αναθεώρησης, η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ ξεπέρασε την κόκκινη γραμμή στο ονοματολογικό που είχαν θέσει στο παρελθόν οι προηγούμενοι κυβερνήσεις του συγκεκριμένου κράτος, και έδωσαν το αισιόδοξο μήνυμα στην Ελλάδα ότι είναι τώρα η σειρά της να ξεπεράσει τις κόκκινες γραμμές της και το ελληνικό κοινοβούλιο να κυρώσει την Συμφωνία των Πρεσπών.

Με το πέρασμα από την Ενδιάμεση Συμφωνία της Νέας Υόρκης (1995) στην οριστική Συμφωνία των Πρεσπών (2018) η προληπτική διπλωματία έκλεισε επιτυχώς τον κύκλο των προσπαθειών της για την σταθεροποίηση της διεθνούς θέσης της ΠΓΔΜ, δημιουργώντας ισχυρές προϋποθέσεις για την περεταίρω σύσφιξη των σχέσεων της με την Ελλάδα και με τα άλλα γειτονικά κράτη, απομακρύνοντας συγχρόνως μια συγκρουσιακή εστία από τα Βαλκάνια όπως ήταν το ονοματολογικό ζήτημα. Για αυτό το λόγο λοιπόν είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι από το τρόπο που έδρασαν οι διεθνείς παράγοντες στην διένεξη Αθήνας –Σκοπίων θα μπορούσαμε να αντλήσουμε χρήσιμα συμπεράσματα και διδάγματα τα οποία θα ήταν ωφέλημα για τις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες στο μέλλον.

Το πρώτο γενικό συμπέρασμα είναι ότι εφόσον την χρονική περίοδο 1991-1992, μια από τις αιτίες που η προληπτική δραστηριότητα δεν έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα σχετίζεται με το γεγονός ότι το προληπτικό εγχείρημα εφαρμόστηκε εξ ολοκλήρου από έναν περιφερειακό οργανισμό όπως η ΕΚ, αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη ως μάθημα στο μέλλον. Δηλαδή η προληπτική δραστηριότητα για να είναι αποτελεσματική δεν πρέπει να ασκείται στις μελλοντικές περιπτώσεις μονομερώς από έναν περιφερειακό οργανισμό, αλλά πολυμερώς, με την ενεργή συμμετοχή του ΟΗΕ, των περιφερειακών οργανισμών, μεγάλων και μεσαίων κρατών, και ισχυρών προσωπικοτήτων. Θα πρέπει να γίνει με τον τρόπο που ο Μπούτρος Μπούτρος Γκάλι περιγράφει στην «*Ατζέντα για την Ειρήνη*», όπου ενεργό ρόλο δίνεται στον Γενικό Γραμματέα και στους ανωτάτους στελέχους του ΟΗΕ, στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στην Γενική Συνέλευση, καθώς και στις περιφερειακές οργανώσεις, σε συνεργασία όμως με τον ΟΗΕ.

Το δεύτερο γενικό συμπέρασμα είναι ότι εφόσον στην διένεξη Αθήνας-Σκοπίων, η ΕΚ επέλεξε ως προληπτικό εργαλείο τη διαμεσολάβηση για την επίτευξη μιας λύσης κοινά αποδεκτό στο ονοματολογικό, με απώτερο σκοπό την επίτευξη της όσο γίνεται

1017. Για όλα τα παραπάνω στοιχεία η πηγή ΕΡΤ.

πιο γρήγορα της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, και αφού η Ελλάδα ως μέλος της ΕΚ κατάφερνε να μπλοκάρει κάθε φορά την λήψη απόφασης αναγνώρισης, αυτό θα μπορούσε να είναι ένα σημαντικό μάθημα για τα προληπτικά εγχειρήματα στο μέλλον. Δηλαδή όταν ένας περιφερειακός οργανισμός θα επιλεγεί στο μέλλον να χρησιμοποιήσει ως προληπτικό εργαλείο την διαμεσολάβηση, τότε θα πρέπει να εξετάσει πρώτα εάν η θεσμική του δομή είναι οικοδομημένο με ένα τέτοιο τρόπο ώστε οι αποφάσεις του να εξασφαλίσουν το απαραίτητο βαθμό ουδετερότητας που απαιτείται για την θετική έκβαση της διαμεσολάβησης. Η περίπτωση της Ελλάδας ως μέλος της ΕΚ δείχνει ότι η διαμεσολαβητική ουδετερότητα δεν εξασφαλίζεται όταν ένα μέρος στην διένεξη είναι μέλος του περιφερειακού οργανισμού που αναλαμβάνει την διαμεσολάβηση και το άλλο δεν είναι. Σε αυτές τις συνθήκες αυξάνεται κατα πολύ η πιθανότητα το ένα μέρος στην διένεξη που είναι μέλος του περιφερειακού οργανισμού να πάρει μαξιμαλιστικές θέσεις, γιατί μπορεί να εκμεταλλευτεί τα θεσμικά προνόμια που του παρέχει το στάτους της συμμετοχής του στον οργανισμό και, να μπλοκάρει την διαμεσολαβητική διαδικασία εάν διαπιστώνει ότι αυτές οι θέσεις δεν ικανοποιούνται. Κάτι τέτοιο προκύπτει από την συμπεριφορά της Ελλάδας στην διένεξη για το ονοματολογικό η οποία εκμεταλλευόταν στο έπακρο την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης που χαρακτηρίζει όλες τις διαδικασίες της λήψης απόφασης στην ΕΚ και, κατάφερνε να εμποδίζει την διαμεσολαβητική διαδικασία που είχε αναλάβει η ΕΚ, μπλοκάροντας κάθε φορά την λήψη απόφασης που αφορούσε το στάτους της διεθνούς αναγνώρισης της ΠΓΔΜ. Οπότε από την περίπτωση της Ελλάδας συμπερασματικά προκύπτει το μάθημα ότι όταν ένας περιφερειακός οργανισμός θα αναλάβει στο μέλλον μια διαμεσολαβητική διαδικασία χάρη στην πρόληψη της ειρήνης, τότε για να εξασφαλίζεται η διαμεσολαβητική ουδετερότητα θα πρέπει τα μέρη στην διένεξη, είτε να είναι και τα δυο μέλη του περιφερειακού οργανισμού, είτε να μην είναι, πάντως όχι το ένα να είναι μέλος και το άλλο να μην είναι.

Το τρίτο γενικό συμπέρασμα όσον αφορά την χρονική περίοδο 1991-1992, απορρέει από το γεγονός ότι παρόλο που η επιτροπή διαιτησίας (Μπαντίντερ) ήταν της γνώμης ότι η Κροατία δεν συμπληρώνει τα κριτήρια αναγνώρισης που είχε καθορίζει η ΕΚ, ενώ η ΠΓΔΜ τις συμπλήρωνε, τελικά η ΕΚ χάρη των συμφερόντων της Γερμανίας, αποφάσισε να αναγνωρίσει την Κροατία, και χάρη των συμφερόντων της Ελλάδας, αποφάσισε να μην αναγνωρίσει την ΠΓΔΜ. Δηλαδή η εμπλοκή ενός περιφερειακού οργανισμού (ΕΚ) σε μια διαδικασία επιβολής κριτηρίων αναγνώρισης κρατών (με την οποία μέχρι τότε ήταν επιφορτισμένο μόνο ο ΟΗΕ) εμπειρείχε το ρίσκο να τεθεί η εν λόγω διαδικασία, υπό την ομηρία των τοπικών εξαρτήσεων ή ακόμα και στο έλεος των κρατικών συμφερόντων μέσα στον περιφερειακό οργανισμό. Από αυτό πρέπει να προκύψει ως μάθημα για τις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες ότι όταν ένας περιφερειακός οργανισμός αναλαμβάνει ένα προληπτικό εγχείρημα, τότε θα πρέπει αυτό να είναι αναλόγως των δυνατοτήτων του, για να μην φορτώνεται με ένα πολύ μεγαλύτερο βάρος από όσο μπορεί να σηκώσει στους ώμους του, ειδικότερα σε πεδία που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Το τέταρτο γενικό συμπέρασμα που βγαίνει από την περίπτωση της διένεξης της Αθηνάς με τα Σκόπια είναι ότι οι διεθνείς παράγοντες θα πρέπει πάντα να έχουν υπόψη την σχέση που πρέπει υπάρχει μεταξύ του τρόπου δράσης της προληπτικής

διπλωματίας στις διακρατικές διενέξεις, με την ποιότητα της δημοκρατίας και των δημοκρατικών θεσμών των κρατών που συμμετέχουν σε μια διένεξη. Δηλαδή στην περίπτωση της Ελλάδας να μην το ελληνικό κράτος δυσκόλευε το έργο της προληπτικής διπλωματίας γιατί μπλοκάροντας το στάτους της διεθνής αναγνώρισης της ΠΓΔΜ, έσπρωχνε το νέο κράτος στο «στόμα» του Μιλόσεβιτς ωστόσο, άλλος τρόπος χρησιμοποιήθηκε για την περίπτωση της Ελλάδας και, άλλος τρόπος για το καθεστώς Μιλόσεβιτς. Οι διεθνείς παράγοντες της προληπτικής διπλωματίας έχοντας υπόψη το επιθετικό χαρακτήρα του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, και την ικανότητα του να προκαλέσει ένοπλες συγκρούσεις και να τις μεταφέρει γρήγορα από μια περιοχή στην άλλη, χρησιμοποίησαν μια πολύ σκληρή γλώσσα στον Σέρβο ηγέτη προειδοποιώντας τον ότι εάν αποσταθεροποιούσε ή καταλάμβανε στρατιωτικά την ΠΓΔΜ τότε θα υπήρχε διεθνής στρατιωτική επέμβαση. Όμως σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιούσουν την ίδια γλώσσα και τα ίδια μέσα για την Ελλάδα γιατί κατά πρώτον το ελληνικό κράτος που ήταν μέλος του ΝΑΤΟ και της ΕΚ, παρέμεινε μια ευνομούμενη πολιτεία με αναπτυσσόμενους δημοκρατικούς θεσμούς που δεν απειλούσε στρατιωτικά την ΠΓΔΜ και, κατά δεύτερον, όλες οι ενέργειες της Ελλάδας κινήθηκαν μέσα στα πλαίσια της διπλωματίας (ή της πειστικής διπλωματίας στην περίπτωση του εμπαραγκο). Και επειδή είχαν υπόψη τα συγκριμένα θετικά γνωρίσματα για την ποιότητα της δημοκρατίας στην Ελλάδα, όταν έγινε η εγκατάσταση της ειρηνευτικής στρατιωτικής δύναμης του ΟΗΕ στην ΠΓΔΜ, αποφασίστηκε πολύ σωστά, ούτε ένα μέλος αυτής της δύναμης να πάει στα σύνορα με την Ελλάδα, αλλά όλη η συγκεκριμένη δύναμη να εγκατασταθεί στα σύνορα με την Σερβία και την Αλβανία. Ως ακολούθως, από την περίπτωση της Ελλάδας θα πρέπει να προκύψει ως μάθημα ότι στις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες που ενεργοποιούνται στις διακρατικές διενέξεις θα πρέπει να ισχύει η αρχή της αναλογικότητας, δηλαδή, η επιλογή των μέσων αλλά και το ύψος της γλώσσας να γίνεται, εκτός των άλλων, και σε αναλογία με την ποιότητα της δημοκρατίας των μερών που συμμετέχουν στην διένεξη.

Ένα τελευταίο γενικό συμπέρασμα όσον αφορά την διένεξη Αθηνάς- Σκοπίων προκύπτει από τον τρόπο με το οποίο κρίθηκε η αίτηση εισδοχής της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ. Η ανταπόκριση του ΟΗΕ στο αίτημα της Ελλάδας για άμεση ενεργοποίηση της προληπτικής διπλωματίας δείχνει ότι η επίδραση της «*Ατζέντας για την Ειρήνη*» -που έδινε μεγάλο βάρος στην πρόληψη - είχε επιφέρει μια ουσιαστική επίδραση στην λήψη των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Κάτω από αυτή την επίδραση, η υπόθεση της εισδοχής της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ, δεν κρίθηκε μόνο από την νομική τυπική εκπλήρωση των όρων εισδοχής, που θέτει ο Χάρτης στο άρθρο 4. Τους συγκεκριμένους όρους (του άρθρου 4) το υποψήφιο κράτος τους κάλυπτε απολύτως - αλλά χάρη στην ανάγκη διατήρησης των ειρηνευτικών σχέσεων και των σχέσεων καλής γειτονίας, προστέθηκε για πρώτη φορά και μια πολιτική πτυχή στην διαδικασία εισδοχής νέου μέλους, που αφορούσε την επίλυση της διαφοράς με την Ελλάδα στο ονοματολογικό. Με άλλα λόγια, από το γεγονός ότι παράλληλα με την είσοδο της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ, προσδιορίστηκε και ο διαμεσολαβητικός τρόπος της επίλυσης της διένεξης στο ονοματολογικό, διαφαίνεται ότι η προληπτική διπλωματία έδωσε περισσότερο βάρος στην ουσία, δηλαδή στην ανάγκη διατήρησης της ειρήνης και ανάπτυξης φιλικών

σχέσεων που είναι δυο από τους βασικούς σκοπούς του ΟΗΕ(άρθρο 1/1 και 1/2), παρά στην νομική τυπική εκπλήρωση των όρων εισδοχής ενός κράτος (άρθρο 4 του Χάρτη).

Και μέσα σε αυτά τα πλαίσια δόθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία των Ηνωμένων Εθνών μια προσωρινή ονομασία σε ένα κράτος όσο καιρό θα κρατούσε η διαμεσολάβηση, παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν προβλεπόταν από νομική τυπική άποψη σε κανένα άρθρο του Χάρτη. Η ερμηνεία με ένα τέτοιο τρόπο του Χάρτη δείχνει ότι το άρθρο 4 δεν αξιολογήθηκε απομονωμένα αλλά σε συσχέτιση με άλλα άρθρα του Χάρτη όπως είναι το άρθρο 1/1 και 1/2 ανεξαρτήτως που αυτό το άρθρο δεν αναφέρεται στην απόφαση 817/1993 του ΣΑ για την εισδοχή της ΠΓΔΜ στο ΟΗΕ, αλλά υπονοείται, όταν γίνεται αναφορά στην φράση «χάρη στην ανάγκη διατήρησης των ειρηνευτικών σχέσεων και των σχέσεων καλής γειτονίας». Η αναφορά στην συγκεκριμένη φράση όχι μόνο εμφανίζει το γεγονός ότι γίνεται μνεία στο άρθρο 1/1 και 1/2 του Χάρτη αλλά φανερώνει επίσης ότι το άρθρο 1/1 και 1/2 προέχει της εφαρμογής του άρθρου 4. Κάτι τέτοιο δεν φέρνει σε αντίθεση το άρθρο 1 με το άρθρο 4, και κατ'επέκταση δεν παραβιάζει το πνεύμα της πρακτικής αρμονίας που πρέπει να διέπει το πλαίσιο της εφαρμογής των άρθρων του Χάρτη. Και αυτό γιατί πάντα σε σχέση με τα άλλα άρθρα πρέπει να προέχει εκείνο το άρθρο που εμπεριέχει τους βασικούς σκοπούς του ΟΗΕ (το άρθρο 1) και, ανάλογα με τις καταστάσεις που προκύπτουν κάθε φορά, πρέπει να προέχουν εκείνα τα άρθρα που εξασφαλίζουν την καλύτερη εκπλήρωση των βασικών σκοπών του Χάρτη.

Έτσι λοιπόν ο ερμηνευτικός τρόπος με το οποίο αξιολογήθηκε η αίτηση της εισόδου της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ όπου χάρη στην διατήρηση της ειρήνης δόθηκε προτεραιότητα στο άρθρο 1 σε σχέση με το άρθρο 4 του Χάρτη (και με βάση αυτό, προστέθηκε για πρώτη φορά και μια πολιτική πτυχή στην υπόθεση εισδοχής νέου κράτους που αφορούσε την επίλυση της διαφοράς με την Ελλάδα), θα μπορούσε να χρησιμευθεί ως προηγούμενο σε άλλες περιπτώσεις. Όπως είναι για παράδειγμα στις περιπτώσεις των διεθνών ανθρωπιστικών επεμβάσεων, όταν διάφορα δικτατορικά καθεστώτα διαπράττουν μαζικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκαλώντας αναγκαστική μετακίνηση από χώρα σε χώρα πληθυσμών, διαταράζοντας έτσι την εσωτερική και την εξωτερική ειρήνη σε μια ευρύτερη περιοχή πολύ πιο πέρα από τα κρατικά όρια. Σε τέτοιες καταστάσεις εφόσον η καταστολή της διατάραξης της ειρήνης είναι βασικός σκοπός του Χάρτη (άρθρο 1/1) και εφόσον ο Χάρτης δεσμεύει τα κράτη, στο προοίμιο, και στα άρθρα 55,56, για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, επειδή η προστασία τους είναι ένας από τους βασικούς σκοπούς του ΟΗΕ (άρθρο 1/3), τότε αυτά τα άρθρα προέχουν των άλλων γιατί εξασφαλίζουν την εκπλήρωση των σκοπών του Χάρτη. Όποτε στις περιπτώσεις επιχειρήσεων ανθρωπιστικής επέμβασης που αποσκοπούν στην ανακοπή της διάπραξης μαζικών δολοφονιών και εθνικών εκκαθαρίσεων από δικτατορικά καθεστώτα, καταστέλλοντας έτσι την διατάραξη της ειρήνης, υπάρχει ένα ισχυρό έρεισμα που αποδυναμώνει αρκετά το επιχείρημα εκείνων που υποστηρίζουν ότι αυτές οι επιχειρήσεις παραβιάζουν την αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών (άρθρο 2/7 του Χάρτη). Σε αυτές τις περιστάσεις, το άρθρο 1/1 κασιχύει του άρθρου 2/7 γιατί υπερέχει η εκπλήρωση του ενός από τους βασικούς

σκοπούς του Χάρτη , δηλαδή η καταστολή διατάραξης της ειρήνης (άρθρο 1/1) η οποία διαταράζεται εξαιτίας παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η υπεράσπιση των οποίων είναι επίσης ένας βασικός σκοπός του Χάρτη όπως αναφέρεται στο άρθρο 1/3. Κάτι τέτοιο ενισχύεται και από το γεγονός ότι το άρθρο 2/7 του Χάρτη, όπου εισάγεται η αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις, δεν είναι ένα σημείο “don’t touch” εφόσον σε αυτό το άρθρο (2/7), αναφέρεται ότι η εν λόγω αρχή δεν θα παρεμποδίζει την εφαρμογή εξαναγκαστικών μέτρων σύμφωνα με το κεφάλαιο 7 τα οποία λαμβάνονται στις περιπτώσεις απειλής και διατάραξης της ειρήνης , και επιθετικών πράξεων, δηλαδή όταν παραβιάζεται το άρθρο 1 του Χάρτη. Όποτε η ανάγκη ανθρωπιστικής επέμβασης προκύπτει ως εξαναγκαστικό μέτρο που αποσκοπεί στην καταστολή διατάραξης της ειρήνης (άρθρο 1/1), όταν η διατάραξη αυτή προέρχεται από την διάπραξη μαζικών δολοφονιών και εθνικών εκκαθαρίσεων και δύναται να βασιστεί στο κεφάλαιο 7 του Χάρτη, που δεν μπορεί να παρεμποδιστεί από την αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών (άρθρο 2/7). Με αλλά λόγια σε αυτές τις περιπτώσεις η ερμηνεία του άρθρου 2/7 πρέπει να γίνεται σε συσχέτιση και όχι απομονωμένα από τα αλλά άρθρα του Χάρτη εφόσον πρέπει να δοθεί βάρος στην ουσία, δηλαδή στην ανάγκη ανθρωπιστικής επέμβασης που αποσκοπεί στην καταστολή διατάραξης της ειρήνης και υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που είναι δυο από τους βασικούς σκοπούς του ΟΗΕ (άρθρο 1/1 και 1/3), και όχι στην απομονωμένη νομική ερμηνεία του άρθρου 2/7. Το βάρος αυτής της ουσίας ενισχύεται περαιτέρω εάν έχουμε υπόψη ότι η διεθνής κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), της Σύμβασης για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας (1948), της Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων(1966), της Σύμβασης κατα των Βασανιστηρίων και άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης και Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμορίας(1984), της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων των Προσώπων που Ανήκουν σε Εθνική ή Εθνοτική, Θρησκευτική και Γλωσσική Μειονότητα (1992), καθιστά τα ανθρώπινα δικαιώματα ένα διεθνές ζήτημα και όχι αποκλειστικά εσωτερική υπόθεση των κρατών.

Κάνοντας αυτό το συσχετισμό των άρθρων του Χάρτη με τις διεθνείς συμβάσεις, η ανάγκη ανθρωπιστικής επέμβασης στις περιπτώσεις διάπραξης μαζικών δολοφονιών και εθνικών εκκαθαρίσεων από δικτατορικά καθεστώτα, δεν προκύπτει μόνο ως νόμιμο εξαναγκαστικό μέτρο αλλά προκύπτει επίσης και ως πολιτική πτυχή. Προκύπτει δηλαδή και ως πολιτική στάση που πρέπει να κρατήσει η κοινότητα των κρατών μελών του ΟΗΕ εξαιτίας της δέσμευσης τους στην πίστη στα θεμελιώδη δικαιώματα , στην αξιοπρέπεια και στην αξία του ανθρώπου, όπως διακηρύσσεται στο προοίμιο του Χάρτη. Και εφόσον αυτή η δέσμευση των κρατών που αναφέρεται στο προοίμιο και στο άρθρο 1/3 παραμένει ακλόνητη , το ίδιο ακλόνητη θα πρέπει να παραμένει και η πολιτική στάση εκείνων των κρατών που είναι υπέρ των ανθρωπιστικών επεμβάσεων όταν διαπράττονται μαζικές δολοφονίες και εθνικές εκκαθαρίσεις από δικτατορικά καθεστώτα, αφού στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι εκείνα που παραβιάζουν τους σκοπούς του Χάρτη αλλά τα δικτατορικά καθεστώτα. Πάνω σε αυτή την ερμηνεία θα μπορούσε να τοποθετηθεί και η πολιτική πτυχή που προσθέτει ο πρώην Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Kofi Annan, όταν αναφέρεται στις προτεραιότητες που πρέπει να έχει ο

Οργανισμός στον 21^ο αιώνα. Ότι δηλαδή στον 21^ο αιώνα ο ΟΗΕ θα πρέπει να εστιάζει την προσοχή του, στην πρόληψη των συγκρούσεων πριν αυτές ξεσπούν, με την εξεύρεση καλύτερων μέσων, με την ενισχύσει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την τιμωρία εκείνων που τις παραβιάζουν και, με την εξασφάλιση της παραδοχής ότι η εθνική κυριαρχία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους μαζικούς δολοφόνους σαν ασπίδα εναντίον διεθνών ανθρωπιστικών επεμβάσεων εξουσιοδοτημένες από τον ΟΗΕ.

Αυτή η πολιτική πτυχή λοιπόν που θέτει ο Kofi Annan απορρέει αν έχουμε υπόψη την παραπάνω ερμηνεία των άρθρων του Χάρτη, όπως προέκυψε προηγουμένως με το ίδιο τρόπο και η πολιτική πτυχή στην αίτηση εισδοχής της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ(που αφορούσε την επίλυση της διαφοράς με την Ελλάδα στο ονοματολογικό) η οποία όπως εξηγήσαμε δεν κρίθηκε μόνο από την νομική τυπική εκπλήρωση των όρων εισδοχής που θέτει το άρθρο 4 αλλά, και σε συσχέτιση με το άρθρο 1 του Χάρτη . Κρίθηκε δηλαδή λαμβάνοντας υπόψη ότι άρθρο 1, κατισχύει του άρθρου 4 και των άλλων άρθρων του Χάρτη. Υπό την λογική ότι πάντα σε σχέση με τα αλλά άρθρα πρέπει να προέχει εκείνο το άρθρο που εμπεριέχει τους βασικούς σκοπούς του ΟΗΕ (το άρθρο 1) και, τα αλλά άρθρα όπως και το άρθρο 2 που εμπεριέχει τις αρχές που πρέπει να ακολουθούνται από τον Οργανισμό και από τα κράτη μέλη, πρέπει να ερμηνεύονται με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να μην εμποδίζεται η εκπλήρωση των σκοπών του ΟΗΕ που αναφέρονται στο άρθρο 1 του Χάρτη.

Όσον αφορά τις σχέσεις εξουσίας που προσπαθούσε να διαμορφώσει μέσα στο κράτος της ΠΓΔΜ η αλβανική εθνοτική ομάδα, η προληπτική διπλωματία κατάφερε να εξισορρόπηση τα αιτήματα της, ειδικότερα εκείνα που προκαλούσαν εσωτερικές συγκρουσιακές καταστάσεις ,ξεκαθαρίζοντας ότι θα αναγνωρίζονται μόνο εκείνα τα αιτήματα, που προκύπτουν από το διεθνές δίκαιο και τους διεθνούς θεσμούς, και θα απορρίπτεται κάθε άλλο αίτημα που είναι εκτός αυτού του πλαισίου . Από την άλλη έγινε ξεκάθαρο στο κράτος της ΠΓΔΜ, ότι κάθε προσπάθεια των κρατικών οργάνων να παρουσιάζουν, τα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο αιτήματα των Αλβανών, ως ριζοσπαστικά, θα σκοντάψει στην ισχυρή βούληση της προληπτικής διπλωματίας, και το κράτος της ΠΓΔΜ θα νιώθει την πίεση της.

Λειτουργώντας με αυτό το τρόπο, η προληπτική διπλωματία βοήθησε τις δυο μεγαλύτερες κοινότητες να συνειδητοποιήσουν τα πραγματικά επιτρεπτά τους όρια, με αποτέλεσμα , μετά την Συμφωνία της Αχρίδας του 2001, να εναρμονίζουν τους βηματισμούς τους προς κοινούς στόχους. Από το 2001 μέχρι σήμερα οι δυο κοινότητες δηλαδή, οι Αλβανοί και οι Σλαβομακεδόνες, έχουν επιτύχει πολλά . Ωστόσο κατα καιρούς είχαν τριβές και μέχρι τώρα η Συμφωνία της Αχρίδας δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως. Όμως όλοι οι παράγοντες στην ΠΓΔΜ έχουν πειστεί ότι δεν μπορούν να επιστρέψουν οι δυο κοινότητες στην κατάσταση πριν το 2001 . Αυτό ενισχύει την πεποίθηση ότι οι δυο κοινότητες θα συνεχίσουν να κάνουν αυτό που έκαναν μέχρι τώρα, ότι δηλαδή δεν θα αφήσουν να τους πλημμυρίσει ξανά το εθνικό μίσος, και να επιλέξουν και πάλι την καταφυγή στα όπλα , για την επίλυση των διαφορών τους .

Ίσως υπάρχει ακόμα ανάγκη για περισσότερη δουλειά, για την περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ τους, όμως το αισιόδοξο μήνυμα υπάρχει. Και αυτό φαίνεται στο γεγονός ότι οι Αλβανοί και οι Σλαβομακεδόνες συνεχίζουν να έχουν τα μάτια τους στην ίδια κατεύθυνση, που τους επέδειξε επί μια δεκαετία η προληπτική διπλωματία, και που έχει σφραγίζει την κοινή τους μοίρα. Στην κατεύθυνση της ολοκλήρωσης της ίδρυσης ενός κράτους με περισσότερο συναινετικά χαρακτηριστικά όπου θα έχει ως τελικό σκοπό να γίνει μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ. Στην κατεύθυνση ολοκλήρωσης της ίδρυσης ενός κράτους όπου οι πολίτες της θα ενωθούν σε ένα λαό, όχι στην βάση των χαρακτηριστικών της εθνικότητας, αλλά στην βάση της ιδιότητας του πολίτη της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, όπως είναι το σημερινό συνταγματικό του όνομα βάση της Συμφωνίας των Πρεσπών της 13 Ιουλίου 2018.

Από τον τρόπο που έδρασε η προληπτική διπλωματία στην αποφυγή του κινδύνου μιας μαζικής εθνοτικής σύγκρουσης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων, προκύπτουν επίσης χρήσιμα συμπεράσματα και διδάγματα που θα μπορούσαν να λαμβάνονται υπόψη στις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες που αφορούν τις εσωτερικές εθνοτικές συγκρούσεις.

Ένα πρώτο γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από την αποφυγή του κινδύνου της μαζικής εσωτερικής εθνοτικής σύγκρουσης μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων στην ΠΓΔΜ, την περίοδο 1991-2001, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως δίδαγμα για τις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες είναι ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση σε αντίθεση με αυτό που γινόταν προηγουμένως, η προληπτική διπλωματία ήταν παρόν επεμβαίνοντας ενεργητικά σε όλες τις φάσεις της σύγκρουσης. Δηλαδή, η προληπτική διπλωματία ήταν παρευρισκόμενη στην προσυγκρουσιακή φάση, λαμβάνοντας πρωτογενείς προληπτικά μέτρα που αποσκοπούσαν στην μη εμφάνιση της ένοπλης σύγκρουσης, αλλά ήταν επίσης παρόν και στην συγκρουσιακή, όπως και στην μετασυγκρουσιακή φάση, λαμβάνοντας δευτερογενείς προληπτικά μέτρα για την μη επέκταση και την μη επανάληψη της σύγκρουσης όταν αυτή εκδηλώθηκε.

Ένα δεύτερο γενικό συμπέρασμα που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως δίδαγμα για τις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες είναι ότι σε όλο το διάστημα 1991-2001, το εγχείρημα της προληπτικής διπλωματίας για την διατήρηση της ενότητας τη ΠΓΔΜ, εξασκήθηκε ακριβώς με τον τρόπο και τα μέσα που περιγράφει ο Boutros Boutros Ghali στην «Ατζέντα για την Ειρήνη». Ασκήθηκε δηλαδή ως πολυμερής δραστηριότητα όπου πήραν μέρος ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, ειδικοί εμπειρογνώμονες, περιφερειακές οργανώσεις που συνεργάζονται με το ΟΗΕ, κράτη, και άλλοι. Χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα τα μέτρα ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης, η έγκαιρη προειδοποίηση, η εξεύρεση και η συλλογή δεδομένων, η προληπτική ανάπτυξη δυνάμεων και άλλα. Λειτουργήσαν σε ικανοποιητικό βαθμό πολλοί παράγοντες όπως το Συμβούλιο Ασφαλείας (που ενέκρινε την ανάπτυξη προληπτικής δυνάμεων όπως UNPROFOR και UNPREDEP) ο ΟΑΣΕ, διεθνείς και εσωτερικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ. Η εξάσκηση της προληπτικής διπλωματίας με αυτό το τρόπο αναδεικνύει πολύ την σημασία της πρακτικής εφαρμογής τη «Ατζέντας για την Ειρήνη» η οποία θα μπορούσε

να είναι ένας πραγματικός οδηγός για τις μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες εάν εφαρμόζεται με την παραπάνω μεθοδικότητα όπως στην περίπτωση της ΠΓΔΜ.

Το τρίτο γενικό συμπέρασμα προκύπτει από το γεγονός ότι στη ΠΓΔΜ, την περίοδο 1991-1999, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά ως προέκταση της προληπτικής διπλωματίας η προληπτική ανάπτυξη (preventive deployment) ειρηνευτικών δυνάμεων, η επονομαζόμενη UNPROFOR-UNPREDEP. Αυτό που αυξάνει το ενδιαφέρον με αυτό το νέο είδος είναι το χαρακτηριστικό ότι οι ειρηνευτικές δυνάμεις του ΟΗΕ μέχρι τότε είχαν αναπτυχθεί στο έδαφος, εφόσον είχε εμφανιστεί η σύγκρουση, είτε εθνικής είτε διακρατικής φύσεως, ενώ η UNPROFOR-UNPREDEP εγκαταστάθηκε στην ΠΓΔΜ πολύ πριν ξεσπάσει η σύγκρουση. Η εν λόγω δύναμη, δεν περιορίστηκε μόνο στην επίβλεψη των συνόρων, στην διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης και στην εντόπιση ενδεικτικών συγκρουσιακών στοιχείων αλλά και, στην προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων, στην βελτίωση του αστυνομικού και δικαστικού συστήματος, στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στις μεταρρυθμίσεις στο εκλογικό σύστημα, και στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Έτσι λοιπόν, το γεγονός ότι η UNPROFOR-UNPREDEP εγκαταστάθηκε στην ΠΓΔΜ πριν ξεσπάσει η σύγκρουση και λειτούργησε με ένα πολυμορφικό τρόπο δράσης διαφορετική από την μέχρι τότε συνηθισμένη πρακτική των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του ΟΗΕ, θα μπορούσε να χρησιμεύει ως δίδαγμα σε άλλες περιπτώσεις ειδικότερα στις ανάγκες πρωτογενής πρόληψης, δηλαδή στην λήψη μέτρων για την μη εκδήλωση της σύγκρουσης στην προσυγκρουσιακή φάση.

Το τέταρτο γενικό συμπέρασμα προκύπτει από τον τρόπο που έδρασε και από τα μέτρα που έλαβε η προληπτική διπλωματία για την μη επέκταση της σύγκρουσης, προλαμβάνοντας την παρεκτροπή της από μια ένοπλη σύγκρουση μεταξύ μιας μικρής ομάδας μελών της παραστρατιωτικής οργάνωσης ΟΥΤΣΕΚΑ και ένοπλων δυνάμεων της ΠΓΔΜ, σε μια ένοπλη γενικευμένη σύγκρουση μεταξύ της αλβανικής εθνοτικής ομάδας και της σλαβομακεδονικής. Στα μέτρα που πάρθηκαν, όπως η άσκηση πίεσης στα κρατικά όργανα της ΠΓΔΜ για να αποφύγουν την στρατιωτική λύση μη κηρύσσοντας την χώρα σε κατάσταση πολέμου όπως και η υποβολή της εξαναγκαστικής επιλογής στους Αλβανούς αντάρτες του ΟΥΤΣΕΚΑ να απομακρυνθούν ειρηνικά από τις περιοχές που είχαν καταλάβει, είχε πολύ ενεργεί συμμετοχή το ΝΑΤΟ. Η συμμετοχή για πρώτη φορά του ΝΑΤΟ σε μια εσωτερική εθνοτική κρίση, σε ρόλο διαμεσολαβητή, δίπλα στην ΕΕ και στο ΟΗΕ, συμβάλλοντας στο τέλος των εχθροπραξιών, στην αποκατάσταση του πολιτικού διαλόγου και στην επίτευξη πολιτικής λύσης στην ΠΓΔΜ, είναι ένα δίδαγμα για άλλες προληπτικές δραστηριότητες, ειδικότερα στις καταστάσεις που αφορούν την λήψη μέτρων για την μη επέκταση της σύγκρουσης μόλις ξεσπάσει.

Το τελευταίο γενικό συμπέρασμα προκύπτει από τον τρόπο που έδρασε και από τα μέτρα που έλαβε η προληπτική διπλωματία στην ΠΓΔΜ, για την εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας (2001), ειδικά στα σημεία σχετικά με την διαμόρφωση των νέων σχέσεων μεταξύ των Σλαβομακεδόνων και Αλβανών, αλλά και άλλων μειονοτήτων, που απαιτούσαν συνταγματική αναθεώρηση. Η προληπτική διπλωματία χρησιμοποιώντας την θεσμική παρότρυνση ως εργαλείο προληπτικής δράσης, ενθαρρύνοντας την

ΠΓΔΜ να εφαρμόζουν την Συμφωνία της Αχρίδας ως τον έναν από τους κύριους θεσμικούς όρους για την απόκτηση του στάτους της υποψήφιας χώρας μέλους της ΕΕ, δημιούργησε ισχυρές βάσεις για την εδραίωση μιας λειτουργικής δημοκρατίας με σταθερούς θεσμούς που γενικά εγγυούνται το κράτος δικαίου και σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συνεπώς, ο τρόπος δράσης και το περιεχόμενο των μέτρων που έλαβε η προληπτική διπλωματία για την εδραίωση της ειρήνης στην ΠΓΔΜ, μετά την ένοπλη σύγκρουση, που αποσκοπούσαν στην αφαίρεση των συγκρουσιακών αιτιών, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθούν ως παράδειγμα και σε άλλες μελλοντικές προληπτικές δραστηριότητες για την εξασφάλιση της δευτερογενούς πρόληψης. Δηλαδή στην παγίωση της ειρήνης στην μετασυγκρουσιακή φάση έτσι ώστε η σύγκρουση να μην επανεμφανιστεί ξανά

Έτσι λοιπόν αυτά είναι τα γενικά συμπεράσματα, οι συνιστώσες και τα διδάγματα που θα μπορούσαν να αντλούνται από το εγχείρημα που οδήγησε στο μεγάλο επίτευγμα της προληπτικής διπλωματίας, δηλαδή στην διατήρησης της ενότητας της ΠΓΔΜ στην ταραχώδη περίοδο 1991-2001, ανεξαρτήτως από το γεγονός ότι είναι ένα τόλμημα που δεν επαναλήφθηκε και σε άλλες περιπτώσεις. Ωστόσο, το επίτευγμα παραμένει. Και υπενθυμίζει ότι σε πολλές συγκρουσιακές καταστάσεις αν είχε γίνει προληπτική παρέμβαση, και είχαν αφήσει χώρο για την λειτουργία της προληπτικής διπλωματίας, για να δουλεύει με την ίδια αφοσίωση και επιμέλεια όπως έκανε στην ΠΓΔΜ, τότε η κατάσταση της ειρήνης στην σημερινή εποχή να ήταν διαφορετική. Η περίπτωση της διατήρησης της ενότητας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας είναι το καλύτερο παράδειγμα, επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά το αρχαίο Ελληνικό ρητό : « Το προλαμβάνειν κάλλιον θεραπεύειν».

Τέλος

Βιβλιογραφία

Ι. Ξενόγλωσση

- Aarbakke, Vemund, "Who Can Mend a Broken Heart? Macedonia's Place in Modern Bulgarian History" , στο Ioannis D. Stefanidis & Vlasis Vlasidis & Evangelos Kofos, (επιμ.) *Macedonian Identities Through Time : Interdisciplinary Approaches* (Epikentro ,2010).
- Aall, Pamela, "NGOs, Conflict Management and Peacekeeping" στο Tom Woodhose and Oliver Ramsbotham (επιμ.) *Peacekeeping and Conflict Resolution*, (London: Frank Cass Publishers, 2002).
- Andrejevich, Milan, "Slovenia heading toward independence" στο *Report on Eastern Europe*, no.13 (30 Μάρτιου 1990) σελ.36-40.
- Andrejevich, Milan, "The Radicalization of Serb Politics", *RFE/RL Research Reports*, Vol.2, No .13 (March 26, 1993) σελ.14-24.
- Anderson, Matthew A., *The Eastern Question 1774-1923. A Study in International Relations* (London: Macmillan, 1972) (1η έκδ.1966).
- Angelopoulos ,A., "Population Distribution of Greece Today According to Language, National Consciousness, and Religion". *Balkan Studies*. (1979).
- Albrecht, Carrie. R., *Italy from Napoleon to Mussolini*, (New York: Columbia House, 1968).
- Alikhani, Hossein, *Sanctioning Iran. Anatomy of a Failed Policy*. (London-New York: I.B.Tauris Publishers,2000).
- Alikhani, Hossein. *In the Claw of the Eagle: A Guide to U.S. Sanctions against Libya*, (London: Centre For Business Studies, 1995).
- Amer,Ramses & Birger Heldt & Signe Landgren & Kjell Magnusson & Erik Melander & Kjell-Ake Nordquist & Thomas Ohlson , and Peter Wallenstein, "Major Armed Conflicts," στο *SIPRI Yearbook 1993* (Oxford ,U.K.: Oxford University Press,1993).
- Amnesty International, "Collateral damage or unlawful killings?" στο K.Coates (επιμ.)*The Spokesman*, no.69 (Nottingham: Bertrand Russell Peace Foundation, 2000).
- Annan , Kofi, "Peace Operations and the United Nations :Preparing for the next Century", *Conflict Resolution Monitor* ,Center for Conflict Resolution, Department of Peace Studies ,University of Bradford, Issue 1,Summer 1997.

- Annan, Kofi , “We the Peoples : The Role of the United Nations in the Twenty-first Century”. *Millennium Report* presented by the Secretary-General, His Excellency Kofi Annan , to the United Nations General Assembly , March 2000.
- Anne-Marie & Slaughter Burley - Carl Kayson , “Introductory Note” στο L.W.Reed and C.Kaysen (eds), *Emerging Norms of Justified Intervention* (Cambridge ,Mass.:American Academy of Arts and Sciences ,1993).
- Axelrod, Robert & Robert O.Keohane, “Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions”, *World Politics*, 38(1) (October 1985).
- Ayoob, Mohamed, “Squaring the Circle: Collective Security in a System of States”, Thomas G. Weiss (επιμ.), *Collective Security in a Changing World* (Boulder&London: Lynne Rienner Publishers, 1993).
- Barrett, John, “Conflict Prevention and Crisis Management: The NATO approach”, Werner Bauwens & Luc Reyhler (επιμ.), *The Art of Conflict Prevention* (London, New York: Brassey’s, 1994).
- Barker,Elizabeth, *Makedonia: Its place in Balkan Politics*, (London:Royal Institute of International Affairs,1950).
- Barnett,Michael,“Social Constructivism», John Baylis & Steve Smith (eds.),*The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press,2005,first published 2001).
- Barth, Frederik, *Ethnic Groups and Boundaries*, (Boston: Little, Brown, 1969).
- Baylis, John, “International Security in the Post-Cold War Era”, John Baylis&Steve Smith (επιμ.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 1997).
- Bendix ,Reinhard,*Nation-building and Citizenship* (New York: John Wiley,1964).
- Bercovitch, Jacob J, *Social Conflicts and Third Parties: Strategies for Conflict Resolution*, (Boulder: Westview Press, 1984).
- Bercovich, Jacob J., & Theodore Anagnoson & Donnette L.Wille, “Some conceptual issues and empirical trends in the study of successful mediation in international relations». *Journal of Peace Research* 28(1), 1991.
- Jacob Bercovitch & Jeffrey Langley, “The Nature of Dispute and the Effectiveness of International Mediation”, *Journal of Conflict Resolution*, 37, 1993.
- Bercovitch, Jacob & Allison Houston, “Why Do They Do it Like this? An Analysis of the Factors Influencing Mediation Behavior in International Conflicts”, *Journal of Conflict Resolution*, 44(2), 2000.

- Bercovitch, Jacob, "Introduction: Putting Mediation in Context." Jacob Bercovitch(επιμ.), *Studies in International Mediation* (New York: Palgrave MacMillan,2002).
- Berdal, Marts & Spyros Economides (επιμ.) *United Nations Interventionism 1991-2004*, (Cambridge:Cambridge University Press, Third printing,2010).
- Bendix ,Reinhard,*Nation-building and Citizenship* (New York: John Wiley ,1964).
- Bennett, Christopher, *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences* (New York: New York University Press, 1995).
- Biberaj, Elez, "Kosovë:The Struggle for Recognition, The Albanian Problem in Yugoslavia: Two Views", (London: Institute for the Study of Conflict,1982).
- Bizimana, Ladislav, *Conflict in the African Great Lakes Region* (Bilbao: University of Deusto, 1999).
- Blagoeva, B., « Za proischoda na car Samuil» [Tsar Samuel's origins], *Istorigeski Pregled* ,22 (1966).
- Boulding,Kenneth.E,"The Learning and Reality-Testing Process in the International System", John C.Farell & Asa P.Smith,(επιμ.) *Image and Reality in World Politics* (New York :Columbia University Press ,1967).
- Boutros–Ghali, Boutros, *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992* (New York: United Nations. Department of Public Information,1992),
- Boutros–Ghali,Boutros, *Improving the Capacity of the United Nations for Peace-keeping. Report of the Secretary General*,14 March 1994,S/26450,2.
- Boutros–Ghali, Boutros, *Building Peace and Development* (New York : United Nations,1994)
- Boutros –Ghali,Boutros . *Supplement to an Agenda for Peace* . The United Nations ,General Assembly,Fiftieth Session.A/50/60.January 3, 1995.
- Boutros–Ghali, Boutros,"Introduction",United Nations ,*The United Nations and Somalia 1992-1996*,United Nations Blue Book Series vol.8 (United Nations: New York,1996).
- Brailsford, Henry Noel, *Macedonia: Its Races and Their Future* (London: Methuen and Company ,1906).
- Brauwers,Werner & Luc Reyckler,*The Art of Conflict Prevention*.(London :Brassey's, 1994).

- Brecke, Peter, "Finding Harbingers of Violent Conflict: Using Pattern Recognition to Anticipate Conflicts", στο Daniel Druckman & Paul F. Diehl (επιμ.) *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi : Sage Publications, 2006), vol.2.
- Broughton, Sally & Fraenkel, Eran, "Macedonia' Extreme Challenges for the 'Model' of Multiculturalism", Paul van Tongeren & Hans van de Veen & Juliette Verhoeven (επιμ.), *Searching For Peace In Europe And Eurasia . An Overview of Conflict Prevention And Peace building Activities* (London : Lynne Rienner Publishers, 2002).
- Brown, Keith, *The Past in Question: Modern Macedonia and the Uncertainties of Nation*, (Princeton: Princeton University Press, 2003).
- Brown, Michael & Richard Rosecrance (επιμ.). *The Costs of Conflicts , Prevention , and Cure in the Global Arena* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield , 1999).
- Buda, Aleks, "George Kastriotë-Skanderbeg in his time", *Studia Albanica*, (2)(1967).
- Burg, Steven L., "The International Community and the Yugoslav Crisis", Milton J. Esman & Shibley Telhami (επιμ.) *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London : Cornell University Press, 1995).
- Burton, John. W., *Conflict and Communication : The Use of Controlled Communication in International Relations* (London: Macmillan, New York Free Press , 1969).
- Burton, John. W., "The Resolution of Conflict", *International Studies Quarterly*, 1, (March 1972).
- Burton, John. W., *World Society*, (Cambridge & New York: Cambridge University Press, 1972).
- Burton, John. W., *Deviance , Terrorism and War: The Process of Solving Unsolving and Political Problems* (Oxford: Martin Robertson , 1979).
- Burton, John W., *Global conflict : The domestic sources of international crisis* (Brighton, UK: Wheatsheaf, 1984).
- Burton, John. W., *Conflict: Resolution and Prevention* (New York: St. Martin's Press, 1990) .
- Burton, John. W., *Conflict: Resolution and Prevention* (Basingstoke: Macmillan, 1990), Vol. 1.
- Burton, John. W., *Conflict Human Needs Theory* (New York: St. Martin's Press, 1990).
- Burton, John. W., "Unfinished Business in Conflict Resolution", John Burton & Frank Dukes (επιμ.), *Conflict: Readings in Management and Resolution*, (London: Macmillan, 1990).
- Burton, John. W., "Conflict Resolution as a Political Philosophy", Dennis J. D. Sandole & Hugo van der Merwe (επιμ.), *Conflict Resolution Theory and Practice . Integration and Application*. (Manchester & New York: Manchester University Press, 1993).

- Butterworth ,Robert Lyle & Margaret E. Scranton, *Managing interstate conflict 1945-1974 : Data with synopses* (Pittsburgh: University Center for International Studies,1976).
- Buzan,Barry, “Security,the State, the ‘New Worlds Order’ and Beyond” στο Ronnie D.Lipschutz (επιμ.),*On Security*, (New York: Columbia University Press,1995).
- Buzan, Barry & Ole Waener& Jaap de Wilde,*Security: A New Framework for Analysis* (Boulder:Lynne Rienner Publishers,1998).
- Caca, Gorgi J, *Skopje. Služben vesnik na SR Makedonija. 1983. .*
- Cahill, Kevin M.,(επιμ.),*Preventive Diplomacy. Stopping Wars Before They Start.*(New York: Basic Books,1996).
- Carment ,David & Albrecht Schnabel(επιμ.),*Conflict Prevention : Path to Peace or Grand Illusion?* (Tokyo: United Nations University Press,2001).
- Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict ,*Preventing Deadly Conflict: Final Report* (New York : Carnegie Corporation of New York ,1997).
- Chalmers,Malcolm, “Beyond the Alliance System:The Case for a European Security Organization,” *World Policy Journal*, 7(2) (Spring 1990).
- Chesterman,S., *Just War or Just Peace: Humanitarian Intervention in International Law* (Oxford:Oxford University Press,2001).
- Chigas ,Diana & Elizabeth McClintock & Christophe Kamp, “Preventive Diplomacy and the Organization for Security and Cooperation in Europe: Creating Incentives for Dialogue and Cooperation”, Abram Chayes & Antonia Chandler Chayes (επιμ.),*Preventing Conflict in the Post-Communist World* (Washington, D.C.,1996).
- Chipman, John ,“Managing the Politics of Parochialism”, Michael E.Brown(επιμ.), *Ethnic Conflict and International Security* (Princeton ,N.J.: Princeton University Press,1993).
- Chopra, Jarat & Thomas G.Weiss, “Sovereignty Is no Longer Sacrosanct: Codifying Humanitarian Intervention”, *Ethnic and International Affairs*, (6),1992.
- Christides, Christopher , *The Macedonian camouflage in the light of facts and figures* (Athens: Hellenic publishing company ,1949).
- Christopher, Cviic, *Remaking the Balkans*,(London:Royal Institute of International Affairs,1991).
- Clapham, Christopher.,“Rwanda: The perils of Peacemaking”,*Journal of Peace Research*,25(1) (March 1998).
- Clark,Anthony Arend & Robert J.Beck, *International Law and the Use of Force* (London:Routledge,1993).

- Clark, Mary E., "Aggressivity and Violence: An Alternative Theory of Human Nature", *Peace and Conflict Studies*, 5(1),1998.
- Clark,Ian,"Globalization and the post-cold war order", John Baylis & Steve Smith(eds.),*The Globalization of World Politics.An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press,2005, first published 2001).
- Claude.Jr, Inis Leothar,*Swords into Plowshares: The Problems and Progress of International Organization* .3rd ed. (New York: Random House, 1964).
- Claude.Jr, Inis Leothar, "Collective Security After the Cold War", Gary L.Guertner (ed.), *Collective Security in Europe and Asia* (Carlisle Barracks,Pa.:Strategic Studies Institute, U.S.Army War College,1992).
- Clinton, Bill "Clinton speech on Bosnia" αναφορά στο RFE/RL Research Institute ,*Daily Report*, no .229(December 6,1994) ,p.4.
- Crampton,Richard .J, *A Concise History of Bulgaria*,(Cambridge University Press).
- Crampton, Richard, *A Short History of Modern Bulgaria* ,(Cambridge University Press , 1987).
- Craig,John S.,*Peculiar Liaisons:In War, Espionage ,and Terrorism in the Twentieth Century*,(Algora Publishing,2005).
- Cooper,Andrew F. & Richard.A.Higgot & Kim.Nossal, *Recollecting Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order* (Vancouver: University of British Columbia,1993).
- Cohen,Lenard J., *Broken Bonds: Yugoslavia's Disintegration and Balkan Politics in Transition*. (Boulder ,CO: Westview Press,1995).
- Cohen,Lenard,*Serpent in the Bosom: The Rise and Fall of Slobodan Milošević*. (Boulder: Oxford Westview Press,2002).
- Cox,Robert,*Power,Production and World Order* (New York:St.Martins, Press,1987).
- Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) .1992. CSCE Spillover Monitor Mission to Skopje . CSCE Communication No .282 Secretariat of the CSCE, Prague,16 September,1992
- Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) .1993. Report of the CSCE Rapporteur Mission to the Former Yugoslav Republic of Macedonia.CSCE Communication No .183.Secretariat of the CSCE, Prague,June 24.σελ.6.
- Conference on Security and Cooperation in Europe(CSCE) 1994. The CSCE Mission to Skopje,*CSCE Facts*,CSCE Secretariat, Department for Chairman-in-Office Support,Vienna,Austria ,Octobre 7,1994: 37.

- Constantopoulos, Dimitri S, *The Paris Peace Conference of 1946 and the Greek-Bulgarian Relations*. (Thessaloniki: institute for Balkan studies, 1956).
- Cotton, James, "Peacekeeping in East Timor : An Australian Policy Departure", *Australia Journal of International Affairs*, 53(3), (Nov. 1999).
- Cowan, Jane K., *Macedonia: The Politics of Identity and Difference* .(London: PLUTO PRESS, 2000).
- Çabej, Egerem, "The ancient nationality of the Albanians" , *Studia Albanica* , (1) (1972).
- Daadler, Hans, "The Consociational Democracy Theme", *World Politics*, 26,(4), 1974.
- Dallaire, Romeo, "The changing role of UN peacekeeping forces: The relationship between UN peacekeepers and NGOs in Rwanda", J. Whitman & D. Pocock (επιμ.), *After Rwanda: The Coordination of United Nations Humanitarian Assistance* (Macmillan: London , 1996).
- Danforth, Lorin M., "Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the breakup of Yugoslavia", *Anthropology Today*, 9(4), (August 1993).
- Danforth , Loring M., *The Macedonian Conflict. Ethnic Nationalism In A Transnational World* (Princeton: Princeton University Press, 1995).
- Daoudi, M.S & M.S. Dajani, *Economic Sanctions. Ideals and Experience*. (London, Boston, Melbourne and Henley :Routledge & Kegan Paul, 1983).
- Dedring, Juergen, "Early Warning and United Nations" .*The Journal of Ethno-Development* , 4 (1994).
- Delikari, Angeliki, "Macedonia's Image And The Meaning Of 'Macedonian-ness' Among Balkan Slavs In The Byzantine Period", Ioannis D. Stefanidis & Vlasias Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.), *Macedonian Identities Through Time : Interdisciplinary Approaches* (Epikentro , 2010).
- Deschouwer, K., "Freezing Pillars and Frozen Cleavages. Party Systems and Voter Alignments in the Consociational Democracies", L. Karvonen & S. Kuhnle (επιμ.), *Party Systems and Voter Alignments Revisited* (London and New York: Routledge, 2001).
- Despot, Igor, *The Balkan Wars in the Eyes of the Warring Parties: Perceptions and Interpretations*, (Bloomington: iUniverse, 2012).
- Deutch, Karl A. & William J. Foltz (επιμ.), *Nation –Building* (New York : Atherton , 1963).
- Dobbins, James & Seth G. Jones & Keith Crane & Andrew Rathmell & Brett Steele & Richard Teltschik & Anga Timilsina, *The UN's Role In Nation-Building .From The Congo To Iraq*, (RAND Corporation, 2005).

Doob, Leonard W., (επιμ.), *Resolving Conflict in Africa: The Fermeda Workshop* (New Haven: Yale University Press, 1970).

Dogo, Marco. *Albanesi e serbi: radici del conflitto*, (Lungro di Cosenza: Marco editore, 1992).

Duffield, Mark, "Evaluating conflict resolution-contexts, models and methodology", Gunnar M. Sorbo & Joanna Macrae & Lennart Wohlegemuth (επιμ.), *NGOs in Conflict-An Evaluation of International Alert*, (Bergen ,Norway: Chr. Michelsen Institute, CMI Report Series).

Doyle, Michael W., "Liberalism and World Politics", *American Political Science Review*, 80 (December 1986).

Eavis, Paul & Stuart Kefford, "Conflict Prevention and the European Union : A Potential Yet to be Fully Realized", Paul van Tongeren & Hans van de Veen & Juliette Verhoeven (επιμ.), *Searching For Peace In Europe And Eurasia. An Overview Of Conflict Prevention And Peace building Activities* (London: Lynne Rienner Publishers, 2002).

EC Conference on Yugoslavia 1991, art. 2c

Economides, Spyros & Paul Taylor , "Former Yugoslavia", στο Mats Berdal & Spyros Economides (επιμ.) *United Nations Interventionism 1991-2004* (Cambridge : Cambridge University Press, 2010).

Edmead, Frank, *Analysis and Prediction in international Mediation* (New York: UNITAR Study, 1971).

Eide, Asbjorn, "In search of constructive alternatives to secession", Christian Tomushcat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993).

Elagab, Omer Yousif, *The Legality of Non-Forcible Counter-Measures in International Law*, (Oxford: Clarendon Press, 1988).

Esman, Milton J., "The Management of Communal Conflict," *Public Policy*, 21 (Winter 1973).

Esman , Milton J., "A Survey of Interventions", Milton J. Esman & Shibley Telhami (επιμ.), *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London: Cornell University Press , 1995).

EU Welcomes Agreement on Border Demarcation between Belgrade and Skopje, *Agency Europe*, 27/02/2001.

Evans, Gareth , *Cooperating for Peace: The Global Agenda for the 1990 and Beyond* (Sydney: Allen and Unwin, 1993).

Evans, Gareth, "Cooperative Security and Intrastate Conflict", *Foreign Policy*, 96 (1994).

- Evans, Gareth, "Conclusion Ensuring Peace: The Future of the United Nations", Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.) *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD, 1998).
- Falk, R., "Recycling Interventionism", *Journal of Peace Research*, 29(1), 1992.
- Findlay, Trevor, *The Use of Force in UN Peace Operation*, sipri (Stockholm International Peace Research Institute), Oxford University Press, 2002
- Fischer, Dana D., "Decisions to Use the International Court of Justice : Four Recent Cases", Daniel Druckman & Paul F. Diehl (edit.), *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol. 5.
- Fisher, Ronald J., *The Social Psychology of Intergroup and International Conflict Resolution* (New York : Springer –Verlag, 1990), τα κεφάλαια 1, 4.
- Foreign Broadcast Information Service*, (FBIS), 13 January 1992, p. 58
- Frasheri, Sami, *Shqiperia ç'ka qenë, ç'është e ç'do të bëhet*, (Prishtine: DiJa, 1999).
- Fraenkel, Eran "International NGOs in Preventive Diplomacy and Early Warning: Macedonia", στο Robert I. Rotberg, (edit.), *Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies* (Washington, DC.: Brookings Institution Press, c 1996).
- Frei, Daniel, "Conditions Affecting the Effectiveness of International Mediation", *Peace Science (Society) Papers International* 26(1), 1976.
- Fry, Michael Graham & Erik Goldstein, *Guide to International Relations and Diplomacy*, (Continuum, 2004).
- Fukuyama, Francis, «*The End of History?*», *The National Interest*, σφ. 16, 1989.
- Fukuyama, Francis (1989), «*A reply to my critics*», *The National Interest*, σφ. 18, 1989.
- Fukuyama, Francis, "The End of History?", Stephen Chan & Cerwyn Moore, (eds.), *Theories of International Relations* (London. Thousand Oaks. New Delhi : Sage Publications, 2006), vol. 2.
- Gagnon Jr, V.P, "Historical Roots of the Yugoslav Conflict" στο Milton J. Esman and Shibley Telhami (eds.) *International Organizations and Ethnic Conflict*, (Ithaca and London: Cornell University Press, 1995).
- Gallagher, Tom, *The Balkans in the New Millennium. In the shadow of war and peace*, (London and New York : Routledge, 2005).
- George, Alexander L., "Strategies for Preventive Diplomacy and Conflict Resolution: Scholarship for Policy-making", *Cooperation and Conflict*, 34(1), 1999.

- Giddens,Anthony,*The Consequences of Modernity* (Cambridge:Polity Press, 1990)
- Glenny, Misha, *The Balkans 1804-1999.Nationalism,War and the Great Powers.* (London:Granta Books,1999).
- Glenny,Misha, "Heading Off War in the Southern Balkans".*Foreign Affairs*, 74(3),1995.
- Gottlieb,Gidon ,*Nation Against State: A New Approach to Ethnic Conflicts and the Decline of Sovereignty ,and the dilemmas of collective security* (New York : Council on Foreign Relation ,1993).
- Gow,James, "Deconstructing Yugoslavia" *Survival*. 33(4),1991.
- Grieco,Joseph, "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institution",*International Organization*, 42, (Aug.1988).
- Grizold,Anton & Mitrevska, Marina , "Analiza dhe konkluzione për konfliktin në Maqedoni" στο Marina Mitrevska,Anton Grizold , Vllado Buçkovski,Entoni Vanis,*Parandalimi Dhe Menaxhimi I Konfliktëve- Rasti i Maqedonisë -(Paradigma e re e sigurisë)*, (Shkup:Bomat grafiks,2009). (Σκόπια ,έκδοση στην αλβανική γλώσσα).
- Greig ,J. Michael . "Moments of Opportunity: Recognizing Conditions of Ripeness for International Mediation between Enduring Rivals." *Journal of Conflict Resolution*, 45(6),2001.
- Gurr, Ted R,"Testing and Using a Model of Communal Conflict for Early Warning", *The Journal of Ethno-Development*, (4),1994.
- Gurr,Ted R & Barbara Harff, "Conceptual Research, and Policy Issues in Early Warning Research:An Overview".*The Journal of Ethno-Development*,(4), 1994.
- Gurr,Ted R. & Barbara Harff, "Systematic Early Warning of Humanitarian Emergencies", *Journal of Peace Research*, 3(5),1998.
- Hadri., A., *The National and Political Development of Albanians in Yugoslavia* ,(Zagreb: 1970) vol.1,σελ.551.
- Harff ,Barbara,,"A Theoretical Model of Genocides and Politicides", *The Journal of Ethno-Development*, (4), 1994.
- Hall, Richard Cooper, *Consumed by War: European Conflict in the 20th Century*, (Kentucky: Kentucky University Press ,2010).
- Hall, Richard Cooper,"Bulgaria and the Origins of the Balkan Wars", M.Hakan Yavuz & Isa Blumi (επιμ.) , *War and Nationalism . The Balkan Wars,1912-1913 , and Their Sociopolitical Implications* (Salt Lake City: The University of Utah Press,2013).

- Hall, Gregory, "Ethnic Conflict and Economics in the Fall of Yugoslavia", *Mediterranean Quarterly*, 5(3) (Summer 1994).
- Hammarskjöld, Dag, "Introduction to the Annual Report of the Secretary General on the Work of the Organization, 16 June 1959-15 June 1960", United Nations General Assembly, Official Records, 15th Sess., Supplement 1A, στο Joel Larus (επιμ.), *From Collective Security to Preventive Diplomacy: Readings in International Organization and Maintenance of Peace* (New York: John Wiley and Sons, 1965).
- Handler, Richard, *Nationalism and the Politics of Culture in Quebec*. (Madison: University of Wisconsin Press, 1988).
- Harvey, David, *The Condition of Postmodernity*. (Basil Blackwell, 1989).
- Hass, Ernest B., *Collective security and the future international system*. (Denver, CO: University of Denver Monograph Series in World Affairs, 1967).
- Hass, Ernest B., & Robert Lyle Butterworth & Joseph S. Nye, *Conflict management by International organizations* (Morristown, NJ: General Learning Press, 1972).
- Hass, Ernest B., "Beware the Slippery Slope: Notes Toward the Definition of Justifiable Intervention" L.W. Reed & C. Kaysen (επιμ.), *Emerging Norms of Justified Intervention* (Cambridge: American Academy of Arts and Sciences, 1993).
- Haas, Richard N. *Conflicts Unending; The United States and Regional Disputes* (New Haven: Yale University Press, 1990).
- Hacisalihoglu, Mehmet, "Yane Sandanski as a Political Leader in the Era of the Young Turks". *Cahiers Balkaniques* 40 (2012) (<http://ceb.revues.org//pdf/1192>).
- Helman, Gerald B & Steven R. Ratner, "Saving Failed States", *Foreign Policy*, 89, (Winter 1992-1993).
- Hendrickson, D. C., "The Democratic Crusade: Intervention, Economic Sanctions, and Engagement", *World Policy Journal*, 11 (Winter, 1994-1995).
- Heraclides, Alexis "Secessionist Minorities and External Involvement" *International Organization*, 44(3) (Summer, 1990).
- Heraclides, Alexis, *The Self-Determination of Minorities in International Politics*. (London: Frank Cass, 1991).
- Heraclides, Alexis, "Secession, Self-Determination and Nonintervention: In Quest of a Normative Symbiosis", *Journal of International Affairs*, 45(2), 1992.
- Heraclides, Alexis, *Security And Co-Operation In Europe: The Human Dimension, 1972-1992* (London: Frank Cass, 1993).
- Heraclides, Alexis, *Helsinki –II And Its Aftermath. The Making of the OSCE into an International Organization*, (London and New York: Pinter Publishers, 1993).

- Heraclides,Alexis,‘Secessionist Conflagration:What Is to be Done?’*Security Dialogue*, 25 (3), 1994.
- Heraclides,Alexis, “The Ending of Unending Conflicts: Separatist Wars” *Millennium-Journal of International Studies*,26 (3),1997.
- Heraclides,Alexis, “Ethnicity,secessionist conflict and the International society: towards normative paradigm shift”, *Nations and Nationalism*, 3(4),1997.
- Heraclides, Alexis & Ada Dialla, *Humanitarian Intervention in the Long Nineteenth Century* (Manchester: Manchester University Press,2015).
- Himmelfarb, Gertrude, « Response to Fukuyama» , *The National Interest* , αρ.16, 1989.
- Hislope ,Robert, “Crime and honor in a weak state: paramilitary forces and violence in Macedonia”, *Problems of Post-Communism*,51(3) (May/June,2004).
- Hoffmann,Stanley,“Out of the Cold: Humanitarian Intervention in the 1990s”, C.W.Kegley,Jr & E.R.Wittkopf (επιμ.) ,*The Global Agenda* (New York : McGraw Hill,1995).
- Holbraad,Carsten, *The Concert of Europe : A Study in German and British International Theory,1815-1914* (London: Longmans,1970).
- Hopmann,P.Terrence,*The Negotiation Process and the Resolution of International Conflicts* . (Columbia: University of South Carolina Press,1996).
- Horowitz,Donald L., *Ethnic Groups in Conflict* (University of California Press,1985).
- Hoxha,Enver, *Titistet. Shenime istorike*.(Tirana: Shtepia Botuese « 8 Nentori»,1982) [Ενβέρ Χότζα, *Οι Τίτοϊκοι. Ιστορικές σημειώσεις*. Αλβανική έκδοση υπό την επιμέλεια του Ινστιτούτου Μαρξιστικών και Λενινιστικών μελετών της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας].
- Human Rights Watch, “Bosnia Herzegovina : The Fall of Srebrenica and the Failure of UN Peacekeeping” *Human Rights Watch*,7(13) (Oct.1995).
- Ikenberry,G.J.,*After Victory: Institutions,Strategic Restraint,and the Rebuilding of Order after Major Wars* (Princeton: Princeton University Press,2000).
- Institut Za Nacionalna Istorija,*Istorija na Makedonskiot Narod* (Ινστιτούτο Εθνικής Ιστορίας των Σκοπίων,*Ιστορία του Μακεδονικού Έθνους*) (Σκόπια, 1969), τόμος α,σελ.130.
- International Crisis Group(ICG),*Violence in Kosovo:Who’s Killing Whom?*,Balkans Report Nr.78, (ICG Brussels),2 Nov,1999
- International Crisis Group(ICG),*The Macedonian Question: Reform or Rebellion?*, Balkans Report Nr.109, (ICG:Brussels), 5 April , 2001.

- International Crisis Group, *Macedonia : The Last Chance for Peace* , Balkans Report No .113, (ICG:Brussels),20 June 2001.
- International Crisis Group(ICG):*Peace in Presevo:Quick Fix or Long-Term Solution?* Balkans Report Nr.116, (ICG:Belgrade/Brussels),10 August,2001.
- Jackson, Elmore, *Meeting of Minds: Away to Peace Through Mediation* (New York: McGraw-Hill,1952).
- Young, Oran, *The Intermediaries: Third Parties International Crisis* (Princeton: Princeton University Press,1967).
- Jelavich,B., *History of Balkans*, vol.2, (Cambridge: Cambridge University Press,1983).
- Jentleson, Bruce(επιμ.), *Preventive Diplomacy in the Post-Cold War World: Opportunities Missed, Opportunities Seized and Lessons to be Learned* (Lanham,MD: Rowman and Littlefield,1999).
- Jentleson,Bruce W., "Preventive Diplomacy and Ethnic Conflict : Possible, Difficult, Necessary", David A.Lake & Donald Rothchild (επιμ.), *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear,Diffusion, and Escalation* (Princeton: Princeton University Press,1998).
- Jervis,Robert, "Security Regimes" Stephen D. Krasner (επιμ.) *International Regimes* (Ithaca ,N.Y.: Cornell University Press ,1983).
- Johansen , Karina " West should step up Macedonia support" ,IWPR, Balkan Crisis Report, No.228, Part 1 ,21 March 2001
- Jones,B.D,"Intervention Without Border: Humanitarian Intervention in Rwanda,1990-1994", *Millennium: Journal of International Studies*, 24,1995.
- Joseph S & Nye,Jr, *Understanding International Conflicts. An Introduction to Theory and History*,(Longman ,2000).
- Judah,Tim, *The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia*. (New Haven and London: Yale University Press,2000).
- Kaplan,Robert D., *Balkan Ghosts. A journey through Histoy*, (New York: Vintage Departures,1993).
- Karakasidou, Anastasia, *Fields of Wheat, Hills of Blood: Passages to Nationhood in Greek Macedonia, 1870-1990*, (Chicago:Chicago University Press,1997).
- Kaufman,Chaim, "Possible and Impossible Solution to Ethnic Civil War", *International Security* , 22(4),1996.

- Kelman, Herbert C., "The Problem-Solving Workshop: A Social Psychological Contribution to the Resolution of International Conflicts", *Journal of Peace Research*, 13(2), 1976.
- Kelman, Herbert C. "Interactive Problem-Solving: a Social-psychological Approach to Conflict Resolution", John Burton & Frank Dukes (επιμ.), *Conflict: Readings in Management and Resoluton* (The Macmillan Press LTD, 1990).
- Kelman, Herbert C., "The Problem – Solving Workshop in Conflict Resolution", Daniel Druckman & Paul F. Diehl (επιμ.), *Conflict Resolution* (London. Thousand Oaks. New Delhi: Sage Publications, 2006), vol. 5.
- Keohane, Robert O & Joseph Nye, *Power and Interdependence* (Boston : Little , Brown & Co, 1977).
- Keohane, Robert O, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1984).
- Keohane, Robert O, *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory* (Boulder, Colo.: Westview Press, 1989).
- Keohane, Robert O & Joseph S. Nye, "Introduction: The End of the Cold War in Europe", Robert O. Keohane & Joseph S. Nye & Stanley Hoffmann (επιμ.), *After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989-1991* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1993).
- Keohane, R. O., & Martin , L., "The Promise of Institutional Theory" *International Security*, 20(1), 1995.
- Keukeleire, Stephan, "The European Community and Conflict Management" στο Werner Bauwens & Luc Reyckler (επιμ.), *The Art of Conflict Prevention* (London, New York: Brassey's, 1994).
- Kimminich, Otto, "A 'Federal' Right of Self-Determination?" Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993).
- King , R. R., *Minorities under Communism: nationalities as a source of tension among Balkan communist states*, (Harvard University Press, 1973).
- Kleiboer, Marieke, "Understanding Success and Failure of International Mediation", *Journal of Conflict Resolution* , 40(2), 1996.
- Knight, W. Andy & Mari Yamashita, "The United Nations' Contribution to International Peace and Security " στο David Dewitt & David Haglund & John Kirton (επιμ.) *Building a New Global Order: Emerging Trends in International Security* (Toronto: Oxford University Press, 1993).
- Kofos, Evangelos, "The Macedonian question: the politics of mutation", *Balkan Studies*, (27), 1986.

- Koliopoulos, John, *Plundered Loyalties. World War II and Civil War in Greek West Macedonia*, (New York: New York University Press, 1999).
- Kofos, Evangelos, *Nationalism and Communism in Macedonia*, (Θεσσαλονίκη: Institute for Balkan Studies, 1964).
- Koppa, Maria-Eleni, "Ethnic Albanians in the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Between nationality and citizenship", *Nationalism & Ethnic Politics*, 7(4) (Winter 2001)
- Krasner, Stephen D., "Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables", Stephen D. Krasner (επιμ.), *International Regimes* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1983).
- Krasner, Stephen D., (επιμ.), *International Regimes* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1989).
- Krejger, Hejke, *The Kosovo conflict and international law. 1974-1999* (Cambridge University Press, 2001).
- Kreisberg, Louis, *Social Conflict* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1982), ιδιαίτερα τα κεφάλαια 1-5.
- Kriesberg, Louis, "Preventing Resolving Destructive Communal Conflicts" στο David Carment & Patrick James (επιμ.) *Wars in the Midst of Peace .The International Politics of Ethnic Conflict* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1997) .
- Kriesberg, Louis, *Construtive Conflicts: From Escalation to Resolution* (Lanham ,MD: Rowman and Littlefield ,1998).
- Ladas, Stephen P., *The Exchange of Minorities : Bulgaria, Greece and Turkey* (New York: Harvard University Press, 1932).
- Lake, David.A. & Donald Rothchild, "Spreading Fear : The Genesis of Transnational Ethnic Conflict ", David A.Lake & Donald Rothchild (επιμ.) *The International Spread of Ethnic Conflict : Fear ,Diffusion ,and Escalation* (Princeton ,NJ: Princeton University Press ,1988).
- Lalaj, Ana, *Kosova - rruga e gjate e vetvendosjes(1948-1981)*, (Tirane: Mesonjtoria e Pare, 2000).
- Lamy, Steven L., "Contemporary mainstream approach: neo-realism and neo-liberalism", John Baylis & Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 2005, first published 2001).
- Larus, Joel (ed.), *From Collective Security to Preventive Diplomacy : Readings in International Organization and the Maintenance of Peace* (New York : John Wiley and Sons, 1965)

- Latifi,Veton, “Roli i Prevencionit në Ndërtimin Postkonfliktuoz të Paqës dhe Involvimi Ndërkombëtarë” στο Lidija Georgieva (επιμ.), *Prevencioni i konflikteve: Nga Idea Drejt Kulturës së Prevencionit të konflikteve në Maqedoni* (Shkup: Fondacioni “Fridrih Ebert”,2004).
- Lazarov,Risto,“The Albanians in Macedonia:Co-Citizenship or..?”*Balkan Forum*,3 (2),1995.
- Leatherman, Janie & William DeMars & Patrick D. Gaffney & Raimo Vayrynen, *Breaking Cycles of Violence. Conflict Prevention in Intrastate Crises* (West Hartford,Conn:Kumarian Press,1999).
- Lent,Tom, “The Search for Peace and Justice in Guatemala : NGOs ,Early Warning ,and Preventive Diplomacy”, Robert I. Rotberg (επιμ.),*Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Leon,George,“Greece and the Great Powers,(1914-1917)”,*Balkan Studies*, (15)1974.
- Levine,E., “Mediation in international politics: A universe and some observations” .*Peace Science Society (International) Papers*, (28),1971.
- Lewis,Flora, “Reassembling Yugoslavia”,*Foreign Policy*,(98) (Spring 1995).
- Lehmbruch, Gerhard,*Proporzdemokratie .Politisches System und Politische Kultur in der Schweiz und Osterreich* [Τύμπινγκεν: J.C.B. Mohr(Paul Siebeck),1967].
- Lehmbruch, Gerhard, “Consociational Democracy,Class Conflict and the new Corporatism”,P.C Schmitter & G.Lehmbruch (επιμ.),*Trends Towards Corporatist Intermediation*, (Beverly Hills and London ,Sage Publication ,1979).
- Lijphart, Arend, “Typologies of Democratic Systems”,*Comparative Political Studies*, 1(1), 1968.
- Lijphart, Arend,“Consociational Democracy”,*World Politics*, 21(2),1969.
- Lijphart, Arend, *Democracy in Plural Societies. A Comparative Exploration*. (Yale University Press.1977).
- Lijphart,A & R.Rogowski & R.KWeaner, “Separation of Power and Cleavage Management”, R.K.Weaner & B.A.Rockman (επιμ.),*Do Institutions Matter?Government Capabilities in the United States and Abroad*, (Washington ,DC:The Brookings Institution,1993).
- Lipson,Charles, “International Cooperation in Economic and Security Affairs,” *World Politics*,37(1) (October 1984).
- Livieratos,Evangelos,“On the Cartographic Placement of the Toponym ‘Macedonia’”, Ioannis D. Stefanidis & Vlasis Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.),*Macedonian Identities Through Time: Interdisciplinary Approaches* (Epikentro,2010).

- Lund, Michael.S, *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy* (Washington:United States Institute of Peace,1996)
- Lund, Michael S., “Early Warning and Preventive Diplomacy” Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington:United States Institute of Peace Press,1996).
- Lund, Michael S,“Early Warning and Preventive Diplomacy”, Daniel Druckman & Paul F.Diehl (επιμ.), *Conflict Resolution* (London.Thousand Oaks.New Delhi:SAGE Publications, 2006), vol.3.
- Lyons,Gene M,“A New Collective Security: The United Nations and International Peace,” *The Washington Quarterly*,17(2) (Spring1994).
- Lyons,Gene M & Michael Mastanduno ,*Beyond Westphalia ? State Sovereignty and International Intervention* (Baltimore :Johns Hopkins,1995).
- Lyons,Gene.M,“The United Nations, International Security and the National Interest”,Tom Woodhouse& Robert Bruce& Malcolm Dando(επιμ.) *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts* (Macmillan Press LTD,1998).
- Macartney,C.A.,*National States and National Minorities* (London : Oxford University Press,1934).
- MacCoubrey,Hilaire&Justin Morris,*Regional Peacekeeping in the Post-Cold War Era* (Kluwer Law International,2000).
- Macedonian Information and Liaison Service.*Certain Aspects on the Status of the Albanian Minority in the Republic of Macedonia* , May (1993).
- MacFarquhar,Emily & Robert I.Rotberg & Martha A.Chen,“Introduction”,Robert I. Rotberg,(επιμ.),*Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Pollo,Stefanaq & Arben Puto, *The History of Albania From Its Origins to the Present Day* (London, Boston and Henley: Routledge & Kegan Paul, 1981).
- Pollo,Stefanaq “The Albanian people’s struggle for national liberation under the League of Prizren”, *Studia Albanica*, (2) (1969).
- Robert I. Rotberg, (edit.),*Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Malcolm, Noel, *Kosovo:A Short History*,(London:Macmillan,1998).

- Malone, David & Fen Osler Hampson (επιμ.), *From Reaction to Conflict Prevention : Opportunities for the UN System* (New York: The International Peace Academy, 2001).
- Marinov, Tchavdar, "Famous Macedonia, the Land of Alexander: Macedonian Identity at the Crossroads of Greek, Bulgarian and Serbian Nationalism", στο Roumen Daskalov-Tchavdar Marinov (επιμ.), *Entangled Histories of the Balkans, Volume One: National Ideologies and Language Policies* (Leiden, Boston: Brill, 2013).
- Martin, Lisa L., *Coercive Cooperation: Explaining Multilateral Economic Sanctions* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1992).
- Martin, Lisa L., "Institutions and Cooperation: Sanctions During the Falkland Islands Conflict," *International Security*, 16 (4), (Spring 1992).
- Mastanduno, Michael., "Do Relative Gains Matter? America's response to Japanese Industrial Policy" *International Security*, 16 (1), 1991.
- Mayall, James, "Introduction" στο Mats Berdal & Spyros Economides (επιμ.), *United Nations Interventionism 1991-2004* (Cambridge: Cambridge University Press, Third printing 2010).
- Medlicott, William Norton, *The Congress of Berlin and After*, (Hamden, Conn.: Archon Books, 1963).
- Memorandum*, Union des Associations Macedoniennes en Bulgarie VMRO-SDS to Copenhagen Conference 1990.
- Merrills, J.C., *International Dispute Settlement* (London: Sweet & Maxwell, 1984).
- Mertus, Julie A., *Kosovo: How Myths and Truths Started a War* (California: University of California Press, 1999).
- Mertus, Julie, A., *Kosovo: How Myths and Truths Started a War*. (Berkeley Los Angeles, London: Cornell University Press, 1999).
- Miall, Hugh., *The Peacemakers: Peaceful Settlement of Disputes since 1945* (London: Macmillan, 1992).
- Miall, Hugh., *The peace makers: Peaceful settlement of disputes since 1945*. (New York: St. Martin's, 1992).
- Miall, Hugh, *Peaceful Settlement of Post -1945 Conflicts: A Comparative Study* (Washington, D.C.: USIP Conference on Conflict Resolution in the Third World, October 1990)..
- Miall, Hugh et al., *Contemporary Conflict Resolution* (Cambridge, England : Polity Press, 1999).

- Miall, Hugh & Oliver Ramsbotham, Tom Woodhose, *Contemporary Conflict Resolution. The prevention, management and Transformation of Deadly conflicts* (Cambridge: Polity Press, Reprinted 2004).
- Michailidhis, Iakovos D., "Identities , Diplomacy , and Political and Military Correlations : The Case of Slav-speakers in Greeces (1919-1949) στο Ioannis D. Stefanidis & Vlasis Vlasidis & Evangelos Kofos (επιμ.) *Macedonian Identities Through Time : Interdisciplinary Approaches* (Epikentro ,2010).
- Michailidis,Iakovos, "Minority rights and education problems in Greek Interwar Macedonia : the case of the primer 'Abecedar'", *Journal of Modern Greek Studies*, 14(2),1996..
- Mitchell,Christopher R.,*The Structure of International Conflict*, (Basingstoke: Macmillan, 1981).
- Mitchell,Christopher R., *The Structure of International Conflict* (London :MacMillan Press,1981).
- Mitchell, Christopher R., "External peacemaking initiatives and intra-national conflict", M.Midlarski (επιμ.), *The Internationalization of Communal Strife* (London: Routledge,1992).
- Minear,Larry,&Thomas G.Weiss, *Mercy Under Fire: War and the Global Humanitarian Community* (Boulder, Col.:Westview,1995).
- Misirkov,Krste, *On Macedonian Matters*.(Skopje: Macedonian Review Editions,1974) (Πρώτη έκδοση 1903).
- Mirdita,Z., "The Illyrian origins of the Albanian people: aspects of the question", *Studia Albanica*, (1) (1972).
- Mitrevska, Marina, "Marrveshja e Ohrit. Pikat kryesore dhe implementimi" στο Marina Mitrevska,Anton Grizold, Vllado Buckovski,Enton Vanis, (επιμ.), *Parandalimi Dhe Menaxhimi I Konfliktëve- Rasti i Maqedonisë -(Paradigma e re e sigurisë)*, (Shkup: Bomat Grafiks,2009.) [Σκόπια , έκδοση στην αλβανική γλώσσα].
- Mitrevska, Marina, "Origjina e Tensioneve Mes Bashkësisë Shqiptare dhe Maqedonase në Republikën e Maqedonisë" στο Marina Mitrevska,Anton Grizold, Vllado Buckovski, Entoni Vanis(επιμ.), *Parandalimi Dhe Menaxhimi I Konfliktëve- Rasti i Maqedonisë -(Paradigma e re e sigurisë)*, (Shkup: Bomat Grafiks,2009.) [Σκόπια , έκδοση στην αλβανική γλώσσα].
- Mitrevska, Marina, "Zhvillimi i Konfliktit në Republikën e Maqedonisë (nga faza latente deri në fazën aktive)"στο Marina Mitrevska,Anton Grizold , Vllado Buçkovski,Entoni Vanis (επιμ.), *Parandalimi Dhe Menaxhimi I Konfliktëve- Rasti i Maqedonisë -(Paradigma e re e sigurisë)*, (Shkup: Bomat Grafiks,2009.) [Σκόπια , έκδοση στην αλβανική γλώσσα].

- Mileski, Toni, *Maqedonia, Kubi I Rubikut ne Ballkan*. (Shkup: Fakulteti Filozofik, 2005) [Σκόπια , έκδοση στην αλβανική γλώσσα].
- Milner, Helen, *Interests, Institutions, and Information* (Princeton: Princeton University Press, 1997).
- Moravcsik, Andrew “Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory in International Politics”, *International Organization*, 51 (Autumn 1997), σελ. 513-553.
- Motes, Mary, *Kosova/Kosovo: Prelude to War 1966–1999*. (Homestead, Florida: Redland Press, 1999).
- Moxon-Browne, Edward (επιμ.), *A Future for Peacekeeping?* (London: Macmillan Press LTD, 1998).
- Mulligan, William, *The Origins of the First World War*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).
- Murswiek, Dietrich, “The issue of a right of secession-reconsidered”, Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993).
- Moumdjian, Garabet K., “Rebels with a Cause”, στο M. Hakan Yavuz & Isa Blumi (επιμ.), *War and Nationalism. The Balkan Wars, 1912-1913, and Their Sociopolitical Implications* (Salt Lake City: The University of Utah Press, 2013).
- Nardin, Terry, “The Moral Basis of Humanitarian Intervention”, Stephen Chan & Cerwyn Moore, (eds.), *Theories of International Relations* (London. Thousand Oaks. New Delhi : Sage Publications, 2006), vol.2.
- Nestor, Stelios, “Greek Macedonia and Convention of Neuilly” *Balkan Studies* ,3 (1962).
- Nicolaidis, Kalypso, “International Preventive Action: Developing a Strategic Framework”, Robert I. Rotberg, (επιμ.), *Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*. (Washington, DC.: Brookings Institution Press, c 1996).
- Nordlinger, Eric A., *Conflict Regulation in Divided Societies* (Cambridge: Harvard University Center for International Affairs , Occasional Paper no.29, 1972).
- Nurigiani, Giorgio, *The Macedonian Genus Through the Centuries* (London: David Harvey, 1972).
- Nye , Joseph S., *Peace in Parts* (Boston: Little, Brown, 1968).
- Nye , Joseph S., *Bound to Lead*, (New York: Basic Books, 1989).
- Nye, Joseph S., *Understanding International Conflicts. An Introduction to Theory and History* (London: Longman , 2000).

- OAU Assembly, *Declaration of the Assembly of Heads of State and Government on the Establishment within the OAU of a Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution*, 29th Ordinary Session, June 28-30, 1993, Cairo, Egypt. Document AHG/Decl.3(XXIX) Rev.1,7.
- Ordanoski, Saso, "Lions and tigers: the militarization of the Macedonian right", στο Agim Fetahu, Gordana Igric, Anrew Stroehlein (επιμ.), *Ohrid and beyond :A Cross-Ethnic Investigation into the Macedonian Crisis* (London : Institute for War and Peace Reporting, 2002).
- Oye, Kenneth.A, "Explaining Cooperation Under Anarchy: Hypotheses and Strategies," *World Politics*, 38(1) (October 1985).
- Palmer, Alan, *Dictionary of Modern History, 1789-1945*, (London: Penguin, 1983), 2nd edition.
- Panagiotou, Ritsa A, *FYROM's Transition: From Yugoslavia to the European Union?* (Reports 55) (Athens: Center for Planning and Economic Research, 2008).
- Panov, L., "Making Sense of a Confusing Situation: MPO Urges Support of Loyalty". *Macedonian Tribune*, March 9: 1ff (1995).
- Papazoglou, P., "Macedonia under the Romans: political and administrative developments", M. Sakellariou (επίμ), *Macedonia: 4000 years of Greek History and civilization*, (Athens: Ekdotike Athenon, 1992).
- Parekh, Bhikhu, "Rethinking Humanitarian Intervention", *International Political Science Review*, 18(1), 1997.
- Peck, Connie, "An Integrative Model for Understanding and Managing Conflict", *Interdisciplinary Peace Research*, 1(1) (May 1989).
- Peck, Connie, *Preventive Diplomacy: A Perspective for the 1990s* (New York : Ralph Bunche Institute on the United Nations, 1993).
- Peck, Connie, *The Role of the UN and Regional Organizations in Preventing Conflict*. (Lanham, NJ: Rowman and Littlefield, 1998).
- Perry, Duncan M., *Macedonia: A Balkan Problem and a European Dilemma*, RFE/RL Research Report 1/25, June 19, 1992.
- Perry, Duncan M., *The Politics of Terror: The Macedonian Liberation Movements* (Durham, N.C.: Duke University Press, 1993).
- Perry, Duncan, "The Republic of Macedonia : finding its way" στο Dawisha, Karen and Parrot, Bruce (επιμ.) *Politics, Power, and the Struggle for Democracy in South-East Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997).
- Perry, Duncan, "Macedonia: Melting pot or Meltdown?", *Current History*, ProQuest Politics Collection, Nov 2001.

- Petroska Beska,Violeta, “NGO,Early Warning, and Preventive Action: Macedonia”,Robert I. Rotberg,(επιμ.),*Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Pfaff, William , “Invitation to War”, *Foreign Affairs*,72(3), (Summer 1993).
- Phillips, John,*Warlords & Rebels in the Balkans* (London- New York: I.B.Tauris Publishers,2004),σελ.15.
- Posen, Barry R., “The Security Dilemma and Ethnic Conflict ,” *Survival*, 35 (1), (Spring 1993).
- Poulton ,High, *The Balkans :Minorities and States in Conflict*, (London: Minority Right Group,1991).
- Poulton,High, *Who are the Macedonians?* (London: Hurst & Company, 2000).
- President George Bush , “The U.N.: World Parliament of Peace” ομιλία στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, New York, 1 Οκτώβριου 1990, στο *Dispatch* (U.S.Department of State),2 (6) (8 October 1990).
- Pribichevich, Stoyan,*Macedonia:Its people and History* (Pennsylvania:State University Press, 1982).
- Pruitt, Dean.G.,*Negotiation behavior* (New York: Academic Press,1981).
- Pruitt,Dean G.,& Jeffrey Z. Rubin , *Social Conflict: Escalation ,Stalemate , and Settlement* (New York: McGraw-Hill,1986),τα κεφάλαια .1,2,5,6.
- Puchala, Donald, “The Secretary General and his Special Representatives”, B.Rivlin & L.Gordenker (επιμ.),*The Challenging Role of the UN Secretary General* (Westport,Conn.:Praeger,1993).
- Rabushka, Alvin & Kenneth A.Shepsle, *Politics in Plural Societies* (Columbus ,Ohio : Charles E. Merrill ,1972).
- Ramet , Pedro “Yugoslavia and the Threat of Internal and External Discontents,” *Orbis*, 28(1), (Spring 1984).
- Ramet,Sabrina Petra, *Nationalism and Federalism in Yugoslavia(1962-1991)* (Bloomington: Indiana University Press,1992).
- Ramet, Sabrina Petra,“Yugoslavia and the Two Germanys ”,Dirk Verheyen&Christian Soe (επιμ.) , *The Germans and Their Neighbors* (Boulder, Colo.: Westview Press,1993).
- Raymond,G.A.,& R.C.Snyder, “Decision making in international politics” , H.C.Kelman (επιμ.),*International behaviour: A social psychological analysis* (New York: Holt,Rinehart and Winston,1965).

- Roberts, Adam, "The United Nations and International Security", *Survival*, 35(2), 1993..
- Roberts,Adam., "The crisis in UN peacekeeping", *Survival*, 36(3),(autumn1994).
- Roberts,Adam,"The Crisis in UN Peacekeeping", Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.),*Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington: United States Institute of Peace Press, 1996).
- Robertson,Roland,"Mapping the global condition",M.Featherstone(επιμ.),*Global Culture* (London:Sage,1990).
- Rotberg, Robert I, "Conclusions: NGOs, Early Warning, Early Action, and Preventive Diplomacy",Robert I. Rotberg, (επιμ.),*Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Rosas,Allan, "Focus on the Case for Intervention :Towards Some International Law and Order", *Journal of Peace Research* , 31(1),1994.
- Radin, Michael .A.,*IMRO and the Macedonian Question* (Skopje:Kultura,1993).
- Rosenau,James,*Turbulence in World Politics* (Brighton: Harvester Wheatsheaf, 1990).
- Rosencrance, Richard,*The Rise of the Trading State* (New York:Basic Books,1986).
- Russet,Bruce & Harvey Starr & David Kinsel, *World Politics: The Menu for Choice* (Boston: Wadsworth,Cengage Learning,2010).
- Rieef, David, "The illusions of Peacekeeping", *World Policy Journal* ,IX (3),1994.
- Ristovski, Blaze,*Macedonia and the Macedonian People.*(Vienna,Skopje:SIMAG Holding,1999).
- Rupesinghe,Kumar, "Early Warning and Preventive Diplomacy",*The Journal of Ethno-Development* , 4,1994.
- Rupesinghe, Kumar ,*Civil Wars,Civil Peace*,(London: Pluto Press,1998).
- Rummel, Reinhardt, "Advancing the European Union's Conflict Prevention Policy" στο John J. Kirton&Radoslava N. Stefanova (επιμ.),*The G8,the United Nations and Conflict Prevention*, (England: Ashgate,2004).
- Ramcharan, Bertrand G.,*The International Law and Practice of Early Warning and Preventive Diplomacy: The Emerging Global Watch* (Dordrecht,Netherlands: Martinus Nijhoff,1991).
- Rotberg , Robert I 'Conclusions : NGOs ,Early Warning , Early Action , and Preventive Diplomacy , στο Robert I. Rotberg, (edit.) *Vigilance And Vengeance .NGOs Pre-*

venting Ethnic Conflict in Divided Societies(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).

Ryan,Stephen, *Ethnic Conflict and International Relations* , 2d ed. (Aldershot ,England: Dartmouth ,1995)

Ryan , Stephen, “Preventive Diplomacy, Conflict prevention, and Ethnic Conflict”, στο David Carment and Patrick James (eds),*Peace in the Midst of Wars: Preventing and Managing International Ethnic Conflicts* (Columbia: University of South Carolina Press,1998).

Ryan, Stephen, “The Theory of Conflict Resolution and the Practice of Peacekeeping”, Edward Moxon-Browne (επιμ.) *A Future for Peacekeeping ?* (Macmillan Press LTD, 1998).

Ryan ,Stephen, “United Nations Peacekeeping: A Matter of Principles?”, στο Tom Woodhose & Oliver Ramsbotham (επιμ.) *Peacekeeping and Conflict Resolution* (London:Frank Cass Publishers,2002).

Richards, Paul., “Rebellion in Liberia and Sierra Leone: A Crisis of Youth?”, Oliver Furley,(επιμ.),*Conflict in Africa* (London : I,B.Tauris,1995).

Reed,John,*The War in Eastern Europe* (New York: Charles Scribner’s sons,1916).

Rusi, Iso “ From Army to Party : the Politics of the NLA” στο *Ohrid and Beyond: A Cross –Ethnic Investigation into the Macedonia Crisis* , (London : Institute for War and Peace Reporting,2002).

Rozen, Laura, “NLA Autonomy Goal”, *IWPR, Balkan Crisis Report* , No .228, Part 1 (21 March 2001)

Saideman,Stephen M.,“The Dual of Disintegration : Ethnic Politics and Security dilemmas in Eastern Europe,” *Nationalism and Ethnic Politics*, 2(1)(Spring 1996).

Sandole,Dennis J.D,“Generic Theory and Practice in Conflict Resolution”, D.J.D Sandole & H.van der Merwe (επιμ.),*Conflict Resolution Theory and Practice* (Manchester University Press, 1993).

Stalin,J.V., *Veprat* ,Vellimi .13(1930-1934) (Τίρανα , 1954) , σελ. 281-286 (Ιωσήφ Στάλιν , *Τα Έργα* , τόμος 13^{ος} (1930-1934). Αλβανική έκδοση και μετάφραση. υπό την επιμέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Εργατικού Κόμματος της Αλβανίας από το πρωτότυπο βιβλίο που έχει εκδοθεί στην Μόσχα , 1951 από το κρατικό σοβιετικό εκδοτικό οίκο της πολιτικής φιλολογίας OGIZ υπό την επιμέλεια του Ινστιτούτου Μαρξ- Έγκελς -Λένιν της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης]).

Stefoska, Irena, “Nation,Education and Historiographic Narratives: The Case of the Socialist Republic of Makedonia (1944-1990)”, Ulf Brunnbauer- Hannes Grandits (ε-

πιμ.), *The Ambiguous Nation: Case Studies from Southeastern Europe in the 20th Century*. (Munich: Oldenbourg Verlag München,2013).

Schurman, Jacob Gould, *The Balkan Wars: 1912-1913*. (The Floating Press, 2009, Third Edition).

Schwartz, E., "Intervention in East Timor", W.J. Lahneman (επιμ.), *Military Intervention: Cases in Context for the Twenty-first Century* (Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2004).

Sciolino, Elaine "New U.S. Peacekeeping Policy Deemphasizes Role of the U.N.," *New York Times*, May 6, 1994,

Sekulic, Dusko-Massey & Garth-Hodson, Rnady, "Who were the Yugoslavs? Failed sources of a common identity in the former Yugoslavia" , *American Sociological Review*, 59(1), 1994).

Sell, Louis, *Slobodan Milošević and the Destruction of Yugoslavia* (Durham and London: Duke University Press, 2002).

Seybolt, Taylor B., *Humanitarian Military Intervention. The Condition for Success and Failure* (Stockholm International Peace Research Institute. Oxford University Press, 2008).

Shearer, David, "Exploring the Limits of Consent : Conflict resolution in Sierra Leone", *Millennium: Journal of International Studies*, 26(3), 1997.

Skjelsbaek, Kjell, "The UN Secretary-General and the Mediation of International Disputes", *Journal of Peace Research* 28(1), 1991.

Siccama, Jan-Geert, *Conflict Prevention and Early Warning in the Political Practice of International Organizations* (The Hague: Netherlands Institute of International Relations, Clingendael, 1996).

Simons, Geoff, *Imposing Economic Sanctions. Legal Remedy or Genocidal Tool?* (London-Sterling-Virginia: Pluto Press, 1999).

Singer, Max & Aaron Wildavsky, *The Real World Order* (Chatham N.J.: Chatham House, 1993).

Sokalski, Henryk J. "Drejtë epokës së prevencionit: Pikëpamja e praktikentit." στο Lidija Georgieva (επιμ.), *Prevencioni i Konfliktëve: nga idea drejt kulturës së prevencionit të konfliktëve në Maqedoni*, (Σκόπια: Fondacioni "Fridrih Ebert", 2004) σελ. 58-59 (έκδοση στην αλβανική γλώσσα).

Soljakovski, Aleksander, "An Education in Ethnic Complexity" *Balkan War Report*, London (n.15) (October 1992).

Sollam, Richard A., & Darren Kew, "Humanitarian Assistance and Conflict Prevention in Burundi", Robert I. Rotberg (επιμ.), *Vigilance And Vengeance .NGOs Preventing*

- Ethnic Conflict in Divided Societies*(Washington,DC.: Brookings Institution Press,c 1996).
- Stedman,Stephen John. *Peacemaking in Civil War; International Mediation in Zimbabwe, 1974-1980* (Boulder ,CO: Lynne Reinner,1991).
- Stedman,Stephen John,“The New Interventionists”,*Foreign Affairs*, 72(1),1993.
- Stedman ,Stephen John, “Alchemy for a New World Order: Overselling ‘Preventive Diplomacy’” *Foreign Affairs*, 74(3), (May-June 1995).
- Stein,Arthur.A, *Why Nations Cooperate:Circumstance and Choice in International Relations* (Ithaca,N.Y.:Cornell University Press,1990).
- Steiner , Barry H ,*Collective Preventive Diplomacy .A Study in Internal Conflict Management*,(State University of New York Press,2004).
- Strachan, Hew, *The Outbreak of the First World War* (Oxford:Oxford University Press,2004),
- Stromseth,Jane,“Rethinking Humanitarian Intervention: The Case for Incremental Change” στο J.F.Holzgreffe & R.O . Keohane , (eds.) , *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas* (Cambridge:Cambridge University Press ,2003).
- Slijepcevic,Djoko, *The Macedonian Question; The Struggle for Southern Serbia* (Chicago : The American Institute for Balkan Affairs , 1956).
- Taras, Ray & Rajat Ganguli, *Understanding Ethnic Conflict. The International Dimension* (London: Longmans, 2002).
- Taylor, A.J.P, *The struggle for mastery in Europe 1848-1918* (United Kingdom:Clarendon Press,1954).
- Teger, Allan I,*Too Much Invested to Quit* (New York: Pergamon Press,1980) .
- Tercinent,Josiane, “Europe and United Nations Peacekeeping”,Tom Woodhouse& Robert Bruce&Malcolm Dando(επιμ.), *Peacekeeping and Peacemaking.Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD,1998).
- Thayer, Carlyle A., “The United Nations Transitional Authority in Cambodia: The Restoration of Sovereignty”, Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.),*Peacekeeping and Peacemaking.Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*,(Macmillan Press LTD,1998).
- The White House, *National Security Strategy of the United States* (Washington ,D.C.:The White House ,January 1993).
- Tomuschat, Christian,“Self-Determination in a Post-Colonial World”, Christian Tomuschat (επιμ.), *Modern Law of Self-Determination* (Dordrecht:Martinus Nijhoff,1993).

Tounda-Fergadi , Areti, “The Serbian troops in Corfu: the problem of transporting them to Thessaloniki and Greek public opinion on the affair”, Proceeding of the fifth Greek-Serbian Symposium, 226, *Institute for Balkan Studies* (Thessaloniki, 1991).

Touval , Saadia & I.William. Zartman, “Introduction. Mediation in theory”, Saadia Touval & I.William. Zartman (επιμ.), *International Mediation in Theory and Practice* , (Boulder, CO: Westview Press,1985).

Touval, Saadia, “Lessons of Preventive Diplomacy in Yugoslavia”, Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington:United States Institute of Peace Press,1996).

Tsitselikis, Konstantinos , *Old and New Islam in Greece: From Historical Minorities to Immigrant Newcomers*,Vol.5.(Leiden-Boston:Martinus Nijhoff Publishers,2012).

Tupurkofski,Vasil, “The Balkan Crisis and the Republic of Macedonia”, Constantine P. Danopoulos & Kostas G. Messas (επιμ.) *Crises in the Balkans. Views from the Participants*, (Boulder, Colo.: Westview, 1997).

The independent International Commission on Kosovo ,*The Kosovo report,conflict,international response ,lessons learned*, (Oxford:Oxford University Press.2000)

United Nations News , PR 209/92, 14 Δεκεμβρίου 1992

United Nations ,*Report on the Work of the Organization from the 47th to the 48th Session of the General Assembly* (New York ,Sep.1993).

United Nations Security Council Documents S/23280,December 11,1991 and S/23592,February 15,1992

U.S.Congress (Senate) , Committee on Judiciary, *Yugoslav Communism ; A Critical Study* [author: Charles Zalar], (Washington : U.S. Government Printing Office,1961).

U.S. Department of State,Bureau of Public Affairs,*Dispatch*, June 3,1991.

US Department of State , *The Former Yugoslav Republic of Macedonia ,Country report on Human Rights Practices for 1998*, US Bureau of Democracy , Human Right and Labour ,26 February 1999.

Vankovska, Biljana & Wiberg, Hakan Biljana Vankovska & Hakan Wiberg, *Between Past And Future . Civil-Military Relations in the Post-Communist Balkans* (London-New York: I.B Tauris ,2003).

Veremis, Thanos , “Priorities for Athens – a Greek View”, *The World Today*,50 (4) (April 1994).

- Veremis,Thanos, *Greece's Balkan Entanglement* (Athens: Hellenic Foundation For European & Foreign Policy,1995) .
- Vickers,Miranda, *Between Serbs and Albanians*, (London: Hurst & Company,1998).
- Vujacic,Vjelko & Zazlavsky,Victor, "The causes of disintegration in the USSR and Yugoslavia", *Telos*(Quarterly Journal of Critical Thought) 88, 1991.
- Wallerstein,Immanuel,"The Lessons of the 1980s",στο *Geopolitis and Geoculture* (Cambridge:Cambridge University Press,1991).
- Wall,James.M.,Jr. "Mediation: An analysis,review and proposed research", *Journal of Conflict Resolution*, 25,1981. .
- Wallensteen,Peter & Sollenberg,Margarita, "Armed Conflicts,Conflict Termination and Peace Agreements:1989-96",*Journal of Peace Research*, 34 (3), 1997.
- Wallensteen,Peter & Margareta Sollenberg, "Armed Conflict ,1989-1998", *Journal of Peace Research*, 36 (1999) .
- Ward, Adolphus William & George Peabody Gooch,*The Cambridge History of British Foreign Policy*,(Cambridge:Cambridge University Press,1923).τόμος.3.
- Wedgwood,Ruth, "Regional and Subregional Organizations in International Conflict Management", Chester A. Crocker & Fen Osler Hampson & Pamela Aall (επιμ.), *Managing Global Chaos : Sources of and Responses to International Conflict* (Washington:United States Institute of Peace Press,1996).
- Wendt,Alexander,"The Agent-Structure Problem in International Relations",*International Organization*, 41(3),1987.
- Wendt, Alexander, "Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics",*International Organization*,46(2),1992.
- Wendt, Alexander, "Collective Identity Formation and the International State",*American Political Science Review*, 88(2),1994.
- Wendt,Alexander, "Constructing International Politics",*International Security*, 20(1),1995.
- Weiner, Myron, "The Macedonian Syndrome:An Historical Model of International Relations and Political Development" στο *World Politics*, 23 (4) (July 1971).
- Wiseman, H.,"Peacekeeping in the internal political context", I.J. Rikhye and K.Skjelsbaek (επιμ.),*The United Nations and Peacekeeping : Results ,Limitations and Prospects*, (London: Macmillan,1990).
- Williams,A.,*Failed World Orders of the Twentieth Century* (Manchester: Manchester University Press,1998).
- Wilkes,John, *The Illyrians*. (Oxford/Cambridge,1992).

- Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver, *Terra Incognita: Here be Dragons. Peacekeeping and Conflict Resolution in Contemporary Conflict : Some Relationships Considered* (Derry: INCORE, 1996).
- Woodhouse, Tom & Oliver Ramsbotham, "Peacekeeping and Humanitarian Intervention in post-Cold War Conflict", Tom Woodhouse & Robert Bruce & Malcolm Dando (επιμ.), *Peacekeeping and Peacemaking. Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*, (Macmillan Press LTD, 1998).
- Woodward, Susan L, "Redrawing Borders in a Period of Systemic Transition", Milton J. Esman & Shibley Telhami (επιμ.), *International Organizations and Ethnic Conflict* (Ithaca and London: Cornell University Press 1995).
- Young, Oran R., "International Regimes : Problems of Concept Formation" *World Politics*, 32 (April 1980).
- Yannas, Prodromos, "The Greek Policy in the Post-cold War Era" στο Constantine P. Danopoulos & Kostas G. Messas (επιμ.) *Crises in the Balkans. Views from the Participants*, (Boulder, Colo.: Westview, 1997).
- Zaagman, R. & Thorburn, J., *The Role of the High Commissioner on National Minorities in OSCE Conflict Prevention*. (The Hague: Foundation on Inter-Ethnic Relations, 1997).
- Zaikos, Nikos, "The Interim Accord: Prospects and Developments in Accordance With International Law" Evangelos Kofos – Vlas Vlasidis (επιμ.), *Athens – Skopje : An Uneasy Symbiosis (1995-2002)*, (Athens: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2005).
- Zartman, William I, *Ripe for Resolution: Conflict and Intervention in Africa* (New York: Oxford University Press, 1985).
- Zartman, William I, *Timing in De-escalation* (Syracuse, 1990).
- Zartman, William I, "Negotiations and Prenegotiations in Ethnic Conflict: The Beginning, The Middle, and the Ends", Joseph Montville (επιμ.), *Conflict and Peacemaking in Multiethnic Societies* (New York: D.C. Heath, 1991).
- Zartman, William, I., "The unfinished agenda: negotiating internal conflicts", Roy Licklider (επιμ.), *Stopping the Killing :How Civil Wars End* (New York: New York University Press, 1993).
- Zimmermann, Warren, *Burimet E Nje Katastrofe* (Tirana: Besa, 1996), σελ. 6-7 (Αλβανική έκδοση, μεταφρασμένη από το πρωτότυπο βιβλίο Warren Zimmermann , *Origins of a Catastrophe. Yugoslavia And Its Destroyers .America's Last Ambassador Tells What Happened and Why*, (N.Y :Times Books, Random House , 1996).
- Zotiades, George, *The Macedonian Controversy* (2^η εκδ., Thessaloniki, 1961).

II. Ελληνόγλωσση

Αλειφαντής, Στέλιος, *Η Κρίση της FYROM. Τα Βαλκάνια σε Αναζήτηση Σταθερότητας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Φλώρος, [200-]).

Ανδριώτη, Νικόλαου Π., *Το Ομόσπονδο Κράτος των Σκοπίων και η Γλώσσα του* (Αθήνα: Τροχαλία, 1992).

Αντωνόπουλος, Σταμάτιος, *Αί Συνθήκαι Λονδίνου, Βουκουρεστίου και Αθηνών*, (Εν ' Αθήναις: Αυγή Αθηνών, 1917).

Βακαλόπουλος, Κωνσταντίνος Α. *Ιστορία Της Μακεδωνίας, 1354-1833* (Θεσσαλονίκη: 1990, 2^η έκδοση).

Βαλληνάκης, Γιάννης & Σωτήρης Νταλής, *Το Ζήτημα των Σκοπίων. Απόπειρες για Αναγνώριση και η Ελληνική Στάση. Επίσημα Κείμενα 1990-1996* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1996).

Βάλντεν, Σωτήρης, *Μακεδονικό και Βαλκάνια, 1991-1994. Η αδιέξοδη πορεία της ελληνικής πολιτικής* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994).

Βασδραβέλλης, Ι.Κ., *Ο Λίμνην της Θεσσαλονίκης*, (Θεσσαλονίκη, 1959).

Berard, Victor, *Τουρκία και Ελληνισμός. Οδοιπορικό στη Μακεδονία* (1892) (Αθήνα, 1987)

Βερέμης, Θάνος, επιμ.), *Βαλκάνια . Από τον Διπολισμό στην Νέα Εποχή* (Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση, 1995) (πρώτη έκδοση 1994).

Berstein, Serge & Pierre Milza, *Ιστορία της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών, 1815-1919*, (Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξανδρεια, 1997).

Βούλγαρης, Γιάννης, *Η Ελλάδα της μεταπολίτευσης, 1974-1990. Σταθερή δημοκρατία ση- μαδεμένη από την μεταπολεμική ιστορία*. (Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 2005).

Βούρη, Σοφία *Εκπαίδευση και εθνικισμός στα Βαλκάνια . Η περίπτωση της Βορειοδυτικής Μακεδονίας , 1870-1904*, (Αθήνα: Παρασκήνιο, 1992).

Βούρη, Σοφία, *Πηγές Για Την Ιστορία Της Μακεδονίας. Εκκλησία Και Κράτος (1889-1905)*. (Αθήνα: Gutenberg, 1999).

Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Απογραφή πληθυσμού της Ελλάδας (19/12/1920 π.η). τ. II . Αποτελέσματα δια την Θεσσαλίαν και Αρταν*, Αθήνα 1929, σ. λζ' & 210.

Γιαλλουρίδης, Χ.Κ & Κεφαλάς, Β.Δ., *Κόσσοβο: Η Εικόνα του Πολέμου* (Αθήνα: Σιδέρης, 2001).

Γιανουλόπουλος, Γιάννης Ν., *“Η ευγενής μας τύφλωσις”*. *Εξωτερική Πολιτική και «Εθνικά Θέματα»* από την Ηττα του 1897 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή , (Αθήνα:Βιβλιόραμα, 2003).

Giddens, Anthony, *Οι Συνεπειες Της Νεοτερικότητας*, (Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική, 2001).

Γούναρης,Βασίλης, «Ανακυκλώνοντας τις Παραδόσεις . Εθνοτικές Ταυτότητες και Μειονοτικά Δικαιώματα στη Μακεδονία», Β.Γούναρης& Ι.Μιχαηλίδης& Γ.Αγγελόπουλος (επιμ.), *Ταυτότητες στη Μακεδονία*,(Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης,1997).

Γούναρης,Βασίλης, «Οι σλαβόφωνοι της Μακεδονίας : η πορεία της ενσωμάτωσης στο ελληνικό εθνικό κράτος ,1870-1940», στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης – Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *«Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα»*, μία συμβολή των κοινωνικών επιστημών (Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική,1997).

Γρηγορίου,Εμμανουήλ Θ., *Ελληνες και Βούλγαροι* (Θεσσαλονίκη,1953).

Γυαλίστρα, Σέργιος,*Εθνικοί Αγώνες (1909-1959)*, (Αθήνα: Εκδόσεις Εστία ,1963).

Δάγκας, Αλέξανδρος – Γιώργος Λεοντιάδης , *Κομμιντέρν και Μακεδονικό Ζήτημα : Το ελληνικό παρασκήνιο ,1924* ,(Θεσσαλονίκη:Επίκεντρο,2008).

Δάγκας, Αλέξανδρος - Γιώργος Λεοντιάδης , *Το κομματικό αρχείο . Διαδρομές, Εμπλοκές: Το «Αρχείο του ΚΚΕ εσωτερικού» και η αντιδικία του ΚΚΕ με τους επαγγελματίες ιστορικούς* , (Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο,2009).

Δάφνης,Γ.,*Η Ελλάς μεταξύ δυο πολέμων (1923-1940)*, (Αθήνα ,1955).

Διβάνη, Λένα,*Ελλάδα και Μειονότητες . Το σύστημα της προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών* , (Αθήνα: Νεφέλη ,1995).

Διβάνη,Λένα, «Οι επιπτώσεις του συστήματος μειονοτικής προστασίας της ΚτΕ στην Ελλάδα : η οπτική του υπουργείου εξωτερικών» στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης & Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.) *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική , 1997).

Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία , *Δελτίο Τύπου P.129/91* 16 Δεκεμβρίου 1991 (Μετάφραση ΕΛΙΑΜΕΠ)

Ζαγκλής , Δ.Δ., *Η Μακεδονία του Αιγαίου και οι Γιουγκοσλάβοι*, (Αθήνα ,1975).

Zurcher,Erik J., *Σύγχρονη Ιστορία της Τουρκίας* ,(Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2004),σελ.125-126.

Ηρακλείδης, Αλέξης & Γιώργος Κωστάκος & Χρήστος Φραγκονικολόπουλος, *Διεθνείς Διενέξεις. Αντιμετώπιση και Επίλυση. Στοιχεία θεωρίας και πράξης*, (Αθήνα:Ι.Σιδέρης, 1994).

- Ηρακλείδης , Αλέξης ,*Η διεθνής κοινωνία και οι θεωρίες των διεθνών σχέσεων. Μια κριτική περιδιάβαση.*(Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Σιδέρης,2005,τρητη έκδοση).
- Ηρακλείδης,Αλέξης, *Το Μακεδονικό Ζήτημα 1878-2018.Απο τις εθνικές διεκδίκησης στις συγκρουσιακές εθνικές ταυτότητες .*(Αθήνα: Εκδόσεις Θεμελιο,2018), σελ.101-119.
- Ιωάννου, Κρατερού, *Το ζήτημα της Αναγνώρισης των Σκοπίων*, τετράδιο εργασίας 2,(Αθηνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα,1992).
- Ιωάννου,Κρατερού, *Το ζήτημα της Αναγνώρισης των Σκοπίων : Εισαγωγικό Σχόλιο και Υλικό Τεκμηρίωσης*, (Κομοτηνή:Α.Σάκκουλας,1992).
- Ιωαννίδου,Αλεξάνδρα , «Το Abecadar από φιλολογική σκοπιά» στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (επιμ.), *Γλώσσες ,Αλφάβητα και Εθνική Ιδεολογία στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια* ,(Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική , 1999).
- Καραβίδας, Κώστας., *Αγροτικά*, (Αθήνα,1931).
- Καρακασίδου,Αναστασία,*Μακεδονικές Ιστορίες Και Πάθη 1870-1990*, (Αθήνα:Εκδόσεις Οδυσσέας,2000).
- Κατσόβσκα-Μαλιγούδι, Γιάννα., *Οι σλάβοι των βαλκανίων .Εισαγωγή στην ιστορία και των πολιτισμό τους* (Αθηνα: Gutenberg,2005).
- Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, «Η Προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Ελληνικά Αντίμετρα κατά της ΠΓΔΜ. Υπόθεση C-120/94.Τεκμηρίωση» στο *Κείμενα Επικαιρότητας* (5) (Αθήνα – Κομοτηνή :Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλα,1996).
- ΚΚΕ-επίσημα κείμενα , τόμος 6^{ος} , 1945-1949, (Αθήνα:Σύγχρονη Εποχή,1987).
- Κοππά,Μαριλένα,*Μια Εύθραυστη Δημοκρατία. Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον* (Αθήνα: Παπαζήσης,1994).
- Κοππά, Μαριλένα, *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια. Πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις* (Αθήνα: «Νέα Σύνορα»-Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη,1997).
- Κοππά,Μαριλένα,« ΠΓΔ Μακεδονίας Οι δυσκολίες δεν τελείωσαν ακόμη..» στο Ιωάννης Αρμακόλας & Θάνος Π. Ντόκος (επίμ) :*Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές στο 21 Αιώνα* , (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης,2010).
- Κοραντής,Ι., *Διπλωματική Ιστορία της Ευρώπης(1919-1955)*,(Αθήνα:Ελεύθερη Σκέψης Αθήνα,1996), τομ.Α'.

- Κουρβετάρης, Γεώργιος Α. & Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ & Κλεομένης Σ. Κουτσούκης & Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.), *Τα Νέα Βαλκάνια . Η Γεωπολιτική Της Διεθνούς Ασφάλειας Και Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009).
- Κούτσης , Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή: Διεθνές Σχέσεις Και Πολιτική Ανάπτυξη*. (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης, 1992.), τομ. Α'.
- Κύρκος, Λεωνίδας , *Το αδιέξοδο βήμα του εθνικισμού. Σκέψεις για το Μακεδονικό*, (Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 1993).
- Κωφός, Ευάγγελος, «Το τέλος της Κριτικής επανάστασης ως την προσάρτηση της Θεσσαλίας» στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* , τόμος. ΙΓ .
- Κωφός, Ευάγγελος, *Η Μακεδονία στην Γιουγκοσλαβική ιστοριογραφία* , (Θεσσαλονίκη: Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών , 1974).
- Κωφός, Ευάγγελος, *Το Κοσσυφοπέδιο και η Αλβανική Ολοκλήρωση*, (Αθήνα: Παπαζήσης, 1998).
- Κωστόπουλος, Τάσος & Λεωνίδας Εμπειρικός & Δημήτρης Λιθοξόου, *Ελληνικός Εθνικισμός: Μακεδονικό Ζήτημα*. (Αθήνα: Κίνησης Αριστερών , 1992).
- Κωστόπουλος, Τάσος, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα. Κρατική Καταστολή Των Σλαβικών Διαλέκτων Στην Ελληνική Μακεδονία* (Αθήνα: Μαύρη Λίστα , 2000).
- Κωστόπουλος , Τάσος, «Αφαιρέσεις Ιθαγένειας . Η Σκοτεινή Πλευρά της Νεοελληνικής Ιστορίας (1926-2003)», *Συγχρονα Θέματα* , τεύχος 83, Δεκεμβρίου 2003.
- Λάβδας, Κωνσταντίνος Α. «Πολιτική Θεσμοθετημένου Περιορισμού : η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας», Γεώργιος Α. Κουρβετάρης & Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ & Κλεομένης Σ. Κουτσούκης & Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.) , *Τα Νέα Βαλκάνια . Η Γεωπολιτική Της Διεθνούς Ασφάλειας Και Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009).
- Λάσκαρη, Σ ., *Διπλωματική Ιστορία Της Ελλάδος, 1821-1824* (Αθηναι, 1947).
- Λεβέντης, Γεώργιος Α., *Η Κατά της Μακεδονίας Επιβουλή* (Αθήνα: Εκδόσεις Δευτέρα Συμπεπληρωμένη, 1966).
- Λεοντιάδης, Γιώργος -Μποριάνια Μπουζιάσκα, *Το ΚΚΕ Μέσα από τα Αρχεία του Κομμουνιστικού Κόμματος Βουλγαρίας* , Συλλογή Εγγράφων , τ. Α' 1920-1935 (νοβόλι 2010).
- Λιθοξόου, Δημήτρης «Δυο ανέκδοτα ντοκουμέντα για την ιστορία και τη συνείδηση της σλαβομακεδονικής μειονότητας κατά την προμεταξική περίοδο», *Εκτός Ορίων*. (6 Ιουνίου, 1992).

Λιθοξόου, Δημήτρης, «Η μητρική γλώσσα των κατοίκων του ελληνικού τμήματος της Μακεδονίας πριν και μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών» .*Θέσεις*, τεύχος 38, 1992.

Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, Κατερίνα, *Σύγχρονα προβλήματα μειονοτήτων στα Βαλκάνια, παράγων έντασης σίς* σχέσεις των κρατών (Αθήνα: Εκδόσεις Ειρήνη, 1989)

Mazower, Mark, *Θεσσαλονίκη, Πόλη των Φαντασμάτων (Χριστιανοί Μουσουλμάνοι και Εβραίοι 1430-1950)*. (Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξανδρεία, 2006).

Μαρκεζίνης, Σ. Β, *Πολιτική ιστορία της νεότερης Ελλάδας*, (Αθήνα, 1973) τομ.Γ'.

Μάρτης, Ν., *Η Πλαστογράφηση της Μακεδονικής Ιστορίας* (Αθήνα, 1984).

Μαυρίκου-Αδάμου, Τίνα, «Αναπτύσσοντας την κοινωνία των πολιτών στη νοτιοανατολική Ευρώπη» στο Γεώργιος Α. Κουρβετάρης, Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ- Κλεομένης Σ. Κουτσουκης, Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.), *Τα Νέα Βαλκάνια. Η Γεωπολιτική Της Διεθνούς Ασφαλείας Και Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009).

Μητσοτάκη, Κωνσταντίνου, Ομιλία σε «Συζήτηση προ ημερήσιας διατάξεως, 24 Φεβρουαρίου 1992» στο Κρατερού, Ιωάννου, *Το ζήτημα της Αναγνώρισης των Σκοπίων*, τετράδιο εργασίας 2, (Αθηνά-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1992).

Μητσοτάκης, Κωνσταντίνος «Πρόλογος» στο Σκυλακάκης, Θόδωρος, *Στο Όνομα Της Μακεδονίας*, (Αθήνα: Ελληνική Ευρωεκδοτική, 1995).

Μίντση, Γεωργίου Ι., *Ιστορία του Μακεδονικού Ζητήματος* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πελεκάνος, 1992).

Μιχαηλίδης, Ιάκωβος Δ., «Μειονοτικές Ευαισθησίες και εκπαιδευτικά πρόβλημα : Η περίπτωση του Abecadar» στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (επιμ.), *Γλώσσες, Αλφάβητα και Εθνική Ιδεολογία στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια* (Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 1999),

Μίχας, Τάκης, *Ανέρη Συμμαχία .Ελλάδα και Σερβία του Μιλόσεβιτς*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ελάτη, 2003).

Μουζέλης, Νίκος, *Ο Εθνικισμός στην Ύστερη Ανάπτυξη* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994).

Μπαλτσιώτης, Λάμπρος, «Η Ιθαγένεια στον Ψυχρό Πόλεμο» στο Μιχάλης Τσαπόγας & Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Τα Δικαιώματα Στην Ελλάδα 1953-2003. Από το τέλος του εμφύλιου στο τέλος της μεταπολίτευσης* (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2004).

Naltsas, Christophoros A., *Η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και ο ελληνισμός* (Θεσσαλονίκη : Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, 1953), τόμος.10.

«Νεώτερος ελληνισμός από το 1881 έως 1913», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τομ.ΙΔ',1978.

Νικολάου ,Χ., «Πόλεμος (1913)», *Στρατιωτική ιστορία* 33(1999) , σελ.18

Παπακωνσταντίνου, Μιχάλης, *Το Ημερολόγιο Ενός Πολιτικού . Η Εμπλοκή των Σκοπίων* (Αθήνα: Εστία ,1994).

Παξιμαδοπούλου–Σταυρινού Μ., *Η Δυτική Θράκη στην Εξωτερική Πολιτική της Βουλγαρίας* (Αθήνα: Gutenberg ,1997) σελ.200.

Παπαμιχαλόπουλος,Δ.Γ.,*Η Ελευθέρα Σερβική Ζώνη Θεσσαλονίκης* (Αθήνα ,1953).

Παπαστάμκος, Γεώργιος Κ.,*Διεθνείς Οικονομικές Κυρώσεις. Θεωρία και Πρακτική.* (Αθήνα-Κομοτηνή:Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα,1990).

Πελαγίδης, Ευστάθιος, *Αποκατάσταση των Προσφύγων στην Δυτική Μακεδονία (1923-1930).*(Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη,1994).

Περράκης ,Στέλιος, *Θεμελιώδες πράξεις της διεθνούς δικαιοταξίας :Κείμενα διεθνούς πρακτικής* (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλά, 2006), τόμος 17.

Perrhainos, Chr., *Απομνημονεύματα πολεμικά* , Αθήνα , 1836, Ι.25 και Ι.56.

Πιπινέλη,Παναγιώτη,*Ιστορία της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1923-1941*, (Αθήνα, 1948).

Πλιάκος,Αστέρης Δ., *Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης Ι. Περί Θεσμών* (Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών,2006).

Πολίτης,Αλ., *Ρομαντικά Χρόνια, ιδεολογίες και νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880*, (Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε-Μνήμων,1998).

Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Α' συνοδού της Α' βουλευτικής περιόδου ,τομ.Α' (26 Νοέμβριου 1926 – 29 Αύγουστου 1927) ,Αθήνα ,1927 , υπό την προεδρία Θεμιστοκλέος Σοφούλη , σελ.785-786

Ραπτόπουλος, Ευάγγελος *Διεθνείς Διαπραγματεύσεις : Θεωρία και Τεχνική Οικοδόμησης Διεθνούς Κοινού Συμφέροντος* (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2014).

Ροζάκης,Χρήστος, «Η κρίση στη Γιουγκοσλαβία .Ένας αποκαλυπτικός διάλογος ανάμεσα στην ελληνική εξωτερική πολιτική και στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»,Θάνος Βερέμης (επιμ.), *Βαλκάνια . Από τον Διπολισμό στην Νέα Εποχή* (Αθήνα:Εκδόσεις Γνώση,1995)(πρώτη έκδοση 1994).

Ροζάκης, Χρήστος, *Πολιτικές Και Νομικές Διαστάσεις Της Μεταβατικής Συμφωνίας Της Νέας Υόρκης Μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ* (Αθήνα:Ι.ΣΙΔΕΡΗΣ,1996).

- Σβολόπουλος ,Κ ., *Διπλωματική ιστορία της Ελλάδας*, (Θεσσαλονίκη, 1980) τομ.2.
- Σκοπετέα, Έλλη « Οι Έλληνες και οι εχθροί τους .Η κατάσταση του έθνους στις αρχές του 20^{ου} αιώνα», στο Χ. Χατζηιωσήφ(επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα. 1900-1922. Οι Απαρχές του Αιώνα* ,(Αθήνα:Βιβλιογράμα,1999).
- Σβολόπουλος ,Κ , *Το Βαλκανικόν Σύμφωνον και η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική (1928-1934)*(Αθήνα: Εκδόσεις Ι.Δ. Κολλάρου,1974).
- Σβολόπουλος , Κ.Δ , *Η ελληνική εξωτερική πολιτική μετά τη Συνθήκη της Λωζάννης . Η κρίσιμος καμπή Ιούλιος –Δεκέμβριος 1928* , (Θεσσαλονίκη ,1977).
- Σκυλακάκης,Θόδωρος,*Στο Όνομα Της Μακεδονίας*(Αθήνα: Ελληνική Ευρωεκδοτική, 1995).
- Σημίτης,Κώστας ,*Πολιτική Για Μια Δημιουργική Ελλάδα 1996-2004* (Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις,2005).
- Σιούσιουρας Πέτρος Π. Σ , *Ελλάδα ,Γιουγκοσλαβία, Π.Γ.Δ.Μ . Στρατηγικές Επιδιώξεις στο Λιμένα της Θεσσαλονίκης και Διεθνές Δίκαιο* (Αθήνα–Θεσσαλονίκη: Ηρόδοτος, 2003).
- Σφέτα, Σπυρίδων & Κυριάκο Κεντρώτη, *Σκόπια σε αναζήτηση ταυτότητας και διεθνούς αναγνώρισης . Κριτική προσέγγιση της έκδοσης της MANU “Macedonia and its relations with Greece”,Skopje 1993.* (Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου,1994).
- Σφέτα, Σπυρίδων & Κυριάκο Κεντρώτη, *Οι Αλβανοί Των Σκοπίων. Θέματα εθνικής συνύπαρξης*,(Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου,1995).
- Σφέτα, Σπυρίδων,*Όψεις του Μακεδονικού Ζητήματος στον 20ο αιώνα.*(Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνια,2001).
- Σφέτα, Σπυρίδων, *Η διαμόρφωση της σλαβομακεδονική ταυτότητας : μια επώδυνη διαδικασία* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας,2003).
- Σφέτα ,Σπυρίδων, «Ο αλβανικός παράγοντας στην Π.Γ.Δ.Μ και η προβληματική της συμβίωσης Σλαβομακεδόνων και Αλβανών μετα τη συμφωνία της Αχρίδας» στο Γεώργιος Α. Κουρβετάρης , Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ- Κλεομένης Σ. Κουτσούκης , Ανδρέας Γ. Κουρβετάρης (επιμ.) , *Τα Νέα Βαλκάνια . Η γεωπολιτική της διεθνούς ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* .(Αθήνα: Ηρόδοτος,2009).
- Τάρκας, Αλέξανδρος Γ., *Αθήνα–Σκόπια ,Πισω από τις Κλειστές Πόρτες*, (Αθήνα:Λαβύρινθος,1995), τομ.Α.,.
- Τούντα–Φεργάδη,Αρετή, *Ελληνο- βουλγαρικές μειονότητες . Πρωτόκολλο Πολίτη – Καρφώφ ,1924-1925* (Θεσσαλονίκη:ΙΜΧΑ, 1986).

- Τούντα-Φεργάδη,Αρετή, *Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας (1912-1940)* (Αθήνα, 1996).
- Τζιαμπήρης, Αριστοτέλης Κ., *Διεθνείς Σχέσεις & Μακεδονικό Ζήτημα* (Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2003).
- Τσιτσελίκης, Κωνσταντίνος,*Το διεθνές και Ευρωπαϊκό Καθεστώς Προστασίας των Γλωσσικών Δικαιωμάτων των Μειονοτήτων και η Ελληνική Έννομη Τάξη* (Αθήνα–Κομοτηνή:Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα ,1996).
- Eric Hobsbawm, *Η Εποχή Των Άκρων .Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991* (Αθήνα:Εκδόσεις Θεμέλιο , 2006).
- Χριστόπουλος,Δημήτρης,*Η Ετερότητα ως σχέση εξουσίας. Όψεις της ελληνικής, βαλκανικής και ευρωπαϊκής εμπειρίας* (Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική,2002).
- Χριστόπουλος,Δημήτρης, «Περιπέτειες της Ελληνικής Ιθαγένειας :Ποιός (Δεν) Έχει Τα “Προσόντα” Να Είναι Έλληνας», *Θέσεις* ,τεύχος 87,2004.
- Χριστόπουλος , Δημήτρης, «Η Τελευταία Εικοσαετία της Ελληνικής Ιθαγένειας : 1984-2004», *Σύγχρονα Θέματα* , τεύχος 91,Οκτώβριος-Δεκεμβριος 2005,σελ.28
- Holbrooke, Richard, *Σταματήστε τον πόλεμο.* (Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα,1998).

